Iulian Boldea
(Editor)

CULTURE IN GLOBALIZATION: IDENTITIES AND NATIONS CONNECTED

SOCIAL SCIENCES

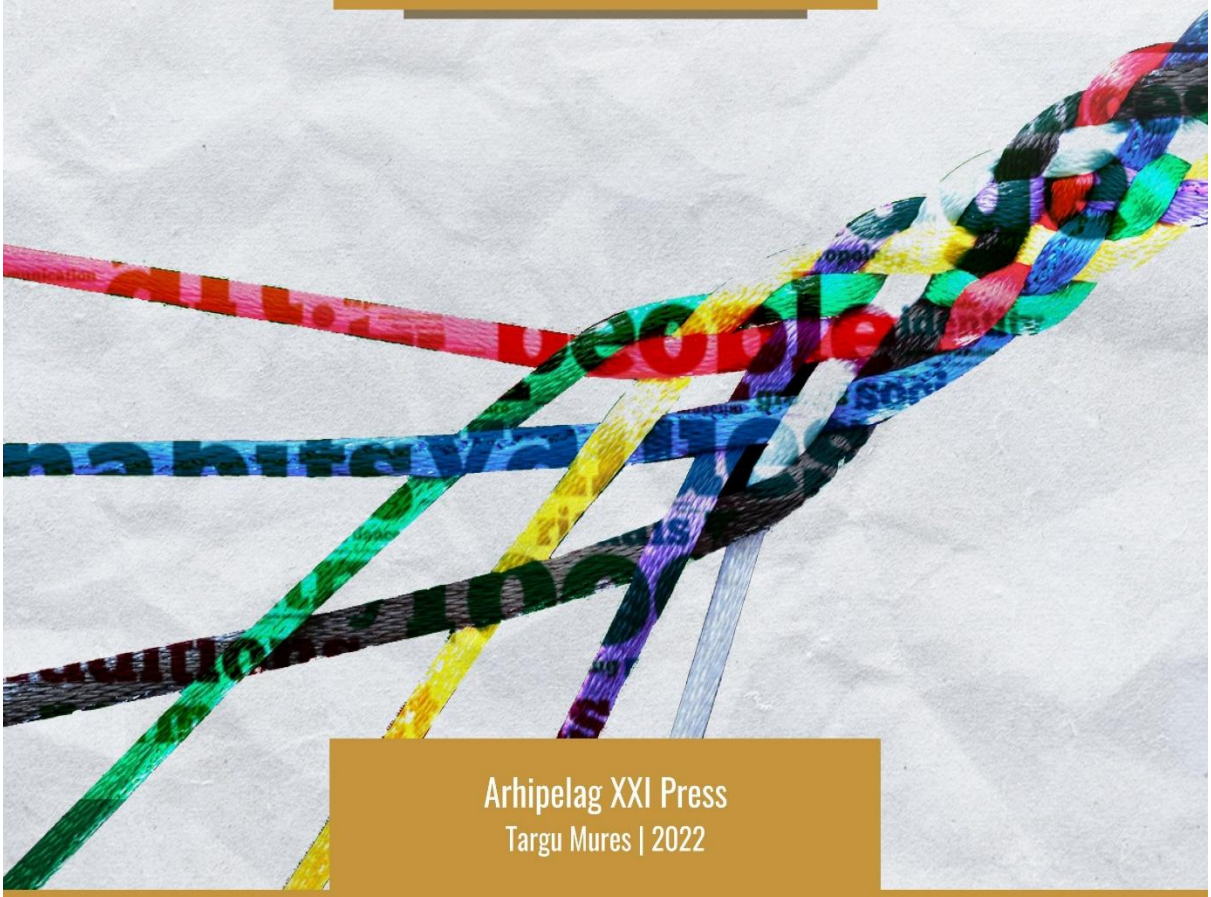

Arhipelag XXI Press
Targu Mures | 2022

Date: 21-22 May 2022

Location: „DIMITRIE CANTEMIR" University, Tîrgu Mureș

CULTURE IN GLOBALIZATION: IDENTITIES AND NATIONS CONNECTED
Section Social Sciences

ISBN: 978-606-93691-3-5

Edited by: The Alpha Institute for Multicultural Studies Moldovei Street, 8
540522, Tîrgu Mureș, România
Tel./fax: +40-744-511546
Published by: "Arhipelag XXI" Press,
Tîrgu Mureş, 2022 Tîrgu Mureş, România
Email: tehnoredactare.gidni@gmail.com

Cuprins

ENVIRONMENTAL POLICY - THE FRAMEWORK FOR ACTION AND SETTING THE ENVIRONMENTAL OBJECTIVES OF AN ORGANIZATION 8

Petruța Blaga 8

Prof., PhD, UMFST Târgu Mureș 8

SUSTAINABLE PUBLIC PROCUREMENT. BETWEEN RESPECT FOR HUMAN RIGHTS AND THE ENVIRONMENT 13

Lucreția Dogaru 13

Prof., PhD, UMFST Târgu Mureș 13

ECOLOGICAL ETHICS. AN IMPORTANT TOOL IN ENVIRONMENTAL PROTECTION 19

Lucreția Dogaru, Andrea Kajcsa 19

Prof., PhD, UMFST Târgu Mureș, Lecturer, PhD, UMFST Târgu Mureș 19

PROPOSED LEGISLATIVE CHANGES AND UNIFICATION OF JUDICIAL PRACTICE IN THE MATTER OF HEARING WITNESSES IN THE ROMANIAN CRIMINAL TRIAL 27

Anca-Lelia Lorincz, Adriana Iuliana Stancu 27

Prof., PhD, „Dunărea de Jos" University of Galați, Lecturer, PhD, „Dunărea de Jos" University of Galați 27

THE PRINCIPLE OF LEGALITY IN THE CIVIL TRIAL 40

Claudia Roșu 40

Prof., PhD, Hab. Dr., West University of Timișoara 40

COMPARATIVE APPROACH TO EUROPEAN SUSTAINABILITY STANDARDS 51

Tatiana Dănescu, Radu Bogdan Matei, Lavinia Constantinescu 51

Prof., PhD, UMFST Târgu Mureș, PhD Student, ,,1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia, PhD Student, ,,1 Decembrie" 1918 University of Alba Iulia 51

THE PROCESS OF ORGANIZATIONAL CHANGE - A NEW APPROACH TO SUCCESS 59

Elena Doval 59

Prof., PhD, ,,Spiru Haret" University of Bucharest 59

THE SUSPENDED OF THE APPLICATION OF THE SIMPLIFIED INSOLVENCY PROCEDURE OF CONSUMER INDIVIDUALS 68

Viorel Găină 68

Prof., PhD, University of Craiova 68

SOME POSSIBILITIES TO STREAMLINE TAX REVENUE COLLECTION IN ROMANIA 74

Carmen Comaniciu 74

Prof., PhD, ,,Lucian Blaga" University of Sibiu 74

EUROPEAN UNION CONCERNS ON COMBATING DISCRIMINATION IN SPORT 83
Oana Elena Gălăţeanu 83
Assoc. Prof., PhD, ,,Dunărea de Jos" University of Galați 83
UNFOLDING THE INFLUENCE OF TELEWORKING MODEL ON EMPLOYEES' WELLBEING IN PANDEMIC TIME - A FAMILY BUSINESS CASE 88
Elena-Mirela Nichita, Mirela Păunescu, Lavinia Constantinescu 88
Assoc. Prof., PhD, University of Bucharest, Assoc. Prof., PhD, University of Bucharest, PhD Student, ,,1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia 88
OPTIMIZATION PROCESSES IN WAREHOUSE MANAGEMENT 97
Cezarina Adina Tofan, Ancuţa Mihaela Bălteanu 97
Lecturer, PhD, University of Pitești, PhD, University of Pitești 97
SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN A GLOBALIZED WORLD. OPPORTUNITIES AND CHALLENGES 108
Andra Maria Manda 108
Lecturer, PhD, University of Craiova 108
THE DUMPING PHENOMENON ON THE EUROPEAN UNION'S MARKET 113
Oana Voica Nagy 113
Lecturer, PhD, „Dimitrie Cantemir" University of Târgu Mureș 113
THE ABUSE OF DOMINANT POSITION IN THE COMPETITION LAW 117
Oana Voica Nagy 117
Lecturer, PhD, ,,Dimitrie Cantemir" University of Târgu Mureș 117
ORGANIZATIONAL CULTURE FOR PERFORMANCE THROUGH INTEGRATED MANAGEMENT IN SERVICE PROVIDERS 122
Oriana-Helena Negulescu 122
Lecturer, PhD, ,,Transilvania" University of Brașov 122
TWO SOTERIOLOGICAL MODELS: THE RESURRECTION OF THE DEAD AND THE KILLING OF THE INFANTS 130
Horia Vicențiu Pătrașcu 130
Lecturer, PhD, Politehnica University of Bucharest 130
UZUCAPION AGAINST THE LAND BOOK 141
Ioan Micle 141
Lecturer, PhD, ,,Aurel Vlaicu" University of Arad 141
GENERAL CONSIDERATIONS REGARDING THE ACQUISITION OF LABOUR LEGAL CAPACITY OF THE EMPLOYEE 153
Marina Loredana Belu 153
Lecturer, PhD, University of Craiova 153

HYPOTHESIZING THROUGH MODALITY, CONDITIONALS AND NARRATIVIZATION 157
Mihaela Georgiana Manasia 157
Lecturer, PhD, ,,Constantin Brâncuși" University of Târgu Jiu 157
COPYRIGHT. ORIGINALITY - AN ESSENTIAL CONDITION FOR COPYRIGHT PROTECTION 164
Daniela-Isabela Scarlat 164
Lecturer, PhD, University of Craiova 164
REMARKS ON THE PUBLICITY OF INFORMATION ON COMPANIES AT EUROPEAN UNION LEVEL 171
Ioana Raluca Toncean Luieran 171
Lecturer, PhD, „Dimitrie Cantemir" University of Târgu Mureș 171
SOME CONSIDERATIONS REGARDING THE CHANGES IN THE LEGAL REGIME OF THE LEASING CONTRACT CONCLUDED WITH CONSUMERS 176
Ioana Raluca Toncean Luieran 176
Lecturer, PhD, „Dimitrie Cantemir" University of Târgu Mureș 176
GHILGAMES EPOS – MYTH, PHILOSOPHY, CULTURE 180
Niadi-Corina Cernica 180
Lecturer, PhD, "Ștefan cel Mare" University of Suceava 180
COPYRIGHT IN COMPARATIVE LAW. ISSUES REGARDING THE FRENCH, U.S. AND INDIAN LAW SYSTEM
Ionela Cecilia Șulea 184
Assist. Prof., PhD, ,,Dimitrie Cantemir" University of Târgu Mureș 184
EUROPEAN UNION FISCAL POLICY - BETWEEN COORDINATION AND HARMONIZATION 191
Ionel Leonida 191
Scientific Researcher III, "Victor Slăvescu" Centre for Financial and Monetary Research, Romanian Academy, Bucharest 191
CONSTANTIN BRÂNCUȘI – HOW TO MANAGE THE DREAM 198
Corina Ana Borcoși 198
Researcher II, PhD, ,,Constantin Brâncuși" University of Târgu Jiu 198
SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT OF ROMANIA USING THE FINANCIAL ENERGY OFFERED BY NATIONAL RECOVERY AND RESILIENCE PLAN 203
Corina Ana Borcoși 203
Researcher II, PhD, ,,Constantin Brâncuși" University of Târgu Jiu 203
HISTORIOGRAPHIC SUMMARY ON THE THERAPEUTIC DISENCHANTMENT 210
Loredana-Maria Ilin-Grozoiu 210
3rd Degree Scientific Researcher PhD, "C. S. Nicolăescu-Plopşor" Institute for Research in Social Studies and Humanities from Craiova, of the Romanian Academy 210

THE CLASH OF CIVILIZATIONS - AN ECONOMIC VISION 217
Alina Georgeta Ailincă 217
Researcher III, PhD, “Victor Slăvescu” Centre for Financial and Monetary Research, Romanian Academy, Bucharest 217
ROMANIA'S SUSTAINABLE AGRICULTURE IN THE CONTEXT OF THE ENERGY AND FOOD CRISIS AND THE RISKS ASSOCIATED WITH THE RUSSIAN-UKRAINIAN CONFLICT 224
Alina Haller 224
Senior Researcher II, PhD, Romanian Academy Branch of Iași – ICES ,,Gh. Zane” 224
AESTHETIC EDUCATION IN STUDENT PERSONALITY DEVELOPMENT 235
Marilena Doncean 235
Scientific Researcher III, PhD, “Gh.Zane” Institute of Economic and Social Research, Romanian Academy, Iași Branch, România 235
REALITY AND THEORY IN DEALING WITH CONFLICTING PRINCIPLES OF LAW 245
Alexandru Sava 245
Researcher III, PhD, Romanian Academy, Iași Branch 245
FISCAL COMPETITIVENESS. A COMPARATIVE ANALYSIS OF ROMANIA VS SEVERAL EU AND OECD MEMBER STATES 252
Nicoleta Mihăilă 252
Scientific Researcher III, PhD, "Victor Slăvescu" Centre for Financial and Monetary Research, Romanian Academy, Bucharest 252
HUMAN RIGHTS IN THE INTERNATIONAL COVID19 CRISIS. EXPERIENCES AND FAILURES 261
Versavia Brutaru 261
Researcher III, PhD, ,,Acad. Andrei Rădulescu” Judicial Research Institute of the Romanian Academy 261
THE RIGHT TO DEDUCT VAT IN THE CASE OF TAX INACTIVE COMPANIES 270
Cristina-Maria Florescu 270
PhD., judge, Bucharest Court of Appeal, Romania 270
PSYCHOLOGICAL ASPECTS BEHIND A SUCCESSFUL NEGOTIATION 279
Cristina M. Kassai 279
PhD Student, ,,Acad. Andrei Rădulescu” Legal Research Institute of Romanian Academy, Bucharest 279
PROFESSIONAL FULFILLMENT OF EMPLOYEES IN LOCAL PUBLIC INSTITUTIONS 284
Ioan Grapini 284
PhD Student, ,,Valahia” University of Târgoviște 284

THE MANAGERIAL CONDUCT AT THE LEVEL OF LOCAL PUBLIC INSTITUTIONS IN ARAD 291
Ioan Grapini 291
PhD Student, ,,Valahia" University of Târgoviște 291
DISINTEGRATIONS, DEVELOPMENTS AND ETHICAL PARADIGMS IN THE DIGITAL AGE 295
Anca Delia Dabija 295
PhD Student, ,,Alexandru Ioan Cuza" University of Iași 295
CONDITIONS FOR OPENING THE BANKRUPTCY PROCEEDINGS OF THE CREDIT INSTITUTION 306
Avin Al-Ibrahim (Vîrlan-Al Ibrahim) 306
PhD Student, University of Craiova 306
SUSTAINABILITY EDUCATION IMPLICATIONS IN PRE-UNIVERSITARY ECONOMIC LEVEL: PREMISES, APPROACHES AND PERSPECTIVES 311
Adriana-Mihaela Ciula (Man), Claudia-Florina Leba (Botar) 311
PhD Student, ,,1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia, PhD Student, ,,1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia 311
LEGAL RESPONSIBILITY IN ENVIRONMENTAL LAW. SPECIFIC. CONSEQUENCES. REMEDIES 322
Constantin Burețea 322
PhD Student, University of Craiova 322
GLOBALISATION OF CONSTITUTIONAL LAW. SHORT DOCTRINARY CONSIDERATIONS ON THE DISPUTE BETWEEN THE EUROPEAN COURT OF JUSTICE AND THE CONSTITUTIONAL COURT OF ROMANIA 331
Silviu-Gabriel Barbu, Conf.Univ.Dr., University of Transilvania Brașov 331
Alexandru Silviu Goga, Lawyer LLM Esq., Brașov Bar Association 331
THE IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON THE ENVIRONMENT 340
Piciu Gabriela Cornelia, Senior Researcher, PhD, ... 340
Centre for Financial and Monetary Research "Victor Slăvescu" 340
PUBLIC ENTERPRISES IN ROMANIA AND THEIR ROLE IN ECONOMIC DEVELOPMENT 345
Ana Florina Dăescu (Vătășescu) 345
PhD Student, University of Craiova 345
THE MODIFICATION OF THE EUROPEAN ECONOMIC INTEREST GROUP 353
Daniela Mudava (Bărbuț) 353
PhD Student, University of Craiova 353

ENVIRONMENTAL POLICY - THE FRAMEWORK FOR ACTION AND SETTING THE ENVIRONMENTAL OBJECTIVES OF AN ORGANIZATION

Petruța Blaga
Prof., PhD, UMFST Târgu Mureș

Abstract: All organizations consume natural resources, and their day-to-day operations have an impact on the environment. The establishment of an environmental management system within an organization aims to minimize this impact and to continuously improve environmental performance. The environmental policy of an organization must be clearly defined by the top management of that organization, which must specify its objectives and priorities in the field of environment for sustainable development.

Keywords: organizations, environment, environmental management system, environment policy

Toate organizațiile consumă resurse naturale, iar operațiunile lor zilnice au un impact asupra mediului înconjurător. Instituirea un sistem de management de mediu în cadrul unei organizații are ca scop reducerea la minimum a acestui impact și de îmbunătățire permanentă a performanței de mediu. Obiectivul sistem de management de mediu este să contribuie la îmbunătățirea semnificativă a mediului și să sprijine dezvoltarea durabilă, în contextual în care organizațiile recunosc că au o responsabilitate clară privind gestionarea propriei lor performanțe de mediu (Lupan, 2001).

Sistemul de management de mediu. Considerații generale

Sistemul de management de mediu este componenta sistemului de management general care include structura organizatorică, activitățile de planificare, responsabilitățile, practicile, procedurile, procesele și resursele pentru elaborarea, implementarea, realizarea, analiza și menținerea politicii de mediu.

Nu există un mod unic de a construi și de a implementa un SMM conform cu ISO 14001 într-o organizație (http://www.qualitarium.ro/mediu.htm). Fiecare specialist are propria abordare, cu respectarea cerințelor standardului, dar cu modalități diferite de a realiza componentele sistemului. Nici ordinea operațiilor într-un astfel de proces complex, care poate dura 12 luni sau mai mult, nu este aceeași. Ea diferă de la specialist la specialist, de la organizație la organizație, de la țară la țară.

Marile firme de consultanță în domeniul implementării sistemelor de management de mediu dispun de metodologii proprii în acest scop. Acestea sunt metodologii deosebit de performante, verificate și perfecționate pe baza bogatei experiențe practice a specialiștilor acestor firme (Baron, 1999). Totuși între ele există importante diferențe de concepție. Ceea ce nu înseamnă că una este mai puțin corectă decât alta. Pot exista diferențe, dar și acestea, pentru a putea fi puse într-un tablou comparativ care să permită o clasificare, ar trebui testate, în paralel, pe organizații foarte asemănătoare, ceea ce este extrem de dificil în condițiile de concurență și confidențialitate de azi.

Standardele internaționale referitoare la protecția mediului joacă mai multe roluri. Unele dintre aceste standarde se bazează pe abordări de tip sistemic, urmând modelul standardelor ISO 9000. Altele, referitoare la produse, oferă instrumente practice pentru determinarea impactului asupra mediului datorat procesului de fabricație, utilizării și eliminării unor produse și substanțe specifice. Aceste standarde asigură premisele obținerii

unor avantaje economice de către cei care le aplică, acordând o atenție mai mare problemelor referitoare la protecția mediului.

Experiența acumulată până în prezent a demonstrat că aplicarea standardelor internaționale produce o schimbare importantă de mentalitate și de cultură profesională.

Organizațiile care, de bunăvoie sau constrânse de factori externi, au făcut o analiză profundă a modului propriu de a-și desfășura activitățile, au fost surprinse să constate cât este de ușoară trecerea de la practicile tradiționale privind protecția mediului (Rojanschi at al, 1992) la un management sistemic de mediu și ce rezultate benefice poate aduce această schimbare atât în ceea ce privește performanțele lor de mediu, cât și în ceea ce privește performanțele economico-financiare.

Construcția și implementarea unui sistem de management de mediu SMM se desfășoară respectând fazele de implementare în conformitate cu ISO 14001 (Cicerone, 2000):

- Managementul de vârf elaborează și difuzează o declarație angajament prin care se anunță începerea construirii SMM conform cu ISO 14001 și participarea tuturor salariaților la îndeplinirea acestui deziderat.
- Se desemnează reprezentantul conducerii pentru SMM, responsabilul SMM și colectivele SMM însărcinate cu ducerea la îndeplinire a acțiunilor necesare pentru construcția și implementarea SMM.
- Se efectuează o analiză inițială de mediu având ca scop cunoașterea situației de mediu în care se află organizația la momentul începerii construirii și implementării SMM conform ISO 14001.
- În baza rezultatelor analizei se elaborează, aprobă și difuzează o primă versiune a politicii de mediu.
- În acord cu rezultatele analizei și cu politica de mediu, se definesc primele obiective, ținte și programe.
- Se proiectează și realizează sistemul documentar compus din proceduri de sistem, proceduri operaționale, instrucțiuni de sistem, instrucțiuni operaționale, formulare și înregistrări.
- Se efectuează instruirea personalului implicat în asigurarea funcționării SMM.
- Se formează auditori interni.

Politica de mediu

Politica de mediu detaliază angajamentele organizațiilor de a promova dezvoltarea durabilă și un mediu înconjurător sănătos în toate activitățile lor. Politica de mediu a unei organizații trebuie să fie clar definită de către managementul de vârf al acesteia și trebuie să precizeze obiectivele și prioritățile acestuia în domeniul mediului.

Elaborarea politicii de mediu

Elaborarea unei politici de mediu este o etapă preliminară pentru realizarea unui sistem de management de mediu. Datorită acestei politici de mediu conducerea organizației la cel mai înalt nivel, va impulsiona demersul de implementare a unui sistem de management de mediu. Politica de mediu este definită sub forma unei declarații semnată de conducere. Acest document scris expune axelor prioritare de acțiune în materie de mediu, indicând care sunt temele obiectivelor generale și specifice de mediu.

La această fază se iau trei angajamente în politică. Pentru a fi conformă cu Standardul ISO 14001, politica de mediu prezintă:

- un angajament de îmbunătățire continuă;
- un angajament de prevenire a poluării;
- un angajament de conformitate reglementară.

➢ ***Îmbunătățirea continuă***

Ca orice alt sistem de management, sistemul de management de mediu se bazează pe un demers de progres constant care implică faptul ca organizația:

- într-o primă fază, să-și fixeze obiectivele generale și specifice;
- într-o a doua fază, să-și asigure mijloacele necesare (tehnice, umane, financiare) pentru atingerea obiectivelor pe care și le-a stabilit;
- într-o a treia fază, să evalueze pe parcursul auditurilor de sistem de management de mediu, gradul de reușită a obiectivelor propuse.

Rezultatele acestor audituri sunt comunicate conducerii, care-și stabilește apoi noi obiective de mediu și își modifică, dacă este cazul, politica.

Îmbunătățirea continuă a sistemului de management de mediu va permite creșterea performanței globale de mediu a organizației. Aceasta necesită să se fixeze priorități asupra cărora se vor reflecta eforturile de progres.

Îmbunătățirea continuă se referă la structura organizatorică a întreprinderii, dar și la impacturile asupra mediului ale acesteia.

Impacturile de mediu sunt acelea care se referă la apă, aer, emisiile de zgomot, producția de deșeuri etc., dar și alte aspecte ale sistemului organizatoric sunt luate în considerație (gestionarea unui sistem documentar, instruirea personalului, comunicarea internă și externă).

- ***Prevenirea poluării***

  Prevenirea poluării este un punct important în implementarea unui sistem de management de mediu. El nu se poate fi analizat distinct de sistemul organizatoric.

  Organizația trebuie să se asigure de faptul că sistemul său de management ține cont de acest aspect prin mijloace ca, utilizarea proceselor, a practicilor, a materialelor sau a produselor care împiedică, reduc sau controlează poluarea; este vorba, de exemplu, de punerea în funcțiune a unei tehnologii proprii de reciclare, de valorificare energetică, de economie de materii prime sau energie, de modificare a proceselor etc. Acest aspect necesită o supraveghere tehnologică (cercetarea celor mai bune tehnologii disponibile vizând reducerea poluării la sursă și când este cazul, procedee de tratare a emisiilor poluante/deversărilor și a deșeurilor generate de organizație). Este mai bine să se reducă impactul de mediu la sursă, decât să fie necesar să fie tratat prin intermediul procedeelor, uneori costisitoare și generatoare ele însele de deșeuri și emisii de poluanți. Trebuie, în măsura în care este posibil, să se reducă la sursă orice emisie de poluanți sau procedee de deșeuri, înlocuindu-le cu tehnologii curate. Dacă este cazul, este nevoie să se încerce valorificarea și reciclarea acestor deșeuri și emisii. Ulterior, deoarece nu există alte alternative, acestea trebuie tratate prin intermediul procedeelor ad-hoc (descărcare de deșeuri, prin filtrarea emisiilor în aer).

- ***Conformitatea reglementară***

  Standardul ISO 14001 impune unei organizații, care dorește să-și implementeze un sistem de mediu conform cu cerințele sale, să se angajeze, încă de la elaborarea politicii sale de mediu, să respecte legislația, reglementările de mediu aplicabile și oricare cerințe la care ea a subscris.

  Acest angajament implică o identificare exhaustivă a textelor de lege, a reglementărilor și a altor restricții de mediu care privesc întreprinderea. Textele la care se referă pot fi:

  - legile privind apa, aerul, deșeurile, zgomotul etc.;
  - reglementările: decrete de aplicare a legilor, hotărâri ministeriale, hotărâri tip, hotărâri ale prefecturii de autorizare a exploatării – pentru instalațiile clasate supuse autorizării – permis de constituire etc.;
  - alte restricții la care o organizație a subscris: o hartă de mediu sau o politică de grup, coduri de bună practică, un management de mediu contractual cu un client etc.

  Angajamentul de conformitate reglementară necesită:

- într-o primă fază, cunoașterea oricăror texte și valori limită aplicabile;
- într-o a doua fază, supravegherea respectării acestor valori limită.

În cazul abaterilor reglementare, organizația trebuie să implementeze un plan de stabilire a conformității și trebuie să-l respecte.

Adecvarea politicii de mediu la impactul activităților

Politica de mediu fixează un cadru pentru stabilirea obiectivelor generale și specifice. Temele care respectă aceste obiective trebuie să fie în mod reciproc reluate succint în acest document.

Politica prezintă axele prioritare ale acțiunilor de mediu. Este concepută în conformitate cu natura, dimensiunea și impacturile asupra mediului ale activităților, produselor și serviciilor organizației la care se referă. Axele prioritare de acțiune prezente în politica de mediu trebuie deci să fie coerente cu rezultatele analizei inițiale și cu impacturile semnificative identificate de organizație.

Definirea politicii de conducerea la cel mai înalt nivel

Politica de mediu stabilește în linii mari axele prioritare ale acțiunilor organizației în materie de mediu. Din această cauză, este important ca politica să fie definită de conducerea organizației, la cel mai înalt nivel. Cu ajutorul ei, conducerea va începe demersul de implementare a sistemului de management de mediu.

Documentarea, implementarea și menținerea politicii

Politica de mediu trebuie să fie revizuită mai ales atunci când obiectivele generale și specifice au fost atinse. Acesta este rolul analizei efectuate de managementul de vârf al organizației.

Ea trebuie de asemenea, documentată, făcând în acest sens obiectul unui document scris. Ea nu este transmisă în organizație pe cale orală.

Politica este comunicată întregului personal și este disponibilă pentru public

Politica trebuie implementată. Pentru aceasta, trebuie ca ansamblul personalului să o cunoască și să o înțeleagă. Este esențial pentru aceasta să se comunice organizației. Această comunicare poate să se facă prin afișare, în diferite servicii sau prin căi personalizate etc. Nu există obligația să fie difuzată în exterior, fără o cerere prealabilă. Cu toate acestea, politica de mediu nu este confidențială. Ea trebuie de fapt, să fie disponibilă, difuzată și consultată de cei care au făcut cererea. Stabilirea unei politici de mediu este importantă, pentru că, prin acest lucru organizația își subliniază angajamentul său de a-și desfășura activitățile respectând mediul înconjurător și asigurând protecția acestuia (Jelea, 2000).

Concluzii

Sistemul de management al mediului poate fi aplicat acelor activități și aspecte de mediu pe care organizația le poate controla și influența. Acesta trebuie să permită organizației care-l aplică să-și formuleze politica și obiectivele de mediu în contextul respectării prevederilor legislative, ținând seama de impactul activității sale asupra mediului.

Politica de mediu reprezintă totalitatea obiectivelor și priorităților de mediu, a metodelor de reglementare și a instrumentelor de implementare a acestora, concepute pentru asigurarea utilizării durabile a resurselor naturale și prevenirea degradării calității mediului (M.A.E., 2016). Este considerată elementul motor al implementării și îmbunătățirii sistemului de management de mediu al unei organizații.

BIBLIOGRAPHY

1. Baron V., *Practica Managementului de Mediu. ISO 14001*. Editura Tehnică, București, 1999
2. Cicerone I., *Cum să construim și să implementam un sistem de management de mediu în conformitate cu ISO 14001*. Editura Economică, București, 2000

3. Jelea I., *Managementul mediului înconjurător*, Editura S.C. Internațional Gheorgheni, 2000
4. Lupan, E., *Dreptul mediului,* Editura Lumina Lex, București, 2001.
5. Rojanschi V., Bran F., Diaconu G., *Protecția și ingineria mediului*. Editura Economică, București, 1992
6. M.A.E., *Politica de mediu,* 2016, https://www.mae.ro/node/35846
7. * * *, *Managementul de mediu*, http://www.qualitarium.ro/mediu.htm

SUSTAINABLE PUBLIC PROCUREMENT. BETWEEN RESPECT FOR HUMAN RIGHTS AND THE ENVIRONMENT

Lucreţia Dogaru
Prof., PhD, UMFST Târgu Mureş

Abstract: Smart or sustainable public procurement are those types of procurement that can promote employment opportunities, upgrading skills, social inclusion, gender equality and non-discrimination, accessibility, universal design, ethical and environmental trade, protection of natural resources of the environment as well as better compliance with social standards.
Approaching socially responsible public procurement is a matter of great importance and topicality, especially in the context of the global pandemic but also of climate change. Smart public procurement represents a strategic tool for ensuring the efficient and sustainable spending of public money, providing the opportunity to combine social considerations with environmental and circular criteria and public procurement in the field of innovation for a broader approach to sustainability in public procurement.
In this paper, starting from the purpose and benefits of sustainable public procurement, we show that they are also used to address important social issues such as human rights or the principles of fair trade. In this regard, we expose the main ways to protect human rights as well as the role and importance that green procurement has on the quality of the environment and human life.

Keywords: public procurement, human rights, climate change, ecological procurement, environment.

1. Scopul şi beneficiile achiziţiilor publice sustenabile

Tot mai mult se vorbeşte în spaţiul comunitar despre achiziţiile publice responsabile social, care urmăresc obţinerea de rezultate sociale pozitive din contractele de achiziţii publice şi care implicit, afectează multe persoane şi deţin un mare potenţialul de a influenţa piaţa în ceea ce priveşte cererea şi oferta. Prin achiziţii inteligente sau sustenabile, se pot promova oportunităţi în materie de ocupare a forţei de muncă, actualizarea competenţelor, incluziunea socială, egalitatea de gen şi nediscriminarea, accesibilitatea, proiectarea universală, comerţul etic şi ecologic, precum şi o respectare mai bună a standardelor sociale.

În scopul abordării provocărilor societale, autorităţile publice trebuie să urmărească obţinerea de rezultate pozitive cu privire la aspectele sustenabilităţii sociale, etice, de mediu şi economice. Aceasta, pornind de la contextul în care achizitorii publici sunt investitori importanţi în Europa, ce investesc aproximativ 15 % din produsul intern brut al UE şi care pot aduce astfel o contribuţie majoră la dezvoltarea durabilă.

Un risc important asociat pandemiei de COVID-19, a fost acela de afectare a ocupării forţei de muncă, a exacerbării inegalităţilor, a agravării precarităţii şi condiţiilor de muncă ale lucrătorilor la nivel mondial, dar şi a exercitării unei presiuni suplimentare asupra furnizării unor servicii publice. Tocmai de aceea, în strategiile lor de redresare, statele membre ale Uniunii Europene au fost ţinute să crească gradul de incluziune socială şi de echitate prin educaţie şi competenţe, prin ocuparea forţei de muncă şi coeziune socială şi teritorială, precum şi prin aceea că tranziţia verde şi cea digitală vor contribui la o creştere sustenabilă şi la reziliență socio-economică.

Practicile de achiziţii responsabile social sunt un instrument puternic din setul instrumentelor administraţiilor naţionale din spaţiul comunitar, pentru atingerea obiective stabilite prin programe şi strategii.

Abordarea achiziţiilor publice responsabile social este o problemă de mare importanţă şi actualitate, cu precădere în contextul pandemiei globale dar şi al schimbărilor climatice. Este tipul de achiziţii al căror scop este acela de abordare a impactului bunurilor, serviciilor şi lucrărilor achiziționate de către sectorul public asupra calităţii vieţii şi a societăţii, în general. De fapt, acestea sunt tipuri de proceduri publice care recunosc faptul că achizitorii publici sunt interesați atât de o achiziționare avantajoasă ca preț (la cel mai bun raport calitate-preț), cât și de asigurarea faptului că achizițiile publice generează beneficii sociale (inclusiv respectarea obligațiilor și principiilor stabilite în Tratat și în Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene), și previn sau diminuează consecinţele sociale negative pe parcursul executării contractului[1].

În spaţiul comunităţii europene, achiziţiile publice responsabile trebuie să se desfășoare în conformitate cu directivele privind achizițiile publice din 2014[2] și cu principiile consacrate în Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), și în Carta drepturilor fundamentale, precum și cu acordurile internaționale (cum este de pildă, Acordul privind achizițiile publice al OMC), și acordurile bilaterale de liber schimb.

Tipul acesta de achiziţii publice pot fi un instrument puternic nu doar pentru promovarea dezvoltării sociale, economice şi ecologice durabile, dar și pentru realizarea obiectivelor sociale internaționale, naționale, regionale sau locale.

Achizițiile publice inteligente sunt un instrument strategic pentru asigurarea cheltuirii eficiente și sustenabile a banilor publici, oferind oportunitatea combinării considerentelor sociale cu criterii ecologice și circulare și cu achiziții publice în domeniul inovării pentru o abordare extinsă a sustenabilității în achizițiile publice. Din considerentele amintite, achizițiile publice sustenabile au un rol esențial pentru scoaterea Uniunii Europene din actuala criză, tocmai prin promovarea competitivității și creșterii. Cu toate că ele reflectă unele evoluții contradictorii, în sensul că, Comisia Europeană depune eforturi pentru o mai mare armonizare, iar statele membre se concentrează mai ales pe prioritățile naționale, promovând astfel un protecționism național ridicat[3]. Însă, ceea ce este relevant per ansamblu, este faptul că, autoritățile publice sunt inițiate și stimulate să furnizeze servicii și produse de calitate comunităților lor, pentru a obține beneficii sociale, etice şi ecologice suplimentare. Și desigur, astfel se poate contribui și la contrabalansarea impactului negativ al crizei provocate de pandemia de COVID-19. În mod evident, un element al răspunsului politic al guvernelor la contextul pandemic a fost extinderea considerabilă a achizițiilor publice, cu precădere, a celor de consumabile medicale critice, de echipamente de laborator, reactivi și medicamente. Răspunsul unor ţări în materie de achiziții a inclus de pildă, rechiziționarea stocurilor disponibile de astfel de produse și interzicerea exportului lor, în timp ce altele au folosit în mod activ instrumentele de politică comercială pentru a creşte accesul la bunuri esențiale, ceea ce a implicat o combinație de măsuri pentru facilitarea de importuri (precum, scăderea taxelor și tarifelor la import și crearea așa-numitelor canale verzi la frontiere cu scopul de a accelera importurile) și monitorizarea exporturilor[4].

---

[1] Cadrul juridic pentru achizițiile publice se află definit prin dispozițiile din Tratatul privind funcționarea UE și de directivele UE privind achizițiile publice, astfel cum sunt interpretate de Curtea Europeană de Justiție.

[2] Directiva 2014/23/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind atribuirea contractelor de concesiune (JO L 94, 28.3.2014, pp. 1); Directiva 2014/24/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind achizițiile publice și de abrogare a Directivei 2004/18/CE (JO L 94, 28.3.2014, pp. 65); Directiva 2014/25/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind achizițiile efectuate de entitățile care își desfășoară activitatea în sectoarele apei, energiei, transporturilor și serviciilor poștale și de abrogare a Directivei 2004/17/CE (JO L 94, 28.3.2014, pp. 243).

[3] **Brigitte Pircher**, *EU public procurement policy: the economic crisis as trigger for enhanced harmonisation, Journal of European Integration*, Journal of European Integration, Volume 42, No. 4, 2019, pp. 509-525.

[4] **Bernard Hoekman & others**, *COVID-19, public procurement regimes and trade policy*, The World Economy Journal, Wiley Online Library, 2021, https://doi.org/10.1111/twec.13118, accessed 28 April 2022.

Pentru combaterea efectelor socio-economice negative generate de contextul pandemic, au fost alocate resurse financiare consistente, disponibile în cadrul Mecanismului de redresare, context în care se impune ca achizitorii publici să exploateze eficient flexibilitatea normelor privind achizițiile publice pentru a se asigura că resursele sunt utilizate în vederea obținerii celui mai mare impact social și economic pozitiv posibil pentru comunitățile lor.

2. Respectarea drepturilor omului și aspecte legate de achiziţiile publice verzi

Achizițiile publice sunt utilizate şi pentru abordarea unor aspecte sociale importante precum drepturile omului sau principiile comerțului echitabil. Este o realitate aceea că, respectarea drepturilor fundamentale ale omului constituie o parte esențială a oricărei relații de afaceri, în conformitate cu Principiile directoare ale ONU privind afacerile și drepturile omului[5]. Mai mult, la nivelul practicii judiciare arătăm că, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a statuat în anul 2012 că orice aspecte legate de comerțul echitabil se pot include în deciziile privind achizițiile publice[6]. În mod categoric, sfera largă a contractelor de achiziții publice dar și natura şi complexitatea lor pot implica riscul încălcării drepturilor omului şi a unu comerţ etic.

Principalele modalităţi de protejare a drepturilor omului în cadrul achizițiilor publice sunt[7]: creșterea gradului de transparență în procesul de aprovizionare; analizarea riscurilor specifice din lanțurile de aprovizionare; obligarea contractanților și a subcontractanților să ia măsuri pentru a îmbunătăți condițiile lucrătorilor din lanțul de aprovizionare și pentru a combate încălcările potențiale sau identificate ale drepturilor omului în procesul de producție, și încurajarea unor coduri stricte de conduită a furnizorilor pentru responsabilitatea socială.

Achizițiile publice verzi sau ecologice[8], sunt un instrument important şi necesar în atingerea obiectivele politicii globale, regionale şi naţionale de mediu legate de schimbările climatice, de utilizarea resurselor și de consumul și producția durabile[9]. Acestea apar ca o necesitate impusă de contextul pandemic şi de cel al schimbărilor climatice[10], fiind un instrument politic recunoscut iar angajamentul politic în acest domeniu a crescut nivel național, la nivelul Uniunii și la cel internațional.

Reţinem următoarea definiție oficială dată achiziţiilor publice verzi, prin comunicarea Comisiei Europene privind achiziții publice pentru îmbunătățirea condițiilor de mediu:„. un proces prin care autoritățile publice doresc să achiziționeze bunuri, servicii și lucrări cu un impact redus asupra mediului, pe durata întregului ciclu de viață al acestora, în comparație cu bunurile, serviciile și lucrările cu aceeași funcție primară achiziționate altfel decât prin APE”[11].

---

[5] OECD, Public Procurement for Innovation: Good Practices and Strategies, OECD Public Governance Reviews, OECD Publishing, Paris, 2017; **Peers Steve, Ward Angela**, *The EU Charter of Fundamental Rights (politics, law and policy)*, Hart Publishing, Oxford and Portland Oregon, 2004, pp. 64.

[6] Cauza C-368/10, Comisia Europeană împotriva Regatului Țărilor de Jos, punctele 91 și 92.

[7] Comunicarea Comisiei Europene, *Achiziții responsabile social – un ghid al aspectelor sociale care trebuie luate în considerare în procedurile de achiziții publice*, 2nd edition, Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, C 237/8, 2021.

[8] *Ghidul privind achizițiile publice ecologice,* 3rd Edition, Comisia Europenă, Luxemburg, 2016; **Lucretia Dogaru**, *Dezvoltarea durabilă prin achiziţii publice şi protecţia mediului,* curs universitar, University Press, Târgu-Mureș, 2021, pp.31-44.

[9] **Lucretia Dogaru**, *About Sustainability between Responsible Production and Consumption,* Multidisciplinary Digital Publishing Institute Proceedings (MDPI), Volume 63, Issue 1, 2021, pp.69.

[10] **Lucretia Dogaru**, *Dreptul mediului*, Edition II, Pro Universitaria Publishing House, Bucharest, 2020, pp.34-38.

[11] COM (2008) 400), pp. 4.

În plan doctrinar[12], achiziţiile publice ecologice sunt percepute ca o politică voluntară ce vine în sprijinul autorităților publice la achiziționarea de produse, servicii și lucrări cu impact redus asupra mediului. Acestea desemnează un instrument util pentru stimularea pieței produselor și a serviciilor ecologice și, în consecinţă, pentru reducerea efectelor asupra mediului ale activităților autorităților publice.

Achiziţiile publice verzi presupun ca, în cadrul procedurii de atribuire a contractelor de achiziții publice, în specificaţiile tehnice să se includă cerințe de mediu, utilizarea etichetelor ecologice sau aplicarea de criterii de atribuire bazate pe caracteristici de mediu. Achiziţiile prietenoase cu mediul sunt acelea care indică un respect pentru mediu şi care determină un impact semnificativ asupra mediului, atât cu referire la extracția materiilor prime, la fabricarea produsului cât și la folosirea, reciclarea sau eliminarea acestuia.

În România, Legea nr. 69 din aprilie 2016 privind achiziţiile publice verzi[13], definește achiziţia publică verde, ca fiind procesul prin care autoritățile contractante utilizează criterii privind protecţia mediului care să permită îmbunătăţirea calităţii prestaţiilor şi optimizarea costurilor cu achiziţiile publice pe termen scurt, mediu şi lung. Acest act normativ în materie are ca obiectiv stabilirea cadrului legal de desfăşurare a achiziţiilor publice verzi, şi ca şi scop, următoarele: promovarea protecţiei mediului şi a dezvoltării durabile; promovarea consumului şi producţiei durabile, precum şi a eficienţei utilizării resurselor; încurajarea dezvoltării şi aplicării tehnologiilor curate şi prietenoase cu mediul; promovarea progresului social care favorizează dezvoltarea economică; asigurarea utilizării eficiente a fondurilor, prin promovarea produselor, serviciilor şi lucrărilor cu impact minim asupra mediului, în aplicarea uneia dintre procedurile de atribuire prevăzute de legislația privind atribuirea contractelor de achiziţie publică, a contractelor de concesiune de lucrări publice şi a contractelor de concesiune de servicii, de către autoritățile contractante; îmbunătăţirea calităţii prestaţiilor şi optimizarea costurilor pentru achiziţiile publice pe termen scurt, mediu şi lung, precum şi dezvoltarea pieţei interne a produselor, serviciilor, lucrărilor şi tehnologiilor verzi.

Desigur, din perspectivă internațională, Uniunea Europeană este ţinută să respecte condițiile Acordului privind achizițiile publice al Organizației Mondiale a Comerțului și acordurile comerciale bilaterale. În practică, respectarea acestor instrumente este atinsă prin extinderea drepturilor aplicabile agenților economici din UE la cei aflaţi în țări terțe.

Dintr-o perspectivă cronologică, încă din 2002, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, a adoptat o recomandare privind achizițiile publice ecologice, iar urmare a Summitului mondial privind dezvoltarea durabilă de la Johannesburg din 2002, s-a creat un grup de lucru pentru achiziții durabile, având ca scop difuzarea practicilor în materie de achiziții publice verzi sau durabile. La nivelul Uniunii Europene, potențialul acestei probleme s-a remarcat în Comunicarea Comisiei din 2003 privind politica integrată a produselor, prin care statelor membre li se cere adoptarea de planuri naționale de acțiune în acest sens. Ulterior, Strategia UE de dezvoltare durabilă a stabilit obiectivul politic pentru 2010, și anume de a ridica nivelul mediu al achizițiilor publice ecologice ale Uniunii.

Conceptul de « achiziţii publice ecologice » se bazează pe existența unor criterii de mediu clare și ambițioase pentru produse și servicii, ce se regăsesc statuate prin Ghidul de achiziţii publice verzi[14].

La finele anului 2021, Banca Mondială a publicat Raportul intitulat „Achiziții publice verzi: o privire de ansamblu asupra reformelor ecologice în sistemele de achiziții publice”, ca parte a Programului de integrare a schimbărilor climatice în guvernare. Se arată prin acest

[12] **Lucretia Dogaru, Andrea Kajcsa,** *Manual terminologic de dreptul mediului,* Pro Universitaria Publishing House, Bucharest, 2021, pp. 38-40.

[13]Publicată în M.Of. nr. 323 din 27 aprilie 2016.

[14] **Raul Cazan,** *Achiziţii publice ecologice în România. Protecţia mediului prin cheltuieli publice responsabile*, Ecopolis Publisher, Bucharest, 2014, pp. 27.

document că, achizițiile publice ecologice încurajează guvernele să ia în considerare alegerea produselor și serviciilor cu impactul negativ minim asupra mediului, care ia în considerare mediul când se caută produse și servicii ecologice la prețuri competitive și, care încurajează achizițiile durabile pentru a include sănătatea umană și comerţul etic.

Achiziţiile publice ecologice sunt nu doar complexe dar şi dificile, ţinând cont de particularităţile sistemelor strategice ale statelor, dar şi de aspectele globale ale schimbărilor climatice[15], astfel că nu există o soluție unică în acest sens. Există multe provocări în proiectarea și implementarea reformelor achiziţiilor publice ecologice și multe dimensiuni instituționale ale integrării practicilor de achiziții ecologice.

O serie de instrumente operaționale şi criterii de mediu precum şi etichetarea ecologică și costul ciclului de viață al produselor şi serviciilor au fost dezvoltate pentru simplificarea alegerii comerţului ecologic. În pofida faptului că guvernele statelor au puncte de plecare și priorități şi căi de gestionare a reformelor diferite, există inițiative pilot, politici şi practici naționale coerente ce pot contribui la stimularea cererii pentru bunuri și servicii mai durabile, la promovarea inovației și la stimularea dezvoltării piețelor verzi.

2. Concluzii finale

Din cele expuse rezultă că, abordarea achiziţiilor publice responsabile social, a celor sustenabile şi ecologice este o problemă de mare importanţă şi actualitate, cu precădere în contextul pandemiei şi situaţiei economice globale. Sunt achiziţii al căror scop este acela de abordare a impactului bunurilor, serviciilor și lucrărilor achiziționate de către sectorul public asupra societății, a mediului şi calităţii vieţii umane. În mod cert, aceste forme de achiziţii publice sunt nu doar necesare şi importante, dar deopotrivă, complexe şi dificile.

BIBLIOGRAPHY

1. **Andrea Kajcsa, Lucretia Dogaru,** *The globality of climate change-between ecological thinking, policies and strategies,* Proceedings of International Scientific Conference Globalisation, Intercultural Dialogue and National Identity, GIDNI, The Shades of Globalisation. Identity and Dialogue in an Intercultural World, Arhipelag XXI Press, Tîrgu-Mureş 2021.
2. **Bernard Hoekman & others**, *Covid-19, Public procurement regimes and trade policy*, The World Economy Journal, Wiley Online Library, 2021.
3. **Brigitte Pircher**, *EU public procurement policy: the economic crisis as trigger for enhanced harmonisation, Journal of European Integration*, Journal of European Integration, Volume 42, No. 4, 2019.
4. **Lucretia Dogaru**, *Dreptul mediului,* Edition II, Pro Universitaria Publishing House, Bucharest, 2020.
5. **Lucretia Dogaru**, *Dezvoltarea durabilă prin achiziţii publice şi protecţia mediului,* curs universitar, University Press, Târgu-Mureș, 2021.
6. **Lucretia Dogaru**, *About Sustainability between Responsible Production and Consumption,* Multidisciplinary Digital Publishing Institute Proceedings (MDPI), Volume 63, Issue 1, 2021.
7. **Lucretia Dogaru, Andrea Kajcsa,** *Manual terminologic de dreptul mediului,* Pro Universitaria Publishing House, Bucharest, 2021.
8. **Peers Steve, Ward Angela**, *The EU Charter of Fundamental Rights (politics, law and policy),* Hart Publishing, Oxford and Portland Oregon, 2004.

[15] **Andrea Kajcsa, Lucretia Dogaru,** *The globality of climate change-between ecological thinking, policies and strategies,* Proceedings of International Scientific Conference Globalisation, Intercultural Dialogue and National Identity, GIDNI, The Shades of Globalisation. Identity and Dialogue in an Intercultural World, Arhipelag XXI Press, Tîrgu-Mureş 2021, pp. 54-61.

9. Raul Cazan, *Achiziţii publice ecologice în România. Protecţia mediului prin cheltuieli publice responsabile*, Ecopolis Publisher, Bucharest, 2014.

ECOLOGICAL ETHICS. AN IMPORTANT TOOL IN ENVIRONMENTAL PROTECTION

Lucreţia Dogaru, Andrea Kajcsa
Prof., PhD, UMFST Târgu Mureş, Lecturer, PhD, UMFST Târgu Mureş

Abstract: Ecological ethics is a branch of applied philosophy that has as study object the conceptual foundations of environmental values, as well as societal attitudes, actions and policies focused on protecting and supporting biodiversity and ecosystems. It is a diversified science, both as a field of study and as a value-based perspective, on a complex network of problems related to the need for sustainable protection of the environment.
The main challenge for ethical attitudes is represented by climate changes, a global phenomenon that threatens fundamental values and can be described as a real and perfect moral storm. Why? Because the actions needed to address this phenomenon and its consequences raise serious concerns not only about fairness but especially about responsibility.
Starting from an introductory overview regarding what ecological ethics means, the main types of ethics (from the anthropocentric to the non-anthropocentric ones), as well as the principles on which it is based, we also presented the role and importance it has towards the environment.

Keywords: ecological ethics, environmental values,climate change, moral responsibility, sustainable protection.

1. Motivaţii ale eticii ecologice

Numeroasele şi convergentele opinii ale specialiştilor după care planeta se află într-un punct fără întoarcere iar omenirea se apropie periculos de aşa-numitele graniţe planetare, încep să se adeverească. Tot mai evident este faptul că în prezent, omenirea este martora unor schimbări bruşte, subtile şi cu efecte drastice, ireversibile şi incontrolabile ale condiţiilor de viaţă, schimbări ce pot fi catastrofale pentru umanitate şi pentru existenţa vieţii pe Pământ[1].

Iar în faţa unui astfel de scenariu al ecosistemului global, ecosistemele şi comunităţile de viaţă nu au capacitatea de a răspunde la perturbări în mod gradual şi proporţional. Amploarea crizei ecologice arată că activităţile antropice sunt cele care decid echilibrele, că presiunile sau influenţele umane şi schimbările climatice pot schimba ireversibil ecosistemul global şi pot perturba grav elemente esenţiale ale mediului[2]. Astfel încât, o îmbunătăţire a acestei prognoze poate avea loc prin detectarea avertizărilor timpurii ale modificărilor critice globale şi locale[3], precum şi prin abordarea cauzelor fundamentale ale modului de determinare a schimbărilor climei.

---

[1] **Will Steffen&others**, *Planetary Boundaries:Guiding human development on a changing planet*, Science, Volume 347, No. 6223, Stockholm Resilience Center, 2015; **Andrea Kajcsa, Lucretia Dogaru,** *The globality of climate change-between ecological thinking, policies and strategies*, Proceedings of International Scientific Conference Globalisation, Intercultural Dialogue and National Identity, GIDNI, The Shades of Globalisation. Identity and Dialogue in an Intercultural World, Arhipelag XXI Press, Tîrgu-Mureş 2021, pp.54-61.
[2]**Anthony D. Barnosky & others**, *Approaching a state shift in Earth's biosphere*, National Library of Medicine, Nature, 2012, pp.486, www.sciencedaily.com-/releases/2012/06/120606132308.htm.
[3]Detalii referitoare la schimbările climatice, **Lucretia Dogaru,** *Dreptul mediului*, Edition II, Ed. Pro Universitaria, Bucharest, 2020, pp.34-38; **Bridget Lewis,** *Environmental Human Rights and Climate Change. Current Status and Future Prospect*, Springer, 2018, pp. 11-34.

Ceea ce se impune cu necesitate în actualul contex ce vizează starea şi calitatea mediului şi implicit a vieţii umane este intervenţia conştiinţei ecologice[4] şi a eticii de mediu.

Sfidările la adresa mediului şi catastrofele ecologice tot mai frecvente, reclamă abordări şi preocupări ce necesită o inteligenţă responsabilă şi un umanism aplicat. În faţa realităţilor deloc confortabile, preocupările şi idealurile conştiinţei actuale trebuie să se focuseze asupra protecţiei mediului şi conservării naturii, în scopul dezvoltării unei etici de mediu care să includă valorile centrate pe natură. Dealtfel, triumful valorilor ecologice se corelează cu redimensionarea responsabilităţii umane şi redescoperirea demnităţii intrinsece a naturii şi a valorii pe care o reprezintă. Iar aceasta se impune a fi respectată tot mai mult, din perspectiva considerării sale ca un patrimoniu comun al umanităţii, ca o valoare intrinsecă a omenirii, ce trebuie transmisă şi generaţiilor viitoare.

Într-un atare context al presiunii urgenţei ecologice, multe mituri legate de dezvoltarea economică infinită sau de tehnologii salvatoare, devin îndoielnice, şi se reclamă în mod constant o etică a responsabilităţii ecologice pe termen lung, care să vizeze obligaţia necondiţionată de ocrotire a existenţei ecosistemului global şi al omenirii.

Şi, cu toate că există încă o dominaţie a hedonismului ecologic, care menţine dinamica individualistă centrată pe consum şi utilizare infinită a resurselor[5], sensibilitatea ecologică a permis totuşi o moralizare a proceselor de producere şi de consum prin orientarea cererii şi ofertei spre tehnologii alternative ecologice, spre aşa-numitele tehnologii verzi.

A devenit o realitate constantă aceea că, instalarea consensului ecologic nu a avut ca şi rezultat stoparea cursei creşterii şi consumului de tip individualist sau corporatist, ci dimpotrivă, a generat mai mult o eco-producţie dublată de o ecologie a consumului[6]. Iar astfel de realităţi evidente impun sprijinirea moralei ecologice, promovată de etica ecologică atât prin intermediul actorilor politici decidenţi, cât şi a celor responsabili de educaţia şi formarea unei conştiinţe ecologice şi a unei conduite etice ecologice[7].

În pofida unei legislaţii de mediu consistente şi acoperitoare, a strategiilor naţionale şi comunitare în materie de protejare şi conservare durabilă a mediului[8], a implementării de proiecte şi programe de dezvoltare durabilă, dar şi educaţionale, toate acestea, nefundamentate pe o etică ecologică autohtonă ci doar pe valorificarea teoriilor ecologice existente, degradarea mediului continuă.

Abordând etica ecologică, este absolut oportun să se stabilească atât semnificaţia conceptului cât şi problematica acesteia, ce se impune a fi percepută ca o etică aplicată ce reprezintă tocmai replica practică la teoriile abstracte de etică normativă.

În sfera largă a problematicii omenirii este inclusă aşadar şi actuala criză ecologică care, indiferent de forţa specificităţii ei, se cere a fi analizată şi explicitată cu luarea în considerare a conexiunilor pe care le are cu multe alte aspecte contemporane.

Studiile de specialitate au arătat că, în mod frecvent soluţionarea controverselor legate de mediu presupune utilizarea principiilor capabile să ofere o orientare morală a atitudinii şi conduitei umane în raport de natură, principii care desemnează o etică ecologică, în contextul varietăţii de etici concurenţiale sau identice.

---

[4]Explicaţii terminologice regăsim la, **Lucretia Dogaru, Andrea Kajcsa,** *Manual terminologic de dreptul mediului,* Pro Universitaria Publishing House, Bucharest, 2021, pp.118-119.

[5]**Ale Som, Henry Home**, *What Do Ecological Paradigms Offer to Conservation?*, International Journal of Ecology, Volume 8, 2010, pp, 2-13.

[6]**Lucretia Dogaru, Antonia Diana Dogaru**, *The Rights of Nature. A new paradigme* (Part I), Juridical Current Journal, No. 2/2022, Tîrgu- Mureş, http://revcurentjur.ro/

[7]**Mircea Duţu, Andrei Duţu**, *Dreptul mediului*, Ediţia a 4-a, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2014.

[8]Despre rolul şi importanţa acestora, **Lucretia Dogaru, Antonia Diana Dogaru**, *Particularités de la protection juridique de l'environnement au niveau international,* Juridical Current Journal, No. 2/2009, Tîrgu-Mureş, pp. 61-70, http://revcurentjur.ro/.

Etica este un domeniu central al filosofiei ce desemnează studiul a ceea ce este corect de făcut. De regulă, etica este preocupată de judecățile de valoare, de analiza motivului pentru care se acţionează într-un anumit mod precum şi de stabilirea dacă acțiunile umane sunt sau nu corecte. Iniţial, principalul accent al eticii a fost asupra ființelor umane, fiind susţinută ideea că oamenii dețin o poziție privilegiată în raport de alte forme de viață de pe Pământ, care sunt prezente cu scopul exclusiv de a sluji omenirea. O atare percepţie în raport de natură a fundamentat ideea că, natura cu tot ceea ce o compune indică ideea de simplu obiect, de simple resurse naturale, şi pe cale de consecinţă, de formă de proprietate umană ce trebuie folosită după bunul plac, legitimând în felul acesta exploatarea excesivă a Pământului.

Cu mult timp înainte, reputaţii filosofi, grecul antic Aristotel și mai apoi, germanul Immanuel Kant, au susținut şi argumentat în scrierile lor că doar oamenii sunt creaturi morale, întrucât doar ei au capacitatea de a gândi în mod rațional. Particularitate care îi face responsabili pentru acțiunile lor, prin aceea că ei nu acționează doar din instinct precum celelalte lucruri sau subiecte, înțelegând prin aceasta, şi natura.

Dealtfel, majoritatea gânditorilor etici ai trecutului, au plasat animalele și toate celelalte forme de viață în categoria subiectelor lipsite de statut moral, subiecte folosite cu precădere ca mijloace pentru atingerea scopurilor umane. Iar această abordare antropocentrică, adevărată paradigmă mecanicistă, a presupus lipsa oricărei relații morale între oameni și natura din care aceştia fac parte și, în consecinţă, lipsa oricărei obligații în raport de comunitatea naturală. Şi din păcate, a dăinuit mult, fără a fi contestată până în vremurile contemporane când, datorită teoriei evoluției, conceptul referitor la locul ființelor umane în marea schemă a lucrurilor s-a schimbat. În perioada actuală oamenii sunt percepuţi a purta responsabilitatea propriilor acțiuni, şi pe considerent că ei nu mai acționează doar din instinct, poartă responsabilitatea acţiunilor ori inacţiunilor lor. Abordarea evoluționistă a fost aceea care a susținunt constant că oamenii trebuie să treacă de la atitudinea antropocentrică, de la ideea că sunt separaţi de lumea naturală şi superiori acesteia, la ecocentrism[9] și să extindă conceptul de obligație dincolo de propria specie pentru a fi cu adevărat agenți morali.

Se poate afirma că, decenii de cercetare au documentat tensiunea continuă între nevoile antropocentrice și capacitatea mediului de satisfacere a acestor nevoi și de sprijinire a bunăstării umane, fenomen cunoscut sub sintagma de sustenabilitate. Şi desigur, modul în care societatea percepe, gestionează și utilizează resursele naturale a fost influențat considerabil de etica ecologică sau de relația morală împărtășită de oameni cu lumea naturală. Un discurs concentrat adesea pe interacțiunea complexă dintre beneficiile tangibile și intangibile asociate cu natura non-umană, ambele semnificative pentru sănătatea publică. În mod cert, dezbaterile vizând sustenabilitatea mediului sunt condiţionate de o înțelegere evolutivă a vieții.

2. De la definire la caracteristici şi importanţă

Sub aspect etimologic, cuvântul „etică” este un derivat din terminologia greacă „ethos”, şi desemnează ideea de caracter. Acest concept implică de asemenea, şi capacitatea unei persoane de a distinge între bine şi rău, motiv pentru care se consideră că el indică sensul de valori, de credințe și acțiuni ce contribuie la modelarea caracterului unei persoane, la un moment dat și într-o societate dată.

În felul acesta, etica ecologică se poate defini ca un sistem de valori etice, de raționament uman și de cunoaștere a naturii, faţă de care oamenii se străduiesc să creeze un model de conduită corectă. Etica ecologică reprezintă un suum de principii morale care

[9]**Randall Abate,** *An Anthropogenic Problem That Requires an Ecocentric Solution*, în *Climate Change and the Voiceless Protecting Future Generations, Wildlife, and Natural Resources*, Cambridge University Press, 2019, pp. 1-16; **Lucretia Dogaru, Andrea Kajcsa,** *Manual terminologic de dreptul mediului,* Pro Universitaria Publishing House, Bucharest, 2021, pp.152-153.

guvernează atitudinea umană față de mediu și reguli de conduită pentru îngrijirea și conservarea mediului.

Termenul de etică ecologică este susceptibil de folosire în sensuri şi cu înţelesuri diferite[10]. În mod frecvent, acesta este folosit ca sinonim pentru etica mediului, pentru a descrie în general poziția morală legată de valorile sau îndatoririle indivizilor față de diferitele elemente ale lumii naturale. Totodată, acest termen este folosit şi în înţelesul de descriere a unei anumite forme de etică a mediului, cum este de pildă, ecoteologia, etica biomedicală, etica ingineriei, sau ecologia profundă care este denumită frecvent şi biocentrism.

Etica ecologică s-a dovedit a fi un domeniu important ce a contribuit mult la perceperea şi înțelegerea îndatoririlor și valorilor generale ce incumbă oamenilor în raport de natură, cu toate că nu a reuşit să dezvolte suficient şi resursele ce sunt necesare pentru abordarea preocupărilor pragmatice diverse și deseori unice ale cercetătorilor în domeniu şi ale celor ce realizează managementul ecologic.

Domeniul emergent al eticii de mediu este o etică practică sau ştiințifică, menită să ofere o abordare superioară a dilemelor etice ale ecologiştilor. Deşi etica ecologică îşi află bazele în principiile și angajamentele eticii de mediu în general, din punct de vedere normativ aceasta are un caracter pluralist întrucât include şi alte cadre ale eticii, precum cele ale eticii umane, animale, ale eticii cercetării și cele profesionale. Totodată, aceasta este pragmatică sub aspect metodologic pe considerent că este axată pe aspecte practice ale cercetătorilor și managerilor ecologişti. Mai mult, modelul de etică ecologică este capabil să ofere cercetătorilor și practicienilor de mediu un instrument analitic util pentru identificarea și armonizarea valorilor și pozițiilor în contexte provocatoare de cercetare și de management ecologic. Tot așa cum de pildă, bioetica oferă comunității biomedicale un serviciu intelectual și de rezolvare a problemelor critice, etica ecologică poate sprijini informarea și îmbunătățirea procesului decizional etic în comunitățile de ecologie și conservare.

Din varietatea de etici distingem, etica ecologică centrată pe om, care este fundamentată pe principiul evaluării politicilor de mediu doar raportat la maniera în care acestea afectează viața şi activitatea umană. Etica ecologică centrată pe om impune o analiză a fenomenului general reprezentat de antropocentrism, care indică poziția conform căreia oamenii sunt elementul cel mai important, radical sau critic în orice context, rasa umană fiind întotdeauna propria sa preocupare principală. Potrivit orientării scepticiste a antropocentrismului, etica de mediu influențează homo sapiens în evaluarea utilităţii mediului pentru sine, în timp ce alte orientări susțin că studiile de mediu trebuie să includă o evaluare a valorii intrinseci a elementelor non-umane. Alte orientări atropocentrice, disting între o etică antropocentrică puternică, după care oamenii sunt în mod exclusiv în centrul realității și, antropocentrismul slab, după care întreaga realitate poate fi interpretată doar din punct de vedere uman. Renumitul Bryan Norton[11], devenit unul dintre actorii esențiali ai eticii ecologice prin lansarea pragmatismului de mediu, a refuzat să ia atitudine în disputele dintre apărătorii eticii antropocentriste şi susţinătorii eticii nonantropocentriste, deosebind între antropocentrismul puternic și cel slab care poate fi capabil să nu subestimeze diversitatea valorilor materiale pe care oamenii le pot deriva din lumea naturală.

O viziune mai recentă leagă antropocentrismul de viitorul vieții. Astfel, potrivit eticii biotice, o etică care preţuieşte viaţa însăşi, oamenii sunt esențiali întrucât doar ei pot perpetua viața şi pot asigura viitorul vieții la scară cosmologică, ca viitor ce poate da existenței umane un scop cosmic.

---

[10]**Adrian Armstrong**, *Ethics and Justice for the Environment*, 1st Edition, London, Routledge, 2012, pp. 44.

[11]**Hicham Afeissa, Gaëll Mainguy**, *Valoarea transformatoare a pragmatismului ecologic. O introducere în opera lui Bryan G. Norton,* Sapiens, Volume 1 (1), 2008, pp. 88.

Pe de altă parte, tipul de etică centrată pe animal, presupune acordarea de consideraţie morală animalelor, indirect ca specie şi în mod direct individual. Relaţia dintre cele două categorii de etici, etica animală şi etica mediului, se referă la considerațiile etice diferite ale animalelor non-umane individuale și entități conceptuale precum, speciile, populațiile, ecosistemele. Diferenţierea dintre etica centrată pe om şi aceea centrată pe animal, implică neglijarea arbitrară a intereselor animalelor în raport cu interesele umane, ceea ce permite ca interesele similare să fie tratate de o manieră egală, iar intereselor diversificate să li se atribuie grade diferite de semnificaţie morală. Diferenţa de abordare în plan doctrinar din perspectivă comparativă, grupează opiniile autorilor în două categorii şi anume, în cele ce consideră că etica animală și etica ecologică au criterii incomparabile de considerabilitate morală, şi cele ce apreciază că dezacordurile dintre cele două pot fi depăşite şi chiar pot fi situate pe poziţii conciliabile.

Etica ecologică centrată pe viaţă[12], presupune faptul că toate fiinţele, indiferent de importanţa lor morală, sunt semnificative sub aspect moral. Este un tip de etică care impune ca orice acţiune să ţină cont de impactul pe care aceasta îl poate genera asupra fiinţelor vii implicate, apreciate a fi semnificative sub aspect moral şi care, pot avea o importanţă morală egală. Potrivit acestui tip de etică ecologică, fiinţele umane nu sunt considerate a fi mai importante, în anumite contexte, faţă de conservarea biosferei şi a ecosistemelor complexe.

Un alt tip este acela al eticii ecologice a totalităţii, după care lucrurile asemenea altor fiinţe vii, deşi sunt lipsite de conştiinţă şi de cea mai rudimentară organizare biologică, sunt totuşi semnificative din punct de vedere moral.

Potrivit holismului ecologic[13], sunt lipsite de semnificaţie morală, biosfera ca întreg, precum şi ecosistemele complexe care intră în alcătuirea sa. Astfel, valoarea acestor elemente ecosistemice este dată de contribuţia lor la conservarea întregului căruia îi aparţin, iar dispariţia unei specii contravine de fapt, scopului de protecţie şi conservare durabilă a biosferei sau a ecosistemelor.

O filosofie modernă, ce recunoaşte faptul că ecosfera în ansamblul său, şi nu organismele individuale constituie sursa şi suportul tuturor formelor de viaţă, sugerând o abordare holistică şi ecocentrică guvernelor, industriilor, companiilor şi indivizilor, o reprezintă ecocentrismul[14]. Ecocentrismul aşează ideea de ecosferă pe primul loc, prin recunoaşterea rolului şi importanţei mediului şi a vieţii în general, fără a diferenţia între factorii ce intră în alcătuirea mediului. Argumentul ecocentric este fundamentat pe percepţia că întreaga ecosferă, cea care reuneşte omul şi natura deopotrivă, este astfel mult mai semnificativă, incluzivă, complexă, integrată şi creativă. Ecocentrismul este ca o provocare radicală pentru atitudinile antropocentrice adânc înrădăcinate în cultură, ştiinţă, politică şi legislaţie, etică ecocentrică fiind absolut necesară pentru dezvoltarea unei baze necontingente pentru protejarea lumii naturale. Este o viziune asupra lumii care extinde considerațiile etice la toate componentele (biotice și abiotice) ecosferei, precum și dinamica interacțiunilor lor, și care apreciază natura non-umană independent de orice beneficiu pe care îl poate avea pentru oameni în mod specific. Ecocentrismul oferă noi standarde de gândire, conduită și acțiune asupra unor probleme aparent insolubile precum pierderea habitatului pentru natura non-umană, degradarea sistemelor vii și suprapopularea și consumul excesiv. Etica ecocentrică este cea care poate oferi îndrumări morale factorilor de decizie politică corporative și

[12] **Michael Mautner**, *Etica centrată pe viaţă şi viitorul uman în spaţiu,* Bioetica, Volume 23 (8), 2009, pp. 433–440.

[13] **Lee Beavington & others**, *Ethical-Ecological Holism in Science Pedagogy*, Environmental Discourses in Science Education (EDS), Volume 2, Animals and Science Education, 2017, pp. 85–97.

[14] **Jana Rülke & others**, *How Ecocentrism and Anthropocentrism Influence Human–Environment Relationships in a Kenyan Biodiversity Hotspot*, MDPI, Sustainability Journal, Volume 12, Issue 19, 2020, https://doi.org/10.3390/su12198213, accesed 27 April 2020.

guvernamentale, precum și persoanelor de pe tot globul, pentru a inversa declinul naturii non-umane și pentru a construi sisteme economice și comunități care sunt în armonie cu Ecosfera.

Filosofia a dezvoltat şi o altă ramură denumită ecologia profundă (deep ecology), care plasează omul în componenţa mediului ca întreg. Acest tip de ecologie se concentrează pe probleme filosofice fundamentale legate de rolul vieţii umane ca parte a ecosferei şi nu ca o viziune limitată, fiind totodată distinctă de ecologismul utilitarist.

În plan doctrinar, există şi autori care deosebesc între etica ecologică superficială (Shallow Ecological Ethics), care consideră natura ca simplă resursă în satisfacerea nevoilor umane, cu valoare doar instrumentală, şi etica ecologică intermediară (Intermediate Ecological Ethics), potrivit căreia elementele naturale au anumite valori intrinseci (de pildă, conservarea mediului din raţiuni estetice), numai când intră în conflict cu interesele umane, care au întâietate. Dintr-o astfel de abordare, faptul că anumite elemente ale mediului trebuie iubite şi respectate constituie doar o extensie a eticii şi moralei.

Cu toate că etica ecologică a apărut şi s-a dezvoltat relativ târziu, abia în secolul XX, aceasta a cunoscut o traiectorie evolutivă ascendentă, şi s-a conturat destul de bine ca subramură a eticii aplicate, cu precădere, ca urmare a gravităţii şi complexităţii problematicii mediului şi a fenomenelor generate de schimbările climatice[15]. A devenit în timp, nu doar radicală dar şi revoluţionară, deoarece criza ecologică, ca parte a problematicii lumii contemporane, cu toată specificitatea sa, a trebuit analizată şi explicată cu luarea în consideraţie a conexiunilor sale cu alte fapte sau situaţii. Tocmai din acest considerent au apărut demersuri interdisciplinare (aplicative, epistemologice şi generatoare de noi discipline).

Aşadar, etica ecologică s-a desprins ca parte distinctă a eticii, având o problematică diversă şi complexă care include toate fiinţele umane şi animale, natura, biosfera, generaţiile prezente şi cele viitoare, poluarea, controlul populaţiei, folosirea resurselor, producerea şi consumul energiei, păstrarea diversităţii speciilor de plante şi animale etc.

În justificarea eticii ecologice se invocă varii argumente, unele dintre ele fundamentate pe utilitarismul preferinţelor, după care fiecare element de mediu primeşte statut etic dacă poartă interese, nevoi sau preferinţe, iar altele, care susţin că un lucru este just doar atunci când tinde să conserve stabilitatea, integritatea şi frumuseţea unei comunităţi biotice.

Am arătat că etica ecologică modernă, presupune mai multe abordări, în interiorul lor existând diferite moduri de gândire, cum ar fi, cele bazate pe umanitate sau antropocentrice, în care doar fiinţele umane contează, şi cele non-antropocentrice care postulează că lucrurile, altele decat fiinţele umane, trebuie să fie subiecte ale grijii morale.

Caracteristicile problematicii contemporane a mediului, anume universalitatea, globalitatea[16], pluridisciplinaritatea etc., suscită o nouă etică ecologică universală, care să corespundă noilor probleme cu care se confruntă omenirea şi care să poată ameliora dezechilibrul perpetuat între om şi natură. Dezechilibru ale cărui surse trebuie căutate în modul cum este privită şi raportată natura la celelalte domenii, respectiv la cultură, ştiinţă, tehnică şi progres. Desigur, soluţia o constituie formarea unei conştiinţe ecologice generale, a

[15] **Lucretia Dogaru,** *Environmental change and its effects,* Juridical Current Journal, Volume 69, Issue 2/2017, Tîrgu-Mureş, pp. 38-43, http://revcurentjur.ro/.

[16]**Andrea Kajcsa, Lucretia Dogaru,** *The globality of climate change - between ecological thinking, policies and strategies,* Proceedings of the International Scientific Conference Globalisation, Intercultural Dialogue and National Identity, GIDNI, The Shades of Globalisation. Identity and Dialogue in an Intercultural World, Arhipelag XXI Press, Tîrgu-Mureş 2021, pp.54-61; **Lucretia Dogaru, Andrea Kajcsa**, *Interrelationship between Globalization and Environmental protection,* Publishing Prodifmultimedia, Journal de L'Europe Unie, Volume 5, 2011.

unei noi atitudini faţă de natură şi componentele sale, a unui comportament etic ecologic, ca finalităţi ce pot fi realizate prin contribuţia eticii dar şi a educaţiei de mediu.

Eticile ecologice rămase structurate după interese umane ori non-umane, nu vor reuşi să producă simbări majore în mentalitatea indivizilor, a companiilor, a specialiştilor şi chiar a factorilor de decizie. Contradicţiile dintre cele două categorii de etici necesită o abordare transdisciplinară, bazată pe principiul terţului inclus, ceea ce permite ca lumea să poată fi percepută în întregul ei, iar oamenii să îşi regăsească locul în cadrul acesteia.

Rolul eticii ecologice constă în aceea că ea poate furniza structura şi fondul sistemului filosofic din perspectiva dezvoltării durabile a mediului, pe care educaţia ecologică îl poate implementa indivizilor şi poate determina astfel schimbarea mentalităţii şi a conduitei. În plus, etica ecologică poate contribui la formarea şi reconsiderarea comportamentului faţă de natură, prin regândirea sistemului filosofic al oamenilor precum şi a unei filosofii care să ghideze ştiinţa şi tehnica în strategiile lor de dezvoltare. Dacă luăm de pildă, idealul aristotelic al măsurii, considerat a nu avea aplicabilitate în analiza unor fapte distructive asupra naturii, acesta ar putea constitui un principiu util în formarea şi dezvoltarea conştiinţei şi conduitei ecologice din perspectiva strategiei dezvoltării durabile în actuala societate.

O expresie a eticii ecologice este justiţia climatică, ca expresie a justiţiei sociale, un concept major, complex şi multidimensional care exprimă un fenmen profund, ancorat în acţiuni judiciare de mediu[17]. Etica ecologică şi justiţia climei sunt adevărate lentilele transformatoare prin care serviciile ecosistemice sunt valorificate pentru a produce rezultate durabile**.**

Concluzii

Dogma după care știința și etica aparțin unor universuri separate de discurs și că niciodată cele două nu vor avea conexiuni şi nu vor constitui o problemă legitimă, a stat la baza filosofiei secolului XX. La fel, şi că ecologia poate avea o perspectivă etică.

În ciuda faptului că am moştenit o tradiţie de peste două milenii de antropocentrism îngust, percepţia omului în raport de mediul său de viaţă s-a schimbat semnificativ în ultimul timp, nu doar sub impulsul evoluţiei dar mai ales ca urmare a deteriorării calităţii mediului, a apariţiei fenomenului schimbărilor climatice cu consecinţele sale grave şi incontrolabile.

Etica mediului este un domeniu consacrat al filosofiei practice care reconstituie tipurile esențiale de argumentare ce pot fi făcute în scopul protejării entităților naturale și utilizării durabile a resurselor naturale. Aceasta se ocupă de problemele etice legate de protecția mediului şi își propune să ofere o justificare etică și o motivație consistentă pentru cauza protecției globale a mediului înconjurător.

BIBLIOGRAPHY

1. **Adrian Armstrong**, *Ethics and Justice for the Environment*, 1st Edition, London, Routledge, 2012.
2. **Ale Som, Henry Home**, *What Do Ecological Paradigms Offer to Conservation?,* International Journal of Ecology, Volume 8, 2010.
3. **Andrea Kajcsa, Lucretia Dogaru,** *The globality of climate change-between ecological thinking, policies and strategies,* Proceedings of International Scientific Conference Globalisation, Intercultural Dialogue and National Identity, GIDNI, The Shades of Globalisation. Identity and Dialogue in an Intercultural World, Arhipelag XXI Press, Tîrgu-Mureș 2021.

[17] **Lucretia Dogaru, Andrea Kajcsa,** *Manual terminologic de dreptul mediului,* Pro Universitaria Publishing House, Bucharest, 2021, pp. 223; **Viniece Jennings, Jessica Yun, Lincoln Larson,** *Finding Common Ground: Environmental Ethics, Social Justice, and a Sustainable Path for Nature-Based Health Promotion,* National Library of Medicine, Basel, MDPI, Volume 4(3): 61, 2016.

4. Anthony D. Barnosky & others, *Approaching a state shift in Earth's biosphere*, National Library of Medicine, Nature, 2012.

5. Bridget Lewis, *Environmental Human Rights and Climate Change. Current Status and Future Prospect*, Springer, 2018.

6. Hicham Afeissa, Gaëll Mainguy, *Valoarea transformatoare a pragmatismului ecologic. O introducere în opera lui Bryan G. Norton,* Sapiens, Volume 1 (1), 2008.

7. Jana Rülke & others, *How Ecocentrism and Anthropocentrism Influence Human–Environment Relationships in a Kenyan Biodiversity Hotspot*, MDPI, Sustainability Journal, Volume 12, Issue 19, 2020.

8. Lee Beavington & others, *Ethical-Ecological Holism in Science Pedagogy*, Environmental Discourses in Science Education (EDS), Volume 2, Animals and Science Education, 2017.

9. Lucretia Dogaru, *Environmental change and its effects*, Juridical Current Journal, Volume 69, Issue 2/2017, Tîrgu- Mureş, 2017.

10. Lucretia Dogaru, *Dreptul mediului*, Edition II, Ed. Pro Universitaria, Bucharest, 2020.

11. Lucretia Dogaru, Andrea Kajcsa, *Manual terminologic de dreptul mediului*, Pro Universitaria Publishing House, Bucharest, 2021.

12. Lucretia Dogaru, Andrea Kajcsa, *Interrelationship between Globalization and Environmental protection*, Publishing Prodifmultimedia, Journal de L'Europe Unie, Volume 5, 2011.

13. Lucretia Dogaru, Antonia Diana Dogaru, *The Rights of Nature. A new paradigme* (Part I), Juridical Current Journal, No. 2/2022, Tîrgu-Mureş, 2022.

14. Lucretia Dogaru, Antonia Diana Dogaru, *Particularités de la protection juridique de l'environnement au niveau international*, Juridical Current Journal, No. 2/2009, Tîrgu-Mureş, 2009.

15. Michael Mautner, *Etica centrată pe viață și viitorul uman în spațiu,* Bioetica, Volume 23 (8), 2009.

16. Mircea Duţu, Andrei Duţu, *Dreptul mediului*, Ediția a 4-a, Ed. C.H. Beck, București, 2014.

17. Randall Abate, *An Anthropogenic Problem That Requires an Ecocentric Solution*, în *Climate Change and the Voiceless Protecting Future Generations, Wildlife, and Natural Resources*, Cambridge University Press, 2019.

18. Viniece Jennings, Jessica Yun, Lincoln Larson, *Finding Common Ground: Environmental Ethics, Social Justice, and a Sustainable Path for Nature-Based Health Promotion*, National Library of Medicine, Basel, MDPI, Volume 4 (3): 61, 2016.

19. Will Steffen&others, *Planetary Boundaries:Guiding human development on a changing planet*, Science, Volume 347, No. 6223, Stockholm Resilience Center, 2015.

PROPOSED LEGISLATIVE CHANGES AND UNIFICATION OF JUDICIAL PRACTICE IN THE MATTER OF HEARING WITNESSES IN THE ROMANIAN CRIMINAL TRIAL

Anca-Lelia Lorincz, Adriana Iuliana Stancu
Prof., PhD, „Dunărea de Jos" University of Galaţi, Lecturer, PhD, „Dunărea de Jos" University of Galaţi

Abstract: Noting the need to amend some of the provisions of the Romanian Code of Criminal Procedure regarding the hearing of witnesses in criminal proceedings, in order to comply these provisions with the provisions of the Romanian Constitution and the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, this paper presents the main legislative changes envisaged in this matter by the latest draft law to amend and supplement this code (draft initiated by the Government in September 2021).
The paper also addresses aspects of the judicial practice of the High Court of Cassation and Justice of Romania (decisions rendered in resolving an appeal in the interest of the law, respectively for the preliminary settlement of legal issues) on ensuring the uniform interpretation and application of criminal provisions with regard to the hearing of witnesses.
In this context, the paper concludes with concrete ferenda law proposals, in order to amend and supplement the current procedural-criminal provisions applicable to the hearing of witnesses.

Keywords: hearing witnesses; criminal trial; unconstitutionality; legislative changes; unification of judicial practice.

1. Neconstituționalitatea unor dispoziții privind audierea martorilor în reglementarea actualului Cod de procedură penală român

Procedeu probatoriu de o incontestabilă importanță în desfășurarea procesului penal, audierea martorilor este reglementată, în prezent, în cuprinsul Secțiunii a 4-a (art. 114 – art. 124) din Capitolul II (*Audierea persoanelor*) al Titlului IV (*Probele, mijloacele de probă și procedeele probatorii*) din Partea generală a actualului Cod de procedură penală român[1].

Curtea Constituțională a României a admis, însă, mai multe excepții de neconstituționalitate ridicate în privința unora dintre dispozițiile acestei secțiuni (sau în legătură cu acestea), constatând faptul că respectivele dispoziții încalcă prevederi ale Legii fundamentale.

● Astfel, prin ***Decizia nr. 562/2017***, instanța de contencios constituțional[2] s-a pronunțat asupra excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 117 alin. (1) lit. a) și lit. b) C.proc.pen., excepție ridicată într-un dosar aflat pe rolul Tribunalului Neamț - Secția penală.

Potrivit art. 117 alin. (1) C.proc.pen., "au dreptul de a refuza să fie audiate în calitate de martor, următoarele persoane:

a) soțul, ascendenții și descendenții în linie directă, precum și frații și surorile suspectului sau inculpatului;

b) persoanele care au avut calitatea de soț al suspectului sau al inculpatului."

[1] Legea nr. 135/2010, publicată în M.Of. nr. 486 din 15 iulie 2010 (intrată în vigoare la 1 februarie 2014), cu modificările şi completările ulterioare
[2] Decizia Curții Constituționale nr. 562/2017, publicată în M.Of. nr. 837 din 23 octombrie 2017

Autorul excepției de neconstituționalitate a susținut că aceste dispoziții sunt contrare prevederilor constituționale (art. 16 din Constituția României) și convenționale (art. 14 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale) privind interzicerea discriminării, deoarece concubinii (persoanele care au stabilit relații asemănătoare acelora dintre soți) suspectului sau inculpatului nu beneficiază de dreptul de a refuza să dea declarații în calitate de martor.

În soluționarea excepției de neconstituționalitate, Curtea Constituțională a României a reținut, întemeindu-se și pe jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (Hotărârea din 24 noiembrie 1986, pronunțată în *Cauza Unterpertinger împotriva Austriei*[3]), că reglementarea dreptului persoanelor enumerate în art. 117 alin. (1) lit. a) și b) C.proc.pen. de a refuza să fie audiate în calitate de martori își are rațiunea ”în principal, în evitarea unei dileme morale” ce s-ar naște în ipoteza instituirii obligației acestora de a da declarații ”sub jurământ și sub sancțiunea infracțiunii de mărturie mincinoasă”. Or, obligativitatea dării unei declarații în calitate de martor de către persoana care a stabilit cu suspectul sau inculpatul o relație asemănătoare acelora dintre soți ar conduce la apariția aceleiași ”dileme morale”: opțiunea între declararea adevărului și îndeplinirea, astfel, a datoriei față de justiție, ”sacrificând sentimentele” față de suspect sau inculpat, pe de o parte, și încercarea de a-l proteja (ori dimpotrivă) pe suspect sau inculpat prin darea unei declarații mincinoase, pe de altă parte.

Totodată, Curtea Constituțională a invocat Hotărârea C.E.D.O. din 3 aprilie 2012, pronunțată în *Cauza Van der Heijden împotriva Olandei*[4], cu privire la dreptul de refuz al audierii în cazul concubinilor, hotărâre în care instanța de la Strasbourg a reținut că noțiunea de ”viață de familie”, protejată prin art. 8 al Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, ”nu este restrânsă doar la familiile bazate pe căsătorie și poate include alte relații *de facto*”.

De asemenea, instanța de control constituțional a constatat că în definiția noțiunii de ”membru de familie” din actualul Cod penal român sunt incluse și ”persoanele care au stabilit relații asemănătoare acelora dintre soți sau dintre părinți și copii, în cazul în care conviețuiesc” [art. 177 alin. (1) lit. c) C.pen.].

În concluzie, Curtea Constituțională a decis că diferența de tratament juridic între soțul sau fostul soț al suspectului sau inculpatului și persoanele care au stabilit relații asemănătoare acelora dintre soți cu suspectul sau inculpatul, din perspectiva reglementării dreptului de a refuza să dea declarații în calitate de martor în procesul penal, este discriminatorie. Totodată, Curtea a reținut că, în situația în care nu vor fi obligate să depună mărturie în procesul penal, persoanele care au ori au avut relații asemănătoare acelora dintre soți cu suspectul sau inculpatul au, totuși, posibilitatea de a da declarații în calitate de martor, renunțând la dreptul de refuz [potrivit art. 117 alin. (3) C.proc.pen.], ”în acest fel fiind asigurat și interesul public de a se exercita în mod eficient acțiunea penală”.

Prin urmare, admițând excepția de neconstituționalitate, Curtea Constituțională a stabilit că ”*soluția legislativă cuprinsă în art. 117 alin. (1) lit. a) și lit. b) din Codul de procedură penală, care exclude de la dreptul de a refuza să fie audiate în calitate de martor persoanele care au stabilit relații asemănătoare acelora dintre soți, este neconstituțională*”.

● O altă hotărâre[5] prin care Curtea Constituțională a României a admis excepția de neconstituționalitate a unor dispoziții referitoare la audierea martorilor este ***Decizia nr. 236/2020***. Astfel, în mai multe cauze aflate pe rolul Tribunalului Galați - Secția penală și al Tribunalului București - Secția I-a penală, au fost ridicate excepții de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 118 C.proc.pen., pe lângă alte dispoziții criticate, autorii acestor excepții

[3] https://jurisprudentacedo.com/
[4] https://www.legal-land.ro/
[5] Decizia Curții Constituționale nr. 236/2020, publicată în M.Of. nr. 597 din 8 iulie 2020

susținând, în principal, că norma legală din cuprinsul acestui articol nu asigură o protecție a martorului atunci când există riscul de a se autoincrimina.

În art. 118 C.proc.pen. (*Dreptul martorului de a nu se acuza*) se prevede că: ”Declarația de martor dată de o persoană care, în aceeași cauză, anterior declarației a avut sau, ulterior, a dobândit calitatea de suspect ori inculpat nu poate fi folosită împotriva sa. Organele judiciare au obligația să menționeze, cu ocazia consemnării declarației, calitatea procesuală anterioară.”

Analizând criticile de neconstituționalitate a acestor prevederi, instanța de contencios constituțional a făcut referire și la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (*Cauza Saunders împotriva Regatului Unit*[6]*, Cauza Heaney și Mc Guinness împotriva Irlandei*[7]*, Cauza John Murray împotriva Regatului Unit*[8]), din care reiese că dreptul la neautoincriminare și dreptul la tăcere, fiind o consecință directă a prezumției de nevinovăție, reprezintă și o ”garanție a echității procedurii, consacrate în par. 1 și 2 ale art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale[9], în condițiile în care par. 1 cuprinde garanții ale «acuzatului» în materie penală, iar câmpul de aplicare *ratione personae* al par. 2 al art. 6 din Convenție are o sferă mai largă, incluzând și martorul”.

De asemenea, Curtea a reținut că dreptul martorului de a nu se acuza, așa cum este reglementat *de lege lata* în art. 118 C.proc.pen., ”reprezintă, *de facto,* o obligație pozitivă de a colabora cu organele judiciare”, martorului neasigurându-i-se un nivel de protecție similar cu cel de care beneficiază suspectul sau inculpatul, și că, deși declarația dată de martor nu poate fi folosită împotriva sa, în lipsa unei prevederi exprese cu privire la efectele subsecvente acestei declarații, ea poate influența conduita procesuală ulterioară a organelor judiciare. În acest context, Curtea a mai observat că normele art. 118 C.proc.pen. nu asigură o protecție efectivă a martorului și nu generează garanții adecvate față de o eventuală răspundere penală, organele de urmărire penală fiind cele care trebuie să dovedească vinovăția persoanei care declară în calitate de martor (ca suspect *de facto*), și nu persoana respectivă, astfel încât constrângerea acesteia la autoincriminare – chiar și indirectă – încalcă principiul prezumției de nevinovăție.

În consecință, Curtea a constatat că ”*soluția legislativă cuprinsă în art. 118 din Codul de procedură penală, care nu reglementează dreptul martorului la tăcere și la neautoincriminare, este neconstituțională*”, fiind contrară prevederilor constituționale [art. 21 alin. (3) – dreptul la un proces echitabil, art. 23 alin. (11) – prezumția de nevinovăție, art. 24 alin. (1) – dreptul la apărare], precum și dispozițiilor art. 6 par. 1 și 2 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

● Prin ***Decizia nr. 637/2021***, Curtea Constituțională a României a admis o altă excepție de neconstituționalitate[10], care vizează prevederea din art. 88 alin. (2) lit. b) C.proc.pen. (referitoare la calitatea de avocat, ca participant în procesul penal), dar în legătură cu dispozițiile privind audierea martorilor.

---

[6] Hotărârea din 17 decembrie 1996, pronunțată în *Cauza Saunders împotriva Regatului Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord,* https://jurisprudentacedo.com/

[7] Hotărârea din 21 decembrie 2000, pronunțată în *Cauza Heaney și Mc Guinness împotriva Irlandei,* https://jurisprudentacedo.com/

[8] Hotărârea din 25 ianuarie 1996, pronunțată în *Cauza John Murray împotriva Regatului Unit,* https://hudoc.echr.coe.int/

[9] În art. 6 (*Dreptul la un proces echitabil*) par. 1 și 2 din Convenție se prevede că: ”1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public şi într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanţă independentă şi imparţială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor şi obligaţiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzaţii în materie penală îndreptate împotriva sa (...). 2. Orice persoană acuzată de o infracţiune este prezumată nevinovată până ce vinovăţia sa va fi legal stabilită.”

[10] Decizia Curții Constituționale nr. 637/2021, publicată în M.Of. nr. 1155 din 8 decembrie 2021

Dosarul în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate s-a aflat pe rolul Curții de Apel Pitești - Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie, autorii excepției susținând că, prin sintagma ”martorul citat în cauză” din conținutul art. 88 alin. (2) lit. b) C.proc.pen., se încalcă prevederile constituționale referitoare la muncă și protecția socială a muncii (art. 41), dreptul la apărare (art. 24), libertatea individuală (art. 23) și accesul liber la justiție (art. 21), în condițiile în care, în speță, unul dintre apărătorii aleși ai inculpaților (autori ai excepției) a fost citat în calitate de martor și, deși a refuzat să dea declarații în această calitate, în temeiul art. 117 alin. (1) lit. a) C.proc.pen., a fost considerat incompatibil.

Așa cum reiese din conținutul art. 88 alin. (2) lit. b) C.proc.pen., martorul citat în cauza respectivă ”nu poate fi avocat al unei părți sau al unui subiect procesual principal”, având prioritate calitatea procesuală de martor față de cea de avocat. Examinând excepția referitoare la reglementarea acestui caz de incompatibilitate a avocatului, Curtea Constituțională a respins criticile legate de încălcarea art. 41 și art. 23 din Constituție, dar, prin raportare la art. 21 alin. (3) și art. 24 alin. (1) din Legea fundamentală, a apreciat că această reglementare ”instituie – în ipoteza în care martorul (avocat) citat în cauză este o persoană care s-a prevalat de dreptul de a refuza să dea declarații în această calitate în temeiul art. 117 alin. (1) lit. a) și b) C.proc.pen. – o limitare nelegală a exercitării dreptului la apărare al părților sau al unui subiect procesual principal”.

Mai mult, în considerentele acestei decizii (Decizia nr. 637/2021), instanța de contencios constituțional a reținut necesitatea instituirii, în mod expres, în conținutul dispozițiilor care reglementează incompatibilitatea calității procesuale de avocat cu cea de martor citat în procesul penal, a unei exceptări în ceea ce privește persoanele care s-au prevalat de dreptul de a refuza să fie audiate în calitate de martor.

În concluzie, admițând excepția de neconstituționalitate, Curtea a constatat că ”*dispozițiile art. 88 alin. (2) lit. b) din Codul de procedură penală sunt constituționale în măsura în care nu se referă la persoanele care s-au prevalat de dreptul de a refuza să dea declarații în calitate de martor, în temeiul art. 117 alin. (1) lit. a) și b) din Codul de procedură penală*”.

● Mai recent, printr-o ***decizie***[11] ***pronunțată pe data de 24 martie 2022***, Curtea Constituțională a României a admis o altă excepție de neconstituționalitate referitoare la dispozițiile art. 117 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. și a constatat că este neconstituțională soluția legislativă cuprinsă în acest text de lege ”*care exclude de la dreptul de a refuza să fie audiate în calitate de martor persoanele care au stabilit relații asemănătoare acelora dintre părinți și copii, în cazul în care conviețuiesc cu suspectul sau inculpatul*”.

2. Intervențiile legislative propuse prin proiectul legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală român

Așa cum reiese din Expunerea de motive a celui mai recent proiect de lege pentru modificarea și completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală (supus dezbaterii publice, de către Ministerul Justiției, pe 2 septembrie 2021)[12], pentru a pune în acord prevederile sau soluțiile legislative declarate neconstituționale cu dispozițiile Legii fundamentale, în vederea aplicării Deciziei Curții Constituționale nr. 562/2017 s-au propus următoarele intervenții legislative:

► ***modificarea art. 117 alin. (1) C.proc.pen.***, pentru a se reglementa faptul că au dreptul de a refuza să fie audiate în calitate de martor și „persoanele care au stabilit relații asemănătoare acelora dintre soți sau acelora dintre părinți și copii, dacă dovedesc că au conviețuit sau conviețuiesc cu suspectul sau inculpatul” [prin introducerea unei noi litere, lit. c)];

[11] https://www.ccr.ro/ (decizie nepublicată la momentul elaborării acestei lucrări)
[12] https://www.just.ro/

Observăm că această propunere de modificare asigură și respectarea deciziei pronunțate de Curtea Constituțională pe 24 martie 2022, referitor la persoanele care au stabilit relații asemănătoare acelora dintre părinți și copii, ”anticipând” constatarea neconstituționalității soluției legislative cuprinse în dispozițiile art. 117 alin. (1) C.proc.pen. sub aspectul recunoașterii dreptului de a refuza darea de declarații în calitate de martor de către aceste persoane.

Cu privire la evoluția reglementării, în legislația noastră procesual-penală, a dreptului de a refuza audierea în calitate de martor, constatăm că în primul Cod de procedură penală român (adoptat în 1864)[13] existau dispoziții referitoare la anumite categorii de persoane care nu erau ”nici chemați, nici primiți a da mărturie” în fața tribunalelor polițienești (art. 154) și dispoziții privind anumite categorii de persoane ale căror depoziții nu puteau ”fi primite” în fața curții de jurați (art. 347), printre acestea aflându-se: ”ascendenții și descendenții inculpatului, frații, surorile sau afinii (cuscrii) săi în aceleași grade, femeia sau bărbatul, chiar și după despărțirea lor hotărâtă după legi”.

Dispoziții privind refuzul de a da declarații în calitate de martor au existat și în Codul de procedură penală adoptat în 1936 (Codul de procedură penală Carol al II-lea)[14], în care se prevedea că nu erau obligați a depune ca martori: ”ascendenții și descendenții legitimi, prin adopțiune sau recunoaștere ai inculpatului, copiii naturali, soțul sau soția, frații, surorile, unchii și nepoții, precum și aliații în același grad, tutorele, curatorul și pupilul lor”, aceeași ”scutire” aplicându-se și pentru ”soții despărțiți” (art. 148).

Ulterior, în Codul de procedură penală de la 1968[15], s-a prevăzut (în art. 80 – *Ascultarea soțului și a rudelor apropiate*) că nu sunt obligați să depună ca martori soțul și rudele apropiate ale învinuitului sau inculpatului, prin ”rude apropiate” înțelegându-se, în accepțiunea Codului penal de la 1969 (art. 149)[16]: ”ascendenții și descendenții, frații și surorile, copiii acestora, precum și persoanele devenite prin adopție, potrivit legii, astfel de rude”[17].

În privința reglementării refuzului de a da declarații în calitate de martor în legislațiile procesual-penale ale altor state europene, se constată existența, în majoritatea acestor legislații, a unor dispoziții care garantează, chiar dacă în modalități diferite, un asemenea drept al unor categorii de persoane. De pildă, în Codul de procedură penală german[18] se recunoaște dreptul de a refuza depunerea declarației în calitate de martor mai multor categorii de persoane, pornind de la rudele acuzatului (Secțiunea 52), până la cei obligați la păstrarea secretului profesional (Secțiunea 53) și la cei implicați în activitatea profesională a persoanelor obligate la păstrarea confidențialității (Secțiunea 53a).

Codul de procedură penală italian[19] conține (în art. 199 – art. 202) prevederi referitoare la ”facultatea de abținere” de la darea declarațiilor în calitate de martor a rudelor apropiate ale inculpatului (dispozițiile aplicându-se și soțului/fostului soț sau celor care conviețuiesc), precum și a persoanelor obligate la păstrarea secretului profesional (inclusiv a secretului de serviciu și a secretului de stat).

---

[13] Codul de procedură penală al Principatelor Unite Române, publicat în M.Of. din 2 decembrie 1864

[14] Codul de procedură penală român adoptat în 1936, publicat în M.Of. nr. 66 din 19 martie 1936

[15] Codul de procedură penală român adoptat în 1968, republicat în M.Of. nr. 78 din 30 aprilie 1997, cu modificările și completările ulterioare

[16] Codul penal român adoptat în 1968, republicat în M.Of. nr. 65 din 16 aprilie 1997, cu modificările și completările ulterioare

[17] În actualul Cod penal (Legea nr. 286/2009, publicată în M.Of. nr. 510 din 24 iulie 2009, cu modificările și completările ulterioare), noțiunea de ”rudă apropiată” a fost înlocuită cu cea de ”membru de familie”.

[18] Codul de procedură penală al Republicii Federale Germania (din 12 septembrie 1950, cu modificările ulterioare), https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/index.html

[19] Codul de procedură penală al Republicii Italia (din 24 octombrie 1989, cu modificările ulterioare), https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes

De asemenea, în Codul de procedură penală elvețian[20] există o reglementare detaliată (art. 168 – art. 176) a mai multor categorii de persoane care au dreptul de a refuza să depună mărturie, începând cu cei care se află într-o anumită ”relație personală” cu acuzatul (fiind enumerate, pe lângă rude, soțul sau cel care conviețuiește cu acuzatul, persoana care ”are un copil cu acuzatul”, persoana desemnată să acționeze ca tutore al acuzatului etc.), până la persoanele care au orice obligație de confidențialitate.

Dispoziții mult mai concise regăsim în legislația procesual-penală a Poloniei (art. 182 din cod[21]), în care se prevede doar că rudele apropiate ale acuzatului pot refuza să depună mărturie, acest drept menținându-se chiar dacă relația conjugală sau de adopție încetează.

La polul opus se află legislația din Franța, în care nu se recunoaște niciunei categorii de persoane dreptul de a refuza să dea declarații în calitate de martor. În Codul de procedură penală francez[22] (art. 335 – art. 336) se prevede doar că depozițiile anumitor categorii de martori (rudele acuzatului, soțul acestuia sau concubinul, chiar și după divorț sau încetarea relației de concubinaj, partea civilă, copiii sub vârsta de 6 ani) ”nu pot fi primite sub jurământ”, fără ca audierea acestora sub jurământ să atragă nulitatea ”când nici procurorul, nici vreuna dintre părți nu s-au opus depunerii jurământului”.

► ***modificarea art. 119 alin. (2) C.proc.pen.***, prin completarea dispozițiilor referitoare la întrebările adresate martorului cu întrebarea ”dacă a stabilit relații asemănătoare acelora dintre soți sau dintre părinți și copii” cu suspectul, inculpatul, persoana vătămată ori cu celelalte părți din proces.

Totodată, în considerarea Deciziei Curții Constituționale nr. 236/2020, prin proiectul de lege s-a propus ***modificarea art. 118 C.proc.pen.***, astfel încât să fie reglementate expres dreptul martorului la tăcere și la neautoincriminare [alin. (1)], precum și garanțiile pentru exercitarea acestui drept:

- imposibilitatea folosirii împotriva martorului, în orice proces penal, a probelor obținute cu încălcarea dreptului la neautoincriminare și excluderea, ca nelegale, a probelor astfel obținute, precum și a probelor derivate [alin. (2)];
- imposibilitatea folosirii împotriva martorului a declarației date în cunoștință de cauză asupra unor fapte sau împrejurări de fapt care îl incriminează [alin. (3)];
- posibilitatea asistării la audiere a avocatului, dacă martorul se prezintă însoțit de un avocat [alin. (4)].

Tot în vederea punerii în aplicare a Deciziei Curții Constituționale nr. 236/2020, dar și pentru corelarea cu celelalte schimbări legislative preconizate, se propune ***modificarea art. 120*** și a ***art. 121 C.proc.pen.***, prin reglementarea expresă a faptului că aducerea la cunoștință a drepturilor și obligațiilor martorului, precum și a obiectului cauzei, ca și adresarea întrebărilor referitoare la relațiile cu părțile și subiecții procesuali principali, trebuie să se realizeze după depunerea jurământului sau a declarației solemne, iar nu anterior acestui moment, așa cum reiese din actualele dispoziții.

3. Interpretarea și aplicarea unitară a unor dispoziții penale cu incidență în materia audierii martorilor

În contextul abordării problematicii modificărilor legislative care vizează materia audierii martorilor în procesul penal, considerăm de interes și prezentarea unor aspecte privind interpretarea și aplicarea unitară a unor dispoziții penale cu incidență în această materie, pentru unificarea practicii judiciare în domeniu.

---

[20] Codul de procedură penală al Confederației Elveține (din 5 octombrie 2007, cu modificările ulterioare), https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes

[21] Codul de procedură penală al Republicii Polonia (din 6 iunie 1997, cu modificările ulterioare), https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes

[22] Codul de procedură penală al Republicii Franceze (din 8 aprilie 1958, cu modificările ulterioare), https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes

● O hotărâre relevantă, în acest sens, este ***Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție a României nr. 1/2019***[23] referitoare la recursul în interesul legii privind fapta unei persoane audiate ca martor de a face afirmaţii mincinoase sau de a nu spune tot ce ştie în legătură cu faptele sau împrejurările esenţiale cu privire la care a fost întrebată.

În esență, problema de drept care face obiectul acestui recurs în interesul legii rezultă din aceea că, anterior formulării acestui recurs, practica instanțelor din România nu a fost unitară în referire la următorul aspect: dacă fapta persoanei audiate ca martor de a face afirmații mincinoase sau de a nu spune tot ceea ce știe în legătură cu fapte sau împrejurări esențiale despre care a fost întrebată constituie doar infracțiunea de mărturie mincinoasă prevăzută și incriminată de art. 273 alin. (1) C.pen., sau constituie un concurs formal [art. 38 alin. (2) C.pen.] între infracțiunea prevăzută de art. 273 alin. (1) C.pen. și infracțiunea de favorizare a făptuitorului prevăzută de art. 269 alin. (1) C.pen.

În opinia procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție (care a formulat recursul) fapta martorului de a face declarații mincinoase sau de a nu spune tot ceea ce știe în legătură cu fapte sau împrejurări esențiale cu privire la care a fost întrebat „întrunește doar elementele de tipicitate ale infracțiunii de mărturie mincinoasă, prevăzută de art. 273 alin. (1) din Codul penal, considerând că infracţiunea de favorizare a făptuitorului are caracter de incriminare generală, dar subsidiară, ajutorul dat unui făptuitor primind această calificare numai atunci când alte dispoziţii nu incriminează ipoteze speciale de favorizare". Aceasta este și prima opinie din practica instanțelor de judecată. În cea de a doua opinie din practica instanțelor se susține că există un concurs ideal între cele două infracțiuni, iar conform celei de a treia opinii a practicii (identificată de judecătorul raportor), fapta martorului care face declarații mincinoase sau nu spune tot ceea ce știe în legătură cu fapte sau împrejurări esențiale despre care a fost întrebat constituie doar infracțiunea de favorizare a făptuitorului [art. 269 alin. (1) C.pen.].

Pentru a soluționa recursul în interesul legii, instanța supremă a analizat conținutul prevederilor legale în materie, punctul de vedere al Ministerului Public, deciziile relevante ale Curții Constituționale a României și practica instanțelor judecătorești naționale.

În ceea ce privește deciziile Curții Constituționale, instanța supremă a avut în vedere Decizia nr. 97/2018[24] și Decizia nr. 480/2018[25] prin care instanţa de contencios constituţional a respins ca neîntemeiată excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 273 alin. (1) C.pen. În cadrul acestor decizii, instanţa de contencios constituţional a realizat o serie de analize ale obiectului juridic al infracțiunii de mărturie mincinoasă prevăzută de art. 273 alin. (1) C.pen., reținând că obiectul juridic special al acesteia este activitatea de înfăptuire a justiției sub aspectul unei corecte și loiale administrări a probelor în vederea justei soluționări a cauzelor penale.

De asemenea, în alte decizii[26], instanţa de contencios constituţional a respins ca neîntemeiată, printre altele, şi excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 269 C.pen. care incriminează fapta de favorizare a făptuitorului. În ceea ce privește infracțiunea de favorizare a făptuitorului prevăzută de art. 269 alin. (1) C.pen., Curtea Constituțională a reținut că, pe latură subiectivă, săvârșirea acestei infracțiuni presupune o intenție directă calificată prin prefigurarea unui scop: „și anume în scopul împiedicării sau îngreunării cercetărilor într-o cauză penală, tragerii la răspundere penală, executării unei pedepse sau măsuri privative de libertate." Deci, nu orice faptă de ajutor întrunește elementele constitutive ale acestei infracțiuni, ci doar cele care urmăresc scopul prevăzut de lege. În ceea ce privește

[23] Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 1/2019 , publicată în M.Of. nr. 187 din 8 martie 2019
[24] Decizia Curții Constituționale nr. 97/2018, publicată în M.Of. nr. 540 din 29 iunie 2018
[25] Decizia Curții Constituționale nr. 480/2018, publicată în M.Of. nr. 835 din 1 octombrie 2018
[26] Decizia Curții Constituționale nr. 249/2017, publicată în M.Of. nr. 768 din 27 septembrie 2017; Decizia Curții Constituționale nr. 810/2017, publicată în M.Of. nr. 203 din 6 martie 2018

obiectul juridic special al infracțiunii de favorizarea făptuitorului, acesta constă din „relaţiile sociale referitoare la înfăptuirea justiţiei penale prin asigurarea descoperirii, cercetării şi judecării celor care au comis fapte prevăzute de legea penală şi a executării sancţiunilor penale aplicate, în cazul în care aceste fapte constituie infracţiuni”[27].

Principalul motiv, indicat de instanța supremă a României, pentru care apreciază că *fapta persoanei de a da declarații false sau de a nu spune tot ce știe în legătură cu fapte sau împrejurări esențiale cu privire la care a fost întrebat poate constitui doar infracțiunea de mărturie mincinoasă prevăzută de art. 273 alin. (1) C.pen., nu și infracțiunea de favorizarea făptuitorului prevăzută de art. 269 alin. (1) C.pen.*, este acela că „infracţiunea de favorizare a făptuitorului are caracterul de incriminare generală, neputându-se reţine un concurs ideal de infracţiuni în ipoteza unei pretinse declaraţii mincinoase între infracţiunea de favorizare a făptuitorului și infracțiunea de mărturie mincinoasă, aceasta din urmă având caracterul unei norme speciale, astfel că se aplică principiul *specialia generalibus derogant*”.

În motivarea soluției sale, instanța supremă pornește de la conținutul art. 269 alin. (1) C.pen., conform căruia favorizarea făptuitorului constă din „ajutorul dat făptuitorului în scopul împiedicării sau îngreunării cercetărilor într-o cauză penală, tragerii la răspundere penală, executării unei pedepse sau măsuri privative de libertate”. Apoi, se arată că obiectul juridic general al acestei infracțiuni este constituit din relațiile sociale ocrotite prin activitatea de înfăptuire a justiției, iar obiectul juridic special este format din „relaţiile sociale a căror existenţă este ocrotită împotriva acţiunilor de imixtiune a terţilor în actul de justiţie penală sau în exercitarea până la capăt a dreptului statului de a pedepsi”.

De asemenea, instanța supremă reține că subiectul activ al infracțiunii de favorizare a făptuitorului nu este unul calificat, putând fi orice persoană care nu a participat la săvârșirea infracțiunii sau infracțiunilor pentru care se realizează favorizarea. Astfel, așa cum se arată în doctrină[28], favorizarea făptuitorului are un caracter general, dar subsidiar, această calificare juridică devenind aplicabilă atunci când nu există o normă care să incrimineze forme speciale de favorizare.

În ceea ce privește infracțiunea de mărturie mincinoasă prevăzută de art. 273 alin. (1) C.pen., Înalta Curte arată că aceasta are un subiect calificat – persoana care are calitatea de martor. Obiectul juridic general al acestei infracțiuni este constituit din relațiile sociale referitoare la înfăptuirea justiției, relații care presupun darea unor declarații sincere în fața organelor judiciare, iar obiectul juridic special este constituit din acele relații sociale prin care este protejată înfăptuirea justiției împotriva faptelor de natură să împiedice aflarea adevărului de către organele judiciare.

Pe cale de consecință, instanța supremă reține că „favorizarea are caracterul de incriminare generală, dar subsidiară, între infracţiunile de favorizare a făptuitorului şi cea de mărturie mincinoasă existând un raport de subsidiaritate de tipul infracţiune generală - infracţiune specială, astfel că presupusul ajutor dat de către inculpatul X nu poate primi calificarea juridică de favorizare a făptuitorului, câtă vreme legiuitorul, prin dispoziţiile Codului penal, a incriminat o ipoteză specială de favorizare, în cazul nostru, cea de mărturie mincinoasă”.

● Prin ***Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție a României nr. 10/2019***[29], Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală al instanței supreme a soluționat sesizarea referitoare la pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a următoarei probleme de drept: ”*Poate fi subiect activ al infracţiunii de mărturie mincinoasă participantul la comiterea unei infracţiuni care a fost judecat separat de ceilalţi*

[27] Decizia Curții Constituționale nr. 810/2017 (precitată), par. 36

[28] V. Dongoroz, *Explicaţii teoretice ale Codului penal român, Partea specială,* vol. IV, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1972, p. 214

[29] Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 10/2019, publicată în M.Of. nr. 416 din 28 mai 2019

participanţi şi audiat ulterior ca martor în cauza disjunsă cu privire la aceşti din urmă participanţi?"

În motivarea acestei decizii, completul de judecată competent al instanței supreme a început prin a stabili că soluționarea acestei chestiuni implică analiza situației atât din perspectiva normelor de drept penal substanțial, cât și din perspectiva dreptului martorului de a nu se autoincrimina.

În ceea ce privește primul aspect, Înalta Curte a analizat conținutul infracțiunii de mărturie mincinoasă prevăzută de art. 273 alin. (1) C.pen.[30] prin raportare la incriminările anterioare ale mărturiei mincinoase (Codul penal din 1864, Codul penal Carol al II-lea și Codul penal din 1968). Cea mai restrictivă prevedere anterioară în materie, era cuprinsă în Codul penal din 1968 care nu a reglementat dreptul martorului de a nu se autoincrimina, acordând totală prioritate aflării adevărului și realizării justiției.

Instanța supremă a reținut că, pentru a ne afla în prezența unei infracțiuni de mărturie mincinoasă trebuie să existe o persoană care are calitatea de martor și o declarație neconformă cu adevărul dată de martorul respectiv în cadrul unui proces penal, civil sau al unei proceduri în care se ascultă martori. Datorită specificului poziției sale procesuale, martorul este considerat imparțial în raport de obiectul cauzei, el nu are niciun interes personal raportat la modul de soluționare a acesteia. Spre deosebire de martori, părțile și subiecții procesuali principali sunt prezumați a avea un interes personal și deci, față de aceștia nu operează prezumția de imparțialitate ci, din contră, o prezumție de parțialitate.

Raportat la cel de al doilea aspect, dreptul unei persoane de a nu se autoincrimina, în doctrină s-a statuat că nu i se poate impune în mod rezonabil unei persoane să spună adevărul în legătură cu fapte și aspecte care ar fi de natură să conducă la o posibilă sancționare a sa: „atât în procesul civil cât și în cel penal, dacă martorul, pentru a nu se învinui pe sine de săvârșirea unei infracțiuni, face afirmații mincinoase sau, cu intenție, trece sub tăcere anumite împrejurări esențiale despre care a fost întrebat, el nu ar săvârși infracțiunea de mărturie mincinoasă, deoarece nu ar putea apărea în această calitate în raport cu o eventuală inculpare a sa, din moment ce întrebările care i se adresează ar conduce la implicarea sa într-un proces penal dacă ar răspunde sincer."[31]

Totodată, Înalta Curte a reținut că legislația procesual-penală din România (art. 118 C.proc.pen.) prevede, în prezent, că „declaraţia de martor dată de o persoană care, în aceeaşi cauză, anterior declaraţiei a avut sau, ulterior, a dobândit calitatea de suspect ori inculpat nu poate fi folosită împotriva sa". Textul de lege se referă la două situații premisă: una în care martorul dobândește ulterior calitatea de suspect sau inculpat și cea de a doua în care martorul a dobândit calitatea de suspect sau inculpat înainte de a fi audiat ca martor. Or, această a doua situație este chiar situația inculpatului care a fost judecat separat de ceilalți inculpați și apoi este audiat ca martor în cauza disjunsă cu privire la cei din urmă.

Instanța supremă a arătat că disjungerea „este doar o măsură procesuală, pentru buna soluţionare a unei cauze, însă, în realitate, ambele dosare - cel iniţial şi cel nou-format ca urmare a disjungerii - constituie o singură cauză". Astfel, inculpatul judecat separat în dosarul disjuns nu este un martor veritabil, deoarece are calitatea de participant la infracțiunea dedusă judecății.

Pe cale de consecință, Înalta Curte de Casație și Justiție a stabilit că "*participantul la comiterea unei infracţiuni care a fost judecat separat de ceilalţi participanţi şi audiat ulterior*

[30] „fapta martorului care, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură în care se ascultă martori, face afirmații mincinoase ori nu spune tot ce știe în legătură cu faptele sau împrejurările esențiale cu privire la care este întrebat"

[31] A. Filipaș, *Infracțiuni contra înfăptuirii justiției,* Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1980, pp. 60-61

ca martor, în cauza disjunsă, nu poate avea calitatea de subiect activ al infracţiunii de mărturie mincinoasă prevăzute de art. 273 din Codul penal".

● În fine, o altă hotărâre relevantă în această materie este ***Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție a României nr. 1/2020***, prin care Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală al instanței supreme[32] a soluționat următoarea sesizare formulată de Curtea de Apel Bacău – Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie cu prilejul judecării unei cauze penale: „*dacă martorul denunțător beneficiar al cauzei de nepedepsire, prevăzute la art. 290 alin. (3) din Codul penal, poate fi subiect activ al infracțiunii de mărturie mincinoasă, prevăzută de art. 273 din Codul penal, sau de favorizare a făptuitorului, prevăzută de art. 269 din Codul penal*".

Pentru soluționarea sesizării, Înalta Curte a pornit de la analiza conținutului noțiunii de martor, constatând că, potrivit art.114 alin. (1) C.proc.pen., martorul este persoana „care are cunoștință despre fapte sau împrejurări de fapt care constituie probă în cauza penală".

În ceea ce îl privește pe denunțător, acesta are o situație specială în cadrul procesului penal, el fiind persoana care sesizează organul judiciar cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, despre care a luat cunoștință, dar nu este considerat un participant la procesul penal, participanții la procesul penal fiind prevăzuți expres și limitativ de textul legal (art. 29-34 C.proc.pen.). Pe cale de consecință, instanța supremă a observat că "în absența unei reglementări exprese privind statutul denunțătorului, persoana care sesizează organul judiciar prin denunț nu va participa la procesul penal în calitate de denunțător, ci de persoană care are cunoștință despre fapte sau împrejurări de fapt care servesc la constatarea existenței sau inexistenței unei infracțiuni, la identificarea persoanei care a săvârșit-o, la cunoașterea împrejurărilor necesare pentru justa soluționare a cauzei și care contribuie la aflarea adevărului în procesul penal".

O situație aparte a denunțătorului este cea prevăzută de art. 290 alin. (3) C.pen., conform căruia autorul infracțiunii de dare de mită beneficiază de o cauză de nepedepsire „dacă denunță fapta mai înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat cu privire la aceasta". Într-o atare situație, denunțul nu este un act dezinteresat, ci este acțiunea unei persoane care a săvârșit o infracțiune (dare de mită) și care aduce la cunoștința autorităților săvârșirea acestei infracțiuni, beneficiind astfel de o cauză de impunitate.

Motivarea Deciziei nr. 1/2020 a instanței supreme se întemeiază și pe o serie de decizii ale Curții Constituționale a României[33], în cuprinsul cărora s-a statuat că „denunțătorul, inclusiv denunțătorul care beneficiază de cauza de nepedepsire prevăzută de art. 290 alin. (3) din Codul penal, are calitatea de martor în procesul penal", constatându-se însă că denunțătorului care beneficiază de cauza de nepedepsire instituită de art. 290 alin. (3) C.pen. „nu îi este aplicabilă Decizia nr. 10 din 17 aprilie 2019 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unei chestiuni de drept în materie penală, prin care s-a stabilit că participantul la comiterea unei infracțiuni care a fost judecat separat de ceilalți participanți și audiat ulterior ca martor, în cauza disjunsă, nu poate avea calitatea de subiect activ al infracțiunii de mărturie mincinoasă prevăzute în art. 273 din Codul penal, deoarece nu are calitatea de participant la săvârșirea infracțiunii de luare de mită prevăzute în art. 289 din Codul penal, ci de autor al infracțiunii distincte de dare de mită prevăzute în art. 290 din Codul penal".

În soluționarea acestei cauze, Înalta Curte a reținut că nu există niciun impediment legal „care să excludă răspunderea penală pentru săvârșirea infracțiunii de mărturie mincinoasă a mituitorului beneficiar al cauzei de nepedepsire prevăzute de art. 290 alin. (3) din Codul penal".

[32] Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 1/2020 , publicată în M.Of. nr. 173 din 3 martie 2020

[33] Decizia Curții Constituționale nr. 59/2019, publicată în M.Of. nr. 639 din 1 august 2019; Decizia Curții Constituționale nr. 63/2019, publicată în M.Of. nr. 650 din 6 august 2019

Prin urmare, Înalta Curte de Casație și Justiție a admis sesizarea și a stabilit că „*martorul denunțător care beneficiază de cauza de nepedepsire prevăzută de art. 290 alin. (3) din Codul penal poate fi subiect activ al infracțiunii de mărturie mincinoasă, prevăzută de art. 273 alin. (1) din Codul penal*".

4. Concluzii

Așa cum menționam anterior, în actualul Cod penal, față de reglementarea intrată în vigoare în 1969, noțiunea de "rudă apropiată" a fost înlocuită cu cea de "membru de familie". Astfel, potrivit art. 177 alin. (1) C.pen., „prin membru de familie se înţelege:

a) ascendenţii şi descendenţii, fraţii şi surorile, copiii acestora, precum şi persoanele devenite prin adopţie, potrivit legii, astfel de rude;

b) soţul;

c) persoanele care au stabilit relaţii asemănătoare acelora dintre soţi sau dintre părinţi şi copii, în cazul în care convieţuiesc."

În același timp, așa cum rezultă din conținutul art. 177 alin. (2) C.pen., „dispoziţiile din legea penală privitoare la membru de familie, în limitele prevăzute în alin. (1) lit. a), se aplică, în caz de adopţie, şi persoanei adoptate ori descendenţilor acesteia în raport cu rudele fireşti", cu alte cuvinte, persoana adoptată ori descendenții acesteia își păstrează calitatea de membru de familie (în sensul legii penale) și cu rudele firești.

Totodată, în art. 602 C.proc.pen. se prevede că "termenii sau expresiile al căror înțeles este anume explicat în Codul penal au același înțeles și în Codul de procedură penală".

În concluzie, recunoscând necesitatea modificării actualului Cod de procedură penală român în vederea corelării dispozițiilor declarate neconstituționale cu prevederile Legii fundamentale, propunem ca, în contextul intervențiilor legislative preconizate prin proiectul de lege inițiat de Ministerul Justiției, în noul conținut al art. 117 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. să se folosească sintagma "membru de familie" astfel: "*a) membrii de familie ai suspectului sau inculpatului*", fără a se mai adăuga lit. c). O asemenea modificare ar conduce atât la consacrarea dreptului persoanelor care au stabilit relații asemănătoare acelora dintre soți sau dintre părinți și copii de a refuza darea de declarații în calitate de martor, cât și la respectarea cerințelor de tehnică legislativă sub aspectul folosirii unui stil clar, concis și a unei terminologii juridice corecte, precum și la asigurarea unei reglementări unitare în materie penală prin corelarea dispozițiilor Codului de procedură penală cu cele ale Codului penal[34].

De altfel, și în considerentele Deciziei nr. 562/2017, Curtea Constituțională a constatat (în par. 29) o "lipsă de corelare între normele procesual-penale cuprinse în art. 117 alin. (1) lit. a) și b) din Codul de procedură penală și cele cuprinse în art. 119 din Codul de procedură penală raportat la definiția legală a «membrului de familie» stabilită în art. 177 din Codul penal".

De asemenea, având în vedere soluția pronunțată de Curtea Constituțională prin Decizia nr. 637/2021, referitor la dispozițiile art. 88 alin. (2) lit. b) C.proc.pen. (decizie pronunțată după inițierea proiectului legii de modificare a Codului de procedură penală), propunem *de lege ferenda* modificarea acestor dispoziții, astfel încât norma criticată prin excepția de neconstituționalitate să aibă următorul conținut: "*b) martorul citat în cauză, cu excepția situației în care acesta s-a prevalat de dreptul de a refuza să dea declaraţii în calitate de martor, în temeiul art. 117 alin. (1) lit. a) și b) din Codul de procedură penală*".

[34] Pentru argumentarea caracterului criticabil al prevederilor actuale din art. 117 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. din perspectiva cerințelor de tehnică legislativă, precum și din perspectiva corelării conținutului art. 117 C.proc.pen. cu art. 177 C.pen, a se vedea A. L. Lorincz, Al. F. Măgureanu, *Dreptul unor persoane de a nu da declaraţii în calitate de martor, în reglementarea Codului de procedură penală român (The right of certain persons of not giving statements as witnesses in the Romanian Code of Criminal Procedure)*, în Tribuna Juridică, vol.7, nr.1, iunie 2017, pp.204-205.

BIBLIOGRAPHY

- V. Dongoroz, *Explicaţii teoretice ale Codului penal român, Partea specială*, vol. IV, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1972;

- A. Filipaş, *Infracţiuni contra înfăptuirii justiţiei,* Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1980;

- A. L. Lorincz, Al. F. Măgureanu, *Dreptul unor persoane de a nu da declaraţii în calitate de martor, în reglementarea Codului de procedură penală român (The right of certain persons of not giving statements as witnesses in the Romanian Code of Criminal Procedure)*, în Tribuna Juridică, vol.7, nr.1, iunie 2017;

- Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăților fundamentale, semnată în 1950, intrată în vigoare la 3 septembrie 1953;

- Constituția României, adoptată în 1991, republicată în M.Of. nr.767 din 31 octombrie 2003;

- Codul de procedură penală român adoptat în 2010 (prin Legea nr. 135/2010), publicat în M.Of. nr. 486 din 15 iulie 2010, cu modificările şi completările ulterioare;

- Codul de procedură penală român adoptat în 1968, republicat în M.Of. nr. 78 din 30 aprilie 1997, cu modificările şi completările ulterioare;

- Codul de procedură penală român adoptat în 1936, publicat în M.Of. nr. 66 din 19 martie 1936;

- Codul de procedură penală al Principatelor Unite Române, publicat în M.Of. din 2 decembrie 1864;

- Codul penal român adoptat în 2009 (prin Legea nr. 286/2009), publicat în M.Of. nr. 510 din 24 iulie 2009, cu modificările şi completările ulterioare;

- Codul penal român adoptat în 1968, republicat în M.Of. nr. 65 din 16 aprilie 1997, cu modificările şi completările ulterioare;

- Codul de procedură penală al Republicii Federale Germania (din 12 septembrie 1950, cu modificările ulterioare), https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/index.html;

- Codul de procedură penală al Republicii Italia (din 24 octombrie 1989, cu modificările ulterioare), https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes;

- Codul de procedură penală al Confederației Elveține (din 5 octombrie 2007, cu modificările ulterioare), https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes;

- Codul de procedură penală al Republicii Polonia (din 6 iunie 1997, cu modificările ulterioare), https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes;

- Codul de procedură penală al Republicii Franceze (din 8 aprilie 1958, cu modificările ulterioare), https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes;

- Hotărârea C.E.D.O. din 24 noiembrie 1986, pronunțată în *Cauza Unterpertinger împotriva Austriei*, https://jurisprudentacedo.com/;

- Hotărârea C.E.D.O. din 3 aprilie 2012, pronunțată în *Cauza Van der Heijden împotriva Olandei*, https://www.legal-land.ro/;

- Hotărârea C.E.D.O. din 21 decembrie 2000, pronunțată în *Cauza Heaney şi Mc Guinness împotriva Irlandei*, https://jurisprudentacedo.com/;

- Hotărârea C.E.D.O. din 17 decembrie 1996, pronunțată în *Cauza Saunders împotriva Regatului Unit al Marii Britanii şi al Irlandei de Nord*, https://jurisprudentacedo.com/;

- Hotărârea C.E.D.O. din 25 ianuarie 1996, pronunțată în *Cauza John Murray împotriva Regatului Unit*, https://hudoc.echr.coe.int/;

- Decizia Curții Constituționale a României pronunțată în şedința din 24 martie 2022 (nepublicată la data elaborării acestei lucrări), https://www.ccr.ro/;

- Decizia Curții Constituționale a României nr. 637/2021, publicată în M.Of. nr. 1155 din 8 decembrie 2021;
- Decizia Curții Constituționale a României nr. 236/2020, publicată în M.Of. nr. 597 din 8 iulie 2020;
- Decizia Curții Constituționale nr. 63/2019, publicată în M.Of. nr. 650 din 6 august 2019;
- Decizia Curții Constituționale nr. 59/2019, publicată în M.Of. nr. 639 din 1 august 2019;
- Decizia Curții Constituționale nr. 480/2018, publicată în M.Of. nr. 835 din 1 octombrie 2018;
- Decizia Curții Constituționale nr. 97/2018, publicată în M.Of. nr. 540 din 29 iunie 2018;
- Decizia Curții Constituționale nr. 810/2017, publicată în M.Of. nr. 203 din 6 martie 2018;
- Decizia Curții Constituționale a României nr. 562/2017, publicată în M.Of. nr. 837 din 23 octombrie 2017;
- Decizia Curții Constituționale nr. 249/2017, publicată în M.Of. nr. 768 din 27 septembrie 2017;
- Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție a României nr. 1/2020, publicată în M.Of. nr. 173 din 3 martie 2020;
- Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție a României nr. 10/2019, publicată în M.Of. nr. 416 din 28 mai 2019;
- Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție a României nr. 1/2019, publicată în M.Of. nr. 187 din 8 martie 2019;
- Proiectul de lege pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și a altor acte normative, lansat în dezbatere publică de către Ministerul Justiției pe 2 septembrie 2021, https://www.just.ro/

THE PRINCIPLE OF LEGALITY IN THE CIVIL TRIAL

Claudia Roşu
Prof., PhD, Hab. Dr., West University of Timişoara

Abstract: Principles are those general and imperative rules that order and, in a sense, limit the conduct and completion of civil proceedings.
The principle of legality expresses the requirement that, both in terms of the organization of justice and in the administration of justice, the fundamental law and the other normative acts subordinated to it be strictly observed by all those interested.
In appeals, the principle of legality presupposes that the judgment is subject only to the remedies provided by law, under the conditions and within the time limits established by it, regardless of the terms in its operative part.
In enforcement, the principle of legality means that this stage is carried out in compliance with the provisions of the law, the rights of the parties and other interested parties.

Keywords: the principle of legality; court order; motives; deadlines; enforcement.

1. Preliminarii. Principiile fundamentale ale procesului civil sunt reglementate în art. 5-23 C. proc. civ.

La fel ca și alte ramuri de drept, și dreptul procesual civil este guvernat nu numai de norme de drept, ci și de principii ale dreptului procesual civil.

Principiile sunt acele reguli generale și imperative care ordonează și, într-un anumit sens, limitează desfășurarea și finalizarea procesului civil[1].

Și în dreptul procesual civil, rolul esențial al principiilor este acela de a contribui la o mai bună interpretare și aplicare a textelor de lege, la o mai bună înțelegere a acestora[2].

Principiile fundamentale reprezintă reguli esențiale ce determină structura procesului şi guvernează întreaga activitate judiciară. Ele prezintă nu numai o importanță teoretică, ci şi una de politică legislativă, precum şi o semnificație practică[3].

Unul dintre principiile fundamentale ale procesului civil este cel al *legalității.*

2. Aspecte teoretice ale Principiul legalității în procesul civil.

Principiul legalității este consacrat în art. 7 C. proc. civ. În acest sens, procesul civil trebuie să se desfășoare într-un cadru care este stabilit în conformitate cu dispozițiile legii.

Legalitatea constituie o cerință obiectivă într-un stat de drept, precum și o garanție a desfășurării în condiții optime a mecanismului de înfăptuire a justiției, întrucât exclude arbitrariul și lipsa de previzibilitate[4].

Principiul legalității exprimă cerința ca, atât în privința organizării justiției, cât şi în cea a înfăptuirii ei, să se respecte cu strictețe și de către toți cei interesați Legea fundamentală și celelalte acte normative subordonate ei[5].

În realizarea acestui principiu, judecătorul are îndatorirea de a asigura respectarea dispozițiilor legii pentru realizarea drepturilor și îndeplinirii obligațiilor părților din proces. Se evocă astfel rolul judecătorului în cadrul unui „parteneriat judiciar", pentru cunoașterea de

[1] I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă, vol. I*, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 201.
[2] C. Roșu, *Drept procesual civil. Partea generală,* Editura C. H. Beck, București, 2016, p. 9.
[3] I. Leş, *Principii şi instituţii de drept procesual civil*, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 1998, p. 14.
[4] G. Boroi, M. Stancu, *Drept procesual civil*, Editura Hamangiu, București, 2015, p. 25.
[5] I. Deleanu, *op. cit.*, p. 212.

către părți a dispozițiilor legii având ca obiect drepturile și obligațiile lor procesuale și respectarea întocmai a normelor legale de procedură în comportamentul lor procesual, intervenind ori de câte ori este nevoie pentru corectarea sau sancționarea comportamentului ori pentru stimularea părților în punerea în operă a dispozițiilor legale[6].

În activitatea de soluționare a pricinilor civile, judecătorii trebuie să respecte atât dispozițiile de drept material care guvernează raportul juridic litigios, cât și dispozițiile procesuale, precum și cele privitoare la organizarea și funcționarea instanțelor[7].

Procesul civil trebuie să se desfășoare potrivit normelor legale care îl reglementează nu numai în ceea ce privește judecata și executarea silită, dar și sub aspectul competenței și al alcătuirii instanței de judecată[8].

Orice măsură dispusă de instanță în cadrul procesului trebuie să se întemeieze pe prevederile legale incidente, în caz contrar fiind susceptibile de a fi desființate în căile de atac[9].

Consacrări exprese ale principiului legalității găsim în art. 457 C. proc. civ., care reglementează *legalitatea căii de atac* și în art. 625 C. proc. civ., care stabilește *legalitatea executării silite.*

Principiul legalității căii de atac. Pentru a se evita promovarea unor căi de atac neprevăzute de lege, art. 457 C. proc. civ., consacră *principiul legalității căii de atac*, prevăzând că hotărârea judecătorească este supusă numai căilor de atac prevăzute de lege, în condițiile şi termenele stabilite de aceasta, indiferent de mențiunile din dispozitivul ei.

Acesta reprezintă în materia căilor de atac o expresie a principiului consacrat de art. 7 C. proc. civ., care stabilește că procesul civil se desfășoară în conformitate cu dispozițiile legii[10].

Legalitatea căilor de atac este un principiu deosebit de important şi a cărui aplicare este incontestabilă în orice sistem procedural. Instituirea căilor de atac este o problemă de interes general și vizează determinarea mijloacelor procedurale ce pot fi exercitate pentru reformarea sau retractarea unei hotărâri judecătorești[11].

Aceasta înseamnă că, și dacă în dispozitivul hotărârii instanța de judecată ar indica în mod greșit calea de atac sau termenul în care se exercită, solicitantul nu va beneficia decât de calea de atac pe care legea o recunoaşte pentru respectivul litigiu şi nu cel stabilit nelegal de către instanța de judecată[12].

Principiul enunțat decurge şi din prevederile înscrise în art. 129 din Constituție. Acest text consacră dreptul părților şi al Ministerului Public de a folosi căile de atac, dar adaugă că ele se pot exercita „în condițiile legii". De aceea şi în jurisprudență s-a statuat că desființarea unei hotărâri judecătoreşti se poate solicita numai în cadrul căilor de atac reglementate de Codul de procedură civilă[13].

Judecătorul învestit cu soluționarea unei căi de atac are dreptul să constate temeinicia sau netemeinicia celor reținute în hotărârea atacată, în legătură cu indicarea căii de atac[14].

---

[6] Idem, p. 213.
[7] M. Tăbârcă, *Drept procesual civil*, vol. I, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 59.
[8] G. Boroi, M. Stancu, *op. cit.,* p. 25.
[9] Ibidem.
[10] A. P. Dimitriu, *Comentariu la art. 456-465*, în Gh. Piperea, C. Antonache, P. Piperea, A. Dimitriu, M. Piperea, A. Răţoi, A. Atanasiu, *Noul Cod de procedură civilă. Note. Corelații. Explicații*, Editura C. H. Beck, Bucureşti, 2012, p. 468.
[11] I. Leş, *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole,* Editura C. H. Beck, Bucureşti, 2013, p. 612.
[12] C. Roşu, *Drept procesual civil. Partea specială, Ediția 11*, Editura C. H. Beck, București, 2021, p. 3.
[13] I. Leş, *Noul Cod de procedură civilă, op. cit.*, p. 612.
[14] A.P. Dimitriu, în Gh. Piperea, C. Antonache, P. Piperea, A. Dimitriu, M. Piperea, A. Răţoi, A. Atanasiu, *op. cit.,* p. 468.

Mențiunea inexactă din cuprinsul hotărârii cu privire la calea de atac deschisă contra acesteia, nu are niciun efect asupra dreptului de a exercita calea de atac prevăzută de lege.

Legiuitorul a prevăzut, în art. 457 alin. (2) teza a II-a C. proc. civ., că indicarea în mod greșit de către instanță a termenului pentru exercitarea căii de atac constituie cauză de repunere în termen din oficiu a căii de atac exercitate cu respectarea indicației greșite a instanței.

În acest fel, partea care promovează calea de atac în alt termen nu va suferi repercusiuni, deoarece instanța de control judiciar, o va repune din oficiu, pentru exercitarea căii de atac legale.

Dacă instanța de judecată este sesizată cu o cale de atac neprevăzută de lege, va pronunța soluția de respingere ca inadmisibilă a acestei căi de atac, chiar în considerarea mențiunii inexacte din cuprinsul hotărârii cu privire la calea de atac. Aceasta, deoarece nu este permis instanței de judecată să creeze căi de atac neprevăzute de lege. În acest caz, hotărârea pronunțată de instanța de control judiciar va fi comunicată, din oficiu, tuturor părților care au luat parte la judecata în care s-a pronunțat hotărârea atacată[15].

Comunicarea din oficiu urmărește să creeze posibilitatea ca de la această dată să înceapă să curgă, dacă este cazul, termenul pentru exercitarea căii de atac prevăzute de lege.

Partea va putea exercita calea de atac prevăzută de lege în termenul legal de exercitare a acesteia, calculat de la data comunicării hotărârii de respingere. O astfel de hotărâre va indica calea de atac legală şi termenul în care ea poate fi exercitată[16].

Pentru a nu încălca dreptul la un proces echitabil din cauza erorii instanței inferioare, părțile vor putea exercita calea de atac legală în acelaşi termen, care va începe să curgă de la momentul comunicării hotărârii prin care s-a stabilit inadmisibilitatea formulării căii de atac reținute de instanța anterioară. Această prevedere este un caz de repunere legală în termenul de exercitare a căii de atac[17].

Dispoziția procedurală respectivă constituie un important remediu procesual pentru partea prejudiciată printr-o mențiune greşită în privința căii de atac ce poate fi exercitată conform legii[18].

În vederea asigurării celerității soluționării căii de atac, instanța de judecată are recunoscută şi posibilitatea de a dispune printr-o încheiere recalificarea acesteia.

Dacă părțile sunt prezente, de la data pronunțării încheierii, respectiv, de la data comunicării încheierii, dacă părțile au lipsit, va curge un nou termen pentru declararea sau, după caz, motivarea căii de atac prevăzute de lege.

Acest nou termen asigură părților, atât termenul legal, cât şi posibilitatea de a motiva calea de atac legală, corect stabilită de către instanța de control judiciar.

Decizia nr. 19/2016 pronunțată în recurs în interesul legii. Referitor la prevederile art. 457 alin. (4) C. proc. civ., prin Decizia nr. *19/2016*[19]*, instanța supremă, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis sesizarea* formulată de Colegiul de conducere al Curții de Apel Braşov şi, în consecință, a stabilit că dispozițiile art. 457 alin. (4) C. proc. civ. nu sunt aplicabile dacă partea exercită o cale de atac neprevăzută de lege, diferită de cea corect menționată în dispozitivul hotărârii atacate.

---

[15] C. Roşu, *Drept procesual civil. Partea specială, Ediția 11, op. cit.*, p. 97.

[16] I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă, vol. II*, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 148.

[17] A. P. Dimitriu, în Gh. Piperea, C. Antonache, P. Piperea, A. Dimitriu, M. Piperea, A. Răţoi, A. Atanasiu, *op. cit.*, p. 469.

[18] I. Leş, *Noul Cod de procedură civilă, op. cit.*, p. 612.

[19] Decizia nr. 19/2016 referitoare la prevederile art. 457 alin. C. proc. civ., a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, 103 din 6 februarie 2017.

În ipoteza în care partea exercită o cale de atac neprevăzută de lege, diferită de cea corect menţionată în dispozitivul hotărârii atacate, instanţa de control judiciar va respinge ca inadmisibilă calea de atac neprevăzută de lege, potrivit art. 457 alin. (1) C. proc. civ., în măsura în care aceasta nu poate fi calificată prin aplicarea dispoziţiilor art. 152 raportat la art. 22 alin. (4) C. proc. civ.

Principiul legalităţii executării silite. Executarea silită, cunoscută şi sub denumirea de urmărire silită, este procedura prin care creditorul, în calitatea sa de titular al dreptului recunoscut printr-un titlu executoriu, îl constrânge, cu ajutorul organelor de stat competente, pe debitorul său să îşi execute în mod silit obligaţiile care rezultă din titlul executoriu.

Şi în *etapa executării silite* se aplică principiul legalităţii executării silite. Din acest motiv, executarea silită se face cu respectarea dispoziţiilor legii, a drepturilor părţilor şi ale altor persoane interesate.

Este interzisă efectuarea de acte de executare de către alte persoane sau organe decât cele care au calitatea de organe de executare.

3. Aspecte practice ale principiului legalităţii în procesul civil.

3. 1. Calea de atac a recursului nereglementată pentru materia litigiilor de muncă[20].

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului Vrancea, secţia I civilă, la 6 ianuarie 2020, reclamantul SINDICATUL A., în numele membrilor de sindicat B., C., D., E., F., G., H., I., J., a chemat în judecată pârâţii Ministerul Justiţiei, Curtea de Apel Galaţi şi Consiliul Naţional pentru Combaterea Discriminării, solicitând ca, în urma administrării probelor, să se dispună:

- recunoaşterea stării de discriminare din punct de vedere salarial, în raport cu personalul auxiliar de specialitate din cadrul Curţii de Apel Bacău, Curţii de Apel Bucureşti, Curţii de Apel Târgu Mureş, personal ce beneficiază de sporuri în procent de 45%, care depăşeşte limita prevăzută de art. 25 din Legea nr. 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice, mod de calcul recunoscut ca fiind corect de către Ministerul Muncii şi Justiţiei Sociale prin adresa nr. x/28.02.2018;

- uniformizarea modului de calcul al salariilor pentru desfăşurarea activităţii în aceleaşi condiţii de vechime în muncă şi în funcţie, conform deciziei RIL a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie nr. 23/2016, cu data de 01.01.2018, în ceea ce priveşte cuantumul sporurilor aplicate în baza Legii nr. 153/2017;

- repararea prejudiciului produs prin acţiunea pârâţilor până la data încetării stării de discriminare, constând în plata diferenţei dintre suma care s-a plătit efectiv şi suma care ar fi trebuit să se plătească fiecăruia conform salariului brut lunar, prin luarea în considerare a nivelului maxim al indemnizaţiei brute lunare precum şi a cuantumului sporurilor de risc şi suprasolicitare neuropsihică, a sporului de confidenţialitate şi a sporului pentru condiţii deosebite de muncă cuvenite, astfel cum au fost stabilite, la nivel, de către Curtea de Apel Bacău, Curtea de Apel Bucureşti şi Curtea de Apel Târgu Mureş;

- obligarea pârâţilor Curtea de Apel Galaţi şi Ministerul Justiţiei la plata sumelor reprezentând aceste diferenţe pentru perioada 1 ianuarie 2018 - viitor;

- actualizarea sumelor stabilite mai sus cu indicele de inflaţie şi dobânda penalizatoare, calculate începând cu data scadenţei plăţii sumelor ce ar fi trebuit să fie achitate reclamanţilor (datele la care s-au efectuat plăţile indemnizaţiilor reclamanţilor) până la plata efectivă a sumelor cuvenite, astfel cum au fost solicitate prin acţiune.

Prin sentinţa civilă nr. 291/07.08.2020, Tribunalul Vrancea, secţia I civilă a admis excepţia lipsei calităţii procesuale pasive a pârâtului Ministerul Justiţiei şi a respins acţiunea formulată de reclamantul SINDICATUL A., în numele membrilor de sindicat B., C., D., E.,

[20] https://www.universuljuridic.ro/uniformizarea-modului-de-calcul-al-salariilor-pentru-desfasurarea-activitatii-in-aceleasi-conditii-de-vechime-in-munca-si-in-functie-ncpc-l-nr-62-2011-c-muncii/

F., G., H., I., J., împotriva pârâtului MINISTERUL JUSTIŢIEI, ca fiind introdusă împotriva unei persoane fără calitate procesuală pasivă.

De asemenea, Tribunalul a respins ca nefondată cererea de chemare în judecată formulată de reclamantul SINDICATUL A. în contradictoriu cu pârâta Curtea de Apel şi Consiliul Naţional Pentru Combaterea DiscriminăriI.

Împotriva acestei sentinţe a declarat apel reclamantul SINDICATUL A., în numele membrilor de sindicat B., C., D., E., F., G., H., I., J..

Prin decizia civilă nr. 635/2020 din 29 octombrie 2020, pronunţată de Curtea de Apel Galaţi, secţia conflicte de muncă şi asigurări sociale a fost respins, ca nefondat, apelul reclamantului SINDICATUL A., în numele membrilor de sindicat B., C., D., E., F., G., H., I., J..

Împotriva acestei decizii, reclamantul a formulat recurs, fără a-l întemeia pe vreunul din motivele de casare prevăzute de art. 488 alin. 1 C. proc. civ.

Recurentul a susținut că decizia atacată a fost pronunţată cu încălcarea dispoziţiilor art. 127 alin. 2^1 C. proc. civ.

Intimata Curtea de Apel Galaţi a formulat întâmpinare prin care a solicitat respingerea recursului, ca nefondat.

Ministerul Justiției a formulat întâmpinare prin care a invocat excepţia inadmisibilităţii recursului, faţă de dispoziţiile art. 483 alin. 2 C. proc. civ., coroborat cu dispoziţiile art. 274 Codul muncii.

Înalta Curte, luând în analiză cu prioritate, în temeiul art. 248 alin. 1 din C. proc. civ., inadmisibilitatea prezentei căi de atac, a reţinut următoarele:

În sistemul nostru de drept mijloacele procesuale de atac a hotărârilor judecătoreşti, exercitarea acestora şi efectele căilor de atac sunt guvernate de *principiul legalităţii căilor de atac (s. n.)*, regulă cu valoare de principiu constituţional, care semnifică instituirea prin lege a căilor de atac şi exercitarea lor în condiţiile legii, potrivit cu natura şi scopul lor şi într-o anumită ordine.

Legalitatea căilor de atac este un principiu a cărui respectare este impusă şi de exigenţele art. 6 din Convenţia Europeană a Drepturilor Omului, concretizând una dintre garanţiile unui proces echitabil.

Reglementarea condiţiilor şi a procedurii de exercitare a căilor de atac reprezintă prerogativa exclusivă a legiuitorului, în conformitate cu art. 126 din Constituţie şi nu încalcă drepturile reglementate ale justiţiabililor.

Este de necontestat că recunoaşterea unei căii de atac în alte situaţii decât cele prevăzute de legea procesuală constituie o încălcare a principiului legalităţii căilor de atac, precum şi a principiului constituţional al egalităţii în faţa legii.

Se constată că, în speţă, hotărârea recurată, respectiv decizia nr. 635/2020 din 29 octombrie 2020, pronunţată de Curtea de Apel Galaţi, secţia conflicte de muncă şi asigurări sociale, a fost pronunţată în cadrul judecăţii în apel, fiind definitivă de la pronunţarea sa, pentru următoarele considerente:

Potrivit art. 483 alin. 2 C. proc. civ., nu sunt supuse recursului hotărârile pronunţate în cererile privind „conflictele de muncă”.

Textul de lege anterior evocat cuprinde litigiile în care este suprimat dreptul la recurs, după criteriul materiei în care a fost pronunţată hotărârea instanţei de apel.

Art. 214 din Legea nr. 62/2011 a dialogului social prevede că „hotărârile instanţei de fond sunt supuse numai apelului”, iar dispoziţiile art. 274 din Legea nr. 53/2003 privind Codul Muncii statuează că „hotărârile pronunţate în fond sunt definitive”.

Raportând datele speţei la dispoziţiile legale evocate, se constată că obiectul acţiunii se încadrează în una dintre ipotezele reglementate de art. 483 alin. 2 C. proc. civ., întrucât vizează un conflict de muncă.

Cum textele de lege anterior evocate exclud dreptul la recurs în litigiile de muncă, rezultă că decizia instanţei de apel este o hotărâre definitivă de la data pronunţării, conform art. 634 alin. 1 pct. 4 C. proc. civ., raportat la art. 274 Codul Muncii.

Fiind o hotărâre definitivă de la data pronunţării, rezultă că decizia nr. 635/2020 din 29 octombrie 2020, pronunţată în apel de Curtea de Apel Galaţi, secţia conflicte de muncă şi asigurări sociale, nu este susceptibilă de a fi atacată cu recurs, în speţă fiind operant principiul legalităţii căii de atac consacrat de art. 457 C. proc. civ.

Pentru aceste motive, în temeiul art. 496 alin. 1 C. proc. civ. coroborat cu art. 499 din acelaşi cod, Înalta Curte a respins prin Decizia nr. 1040/2021 ca inadmisibil recursul declarat de recurentul-reclamant SINDICATUL A., în numele membrilor de sindicat B., C., D., E., F., G., H., I., J. împotriva deciziei civile nr. 635/2020 din 29 octombrie 2020, pronunţată de Curtea de Apel Galaţi, secţia conflicte de muncă şi asigurări sociale.

Într-adevăr, odată ce calea de atac a recursului este suprimată în materia litigiilor de muncă, niciuna dintre părți nu se poate prevala de o cale de atac nerecunoscută de lege. Chiar dacă o parte este nemulțumită de decizia pronunțată în apel, odată ce o cale de atac nu este reglementată, partea nu o poate exercita, deoarece calea de atac este stabilită de lege în virtutea principului legalității căi de atac.

3.2. Imposibilitatea legală a exercitării recursului împotriva unei hotărâri pronunțate tot în recurs[21].

În cauză, prin încheierea din 26 iunie 2019, pronunţată de Tribunalul Bihor, secţia I civilă, în dosarul nr. x/2019 având ca obiect „partaj judiciar”, instanţa, găsind necesare noi lămuriri şi pentru a pune în discuţie cererea de sesizare a Curţii Constituţionale cu privire la excepţia de neconstituţionalitate a Protocoalelor SRI, invocată de apelanta A., în temeiul art. 400 C. proc. civ., a dispus repunerea cauzei pe rol.

Împotriva acestei încheieri a declarat recurs pârâta A., cale de atac care a fost respinsă, ca inadmisibilă, prin decizia civilă nr. 271/2020-R din 1 octombrie 2020, pronunţată de Curtea de apel Oradea, secţia I civilă, în dosarul nr. x/2019, decizia fiind definitivă.

Pentru a hotărî astfel, această instanţă a reţinut că recurenta-pârâtă a supus căii extraordinare de atac a recursului o încheiere prin care tribunalul a dispus repunerea pe rol a dosarului având ca obiect partaj judiciar, pronunţând în acest sens o încheiere premergătoare cu caracter preparatoriu, iar potrivit art. 466 alin. 4 C. proc. civ., împotriva încheierilor premergătoare nu se poate face apel decât odată cu fondul, în afara de cazul când legea dispune altfel.

S-a mai reţinut că încheierile premergătoare, indiferent de felul lor, nu pot fi atacate cu apel (respectiv recurs) decât odată cu fondul, făcând corp comun cu hotărârea finală şi, prin urmare, vor fi supuse căii de atac numai odată cu aceasta, în măsura în care respectiva hotărâre are deschisă vreo cale de atac.

În speţă, s-a constatat că la data declarării căii extraordinare de atac, cauza (cererea de apel) nu era încă soluţionată, fiind soluţionată, ulterior, prin decizia civilă nr. 1129/A din 13.12.2019, când Tribunalul Bihor a respins ca nefondat apelul civil introdus de apelanta A., în contradictoriu cu intimaţii B., C., D., E., F., G., împotriva sentinţei civile nr. 6670/2018 pronunţata de Judecătoria Oradea şi încheierilor de şedinţă din data de 14.05.2018, 04.06.2018, 17.09.2018, ce au fost păstrate în totalitate, hotărârea fiind definitivă.

Curtea de apel a reţinut incidenţa, în cauză, şi a dispoziţiilor art. 995 alin. 3 C. proc. civ., potrivit cu care hotărârea de partaj este supusă numai apelului, astfel că împotriva sentinţei pronunţate de prima instanţă (judecătorie) asupra cererii principale de partaj nu se va putea exercita decât o singură cale de atac, respectiv apelul (la tribunal).

---

[21] https://www.universuljuridic.ro/recurs-declarat-impotriva-hotararii-de-partaj-inadmisibilitatea-caii-de-atac-ncpc-constitutia-romaniei/

Prin urmare, instanţa a reţinut că împotriva încheierii premergătoare prin care s-a dispus repunerea cauzei pe rol nu se poate face recurs decât odată cu hotărârea prin care s-a soluţionat cauza, neexistând o dispozitie legală care să îngăduie atacarea ei pe cale separată şi doar dacă respectiva hotărâre este supusă vreunei căi de atac.

Prin cererea formulată la data de 05 octombrie 2020, pârâta A. a formulat recurs împotriva deciziei nr. 271/2020-R din 01 octombrie 2020, pronunţată de Curtea de Apel Oradea, secţia I civilă, în dosarul nr. x/2019.

Prin cererea de recurs, recurenta a solicitat admiterea cererii de recurs declarate împotriva deciziei nr. 271/2020, pronunţată de Curtea de Apel Oradea, secţia I civilă, arătând că instanţa de recurs nu a fost alcătuită potrivit dispoziţiilor legale, ceea ce atrage nulitatea absolută a hotărârii şi, pe cale de consecinţă, şi a încheierilor de şedinţă din 14 mai 2018, 4 iunie 2018 şi 17 septembrie 2018, inclusiv a sentinţei civile nr. 6670/2018, pronunţate de instanţa de fond.

În continuare, recurenta a prezentat situaţia de fapt a litigiului, precum şi nemulţumirile sale cu privire la modul de soluţionare a cererilor sale.

Examinând cu prioritate, în condiţiile art. 248 din C. proc. civ., excepţia inadmisibilităţii recursului, invocată din oficiu, Înalta Curte a constatat că dispoziţiile art. 483 alin. 1 din C. proc. civ. prevăd că: „Hotărârile date în apel, cele date, potrivit legii, fără drept de apel, precum şi alte hotărâri în cazurile expres prevăzute de lege sunt supuse recursului”.

Potrivit dispoziţiilor art. 634 alin. 1 pct. 5 C. proc. civ., sunt hotărâri definitive hotărârile date în recurs, chiar dacă prin acestea s-a soluţionat fondul pricinii.

De asemenea, potrivit art. 94 lit. j) C. proc. civ., sunt de competenţa judecătoriei „cererile de împărţeală judiciară, indiferent de valoare”.

În acest context factual, Înalta Curte a reţinut că hotărârea atacată a fost pronunţată în calea de atac a recursului, iar reiterarea aceleiaşi căi de atac este inadmisibilă, având în vedere că, în dreptul procesual român, sistemul căilor de atac este guvernat de *principiul legalităţii (s. n.)*, respectiv al unicităţii.

O hotărâre judecătorească nu poate fi atacată pe alte căi decât cele expres prevăzute de lege sau, cu alte cuvinte, căile de atac a hotărârilor judecătoreşti nu pot exista în afara legii.

Regula are valoare de principiu constituţional, dispoziţiile art. 129 din Constituţie prevăzând că mijloacele procesuale de atac a hotărârii judecătoreşti sunt cele prevăzute de lege, dar şi că exercitarea însăşi a acestora să se realizeze în condiţiile legii.

Prin urmare, întrucât decizia atacată în prezenta cauză este o decizie definitivă, pronunţată în soluţionarea unui recurs, părţile nu mai au deschisă calea de atac a recursului, având în vedere dispoziţiile art. 460 alin. 1 C. proc. civ. care stipulează expres că o cale de atac poate fi exercitată împotriva unei hotărâri o singură dată.

Pentru aceste considerente, întrucât pârâta a uzat de calea de atac a recursului, Înalta Curte, a respins recursul declarat de pârâta A. împotriva deciziei nr. 271/2020-R din 01 octombrie 2020, pronunţată de Curtea de Apel Oradea, secţia I civilă, în dosarul nr. x/2019, ca inadmisibil.

Principiul legalității stabilește căile de atac deschise împotriva hotărârilor judecătorești. Din moment ce împotriva unei hotărâri judecătorești pronunțate în recurs nu este deschisă calea de atac a unui nou recurs, niciuna dintre părți nu poate uza de această cale de atac.

3.3. Calea de atac a recursului nereglementată în etapa executării silite[22].

Prin cererea înregistrată la data de 27 aprilie 2016 pe rolul Judecătoriei Baia Mare, secţia Civilă, sub nr. x/2016, contestatorii A. şi B. au solicitat, în contradictoriu cu C. S.R.L.,

[22] https://www.universuljuridic.ro/cerere-prin-care-se-solicita-in-contradictoriu-anularea-executarii-silite-si-intoarcerea-executarii-prin-restabilirea-situatiei-anterioare-recursuri-respinse-ca-inadmisibile-ncpc-constitutia-roma/

anularea executării silite înseşi şi a tuturor actelor şi formelor de executare silită efectuate de B.E.J. D. în dosarul de executare nr. 360N/2013, precum şi să se dispună întoarcerea executării prin restabilirea situaţiei anterioare executării, cu obligarea intimatei-creditoare la plata cheltuielilor de judecată.

Prin sentinţa civilă nr. 9239/2017 din 22 noiembrie 2017, pronunţată de Judecătoria Baia Mare, secţia civilă, în dosarul nr. x/2016, s-a admis contestaţia la executare formulată de contestatorii A. şi B., în contradictoriu cu intimata C. S.R.L.

S-a dispus anularea tuturor formelor de executare silită efectuate în dosarul de executare nr. 360N/2013 al Biroului Executorului Judecătoresc D. şi restabilirea situaţiei anterioare executării silite.

La data de 9 februarie 2018 Judecătoria Baia Mare a admis cererea de completare a sentinţei civile nr. 9239 din 22 noiembrie 2017, pronunţate de Judecătoria Baia Mare, în dosarul nr. x/2016, în sensul că „S-a respins excepţia tardivităţii contestaţiei la executare formulată de intimată. Restul dispoziţiilor sentinţei civile au rămas nemodificate".

Prin decizia civilă nr. 1841/A din 4 decembrie 2018, pronunţată de Tribunalul Maramureş, secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal, în dosarul nr. x/2016, s-a admis apelul declarat de creditoarea C. S.R.L. împotriva sentinţei civile nr. 9239 din 22 noiembrie 2017 a Judecătoriei Baia Mare, aceasta fiind schimbată, în tot, în sensul că s-a respins contestaţia la executare formulată de contestatorii A. şi B., în contradictoriu cu intimata C. S.R.L. şi intervenientul E..

Intimaţii A. şi B. au fost obligaţi, în solidar, la plata sumei de 500 RON către apelanta C. S.R.L., cu titlu de cheltuieli de judecată.

Împotriva deciziei civile nr. 1841/A din 4 decembrie 2018, pronunţate de Tribunalul Maramureş, secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal, în dosarul nr. x/2016, a formulat contestaţie în anulare în nume propriu contestatorul E. şi pentru contestatorii A. şi B..

Prin decizia civilă nr. 340/A din 27 martie 2019 a Tribunalului Maramureş, secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal, astfel cum a fost îndreptată prin încheierea din Camera de Consiliu de la 23 aprilie 2019, s-a respins excepţia tardivităţii contestaţiei în anulare invocată de către intimata S.C. C. S.R.L.; s-a admis excepţia inadmisibilităţii invocată de către aceeaşi intimată şi s-a respins contestaţia în anulare formulată de către contestatorii E., A. şi B. împotriva deciziei civile nr. 1841/A din 4 decembrie 2018, pronunţate de Tribunalul Maramureş, secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal, în dosarul nr. x/2016.

Împotriva deciziei civile nr. 340/A din 27 martie 2019, pronunţate de Tribunalul Maramureş, secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal, în dosarul nr. x/2018, E. a declarat recurs, dosarul fiind înregistrat pe rolul Curţii de Apel Cluj, secţia a II-a civilă, sub acelaşi număr de dosar, la data de 14 mai 2019.

Curtea de Apel Cluj, secţia a II-a civilă, prin decizia civilă nr. 568/2019 din 5 noiembrie 2019, a admis excepţia inadmisibilităţii şi a respins, ca inadmisibil, recursul declarat de recurentul E. împotriva deciziei civile nr. 340/A din 27.03.2019, pronunţate de Tribunalul Maramureş, în dosarul nr. x/2018, pe care a menţinut-o în întregime.

Împotriva deciziei civile nr. 568/2019 din 5 noiembrie 2019 a Curţii de Apel Cluj, secţia a II-a civilă a formulat contestaţie în anulare contestatorul E., care a fost înregistrată pe rolul aceleiaşi instanţe, sub nr. x/2019, la data de 20 noiembrie 2019.

Prin decizia civilă nr. 69/2020 din 10 februarie 2020 a Curţii de Apel Cluj, secţia a II-a civilă s-a respins contestaţia în anulare formulată de contestatorul E. împotriva deciziei civile nr. 568/2019 din 05.11.2019, pronunţate de Curtea de Apel Cluj, secţia a II-a civilă, în dosarul nr. x/2018, aceasta fiind menţinută în întregime.

La data de 25 mai 2020 s-au înregistrat pe rolul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, secţia a II-a civilă cererile formulate de către A. prin mandatar E., B. prin mandatar E. şi E., intitulate „contestaţie - apel – recurs” împotriva deciziei civile nr. 69/2020 din 10 februarie 2020, pronunţate de Curtea de Apel Cluj, secţia a II-a civilă, în dosarul nr. x/2019.

Având în vedere adresa din 21 mai 2020, emisă de Curtea de Apel Cluj, în dosarul nr. x/2019, prin care s-a înaintat dosarul în recurs către instanţa supremă şi, ţinând cont de dispoziţiile art. 97 pct. 1 din C. proc. civ., potrivit cărora Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie judecă recursurile declarate împotriva hotărârilor curţilor de apel, cererile contestatorilor urmează a fi recalificate ca fiind cereri de recurs.

În cuprinsul cererilor de recurs recurenţii au arătat că înţeleg să conteste decizia civilă nr. 69/2020 din 10 februarie 2020, pronunţată de Curtea de Apel Cluj, secţia a II-a civilă, în dosarul nr. x/2019, întrucât se află în contradicţie cu drepturile şi libertăţile fundamentale ale omului, este nedreaptă şi nelegală.

Analizând recursurile formulate Înalta Curte a constatat că sunt inadmisibile. La originea prezentului litigiu se află cererea formulată de A. şi B., prin care au solicitat, în contradictoriu cu C. S.R.L., anularea executării silite înseşi şi a tuturor actelor şi formelor de executare silită efectuate de B.E.J. D. în dosarul de executare nr. 360N/2013, precum şi întoarcerea executării prin restabilirea situaţiei anterioare executării.

Potrivit art. 712 alin. 1 C. proc. civ., „Împotriva executării silite, a încheierilor date de executorul judecătoresc, precum şi împotriva oricărui act de executare se poate face contestaţie de către cei interesaţi sau vătămaţi prin executare”.

Art. 718 alin. 1 din acelaşi cod prevede că „Hotărârea pronunţată cu privire la contestaţie poate fi atacată numai cu apel, cu excepţia hotărârilor pronunţate în temeiul art. 712 alin. 4 şi art. 715 alin. (4) care pot fi atacate în condiţiile dreptului comun".

Prezenta cale extraordinară de atac are ca obiect decizia civilă nr. 69/2020 din 10 februarie 2020, pronunţată de Curtea de Apel Cluj, secţia a II-a civilă, prin care s-a respins contestaţia în anulare formulată de contestatorul E. împotriva deciziei civile nr. 568 din 5 noiembrie 2019, în dosarul nr. x/2018 al Curţii de Apel Cluj, aceasta fiind menţinută în întregime.

Aşadar, hotărârea atacată în cauza de faţă a fost dată într-o contestaţie în anulare îndreptată împotriva deciziei pronunţate de curtea de apel în calea de atac a recursului, hotărâre care este definitivă, conform dispoziţiilor art. 634 alin. 1 pct. 5 C. proc. civ.

Decizia prin care a fost soluţionată contestaţia în anulare împotriva unei hotărâri, prin care un recurs a fost respins, ca inadmisibil, nu poate fi atacată cu recurs, întrucât nu se înscrie în ipoteza legală reglementată de art. 483 alin. 1 C. proc. civ.

Potrivit art. 508 alin. 4 C. proc. civ., hotărârea dată în contestaţia în anulare este supusă aceloraşi căi de atac ca şi hotărârea atacată.

Prin urmare, hotărârea pronunţată în contestaţia în anulare este, la rândul său, definitivă, conform art. 508 alin. 4 C. proc. civ., deoarece hotărârea dată asupra contestaţiei în anulare nu este supusă recursului atunci când contestaţia a fost introdusă împotriva unei decizii pronunţate în recurs.

Astfel, decizia civilă nr. 568/2019 din 5 noiembrie 2019, pronunţată de Curtea de Apel Cluj, secţia a II-a civilă, în dosarul nr. x/2018, care a făcut obiectul contestaţiei în anulare, este definitivă.

Totodată, se reţine că instanţa nu are posibilitatea de a considera ca admisibilă orice cale de atac promovată, chiar dacă hotărârea atacată ar fi considerată de părţi netemeinică sau nelegală, ci are obligaţia de a analiza căile de atac în limitele şi cu respectarea condiţiilor impuse de lege în respectarea principiului preeminenţei dreptului, recunoscut în preambulul Convenţiei pentru Apărarea Drepturilor Omului şi a Libertăţilor Fundamentale şi, implicit, a principiului securităţii raporturilor juridice, conform căruia o hotărâre definitivă nu mai poate

forma obiectul controlului de legalitate, în afara căilor extraordinare de atac expres şi limitativ stabilite de lege.

Ca atare, hotărârile definitive nu pot fi atacate cu recurs, pentru că ar însemna să se adauge o nouă cale extraordinară de atac în afara celor expres prevăzute de C. proc. civ., ceea ce nu este admisibil.

Legalitatea căilor de atac presupune faptul că o hotărâre judecătorească nu poate fi supusă decât căilor de atac prevăzute de lege. Prin urmare, în afară de căile de atac prevăzute de lege nu se pot folosi alte mijloace procedurale în scopul de a se obţine reformarea sau retractarea unei hotărâri judecătoreşti.

Această regulă are valoare de principiu constituţional, dispoziţiile art. 129 din Constituţie arătând că mijloacele procesuale prin care a fost atacată o hotărâre judecătorească sunt cele prevăzute de lege, dar şi că exercitarea acestora trebuie făcută în condiţiile legii.

Este ştiut că recunoaşterea unei căii de atac în alte situaţii decât cele prevăzute de legea procesuală ori extinderea limitelor competenţei atribuite prin lege, constituie o încălcare a principiului legalităţii căilor de atac, precum şi a principiului constituţional al egalităţii în faţa legii.

În cauză, Înalta Curte a fost sesizată cu recursuri declarate împotriva unei hotărâri definitive care nu este susceptibilă de a fi atacată cu recurs, în speţă fiind operant principiul legalității căii de atac consacrat de art. 457 C. proc. civ.

În consecinţă, pentru aceste considerente Înalta Curte prin Decizia nr. 327/2021 a respins ca inadmisibile recursurile declarate de recurenţii A. prin mandatar E., B. prin mandatar E. şi E. împotriva deciziei civile nr. 69/2020 din 10 februarie 2020, pronunţate de Curtea de Apel Cluj, secţia a II-a civilă.

Astfel cum în mod corect a reținut instanța supremă, căile de atac fiind prevăzute de lege, chiar dacă părțile sunt nemulțumite de soluția pronunțată, nu pot să supună instanței de control judiciar cele dispuse, în absența reglementării căii de atac legale.

4. Concluzii. Principul legalității căii de atac determină pe de o parte care sunt căile de atac, termenele, condițiile de promovare și motivele, iar pe de altă parte asigură securitatea circuitului juridic și disciplinarea conduitei procesuale ale participanților la procesul civil.

BIBLIOGRAPHY

Boroi Gabriel, Stancu Mirela, *Drept procesual civil*, Editura Hamangiu, București, 2015.

Deleanu Ion, *Tratat de procedură civilă, vol. I*, Editura Universul Juridic, București, 2013.

Deleanu Ion, *Tratat de procedură civilă, vol. II,* Editura Universul Juridic, București, 2013.

Dimitriu Alexandru, *Comentariu la art. 456-465*, în Piperea Gheorghe, Antonache Cătălin, Piperea Petre, Dimitriu Alexandru, Piperea Mirela, Răţoi Alexandru, Atanasiu Ana, *Noul Cod de procedură civilă. Note. Corelaţii. Explicaţii*, Editura C. H. Beck, București, 2012.

Leş Ioan, *Principii şi instituţii de drept procesual civil*, Editura Lumina Lex, București, 1998.

Leș Ioan, *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole,* Editura C. H. Beck, București, 2013.

Roșu Claudia, *Drept procesual civil. Partea generală,* Editura C. H. Beck, București, 2016.

Roșu Claudia, *Drept procesual civil. Partea specială, Ediția 11*, Editura C. H. Beck, București, 2021.

Tăbârcă Mihaela, *Drept procesual civil*, vol. I, Editura Universul Juridic, București, 2013.

COMPARATIVE APPROACH TO EUROPEAN SUSTAINABILITY STANDARDS

Tatiana Dănescu, Radu Bogdan Matei, Lavinia Constantinescu
Prof., PhD, UMFST Târgu Mureș, PhD Student, „1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia, PhD Student, „1 Decembrie" 1918 University of Alba Iulia

Abstract: Sustainability reporting opens a new era, with a strategic focus on the future, integrated thinking and civic spirit, incorporating two key features: volunteerism, by involving the moral responsibility of companies and creating value in the medium and long term.
Globalization, climate change, the consumption of natural resources at a fast pace, the destruction of bio and ecosystems, are premises that determine companies to adopt, with priority, responsible and transparent environmental and social practices.
Over time, a high need for standardization of non-financial reporting has been identified as a consequence of the many problems encountered by practitioners in social responsibility mechanisms.
The main objective of this study is to deepen and monitor the evolution of European non-financial reporting standards used by entities. A number of 10 sustainability standards were addressed, the research showing that the most used by entities is the Global Reporting Initiative (GRI) Standard.

Keywords: sustaibability reporting, Global Reporting Initiative Standard (GRI), 2014/95/UE Directive, O.M.F.P. Nr. 1938/2016, United Nations Global Compact

1. Introducere

Atât din punct de vedere economic, cât și din punct de vedere medical, criza generată de situația pandemică actuală a condus la contexte dificile pentru populație și pentru majoritatea companiilor, elementele nefinanciare utilizate în această perioadă susținând importanța raportării de sustenabilitate.

Organizației Națiunilor Unite (ONU), prin eforturile angrenate de-a lungul timpului, a fixat cadrul de referință pentru dezvoltarea durabilă și desfășoară, constant, acțiuni pentru promovarea acestui concept. Dezvoltarea durabilă este considerată un punct de plecare în realizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă, stipulate în Agenda 2030, preluate de majoritatea statelor, Uniunea Europeană propunându-și să devină un promotor activ și să le îndeplinească până la termenul scadent. În cadrul Raportului Brundtland, publicat în anul 1987 s-a oferit cea mai cunoscută și citată definiție a noțiunii de dezvoltare durabilă, aceasta constituindu-se în „urmărirea nevoilor prezentului, fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi".

Raportarea de sustenabilitate este îmbrățișată cu entuziasm în momentul actual, literatura de specialitate economică considerându-o un program de publicitate fără costuri pentru toate companiile care au înțeles să implementeze acțiuni precum incluziunea socială ori protejarea mediului înconjurător, tehnici care asigură implicit atragerea clientelei, îmbunătățirea imaginii și a reputația în piață, cu efect pe termen lung asupra profitului (Dănescu, T., Matei, R., Constantinescu, L., 2021). Rolul companiilor în societate a fost reconsiderat, astfel că acum acestea tind să îndeplinească noi sarcini, fiind îndrumate să abordeze o conduită proactivă, să afișeze o strategie bine definită și obiective pe termen lung care vor genera plusvaloare in timp (Dănescu, T., Matei, R., 2020).

2. Revizuirea literaturii de specialitate

Ligteringen și Zodek (2005), în urma cercetarilor realizate, au ajuns la concluzia că există 300 de standarde la nivel global în ceea ce privește responsabilitatea socială, pe care le grupează în trei secțiuni majore: a) cadre normative (norme de reglementare și de punere în practică), b) ghiduri (modele de evaluare și de comunicare către stakeholderi a acțiunilor de interes pe care le desfășoară compania) și c) sisteme de management (integrarea anumitor activități).

Pentru a fi prezentă în piața globală, o companie trebuie să subscrie cel puțin la normele internaționale privind protejarea drepturilor omului și a mediului înconjurător, fiind necesare emiterea de rapoarte prin care evidențiază efortul și costurile de implementare, schimbarea comportamentului de consum, management și producție sustenabilă (Risse, 2007).

Porter și Kramer (2006) afirmă că adaptarea voluntară a standardelor de raportare sustenabilă este utilizată cu scopul de a obține avantaje competitive față de alți actori de pe piață.

Procesul de incluziune presupune mult mai mult decât simplul proces de implicare a stakeholderilor in afacere. Prin participare comună se identifică mai ușor problemele și se găsesc soluții eficiente. Pentru a obține rezultate vizibile în mediul economic se impune o abordare colaborativă la toate nivelurile, integrând factorii decizionali și guvernanța companiei. Principiul de responsabilitate nu obligă compania să răspundă tuturor cerințelor părților interesate, deoarece își va pierde responsabilitatea pentru propriile decizii (Lahtinen & Myllyviita, 2015).

3. Metodologia cercetării

În dezvoltarea prezentei cercetări am abordat analiza comparativă. Această metodologie implică o analiză detaliată asupra unui număr limitat de componente și care are drept obiectiv identificarea elementelor specifice fiecăruia dar și a elementelor comune unui grup. Cercetarea comparativă ne ghidează atenția către relevanța explicativă a mediului contextual pentru standardele europene de sustenabilitate și își propune să înțeleagă modul în care acestea se manifestă în individualitatea lor. În opinia lui Mancini și Hallin, teoretizarea rolului contextului este exact ceea ce definește analiza comparativă (2012, p. 515). Această logică explicativă poate fi redusă la o simplă comparație descriptivă care este considerată mai puțin matură ori se poate extinde dincolo de granițele generale ale comparației, abordare ce constituie fundamentul analizei comparative privită ca o abordare separată și originală.

4. Tendințe evolutive în raportarea de sustenabilitate

Informațiile nefinanciare pe care trebuie să le publice toate companiile considerate de interes public care depășesc numărul mediu de 500 de angajați la data publicării situațiilor financiare, sunt reglementate la nivel european prin Directiva 2014/95/UE. În România, această Directivă a fost transpusă în legislația națională prin Ordinul Ministrului Finanțelor Publice (O.M.F.P.) nr. 1938/2016. Astfel companiile pot alege să prezinte informațiile nefinanciare sub forma unei declarații nefinanciare sau printr-un raport integrat, independent, denumit de specialiștii din domeniu: raport de sustenabilitate sau raport nefinanciar.

În ceea ce privește informațiile statuate drept obligatorii de către cele două acte normative (Directiva 2014/95/UE si O.M.F.P. nr. 1938/2016), subliniem prezentarea informațiilor relevante pentru: aspectele de mediu, personalul angajat, politicile sociale, respectarea drepturilor omului, combaterea corupției, precum și a mitei. Cu aceeași importanță, sunt necesare informații despre modelul de afaceri, politicile adoptate de companie, riscurile considerate relevante și indicatorii cheie de performanță. Situația care a ridicat numeroase provocări metodologice pe plan național și european a fost reprezentată de auditarea declarațiilor nefinanciare și a rapoartelor integrate. Conform Directivei în vigoare, auditorii statutari au obligația să verifice dacă declarația nefinanciară a fost oferită publicului larg, fără să emită o opinie de asigurare cu privire la informațiile conținute. Organismele

profesionale din mediul economic conlucrează pentru emiterea unui standard prin care raportul integrat să fie auditat, iar auditorii să ofere o opinie și asupra informațiilor nefinanciare publicate.

5. Abordarea comparativă a standardelor de sustenabilitate

Existența unei game variate de cadre generale, norme și reglementări în materia raportării nefinanciare, îngreunează procesul de raportare, deoarece companiile au dileme relativ la tipul de standard pe care să il folosească. Federația Internațională a Contabililor (IFAC) consideră esențial ca „organismele de reglementare, normalizatorii de standarde și alte părți interesate să se concentreze pentru a ajunge la un consens deoarece este nevoie de practici și angajamente consecvente și convergente la nivel global" (IFAC, 2017). Varietatea standardelor de sustenabilitate, adoptate prin diverse acte normative și reglementări ale unor autorități/organisme neguvernamentale, impune evidențierea în analiza de comparabilitate a în cel puțin următoarelor:

a. Directiva 2014/95/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2014 de modificare a Directivei 2013/34/UE în ceea ce privește prezentarea de informații nefinanciare și de informații privind diversitatea de către anumite întreprinderi și grupuri mari.

Începând cu anul 2014, prin documentul „Actul privind piața unică – 12 pârghii pentru stimularea creșterii și întărirea încrederii" s-a introdus criteriul de mărime, astfel că, entitățile de interes public care la data bilanțului depășesc numărul mediu de 500 de salariați, sunt obligate să includă în raportul administratorilor, declarația nefinanciară", (Directiva 2014/95/UE) informațiile considerate obligatorii fiind următoarele:

- Informații privind politicile sociale, de personal, mediu, respectarea drepturilor fundamentale ale omului, combaterea dării de mită și a corupției;
- Descrierea sumară a modelului de afaceri a companiei;
- Descrierea politicilor adoptate și a procedurilor de diligență;
- Principalele riscuri care decurg din activitatea companiei, produsele/serviciile ce pot avea un impact negativ;
- Indicatorii cheie de performanță nefinanciară pentru activitatea desfășurată.

În cazul în care se întocmește un raport separat, independent de raportarea clasică, acesta va cuprinde informațiile nefinanciare obligatorii și trebuie publicat într-un termen rezonabil, maxim 6 luni după prezentarea situațiilor financiare.

Informațiile furnizate în aceste rapoarte nu este obligatoriu a fi auditate, însă la dispozițiile unor autorități abilitate se pot impune verificări realizate de către un prestator independent de servicii de asigurare. În momentul actual, se fac demersuri în identificarea de soluții eficiente pentru asigurarea corectitudinii datelor oferite în declarațiile nefinanciare. Comisia a elaborat orientări fără titlu obligatoriu pentru a veni în sprijinul companiilor, însă, în prezent comparabilitatea între raportările nefinanceare dintre companii prezintă neajunsuri, deoarece există numeroase cadre de raportare, ghiduri, reglementări, fiecare cuprinzând itemi diferiți (Albu et al, 2013).

Statele membre trebuie să se conformeze în perspectiva implementării naționale a Directivei 2014/95/UE, devenită obligatorie începând cu data de 01.01.2017 pentru toate companiile din România care îndeplinesc condițiile stipulate. Introducerea acestui cadru de raportare este considerată drept „cel mai important pas în strategia de adoptare a responsabilității sociale și raportării integrate la nivel global", un pas devenit istoric (Catelle, 2018).

b. Ordinul Ministrului Finanțelor Publice (O.M.F.P) nr. 1938/ 2016 privind modificarea și completarea unor reglementări contabile.

Acest act normativ asigura transpunerea în legislația națională a Directivei 2014/95/UE, privind informațiile nefinanciare. Pentru a răspunde solicitărilor de prezentare a informațiilor nefinanciare, companiile se pot baza pe cadrele naționale, europene ori internaționale sau își pot crea singure standardele de raportare. Prevederile **O.M.F.P. nr. 1938/ 2016** nu au caracter limitativ, decizia de raportare nefinanciară rămânând la latitudinea companiei.

c. Standardul adoptat de Pactul Global al Națiunilor Unite (UNGC)

Principala preocupare a ONU este de a crea o mișcare globală a companiilor pentru sustenabilitate. Așadar, pe lângă companiile care au aderat și folosesc aceste practici, sunt realizate trimiteri spre părțile interesate pentru a contribui împreună la lumea pe care ne-o dorim cu toții. Această organizație sprijină companiile în dezvoltarea de afaceri responsabile din punct de vedere social, operațiunile și strategiile fiind aliniate cu cele 10 principii ale UNGC. La nivelul țării noastre, potrivit site-ului propriul al Pactului Global, sunt înregistrate nouăsprezece companii din diferite domenii de activitate și mărimi care au abordat acest mecanism de raportare.

d. Standardul adoptat de Forest Stewardship Council (FSC)

FSC reprezintă o organizație non-guvernamentală independentă, înființată în 1993 pentru sprijinirea mediului natural, a cărei misiuni se aliniază gestionării economice a pădurilor lumii. Viziunea acesteia este: „pădurile lumii îndeplinesc drepturile sociale, ecologice și economice precum și nevoile generației actuale fără compromiterea celor viitoare” (FSC, 2015).

Această organizație a creat un standard cu scopul de a fi utilizat drept un document normativ pentru aprobarea standardelor regionale și naționale de administrare a pădurilor, standardul intrând în vigoare în data de 01.01.2015. Conform standardului publicat de către acestă organizație, s-au evidențiat 10 principii (FSC, 2015) pentru ghidarea companiilor în gestionarea pădurilor:

- Principiul nr. 1: Respectarea legilor – companiile vor respecta toate legile aplicabile, reglementările naționale, convențiile și tratatele internaționale în domeniul pădurilor;
- Principiul nr. 2: Drepturile lucrătorilor și condițiile de angajare – compania va menține sau va spori bunăstarea socială și economică a lucrătorilor;
- Principiul nr. 3: Drepturile popoarelor indigene – compania va identifica și va susține respectarea drepturilor acestor popoare, proprietatea și utilizarea teritoriilor și resursele aferente;
- Principiul nr. 4: Relații comunitare - compania contribuie la menținerea și îmbunătățirea bunăstării sociale și economice a comunităților locale;
- Principiul nr. 5: Beneficiile pădurii – compania va gestiona în mod eficient gama de produse și servicii pentru a spori viabilitatea economică pe termen lung;
- Principiul nr. 6: Valorile și impactul generat asupra mediului – compania va menține și va conserva resursele ecosistemului, evitând impactul negativ;
- Principiul nr. 7: Planificarea managementului – compania va avea un plan de management în conformitate cu politicile și obiectivele sale;
- Principiul nr. 8: Monitorizare și evaluare – compania va monitoriza și va evalua progresul obiectivelor de management;
- Principiul nr. 9. Valori ridicate de conservare – compania va consolida valorile de conservare prin aplicarea abordării de precauție;

- Principiul nr. 10: Implementarea activităților de management – compania va desfășura activități în conformitate cu politicile economice, sociale și de mediu.

e. Standardul Responsabilitate Socială (Social AccountAbility 8000)

Obiectivul primordial al Social AccountAbility 8000 este de a oferi un standard auditabil și voluntar aplicat drepturilor omului și protejării angajaților și a stakeholderilor. Acest standard poate fi aplicabil oricărei companii, fără să țină cont de domeniul de activitate, de mărime sau de poziționarea geografică, oferind fundamentele unui management eficace și adecvat.

Cerințele de responsabilitate socială pe care trebuie să le respecte compania și să le folosească în realizarea raportului de sustenabilitate sunt (Social AccountAbility, 2014): munca copiilor, munca forțată și obligatorie, sănătate și securitate în muncă, libertatea de asociere și dreptul de negociere colectivă, discriminare, practici disciplinare, programul de muncă, salarizare și sistem integrat de management.

f. Standardul Principii de Responsabilitate Socială (AccountAbility Principles AA 1000)

Responsabilitatea presupune recunoașterea impactului și asumarea transparenței companiei prin politici proprii, decizii, acțiuni, produse fabricate și servicii prestate. Acest concept obligă compania să implice stakeholderii în identificarea, în înțelegerea și în rezolvarea sustenabilă a diferitelor probleme sociale și de mediu. De asemenea, AccountAbility Principles asigura cadrul explicativ pentru acțiunile întreprinse pentru a răspunde problemelor, pentru a oferi transparență managerială și pentru a seta noi strategii performante din punct de vedere nefinanciar.

Obiectivul acestui standard este de a oferi companiilor o structură acceptată internațional, principii aplicabile gratuit, astfel încât părțile interesate sa fie în măsură să evalueze informațiile despre responsabilitate prezentate în rapoartele oferite în mediul de business.

Conform Standardului AccountAbility Principles (AA 1000, 2008), există 3 principii de responsabilitate esențiale și anume: fundamentarea principiului incluziunii, principiul materialității și receptivității.

g. ISO 45001 – Sănătatea și siguranța ocupațională

Conform studiilor desfășurate de Organizația Internațională a Muncii, în fiecare an se numără peste 2 milioane de persoane decedate în accidente de muncă și alte 374 de milioane de persoane vătămate din aceeași cauză. Așadar, opinăm drept oportună integrarea acestui sistem de management în orice companie, indiferent de dimensiune, de industria în care operează sau de natura afacerii. Principalele beneficii pe care le poate avea compania după aplicarea acestor standarde, sunt considerate următoarele (ISO 45001, 2018):

- Reducerea accidentelor de muncă;
- Reducerea absenteismului și a rotirii de personal ca urmare a unui accident de muncă, conducând la creșterea productivității;
- Reducerea costurilor de asigurare;
- Crearea unei culturi a sănătății și securității ocupaționale, angajații fiind încurajați să aibă un rol activ în aplicarea acestui sistem de management;
- Abilitatea de a întruni cerințele de reglementare;
- Îmbunătățirea reputației și a imaginii;
- Îmbunătățirea moralului personalului și motivarea acestuia.

h. ISO 26000:2010 – Ghidul de implementare a responsabilității sociale

Organizația Internațională de Standardizare (engl. International Standardization Organization – ISO) și-a început activitatea în anul 1947, fiind caracterizată drept o organizație non-guvernamentală capabilă să elaboreze standarde care, la un moment dat, să devină referințe pentru actele normative. În portofoliul acestei organizații, la momentul actual, se găsesc peste 18.000 de standarde.

Ghidul de implementare a responsabilității sociale este un cumul de principii de orientare și se constituie în piatra de temelie a companiile din sectorul public și privat care doresc să implementeze operarea activității într-un mod responsabil. Companiile și părțile interesate au devenit în ultima perioadă mult mai conștiente de necesitatea comportamentului responsabil. În ceea ce privește subiectele de bază și problemele de responsabilitate socială oferite prin acest standard (ISO 26000, 2010), accentul este orientat cu precădere spre:

- Drepturile omului – verificarea antecedentelor (due diligence), situații de risc, complicitate, discriminare și grupuri vulnerabile;
- Practici de muncă – condițiile de muncă, protecția și dialogul social, sănătate și siguranță ocupațională;
- Mediul natural – prevenirea poluării, utilizarea sustenabilă a resurselor, reducerea impactului schimbărilor climatice, biodiversitatea și refacerea habitatelor naturale;
- Practici operaționale echitabile – concurență loială, anticorupție, promovarea responsabilității în lanțul valoric;
- Probleme de consum – marketing și practici contractuale echitabile, protejarea sănătății consumatorilor, consum sustenabil, acces la servicii esențiale, educație și conștientizare;
- Implicarea și dezvoltare comunității – educație, cultură, investiții sociale, dezvoltarea accesului la tehnologie și digitalizarea comunității.

În ghidul de implementare a responsabilității sociale sunt precizate o serie de principii de responsabilitate socială, respectiv: transparența, respectarea intereselor stakeholderilor, comportamentul etic, respectarea drepturilor omului. Această enumerare nu este exhaustiva, cele enumerate fiind doar criteriile minime pentru ca activitatea unei companii să fie considerată responsabilă din punct de vedere social.

i. ISO 14001:2015 Sistem de management al mediului

Standardul ISO 14001:2015 este agreat internațional și susține companiile în îmbunătățirea performanței de mediu prin utilizarea mai eficientă a resurselor naturale, obținând în acest fel avantaje competitive și încrederea stakeholderilor.

Companiile care utilizează un sistem integrat și eficient al mediului au o serie de beneficii suplimentare (ISO 14001, 2015), precum:

- Conformitatea cu cerințele actuale și viitoare de reglementare;
- Implicarea factorilor decizionali și angajamentul angajaților;
- Îmbunătățirea reputației și încrederea stakeholderilor prin transparență și comunicare strategică;
- Atingerea obiectivelor de afaceri prin încorporarea problemelor de mediu în managementul business-ului;
- Încurajarea unei performanțe de mediu mai bune a furnizorilor prin integrarea lor în sistemele de afaceri.

j. Standardele Global Reporting Initiative (GRI)

Organizația care gestionează standardele GRI a fost fondată în anul 1999, perioadă în care au fost aduse îmbunătățiri semnificative asupra standardelor elaborate inițial, generația a 3-a GRI (G3) fiind lansată în anul 2013 și generația a 4-a GRI (G4) în anul 2016, astfel a

reușit să dezvolte un cadru global acceptat în sens larg relativ la conținutul și la formatul raportului de sustenabilitate (Brown, 2009).

Inițiativa de Raportare Globală s-a impus în mediul macroeconomic, fiind cel mai întâlnit în cadrul raportărilor companiilor (Marimon &Alonzo, 2012). Modelul elaborat de GRI este complex, uneori greu de înțeles și de pus în aplicare de către părțile interesate care nu dețin cunoștințele și competențele necesare, însă a atras atenția prin convergența celor 3 dimensiuni: economic, social și de mediu, prefigurând un „triunghi al dezvoltării durabile" (Dănescu & Matei, 2021).

Obiectivul principal al ghidului GRI este informarea companiilor asupra modului de creare a rapoartelor, nicidecum înlocuirea anumitor rapoarte sau situații întocmite de către acestea. Abordarea în triunghi oferă o perspectivă nouă, care scoate în evidență cei 3P (people, planet, profit), în concordanță directă cu parametrii sociali, de mediu și economici.

În România, primele rapoarte întocmite în conformitate cu aceste standarde au apărut în 2009, iar de la un an la altul, numărul companiilor care le utilizează a crescut semnificativ, existând, la momentul actual, peste 22.000 de companii care le-au implementat.

6. Concluzii

Considerăm că se impun eforturi corporative, strategii holistice, renunțarea la abordarea tradițională bazată pe conformitate și trecerea la abordarea proactivă, realizată printr-un management corporativ eficient. S-a constatat în ultima perioadă o creștere a atenției companiilor față de problemele mediului înconjurător, conștiente de impactul de mediu pe care îl generează.

Un alt domeniu considerat prioritar îl reprezintă sustenabilitatea socială, companiile depunând permanent eforturi în vederea identificării și a gestionării impactului pe care îl au asupra populației, fie el pozitiv sau negativ. Acest impact trebuie gestionat în mod proactiv, avându-se în vedere părțile interesate. În ceea ce privește ariile sociale, activitatea companiei se fundamentează atât pe principiile economice cât si pe drepturile omului, în special pe egalitatea de gen, implicarea persoanelor de sex feminin și copii, popoare indigene, persoane cu dizabilități.

Datoria principală pentru protejarea acestor categorii sociale aparține guvernului, însă fiecare companie trebuie să desfășoare, în mod independent, deopotrivă, acțiuni pentru incluziunea socială. Aceste tipuri de acțiuni sunt foarte apreciate pe piața de afaceri și se pot constitui în elemente de marketing extrem de puternice.

BIBLIOGRAPHY

1. AA 1000. (2008). AccountAbility Principles 1000: https://sa-intl.org/programs/sa8000/ Accesat în data de 02.05. 2021.
2. Albu, N., Albu, C., Dumitru, M., & Dumitru, F. (2013). Pluralitate sau convergență în standardele de raportare a sustenabilității? Revista Amfiteatrul Economic, XV(7), 513-527.
3. Brown, H.S., de Jong, M. şi Lessidrenska, T. (2009), The Rise of the Global Reporting Initiative (GRI): a case of institutional entrepreneurship, Environmental Politics, vol. 18, nr. 2, pp. 182-200.
4. Catelle, W. (2018). European Union Directive 2014/95 on Non-financial Reporting: A Succesfull Experimentalist Governance Architecture. King`s Student Law Review, IX(1), 53-62.
5. Dănescu, T., Matei, R., (2021), Sustainable development: beyond appearances, Matec Web of Conference, Vol. 342, pg. 1-10.

6. Dănescu, T., Matei R., (2020), Raportarea integrată a performanței – efect al dezvoltării comportamentului organizațional, Acta Marisiensis, Seria Oeconomica, Vol. 1, pg. 25-40.
7. Dănescu, T., Matei, R., Constantinescu, L., (2021), Repere evolutive în raportarea de sustenabilitate. Incursiune de la Raportul Brundtland la Obiectivele de Dezvoltare Durabilă, Acta Marisiensis, Seria Oeconomica, Vol.2, pg. 37-60.
8. Directiva 2014/95/UE. (2014). Directiva privind prezentarea informațiilor nefinanciare și diversitate.
9. FSC. (2015). FSC Principles and Criteria, from https://fsc.org/en/document-centre/documents/resource/392, Accesat în data de 02.05. 2021.
10. IFAC. (2017). Îmbunătățirea raportării organizaționale: Cheia raportării integrate.
11. ISO 26000. (2010). Ghid de implementare a responsabilității sociale: https://iso26000.info/wp-content/uploads/2017/06/ISO-26000_2010_E_OBPpages.pdf Accesat în data de 10.10.2021.
12. ISO 45001. (2018). Ghid pentru implementarea unui sistem de sănătate și siguranță ocupațională: https://www.nqa.com/medialibraries/NQA/NQA-Media-Library/PDFs/NQA-ISO-45001-Implementation-Guide.pdf Accesat în data de 10.10.2021.
13. Lähtinen, K. şi Myllyviita, T. (2015), Cultural sustainability in reference to the global reporting initiative (GRI) guidelines: Case forest bioenergy production in North Karelia, Finland, Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development, vol. 5, nr. 3, pp. 290-318.
14. Ligteringen, E. şi Zadek, S. (2005), The Future of Corporate Responsibility Standards, Business and the Environment, vol. 16, nr. 6, pp. 12-13.
15. Mancini, P., și Hallin, D. C. (2012). Some caveats about comparative research in media studies. In H. A. Semetko & M. Scammell (Eds.), The SAGE handbook of political communication (pp. 509–517). Thousand Oaks, CA: SAGE
16. Marimon, F., Alonso-Almeida, M. del M. şi Rodríguez, M del P. (2012), The Worldwide diffusion of the Global Reporting Initiative: what is the point?, Journal of Cleaner Production, vol. 33, pp. 132-144.
17. OMFP nr.1938. (2016). Ordinul Ministrului Finanțelor Publice nr.1938/2016 privind modificarea și completarea unor reglementări contabile.
18. Porter, M.E. şi Kramer, M.R. (2006), Strategy & society: the link between competitive advantage and corporate social responsibility, Harvard Business Review, vol. 84, nr. 12, pp. 78-92.
19. Risse, T. (2007), Social constructivism meets globalization. Globalization theory. Approaches and controversies, Cambridge, Polity Press pp. 126-147.
20. Social AccountAbility. (2014). SA 8000: https://sa-intl.org/programs/sa8000/ Accesat în data de 10.10.2021.
21. UNGC. (2000). United Nations Global Compact, https://www.unglobalcompact.org/ Accesat în data de 10.10.2021.

THE PROCESS OF ORGANIZATIONAL CHANGE - A NEW APPROACH TO SUCCESS

Elena Doval
Prof., PhD, „Spiru Haret" University of Bucharest

Abstract: In a global interconnected world, rapid and constant change is becoming a reality. These are found on all levels of an organization's activity, from technological changes caused by the 4th industrial revolution, to the lifestyle and demands of consumers, to the means of communication and new skills of the workforce. The change itself is a challenge because it may or may not be accepted by the people involved in the process or by those who benefit or lose from implementing the change. In this environment, it is difficult for organizations to keep up with the latest trends and anticipate maintaining a competitive advantage. The paper aims to offer a new approach to the process of change management, consisting of five blocks of elements, namely: vectors of change, forces for change, internal forces against change, the process of transformation and the main actions that bring success following the organizational change. The applied methodology is based on literature review, observation, holistic analysis and own judgment.

Keywords: environmental complexity, organizational change management, change process, success factors, competitive advantage

1. Introduction

Today's world is a constant challenge for organizations and for the beneficiaries of the products and services offered due to the constant and rapid changes that take place. The main directions of change stated by a group of experts (World Economic Forum, 2022) are:

• New ways to do and buy: forth industrial revolution; advanced manufacturing and production; retail, consumer goods and lifestyle; the digital economy; real estate; the metaverse; corporate governance

• Immersive media and art: diversity and inclusion; digital identity; future of consumption; arts and culture; behavioral sciences; future of media, entertainment and sports

• Health benefits and risks: artificial intelligence; values; global health; human rights; health and heartcare; ,

• The gamification of life: cities and urbanization; digital communication; cybersecurity

• Immersive story telling: forests; humanitarian actions; the ocean; international security; climate change; future of environment; education, skills and learning;

• Technological barriers: future of computing; innovation; 5G;

• Digital teleportation: workforce and employment; mobility; energy.

The complexity of the environment facilitates the risk of making erroneous decisions or with unfavorable consequences in the organization's activity. In order to reduce the risks associated with the decisions, the management acts in the direction of improving the technology of collecting and processing information, continuous monitoring of the environment and identifying changes in the environment as early as possible.

One possible attitude is for management to follow the hidden signals from the international environment in order to anticipate their effect on the organization.

Complexity can be addressed, either through organizational learning and continuous adaptation to environmental changes, with positive consequences on competitive advantage,

or by using intermediaries in the volatile environment and directing efforts towards a stable and low-risk environment, but with negative consequences on competitive advantage. Therefore, maintaining and developing competitive advantage is achieved by adapting to the complexity of the environment through the process of change.

Change is a characteristic and continuous process, which can be planned or unplanned and which can cause another change or a chain of changes, generating transient disturbances or radical upheavals. People are affected by change and react in different ways because change causes emotional reactions and has repercussions that can be accepted, rejected or ignored. Reactions to change depend on the ambiguity of the role and control exercised by the individual.

The causes of change in an organization are:

• adaptation to the complexity of the environment;
• improvement of some states, processes, systems, activities;
• development of the organization or activities;
• obtaining or maintaining a competitive advantage.

Changes in the external environment are usually beyond the control of the organization's management and therefore must be continuously scanned, analyzed, evaluated, understood and anticipated as much as possible for management to make decisions that will make the organization successfully respond to these changes. Changes in the organization's environment can occur both nationally and internationally, as well as locally. Often, small, sometimes unnecessary, or discontinuous changes can have a much more serious impact on the organization's business than large-scale changes.

Changes in the internal environment can be, and generally are, controlled by the organization's management. These can occur either to create competitive advantage or to improve aspects of current business, increase performance or for the future development of the organization. Like the changes generated by the external environment, these changes can vary depending on the purpose and complexity, so some may be minor and unnecessary, others have a major effect on the organization.

Change is not unique to an organization and is therefore seen by Ansoff (1988) as a portfolio of change (Ansoff, 1988). In addition, change within organizations is not easy to implement because it provokes resistance or even opposition from internal and external factors.

Organizational change has several purposes, including: restoring the present state to a better initial state, but also bringing the present state to a higher future state, which develops activity and competitive advantage.

This paper is aiming to propose a new approach to the change management process, consisting of five blocks of elements, namely: vectors of change, forces for change, internal forces against change, the process of transformation and the success factors of change. The applied methodology is based on observation, holistic analysis and own judgment.

2. Litereature review

Pettigrew and Wipp (1993) identified five factors that lead to change success: coherence, environmental assessment, leadership, human resources as assets and liabilities, and the correlation of strategic change with operational change.

- Coherence aims at coordinating interconnected or overlapping changes over a period of time and requires integrity from top management, consistency, feasibility and benefits.
- Environmental assessment focuses on scanning both internal and external pressures and underpins the construction of the network to support change.

- Change management or leadership aims to achieve a receptive context of legitimizing change and ensuring the balance between continuity and change to ensure coherence.
- Human resources as assets and liabilities refer to the link between human resource management and change and the initiation of actions that support change.
- The correlation of the strategic change with the operational one focuses on justifying the need for change, setting up the action team, changing the vision in the new context and monitoring.

For change to be successful, 6 steps are proposed in the process of change (Somers & Nelson, 2001): initiation, which includes: choosing the new architecture, setting clear goals and objectives, establishing a partnership with the seller, obtaining management support; adoption, which includes establishing team competence and resources; adaptation, which includes: interdepartmental communication and cooperation; acceptance, which includes: training; routine and infusion.

Chrusciel & Field (2006) identified two new factors that lead to successful change in organizations: flexible curriculum and perception of personal gain.

Bencsik & Speiser (2010) consider that every process of change must be treated as an independent project. This project should include a number of factors that lead to success, grouped by authors into 6 categories: top management (involvement and vision setting), project management (clear goals, team composition, sufficient resources, planning and control) , organization (business process optimization, minimal customization), active participants (communication, cooperation, education), technology (software selection, systems integration, data management) and performance (setting indicators, setting goals).

Nograsek (2011) summarizes the ideas of some authors who consider that the main success factor is: technology, processes, employees, organizational culture and organizational structure. Ligner (2011) identifies 7 success factors for change: urgency, clear targets, communication, involvement, leadership, cultural fit, and monitoring.

Ergueta, T. (2012) highlights 5 success factors of a change made at Unilever: to be understood, to be easy to approach, to be desired, to be rewarded and to be a habit. But, Glaser (2014) presents 4 factors that prevent the failure of change: managing resistance to change to recreate the framework, underestimating the need for conversation to change opinions, considering change as mind, heart and soul through success stories and the speed of change through communication.

As a result of experience and research, Plotczyk (2015) shows that a successful change must take into account: leadership, the right questions, focusing on success factors and becoming a good communicator. Success factors include creating a sense of urgency, aligning change with business strategy, identifying passionate changeers, focusing on vision, developing a variety of business and employee impacts, ensuring continuous communication with stakeholders, highlighting staff and organization adaptability, and clearly establishing performance measurement.

The concern for identifying the main success factors is found in most management consulting firms. Thus, the Garner Group (2009) brings to attention 4 new success factors of change in the IT field: unified communication of all stakeholders, process control, closing the loop of change and change control.

The international consulting firm Endeavor (2011) proposes 5 success factors in the process of change: aligning the interests of stakeholders, identifying a clear strategy for technology insertion, establishing key roles, promoting a customer-focused system, rigorous application of engineering principles.

Instead, the consulting firm Chatsworth Consulting Group (2014) focuses on 3 factors that are considered important in a successful change process: change planning, change

management, and strategic change communication. These factors include: careful planning for change, early and constant communication, attention to change, development of leadership for effective change management, coping with the difficult task of restructuring, seeking support during change.

Geren (2015), from Lyon Consulting, considers that 5 factors are important in achieving the success of change: hiring sponsorship by executives, applying change management methodology, funding and securing resources, using a key message and knowing the role of change.

Several factors that affect organizational change management success were identified and categorized into 12 categories relevant to the successful implementation of organizational change initiatives: clear and shared vision and strategy of change; change readiness and capacity for change; change team performance; activities for managing change management; resistance management; effective communication; motivation of employees and change agents; stakeholder engagement; leadership and sponsorship; reinforcement and sustainment of change; approach and planning for change and monitoring/measurement (Errida & Lotfi, 2021).

Other authors believe that the most important factor in the success of change management is communication (Fusch et al., 2020; Painter, 2021).

3. The change management process - a new approach

The organization must be seen as a system of subsystems which correspond to the functions of the enterprise and which act in correlation with each other and which respond to a decision-making hierarchy. Structural change involves changes in the distribution of decision makers, so it involves a detailed examination of the entire organization.

The organization is undergoing a continuous process of transformation. This process is slow and unnecessary, or suddenly coordinated, based on a concrete plan of change to achieve a set goal. The process of organizational change is generally caused by changes in the external environment. The main drivers of change are: intensified competition, the technological and information revolution and the transfer of power from suppliers to consumers and beneficiaries. In any situation of change the organization learns.

Taking into account the mentioned vectors, the change process can be seen as a complex external environment-organization system (fig.1), consisting of 5 blocks of elements: change vectors, forces for change, internal forces against change, transformation process and the main actions that bring success following the organizational change.

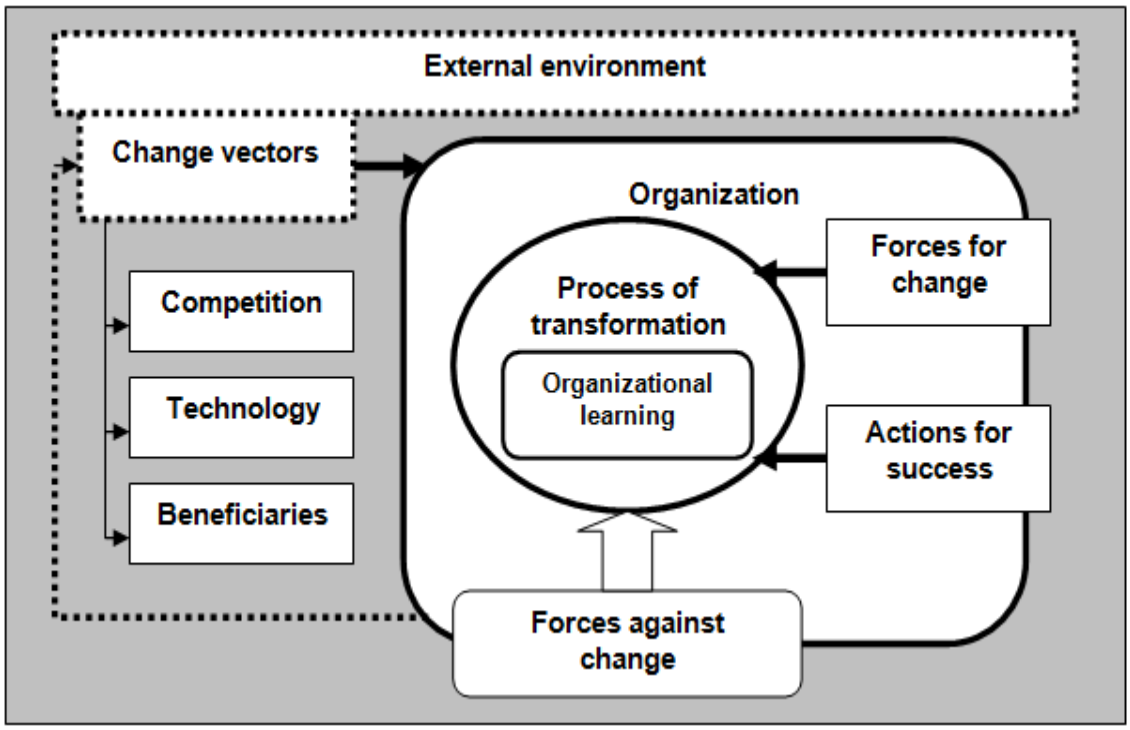

Figure 1 Organizational change management process

1. Vectors of change

Intensification of competition

The fall of customs barriers no longer protects organizations from international competition. Organizations can no longer rely on market penetration by practicing low prices, but must adopt strategies appropriate to the different needs of consumers in different market segments. Thus, in some market segments there are low prices to meet certain requirements, in others a certain quality standard, and in other market segments the products are accompanied by a wide range of before and after sales services. However, adequacy is not enough to achieve long-term success, but it is necessary for organizations to be continuously in the category of those who have gained a competitive advantage, to keep up with the ever-increasing competition or else they will lose.

The technological and informational revolution

Rapid changes in technology and especially in information technology have had the effect, on the one hand, of shortening the life cycle of products from a few years to a few months and even of industries, from generations to a few years and on the other hand of shortening the duration. research and launch of new products, technologies or sales processes (for example: new construction materials, nano-technologies, e-marketing). Technology has changed and is changing the nature of competition in the international arena, leading to partnerships and cooperation in various forms (manufacturer-distributor, manufacturer-service after sales, research, etc.).

Transfer of power from suppliers to consumers

This vector must be taken into account due to changes in the relationship between manufacturers and service providers, on the one hand, and users and beneficiaries or customers on the other. Providers no longer expect to be "visited" by users, but strive to meet user expectations. There have been major changes in consumer behavior, which are becoming more and more demanding, no longer accepting standardized products and services, but want them customized, to meet their special needs. Providers of products and services are adapting to the new conditions and are offering discounts, loyalty coupons with prizes and other

facilities. These changes are not comfortable for organizations that have implemented economies of scale strategies.

2. Forces for change

The changes within the organization are perceived differently by its members, depending on the understanding and the degree of control that people feel they are involved in. The forces that support change appear with the communication of the change to be made and support the whole process as actors of change or even beneficiaries of change. The main responses, perceptions and attitudes of the members of the organization towards change are:

• optimistic attitude: change is good, enthusiasm, missionary zeal, opportunities, challenges, stimulation;

• pessimistic attitude: change is bad, fear of the unknown, chaos, hostility, irritation, insecurity, worry;

• indifferent attitude: skepticism, uncertainty, confusion, stress, creative tension.

Therefore, management must take into account the position of the members of the organization towards change and attract those who have an optimistic attitude in the process of change.

3. Forces against change

In any process of change there are forces that oppose the new openly or in the shadows. In general, change produces unavoidable tensions and differences of opinion, which are resolved in modern organizations, but sometimes, in organizations with a rigid culture, change can lead to conflicts. The members of the organization behave differently from change, some cooperate, others oppose. The individual reaction to change depends on the mental capacity and intelligence of each one, on their own and collective motivation, on knowledge and experience, on personal interest, in general on the style of thinking.

4. The transformation processes

The process of transformation is effective change, which includes organizational learning. The ways in which the process of change is facilitated in the sense of the development of the organization can be seen at the level of the organization, which undergoes transformation, at the group and individual level, which participates in the change and at the management level, which manages the change.

Organizational learning

Learning is achieved through human resources, organizational structures and organizational culture. Petigrew and Whipp (1991) emphasized that human resources must be seen as "assets and liabilities" of the organization and that in order for the organization to be successful, change must be driven to ensure coherence and strategic changes must be correlated with the operational ones.

Modern organizations with flexible structures and open cultures stimulate organizational learning. Learning and information are not politicized, groups and compartments are not isolated, and interactive communication is the usual rule. Positive and negative experiences, their discussion, followed by reflection are the basis of organizational learning and the accumulation of these experiences leads to development.

The process of developing human resources, through which new skills and abilities are accumulated, is not enough without being accompanied by self-development, ie the individual is the subject of a process about himself, driven by himself, through which he increases his capacity and availability to become more responsible, not only for the events within the organization, but also for its own learning process.

5. Actions for the success of change

For change to be successful, change management must ensure that the following actions are carried out effectively:

o Planning change with the main stages, resources and responsibilities;

o Communicating change, plan and effects;

o Stakeholder involvement;

o Popularization of positive stories;

o Implementing appropriate strategies to overcome resistance to change;

o Motivating staff through autonomy, authority, freedom of creation and learning;

o Monitoring the change according to the plan and ensuring the visibility of the achievements;

o Strengthening the new organizational culture.

Change planning with the main stages, resources and responsibilities

Even if a change is not planned from the outset, a general action plan should be designed, outlining the main steps, imagining the resources needed and setting out guiding responsibilities.

Communicating change, plan and effects

Communication and consultation before change is essential, especially in the planning phase. Through discussions and seminars, group members become actors of change. Being well informed and motivated contributes to change and helps to overcome individual resistance. It is also important to communicate the expected effects of the change so that the members of the organization are notified in advance.

Stakeholder involvement

In an organizational change, all stakeholders in the organization should be involved in the process of change, either as sponsors (shareholders, managers), as actors (middle managers and employees), or as supporters (suppliers, beneficiaries and others).

Popularizing positive stories

The psychological training of the holders before announcing the change by presenting similar stories successfully completed in other organizations or in the past of the organization is extremely useful and is in the hands of the change manager.

Apply the right strategies to overcome resistance to change

Change within organizations is not easy to implement because it provokes resistance or even opposition from internal and external factors. By applying the right strategies to specific situations, these forces can be reduced or removed so that change can take place and be successful. But there are also situations in which the opposing forces are extremely strong, so that the change may be delayed or even no longer take place.

The most important issue for change management is to successfully adopt and lead strategies to overcome resistance to change. Communication and consulting are essential to personally persuade anyone who sees a change to undermine their position in the organization, interests or values.

Motivating staff through autonomy, authority, freedom of creation and learning

Whether or not employees support the change in their motivation process should take place on an ongoing basis. Motivated staff understand the purpose of a change. Most employees are deeply involved in change if they are usually granted autonomy, authority and creative freedom. Regular training and socializing programs also contribute to building a climate of partnership that is conducive to understanding the purpose of change.

Monitor change according to plan and ensure visibility of achievements

The whole process of change should be monitored, checked to see if every step of the plan is being met and how and the results and achievements should be popularized.

Strengthening the new organizational culture

In order for the organization to meet a minimum resistance to change, a constructive, adaptable culture is needed, in which the decision is made at the lower levels, employees have autonomy and authority and are concerned to change the situation whenever it proves

inappropriate. In such an organization, the new culture, after the implementation of the change, consolidates effectively and in a short time.

Understanding success factors can help managers implement change initiatives in their organizations effectively (Errida & Lotfi, 2021).

Conclusion

The process of change is a complex one, determined, in general, by external factors and supported by the actors involved in change. In general, change produces unavoidable tensions and differences of opinion, which are resolved in modern organizations, but sometimes, in organizations with a rigid culture, change can lead to conflicts.

In order to successfully implement the process of organizational change, the literature offers a series of solutions, the common factor being communication.

The paper offers a new approach to the process of change, consisting of 5 blocks of elements: vectors of change, forces for change, internal forces against change, the process of transformation and eight actions for the change to be implemented. Achieving success depends on identifying the specific variables of each organization and convincing stakeholders of its need.

The new approach to change change proposed in this paper can be a useful tool in the change management of any organization.

BIBLIOGRAPHY

- Ansoff I. (1988). *Corporate strategy*, Penguin Books, revised edition, USA, p. 117-126.
- Bencsik, A. & Speiser, K., B. (2010). Success factors of change in knowledge management, *Management Research and Practice*, Vol. 2, iss. 1, March 2010, p.67-82.
- Chatsworth Consulting Group (2014) *Critical Success Factors for Managing the Change*, New York, www.chatsworthconsulting.com.
- Chrusciel, D. & Field, D.W. (2006). Success factors in dealing with significant change in an organization, *Business Process Management Journal*, Volume 12, Issue 4, p. 503-516, http://www.emeraldinsight.com/doi/abs/10.1108/14637150610678096.
- Endeavor (2011). Change Management Critical Success Factors, *Endeavor Management*, Houston, Texas.
- Ergueta, T. (2012). *Five Change Management Key Success Factors*, November 24, 2012, http://affectiveaction.com/2012/11/24/five-change-management-key-success-factors/
- Errida, A. & Lofti, B. (2021). The determinants of organizational change management success: Literature review and case study, *International Journal of Engineering Business Management*, https://doi.org/10.1177/18479790211016273.
- Fusch, G. E., Ness, L., Booker, J. M., & Fusch, P. I. (2020). People and process: Successful change management initiatives. *Journal of Social Change*, 12, 166–184. https://doi.org/10.5590/JOSC.2020.12.1.13
- Garner Group (2009). *Four Critical Success Factors of Change Management*, Technical White Paper, No.8, vmWare.
- Geren, C. (2015). *5 Success Factors in Change Management*, Lyon Change Consulting, LLC, 27 mart 2015, http://lyonchange.com/hello-world/.
- Glaser, J.E. (2014). Change Management: 4 Factors That Distinguish Successes From Failures, *Huff Post Business*, Posted: 04/19/2014, http://www.huffingtonpost.com/judith-e-glaser/change-management-4-facto_b_5179944.html.

- Lingner, T. (2011). What are the consequences and requirements for Change Managers?

NH International News, http://aims-international.net/news/international/what-are-the-key-success-factors-for-change-programs.

- Nograsek, J. (2011). Change Management as a Critical Success Factor in e-Government Implementation, *Business Systems Research*, 2011, Vol.2, No.2, p.13-24.
- Painter, M. (2021). Success Factors Model of Change Management, Part 2, *Change Management Review*, https://www.changemanagementreview.com/success-factors-model-of-change-management-part-2/.
- Pettigrew, A. & Whipp, R. (1993). *Understanding the Environment, in Managing Change*. 2nd edition, published by Christopher Mabey and Bill Mayon-White, Paul Chapman Publishing ltd and The Open University, London, p.5-19.
- Plotczyk, P.R. (2015). *4 Keys to successful change management*, http://www.brighthubpm.com/change-management/102863-key-success-factors-in-change-management/, accesat în 15 iunie 2015.
- Rothermel, R. (2013). Critical Success Factors to Identify & Diagnose Change, in *Rick's Reflections*, on September 11, 2013, http://www.lamarsh.com/ricks-reflections-ten-critical-success-factors-to-identify-diagnose-change/.
- Somers, T.M. & Nelson, K. (2001). The Impact of Critical Success Factors across the Stages of Enterprise Resource Planning Implementations, *Proceedins of The 34th Hawaii International Conference on System Sciences*, p.7.
- World Economic Forum (2022). World Economic Forum's Expert Network.

THE SUSPENDED OF THE APPLICATION OF THE SIMPLIFIED INSOLVENCY PROCEDURE OF CONSUMER INDIVIDUALS

Viorel Găină
Prof., PhD, University of Craiova

Abstract: The simplified insolvency procedure of individuals is a form of legal treatment for those who are in financial difficulty due to over-indebtedness. It is carried out in accordance with the legal provisions under the supervision of the insolvency commission. At the end of the 3-year term of the procedure, the insolvency commission issues a decision to suspend the application of the simplified procedure, which finds that the debtor has fulfilled his obligations and released the residual debts.
The decision to suspend the application of the simplified procedure is subject to appeal to the court and completion of the publicity formalities.

Keywords: insolvency of individuals; insolvency commission; the suspended of the simplified procedure; publicity formalities

I. PROCEDURA SIMPLIFICATĂ DE INSOLVENȚĂ – FORMA DE TRATAMENT JURIDIC APLICABILĂ PERSOANELOR FIZICE CONSUMATORI

1. Supraîndatorarea persoanelor fizice și cauzele acesteia

Persoanele fizice consumatori în calitatea lor de participanți la raporturile juridice din viața socială se pot supraîndatora[1] pe fondul unor cauze subiective sau obiective și pot ajunge în dificultate financiară[2].

Aceste cauze pot fi determinate de factori obiectivi (ex.: crize economice; război; inflație; șomaj) sau de factori subeictivi (ex.: angajarea de credite în mod excesiv; efectuarea de cheltuieli nesăbuite; fraude din neglijență și lipsă de prudență).

Existența unor asemenea situații de fapt trebuie remediate[3] prin măsuri juridice pentru a se asigura atât echilibrul dintre creditori și debitori, dar și din considerente de ordin social (menținerea decenței nivelului de trai al persoanelor fizice respective; disciplinarea socială a acestora; sprijinirea celor care depind în subzistența lor de persoanele respective; etc.).

Prin Legea nr. 151/2015 privind procedura persoanelor fizice s-a creat în contextul social mai înainte menționat un cadru de remediu și protecție juridică, în mod special pentru debitorul de bună-credință care a contractat obligațiile prin care s-a supraîndatorat din raporturi juridice care nu sunt rezultate din exploatarea unei întreprinderi civile sau comerciale, ci din participări ale acestuia ca simplu particular, consumator și nu ca profesionist comerciant sau necomerciat.

2. Procedura simplificată de insolvență - formă aplicabilă persoanelor fizice consumatori

[1] R. Bufan, A. Deli-Diaconescu, F. Moțiu, coordonatori și colaboratorii, Tratat practic de insolvență, Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 1020
[2] M. Comșa, Beneficiarii procedurii insolvenței persoanelor fizice, publicat în 29.05.2015, juridice.ro, accesat la data de 04.05.2022
[3] C. Bălăceanu, Insolvența persoanelor fizice prin prisma reglementărilor cuprinse în Legea nr. 151/2015: scopul legii, principiile, domeniul de aplicare, formele procedurii și inițierea procedurii. Câteva aspecte cu privire la minusurile și beneficiile aduse de lege, universuljuridic.ro, accesat la data de 04.05.2022

Procedura insolvenței persoanelor fizice reglementează trei forme[4] de aplicare, adică: procedura pe bază de plan de rambursare; procedura judiciară prin lichidare de active; procedura simplificată.

În cazul procedurii pe bază de plan de rambursare[5], debitorul este supus unor măsuri de redresare financiară și de acoperire cât mai mare a pasivului, pe baza unui plan de rambursare a datoriilor și în final de eliberarea de datoriile reziduale.

Lichidarea de active[6] este o altă procedură aplicabilă persoanelor fizice consumatori aflate în insolvență prin care pe care judiciară sunt valorificate bunurile și veniturile urmăribile ale debitorului pentru acoperirea pasivului, după care acesta este eliberat de datoriile reziduale.

O a treia formă a procedurii insolvenței persoanelor fizice este cea simplificată[7] care se aplică anumitor categorii de debitori care se găsesc în situații specifice deosebite și anume: să nu aibă bunuri sau venituri urmăribile; să aibă vârsta standard de pensionare sau capacitatea de muncă pierdută total sau cel puțin la jumătate; să aibă cuantumul total al obligațiilor de cel mult 10 salarii minime pe economie.

Deschiderea și desfășurarea procedurii simplificate de insolvență au loc după regulile prevăzute în Legea nr. 151/2015 și se realizează cu concursul comisiei de insolvență și al instanței de judecată. Procedura simplificată de insolvență aplicabilă persoanelor fizice consumatori poate fi închisă dacă la expirarea termenului de desfășurare au fost îndeplinite obligațiile de către debitor sau pe parcurs, dacă acestea nu au fost îndeplinite.

II. ÎNCETAREA APLICĂRII PORCEDURII SIMPLIFICATE CA URMARE A ÎNDEPLINIRII OBLIGAȚIILOR DE CĂTRE DEBITOR

1. Obligațiile debitorului în desfășurarea procedurii

După rămânerea definitivă a hotărârii prin care s-a deschis procedura simplificată, în termen de 15 zile, comisia de insolvență îl notifică pe debitor cu privire la derularea procedurii și la obligațiile pe care le are pe durata a 3 ani de la notificare [art. 69(1) din Legea nr. 151/2015].

În această perioadă de derulare a procedurii debitorul are obligații precum: obligația de plată a creanțelor curente pe măsură ce acestea devin scadente; obligația de a nu contracta împrumuturi noi; obligația de a informa anual comisia de insolvență privind situația patrimonială; obligația de a informa deîndată comisia de insolvență privind obținerea oricăror venituri suplimentare cu valoare de peste jumătate din salariul minim pe economie; obligația de a informare a comisiei de insolvență privind dobândirea, cu orice titlu, de bunuri și servicii a căror valoare depășește salariul minim pe economie.

Debitorul trebuie să se disciplineze și să-și gestioneze bine resursele și să plătească creanțele pe măsură ce devin scadente și să-și limiteze cheltuielile la strictul necesar pentru un trai decent[8]. El nu trebuie să contracteze noi împrumuturi pentru a nu acumula alte datorii care ar mări povara acestora. Pentru a se asigura o bună gestiune a veniturilor și cheltuielilor

[4] C. B. Nasz, Procedura insolvenței persoanelor fizice, Ed. Universul Juridic, București, 2016, p. 229; C. B. Nasz, "Dreptul insolvenței", Ed. Universul Juridic, București, 2018, p.73

[5] C. B. Nasz, op. cit., 2016, p. 229; C. B. Nasz, op. cit., 2018, p. 76; V. Găină, Planul de rambursare a datoriilor în procedura insolvenței persoanelor fizice, Revista de Științe juridice, nr. 2/2019, p. 83; V. Găină, Aprobarea sau confirmarea planului de rambursare a datoriilor și efectele acesteia în procedura insolvenței persoanelor fizice, Revista Facultății de Drept Oradea, nr. 2/2019, p. 66

[6] V. Găină, Lichidarea bunurilor urmăribile din averea debitorului în procedura judiciară de insolvență prin lichidare de active, aplicabilă persoanelor fizice consumatori. Revista de Științe juridice nr. 2/2020, p. 72; V Găină, Deschiderea și efectele procedurii judiciare de insolvență prin lichidarea activelor debitorului persoană fizică. Revista de Științe juridice nr. 1/2020, p. 27

[7] C. B. Nasz, op. cit., 2016, p. 307; C. B. Nasz, op. cit., 2018, p. 96

[8] M. Comșa, op. cit., 2018, p.321

cu concursul comisiei de insolvență, debitorul trebuie să o informeze pe aceasta cel puțin anual[9] cu privire la situația sa patrimonială.

Atunci când debitorul obține venituri suplimentare de peste jumătate din salariul minim pe economie sau când dobândește, cu orice titlu, bunuri și servicii a căror valoare depășește salariul minim pe economie, debitorul este obligat să informeze comisia de insolvență din considerente care privesc protecția creditorilor, deoarece din diferența suplimentară de venituri se pot face plăți către creditori.

Îndeplinirea obigațiilor de către debitor subzistă și atunci când intervin modificări semnificative ale valorii sau structurii veniturilor deoarece pot fi alocate sume mai mari pentru creditori, fără a fi afectat nivelul de trai rezonabil al debitorului.

Dacă la expirarea termenului de desfășurare a procedurii simplificate au fost îndeplinite obligațiile de către debitor, atunci comisia de insolvență, prin decizie, dispune încetarea procedurii.

2. Decizia de încetare a aplicării procedurii simplificate în cazul îndeplinirii obligațiilor de către debitor

2.1. Emiterea deciziei. Decizia de încetare a aplicării procedurii simplificate de insolvență se emite de comisia de insolvență la expirarea termenului de 3 ani prevăzut pentru derularea procedurii.

Prin decizia pe care o emite, comisia de insolvență constată că debitorul și-a îndeplinit obligațiile care i-au revenit pe parcursul derulării procedurii și că sunt îndeplinite condițiile pentru eliberarea de datoriile reziduale.

Competența emiterii deciziei de încetare a procedurii simplificate de insolvență aparține comisiei de insolvență deoarece aceasta, conform art. 8 lit. b) din Legea nr. 151/2015, are ca atribuție supravegherea derulării procedurii de insolvență simplificată.

2.2. Comunicarea deciziei. Decizia de încetare a aplicării procedurii simplificate emisă de comisia de insolvență se comunică debitorului și creditorilor.

Comunicarea deciziei către aceste persoane are ca scop asigurarea cunoașterii conținutului acesteia și a posibilității de a putea fi atacată în justiție în caz de nemulțumire a acestora pentru motive de nelegalitate a acesteia. Pentru debitor, comunicarea deciziei este necesară și pentru a-i conferi posibilitatea de a se adresa instanței cu o cerere de eliberare de datorii reziduale.

2.3. Contestarea deciziei. Creditorii sau debitorul pot contesta decizia de încetare a aplicării procedurii simplificate în termen de 7 zile de la comunicare.

Instanța competentă la care poate fi contestată decizia este judecătoria, deoarece, conform art. 10 din Legea nr. 151/2015, contestațiile împotriva deciziilor comisiei de insolvență sunt de competența judecătoriei în a cărei circumscripție și-a avut domiciliul, reședința sau reședința obișnuită debitorul, cu cel puțin 6 luni, anterior datei sesizării instanței.

În soluționarea contestației, judecătoria se pronunță printr-o sentință care poate fi atacată cu apel la tribunal, care va pronunța o decizie definitivă în soluționarea apelului.

2.4. Publicarea deciziei. După rămânerea definitivă decizia de încetare a aplicării procedurii simplificarte de insolvență emisă de comisia de insolvență, se publică în Buletinul procedurilor de insolvență, Secțiunea Debitori, persoane fizice cu obligații care nu decurg din exploatarea unei întreprinderi. Prin publicitatea realizată în Buletinul procedurilor de insolvență se asigură opozabilitatea față de terți a deciziei, deoarece se permite accesul la cunoașterea situației juridice a debitorilor tuturor persoanelor interesate alții decât creditorii care au luat act de decizie, prin comunicarea directă a acesteia.

[9] M. Comșa, op. cit., 2018, p.321

2.5. Efectele deciziei. Principalul efect pe care îl produce decizia de încetare a aplicării procedurii simplificate de insolvență este închiderea acesteia.

Odată cu rămânerea definitivă a deciziei, debitorul este scos de sub supravegherea comisiei de insolvență și nu mai face obiectul procedurii de insolvență.

Un alt efect pe care îl produce decizia este nașterea posibilității debitorului de a cere instanței eliberarea de datoriile reziduale constând în valoarea creanțelor care nu au fost acoperite prin procedură. El poate adresa o cerere, în sensul menționat, la judecătorie și obține o sentință.

III. ÎNCETAREA APLICĂRII PROCEDURII SIMPLIFICATE CA URMARE A NEÎNDEPLINIRII OBLIGAȚIILOR DE CĂTRE DEBITOR

1. Sesizarea comisiei de insolvență privind neîndeplinirea obligațiilor de către debitor

În cazul în care debitorul nu își îndeplinește obligațiile care i-au fost comunicate de comisia de insolvență la deschiderea procedurii, oricare dintre creditori poate sesiza comisia de insolvență despre această situație apărută pe parcursul derulării procedurii.

Comisia de insolvență se poate sesiza și din oficiu dacă în activitatea de supraveghere a procedurii constată o asemenea situație.

O asemenea legitimitate de a sesiza comisia este acordată creditorilor din imperative care țin de poziția acestora în procedură și de interesul acestora de a-și recupera din valoarea creanțelor. Pentru comisia de insolvență, acordarea unei asemenea legitimități este justificată de rolul pe care aceasta îl cere în procedură, de a supraveghea derularea acesteia și de a asigura echilibrul dintre debitor și creditori.

În sesizare trebuie să fie identificate obligațiile care nu au fost îndeplinite și care sunt dovezile care atestă că nu s-au îndeplinit acestea.

2. Analiza sesizării

După primirea sesizării, comisia de insolvență procedează la analiza acesteia. S-a apreciat[10] că, indiferent de modul în care comisia de insolvență a fost sesizată, trebuie ca debitorul să fie ascultat pentru a-și expune punctul de vedere privind neîndeplinirea obligațiilor. În continuare, după ascultarea debitorului, comisia de insolvență analizează în concret cauzele neîndeplinirii obligațiilor și dacă într-adevăr acestea pot conduce la încetarea aplicării procedurii simplificate. Este posibil ca neîndeplinirea unor obligații să nu afecteze derularea procedurii, dacă au fost îndeplinite cele de plată și nu s-au contractat noi împrumuturi.

Dacă anumite obligații au fost îndeplinite cu întârziere din cauze justificate sau unele neîndeplinite dar poate fi acoperită neregularitatea atunci poate fi menținută procedura dacă nu a fost lezate drepturile altor persoane[11] (ex.: nedepunerea informării anuale privind situația patrimonială a debitorului).

3. Decizia de încetare a aplicării procedurii simplificate în cazul neîndeplinirii obligațiilor de către debitor

3.1. Emiterea deciziei. Comisia de insolvență, atunci când constată că debitorul nu și-a îndeplinit obligațiile stabilite de lege și prin aceasta au fost afectate drepturile creditorilor, emite o decizie prin care constată încetarea aplicării procedurii simplificate de insolvență debitorului. Emiterea deciziei poate fi făcută oricând, pe parcursul procedurii, dacă la acel moment s-a constatat o neîndeplinire a obligațiilor de către debitor.

[10] M. Comșa, op. cit., 2018, p. 325
[11] M. Comșa, op. cit., 2018, p. 325

3.2. Comunicarea deciziei. Decizia emisă de comisia de insolvență se comunică debitorului și creditorilor. Ei trebuie să ia act de existența acesteia și, în raport de voința lor, pot să conteste la instanță decizia, ca persoane interesate în procedură.

Comunicarea se poate face prin oricare mijloace prin care să se asigure primirea deciziei și aducerea acesteia la cunoștința debitorului și creditorilor.

3.3. Contestarea deciziei._ Decizia comisiei de insolvență poate fi contestată la judecătorie ca și în cazul situației deciziei când au fost îndeplinite obligațiile de către debitor. Termenul de contestare este tot de 7 zile de la comunicare. Competența materială și teritorială aparține judecătoriei din circumscripția unde și-a avut domiciliu, reședința sau reședința obișnuită debitorul cel puțin 6 luni anterior datei sesizării instanței. Sentința instanței poate fi și ea atacată la tribunal cu apel.

3.4. Publicarea deciziei. Decizia de încetare a aplicării procedurii simplificate de insolvență, după ce rămâne definitivă, se publică în Buletinul procedurilor de insolvență – secțiunea ”Debitori – persoane fizice cu obligații ce nu decurg din exploatarea unei întreprinderi”.

Publicarea se face în aceleași condiții ca și a deciziei de încetare a procedurii ca urmare a îndeplinirii obligațiilor și produce același efect de opozabilitate față de terți.

3.5. Efectele deciziei. Principalul efect produs de decizia comisiei de insolvență este încetarea aplicării procedurii simplificate de insolvență ca și în cazul deciziei emise atunci când au fost îndeplinite obligațiile.

Dar dacă în cealaltă situație un alt efect era constatarea îndeplinirii condițiilor pentru eliberarea de datoriile reziduale, în această situație, efectul constă în ținerea debitorului de a acoperi creanțele anterioare depunerii cererii de deschidere a procedurii insolvenței, inclusiv dobânzile și penalitățile care ar fi curs dacă nu ar fi operat suspendarea ca urmare a deschiderii procedurii simplificate.

Potrivit art. 68(3) din Legea nr. 151/2015, este suspendată de drept în privința debitorului curgerea dobânzilor, penalităților, majorărilor de întârziere precum și oricare asemenea accesorii ale obligațiilor de plată, de la data rămânerii definitive a sentinței de deschidere a procedurii simplificate de insolvență a persoanei fizice.

Aceasta înseamnă că din valoarea creanțelor anterioare se scad sumele achitate în procedură și se determină valoarea rămasă la plată.

În literatura juridică[12] s-a apreciat că o asemenea situație nu ar avea aplicabilitate, deoarece în procedura simplificată de insolvență se plătesc creanțele curente și, numai dacă se constată pe parcurs modificări semnificative ale valorii veniturilor ori ale structurii activului debitorului, ar putea fi făcute plăți către titularii de creanțe anterioare deschiderii procedurii simplificate.

BIBLIOGRAPHY

1. Bălăceanu, C., Insolvența persoanelor fizice prin prisma reglementărilor cuprinse în Legea nr. 151/2015: scopul legii, principiile, domeniul de aplicare, formele procedurii și inițierea procedurii. Câteva aspecte cu privire la minusurile și beneficiile aduse de lege, universuljuridic.ro, accesat la data de 04.05.2022;
2. Bufan, R., Deli-Diaconescu, A., Moțiu, F., coordonatori și colaboratori, ”Tratat practic de insolvență”, Ed. Hamangiu, București, 2014;
3. Comșa, M., ”Beneficiarii procedurii insolvenței persoanelor fizice”, publicat în 29.05.2015, juridice.ro, accesat la data de 04.05.2022

[12] M. Comșa, op. cit., 2018, p. 325

4. Găină, V., Deschiderea și efectele procedurii judiciare de insolvență prin lichidarea activelor debitorului persoană fizică. Revista de Științe juridice nr. 1/2020.
5. Găină, V., Aprobarea sau confirmarea planului de rambursare a datoriilor și efectele acesteia în procedura insolvenței persoanelor fizice, Revista Facultății de Drept Oradea, nr. 2/2019;
6. Găină, V., Lichidarea bunurilor urmăribile din averea debitorului în procedura judiciară de insolvență prin lichidare de active, aplicabilă persoanelor fizice consumatori. Revista de Științe juridice nr. 2/2020;
7. Găină, V., Planul de rambursare a datoriilor în procedura insolvenței persoanelor fizice, Revista de Științe juridice, nr. 2/2019;
8. Nasz, C. B., Dreptul insolvenței, Ed. Universul Juridic, București, 2018
9. Nasz, C. B., Procedura insolvenței persoanelor fizice", Ed. Universul Juridic, București, 2016;

SOME POSSIBILITIES TO STREAMLINE TAX REVENUE COLLECTION IN ROMANIA

Carmen Comaniciu
Prof., PhD, „Lucian Blaga" University of Sibiu

Abstract: Low share of tax revenue in GDP, inadequate degree of voluntary compliance and the high level of tax evasion are the main elements which limit the assurance of the sustainability of public finances in Romania, in the medium and long term. For these reasons, without claiming a comprehensive approach, through this article we will highlight some actions aimed at increasing the efficiency and effectiveness of tax revenue collection.

Keywords: tax revenue collection; improvement; voluntary compliance; combating tax evasion; fiscal management

1. Introduction

Regardless of the economic, social and political situation there is a constant concern of states in securing financial resources in order to cover public needs and ensure the sustainability of public finances. For this reason, through this article we will highlight possible actions aimed at ensuring the efficient collection of tax revenues in Romania, taking into account the place and role of the fiscal field in economic growth and development.

In identifying the actions to be taken in order to increase the degree of collection of tax revenues in Romania we have considered the following: analyzes and specialized studies that identify both indicators in the field of taxation with an influence on the degree of collection, as well as elements of good practice encountered at the state level; the situation of the indicators that influence the level of tax revenue collection in Romania; the directions of action found in the fiscal-budgetary strategy of Romania in the medium and long term.

2. Review of the specialized literature

Analyzes and specialized studies highlight the importance of the sustainability of public finances and the main aspects that influence the collection of tax revenues. Without claiming a comprehensive approach, we note the following:

(i) The experience of developed countries with an appropriate level of tax revenue to ensure the efficiency and effectiveness of public needs highlights some aspects that can improve the level of collection, namely: political stability and implicitly fiscal stability; the existence of a real partnership between the state and taxpayers, taking into account the expectations of taxpayers and adapting technical descriptors to these expectations; clarity, stability, transparency and simplification of fiscal policy decisions with an impact on the microeconomic; reviewing the system of fiscal facilities in order to ensure non-discrimination and change the taxpayer's behavior; tax administration reform to ensure quality in all actions taken by tax institutions (Akitoby, 2018). Indirect taxation reform, fiscal policy decisions in line with the medium- and long-term strategy and objectives, the existence of an effective audit and control activity and appropriate actions to determine fiscal risks are also considered to be the main directions for improvement the level of tax revenue collection (Akitoby et. all, 2020).

(ii) The level of corruption and inefficient and non-transparent tax administration greatly reduces confidence in tax institutions, leading to a low degree of voluntary tax compliance, with major influences on tax revenue collection (Arif and Rawat, 2018).

(iii) Fiscal transparency, fiscal freedom and ease of paying taxes can be considered key elements in developing tax performance. The world rankings on these indicators highlight both the position of each state and the aspects of good practice.

(iv) The reform of the tax administration, taking into account both semi-autonomous and integrated models, makes it much easier to identify the factors that influence the level of tax revenue collection. Only a proper management of material, human, financial and informational resources at the level of fiscal institutions allows the development of solid policies (Junquera-Varela et. all, 2019).

(v) Ensuring performance in tax administration and, consequently, increasing fiscal resources must take into account the impact of globalization and digitalisation on all areas. Fiscal administration reform requires taking into account the provision of appropriate tax revenues and their fair distribution. A relevant analysis of the three paradigms for tax institutions (enforcement, facilitation and trust) and a combination of them will strengthen voluntary compliance (Martinez-Vazquez et. all, 2022).

(vi) Information technology can be considered in the field of taxation, both a help and a threat. In this respect, the proper use of the various ICT indicators can ensure easier, faster and more accurate management of all tax information. Processing data and information in the field of taxation using information technology will allow the identification of acts and facts of tax evasion, provided that the possibilities for identification, tracking and control are adequately applied (Shokrkhodaei and Salatin, 2018).

(vii) The role of fiscal policy at the level of any nation is unanimously recognized, regardless of the social, economic, political situation, times of crisis or economic boom. In the context of the health crisis generated by the COVID-19 pandemic, fiscal consolidation becomes imperative for the proper mobilization of public revenues. Without changing the fundamental principles of taxation, post-crisis fiscal policy decisions must take into account the vulnerability of taxpayers, adapt their actions to digitalisation, mobilize public resources to achieve sustainable development goals (de Mooij et. all, 2020).

3. Indicators that influence the level of tax revenue collection in Romania

Following the analyzes undertaken, taking into account reports, studies and rankings in the field of taxation at national and international level, we consider that the main indicators that influence the level of tax revenue collection in Romania and thus impose measures for growth the efficiency of the receipts to the public budget are the following:

a) The share of fiscal revenues in GDP → According to data published by Eurostat for the period 2012-2020 on total receipts from taxes and social contributions after deduction of amounts assessed but unlikely to be collected - General government (percentage of GDP), Romania has occupied a disgraceful place among the EU member states. As can be seen from the following figures (Eurostat, 2022), the share in GDP of tax revenues collected in Romania is and was well below the average recorded in the EU27, at a difference of 14 percentage points. At the level of 2020, with a percentage of 27%, Romania ranked on the penultimate place among the EU member states, at a great distance from Denmark, France, Belgium, Sweden, Italy and Austria, where total receipts from taxes and social contribution (% of GDP) recorded values between 47.4% and 42.4%.

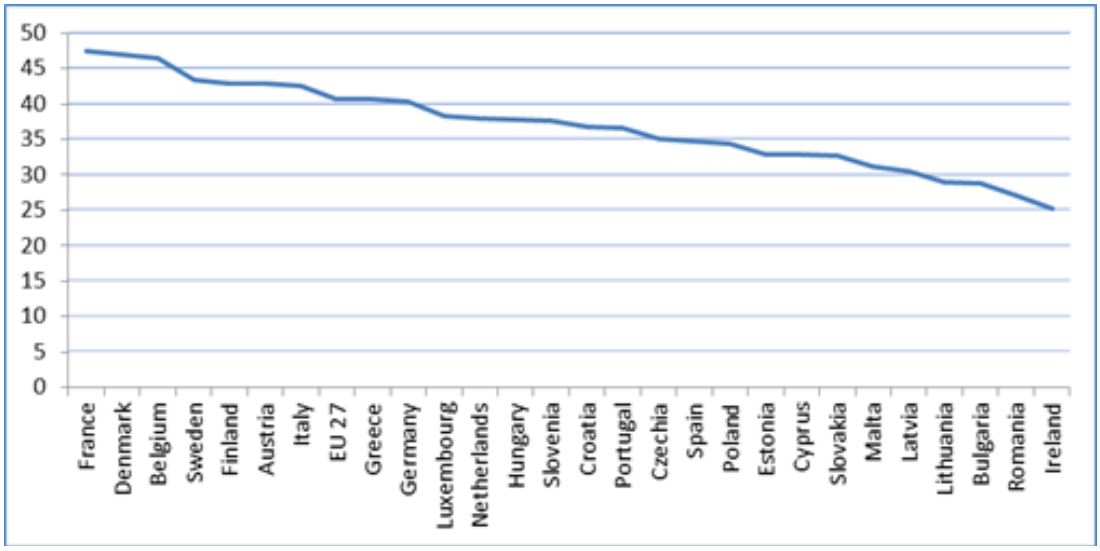

Figure no. 1 Average of total receipts from taxes and social contribution after deduction of amounts assessed but unlikely to be collected - General government, 2012-2020 (% of GDP)

(Source: Eurostat, https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do)

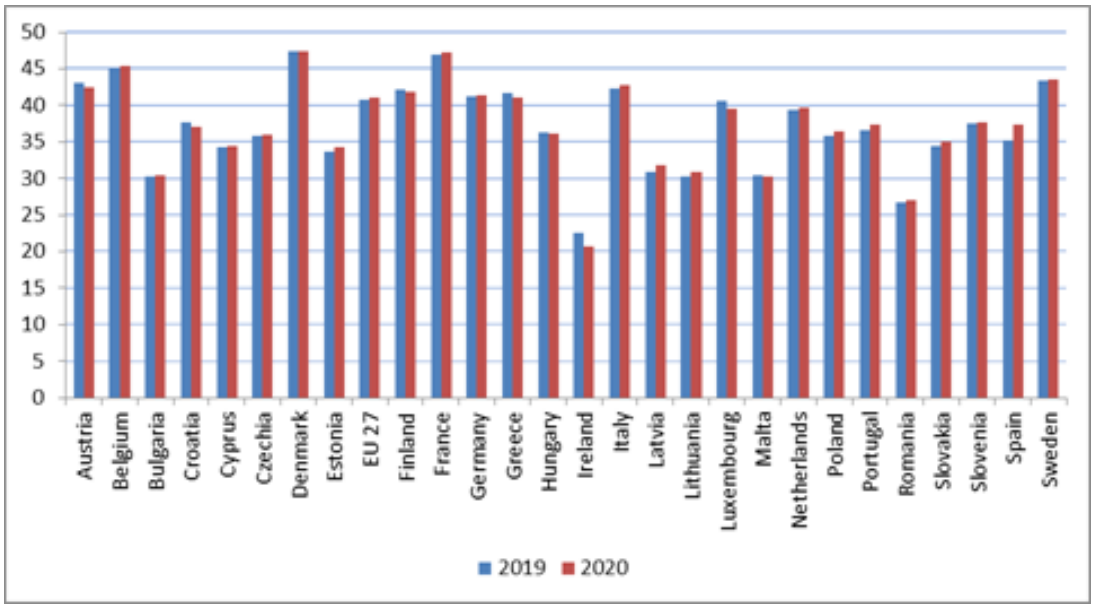

Figure no. 2 Total receipts from taxes and social contribution after deduction of amounts assessed but unlikely to be collected - General government (% of GDP)

(Source: Eurostat, https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do)

b) The degree of voluntary compliance → A priority orientation in order to fulfill the mission of the Romanian National Agency for Fiscal Administration is to increase the degree of voluntary compliance. Thus, according to the activity reports published during 2006-2021 (Romanian National Agency for Fiscal Administration, 2021), although there has been an improvement in the degree of voluntary compliance, both in the declaration and in the payment of taxes, the values registered in Romania (according to the following figures) are below the values found in most EU member states, especially in the case of voluntary payment compliance.

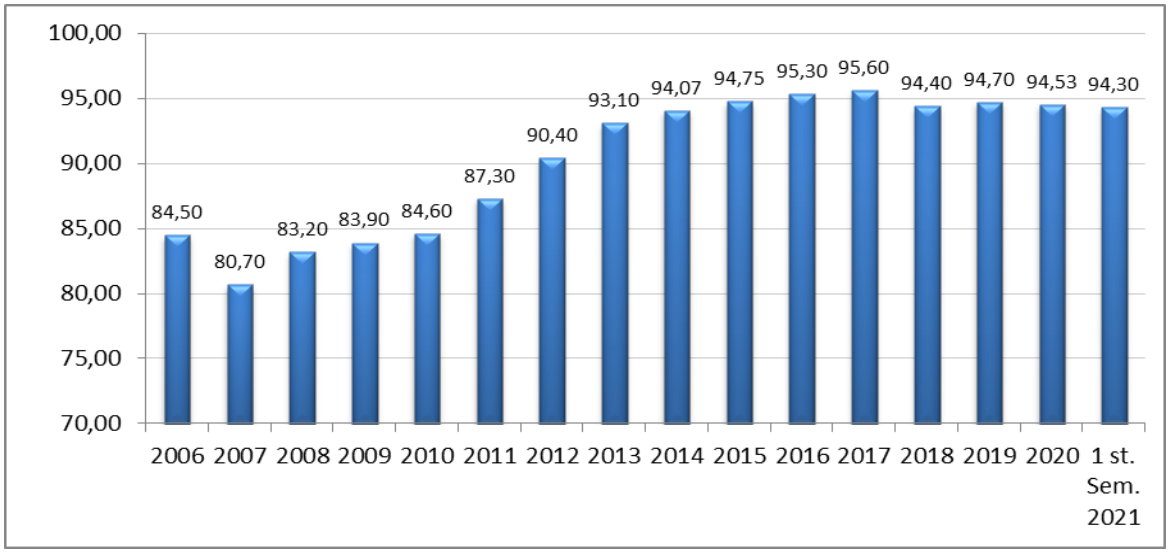

Figure no. 3 Voluntary compliance of tax returns in Romania
(Source:
https://www.anaf.ro/anaf/internet/ANAF/despre_anaf/strategii_anaf/rapoarte_studii)

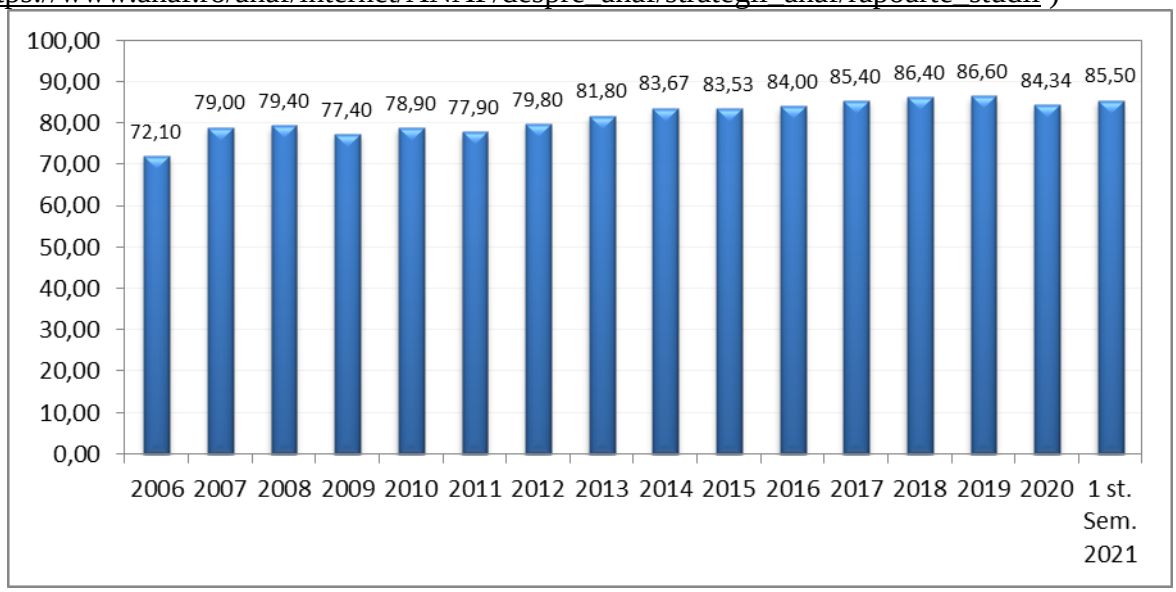

Figure no. 4 Voluntary compliance of tax payments in Romania
(Source:
https://www.anaf.ro/anaf/internet/ANAF/despre_anaf/strategii_anaf/rapoarte_studii)

c) Unobserved economy → The content and size of the unobserved economy (underground economy, tax evasion, informal sector activities and other unregistered activities) it greatly influences the level of budget revenues. With a level of the underground economy registered for the period 1991-2015 of 30.14% of GDP, Romania ranked in a disgraceful place among the EU member states (Medina and Schneider, 2018). Although multiple actions have been taken to prevent and combat tax evasion, Romania is on the first position in the list of the countries with the most tax losses in Europe, especially in terms of VAT, and even if the number of tax evasion proceedings brought before the Romanian court has decreased, at the level of 2020 it is at a very high level (Statista Research Department, 2022).

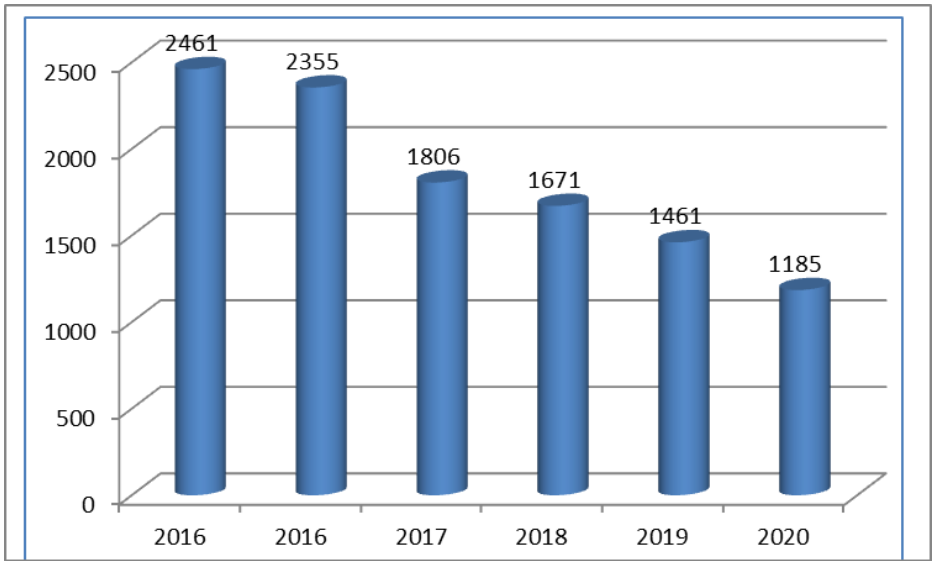

Figure no. 4 The evolution of the number of tax evasion crimes brought in Romanian courts

(Source: https://www.statista.com/statistics/1097067/tax-evasion-crimes-romania/)

d) Ease of payment of taxes → According to the global ranking made by PwC Global (PwC, 2020), for the period 2004-2018, Romania has made progress in terms of ease of payment of taxes (as seen in the following figure) for all 3 components - total tax and contribution rate (%); time to comply hours); number of payments. Measures taken in this regard must continue, so that the progress of these indicators on tax revenue receipts is visible.

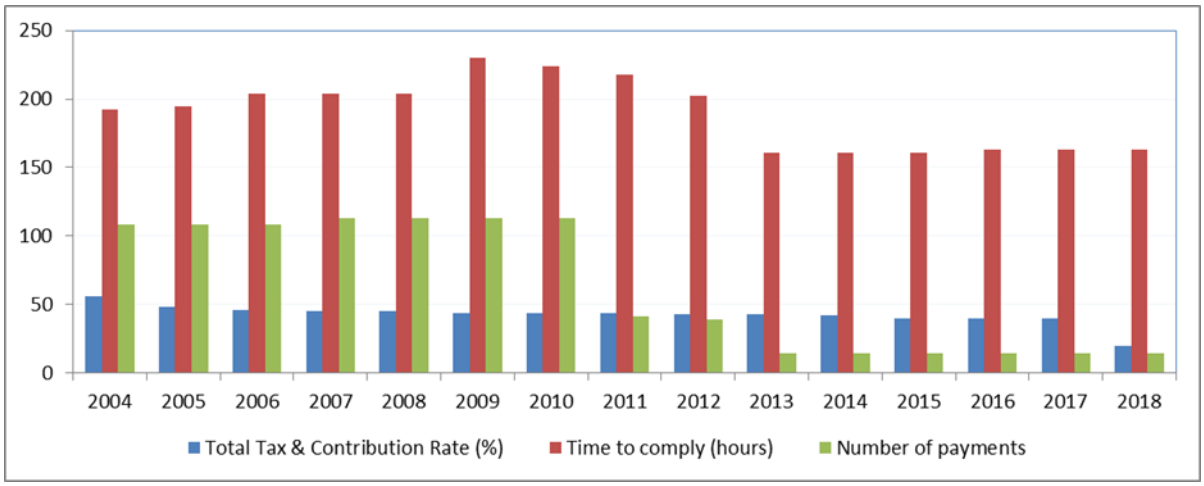

Figure no. 5 Paying taxes in Romania

(Source: https://www.pwc.com)

4. Actions to increase the level of tax revenue collection in Romania

The sustainable development of the Romanian economy, in full accordance with the priority strategic areas and based on competitiveness must be the major goal in the current situation. In this sense, the fiscal field plays a very important role, and the situation of the indicators that characterize this field in Romania, as well as the elements included in the medium-long term fiscal-budgetary strategy allow the identification of actions meant to contribute to the increase of tax revenue.

Thus, we consider that the actions taken can be focused on the following four directions, respectively: increasing the degree of voluntary compliance; increasing confidence

in tax institutions; streamlining fiscal control actions; intensifying the role of independent fiscal institutions.

1. *Increasing the degree of voluntary compliance*. In order to improve voluntary compliance, the following may be considered for both tax return and payment:

- Reducing the number of tax forms (either by merging with the retention of the content or by elimination) will implicitly reduce the time allotted for completing and submitting them.
- Reconsideration of the information contained in the tax forms so as to eliminate the deficiencies of the information system, respectively distortion, filtering, redundancy and overloading of information channels. This reconsideration will also allow for the proper identification of the reporting period, so as to improve the frequency of filing tax returns.
- Expanding the online filing of tax returns brings benefits to both taxpayers and tax institutions. The use of information technology in filing tax returns shows: a substantial reduction in the time required for the submission of tax returns; ease of validation of tax returns; much faster realization by the fiscal institutions of the centralization of data and information; easily perform documentary, formal and cross-checking fiscal controls; an increase in voluntary tax payments; reducing corruption in tax institutions (Okunogbe and Pouliquen, 2022).
- Knowledge of taxpayers' behavior, increased tax education and good communication between taxpayers and tax institutions are common in many countries (UK, France, Norway, Chile, Ireland, Singapore, etc.) which gave good results in terms of tax revenue collection (Cașu, 2021).

2. *Increasing confidence in tax institutions*. In order to fulfill its tasks and functions, in the field of streamlining the collection of tax revenues, the National Agency for Fiscal Administration in Romania wants to be a solid, modern and reliable institution. In order to fulfill these objectives, we consider the following worthy of consideration:

- Identification of deficiencies in tax administration based on taxpayers' assessment of the quality of services provided by the tax institution it will allow a correction of these deficiencies and an adaptation of the technical descriptors to the pertinent requirements and expectations of the taxpayers.
- Regular conduct of fiscal awareness and education campaigns allows for a consolidation of fiscal civism. The analysis of the impact of these campaigns highlights the degree of trust in the institution, the importance of the partnership between the taxpayer and the tax institution, the expectations of taxpayers regarding the services offered by the tax institution (Cabăț, 2015).
- Providing permanent assistance to taxpayers, both at their request, as well as on its own initiative it will strengthen the partnership between the taxpayer and the tax institution and will allow the prevention of deviations from the tax legislation.
- The assistance provided by the tax institution to taxpayers with financial difficulties by restructuring payment obligations and simplifying tax rescheduling procedures will allow their financial recovery and, implicitly, the efficiency of tax revenue collection.
- Clearly establish the criteria for defining the profile of “honest taxpayer” and “dishonest taxpayer” will allow the tax institution a non-discriminatory approach among taxpayers and finding actions to provide tax relief for good paying taxpayers.
- Ensuring quality and transparency in all actions taken, as well as carrying out the activity based on performance criteria, makes the fiscal institution an institution at the service of the citizen, with a positive impact on the behavior of taxpayers.

3. *Efficiency of fiscal control actions*. Taking into account the general functions and objectives of control, with the characteristics of the fiscal field, the activity of fiscal control

must not be limited only to the identification of deviations from the legal provisions and the sanctioning of taxpayers, but also to the identification of the factors that led to these deviations, in order to prevent and eliminate them. Among the possible actions for the efficiency of the fiscal control actions in Romania, we note:

- Clear identification of the objectives for each fiscal control action in full accordance with the control theme, the information from the taxpayer's fiscal file and the particularities of his activity, will allow the specialized inspectors to perform the checks in a shorter period of time, implicitly with lower costs.
- The selection of taxpayers who are subject to control actions based on well-defined criteria will eliminate discrimination and will allow verification actions to be carried out on those taxpayers who present a high degree of fiscal risk. The accuracy of the taxpayer selection criteria has a major influence on the quality of the tax inspection (Ying, Xiaoxin and Weige, 2019). In this regard, it is recommended to use a differentiated treatment depending on the behavior of taxpayers, in terms of specific fiscal control measures.
- The implementation of electronic systems in conducting tax inspections, even the use of information on social networks and the Internet (Dogan and Ada, 2016) has implications for increasing the quality of verification actions.
- Following the tax inspection actions on legal entities, the elements that influence the structure of equity must also be highlighted. In this sense, a rigorous control of losses and the granting of tax incentives to entities with an adequate level of equity it entails better budget revenue collection by improving the financial stability of companies.

4. *Intensifying the role of independent tax institutions*. Although they are not decision-makers, through analyzes, evaluations and opinions expressed, independent fiscal institutions can make a significant contribution to improving macroeconomic indicators, strengthening fiscal and budgetary performance (Kopits, 2011). The studies, opinions and reports of the Romanian Fiscal Council highlight a series of aspects worthy of consideration by public decision makers in the fiscal and budgetary field. In this regard, the shortcomings identified by the Fiscal Council in the fiscal-budgetary framework need to be intensively analyzed, so that micro and macro fiscal decisions allow for a systemic approach to public finance functions, to ensure the sustainability of public finances and, implicitly, to contribute to the efficiency of the collection of revenues to the public budget. Recent opinions of the Fiscal Council which may constitute possible actions for the efficiency and effectiveness of the fiscal and budgetary field. Thus, the following aspects are noted (Romanian Fiscal Council, 2019):

- Providing optimal / reasonable time and providing detailed information from the Ministry of Public Finance are essential for issuing relevant and extensive opinions and not just general considerations.
- Compliance with the legal calendar on drawing up and approving the fiscal-budgetary strategy contributes significantly to the relevance of numerical fiscal rules and to the predictability of macroeconomic projections.
- Detailed presentation of the macroeconomic bases for each category of budget revenue and the correct estimate for each category of public expenditure gives coherence and predictability to fiscal and budgetary policy in the medium term.
- The ability of the state to manage risks and unforeseen situations will determine adjustments to public revenues and expenditures with a stabilizing effect from an economic and social perspective.

5. Conclusions

The economic and social consequences of the crisis caused by the Covid-19 pandemic have led the European Union to create the temporary financial instrument #NextGenerationEU which consists of supporting Member States for essential investments

and reforms for recovery, economic revitalization and increased resilience. Component C8 of the Romanian National Recovery and Resilience Plan includes directions of action, targets and quantitative indicators for fiscal reform and pension system reform. From the perspective of fiscal reform, the main objective is both the reform of the fiscal administration and the consolidation of the fiscal system. Romania's excessive deficit procedure requires reforms to increase budget revenues, to improve the collection of tax revenue and for the efficient and effective use of public financial resources (Romanian National Plan for Recovery and Resilience, 2021).

Without claiming a comprehensive approach, we consider that the issues presented in this article are strictly current, and strengthening fiscal compliance and streamlining tax revenue collection are key elements for a sustainable fiscal-budgetary area.

BIBLIOGRAPHY

- Akitoby, B. (2018). *Raising revenue: Five country cases illustrate how best to improve tax collection*. Finance & Development, 55(001).
- Akitoby, B., Baum, A., Hackney, C., Harrison, O., Primus, K., & Salins, V. (2020). *Tax revenue mobilization episodes in developing countries*. Policy Design and Practice, *3*(1), 1-29.
- Arif, I., Rawat, A. S. (2018). *Corruption, governance, and tax revenue: evidence from EAGLE countries*. Journal of Transnational Management, *23*(2-3), 119-133.
- Cabăț, M., (2015) *Raport de cercetare sociologică privind evaluarea impactului campaniei de conștientizare și educare fiscală a contribuabililor* (Sociological research report on the impact assessment of the taxpayers' tax awareness and education campaign). https://static.anaf.ro › studiu_impact_05112015
- Cașo, A. (2021). *Conformarea prin colaborare, o soluție pentru întărirea colectării*. EY Romania Business Tax. https://www.ey.com/ro_ro/news/2021/04/conformarea-prin-colaborare--o-solutie-pentru-intarirea-colectar
- de Mooij, R., Fenochietto, R., Hebous, S., Leduc, S., Osorio-Buitron, C. (2020). *Tax policy for inclusive growth after the pandemic. IMF COVID-19 Special Notes*, International Monetary Fund, Washington DC December.
- Dogan, A., Ada, S. A. (2016). *Study on the Impact of Internet and Social Media on Tax Inspection Process*. On Designs of Rotating Savings and Credit Associations, 322.
- Eurostat (2022), *Main national accounts tax aggregates*. https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do
- Junquera-Varela, R. F., Awasthi, R., Balabushko, O., Nurshaikova, A. (2019). *Thinking strategically about revenue administration reform: The creation of integrated, autonomous revenue bodies*. Governance Global Practice of the World Bank, Discussion Paper, No. 4, November 2019
- Kopits, G. (2011). *Independent fiscal institutions: developing good practices*. OECD Journal on Budgeting, 11(3), 1A.
- Martinez-Vazquez, J., Sanz-Arcega, E., Tránchez-Martín, J. M. (2022). *Tax Revenue Management and Reform in the Digital Era in Developing and Developed Countries*. International Center for Public Policy Working Paper Series, at AYSPS, GSU, (paper2201).
- Medina, L., Schneider, M. F. (2018). *Shadow economies around the world: what did we learn over the last 20 years?*. International Monetary Fund.

- Okunogbe, O., Pouliquen, V. (2022). *Technology, Taxation, and Corruption: Evidence from the Introduction of Electronic Tax Filing*. American Economic Journal: Economic Policy, 14 (1): 341-72.
- PwC (2020). *Paying taxes 2020. Interactive tax data explorer.* https://www.pwc.com/gx/en/services/tax/publications/paying-taxes-2020/explorer-tool.html
- Romanian Fiscal Council (2019). *The opinion of the Fiscal Council regarding the Fiscal-budgetary Strategy for the period 2020 – 2022*. http://www.consiliulfiscal.ro/Opinia%20Consiliului%20Fiscal%20cu%20privire%20la%20SFB%202020-2022.pdf
- Romanian National Agency for Fiscal Administration (2021). *Reports and studies*. https://www.anaf.ro/anaf/internet/ANAF/despre_anaf/strategii_anaf/rapoarte_studii
- Romanian National Plan for Recovery and Resilience (2021). *Component 8 - Fiscal reform and pension reform*. https://mfe.gov.ro/pnrr/
- Reuter, W. H., Tkačevs, O., Vilerts, K. (2022). *Fiscal rules and volatility: the role of stabilising properties and compliance*. Empirica, 49(1), 21-52.
- Shokrkhodaei, F., Salatin, P. (2018). *The effect of information & communication technology on tax revenue in selected countries with an emphasis on tax evasion*. Macroeconomics Research Letter, *13*(25), 107-132.
- Statista Research Department (2022). *Tax evasion crimes in Romania 2015-2020*, https://www.statista.com/statistics/1097067/tax-evasion-crimes-romania/
- Ying, Q., Xiaoxin, H., Weige, J. (2019). *Research on Tax Inspection Case Selection Model Based on Bayesian Network*. In Proceedings of the 2019 2nd International Conference on Information Management and Management Sciences (pp. 198-202).

EUROPEAN UNION CONCERNS ON COMBATING DISCRIMINATION IN SPORT

Oana Elena Gălăţeanu
Assoc. Prof., PhD, „Dunărea de Jos" University of Galaţi

Abstract: Discrimination is a reprehensible and unjust act that can target anyone. Several forms of its manifestation are recognized, and its reasons are prejudices and stereotypes. This phenomenon still makes its presence felt in the whole of today's human society. This is also the reason why, at the level of the European Union, there are concerns for combating it in all areas of social life, including sports. The present study seeks to present the way in which it seeks to prevent and combat discrimination in the field of sport. In this regard, reference is made to the directives, framework decisions, resolutions and other modalities of this fight at Union level.

Keywords: discrimination, sport, regulatory framework, European Union

I. Introducere

Declaraţia Universală a Drepturilor Omului în art.1 stipulează că ″toate fiinţele umane se nasc libere şi egale în demnitate şi în drepturi(...)″.

Deşi şi în prezent această aspiraţie pare a fi a întregii comunităţi internaţionale, totuşi, discriminarea continuă să existe şi să afecteze societatea umană.

Discriminarea este acea manifestare prin care anumite persoane sunt tratate deosebit faţă de altele ori suportă îngrădirea anumitor drepturi în mod injust, pe baza unor motive neîntemeiate.

Dicţionarul explicativ al limbii române defineşte ″discriminarea″ ca fiind deosebirea clară făcută între mai multe obiecte, idei, etc- deci posibil şi persoane, cât şi politica prin care un stat ori o categorie de cetăţeni ai unui stat sunt lipsiţi de unele drepturi în baza unor considerente nelegitime.[1]

În prezent discriminarea reprezintă un subiect de mare importanţă în cadrul relaţiilor sociale şi juridice, evidenţiat şi la nivel internaţional, prin legislaţiile naţionale, internaţionale şi europene care, cu intenţia de a îndrepta mai multe erori şi nedreptăţi din trecut, includ norme referitoare la acest fenomen şi la posibile măsuri de luptă şi sancţionare a oricăror forme ale discriminării. Astfel, în plan internaţional, s-au adoptat norme legislative în sfera drepturilor omului, care includ şi acest domeniu al discriminării. În acest sens pot fi date spre exemplificare numeroase tratate şi convenţii internaţionale aplicabile la nivelul întregii comunităţi internaţionale, unele cu caracter general, altele cu aplicabilitate în anumite domenii speciale (precum genocidul, exploatarea prostituţiei, traficul de fiinţe umane, drepturile femeii, drepturile copilului ş.a) sub egida ONU, convenţii cu aplicare regională care vizează protejarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale (Convenţia Europeană a Drepturilor Omului, Convenţia Americană a Drepturilor Omului, Carta Africană a Drepturilor Omului şi ale Popoarelor), cât şi tratate sau convenţii regionale ce vizează anumite drepturi ce trebuie apărate (precum statutul lucrătorilor migranţi, protecţia minorităţilor naţionale, prevenirea tratamentelor inumane ori degradante şi a torturii, protejarea persoanelor contra prelucrării automate a datelor cu caracter personal, ş.a)

[1] dexonline

Tot la nivelul comunităţii internaţionale s-au încheiat şi acorduri de creare a unor organizaţii internaţionale ce au ca scop şi protecţia drepturilor omului(precum Organizaţia Naţiunilor Unite[2], Consiliul Europei[3], Organizaţia Internaţională a Muncii[4], Uniunea Europeană[5], etc.)

II. Aspecte privind preocupările în materie existente la nivelul Uniunii Europene

La nivelul UE, chiar de la crearea ei, s-au fundamentat principiile care o vor guverna şi care includ şi recunoaşterea şi protejarea drepturilor omului şi nediscriminarea.

Principiul nediscriminării a fost subliniat şi în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, ratificată în 2007, iar drepturile fundamentale recunoscute cetăţenilor Uniunii cuprinse în această Cartă au fost ulterior incluse în Tratatul de la Lisabona. Acest tratat le-a acordat putere juridică pentru toate statele membre.

Criteriile pe care se poate baza discriminarea sunt: naţionalitatea, etnia, rasa, sexul, categoria socială, limba, religia, orientarea sexuală, convingerile, vârsta, handicapul, boala cronică necontagioasă, HIV, ş.a.

Viziunea Uniunii Europene referitoare la lupta contra discriminării pe motive legate de etnie, rasă, religie, handicap, convingeri, sex, vârstă sau orientare sexuală şi la egalitatea şanselor s-a realizat în principal prin Comunicarea Comunităţilor Europene către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic şi Social şi Comitetul Regiunilor cu privire la ″ Nediscriminarea şi egalitatea de şanse″, de la Brixelles din 2 iulie 2008, şi prin adoptarea mai multor Directive ale Consiliului şi ale Parlamentului European şi Consiliului, a unor Decizii-Cadru referitoare la lupta împotriva unor forme şi manifestări rasiste şi xenofobe cu ajutorul dreptului penal[6] şi prin Recomandări şi propuneri ale Consiliului referitoare la anumite aspecte legate de protecţia unor diverse categorii de persoane precum romii, de exemplu.

Discriminarea la nivelul Uniunii Europene îşi face simţită prezenţa cel mai frecvent la locul de muncă şi în plan social. În sfera socialului, un domeniu în care încă mai este întâlnită discriminarea în diverse forme de manifestare, este sportul, cu toate că s-au derulat de-a lungul timpului numeroase campanii de informare şi educare. De altfel, acest fenomen este întâlnit în sport la nivel mondial, în multitudinea de sporturi şi de evenimente sportive organizate peste tot în lume.

În urma cercetărilor s-a constatat că în sport există discriminare de gen, iar unele dintre situaţiile constatate constau în disproporţiile salariale şi ocuparea posturilor de decizie în domeniu[7].

În cadrul Conferinţei UE din 2013 privitoare la egalitatea de gen în sport s-a concluzionat şi s-a propus că în acest domeniu sunt necesare a fi luate măsuri şi a fi făcute recomandări în vederea încurajării organizaţiilor neguvernamentale şi a organismelor de

[2] În Carta ONU, în art.1 pct.3 se prevede că printre scopurile organizaţiei sunt şi:″ să se realizeze cooperarea internaţională în (...) promovarea şi încurajarea respectării drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale pentru toţi, fără deosebire de rasă, sex, religie sau limbă″

[3] Art.3 al Statutului Consiliului Europei stipulează că ″ fiecare membru trebuie să accepte principiile statului de drept şi principiul în virtutea căruia fiecare persoană aflată sub jurisdicţia sa trebuie să se buure de drepturile şi libertăţile fundamentale ale omului″

[4] Cele 4 obiective strategice ale OIM, stipulate în Constituţia ei sunt: ″ promovarea şi realizarea standardelor şi principiilor drepturilor fundamentale în muncă; crearea oportunităţilor mai mari pentru femei şi bărbaţi pentru asigurarea de locuri de muncă şi venituri decente; creşterea acoperirii şi eficacităţii protecţiei sociale pentru toţi; consolidarea tripartismului şi a dialogului social.″

[5] Tratatul privind UE de la Maastricht, în vigoare din 1993 prevede ca UE se întemeiază pe valorile respectării demnităţii umane, libertăţii, democraţiei, egalităţii, statului de drept, precum şi pe respectarea drepturilor omului, inclusiv a drepturilor persoanelor care aparţin minorităţilor(...)

[6] precum Decizia-Cadru 2008/913/JAI a Consiliului din 28 noiembrie 2008

[7] joair.ro/blog/sports-history-gender-discrimination-substance-abuse

conducere din domeniu, să creeze şi să aplice apoi strategii de acţiune- naţionale şi internaţionale- referitoare la egalitatea de gen în sport, care să fie susţinute în mod concret la nivelul Uniunii. S-a concluzionat că realul obstacol e reprezentat de marginalizarea femeilor în activităţile decizionale, cu toate că acestea participă în număr tot mai mare în sport. S-a constatat că ele sunt slab reprezentate în organismele decizionale ale instituţiilor din sport la toate nivelele - local, naţional, european şi mondial.

În ceea ce priveşte situaţia la nivelul Uniunii Europene, din raportul realizat de Institutul European pentru egalitatea de Şanse între Femei şi Bărbaţi (EIGE) în urma studiului elaborat, rezultă că femeile deţin în medie doar 14% din posturile de decizie din cadrul Confederaţiilor continentale ale sporturilor olimpice. În cele 28 de confederaţii studiate, din cele 91 de funcții de conducere, erau doar 8 vicepreşedinte şi doar o preşedintă.

În statele membre femeile au o reprezentare foarte redusă în posturile de conducere şi decizie din organizaţiile sportive. De exemplu, în anul 2015 doar 14% din aceste posturi, în medie, erau deţinute de femei, procentul variind de la un stat la altul, de la 3% în Polonia, până în 43% în Suedia.[8]

O altă situaţie discriminatorie este dovedită de sfera media unde s-a constatat că din toate mediatizările din sport, sporturile feminine au un procent de doar 4%.[9]

În acest domeniu al sportului există la nivelul UE o preocupare pentru combaterea oricăror forme de discriminare, un exemplu în acest sens fiind Rezoluţia Parlamentului European referitor la fotbal şi rasism, din 14 martie 2006, Avizul Comitetului Regiunilor privind ″ Egalitatea de şanse şi sportul″ 2007/C305/11, Rezoluţia Parlamentului European vizând dimensiunea europeană a sportului nr. 2013/C239 E/09, unde, printre alte recomandări, la pct.13 se ″ încurajează statele membre să includă permanent sportul în programe şi servicii, pentru o integrare reală a tuturor grupurilor care se confruntă cu pericolul discriminării şi solicită organizaţiilor sportive să adopte programe adecvate de formare pentru profesionişti şi voluntari, cu scopul prevenirii şi combaterii oricăror forme de discriminare sau rasism″, iar la pct.15 precizează că ″ în sport nu trebuie să existe discriminări de gen(...)″; la pct.16 ″ solicită Consiliului, Comisiei, statelor membre şi organismelor sportive de conducere naţionale să se angajeze în direcţia soluţionării homofobiei[10] şi transfobiei[11] şi să implementeze adecvat legislaţia şi politicile anti-discriminare, în special în privinţa lesbienelor, bisexualilor, homosexualilor şi transgenilor sportivi.″ La pct.24 ″ invită Comisia şi statele membre să sprijine şi să încurajeze cercetarea europeană privind specificitatea activităţii sportive feminine, motivele abandonului sportiv de către femei şi fete şi persistenţa inegalităţilor în ceea ce priveşte accesul femeilor la activităţile sportive.″

Totodată, s-a constatat, în urma analizei situaţiei existente în 7 state membre ale UE, că în domeniul sportului o altă sferă în care femeile sunt reprezentate într-un procent mai mic, este cea a antrenoriatului. Aici se apreciază că doar 20% din totalul antrenorilor sportivi din Europa sunt femei[12] şi acestea sunt întâlnite în sporturile unde femeile au o participare mare(

[8] *Egalitatea de gen în lumea sportului*, Institutul European pentru Egalitatea de Şanse între Femei şi Bărbaţi, mh0215937ron.pdf

[9] joair.ro/blog/sports-history-gender-discrimination-substance-abuse

[10] homofobia este o aversiune sau teamă patologică (fobie) care se manifestă printr-o discriminare sau ură față de persoanele cu o orientare sexuală alta decât cea heterosexuală, în principal față de homosexuali. Homofobia poate fi clasificată drept un tip de xenofobie. (preluare din Wikipedia)

[11] Transfobia se referă la o aversiune sau ură față de transsexualitate și de persoane transsexuale sau transgen. Este o formă de discriminare pe baza identității de gen. (preluare din Wikipedia)

[12] Comisia Europeană, *Gender Equality In Sport: Proposal for Strategic Actions 2014-2022*, p.19, http://ec.europa.eu/sport/events/2013/documents/2013/203-gender/final-proposal-1802_eu.pdf

precum gimnastica, dansul, patinajul artistic) unde antrenează în mare parte copii, adolescenţi şi femei la nivel regional şi local.[13]

În cadrul UE se constată interesul pentru a se aplica un tratament just tuturor persoanelor, fără a se recurge la discriminări bazate pe sex ori origine etnică, regulă aplicabilă şi în ce priveşte angajarea în muncă şi ocuparea forţei de muncă în acest domeniu. În acest sens s-au adopat şi: Directiva Consiliului 2000/43/CE referitoare la aplicarea principiului egalităţii de tratament între persoane, fără a se face diferenţe de rasă ori origine etnică; Directiva 2000/78/CE privind formarea unui cadru general în favoarea egalităţii de tratament în ceea ce priveşte încadrarea în muncă şi ocuparea forţei de muncă, Directiva 2006/54/CE a Parlamentului European şi Consiliului referitoare la punerea în aplicare a principiului egalităţii de şanse şi de tratament între bărbaţi şi femei în materie de încadrare în muncă şi de muncă, ori Directiva 2010/41/UE a Parlamentului European şi Consiliului referitoare la aplicarea principiului egalităţii de tratament între bărbaţii şi femeile care desfăşoară o activitate independentă.[14]

Totodată, în acest an[15]eurodeputaţii din Comisia parlamentară pentru cultură şi educaţie din Parlamentul European au cerut statelor membre să ia toate măsurile necesare de luptă împotriva cauzelor principale ale rasismului şi discriminării în Uniunea Europeană, propunând chiar unele asemenea măsuri de combatere a rasismului şi discriminării online şi offline în sfera culturii, mass-mediei şi a sportului. De asemenea, au solicitat Comisiei Europene să înainteze recomandări pentru lupta antidiscriminare şi antirasism în sport, la nivel local, regional, naţional şi unional. A făcut recomandări aceleiaşi Comisii, statelor membre şi federaţiilor sportive să ia acele măsuri optime pentru sprijinirea victimelor infracţiunilor din sport bazate pe ură.

Ţinând cont de existenţa situaţiilor de discriminare în sport, s-a recurs, ca o metodă de întărire a egalităţii de gen în domeniu, la transpunera principiului egalităţii între bărbaţi şi femei. În acest sens, pentru a veni în sprijinul personalului instituţiilor Uniunii şi al organelor guvernamentale inclusiv în domeniul sportului, a fost creată de către EIGE o platformă online care să sprijine transpunerea principiului amintit.[16]

Concluzii

Discriminarea reprezintă un act condamnabil şi injust care poate viza orice persoană. Ca forme recunoscute la nivel social ale discriminării, menţionăm: discriminarea directă, indirectă, multiplă, hărţuirea, dispoziţia de a discrimina şi discriminarea pozitivă. Motivele acestui fenomen sunt prejudecăţile şi stereotipia.

Din păcate, acest fenomen este prea des întâlnit în viaţa socială, la nivel mondial. Acesta este motivul pentru care, evident, şi la nivelul Uniunii Europene se doreşte înăbuşirea acestuia în toate sferele socialului, inclusiv în sport. În acest sens amintim dispoziţiile cuprinse în tratatele unionale, numeroasele Directive adoptate de Consiliul Uniunii şi Parlamentul European, prin care se urmăreşte combaterea oricăror forme de manifestare ale discriminării, crearea acelui cadru legal general necesar şi pentru punerea în aplicare în mod real a principiilor egalităţii de şanse şi tratament între bărbaţi şi femei în materie de muncă, de activităţi independente, între persoane în general, fără a se ţine cont de sex, vârstă, rasă,

[13] Egalitatea de gen în lumea sportului, Institutul European pentru egalitatea de Şanse între Femei şi Bărbaţi(EIGE)

[14] Roxana-Maria Popescu, *Discriminarea pentru motive de vârstă în sport,*în Rev. Română de Dreptul Muncii, 69/2020, pp.24-25

[15] 9.02.2022, a se vedea articol Teodora Ion, caleaeuropeană.ro

[16] Egalitatea de gen în lumea sportului, Institutul European pentru egalitatea de Şanse între Femei şi Bărbaţi(EIGE)

origine etnică, cât şi Deciziile-Cadru adoptate pentru lupta contra unor forme şi manifestări rasiste şi xenofobe prin intermediul normelor de drept penal, Rezoluţiile Parlamentului European referitoare la dimensiunile sportului, fotbal şi rasism, şi derularea mai multor Conferinţe la nivel unional referitoare la egalitatea de gen în sport.

Un rol important în acest domeniu este deţinut de Institutul European pentru Egalitatea de Şanse între Femei şi Bărbaţi, care derulează numeroase cercetări şi elaborează statistici care să evidenţieze situaţia reală existentă la nivelul U.E şi a statelor ei membre în privinţa discriminării şi a formelor ei. Tot el a creat şi o platformă online menită să ajute punerea în practică a principiului egalităţii între femei şi bărbaţi.

Tote aceste realităţi pe care le-am prezentat în studiul de faţă dovedesc încercările care se fac la nivelul Uniunii Europene pentru combaterea fenomenului de discriminare şi pentru diminuarea lui inclusiv în domeniul sportului.

Rămâne de văzut câte dintre aceste măsuri de luptă antidiscriminare vor avea şi urmări concrete, şi câte vor rămâne doar la stadiul de teorie.

BIBLIOGRAPHY

Studii:

1. Roxana-Maria Popescu, Discriminarea pentru motive de vârstă în sport,în Rev. Română de Dreptul Muncii, 69/2020

2. Egalitatea de gen în lumea sportului, Institutul European pentru Egalitatea de Şanse între Femei şi Bărbaţi(EIGE), mh0215937ron.pdf

3. Comisia Europeană, Gender Equality In Sport: Proposal for Strategic Actions 2014-2022, http://ec.europa.eu/sport/events/2013/documents/2013/203-gender/final-proposal-1802_eu.pdf

Alte surse:

5. Carta Organizaţiei Naţiunilor Unite
6. Constituţia Organizaţiei Mondiale a Muncii
7. Statutul Consiliului Europei
8. Tratatul de la Maastricht
9. joair.ro/blog/sports-history-gender-discrimination-substance-abuse
10. dexonline
11. Wikipedia

UNFOLDING THE INFLUENCE OF TELEWORKING MODEL ON EMPLOYEES' WELLBEING IN PANDEMIC TIME - A FAMILY BUSINESS CASE

Elena-Mirela Nichita, Mirela Păunescu, Lavinia Constantinescu
Assoc. Prof., PhD, University of Bucharest, Assoc. Prof., PhD, University of Bucharest, PhD Student, „1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia

Abstract: This research paper provides an in-depth analysis of the teleworking model during the times of pandemic COVID -19 and the impact on employees' wellbeing in a particular setup - a family business operating in the construction materials distribution sector. Employing the case study research methodology, complemented by abduction logics, this investigation intends to offer an understanding of the telework phenomenon in terms of actors' perceptions and personal considerations. The time framework analyzed covers the period from March 2020 to February 2022. The data used in the current research paper is obtained through semi-structured interviews with key persons from all the relevant departments of the company, complemented with information extracted from internal reports and observation. Several concepts related to the teleworking model will be addressed in the current paper: work performance, organizational climate, working conditions, individual perception, and the health and safety of employees. Our analysis highlights employees' difficulties because of the absence of interactions with colleagues, which, in a family business, are assimilated to family members. The research acknowledges the need for digitalization of company processes, the need for maintaining the hybrid model of working, which is a combination of remote work with office work, and the need to focus on employees' wellbeing. Our study contributes to the knowledge of how the teleworking model influences employees, in a family business, during the COVID-19 outbreak. In this respect, we articulate a contemporary topic – teleworking in a family business, that underwrites to advancing the research in family business organizations.

Keywords: teleworking, family business, abduction logic, Covid-19 Pandemic, wellbeing, organizational culture

1. Introducere. La nivel global, Organizația Națiunilor Unite (2015) a convenit asupra a 17 obiective de dezvoltare - Obiectiv de dezvoltare durabilă (ODD) - pentru a îmbunătăți calitatea vieții. În cadrul acestor obiective, recunoaștem importanța sănătății oamenilor: ODD 3 *Sănătate și bunăstare* și progresul economic: ODD 8 *Munca decentă și creșterea economică*, care sunt aliniate cu vremurile contemporane tulburi. Din păcate, pandemia Covid-19 a adus întreruperi extreme si neașteptate care au devastat economia mondială și, cel mai probabil, vor produce cea mai mare creștere a șomajului global din ultimele decenii.

Prezenta cercetare oferă un *studiu instantaneu,* examinând câteva aspecte actuale - politicile de telemuncă într-o afacere de familie și modul în care acestea au influențat starea de bine a angajaților în perioada pandemiei (din martie 2020 până în februarie 2022). Pe măsură ce studiul se dezvoltă, imaginea ia forma unei *compoziții* (Thomas, 2011) în intervalul de timp menționat. Unicitatea configurativă a unei cercetari bazate pe studiu de caz serveste drept scop euristic in identificarea abductivă (Peirce, 1955) a dovezilor suplimentare și a noilor ipoteze pentru lucrări academice inovatoare ce pot fi publicate în viitor (Starman, 2013).

2. Revizuirea literaturii de specialitate. Impactul șocului *COVID-19* variază în funcție de sectoare și regiuni. Unele activități și sectoare economice au fost deosebit de afectate, în special serviciile neesențiale care necesită un grad ridicat de interacțiune față-în-față și producția, susținută în mare măsură de achizițiile din lanțurile de aprovizionare globale. Alte sectoare au înregistrat un mic declin al activității (telecomunicații, sectorul alimentar și asistență medical), companiile arătând o predispoziție redusă pentru reducerea orelor sau a locurilor de muncă în mod corespunzător (Fitch Ratings 2020).

Directorii executivi au o atitudine generală optimistă și încrezătoare cu privire la evoluția economiilor după criza Covid-19 (McKinsey, 2021). Având în vedere expunerea sectorială și dimensiunea companiei, Doerr și Gambacorta (2020) au identificat că regiunile din sudul Europei și din Franța au cele mai mari ponderi de locuri de muncă amenințate de pandemie, în timp ce riscurile sunt relativ scăzute în regiunile nord-europene. Adams-Prassl și colab. (2020) analizează inechitatea legată de pierderea locurilor de muncă/ venitului pe criteriile tipului de loc de muncă și a caracteristicilor individuale, pentru SUA și Marea Britanie. Autorii constată că lucrătorii care nu își pot îndeplini niciuna dintre sarcinile lor de la distanță sunt mai predispuși să-și piardă slujba. Studiul constată, de asemenea, că persoanele mai tinere și persoanele fără studii universitare au fost mult mai susceptibile de a experimenta scăderi ale veniturilor lor. Yasenov (2020) constată că lucrătorii cu niveluri mai scăzute de educație, adulții mai tineri și imigranții ocupa locuri de muncă mai puțin probabil a fie îndeplinite de acasă. În mod similar, Alstadsæter și colab. (2020) arata că, in Norvegia, criza pandemică are un gradient socio-economic puternic. Aceasta a afectat, în mod disproporționat, populația vulnerabilă din punct de vedere financiar, inclusiv părinții cu copii mai mici.

Cercetările privind afacerile de familie au devenit multidisciplinare, trecând nu numai granițele tematice, ci și cele disciplinare, alaturand sociologia, psihologia, economia și managementul. Cercetarea afacerilor de familie ar putea adăuga valoare acestor discipline, având în vedere deschiderea metodologică a cercetătorilor europeni (Aldrich și Cliff, 2003).

Cercetările realizate de Lewandowska și Hadrys-Nowak (2014) indică faptul că afacerile de familie sunt cele mai active în sectoarele tradiționale și cu forță de muncă intensivă, cum ar fi agricultura, producția, meșteșugurile, construcțiile, turismul și comerțul cu amănuntul.

Handler (1989) a identificat patru dimensiuni utilizate în literatura afacerilor de familie pentru a defini firmele de familie: gradul de proprietate și de management al membrilor familiei, transferul inter-generațional, subsistemele interdependente și condițiile multiple. Pe de altă parte, De massis și colab. (2014) definesc afacerea de familie drept o organizație comercială în care procesul de luare a deciziilor este influențat de succesiunea generațiilor unei familii, caracterizată prin legături de sânge, căsătorie sau adopție și care are și capacitatea de a influența viziunea de afaceri și are dorința de a folosi această abilitate pentru a atinge diferite obiective. Leenders și Warts (2001) pun accentul pe două dimensiuni atunci când analizează afacerile de familie, și anume, afacerea de familie orientată spre familie și afacerea familială orientată spre afaceri.

Liderii afacerilor de familie apreciază beneficiile unui contract de muncă pe o perioada mai lungă a angajaților: încredere mai mare, familiaritate cu comportamentele colegilor și in luarea deciziilor, o cultură mai robustă. Aceste companii au multe în comun cu ceea ce academicienii Weick și Roberts (1993) numesc „*organizații de înaltă fiabilitate*”, în care echipe de specialiști, angajati pe termen lung, dezvoltă dinamici eficiente pentru echipa și o mentalitate colectivă care îi ajută să-și atingă obiectivele.

La acest moment, nu există o definiție universal acceptată a muncii în regim de telemuncă. Definițiile disponibile acoperă o gamă largă de lucrări la domiciliu, telemunca alternativă, telemunca pe mai multe site-uri, telemunca independentă, telemunca mobilă și

telemunca prin relocarea activităților suport. Pentru această lucrare, utilizăm definiția publicată în Raportul Comisiei privind Telemunca la nivel European 1997 (CE, 1998). În consecință, recunoaștem telemunca drept *activitatea desfășurată prin utilizarea computerelor și a telecomunicațiilor, pentru a depăși restricțiile legate de locul sau de timpul de lucru*.

Cercetătorii susțin că oferta de forță de muncă în industriile care permit munca la domiciliu și interacțiuni față-în-față scăzute (servicii profesionale, științifice și tehnice) ar putea fi cea mai puțin afectată.

Imaginea telemuncii redată de autori (Purc și Laguna, 2019) este una de tipul win-win (câștig-câștig), de care beneficiază atât angajatorul, cât și angajații. Unii susțin că însăși capacitatea indivizilor de a-și organiza propriul timp de lucru, spațiul de lucru și locul de muncă oferă lucrătorilor abilitatea de a echilibra viața profesională și cea de familie. Prin urmare, telemunca este văzută ca una dintre mai multele inițiative muncă /familie cunoscute popular ca *prietenoase cu familia*. Cu toate acestea, puține studii examinează telemunca într-o afacere de familie sau examinează beneficiile pretinse pentru telemunca și dacă acestea contribuie la un echilibru de succes muncă - viață.

În cadrul prezentat, am dezvoltat întrebările noastre de cercetare:

RQ1. Care sunt influentele regimului de munca Telemunca, impus de pandemia Covid-19, asupra starii de bine a angajatilor intr-o afacere de familie?

RQ2. Cum a influențat telemunca, implementată in contextul pandemiei Covid-19, climatul organizațional într-o afacere de familie?

4. Metodologia de cercetare

Studiul de caz este dedicat în special pentru a răspunde întrebărilor *cum*? și *de ce*? sau pentru a descrie un fenomen și contextul din viața reală în care acesta a avut loc (Yin, 2009). Această abordare contrastează și completează în mod deschis abordările statistice empirice de cercetare care sunt utilizate, în principal, pentru obiective de confirmare, atunci când cercetătorii știu deja cum se desfășoara un fenomen, au o idee solidă de ce se întâmplă. Acest tip de cercetare măsoară cantitativ toate variabilele de interes. Studiul de caz este ales deoarece este extrem de revelator și oferă oportunități de acces neobișnuit la cercetare (Karra și colab., 2006). Mai mult, abordarea studiului de caz este potrivită pentru o analiză aprofundată a telemuncii asupra performanței și asupra starii de bine a angajaților unei companii coroborat cu performanța generală a afacerii, și permite concentrarea asupra comportamentului, atributelor, acțiunilor și interacțiunilor individuale (DeJonckheere și Vaughn, 2019).

Cercetarea de tipul studiului de caz se încadrează în paradigma realismului (House, 1991; Sobh și Perry, 2006; Zachariadis și colab. 2010). Combinația ordonată a logicii deducției și a inducției (Dubois și Gadde, 2002) oferă cadrul adecvat pentru a înțelege un fenomen social din punctul de vedere al raționamentului actorilor sociali și al considerațiilor personale. Această lucrare utilizează abordarea abductivă dezvoltată de Peirce (1955) pentru a ilustra detaliile referitoare la telemunca în timpul pandemiei COVID-19 într-o afacere de familie. Ca o procedură de raționament metodologic, rationamentul abductiv funcționează ca o relație între deducție și inducție, între raționamentul logic și empiric (Mingers, 2012). Această abordare ne permite să combinăm observațiile individuale cu teoria generică a strategiei de afaceri specifice întreprinderilor de familie, similară cu cea argumentata de Hattke și Martin (2020).

Compania de distribuție a materialelor de construcție și de bricolaj, care face obiectul prezentului studiu, este un jucător important în această piață pe care activează de 26 de ani în calitate de distribuitor direct în România al unor branduri de renume internațional. Compania prezintă un interes deosebit și prin prisma structurii de deținere și de conducere, fiind o afacere de familie controlată de membrii unei singure familii, în care generației fondatoare i s-a alăturat, în structura managerială, cea de-a doua generație.

În realizarea cercetării, au fost realizate interviuri individuale și de grup, au fost analizate informațiile furnizate de către companie privind rezultatele financiare și datele statistice interne și a fost inclusă observația asupra comportamentului salariaților și al managerilor. În acest sens, a fost intervievat un număr de 15 salariați, din cei 90 care își desfășoară activitatea la sediul social - în trei runde de interviuri. Toate persoanele intrevievate au fost foarte deschise în transmiterea opiniei personale relativ la impactul telemuncii în activitatea profesională și au fost informate cu privire la scopul demersului și la faptul că vor avea acces la formă finală a acestei cercetări.

5. Rezultate. Șase dintre cele mai importante concepte legate de munca la distanță vor fi abordate în continuare, pe baza interviurilor: performanța muncii, relația cu clienții, climatul organizațional, condițiile de muncă, percepția individuală și sănătatea și securitatea angajaților. Incheiem cu o discuție privitoare la schimbările care au persistat după primele cinci valuri pandemice, pe care compania intenționează să le mențină pe termen lung.

a. Performanța muncii. Interviurile semistructurate realizate cu salariații au relevat preocuparea majoră a acestora relativ la performanța muncii proprii și a echipelor coordonate în contextul telemuncii, 45% din ponderea totală a conținuturilor interviurilor este circumscrisă acestui concept. Salariații consideră că munca în regim de telemuncă este mai puțin eficientă în comparație cu cea prestată la locul de muncă, aceștia nereușind să finalizeze sarcinile în timpul programului de lucru.

Această subperformanță autoevaluată este cauzată în principal a) de lipsa contactului direct și imediat cu informația generată la locul muncii, care este recepționată cu întârziere, b) de starea de spirit a salariaților care nu își găsesc motivația muncii în lipsa echipei sau în afară locului de muncă clasic, c) de factorii casnici perturbatori (întreruperi ale fluxului de muncă cauzate de copiii aflați acasă care învață on-line sau de alți membri ai familiei care asociază prezența salariatului acasă cu disponibilitatea sa în a rezolva diverse probleme casnice) d) de specificul activităților (fiind identificate activități care pot fi realizate exclusiv la locul de muncă).

Datorită devotamentului față de companie, specific afacerilor de familie, salariații au identificat metode de a remedia acest decalaj autoidentificat de performanță prin organizarea programului de lucru în regim de telemuncă în funcție de programul familiei, alegând să lucreze dimineața foarte devreme și seara târziu. O parte dintre salariați au renunțat complet la telemuncă din proprie inițiativa, alegând să se prezinte la serviciu în timpul programului standard prevăzut de contractul individual de muncă, constatând că în acest mod redobândesc echilibrul dintre performanță muncii și atenția alocată familiei. Având în vedere specificul activității principale a companiei, personalul implicat în vânzările directe susține că muncă de acasă pe termen scurt – maxim o săptămâna în decurs de o luna, a fost un experiment, însă cu riscurile asociate: scăderea încasărilor și a vânzărilor în favoarea concurenței, diminuarea calității relației cu clienții, imposibilitatea oferirii asistenței tehnice sau în mercantizare conform cerințelor și nevoilor clienților.

Salariații cărora specificul activității nu le permite muncă în regim de telemunca percep un nivel inferior cantitativ și calitativ al muncii prestate de colegii aflați în telemunca. Pe fondul unei insuficiente digitalizări a proceselor companiei, coroborată cu specificul afacerii de familie - în care comunicarea și interacțiunea directă salariați-manageri, salariați-salariați, companie-client reprezintă un element pivot, salariații care sunt prezenți la birou resimt o încărcare a volumului de muncă prin prisma asistenței alocată celor aflați în telemunca în ceea ce privește: activitățile administrative pe care trebuie să le realizeze suplimentar compensând absența fizică a celorlalți colegi de la locul muncii pentru atingerea obiectivelor întregii echipe (arhivarea documentelor, analiză documentelor scrise, etc.); soluționarea tuturor problemelor urgente care implică prezența fizică la locul

muncii; disponibilitatea crescută de comunicare prin mijloace diverse (e-mailuri, telefon, diverse aplicații) a angajaților care își desfășoară activitatea în regim de telemunca.

b. Relația cu clienții. Pornind de la misiunea companiei: „*Sa oferim cele mai eficiente solutii si materiale auxiliare performante pentru constructii, astfel incat sa fim prima optiune a clientilor, si sa asiguram angajatilor nostri un mediu de lucru motivant*", modelul de business consolidat de companie este de tipul *customer intimancy*, caracterizat prin segmentarea pieței pentru a defini dorințele si nevoie clienților care îi răspund cu loialitatea lor prin construirea de relații profitabile pe termen lung. În contextul implementării muncii în regim de telemunca, forță de vânzare intervievată a conchis că lipsa sau limitarea interacțiunii directe cu clientul generată de telemunca afectează calitatea consultanței tehnice oferite, 14% din totalul conținuturilor interviurilor fiind legat de clienți.

Pe fondul creșterii pieței materialelor de construcții în perioada 2020 - 2121, necesitatea de a fi lângă client s-a accentuat și din cauza concurenței tot mai dure exercitată de competitori. Forța de vânzări a constatat că activitatea în regim de telemunca impacteaza negativ atât realizarea bugetelor de vânzări cât și celor de încasări, scăderile înregistrate fiind de aproximativ 10% raportat la perioadele cu activitate efectivă în teren .

Activitatea de ofertare și de consultanță tehnică specializată, oferită de către echipa de vânzări clienților, reprezintă elementul definitoriu care a impus prezența cvasipermanentă în piață și implementarea cu atenție sporită a măsurii muncii în regim de telemunca. S-au indeplinit toate măsurile de siguranță personală a angajaților aflați pe teren, atât în procesul de vânzare cât și în procesul de livrare, prin alocarea de echipament de protecție specific și dezinfecția coletelor la încărcarea în mijloacele de transport.

Compania a reușit, prin echilibrarea perioadelor de telemunca cu perioadele lucrate la locul de muncă, să își realizeze obiectivele de încasări astfel cum au fost acestea setate, clienții simțind aproape echipa de vânzări pe toată durata pandemiei. În ceea ce privește componenta relațională cu clientul, în perspectiva unei afaceri de familie această primează. Clientul este considerat cea mai importantă avuție a companiei, alături de salariați și de furnizori.

c.Climatul organizațional. O afacere de familie este, printre altele, o organziatie în care relația dintre salariat și locul de muncă este strânsă, salariatul considerându-se parte a afacerii și deopotrivă parte a unei familii mai mari. Pentru agajati, mediul de muncă este valorizat prin perspectiva valorilor cultivate de familie iar comunicarea este un element esențial (Groysberg *et al.*, 2018; Niculescu, 2015). În contextul implementării telemuncii, apropierea dintre angajați se diluează pe fondul comunicării prin mijloacele actuale (e-mail, telefon). Mai mult de 85% dintre salariații intervievați confirmă că, în perioada în care nu sunt prezenți la birou, vorbesc mai mult la telefon și trimit mai multe e-mailuri pentru a-și rezolva sarcinile de serviciu la termenele asumate. Pentru funcțiile de execuție această realitate este mai puțin evidentă, însă, pentru funcțiile de conducere, gestionarea echipelor și a proiectelor implică eforturi suplimentare de coordonare și control.

Managerii de departamente și-au organizat echipele astfel încât cel puțin 50% din efectiv să lucreze în regim de telemunca în departamentele în care aceasta este posibil, pentru a asigura: sănătatea angajaților și posibilitatea de a continuă activitatea în cazul infectarii cu noul coronavirus. Întregul eșantion intervievat a confirmat, după mai bine de șapte luni de muncă mixtă: telemuncă - prezență la locul muncii, că preferă să fie prezent la birou sau pe teren, întrucât comunicarea interpersonală este afectată în lipsa prezenței fizice, iar absența de la locul muncii îi determina să se simtă rupți de activități. Salariații confirmă că în perioada de muncă în regim de telemunca.

d.Condițiile de muncă. Condițiile în care se desfășoară activitatea profesională prezintă o pondere de 17% în conținutul interviurilor. Aceasta pondere reflectă importanță acordata de către salariați acestui segment. Din totalul celor cuprinși în eșantion, 67% consideră că acasă

nu au condițiile și dotările necesare pentru a-și realiza sarcinile profesionale pentru unul sau mai multe din motive legate de confortul spațiului de lucru: nu dețin în locuința personală o camera cu destinație specială de birou, nu au la îndemână toate echipamentele și consumabilele necesare, fie mobilierul este inadecvat sau mobilarea suplimentară este imposibilă din lipsa spațiului.

Realizarea sarcinilor de muncă în regim de telemunca presupune, implicit, utilizarea de aplicatii și de echipamente specifice. Compania a investit constant în ultimii 15 ani în achiziția de softuri și de echipamente hard, specializate organizării activităților de: ofertare (CRM – Customer Relationship Management), contabilitate (ERP – Enterprise Resource Planning), HR și salarizare (Admin și Payroll), logistică (WMS – Warehouse Management System), transport (TMS - Transport Management System), raportare (BI - Business Intelligence). De asemenea, o dată cu implementarea muncii în regim de telemuncă, a fost aprobat un plan suplimentar de investiție în echipamente IT (laptop-uri, imprimante, scannere), generând infrastructură necesară pentru lucrul salariaților de acasă.

Având în vedere specificul activității, salariații care realizează muncă de verificare și de operare (în principiu departamentele contabilitate, juridic, protecția mediului) consideră că problema majoră în telemuncă este reprezentată de deplasarea dosarelor în format fizic. De asemenea, pentru anumite perioade ale lunii, telemunca nu este o opțiune din prisma operațiunilor de verificare a documentelor care prezintă un nivel înalt de confidențialitate și care nu pot fi scoase din incinta companiei, unde sunt păstrate în condiții de înalta securitate.

e.Percepția subiectivă. Am identificat ca atitudinea salariaților, raportat la telemunca, prezintă un element esențial, funcție de departamentul de care apartin. In unanimitate, persoanele intervievate și-au exprimat dorința de a reveni la locul de muncă după perioadele de telemuncă. Motivul principal ale acestor abordări îl reprezintă lipsa de socializare și de interacțiune specifică afacerilor de familie. Angajații se simt uniți de valorile fondatorului, preluate în organizație.

Salariații cunosc și susțin că implementarea muncii de acasă reprezintă o formă de protecție personală contra îmbolnăvirilor și o soluție de creare a rezervelor de resursă umană necesară pentru continuarea activității companiei în caz de contaminare a celor prezenți la locul de muncă. Din datele furnizate de departamentul de resursă umană au existat situații când întreagi echipe prezente la locul de muncă au fost carantinate, fiind posibilă, chiar de a două zi continuarea activității cu telesalariatii care i-au înlocuit, prin prezența fizică, în companie.

Categoriile de salariați pe care telemunca i-a avantajat în această perioada sunt in special părinții cu copii si navetistii. Parintii cu copii pentru care unitățile de învățământ au fost închise, au confirmat ca lucrul de acasă le permite să ii supravegheze și să le organizeze activitățile zilnice. Pentru angajatii care fac naveta sau pentru care traseul zilnic implică consum mai mare de timp sau de resurse financiare, telemunca i-a avantajat.

f. Sănătatea și securitatea. Compania a implementat măsuri specifice împotriva îmbolnăvirii cu noul Coronavirus a propriilor angajați, una dintre acestea fiind telemunca. Deși inițial nu a fost pregătită pentru situație, echipa de management a depus eforturi pentru a adapta sistemul utilizat de departamentul de resursa umana. De exemplu, instrumentul IT al companiei, care gestionează fișele de timp electronice ale angajaților, a fost customizat cu implementarea muncii de acasă pentru a înregistra toate formele de absență sau prezență, inclusiv de la distanță.

Salariații au înțeles și au acceptat telemunca ca pe o formă de autoprotecție, astfel cum a fost promovată de către top management și de către departamentul de resursă umană în organizație: Salariații se simt în siguranță în perioadele în care lucrează de acasă și consideră dispozițiile companiei că fiind corecte și direcționate către garantarea sănătății și securității acestora.

Politica internă de organizare a programelor de lucru ale salariaților, alternând perioadele de telemunca cu cele de prezența la locul de muncă, a fost implementată cu succes, atât la nivelul sediului cât și la nivelul punctelor de lucru.Toate măsurile implementate și-au dovedit eficientă, astfel încât rata de carantinare a salariaților în perioada martie 2020 – februarie 2022 a fost ținută sub control, astfel încât obiectivele generale ale companiei au fost îndeplinite.

6. Concluzii. Pandemia COVID-19 oferă numeroase oportunități pentru investigarea întrebării fundamentale privind modul în care va arăta munca în viitor, atât pentru angajați, cât și pentru companii. Articolul nostru ilustrează practicile utilizate de o afacere de familie pentru a menține angajații conectați și motivați, pentru a le asigura bunăstarea, dar pentru a contribui performanța afacerii, chiar si în perioade neanticipate, cum ar fi perioada Covid-19.

Ca majoritatea cercetărilor, studiul actual are unele limitări. Prima limitare constă în faptul că analiza se referă la o singura afacere de familie care operează în distribuția materialelor de construcții, pe un interval de timp limitat (martie 2020 - februarie 2022) pentru a evalua impactul telemuncii asupra angajaților și a performanței afacerii. Avantajele interviurilor semi-structurate au fost puse in valoare de munca intensivă și consumatoare de timp a cercetătorilor, necesara pentru a analiza informațiile și extrage informatiile concludente din interviuri.

În plus, prezenta analiză a implicat un număr limitat de persoane intervievate. Pentru a completa concluziile noastre, cercetările viitoare ar trebui să acopere o perioadă mai lungă și un număr mai mare de companii de afaceri de familie, cu o analiză comparativă între companiile care sunt afaceri de familie și celelalte corporații, pentru a conduce către perspective originale și semnificative prin juxtapunerea cu realități bine stabilite.

Această lucrare prezintă o analiză a telemuncii ca răspuns la pandemia COVID-19 în cazul particular al unei afaceri de familie. Direcțiile viitoare de acțiune sunt (1) *Digitalizarea,* (2) Menținerea *modelului hibrid* - Telemunca și lucru de la birou și (3) *Evaluare dinamică* a bunăstării angajaților. Drept urmare, criza coronavirusului reprezintă o oportunitate excelentă pentru companii și angajați de a se reinventa (Davidescu și colab., 2020). În companiile de afaceri de familie unde comunicarea și sprijinul reciproc sunt demne de remarcat, politicile de telemunca pot fi un plan de urgență activ pentru a proteja productivitatea, continuitatea afacerii și pastrarea locurilor de muncă.

BIBLIOGRAPHY

1. Adams-Prassl, A., Boneva, T., Golin, M. and Rauh, C. 2020. *Inequality in the impact of the coronavirus shock: evidence from real-time surveys.* [online] Availale at: <https://www.inet.econ.cam.ac.uk/working-paper-pdfs/wp2018.pdf>[Accesat la 20 February 2021].
2. Aldrich, H. E. and Cliff, J. E. 2003. The pervasive effects of family on entrepreneurship: Toward a family embeddedness perspective. *Journal of Business Venturing*, 18, pp. 573-596.
3. Alstadsæter, A., Bratsberg, B., Eielsen, G., Kopczuk, W., Markussen, S., Raaum, O. and Roed, K. 2020. *The First Weeks of the Coronavirus Crisis: Who Got Hit, When and Why? Evidence from Norway* (Working Paper No. 2713). National Bureau of Economic Research, [online].
4. Ceja, L. Escartin, J. and Rodriguez-Carballeira, A. 2012. Organisational contexts that foster positive behaviour and wellbeing: A comparison between family-owned firms and non-family businesses. *Revista de Psicología Social* 27(1), pp. 69-84.
5. Davidescu, A.A, Apostu, S.A., Paul, A. and Casuneanu, I. 2020. Work Flexibility, Job Satisfaction, and Job Performance among Romanian Employees -

Implications for Sustainable Human Resource Management, *Sustainability* 12, 10.3390/su12156086

6. De massis, A., Kotlar, J., Chua, J. H. and Chrisman, J.J. 2014. Ability and Willingness as Sufficiency Conditions for Family-Oriented Particularistic Behavior: Implications for Theory and Empirical Studies. *Journal of Small Business Management* 52(2), pp. 344-364, 10.1111/jsbm.12102

7. Debicki, B.J., Materne, C., Kellermanns, F.W. and Chrisman, J.J. 2009. Family Business Research in the New Millennium: An Overview of the Who, the Where, the What, and the Why, *Family Business Review* 22(2), pp. 151-166

8. DeJonckheere, M. and Vaughn, L.M. 2019. Semi-structured interviewing in primary care research: a balance of relationship and rigour. *Family Medicine and Community Health* 7, 10.1136/fmch-2018-000057

9. Doerr, S. and Gambacorta, L. 2020. Covid-19 and regional employment in Europe, *BIS Bulletin*, 16, [online] Disponibil la: <https://www.bis.org/publ/bisbull16.pdf>[Accesat la 20 January 2021]

10. European Commission, 1998. *Telework 97 - Status report on European Telework*, [online] Avaiable at: <https://cordis.europa.eu/article/id/9718-telework-97-status-report-on-european-telework>[Accesat la 20 February 2021].

11. FBN International (2008). *Family Business International Monitor*, [online] Disponibil la: <https://www.fbn-i.org/>[Accesat la 20 February 2021].

12. Fitch Ratings. 2020. *Fitch Ratings Updates 2020 sector outlooks to reflect coronavirus impact* [online]Disponibil la:<https://www.fitchratings.com/research/fund-asset-managers/fitch-ratings-updates-2020-sector-outlooks-to-reflect-coronavirus-impact-27-03-2020>[Accesat la 20 February 2021]

13. Groysberg, B., Lee, J., Price, J., and Cheng, Y.-J. 2018. The Leader's Guide to Corporate Culture: How to manage the eight critical elements of organizational life. *Harvard Business Review* 96(2), pp.44–52

14. Handler, W.E. (1989). Methodological issues and considerations in studying family businesses. *Family Business Review* 2(3), pp. 257-276.

15. Hattke, F. and Martin, H. 2020. Collective action during the Covid-19 Pandemic: The case of Germany's fragmented authority, *Administrative Theory & Praxis*, 42(4), pp. 614-632, 10.1080/10841806.2020.1805273

16. House, E.R. 1991. Realism in Research, *Educational Researcher* 20(6), pp.2-9

17. International Labour Organization (ILO). 2020. A policy framework for tackling the economic and social impact of the COVID-19 crisis, [online] Disponibil lahttps://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/briefingnote/wcms_745337.pdf[Accesat la 12 March 2021].

18. Karra, N., Tracey, P. and Phillips, N. 2006. Altruism and agency in the family firm: exploring the role of family, kinship, and Ethnicity, *Entrepreneurship theory and practice*, 30(6), pp. 861-877

19. Lenders, M.A.A.M. and fbn, E. 2001. Competitiveness of family businesses: distinguishing family orientation and business orientation. *Erasmus Research Institute of Management Report Series in Management*, pp.1-28

20. Lewandowska, A. and Hadrys-Nowak, A. 2014. *Socio-economic importance of family businesses in selected countries from all over the World*, [online] Disponibil la: <https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/4888/2012_06_Socio-economic%20importance%20of%20family%20businesses%20in%20selected%20countries%20from%20all%20over%20the%20world_ALAH.pdf?sequence=3&isAllowed=y>[Accesat la 30 March 2021].

21. McKinsey. 2021. The coronavirus effect on global economic sentiment, [online] Disponibil la: <https://www.mckinsey.com/~/media/McKinsey/Business%20Functions/Strategy%20and%20Corporate%20Finance/Our%20Insights/The%20coronavirus%20effect%20on%20global%20economic%20sentiment/January%202021/The-coronavirus-effect-on-global-economic-sentiment-January-2021-vF.pdf?shouldIndex=false>[Accesat la 20 February 2021]

22. Mingers, J. 2012. Abduction: The missing link between deduction and induction. A comment on Ormerod's rational inference: Deductive, inductive and probabilistic thinking, *Journal of the Operational Research Society* 63(6), pp. 860-863, DOI: 10.1057/jors.2011.85

23. OECD. 2020. *Employment Outlook 2020: Worker Security and the Covid-19 crisis*, Paris: OECD [online] Disponibil la: https://www.oecd-ilibrary.org/employment/oecd-employment-outlook-2020_1686c758-en[Accesat la 20 February 2021]

24. Peirce, Charles S. 1955. Philosophical writings of Peirce. Ed. by Justus Buchler. New York: Dover

25. staigrew, A.M. 1990. Longitudinal Field Research on Change: Theory and Practice, *Organization Science*, 1(3), Special Issue: Longitudinal Field Research Methods for Studying Processes of Organizational Change, pp. 267-292

26. Purc, E. and Laguna M. 2019. Personal values and innovative behavior of employees. Frontiers in psychology 10, 10.3389/fpsyg.2019.00865

27. Sobh, R. and Perry, C. 2006. Research design and data analysis in realism research, *European Journal of Marketing* 40(11/12), 10.1108/03090560610702777

28. Starman, A.B. 2013. The case study as a type of qualitative research, Journal of contemporary educational studies, 64(1), pp. 28-43.

29. Thomas G. 2011. A Typology for case study in social science following a review of definition, discourse and structure, *Qualitative Inquiry*, 17(6), pp. 511-521, 10.1177/1077800411409884

30. United Nations. 2015. *Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development*[online] Disponibil la:<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>[Accesat la 20 February 2021].

31. Weick, K.E. and Roberts, K. H. 1993. Collective Mind in Organizations: Heedful Interrelating on Flight Decks, *Administrative Science Quarterly* 38(3), pp. 357-381

32. Yasenov, V.I. 2020. Who Can Work from Home? Abstract only https://papers.ssrn.com/abstract=3590895

33. Yin, R.K. 2009, *Case Study Research: Design and Methods*, 4th ed., e-book, CA: Sage

34. Zachariadis, M., Scott, S. and Barrett, M. 2010. *Exploring critical realism as the theoretical foundation of mixed-method research: evidence from the economics of IS innovations*, Working Paper Series, Cambridge Judge Business School

OPTIMIZATION PROCESSES IN WAREHOUSE MANAGEMENT

Cezarina Adina Tofan, Ancuţa Mihaela Bălteanu
Lecturer, PhD, University of Piteşti, PhD, University of Piteşti

Abstract : Today, logistics departments are present in almost all organization charts of companies around the world. But despite the growth the importance of logistics in the organizational structure, many executives still perceive the role of logistics as simplistic, considering that this activity consists only in the delivery of the product. Regardless of its field of activity, any organization must meet the role of material rotation. Logistics is the function responsible for this movement, in fact for all aspects of movement and storage materials, their journey from the first supplier to the last customer.
At present, logistics and warehouse management are some of the most important branches in the production environments. On the one hand, they must ensure that all the components required in the production process are available in stock in JIT system and, on the other hand, that the cost of storage capacity should be reduced to a minimum. This paper aims to analyze and improve the activity of a warehouse in a multinational automotive company.

Keywords: analysis and improving activities, wharehouse management

Introduction: The concentration and accumulation of stocks of goods by suppliers ensures the continuity of the supply of assembly lines with parts necessary for the realization of prototype projects. In the component warehouse of Workshop X are stored all the components necessary for the realization of the prototype projects. The conditioning and storage of goods has the role of ensuring the necessary components and their quality at the time of starting projects. The components are kept in optimal environmental and temperature conditions until the start of the project, respectively until the beginning of the assembly of the vehicles, when they are transferred to the workshops within the center.

Ensuring quality control of goods. The warehouse is equipped with a laboratory that performs the technical quality control of the components. In the automotive industry, the quality of the components is a very important detail. In order to ensure the quality of the final product, upon receipt of orders from suppliers, some of the components are tested and measured on the MDC to identify any non-conformities.

Carrying out operations to prepare the goods for production. Based on well-defined collection lists, kits of necessary parts in the workshop are made in the warehouse, the components are collected and stored on trolleys according to customer requirements, and then delivered to them.

Inventory management is done with the help of the integrated SAP system. All transactions that affect the stocks lead to the real-time updating of the related stocks.

The reception of the requested parts is done according to the planning in figure 1.

From a physical point of view, in the X prototype parts warehouse, taking into account that the assembly is done on the X plant platform, in the prototype workshop, and from an administrative point of view the reception is made using standard files with access to both the reception manager and the logistics manager.

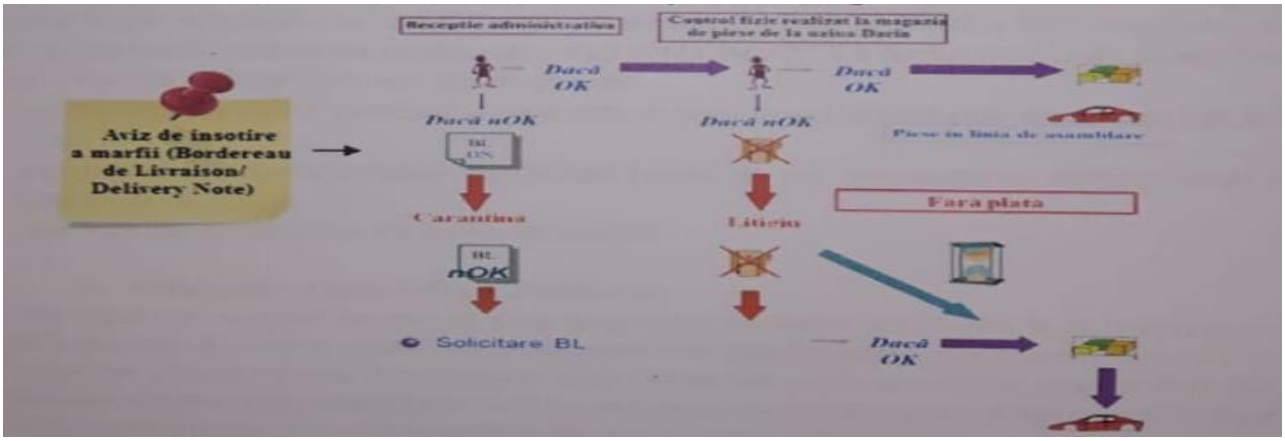

Fig.1. The process of receiving prototype parts on Platform X

The technology in the warehouse is divided into the following groups of operations.

The purpose of the reception is to verify the way in which the supplier fulfills its obligations under the contract (regarding the assortment, quality, quantity, packaging, marking) and whether the transport authorities comply with their obligations related to the integrity of the goods throughout the transport.

The final reception control has the role of ascertaining whether the products are appropriate or not qualitative.

The reception process involves the following operations: Document verification; Checking the identity and size of the batch; Quantity check; Creating labels.

O singura piesa	O singura eticheta de trasabilitate si bulina nivel de inginerie	O singura cutie	O singura eticheta pe cutie
			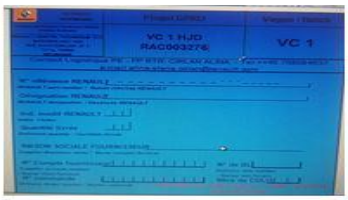

Fig.2. Label for identifying parts

Receipt of batches of products is also a stage in which numerous disputes can arise regarding: identification of goods; delivery of non-compliant products qualitatively and quantitatively; non-compliant or in some cases inadequate packaging; incorrect preparation of delivery or shipping documents.

The most common sources of litigation are:

- The discrepancy between the contracted assortment and the assortment attested by documents or the most real.
- Discrepancy between the quality contracted (prescribed or approved) and the actual quality of the consignment.
- Qualitative inconsistency of batches of goods.

The handling of materials aims to ensure the movement of goods from the reception points to the storage points. Hand trucks are used to move short-distance goods over short distances. Handling a larger volume of goods requires the use of motorized trolleys, some of which are designed to carry the operator, while in others the operator moves in front of or behind the trolley. Another category of equipment that ensures the mechanized handling of goods is that of rolling pallets. Also called wheeled pallets, they are actually a combination of strollers and pallets. Forklifts are essential equipment for handling chickens and containers.

In addition to transporting goods, forklifts can also move goods vertically, raising pallets to high heights and thus ensuring efficient use of storage space. The storage and storage of goods takes place in metal shelves. Storage is considered temporary if it is done for about 20 days and long-term when this time limit is exceeded. It is very important to keep the goods in good condition and this importance is also underlined by the obligation to subject certain products to storage tests to check the ability to withstand transport or to store in favorable or mechanical conditions favorable to the goods. Some products may be sensitive to changes during storage and there is also the possibility that they may inevitably depreciate qualitatively, which can lead to litigation.

Delivery of components in assembly lines is done with the help of trolleys, or pallet trucks in the case of large components. For each completed project, the warehouse operators receive a list of parts that should be collected and delivered to the assembly line depending on the sector or phase in which the car is located.

A specific label is applied to each component (fig.3)

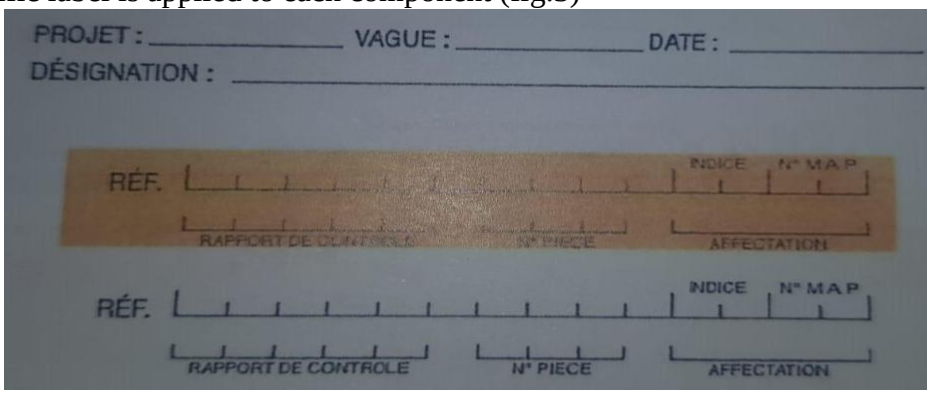

Fig.3. Traceability label

The quantities delivered in the assembly line are deducted from the stock by scanning the labels with the help of SAP consoles (fig.4).

Fig. 4. Location of the warehouse

The location of a warehouse aims primarily at the rational organization of the circulation of goods leading to the shortest possible circuits of their distribution. The basic criterion taken into account when placing the warehouses of goods is the assurance of optimal conditions for receiving, storing and distributing the goods and leading to a minimum cost of the movement of goods. The warehouse is located next to the X assembly shop, which facilitates the delivery of components to the assembly lines.

The sizing of the warehouses is represented by the surface, the volume and respectively the optimal height to ensure the storage of the quantities of goods. For the optimal sizing of a goods warehouse, the following aspects are taken into account: the expected volume of sales by deposit; speed of movement of goods; the scope of activity of the warehouse; the height to which the goods are stored; stocks of medium and maximum

goods, predetermined to be stored in the next period of time; warehousing system; the constructive particularities of the warehouse.

The principal area of a warehouse is the area actually used for the storage of goods, including those for handling. The main storage volume represents the volume actually occupied by the palletized goods units.

The size of the warehouses is represented by the surface, the volume and respectively the optimal height to ensure the storage of the quantities of goods.

Surface The **main** area of a warehouse is the area actually used for the storage of goods, including the area intended for their handling.

volume The **main** storage unit is the volume actually occupied by the palletized goods units.

The storage area of the goods can be structured according to the following scheme:

1. Main operating surface

- Surface of receptives (unloading, formation of loading units, quantitative and qualitative receptives, transport and storage);
- Storage area (storage, storage, air conditioning, transport and packaging for loading and unloading of goods from storage places);
- Delivery area (sorting, for delivery, preparation for sale, transport, batch formation for shipment to the beneficiary);

2. Secondary operating surface:

- Various services;
- Social and sanitary spaces;
- Offices;
- Retail outlets;
- Spaces for organizational processes related to the administration of the hall;
- Commodities for quality control of goods.

determination of the usable area of a warehouse is made on the basis of the number of conventional pallets required for the storage of goods.

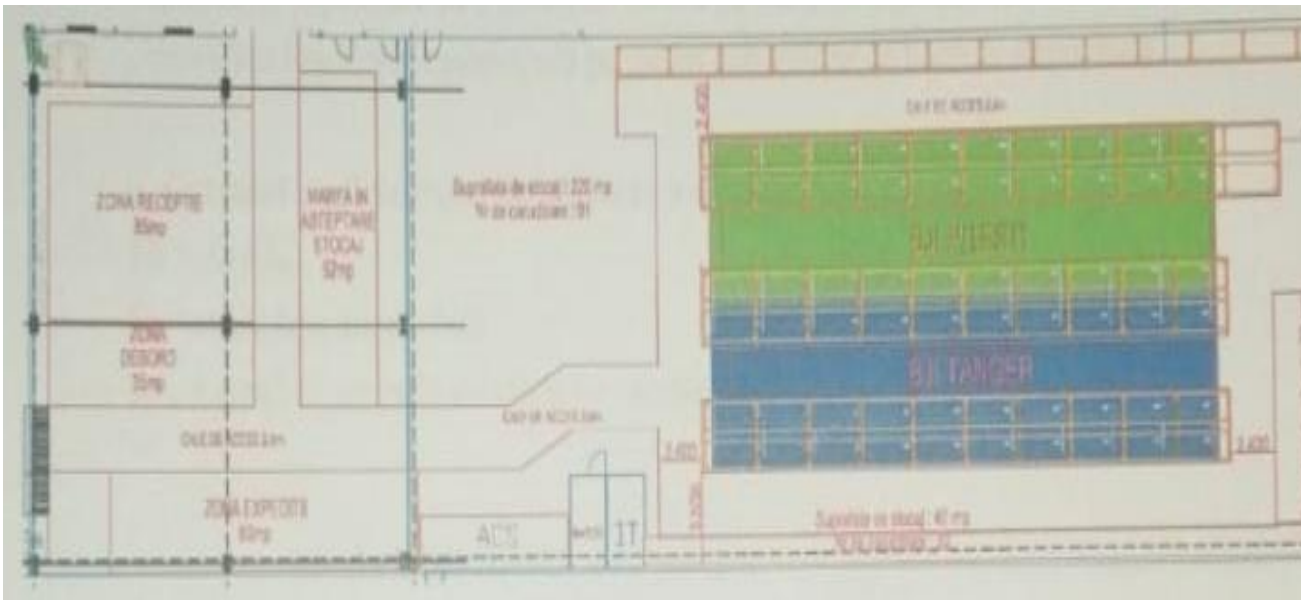

FIG. 5. The storage plan for the entire warehouse

S utilaX - the usable area of the warehouse intended only for projects (only storage on pallets)

S utilaX = 700 m² (contains 76 alveoli)

alveolus - the indicative load on an alveolus

S useful / alveola = 700 m² / 76 = 9.2 m² / floor-alveola

Each cell has 3 floors plus ground level, on which storage is allowed.

S a = 4x9.2 m² = 36.8 m² / cell (storage area of all levels of a cell).

From the previous calculation resulting in a total storage space:

S total = **S** a X nr alveoli = 36.8 x 76 = 2796 m²

The storage surface of the trolleys is intended for the collected parts to be required in the assembly to ensure the continuity of the projects. There are 3 areas for storing trolleys from the drawing.

S trolleys = 220 + 36 + 40 = 296 m² (intended for storing trolleys with parts).

A trolley of parts occupying 2.4 m², which results in a total number of trolleys stored simultaneously by:

C stored = 296 / 2.4 = 123 strollers

The number of conventional pallets is an adequate synthetic indicator for expressing the capacity of the warehouses.

The capacity of a warehouse is defined by the capacity to take over, store and deliver the goods. These capacities are measured by the maximum quantity of goods that can be taken over, stored or delivered in a well-defined unit of time (hour, day, year), with their own labor resources. These are expressed in different units of measurement: number, m³, kg or monetary units per chosen time unit.

The assessment of the real degree of use of the surfaces and storage spaces is made by means of the following coefficients:

- Surface utilization coefficient;
- Height utilization coefficient;
- Volume utilization coefficient;
- Storage space per cubic meter volume of storage base;
- The main functional area per cubic meter volume of storage base.

a. Calculation of the surface utilization coefficient:

U s = **S** d / **S** o

S d - available area / **S** o - the area occupied by the storage of goods

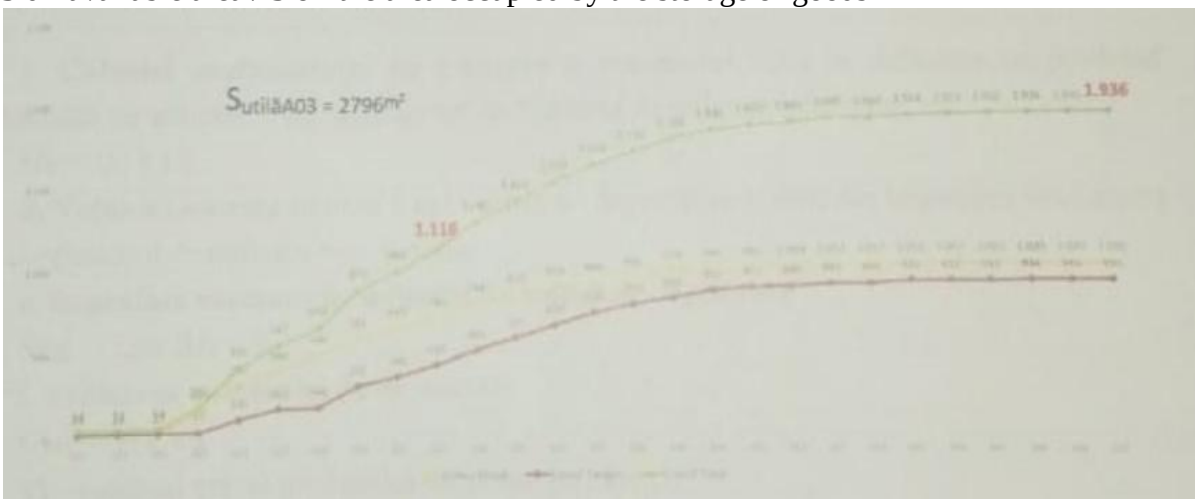

Fig. 6. Anticipation of the weekly occupancy level of the storage area on ongoing projects based on orders.

It is observed that a maximum occupancy level of 1936 m² is reached in week 50.

b. Calculation of the utilization coefficient of the deposit height

Ui = Is / It

Is = stacking height (size between floor level and top level of palletized unit)

It = total height (the size between the floor and the lower edge of the roof shape: in the case of multi-level constructions, up to the height of the lower part of the most colorful beam)

c. The calculation of the volume utilization coefficient (UV) is defined as the product of the surface utilization coefficient with the height utilization coefficient

Uv = Us x Ui

d.The volume required for 1 m ^{3} storage volume results from dividing one cubic meter by the volume utilization coefficient

e.Necessary area per unit of storage volume

Smc = 1mc / Uv x It

f. Use of storage volume

Uvd = V1 / V0

V1 = net volume of product stored on the pallet;

V0 = volume actually required for storage of the product;

The national exploitation of the useful volume of warehouses, the reduction of the time necessary for the formation of orders, the facilitation of the work of the workers, supposes the endowment with adequate furniture to the modern storage systems based on the palletizing and containerization of the goods. and the automation of work processes specific to the different phases of warehouse technology.

Pallet racks - for organized, adapted and appropriate storage of pallets and common objects:

- ✓ Shelf height 3000 mm
- ✓ Shelf depth 800 mm
- ✓ Frame length 3600 mm
- ✓ Carrying capacity on the shelf: up to 5.5 t
- ✓ Load-bearing capacity in the field: up to 25 t

Fig. 7. Palletizers

Shelves with shelves - The system of shelves for multi-storey storage consists mainly of the frame, shelves, respectively the necessary elements of static stiffening (diagonal reinforcements). The system frame consists of two legs and static stiffening elements.

The legs of the system are properly profiled, they contain hooks to support the metal shelves, on which are fixed (in four pieces) the elements of the shelves without joining with screws. without the help of tools. The hooks are fixed on the legs at a height of 50 mm.

- ✓ Frame depth 800 mm
- ✓ Frame height 3000 mm
- ✓ Shelf depth 50 mm
- ✓ Shelf length 200 mm

✓ Basic load-bearing metal shelves; 100 kg / shelf element.

The system is equipped with multiple useful accessories, which make it possible to create a customized storage system, respectively the creation of a specific warehouse logistics.

Manipulation is the basic, but not productive, elementary activity, which consists of moving to supply and evacuate jobs as well as other unproductive activities of warehouse operations or checkpoints.

Improving the quality of processes in the logistics sector

One of the methods for establishing the Kaizen approach for an organization is to evaluate work organization and visual management standards. 5S involves people by using standards and discipline. It's not just about cleanliness, it's about focusing on maintaining standards and discipline to manage the organization - all done with support and respect for the workplace (Gemba), every day.

Beyond these very clear principles, 5S is primarily a way of thinking and practicing on a daily basis, to facilitate operations and optimize working conditions. The goal is very simple: to have a job and to continuously improve it.

Although this tool was originally intended for production facilities, it has proved its usefulness for any type of office, as its purpose is to allow everyone, regardless of area of activity (production or tertiary), to optimize their effectiveness by application of five main principles:

1. Sorting: separating what is necessary from what is not necessary and throwing away unnecessary things
2. Arrangement (Seiton): a place for everything .. and everything in its place
3. Cleaning (Seiso): cleaning and maintaining it systematically
4. Standardization (Seiketsu): formalization of standards for the workspace
5. Practice (Shitsuke): applying, enforcing and improving standards.

Fig. 8. Method 5S

It is impossible to perform a 5S analysis with one or two people. Everyone needs to be involved. Everything that needs to be done is fairly straightforward. The difficulty is to do that regularly. This requires determination, perseverance and cooperation. But this combination, in turn, creates a new sense of team identity and a better climate in the company.

It is important to start by doing. It is not essential how well the theory is understood, because theory does not produce results, only action produces results. And this action has the power to change people's attitudes, it has the power to transform them. Every part of the 5S process is important. Every step has the power to "open" people's eyes. The 5S method is the best way to start eliminating waste.

To be effective, in areas where visual management is applied, processes must be clearly identified and controlled. First and foremost, you need order, cleanliness, and cleanliness.

Kaizen 5S refers to the organization of the workplace and is a solid foundation for many organizations, which are oriented towards continuous improvement. It is applicable and successful in all sectors that want to have remarkable results.

This method was applied in the prototype logistics area, named in the Renault platform as Magazin X. The problem area is represented by the storage area of the sheet metal parts and the storage of the assembly parts of small and large sizes. Thus for this area we applied the 5S, namely Sorting, Sorting, Cleaning, Standardization and Self-Discipline.

1. The analysis started with the first step **Seiri - Sorting** , where the things we need will be separated from the unnecessary ones and the work environment will be cleaned. In this stage, the sorting of the parts in the sheet metal for the body and the assembly parts was performed. Also at this stage, the parts with a higher rotation were established. Also here the pieces were divided and placed on shelves according to the model and ABC, namely:

- A - daily use;
- B - weekly or monthly use;
- C - rare use;

2. **Seiton - Order** - which is the arrangement of essentials so that they are easy to find and use. At this stage the pieces were divided into two categories:

- Body parts for the body;
- Body mounting parts;

Thus, each category was placed on location, type and size, and on each box was affixed a label of the origin of the piece with reference code and another label with barcode (fig. 9.) of it to be easier. to be identified.

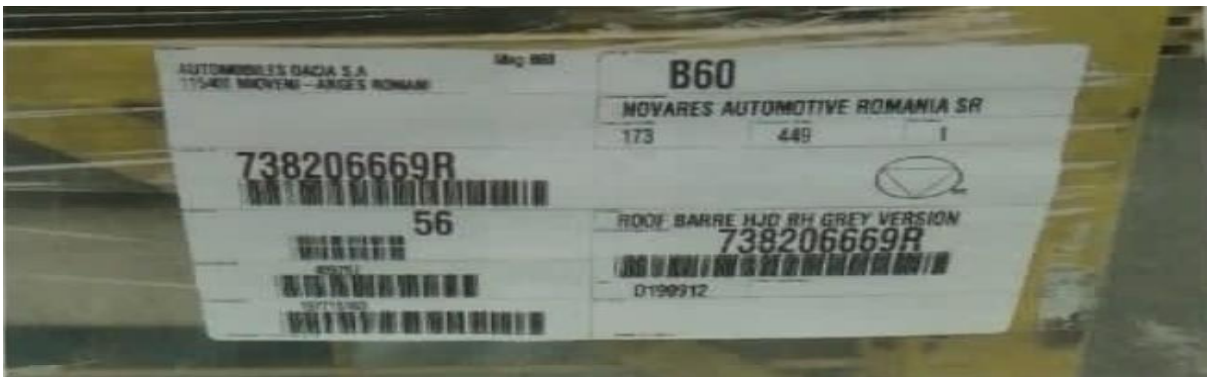

Fig. 9. Box with part label of origin and barcode

3. **Seiso - Cleaning** - thus maintaining the cleanliness of the logistic storage and reception spaces according to a clear program, by defining the ways and means by which the respective cleaning will be done. Thus, the proper ordering and placement of the parts on the

shelves was done (fig. 10 and fig. 11) and to establish a clear daily cleaning program by the personnel involved in logistics as well as a weekly program, where the warehouse manager will check the location. parts by location, their type and proper storage.

Fig. 10. Application of 5S in the parts storage area

Fig. 11. Application of 5S in the storage area of small and large parts

4. **Seketsu - Standardization** will initiate some procedures to avoid future occurrences of problems from the first 3S.

For this stage, internal rules for storage and reception of sheet metal and assembly parts have been established:

- Parts that are manufactured in Mioveni will be stored only in locations and in special tanks according to the size of the piece;
- The reception of the pieces will be done only in the first shift, so with a schedule from 07:00 to 15:00, by the receptionist and a representative of the quality department;
- The parts that have transit availability will be stored in the transit location and in the original box with the original label from the supplier and the one with bar code;
- The collection of the pieces from the shelf will be done only through the scanner where it will be automatically deducted from the stock for their visibility;
- The assembly of parts is done on specialized kits for each validation support;

5. Shituke - Self-discipline - a permanent observance of the established rules, through a special rigor and controlled by the logistic space manager. To ensure that the rules are

followed, the storage and reception areas will be checked daily at random, so that daily meetings will be held with all the logistics staff involved in the warehouse to communicate the problems discovered and their solutions, including how not to. it will be repeated in the future.

Fig. 12. 5S application: representation of small and large parts

Advantages of the 5S method:

- Improving safety at work;
- 5S becomes a fundamental measure in an organization and the key factor for Kaizen;
- Forms a solid foundation for developing a culture of continuous improvement;
- Employees gain a sense of ownership, involvement and responsibility in the workplace;
- Improving performance in productivity, quality and morale, leads to increased profitability;

CONCLUSION

Analyzing the functions, typology and technological process in the area of warehouse X, a storage warehouse, where car components and assembly are stored for a medium or short period. Inventory management is done with the help of the integrated SAP system.

All transactions that affect stocks lead to a real-time update of the related stocks. It is possible to define multiple units of measurement and automatic conversion to have a complete picture of the process of purchase, reception, storage, transfer and sale.

Due to the nature of its main activities, it is a collection warehouse, which concentrates relatively small quantities of goods from various suppliers, and according to the form of ownership it is a private warehouse.

Storage and storage generally takes place in metal shelves. Storage is considered temporary if it is done for about 20 days and long-term when this limited period is exceeded. It is very important to keep the goods in favorable conditions.

Rational exploitation of the useful volume of warehouses, reduction of time required to form orders, ease of work of workers, involves the provision of furniture suitable for modern storage systems based on palletizing and containerization of goods, and on the other hand with the type of commercial equipment to ensure mechanization and automation of work processes specific to the different phases of warehouse technology.

Thus, in order to streamline and remedy the problems encountered in the logistics area with warehouse problems, the 5S Method was implemented. It was found that the parts were

stored in a non-conforming manner and were randomly placed on the shelves and were difficult to identify.

To begin with, we made the parts according to the ABC method, in order to prioritize the most common parts. After applying this method, a specific label of 2 product groups was imposed: assembly and body. Each label contains track details and a barcode to make it easier to identify and communicate directly with the SAP-RACINE internal storage program.

The first 3S (sorting , arranging, cleaning) were thus applied very well, but the approach must continue and be perennial. Thus, this strength must be followed by the last 2S (standardization and practice), under the leadership of managers, who must define the standards, to check if they are met.

After these changes, the logistics area provides visibility of the parts in the storage area, as the parts are stored according to size, group and use.

A set of internal rules has been imposed to maintain these changes and to continuously improve the logistics processes in the warehouse.

BIBLIOGRAPHY

1. Wolniak, Radosław. (2020). Analysis of the 5S method functioning in a production company. Scientific Papers of Silesian University of Technology. Organization and Management Series. 2020. 523-531. 10.29119/1641-3466.2020.146.37.
2. Drozd, Radosław & Kisielewski, Marcin. (2017). The concept of improving warehouse management in the x production company. Research in Logistics and Production. 7. 31-39. 10.21008/j.2083-4950.2017.7.1.3.
3. Karpova, N.. (2022). Modern Warehouse Management Systems. 10.1007/978-3-030-83175-2_34.
4. Cywiński, Marcin. (2021). OPTIMIZATION PROCESSES IN WAREHOUSE MANAGEMENT. Globalization, the State and the Individual. 28. 74-85. 10.5604/01.3001.0015.6594.

SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN A GLOBALIZED WORLD. OPPORTUNITIES AND CHALLENGES

Andra Maria Manda
Lecturer, PhD, University of Craiova

Abstract: Globalization is the integration of the states and people of the world, which has been made possible by the reduction of the costs of transport and communications and the fall of the barriers to the flows of goods, services, capital and people.
The main dimensions of globalization are: economic globalization; environmental globalization and social and cultural globalization. Globalization is not a new phenomenon. It brings both benefits and threats.
Sustainable development outlines a framework through which communities can use resources efficiently to create the necessary infrastructure and improve the quality of life.
The aim of sustainable development is to contribute to the consolidation of the economy by creating economic activities.
This paper aims to analyze economic globalization and sustainable development, bringing to the fore the opportunities and challenges posed by them.

Keywords: globalization, sustainable development, challenges, opportunities

1. Globalizarea – definiție și dimensiuni

Globalizarea și dezvoltarea durabilă reprezintă două concepte care se întrepătrund[1]. Deși termenul de globalizare a devenit un clișeu, conceptul în sine nu este unul nou. Originea globalizării datează din secolul XIX și începutul secolului XX, iar termenul a fost acceptat de lumea academică abia în anii `60. Astăzi termenul de globalizare se regăsește ca expresie în toate limbile lumii. Globalizarea reflectă faptul că lumea se transformă rapid într-un spațiu fără frontiere aflat sub influența forțelor tehnologice și economice. Astfel, evoluția și dezvoltarea oricărei regiuni de pe glob poate avea consecințe majore asupra indivizilor și comunităților de pe altă parte a globului.

Datorită complexității sale, în literatura economică găsim o serie de definiții ale globalizării. Held & McGrew (2003) definesc globalizarea ca fiind un fenomen care se manifestă ca un set de legături interregionale de la nivel local la nivel național și până la scară internațională.

Fondul Monetar Internațional definește globalizarea[2] ca fiind creșterea interdependenței economice a țărilor la nivel mondial prin creșterea volumului tranzacțiilor internaționale cu bunuri și servicii, fluxuri de capital și tehnologie. La nivel global economiile sunt interconectate politic, economic și social ceea ce necesită utilizarea unor strategii manageriale durabile.

Globalizarea este un proces complex, multidimensional care reprezintă interdependența țărilor lumii și cuprinde multe domenii, de la economie, politică și mediu până la cultură. Din punct de vedere economic, evoluția globalizării a avut 4 etape: etapa națională; etapa internațională; etapa multinațională și etapa globală. De-a lungul istoriei

[1] Baldwin, B., The effects of globalization on sustainable development, Institute of Strategic Management, 2018, p. 21-22
[2] Makasi, A., Govender, K., Globalization and Sustainable Development: A Conceptual Model, Mediterranean Journal of Social Sciences, MCSER Publishing, Rome-Italy, Vol 6, No. 4, 2015, p. 341

globalizarea a dus la creşterea interdependenţei dintre ţările lumii în domeniul economic, politic, mediu şi cultural.

Astfel, globalizarea a făcut ca o problemă de la nivel de individ să devină o problemă la nivel de grup. Războiul dintr-o țară a dus la un flux de refugiați în alte țări, iar problemele de mediu dintr-o țară au creat dezastre în alte țări. Pe de altă parte, globalizarea poate fi considerată ca o strategie în ceea ce privește crearea de oportunități în diferite zone ale lumii și folosirea lor pentru a optimiza activitățile unei instituții.

2. Dezvoltarea durabilă o alternativă la globalizare?

2.1. Definiția dezvoltării durabile

Alternativa globalizării și a ideologiei neoliberale este ideea și conceptul de dezvoltare durabilă. Filozofia și motivul principal al acestei abordări este determinat de trei probleme ale lumii contemporane: dezvoltarea economică; progresul social și mediul natural.

Dezvoltarea durabilă a câștigat popularitate în dezbaterile politice mai ales deoarece țările în curs de dezvoltare sunt conduse de potențialul pe care aceasta îl are de a conserva resursele naturale, de a proteja mediul și de a atinge obiectivele sociale.

Scopul dezvoltării durabile este reprezentat de stabilitatea pe termen lung a economiei și a mediului, lucru ce poate fi atins prin integrarea economică, a mediului și cea socială. De asmenea, dezvoltarea durabilă[3] se mai bazează și pe participarea indivizilor în procesul de dezvoltare.

Inițial, dezvoltarea durabilă se referea doar la aspectul economic, dar, în timp, s-a convenit că este firesc ca dezvoltarea durabilă să necesite simultaneitatea mai multor condiții, inclusiv o compatibilitate permanentă și sigură a mediului creat de om cu mediul natural.

În acest context, dezvoltarea durabilă poate fi definită ca gestionarea relației dintre om și ecosistemul natural cu scopul utilizării resurselor durabile pentru asigurarea bunăstării generațiilor viitoare. În cadrul planificării dezvoltării durabile întrebările care se pun sunt legate de interacțiunea care există între sistemele care duc la o mai bună eficiență și dezvoltare.

2.2. Provocările dezvoltării durabile

În ceea ce privește marile provocări ale dezvoltării durabile[4], în anul 1987 Comisia Bruntland a publicat un raport sub numele de „Viitorul nostru comun" oferind cea mai citată definiție a dezvoltării durabile și anume: dezvoltarea durabilă reprezintă dezvoltarea nevoilor prezente fără a compromite abilitățile generațiilor viitoare de a își satisface nevoile. Această definiție se axează pe ideea conservării resurselor pentru generațiile viitoare, lucru care deosebește politica de dezvoltare durabilă de politica de mediu tradițională.

Dezvoltarea durabilă presupune mai multe lucruri[5] deodată: compatibilitate permanentă și sigură a mediul creat de om cu mediul natural; interpretarea prezentului în termini ai viitorului, prin introducerea securității mediului în loc de maximizarea profiturilor ca scop al dezvoltare durabilă; introducerea compatibilității de strategiile naționale de dezvoltare ca rezultat al creşterii interdependenţei în plan economic şi de mediu; stabilizarea creşterii demografice; redimensionarea creşterii economice şi restructurare tehnologică, pentru conservarea resurselor, limitarea riscurilor, reducerea dependenţei de petrol, promovarea resurselor regenerabile; schimbarea tendinţelor de producţie şi consumul; crearea unui cadru internaţional adecvat instituţional şi legislativ care are în vedere corelarea dintre

[3] Norouzi, N., Ataei E., Globalization and sustainable development, International Journal of Innovative Research in the Humanities, Vol.1, No.2, 2021, p. 69

[4] Vasilescu, M., Globalization and sustainable development: opportunities and challenges, Annals of the „Constantin Brâncuşi" University of Târgu Jiu, Economy Series, Issue 2/2020, p. 69-70

[5] Neag, M.-M., Bucăța G., Globalization and sustainable development, Military Art and Science, Revista Academiei Forţelor Terestre Nr. 1 (77)/2015, p. 19

dezvoltarea durabilă cu mediul; îmbunătățirea substanțială a situației țărilor cel mai puțin dezvoltate în raport cu cele puternic dezvoltate.

Globalizarea și dezvoltarea durabilă pot fi considerate ca două fețe ale aceleiași monede. Când globalizarea reorganizează lumea, dezvoltarea durabilă indică amenințările pe care le presupune această nouă ordine și care rezultă din istoria anterioară a omenirii.

Pentru a putea discuta despre dezvoltarea durabilă trebuie îndeplinite unele cerinţe minime: redimensionarea creşterii economice pentru alocarea rezonabilă a resurselor şi calitatea înaltă a producţiei; eradicarea sărăciei, prin satisfacerea nevoilor esențiale ale populației: loc de muncă, hrană, alimentare cu energie și apă, un loc de locuit și sănătate; creșterea demografică controlată; conservarea și creșterea resurselor naturale prin menținerea diversității ecosistemelor și monitorizarea impactului activităților economice asupra mediului; schimbarea tehnologică și controlul resurselor tehnologice; descentralizarea guvernamentală, implicarea activă în procesul decizional; coroborarea deciziilor nationale si internationale privind mediul si dezvoltarea; unificarea globală a deciziilor privind mediul și economia.

Dezvoltarea durabilă trebuie înțeleasă ca un concept larg, care integrează preocupările pentru economie, mediu și ocuparea forței de muncă, aceste elemente fiind puternic influențate de inovația tehnologică și comerțul globalizat. Un pas important în implementarea conceptului îl reprezintă Declarația Mileniului, opt obiective precise de dezvoltare, precum: reducerea sărăciei și a foametei, realizarea accesului universal la învățământul primar, promovarea egalității de gen și abilitarea femeilor, reducerea mortalității infantile, îmbunătățirea de sănătate maternă, HIV/SIDA, malarie și controlul altor boli, durabilitatea mediului și crearea de parteneriate globale pentru dezvoltare.

Pe baza succeselor Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului, Agenda 2030 a Adunării Generale a Națiunilor Unite a conceput Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD), cunoscute și sub denumirea de Obiectivele Globale, un apel universal la acțiune pentru a pune capăt sărăciei, a proteja planeta și a se asigura că toți oamenii se bucură de pace și prosperitate, inclusiv noi domenii, cum ar fi schimbările climatice, inegalitatea economică, inovația, consumul durabil, pacea și justiția, printre alte priorități.

Dezvoltarea durabilă urmărește să ofere un cadru prin care comunitățile să poată utiliza eficient resursele, să creeze infrastructuri eficiente, să îmbunătățească calitatea vieții. Acesta își propune să contribuie la consolidarea economiei prin activitățile comerciale create.

Mai mult, conceptul de dezvoltare durabilă urmărește să integreze considerațiile de mediu natural și demografic cu strategiile naționale și internaționale de dezvoltare, urmărindu-se asigurarea unui echilibru relativ și dinamic între creșterea economică, dezvoltarea culturală, progresul tehnic și științific și protecția mediului, satisfacând astfel cerințele a dezvoltării sociale.

Ca orice proiect de anvergură, dezvoltarea durabilă presupune o evoluție procedurală realizabilă prin rezolvarea unor probleme, dintre care foarte importante sunt: constrângerea demografică, constrângerea tehnică, echitatea și compensarea intra și intergenerațională, eficiența (dezvoltarea durabilă care urmărește să demonstreze că profitul nu trebuie să fie scopul principal) și, nu în ultimul rând, economia mediului, care reprezintă o provocare pentru teoria dezvoltării durabile în măsura în care încearcă, printre altele, umanizarea și ecologizarea economiei.

3. Controversele globalizării

Dezbaterile privind globalizarea și modul în care aceasta continuă să afecteze economia mondială continuă să provoace tot mai multe controverse. Friedman (2004) susține globalizarea, invocând îmbunătățirea stilului de viață al populației globale, în timp ce Klein (2007) susține contrariul pe baza unei multitudini de informații adunate prin cercetări efectuate în multe economii din lume ale căror economii au înregistrat beneficii limitate după

ce a acceptat pe deplin conceptul de globalizare la cererea Băncii Mondiale ca o condiție prealabilă pentru ajutorul financiar.

Ca și consecință a globalizării, privatizarea și liberalizarea piețelor din anumite țări, pentru a se califica pentru împrumuturi, a condus la creșterea sărăciei și la creșterea inegalității.

Unii critici susțin că nu mai există o definiție clară a globalizării, dar chiar și așa, termenul încă trezește emoții puternice în susținători și oponenți.

În literature de specialitate se sugerează că efectele globalizării asupra țărilor în curs de dezvoltare se datorează politicilor conduse de națiunile în curs de dezvoltare care, întâmplător, se află în scaunul de conducere al globalizării.

Pe de altă parte, alții subliniază avantajele pe care țările bogate le obțin prin globalizare și prevăd că economiile lor sunt suficient de stabile pentru a depăși crizele viitoare.

O serie de autori susțin că globalizarea a făcut lumea un loc mai bun, o lume care va duce în cele din urmă la prosperitate economică, libertate politică și pace mondială.

Se observă că un beneficiu valoros al unei lumi globalizate este mișcarea liberă a ideilor, oamenilor, valorilor și sistemelor de pe tot globul. Bhagwati (2004) și Powelson (1998) notează, de asemenea, că nu numai statutul economic al bărbaților s-a îmbunătățit, ci a condus la îmbunătățirea mijloacelor de trai ale multor oameni de pe tot globul. Stiglitz (2002), susține totuși că o mulțime de imperfecțiuni au fost create din cauza globalizării.

Pentru a contracara aceste imperfecțiuni, este adesea necesară o atitudine antreprenorială. Chiar și în prezența acestor strategii antreprenoriale, provocările globalizării vor exista întotdeauna.

4. Concluzii

Globalizarea este o mega tendință care modelează în mod semnificativ economia contemporană. Ca atare, globalizarea este supusă unei dezbateri teoretice intense în teoria socio-economică contemporană. Globalizarea poate fi înțeleasă ca pe un proces unic, legal și progresiv de unificare a economiei mondiale. Procesul de globalizare poate fi interpretat de asemenea ca inegal și nesigur în ceea ce privește rezultatele și multidimensionalitatea lui. Efectele generate de globalizare sunt ubicuitatea și sustenabilitatea.

Dezvoltarea durabilă presupune o creștere economică în concordanță cu cerințele echilibrului ecologic și al dezvoltării umane, ceea ce înseamnă că sunt luate în considerare toate aspectele progresului uman și orientat către om: cultură, știință, civilizație, egalitate și echitate, etnii, națiuni, popoare.

BIBLIOGRAPHY

1. Baldwin, B., The effects of globalization on sustainable development, Institute of Strategic Management, 2018

2. Makasi, A., Govender, K., Globalization and Sustainable Development: A Conceptual Model, *Mediterranean Journal of Social Sciences, MCSER Publishing, Rome-Italy, Vol 6 No 4 S3, 2015;*

3. Neag, M.-M., Bucăța G., Globalization and sustainable development, Military Art and Science, Revista Academiei Forţelor Terestre Nr. 1 (77)/2015

4. Norouzi, N., Ataei E., Globalization and sustainable development, International Journal of Innovative Research in the Humanities, Vol.1, No.2, 2021

5. Olsson, L., Hourcade, J- C., Kohler, J. , Sustainable Development in a Globalized World, Journal of Environment & Development, Vol. 23(1) 3–14, 2014;

6. Pawłowski, A., Sustainable Development and Globalization, Problems of sustainable development, vol. 8, no 2, 2013;

7. Rondinelli, D., A., Globalization of sustainable development?: principles and practices in transnational corporations, Georgia Tech Center for International Business Education and Research Working Paper Series 2007-2008;
8. Scandizzo, P.L, Paganetto, L., Is globalization sustainable? 2019;
9. Vasilescu, M., *Globalization and sustainable development: opportunities and challenges*, Annals of the „Constantin Brâncuşi" University of Târgu Jiu, Economy Series, Issue 2/2020.

THE DUMPING PHENOMENON ON THE EUROPEAN UNION'S MARKET

Oana Voica Nagy
Lecturer, PhD, „Dimitrie Cantemir" University of Târgu Mureș

Abstract: In this paper we propose an analysis of the internal and European legal dispositions regarding the dumping phenomenon. This anti-competitive practice is of nature to affect the unique market of the European Union. Due to this fact, the European Union considers it an actual threat to its economy, and therefore it continuously supervises the import of goods in the Union and their prices. Its jurisprudence does not lack on cases in this regard, so we will analyze the measures that the European Union takes, in order to stop enterprises from third parties to sell their goods on the unique market of the European Union at very low prices as it may harmfully damage the market. We will also make a foray into the Romanian legislation regarding the dumping phenomenon to see if our legislator has aligned the legislation in the competition domain to the one of the European Union, and if it sanctions such anti-competitive conduct of enterprises. Not at least important, we will highlight the importance of these regulations in the competition law.

Keywords: dumping, enterprise, unique market, prices, anti-competitive practices, community regulations

INTRODUCERE

Practicile anticoncurențiale manifestate de întreprinderi în desfășurarea activității lor economice sunt de natură să aducă atingeri grave unei anumite piețe, respectiv celorlalți participanți la viața economică. La nivel internațional, una dintre formele de manifestare a practicilor anticoncurențiale, mai exact a abuzului de poziție dominantă este dumpingul, prin care se urmărește excluderea de pe piață a unuia sau a mai multor concurenți.

În literatura de specialitate, dumpingul este prezentat ca fiind o materializare a „prețurilor de ruinare" de către o întreprindere ce deține pe piață o poziție dominantă față de ceilalți concurenți, iar utilizarea de către aceasta a prețurilor de ruinare are ca efect determinarea concurenților să părăsească piața sau, în funcție de situație, să nu mai dorească să pătrundă pe acea piață[1].

Având în vedere specificul acestei instituții, putem vorbi despre dumping doar în cazul operațiunilor economice internaționale care presupun desfacerea mărfurilor pe o anumită piață. În ceea ce ne privește, vom analiza în ceea ce urmează, fenomenul dumpingului pe piața unică creată de Uniunea Europeană[2]. Acest fenomen poate cauza întreprinderilor din cadrul Uniunii Europene un prejudiciu important datorită prețurilor situate sub valoarea normală pe care le practică întreprinderile exportatoare, din state terțe[3].

În concret, Dumpingul reprezintă vânzarea mărfurilor la prețuri mult mai mici decât cele ale pieței sau chiar sub prețul de producție, pentru a facilita intrarea pe piață a unei întreprinderi, dar și pentru înlăturarea concurenților și dobândirea unei cote cât mai mari din

[1] I. Lazăr, *Dreptul Uniunii Europene în domeniul concurenței*, Editura Universul Juridic, București, 2016, p. 266.
[2] Pentru detalii cu privire la istoricul formării pieței unice la nivelul Uniunii Europene, a se vedea Emilia Lucia Cătană, Ioana-Raluca Toncean-Luieran, *Dreptul Uniunii Europene: istoric, instituții, izvoare, libertăți fundamentale, jurisprudență*, Editura Universul Juridic, București, 2018, pp. 24-31.
[3] A se vedea E. Cotoi, *Dreptul european al concurenței*, Editura Risoprint, Cluj Napoca 2009, p. 139.

acea piață[4].

RĂSPUNDEREA PENTRU DUMPING

Pentru a fi angajată răspunderea pentru practicarea unor prețuri sub prețul pieței de către o întreprindere, pentru a intra pe piața europeană este necesară, în primul rând, stabilirea existenței fenomenului de dumping prin parcurgerea unei anumite proceduri.

Astfel, potrivit Regulamentului (UE) 2016/1036 al Parlamentului European și al Consiliului din 8 iunie 2016 privind protecția împotriva importurilor care fac obiectul unui dumping din partea țărilor care nu sunt membre ale Uniunii Europene[5], pentru existența dumping-ului și aplicarea unor măsuri de sancționare este necesar ca prețul de export, către Uniunea Europeană, al unui produs să fie mai mic decât valoarea sa normală. Pe lângă această condiție esențială trebuie de asemenea să se facă dovada producerii unui prejudiciu însemnat, ce a afectat acea parte a industriei din cadrul Uniunii care fabrică un produs similar.

Cea de-a treia condiție se constituie în stabilirea unei legături de cauzalitate între prejudiciul material și importurile ce fac obiectul fenomenului de dumping[6]. Această condiție rezultă din faptul că dumpingul presupune angajarea răspunderii extracontractuale, fapt ce determină necesitatea îndeplinirii cumulative a condițiilor stabilite pentru răspunderea delictuală, și anume: comiterea unei fapte ilicite, existența unui prejudiciu, stabilirea unei legături de cauzalitate între prejudiciul cauzat și faptul ilicit și nu în ultimul rând dovedirea vinovăției persoanei care a comis faptul ilicit[7].

Ultima condiție pe care regulamentul menționat anterior o impune este ca măsura ce urmează a fi aplicată pentru înlăturarea dumpingului să nu cauzeze daune economiei Uniunii Europene în general, adică să nu fie împotriva intereselor acesteia. Cu alte cuvinte, beneficiul adus ramurii industriei în care a fost constatată practicarea dumpingului ca faptă anticoncurențială să nu cauzeze daune economiei în ansamblul său.

Stabilirea existenței dumpingului presupune efectuarea unei comparații între prețul de export către Uniunea Europeană și prețul de comercializare a unui produs fabricat în cadrul acesteia, pe de o parte, iar pe de altă parte compararea prețului pentru același produs (cel exportat către Uniunea Europeană) de pe piața internă și cea a Uniunii[8].

Pentru a se putea realiza această comparație Regulamentul Parlamentului European, definește în art. 1 alin. (4) din Regulament „produsul similar" ca fiind un produs identic, ori dacă nu este posibilă identificarea unui asemenea produs, unul care prezintă caracteristici foarte asemănătoare cu produsul în cauză. Astfel se va stabili valoarea normală – care reprezintă prețul intern al produsului, și valoarea de export a acestuia – adică prețul ce urmează a fi plătit pentru acel produs în cadrul Uniunii Europene.

Pentru a stabili existența unui prejudiciu pentru o ramură a industriei din Uniunea Europeană este necesar, conform art. 1 alin. (2) din Regulament ca prețul de export al produsului să fie mai mic decât prețul practicat de întreprindere pe piața din țara exportatoare.

---

[4] Pentru detalii a se vedea Gh. Gheorghiu, M. Niță, *Dreptul concurenței*, Ediția a II-a, modificată și completată, Editura Universul Juridic, București, 2017, p. 72.

[5] Pentru ușurința exprimărilor, Regulamentul Regulamentul (UE) 2016/1036 al Parlamentului European și al Consiliului din 8 iunie 2016 privind protecția împotriva importurilor care fac obiectul unui dumping din partea țărilor care nu sunt membre ale Uniunii Europene, va fi denumit în continuare „Regulamentul".

[6] Pentru detalii privind măsurile și condițiile de sancționare a fenomenului de dumping a se vedea Regulamentul (UE) 2016/1036 al Parlamentului European și al Consiliului din 8 iunie 2016 privind protecția împotriva importurilor care fac obiectul unui dumping din partea țărilor care nu sunt membre ale Uniunii Europene, disponibil în format electronic pe site-ul https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/?uri=CELEX%3A32016R1036

[7] Gh. Gheorghiu, M. Niță, *op. cit.*, p. 77.

[8] E. Cotoi, *Drept european al concurenței*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2009, p. 140.

Excepție de la această situație îl poate constitui inexistența pe această piață a produsului exportat ceea ce presupune compararea cu un produs similar.

S-a evidențiat însă, de către autorii de specialitate din domeniu, și faptul că dumpingul nu se manifestă de fiecare dată sub forma practicării de către exportatori a unor prețuri reduse pentru anumite produse ci și prin determinarea creșterii costurilor de producție a întreprinderilor concurente, efectul fiind însă același[9].

MĂSURILE APLICATE ÎN CAZUL IDENTIFICĂRII PRACTICII DE DUMPING PE PIAȚA EUROPEANĂ

După stabilirea existenței dumpingului, pentru repararea prejudiciului cauzat respectiv pentru prevenirea producerii alor prejudicii este necesară angajarea răspunderii prin aplicarea unor măsuri specifice.

Acest măsuri pot avea un caracter provizoriu, atunci când ele se aplică înaintea existenței unei decizii definitive de stabilire a existenței dumpingului, ori pot fi aplicate pe o perioadă de maxim 5 ani pentru restabilirea unui echilibru pe piață, adică pentru a contrabalansa dumpingul[10].

Măsurile provizorii pot fi impuse, potrivit dispozițiilor Regulamentului în condițiile în care a fost deschisă o procedură de stabilire a existenței, a gradului și a efectelor unui potențial dumping și rezultatul preliminar este unul pozitiv.

În această situație pot fi impuse taxe de dumping, până la soluționarea definitivă a plângerii ce a determinat declanșarea procedurii. Totuși nu trebuie omis intervalul de timp stabilit prin Regulament pentru impunerea acestor taxe. Astfel, ele nu pot fi impuse mai devreme de 60 de zile de la data declanșării procedurii, dar nici mai târziu de 9 luni de la aceeași dată, potrivit art. 7 alin. (1) teza 2 din același Regulament.

Exportatorii pot totuși, prin asumarea unor angajamente față de Comisia Europeană să fie scutiți, atât de taxele provizorii cât și de cele definitive, în cazul în care se constată printr-o decizie definitivă existența dumpingului.

Un element important în aplicarea măsurilor de dumping îl constituie marja de dumping, având în vedere faptul că în funcție de aceasta se stabilește taxa definitivă, aplicată în cazul identificării existenței dumpingului la nivelul Uniunii Europene. Importanța acestei marje rezidă în faptul că taxa impusă nu o poate depăși, mai mult potrivit art. 9 alin. (4) din Regulament, ar trebui să fie mai mică în situația în care astfel ar fi acoperit prejudiciul cauzat.

Marja de dumping este calculată de către Comisie în cadrul procedurii de analiză a dumpingului prin împărțirea prețului de export la prețul de pe piața internă[11]. În situația în care se constată că această marjă de dumping nu depășește 2%, se consideră că practicarea unor prețuri mai mici are un impact nesemnificativ asupra industriei Uniunii Europene nefiind necesară aplicarea unor măsuri speciale, potrivit Regulamentului.

CONCLUZII

În concluzie, dumpingul, ca și fenomen internațional poate atrage după sine un grad ridicat de prejudiciere a industriei, ori a unei părți din industria Uniunii Europene. Acest fapt determină necesitatea unei intervenții prompte din partea instituțiilor acesteia și aplicarea, în cazul constatării existenței dumpingului a unor măsuri eficiente pentru reechilibrarea pieței și acoperirea prejudiciului cauzat. Efortul depus de Comisia Europeană în acest sens trebuie însă susținut prin eforturile individuale ale statelor membre care, potrivit Regulamentului trebuie să furnizeze Comisiei informațiile obținute în urma efectuării unor verificări, controale și examinări proprii.

În ceea ce privește măsurile aplicate în cazul identificării existenței dumpingului la nivelul Uniunii Europene și implicit a unui prejudiciu cauzat de acesta, Comisia poate lua

[9] I. Lazăr, *op. cit.*, p. 266-267.
[10] Gh. Gheorghiu, M. Niță, *op. cit.*, p. 79.
[11] E. Cotoi, *op. cit.*, p. 144.

diferite măsuri. Acestea pot consta în închiderea procedurii atunci când marja de dumping este sub 2%, aplicarea unor taxe provizorii până la încheierea procedurii, aplicarea unor taxe definitive pe o perioadă de maxim 5 ani și nu în ultimul rând asumarea de către exportatori a unor angajamente menite să înlăture fenomenul de dumping de pe piața unică europeană.

De asemenea, din economia dispozițiilor Regulamentului Uniunii Europene, reiese în mod neîndoielnic faptul că, prin taxele antidumping aplicate, respectiv prin angajamentele asumate de exportatori se urmărește în mod exclusiv repararea prejudiciului cauzat, evitarea unui prejudiciu viitor și reechilibrarea economiei Uniunii Europene.

BIBLIOGRAPHY

Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. C 326/47/2012, disponibil pe site-ul https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0001.02/DOC_2&format=PDF

Acordul General pentru Tarife și Comerț (GATT, Geneva) disponibil în format electronic pe site-ul https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/06-gatt.pdf

Regulamentul (UE) 2016/1036 al Parlamentului European și al Consiliului din 8 iunie 2016 privind protecția împotriva importurilor care fac obiectul unui dumping din partea țărilor care nu sunt membre ale Uniunii Europene, disponibil în format electronic pe site-ul https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/?uri=CELEX%3A32016R1036

Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2022/469 al Comisiei, din 23 martie 2022, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L96/36 din 24.03.2022, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2022.096.01.0036.01.RON&toc=OJ%3AL%3A2022%3A096%3ATOC

Legea nr. 21/1996 – Legea concurenței, disponibilă online, în format electronic pe site-ul: http://www.consiliulconcurentei.ro/uploads/docs/concurenta/LEGEA_CONCURENTEI_Nr_21.pdf

Emilia Lucia Cătană, Ioana-Raluca Toncean-Luieran, *Dreptul Uniunii Europene: istoric, instituții, izvoare, libertăți fundamentale, jurisprudență*, Editura Universul Juridic, București, 2018;

E. Cotoi, *Dreptul european al concurenței*, Editura Risoprint, Cluj Napoca 2009;

Gh. Gheorghiu, M. Niță, *Dreptul concurenței*, Ediția a II-a, modificată și completată, Editura Universul Juridic, București, 2017;

I. Lazăr, Dreptul Uniunii Europene în domeniul concurenței, Editura Universul Juridic, București, 2016;

THE ABUSE OF DOMINANT POSITION IN THE COMPETITION LAW

Oana Voica Nagy
Lecturer, PhD, „Dimitrie Cantemir" University of Târgu Mureş

Abstract: The paper analyzes the internal legal dispositions in the domain of competition, namely those related to the abuse of dominant position. Additionally, we will analyze the legislation of the European Union in this regard and the way it is implemented by the Romanian legislator. In order to establish the particularities of this special domain we will include in our approach the examination of the European Union Court of Justice's jurisprudence, court which continuously deals with cases of abuse of dominant position by enterprises. This subject is important due to the fact that, the development of the unique market of the European Union, but also of the national markets depend on the existence of a healthy competition, which can be seriously affected by the abuse of dominant position.

Keywords: dominant position, abuse, enterprise, legislation, jurisprudence of the European Union

INTRODUCERE

Noțiunea de „întreprindere" este una fundamentală pentru a putea înțelege faptele anti-concurențiale, mai exact abuzul de poziție dominantă. Legiuitorul român definește această noțiune în cuprinsul Legii nr. 21/1996 privind concurența ca fiind „orice entitate economică angajată într-o activitate constând în oferirea de bunuri sau de servicii pe o piaţă dată, indiferent de statutul său juridic şi de modul de finanţare, astfel cum este definită în jurisprudența Uniunii Europene". Din economia textului enunțat deducem că, la nivel internațional, Uniunea Europeană nu definește în tratatele sale de funcționare această noțiune, deși face referire la anumite incompatibilități ce se pot naște între piața europeană și întreprinderi[1].

Din punctul de vedere al specialiștilor[2], întreprinderea reprezintă o entitate economică independentă ce este angajată într-o anumită activitate. Trebuie reținut totodată faptul că această entitate poate fi separată de titularul său atât din punct de vedere legal cât și faptic[3]. În completarea definiției date de specialiști, art. 3 alin. (3) din Codul civil descrie activitatea desfășurată de întreprinderi ca fiind „exercitarea sistematică, de către una sau mai multe persoane" a unei activități ce poate consta în „ producerea, administrarea ori înstrăinarea de bunuri sau în prestarea de servicii", independent de faptul urmăririi sau nu a unui scop lucrativ de către aceasta[4].

---

[1] În acest sens a se vedea art. 101 (fostul art. 81) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. C 326/47 din 26.10.2012, disponibil în format electronic pe site-ul https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0001.02/DOC_2&format=PDF

[2] Pentru detalii privind noțiunea de întreprindere a se vedea I. Lazăr, *Dreptul Uniunii Europene în domeniul concurenței*, Editura Universul Juridic, București, 2016, p, 35; GH. Gheorghiu, M. Niță, *Dreptul concurenței*, Ediția a II-a, modificată și completată, Editura Universul Juridic, București, 2017, p. 32.

[3] F. A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei, *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2012, p. 4.

[4] În ceea ce privește activitatea de exploatare a unei întreprinderi în scopul obținerii de profit, legislația Uniunii Europene reglementează noțiunea de societate comercială. Pentru detalii legate de reglementarea societăților comerciale la nivel european, a se vedea I.R. Toncean-Luieran, *Digital formation of companies by Directive 2019/1151 amending Directive (UE) 2017/1132 as regards the use of digital tools and processes in company*

REGLEMENTAREA ABUZULUI DE POZIȚIE DOMINANTĂ PE PLAN INTERN ȘI COMUNITAR

Abuzul de poziție dominantă reprezintă un aspect de actualitate cu care ne confruntăm atât la nivel național cât și la nivelul Uniunii Europene. Atât autoritățile naționale cât și Curtea de Justiție a Uniunii Europene sunt sesizate cu numeroase cazuri de abuz din partea întreprinderilor ce dețin o poziție dominantă pe o anumită piață. Principalul obiectiv este însă acela de a limita aceste comportamente în vederea asigurării unei concurențe sănătoase, pe de o parte, iar pe de altă parte pentru a acorda tuturor participanților la viața economică posibilitatea de a se dezvolta din punct de vedere economic astfel încât să-și poată atinge obiectivele.

Pentru a atinge obiectul propus în prezenta lucrare este necesar să identificăm în primul rând ce înseamnă deținerea unei poziții dominante de către o anumită întreprindere și mai mult, ce presupune utilizarea abuzivă a acestei poziții. Pe de altă parte, este importantă stabilirea poziției dominante a unei întreprinderi, fapt pentru care trebuie identificată piața pe care operează această unitate economică.

Astfel, piața relevantă reprezintă locul în care se întâlnesc cererea și oferta, fiind delimitată de două elemente. Această sunt deopotrivă întinderea geografică, adică unde se prestează serviciu respectiv se livrează produs, cât și gradul de substituire al produsului, respectiv serviciului[5].

Din punctul de vedere al Legii nr. 21/1996 privind concurența, potrivit alin. (3) al articolului 6 poziția dominantă a întreprinderilor se stabilește mai exact în funcție de cota de piață deținută. În cazul în care poziția dominantă este deținută de mai multe întreprinderi se calculează cota de piață cumulată a acestora. Pentru ca întreprinderea respectiv întreprinderile să se afle într-o poziție dominantă este necesară deținerea unei cote de piață ce depășete 40%”.

Ab initio trebuie să face precizarea că deținerea unei poziții dominate pe o anumită piață de către o întreprindere nu este interzisă, contravine însă reglementărilor Uniunii Europe și implicit a celor interne abuzarea de această poziție pentru înlăturarea sau denaturarea concurenței.

Art. 102 din TFUE[6] exemplifică practicile ce sunt considerate a fi abuzive în cazul în care ar fi folosite de o întreprindere ce deține o poziție dominantă pe piață. Exemplificarea nu este una limitativă, dar practicile enumerate în conținutul articolului constituie principalele acțiuni interzise și incompatibile cu piața europeană. Astfel, este interzisă impunerea unor prețuri de vânzare sau de cumpărare, indiferent dacă aceasta se realizează în mod direct sau în mod indirect. De asemenea, sunt interzise acele acțiuni prin care se limitează producția, comercializarea sau dezvoltarea anumitor tehnici dacă aceasta ar fi în dezavantajul beneficiarilor finali, adică a consumatorilor.

Este prohibită aplicarea unor condiții inegale în cazul prestațiilor egale ale partenerilor comerciali, dând pe această cale naștere unor dezavantaje pentru unii dintre ei. Și nu în ultimul rând condiționarea materializării relațiilor contractuale de acceptarea unor sarcini ce nu au legătură cu obiectul contractelor încheiate.

Pentru existența abuzului de poziție dominantă întreprinderea, respectiv întreprinderile pot săvârși una dintre practicile neconcurențiale prezentate anterior ori două sau mai multe cumulativ. Spre exemplu în cazul Gazprom, Uniunea Europeană, care în

---

law, publicat în Journal of Romanian Literary Studies, Editura Arhipelag XXI, Târgu Mureș, Nr. 28/2022, pp.703-704.

[5] E. Cotoi, *Dreptul european al concurenței*, Editura Risoprint, Cluj Napoca 2009, p. 51-52.

[6] Pentru ușurarea exprimării Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene va fi denumit în continuare, în cuprinsul lucrării, TFUE.

perioada 2011-2015 a investigat piețele de gaze din Europa centrală și de est, a identificat, pe această cale, unele practici cu potențial de concurență neloială.

Astfel, în demersul efectuat, Comisia a imputat societății Gazprom faptul că, în opt dintre statele membre ale Uniunii au fost identificate, în contractele de furnizare a gazelor practici anticoncurențiale. Prin urmare, potrivit Comisiei societatea impunea restricții teritoriale anumitor clienți industriali din cele opt state, apoi faptul că aceste restricții i-au permis societății Gazprom să ducă o politică de prețuri neloială și prin urmare să impună în cinci dintre statele în cauză prețuri excesive. Așa cum se arată în Hotărârea Tribunalului Uniunii Europene nr. T-616/18[7] cele opt state în privința cărora a fost identificată utilizarea practicilor anticoncurențiale sunt Bulgaria, Republica Cehă, Estonia, Letonia, Lituania, Ungaria, Polonia și Slovacia. Nu în ultimul rând, societății Gazprom i-a fost imputat faptul că a condiționat furnizarea de gaze în două dintre cele opt state, și anume în Bulgaria și Polonia, prin obligarea cocontractanților la asumarea unor angajamente referitoare la infrastructura de transport. În Polonia de exemplu, angrosistul Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo SA trebuia să ofere un control sporit asupra gestionării investițiilor referitoare la tronsonul polonez al conductei Yamal, care este una dintre principalele conducte de tranzit de gaze din Polonia.

Într-o altă cauză, s-a solicitat Tribunalului Uniunii Europene anularea Deciziei Comisiei C(2009) 3726 din Mai 2009 care constata faptul că, compania Intel a abuzat de poziția sa dominantă pe piața mondială, și în consecință a încălcat art. 102 din TFUE. Potrivit Comisiei abuzul se manifesta sub forma a două tipuri de comportamente anticoncurențiale.

Mai exact, este vorba despre restricții simple și reduceri condiționate. Acestea din urmă obligau companiile Dell, Lenovo, Hewlett-Packard (HP) și NEC la achiziționarea de la compania Intel a unităților centrale de tip x86[8].

În mod asemănător a procedat și cu Media-Saturn-Holding; „MSH", un comerciant european ce comercializează produse cu amănuntul, căruia i-a acordat plăți, condiționate de vânzarea de către MSH exclusiv a calculatoarelor care conțineau procesoare Intel x86. Prin intermediul acestor reduceri și plăți Intel și-a asigurat loialitatea acestor companii și în consecință, a diminuat semnificativ concurența în domeniul procesoarelor. Potrivit Comisiei, comportamentul anticoncurențial al Intel a dus la reducerea opțiunilor pentru consumatori, iar în privința companiilor din domeniu, le-a diminuat interesul de a inova[9].

CONCLUZII

Concluzionând, putem spune că, desfășurarea activităților economice de către întreprinderi trebuie să respecte regulile impuse de concurența loială, chiar dacă întreprinderea respectiv întreprinderile dețin o cotă mare de piață ceea ce le conferă o poziție dominantă. Această necesitate se impune pentru a permite tuturor participanților la viața economică să-și desfășoare activitatea fără a fi eliminați de pe piață prin intermediul unor practici neloiale. O concurență sănătoasă este în măsură să genereze creștere economică,

[7] Pentru detalii a se vedea Hotărârea Tribunalului Uniunii Europene (Camera a 8-a, compunere extinsă) din data de 2 Februarie 2022, Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo împotriva Comisiei, T-616/18, publicată în Jurnalul de jurisprudență al Curții de Justiție a Uniunii Europene pe luna Februarie 2022, disponibilă în format electronic, pe site-ul: https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2022-03/bulletin_de_jurisprudence_en_-_fevrier_2022.pdf, p. 17

[8] Pentru detalii privind cauza Intel Corporation împotriva Comisiei a se vedea Hotărârea Tribunalului Uniunii Europene (Camera a 4-a, compunere extinsă) din data de 26 Ianuarie 2022, T-286/09 RENV, publicată în Jurnalul de jurisprudență al Curții de Justiție a Uniunii Europene pe luna Ianuarie 2022, disponibilă în format electronic: https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2022-02/bulletin_de_jurisprudence_en_-_jenvier_2022.pdf, p. 9

[9] *Ibidem*

dezvoltare tehnologică, prețuri competitive și o gama variată de produse și servicii. Acestea toate profită întreprinderilor dar mai ales beneficiarului final, consumatorul.

În consecință este de asemenea necesară sancționarea oricărei practici anticoncurențiale atât de către autoritățile naționale abilitate cât și de către instituțiile Uniunii Europene pe plan comunitar pentru protejarea pieței unice. Abuzul de poziție dominantă este o practică anticoncurențială nocivă pentru piața de servicii și produse, element ce creează dezechilibre ce pot duce chiar la eliminarea întreprinderilor mici de pe piață.

Faptul că jurisprudența Uniunii Europene abundă în cazuri ce au ca obiect abuzul de poziție dominantă ne arată că, atât pe plan intern cât și pe plan internațional, este necesar un control constant și minuțios al comportamentelor întreprinderilor în domeniul concurenței.

BIBLIOGRAPHY

Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. C 326/47/2012, disponibil pe site-ul https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0001.02/DOC_2&format=PDF

Legea nr. 287/2009 privind Codul civil

Legea nr. 21/1996 – Legea concurenței, disponibilă online, în format electronic pe site-ul: http://www.consiliulconcurentei.ro/uploads/docs/concurenta/LEGEA_CONCURENTEI_Nr_21.pdf

F. A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei, *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2012.

E. Cotoi, *Dreptul european al concurenței*, Editura Risoprint, Cluj Napoca 2009;

GH. Gheorghiu, M. Niță, *Dreptul concurenței*, Ediția a II-a, modificată și completată, Editura Universul Juridic, București, 2017;

II. Lazăr, *Dreptul Uniunii Europene în domeniul concurenței*, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2016;

I. Lazăr, L. Lazăr, *Abuzul de poziție dominantă în dreptul european al concurenței (II)*, Revista Universul Juridic, nr. 12/Decembrie 2015, articol disponibil în format electronic, online pe site-ul http://revista.universuljuridic.ro/abuzul-de-pozitie-dominanta-in-dreptul-european-al-concurentei-ii/;

I.R. Toncean-Luieran, *Digital formation of companies by Directive 2019/1151 amending Directive (UE) 2017/1132 as regards the use of digital tools and processes in company law*, publicat în Journal of Romanian Literary Studies, Editura Arhipelag XXI, Târgu Mureș, Nr. 28/2022.

Jurisprudență

Hotărârea Tribunalului Uniunii Europene (Camera a 4-a, compunere extinsă) din data de 26 Ianuarie 2022, Intel Corporation împotriva Comisiei, T-286/09 RENV, publicată în Jurnalul de jurisprudență al Curții de Justiție a Uniunii Europene pe luna Ianuarie 2022, disponibilă în format electronic: https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2022-02/bulletin_de_jurisprudence_en_-_jenvier_2022.pdf

Hotărârea Tribunalului Uniunii Europene (Camera a 8-a, compunere extinsă) din data de 2 Februarie 2022, Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo împotriva Comisiei, T-616/18, publicată în Jurnalul de jurisprudență al Curții de Justiție a Uniunii Europene pe luna Februarie 2022, disponibilă în format electronic, pe site-ul: https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2022-

03/bulletin_de_jurisprudence_en_-_fevrier_2022.pdf

ORGANIZATIONAL CULTURE FOR PERFORMANCE THROUGH INTEGRATED MANAGEMENT IN SERVICE PROVIDERS

Oriana-Helena Negulescu
Lecturer, PhD, „Transilvania" University of Braşov

Abstract: *Total quality management creates the environment for a company to strive for performance. In recent years, companies that have implemented total quality management have adopted other connected standards, related to environmental, occupational, health and safety and security management, forming an integrated management system. This system requires a very rigorous organizational culture that leads to continuous improvement. The paper aims to highlight the way in which the principles of TQM, from which the integrated management starts, as well as the values of Berry's quality culture are understood in service companies. The research is based on the analysis performed on 21 service providers. The applied methodology consists of direct observation, analysis, synthesis, comparisons and own judgment.*

Keywords: total quality management; integrated management; quality culture; performance; service company

1. Introduction

The concept of "quality" has evolved over time from quality control to quality assurance and the principle of zero defects (Crosby, 1988) and then to quality management. The concept of "total quality management (TQM)" from the 1980s to the present, starting with Feigenbaum (2004), has been given different definitions, being seen either as a philosophy (Kélada, 1990) or as a strategy of the organization. (Drumond, 1992), either as a new model of culture (Berry, 1991; Chapman et al. 1991) or as a system (Zink, 2007).

A basic definition of total quality management (TQM) describes a long-term success management approach through customer satisfaction. In a TQM effort, all members of an organization participate in improving the processes, products, services, and culture in which they operate (source: https://asq.org/quality-resources/total-quality-management).

Hackman and Wageman (1995) view TQM as being based on interconnected assumptions about quality, people, organizations, and the role of senior management.

The major requirement for increasing employee involvement in quality improvement activities is found to be a growing commitment to employee training in the areas of: TQM principles; statistical tools; group problem solving skills; and leadership skills (Chapman et al., 1991).

ISO 8402-1995 (replaced by ISO 9000-2000) defines TQM as "a management system of an organization, based on the participation of all its members, which aims to ensure long-term success by satisfying the customer and achieving benefits to all members of the organization and to society " (Epure, 2021).

This standard has been completed over time with ISO 14001: 2015 Environment management system standards; OHSAS 18001: 2007 Occupational and Health and Safety management system and ISO / IEC 27001: 2013 Security management system. They form a unitary whole and are applied under the concept of integrated management.

Compared to the manufacturing companies, the service providers have unique, distinct characteristics. "Services have some salient features which necessitate a new vision, a distinct approach and a world-class professional excellence to market effectively and profitably. They

are: intangibility; perishability; inseparability; heterogeneity; ownership; simultaneity; quality measurement and nature of demand" (Nandini, 2022).

The paper aims to highlight the way in which the principles of TQM are applied within the service providers and to argue the changes that occur in the organizational culture in these companies. The research was carried out on a number of 21 companies providing small and medium services, 3 in each of the fields: construction design, Web design, utility installations, equipment repairs, goods evaluations, financial audit, beauty salons.

The applied methodology consists of direct observation, analysis, synthesis, comparisons and own judgment.

2. Principles of TQM

Considering the characteristics of the services, the way of fulfilling the TQM principles in the service providers presents certain specific aspects.

Principle 1: Customer orientation

The entire activity of the company is customer-oriented. We work directly with the client to achieve the services he wants, in two ways: by direct contact and by public auction or selection of offers.

1) Through direct contact with the client: it is discussed about his expectations regarding the services provided, respectively projects, both from a technical point of view, as well as from an economic and ecological point of view; the tariff and the term for the realization or delivery of a project are negotiated. These are listed in the contract or are displayed.

2) By participating in the public auction or selection of offers, situation in which the contact with the client is not made from the beginning, but only after winning the auction / selection of offers and concluding the contract. In the case of auctions, the technical requirements of the client and the deadline for submitting the work are not discussed, as they are entered in the Specifications. The tender is won in the situation in which the company proves that it meets the imposed conditions, respectively it has the capacity, experience and capacity to carry out the necessary service or project and falls within the lowest requested price.

Principle 2: Leadership

The company manager is respected by the employees and they are trained through continuous formal and informal communication and motivated for a job well done and on time through various means, including financial. Within the company, norms and rules of behaviour and ethics are established, through the quality management procedures, which are respected. In this sense, he closely monitors the way in which these procedures are observed and assumes the responsibility of the company to ensure the quality of the elaborated works, as well as the performance of each one. The manager is continuously concerned with ensuring the technical and environmental conditions of the employees.

Principle 3: Involve staff at all levels of the company

Each employee assumes the responsibility of carrying out the work distributed on time and according to the requirements stipulated in the contract with the client. The respective employee is not guided step by step how to solve the received task, but is left free to find the best solutions, being stimulated his creativity. Of course, in situations of uncertainty, the employee turns to colleagues and the manager for advice. The activity of specialists and experts is supported by the administrative staff. In this way, employees are satisfied with the way they are motivated.

Principle 4: Process-based approach

The processes are defined within the company through the Quality Manual and Quality Procedures. The responsibilities on the employees are clearly established through the job description and / or the work distribution document.

Principle 5: Approaching management as a system

Both the strategy and the policy of the company are established in such a way as to emphasize the quality of the works. The entire activity is planned for each service offered or project in part. The whole system is supported by procedures and all activities are interconnected in a continuous process forming a system coordinated by the manager (fig. 1).

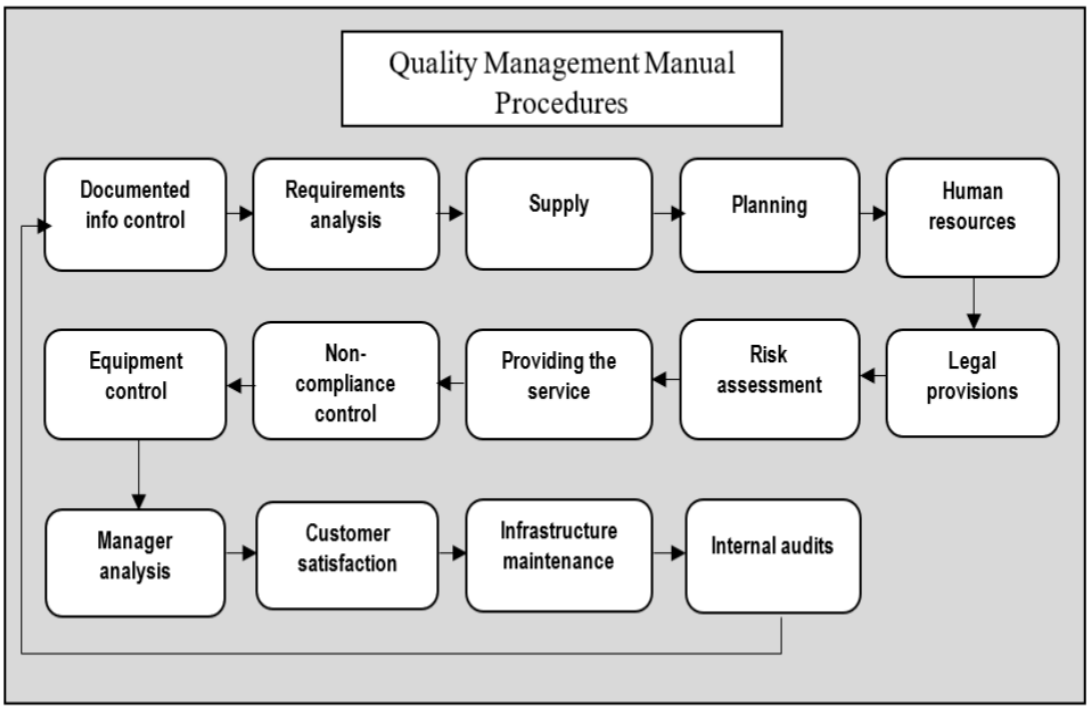

FIG. 1 Quality management system for service providers
(*Own diagram*)

Principle 6: Continuously improve the overall performance of the organization

Based on the process outlined above, starting with the control of documented information, continuing with the selection of staff with the necessary skills and regular training, considering legal provisions, risk assessment, control of non-conformities and measuring and monitoring equipment (MME) and ending with audits internal quality assurance, the company seeks continuous improvement of the quality of services provided. It can be considered a cyclical improvement, according to Deming.

Principle 7: Fact-based approach to decision making

The information collected and documented is stored electronically in activity databases. These can be accessed by any of the employees for comparisons regarding the newly collected data and the approach in solving a problem in the project. The databases include the complete documentation of a service provided or a completed project.

Principle 8: Mutual benefits in relations with suppliers

Relationships with suppliers are win-win. In general, for the purchase of equipment, a selection is made according to the technical level and price. For small items, long-term collaboration relationships are established with certain suppliers, considered traditional.

3. Culture of quality

Regarding the culture of total quality management, Berry (1990; 1991) considers 10 values that define it, respectively:

• The client has priority;

• Teamwork and cooperation are essential;

• The internal customer is important;
• Long-term satisfaction is preferable to short-term guidance;
• Be concerned about finding solutions for the guilty as well;
• Argue with data, do not improvise;
• Involve all staff;
• TQM is not a separate program;
• TQM is a "human-intensive" process and not "capital-intensive";
• Promote commitment to top management.

These values are found in the service providers that apply TQM and lead to the transformation of the organizational culture. "It is essential for companies to understand that TQM is not just about meeting industry standards or applying complex techniques, but rather about strong communication inside and outside the organization, respect for staff, suppliers and their commitments" (Cartañá, 2020), Companies that adhere to the principles of the standard and are included in their long-term strategy have built a culture of quality that benefits them and directs them to performance.

1) The customer has priority

The entire activity of the company in providing services to customers makes the priority ensured to him, because without obtaining customer satisfaction the company no longer makes sense. The customer is treated with respect.

2) Teamwork and cooperation are essential

Depending on the objective of the service provided or the project, the team of the company's employees is set up, depending on the client's requirements or the scope of the project and deadlines. The established team discusses the client's requirements and establishes the tasks of each employee. In the case of projects, a GANTT chart is developed in order to follow the phased implementation of the project. The order of execution of the phases is also established: successive and / or in parallel. Then, the team members, together with the project manager, go to the client's field to discuss and establish the project details with him.

3) The internal customer is important

The team or person designated to perform the service provided is based on the support of other employees employed for internal services.

4) Long-term satisfaction is preferable to short-term guidance

All requested services or projects are requested by the customer "immediately" and orders cannot be anticipated for more than one year. Therefore, the company's strategy is to provide services that fully satisfy customers, both in terms of quality and technical parameters. The companies' policy is that "a satisfied customer will bring other customers" and thus their long-term activity is ensured.

5) Be concerned about finding solutions for the guilty as well

Ambiguous, misunderstood or unacceptable situations may arise during the performance of the services. In such cases, the best solution is sought by contacting the client, discussing the problem with him and the other experts and specialists in the company. Sometimes external consultants are called upon. In some cases, there may be errors of approach, especially in the case of projects. Each project is verified by another member of the team and each phase is signed by the one who prepared it, so that it is known who is the "culprit". He is warned or sanctioned if due to him the project cannot be delivered within the term provided in the contract.

6) Argue with data, not improvise

In any case, the solutions proposed by the team members or by the client are discussed, analysed and compared with official data and clear, logical arguments are provided, accompanied by certain data, in order to make the necessary adjustments.

7) Involve all staff

Usually, the teams in such service companies are not big, so the whole staff is involved in solving the problems. In the case of projects, if necessary, one or two people are "borrowed" or relocated from one project to another.

8) TQM is not a separate program

Although the analysed companies have implemented the TQM system and their vision is to provide customers with impeccable quality services, their strategy includes, in most cases, the application of the principles provided in the standards ISO 14001: 2015 Environmental Management System; OHSAS 18001: 2007 Occupational, health and safety management system and ISO / IEC 27001: 2013 Safety management system. In this way, an integrated management system is established, which includes 11 strategic directions, united in a unitary management whole (fig.2), respectively:

- Ensuring the quality of services provided;
- Ensuring environmental protection through projects and the entire activity:
- Ensuring the security of work of employees, suppliers and customers;
- Ensuring the health and safety of employees;
- Ensuring partnerships with suppliers and customers;
- Ensuring permanent internal and external communication;
- Ensuring business ethics;
- Assuming and managing risk;
- Providing community support through social responsibility;
- Ensuring management monitoring and control;
- Ensuring continuous improvement.

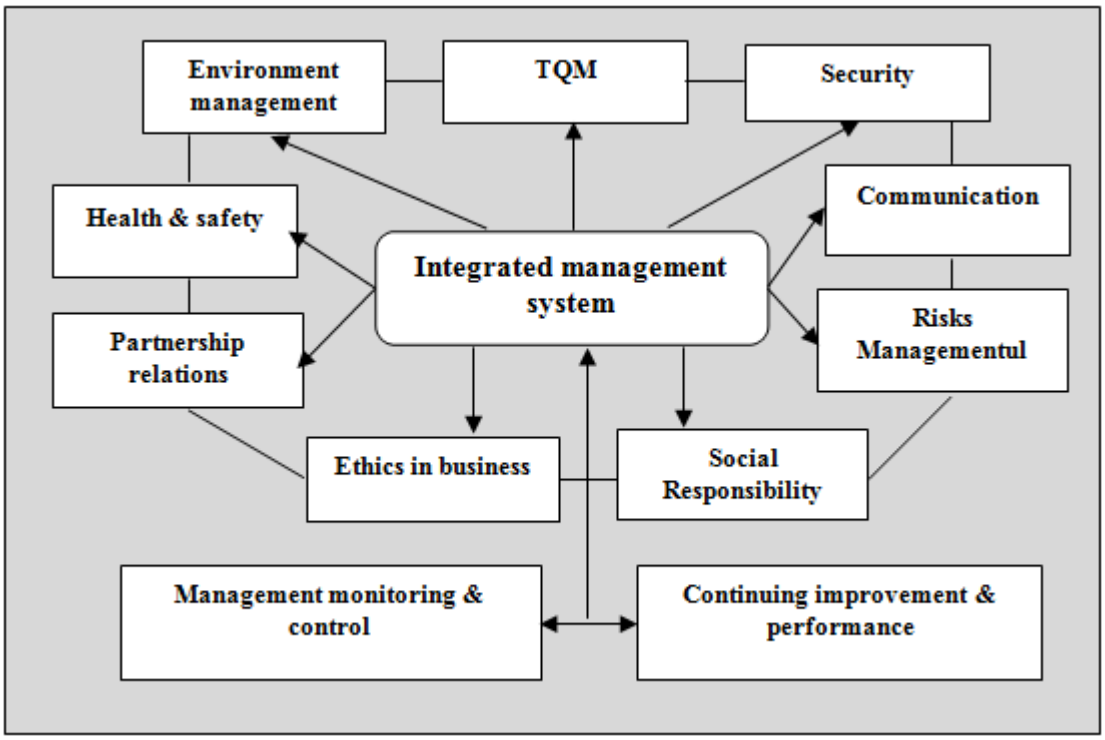

FIG. 2 Integrated management system for service providers
(*Own conception*)

The ultimate goal of this integrated system is therefore to ensure continuous improvement in all areas: quality, effectiveness, efficiency, customer and staff satisfaction.

9) TQM is a "human-intensive" process and not "capital-intensive"

Service companies live through their employees; therefore, they promote a "human-intensive" process and this is their valuable capital.

Their strategy includes:

• Care for employees: safe working conditions, a favourable and healthy climate;

• Employee appreciation: decent salaries, bonuses, verbal appreciations, promotions to a higher position, congratulations and holiday gifts;

• Encouraging one's own ideas, innovation, teamwork;

• Encouraging personal development by participating in regular trainings;

• Hiring young graduates and supporting them through coaching.

Employees feel motivated and satisfied. That is why staff turnover is very low. Young people are being hired to replace those who retire. But they also, if they want, remain employees of the company with a reduced schedule, and their experience is capitalized.

Companies do not charge high rates, just enough to cover the costs and get a decent profit which, for the most part, they reinvest in the company for investments in modern equipment.

10) Promote the spirit of engagement at the top management level

Although he delegates a large part of his duties, the general manager, seconded by the deputy director (where he exists in the organizational structure), monitors and controls the entire activity. Proposes actions for the development of companies (investments, development credits, training programs for employees, etc.) and decides with the consultation of team leaders and the support of other employees, hiring young staff, granting bonuses, etc.

Senge (1999) states that without a unitary conceptual framework, the quality movement can be fragmented into isolated initiatives and slogans. We believe that such an integrated management system can ensure the company's performance.

The analysis shows the need to continue improving the existing system. The motivation stems from the fact that this system allows:

• setting short- and long-term SMART goals;

• put quality first without neglecting safety, health, security, environment, ethics and social responsibility;

• maintain the application of the standards for which there is certification;

• to solve the problems that arise with the contribution of the entire staff;

• make suppliers and customers business partners;

• to create rules of conduct and work that are easy to understand, accept and follow for all employees;

• to strengthen the good reputation that will attract new customers;

• to create and develop a culture of quality, included in the organizational culture.

"The actual implementation of TQM means a revolution in the mentality of all employees to create a strong quality culture that resonates in every part of an organization. We must not forget that quality is not born of a simple whim, but of a need for the survival of a company. The spirit of survival must always remain in the company, no matter how much it grows and prevents us from forgetting the basics, who we are and how we started as a business" (Cartañá, 2020).

The analysed companies develop a culture of quality that includes respecting the commitments made to customers, included in the company's strategy and demonstrated by their actions, but also the responsibility assumed by the manager and all employees of the company. Continuing the relationship with a certain client is not necessarily based on making a profit by practicing high rates, but on judgment, ensuring priority to customer satisfaction.

The manager listens to the opinions of the employees and discusses the professional issues with them. He applies different methods to motivate employees so that they are

satisfied and work in a relaxing climate, it provides conditions for employees to develop their creativity.

Communication within companies is done in both directions, and documented information and work are stored in electronic databases.

Because in any process of continuous improvement, there are activities that can be done better, with each service offered, new knowledge and experiences are accumulated, which lead to the improvement with small steps of the entire activity towards performance and excellence.

Conclusion

The concept of TQM has expanded to have a much broader context. "TQM has expanded to include all areas of management and almost any management approach that is useful in practice can be considered quality management" (Kujala. & Lillrank, 2004).

Although the services have a number of specificities, the total quality management and the integrated management find their applications in managerial practice, contributing significantly to the continuous improvement and to the achievement of the performance in their entire activity.

This system ensures the continuous improvement of the quality and the whole activity towards performance and recognition on the project development market. It can also be said that there are certain preconditions for creating and developing a culture of quality, as "the culture of quality is a subset of the culture of the organization" (Dellana & Hauser, 1999), whose hypotheses were developed by Schein (1985).

The main recommendations for continuous improvement and performance in service providers are the following actions to be performed constantly: in-depth consideration of risks, continuous training of employees, quality audit and monitoring customer satisfaction.

Successful implementation of the TQM concept is a long-term endeavour due to the fact that it requires cultural change. Organizations that implement total quality management need at least three to four years for TQM to be accepted by employees and eight to ten years for it to be fully implemented (Troy & Schein, 1995).

BIBLIOGRAPHY

- Berry, T.H. (1991). *Managing the total quality transformation*, New York, McGraw-Hill, pp. 27-71.
- Berry, L.L., Zeithaml, V.A, & Parasuraman A. (1990). Five Imperatives for Improving Service Quality, *Sloan Management Review*, (Summer 1990), pp.29-38.
- Cartañá, M. (2020). *Creating a quality culture with TQM*, https://www.quality.org/knowledge/creating-quality-culture-tqm.
- Chapman, R.L., Clarke, P. & Sloan, T. (1991). *TQM in Continuous-process Manufacturing: Dow-Corning* (Australia) Pty Ltd, International Journal of Quality & Reliability Management, Vol. 8 No. 5, pp. 77-90.
- Crosby, P.B. (1988). *Quality Without Tears*, McGraw Hill, New York.
- Dellana, S. A. & Hauser, R.D. (1999). Towards defining quality culture, *Engineering Management Journal* 11, no. 2, pp. 11-15.
- Drumond, H. (1992). *The Quality Movement: What Total Quality Management is Really All About!* Kogan Page.
- Epure, M. (2021). *Quality management. Course notes*, Spiru Haret University, Blackboard.
- Feigenbaum, A.V. and Feigenbaum, D.S. (2004). The Future of Quality: Customer Value, *Quality Progress*, vol. 37, No. 11, pp. 24-29.

- Hackman, R., & Wageman, R. (1995). Total quality management: Empirical, conceptual, and practical issues, *Administrative Science Quarterly* (June): 309-342.
- Kelada, J. (1990). *La gestion integrale de la qualite. Pour une qualite totale,* Ed. Quafec, Quebec, p.16.
- Kujala, J. & Lillrank, P. (2004). Total Quality Management as a Cultural Phenomenon, *QMJ*, Vol. 11, No. 4, 2004, ASQ www.asq.org.
- *Quality Glossary Definition: Total quality management*, https://asq.org/quality-resources/total-quality-management.
- Nandini, G. (2022). *Features of Services: 8 Major Features of Service Marketing*, https://www.economicsdiscussion.net/marketing-2/features-of-services-8-major-features-of-service-marketing/31597.
- Schein, E. H. (1985). *Organizational culture and leadership*, London, Jossey-Bass.
- Senge, P. (1999). It's the learning: The real lesson of the quality movement, *The Journal of Quality and Participation* (November/December).
- Troy, K. & Schein, L. (1995). The quality culture: Manufacturing versus services, *Managing Service Quality*, vol. 5, no. 3, pp. 45 - 47.
- Zink, K.J. (2007). From total quality management to corporate sustainability based on a stakeholder management, *Journal of Management History*, Vol. 13 No. 4, pp. 394-401.

TWO SOTERIOLOGICAL MODELS: THE RESURRECTION OF THE DEAD AND THE KILLING OF THE INFANTS

Horia Vicenţiu Pătraşcu
Lecturer, PhD, Politehnica University of Bucharest

Abstract: In this article I aim to investigate the possibility of the existence of two soteriological models, one specific to European Christian culture, the other specific to Greek culture and Buddhism. I called them generically "the resurrection of the dead" and the "killing of the infants". In the first model death, like salvation from the power of death, is projected into the future, in the second death is imagined as emergence, as birth, as generation, and salvation from the power of death is imagined as return, as regression and conversion, as the stopping of effects by abolishing the cause. The artistic representations of death specific to both horizons of understanding are fully telling: death is embodied as an old woman, as an aged man or as a skeleton or a skull, in the other death is imagined as a vigorous young man (Thanatos, in Greek funerary art).

Keywords: representation, death, minor culture, major culture, regression, resurrection.

In an essay entitled "On the shoulders of giants", Umberto Eco talks about some cases in which the "Oedipus complex" turns into a - so to speak - "Laios complex": "as there was an attack of offspring against their parents, so there has always been an attack by parents on their children. Although unintentionally, Oedipus kills Laios, but Saturn devours his children, and a kindergarten can never be called Medea! Not to mention the poor Tieste, who eats the meat of his sons at a feast, and the many pretenders to the throne of Byzantium who blind their fathers correspond to many sultans who, in Constantinople, kill their older sons so as not to be dethroned too soon. . (...) Even regarding Abraham's obedience, ready to sacrifice Isaac, as a sublime example of obedience to God's will, I would say that by doing so, Abraham proves that he considers his son to be something that belongs to him and of whom he may dispose at will. "[1]

However, we must not forget that Sigmund Freud emphasizes, as explicitly as possible, that the motivation for the prohibition of killing formulated by people who had killed their father was based precisely on their fear of not having the same fate themselves, being in turn killed by their own children. Ultimately, Freud only reproduces, in a scientific and biological form, the ambivalent nature of time as captured by the image of Cronus - also rightly construed by some authors as a complex "inverse to the Oedipus complex."[2] The prohibitions imposed by the phratries resulting from the dethronement and murder of the father would not make sense in the absence of postulating a similar fundamental impetus present in the offspring. Whether the hypothesis of the formation of civilization as a result of

[1] Umberto Eco, *Pe umerii giganților. Prelegeri susținute la festivalul La Milanesiana între 2001 și 2015*, translation from Italian by Anamaria Gebăilă, Editura Rao, 2018, pp, 9-10

[2] „ Cronos is often confused with Time (Chronos), becoming for the ancient interpreters of mythology the personification of time. As is often the case, these interpretations, although based on a pun, still express some truth. Cronos, even when not identified with Chronos, plays the same role over time: he devours, as he gives birth: he destroys his own creations; he dries up the springs of life by mutilating Uranus and becomes a spring himself. (...) He also symbolizes the fear of having an heir, a successor, a replacement. The complex of Cronos is the opposite of that of Oedipus." Jean Chevalier și Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, vol. 1, Editura Artemis, București, 1995, pp.393-394

an original paricide and subsequent prohibitions is verified or not, it must be kept in mind that Freud's explanation of the genesis of culture is but a particular application of Cronus' myth - with both situations: the killing/castrating of the father; the killing/castrating of the children.[3]

The question we ask ourselves in the present study is whether the two hypostases of temporality can be seen as two ways of conceiving death, specific to different ages - and I would use the term age, both in its "ontogenetic" sense, a stage in the development of the individual, as well as in its meaning of "mental-affective structure" specific to a culture, based on Lucian Blaga's *Trilogy of culture*.[4] We do not necessarily have to remain within the psychoanalytic perspective to notice that, at a young age, death is associated with the image of the mature or old person - woman or man - although it is not at all unlikely that this association is due to hostility towards the parents, in reaction to the repressions of libido whose agents they are, especially towards the father. Before being accepted as "my most proper possibility" - as in the authentic experience of death in Heidegger's description - death is not only what concerns others, but what can come from *another*, from *outside* me, which threatens me from under the figure of the adult who, stronger than me, can crush me in an instant. A phantasm of the de-eroticized parent, of a "parent" devoid of parental feelings, of a "parent" endowed only with power and therefore able to induce terrible fear - the image of the adult (of the old person) is a substitute or equivalent of mortality. The first experience of mortality is formed, in childhood, around the image of the de-parented parent: the adult, the old person. Such setup of mortality explains why the first relation to death is "inauthentic": for the child death always comes *from outside*, it is the *stranger*, more precisely it is the power abstracted from the parent, it is his de-paternalized force. The hideousness of the features of death translates into images the fear inflicted by this blind *force* of maturity, devoid of the comforting gaze of love. We imagine it as a mature woman or man or a walking skeleton.

[3] „... the oldest iniquity of mankind must have been a paricide, the murder of the original father of the primitive horde, whose mnemonic image was later transfigured into divinity." „Considerații actuale despre război și moarte" în Sigmund Freud, Opere 4, *Studii despre societate și religie*, trad. din limba germană de Roxana Melnicu, George Purdea și Vasile Dem. Zamfirescu, Editura Trei, 2000, p.42

[4] „ As an autonomous achievement, however, childhood has its unique, incomparable structures, thanks to which it actually ceases to be a simple temporary phase. It is a fenced land, an autarchic duration with the center in itself, enjoying full sovereignty within its borders. No less, "maturity" also has its own autonomous way, its irreducible structures, regardless of its phasic appearance as such. (...) The autonomous psychological structures of childhood and human maturity give us the possibility of a structural differentiation between minor culture and major culture." (Lucian Blaga, *Geneza metaforei și sensul culturii*, în *Trilogia culturii*, Humanitas, București, 2011, pp. 333-334.)

Pieter Bruegel the Elder, The triumph of death, circa 1562

Such a representation is fully found in painting from the Middle Ages and the Renaissance to modernity and contemporaneity as a well-defined theme under the name "Death and Maiden" (in German *Der Tod und das Mädchen*), and also in music - in Schubert's musical compositions, and in literature, in Michel Tournier's story. An illustration of the passage of time, Death lurks behind or in front of a young woman in a relentlessly patient waiting attitude, sometimes endowed with a transparent symbol: the hourglass or the scythe.

Hans Baldung Grien, 1509-1511

It's only the fact that it is our first representation of death that makes it impose itself with the force of the universal, overshadowing another, specific to maturity, namely the one that accentuates the other hypostasis of temporality expressed by the myth of Cronos. This image is exemplified by formidable mythological and tragic figures, but we can also find it in the common way in which elderly people communicate their feelings related to death.

More exactly, for the mature and old person the representation of death suffers a reversal: it is no longer in front of them, in the future, but appears as coming from behind; it does not wait, but it pushes; it is not a skeleton or a emaciated face, but a beautiful face and a body full of vigor. For the mature and old person, death is presented as youth and childhood, as a circle and a circus of life whose infinite resumption, now directly noticeable, makes death a visible phenomenon. Death is not the hideous old woman waiting for us to fall into her emaciated arms, but the children or the young people who are *waiting* or *expecting* for us to die. Therefore, the mature and old person sees in the eyes of young people that the certainty of his death *concerns* him in two ways: first, *subjectively*, his death is, for them, certain, unquestionable, undoubted, second, *objectively*, by the simple *fact* of their existence, they prove the *reality* of the cycle of becoming. Only maturity and old age have access to the whole concreteness and materiality of becoming, because in youth you do not have access to

the term corresponding to *repetition*, resumption, reproduction. The beginning cannot look back, that is why for the young man, death concerns exclusively the elderly. Only for the mature adult who sees behind him the birth and growth of other generations, the *becoming* is transfigured from a simple abstraction into something as concrete as possible. („From the eternal yesterday/ Drinks what to-day will drain/ And if a sun dies on the sky/ A sun quickens again.// Risen as forever, death though/ Follows them like a thorn/ For all are born only to die/ And die to be reborn." Mihai Eminescu). Thus emerges the other hypostasis of death: the child or the young, in short the *new generation*. For the mature and old person, death appears as a young person.

This representation of death is illustrated in Greek culture by the figure of Cronos and Laios, the father of Oedipus. Both characters represent the anxiety in front of *generation*: their own children are, for them, incarnations - real, concrete, material - of death. The way in which he solves his anxiety is also a testimony to the fact that this is an embodiment of death: the suppression of his offspring, as death can only be eradicated by death. Living is caught, naively, in all its purity: children are the ones who usurp, dethrone, kill. At least by the fact that they will survive us, that they will witness our death and that, one way or another, they will take our place - they identify with the future of our death, contain it, represent it, furthermore, make it present. Children are the present of the future of our death in the flesh. The carousel of becoming, the cycle of births and deaths is captured - by the myth of Cronos and Laios - in a simple and naïve way as usurping and killing the father by his own child.

Not coincidentally, in Greek mythology, unlike medieval and modern imagery, death is depicted with the face and body of a young man: it is Thanatos, the god who, together with Hypnos, his brother, appears, for example, on the "crater of Euphronius" carrying an inanimate body under the eyes of Hermes. If, indeed, we are dealing here with a mature representation of death and if ancient Greek culture is a major culture, then the three examples mentioned - Cronos, Laios and Thanatos - are just as many confirmations of Lucian Blaga's definition of a major culture: a culture that reproduces the deep structures of adulthood.

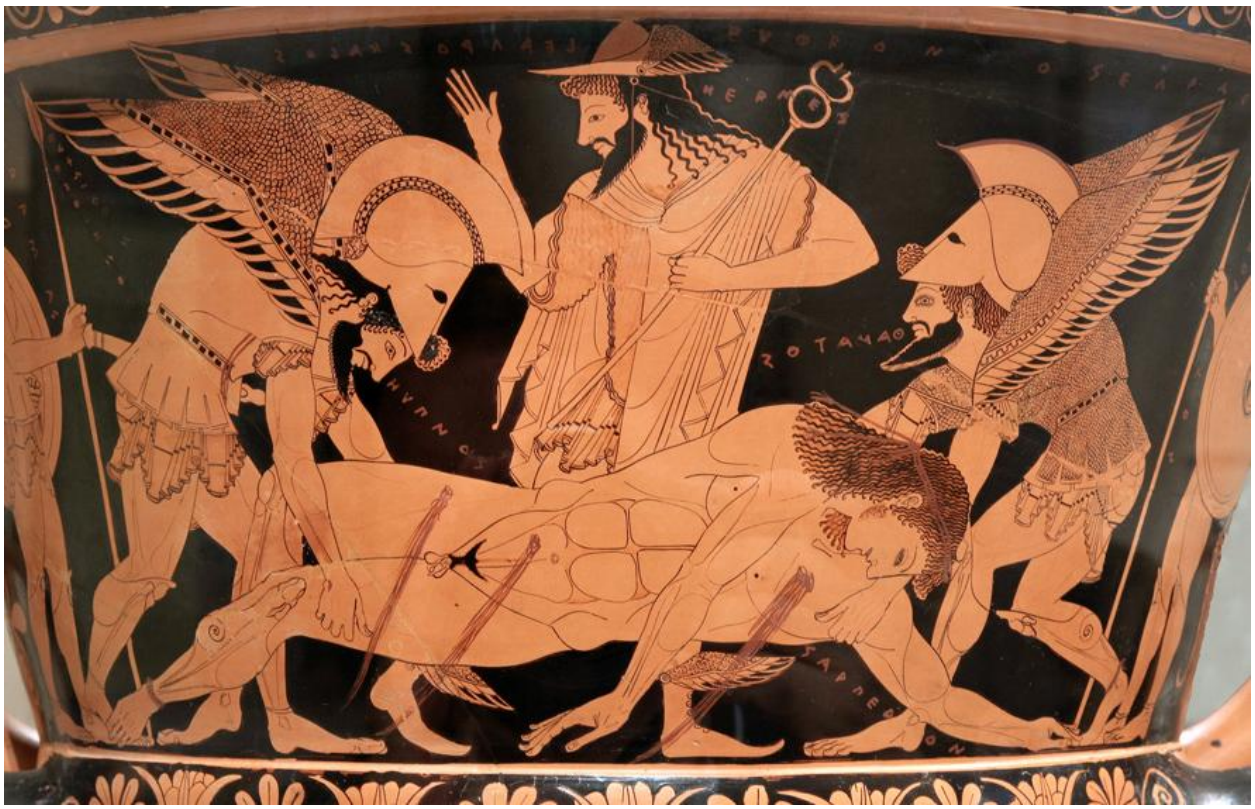

Euphonious' crater, approx. 515 BC

If we are to push this reasoning further, can we say that the predominance in a culture of representations tributary to the first type mentioned, in this case the images of death as a skinny old woman or skeleton are indicators of its "minority", of its adherence and expression of the deep structures of childhood? Does this mean that many of the cultures of Christian Europe are, in fact, at least in terms of the consciousness of death, minor cultures?

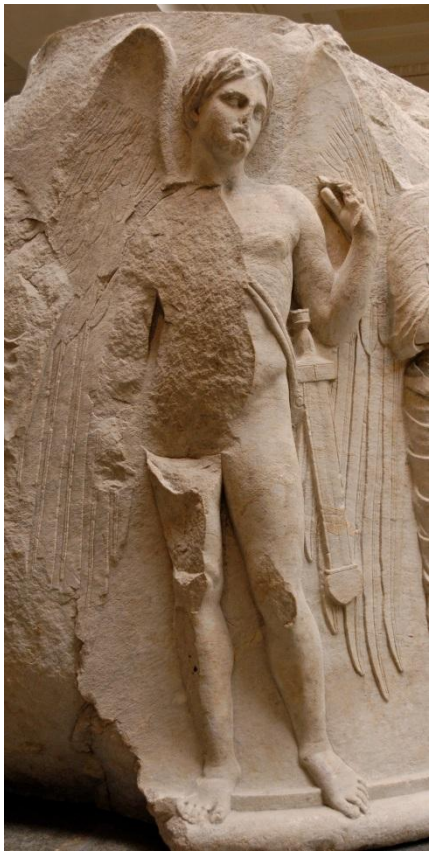

Winged young man with sword, detail from the Temple of Artemis in Ephesus, circa 325-300 BC

In another text[5] I was stating that, in the absence of a proper representation of life, the way death is imagined can be considered an expression of the way life is understood and conceived of. Thus, the beautiful image of Thanatos, a true "funeral Eros" reveals a fundamental characteristic of Hellenic spirituality and sensitivity - unaffected by Platonism and Orphism: the *positive* feeling towards life, its valorization, its placement under the reign of youth, power, prosperity and wealth, in a word, *generation*, unlike the "Platonic-Orphic-Christian vision" where the grotesque iconography of death actually reflects a negative feeling towards life, a devaluation, its placement under the reign of aging, decay and collapse, in a word destruction. In a way, this work is a continuation and a correction of the "Imaginea și simbolul vieții" where, although I emphasized the existence of a tragic sensibility of the "Greek man", I rushed to attribute to him, at the same time, the *serene* vision of death, the lack of a soteriological impulse (specific to Christianity and Orphism) towards death. The "Greek man" - I thought at that time - accepts his death, reconciles with it, since there is, in the proper sense, no "Greek religion" of post-existence or life-after-death. All this is perfectly

[5] Horia Vicențiu Pătrașcu, „Imaginea și simbolul vieții" in *Studii de teoria categoriilor*, vol. X, 2018, pp. 93-101

justified provided you ignore - as I did at that time - the existence of another possibility of salvation from death, at the opposite end of the one I was looking at and in which I was searching for my evidence: towards birth, more precisely towards stopping the generation and suppression of offspring. In this way the tragedy of the Greek man no longer remains a simple word, but regains its full force as long as the tragedy necessarily implies the existence of an insurmountable opposition, an irreconcilable dispute/conflict in the very heart of existence. On the other hand, precisely because the object of my investigation in previous research was the indirect representation of life through the symbol of death, the other side of the enounced idea remained unquestioned: the conception of life is, in its turn, a representation, more or less conscious, of death. Thanatos is a young and vigorous god because, indeed, life means youth and vigor, but *no less* - death itself is understood as doing its work through this very "becoming into becoming", with the expression of Constantin Noica, by *repeating* and indefinitely resuming its cycle.[6] Therefore, in one of the deepest expressions of the Greek "spirit" - the philosophy of Heraclitus - becoming is conceived both as generation *and* destruction, as appearance *and* disappearance, as birth *and* death. In Heraclitus the unity of opposites is given by the postulate of contradiction in the heart or the core of unity. For the Greek man, birth, youth, prosperity, generation - no matter how positive they may be valued or perhaps precisely because of it - are also bearers of a negative valence, because they are also the face of death, the image of destruction. The encomia of life by Homer or Sophocles or Aeschylus are also portraits of death: the realm of light announces the realm of shadows, it anticipates and implies it; therefore, the joy and happiness of the characters are, by definition, predictions of their future misfortune. Joy and happiness are not just simple preambles to the tragedy so that it, through the effect of contrast with a previous state of well-being, it may produce an even greater cathartic effect on the audience. On the contrary, they are constitutive of the tragedy: their occurrence is, in its essence, of a tragic nature. In the order of tragic becoming, any beginning is the beginning of the end and any joy a foreshadowing of disaster. To a tragic view, the appearance is the positive side of disappearance, birth - the affirmative version of death. Even if the cycle of becoming has on the cosmic scale perpetuity, if not eternity, on the scale of the individual human existence the cosmic perpetuity of becoming only accentuates its tragedy. Put in such a perspective, the individual has no other meaning than to feed with his life the indifferent mixer of birth-and-death, appearance-and-disappearance. But more than that, what interests us now is the fact that the very manifestations or phenomena of generation (birth, growth, procreation) are perceived as embodiments of death. The Greek man encounters death as a mode of generation - hence a specific anxiety about birth.

And so, I come to another important point in our investigation. According to the first representation of death - the one that corresponds to childhood and youth and structures much of the imaginary of Christian Europe - death is pushed forward, projected into the future, being associated with the loss of power, with an altered state of life, with the ending and the end. It is therefore natural for the corresponding soteriology to aim at the abolition of death - as resurrection or as an afterlife, as an unaltered and unalterable state of life. It is unbelievable how faithfully Christian soteriology reproduces the psychological attitude of the child or young person towards death: death does not target them in any way; they do not expect to die; their only expectation of death is that in the meantime (and they do have time!) things will be "arranged": a miraculous cure will be discovered or perhaps they will discover

[6] „It is also called by Noica the low becoming because it is unable to rise to a higher sense of culture (...), or "rotating" becoming, because it is an eternal resumption of forms of existence, as in the case of nature regeneration, procreation or general senses of existence from which it no longer emerges" (Florica Diaconu, Marin Diaconu, Dicționar de termeni filosofici ai lui Constantin Noica, Univers Enciclopedic, București, 2004, p. 198).

it themselves. Precisely because death is only a "fact of experience", devoid of an internal necessity and an archetype,[7] this (and any) soteriological relation to death is possible. Moreover, it can be said that "man is aware of death in a derived way, indirectly - being aware that he does *not* die."[8]

However, the "mature" representation of death - characteristic of the Hellenic culture (Thanatos as a young god) - is not, as I used to think in my work "Imaginea și simbolul vieții" - devoid of soteriology. It's just that, as I have anticipated, salvation no longer aims, in this case, to get out of the realm of destruction by abolishing death, but by *suppressing generation* and birth. That is why the analysis of the Greek religious phenomenon can be confusing, making us indicate as its main feature, except for the orphism and the various imported mysteries, a certain immanentism, an absence of salvation techniques and concerns about post-mortem existence. Only if the gaze is directed to the other side of the coin of becoming - to the origin, to the generation, to the appearance - we will see that soteriology is present and consists in trying to suppress them - in different forms and as much as possible for the man standing in front of either of an already given fact or an unstoppable force (nature, birth). The myths of Uranus, Cronos or Oedipus bear witness to the presence of this soteriological vein in the very core of Hellenic spirituality. In fact, we are forced to accept the presence of two forms of soteriology: one that seeks salvation by abolishing death (resurrection, afterlife, and salvation) and one that seeks salvation by abolishing birth or its effects (a "technique" that we may generically call the "killing of infants").[9] It is only the habit - determined by the fact that our representation of death as decay, weakening, degeneration, old age is formed in our first years of life - with the soteriology of "resurrection" and post-mortem existence that makes us ignore the other soteriology, the "killing of infants", springing from the "mature" representation of death as a cycle of becoming, as appearance and generation. However, upon closer examination, we may see that this spring feeds religions, mentalities or individual works to various degrees.

Buddhism is, among all religions, the purest realization of this soteriological possibility: the awareness of the presence of death in the world requires the interruption of the chain of "causes and effects", the cessation of the cycle of becoming. Leaving the house by the Buddha (and, I emphasize, his *concubines*) means his detachment from the germinal factor - considered to be the essential determinant of death. As we know, eroticism plays the main role in the story of the awakening of the Buddha - from the disgusted contemplation of the sleeping concubines to the last, decisive fight he has with Maya, more precisely with his most formidable weapon, with that elite commando sent by it, in desperation, as the last attempt to thwart the Awakening: naked women, irresistibly attractive. Of course, the European knows the "legend of the Buddha" in a version that emphasizes details consistent with his mental data and assumptions, his symbolic universe and, above all, his own thanatic complex (mortality as old age and salvation as resurrection or post-mortem existence). This version - different only by interpretation, by emphasizing some notes, otherwise completely correct, i.e. respecting the canonical text - underlines the fragment that tells about the Buddha encountering an old man, a sick man and of a dead man - a waking, metanoic encounter that makes him lose interest in "worldly" pleasures, concubines and riches and seek exclusively salvation from the domination of death. This "Christian" interpretation sounds completely familiar to the European, who tends to include the Buddha in the same family of founders of religions to which Jesus belongs, without considering an overwhelmingly obvious fact: the

[7] See in this respect my analysis in „Despre (im)posibilitatea conștiinței morții" (*Pustiul binelui. Eseuri filosofice*, Eikon, 2017, pp. 26-38).
[8] *Ibidem*, p. 38
[9] I have extensively discussed about this model in my article *Revue romaine de philosophie*, entitled „Cioran – A philosopher of redemption. Procession and Conversion in La chute dans le temps".

soteriology proposed by the Buddha is completely opposite to Christian soteriology, since it aims at the *suppression of birth* and not, as in Christ, the abolition of death, the cessation of *existence* and not its continuation in a perfect, eternal, and unalterable form.

The same Christian interpretation used by the European to construe the legend of the Buddha makes him muffle a completely significant fragment in this legend, because according to him the awakening of the Buddha is *subsequent* to the birth of his baby. However, is it not precisely this, the birth of his own child, the confrontation with the *generative* manifestation of the cycle of becoming in its most personal hypostasis - the birth of a descendant - that is the trigger for the decision of Prince Siddharta Gautama to seek salvation from the domination of death in the shut-down of cause-and-effect, the abolition of attachment, of any eroticism, in abstinence and asceticism? Isn't the metanoic shock caused precisely by the understanding of *death as birth*, as repetition, as reproduction, as an indefinite cycle, as "becoming into becoming"? Is it too much to say that Prince Siddharta sees the sick, the old, and the dead man in his own child? These assumptions prove justified if we take into account the strategy adopted by the Buddha, the place where he chooses to strike Death: in the creative force of life, in attachment, in Eros, in everything that means generation. Siddharta's abandonment of the palace, his renunciation of family and child, his sexual abstinence, and his shut-down of any attachment are ways of accomplishing and expressions of the other soteriology that I have generically called: the "killing of infants." This salvation technique - naively and rudely translated into Greek mythology as an actual killing of offspring - can be put to work in a variety of ways, from self-castration and celibacy to the dissolution of any attachment to one's own children, to any person (including oneself) and to any deed or thing. Inflections of this thanatic complex (the representation of death as birth and the corresponding soteriology, the "killing of infants", the shut-down of generation) can also be found in foreign spiritual universes, marked by the other thanatic paradigm, for example in a Christian setting. Celibacy and chastity of monks, sexual abstinence, asceticism, leaving the world, and renunciation are reflections or expressions of understanding death as generation, as birth, with the corresponding soteriology (the "killing of infants") even if included, signified and used in the paradigm of death-senescence , with specific soteriology (the abolition of death: "resurrection" or the afterlife).

As for Greek spirituality, we can see the presence of a specific element that gives it its tragic sublimity: resignation to the cycle of becoming. Although the "Greek man" understands that birth is the cause of perdition and that the only salvation from the domination of destruction is the shut-down of generation, he also understands that such salvation is impossible. The conceiving force of death is far too strong, both for the powers of man and the gods; whatever he may do to stop it, it always exceeds them. In this respect Uranus and Cronos are as powerless as Laios, the father of Oedipus. When we talk about destiny, we must not lose sight of this special meaning, of a tragic nature, given by the Greeks. Birth (nature, *physis*) cannot be abolished either in its effects or in the causality that it designates. The circle of becoming is eternal, endlessly repeatable, perpetual, like the *eternal* fire about which Heraclitus tells us that it is "kindling in measures and being extinguished in measures."[10] The image of the circle ruled Greek spirituality not only for its geometric perfection, but also, especially, for its tragic significance. The circle is the geometric shape of the tragedy, it is the perfect figure of inexorable becoming, of the chain of birth-and-death,

[10] Here are some telling excerpts: “Fire lives the death of the earth and air lives the death of fire, water lives the death of air and earth lives the death of water.” (fr.76) „ Immortals-mortals, mortals-immortals. The life of some is the death of others, and their life - the death of the former.” (fr. 62) „ He calls it shortage and abundance. Shortage, according to Heraclitus, is the formation of the world, and abundance, the universal fire.” (fr. 65-66) *Filosofia greacă până la Platon* vol. 1, partea a doua, , Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1979, pp. 358-360)

appearance-and-disappearance, generation-and-destruction. It alone is - in its perfect abstraction - eternal while the beings trapped within it, in it cyclicity/circularity, are perishable. This abstraction feeds on concrete creatures. Eternal fire is continuously maintained/powered by a temporary fuel. The circle of becoming is made up of (and irreducible to) the lines of life of individuals/individual lives.[11]

Although Plato was intensely used by Christianity to substantiate a post-mortem soteriological salvation, we must admit that, on closer examination, his belonging to a type of death-thinking specific to Hellenic spirituality is revealed to us. The association of body and grave (*soma* is *sema*), the presentation of birth and incarnation as catastrophic events, the direction of the philosophical exercise towards the abolition of the *effects* of birth (forgetfulness, corporeality, ignorance), the extreme valorization of a pre-natal, perfect state, the attitude of looking back - towards origins, towards pre-existence, and towards the perfection of non-birth - these are the essential elements of Platonism and Neoplatonism. All this leads us to believe that Platonism and Neoplatonism belong to the same image of death *as generation and birth* - the soteriology involved being what I have generically called the "killing of infants": returning to a state *prior to* birth, incarnation, corporealization, the restoration of the prenatal condition. The promised salvation of Platonism and Neoplatonism does not aim at an "afterlife" and an "afterworld" but a "life" before this "world". Birth is, for Plato and Neoplatonism, the same as death (while in Christianity death is seen as *rebirth* and resurrection.)

Can we not say about Christianity as well that it intends to restore an initial, paradisiacal situation, that salvation means the adamic rehabilitation of man? Obviously, the afterlife is imagined in Christianity (perhaps with the exception of Origen) as a continuation of earthly life; the consequences - good or bad - of this life are perpetuated by a paradisiacal or infernal post-existence.

In Christianity the negativity of life (mortality) is represented as decay, collapse, old age, while in Hellenic paganism and Buddhism, the negativity of life (mortality) is represented *as* birth, generation, incarnation. We find this orientation even in the myths of human birth: the myth of creation to which Christianity adheres is a positive one - the creation of Adam is a happy event, followed by the fall into sin and its consequences - death, while the myth of creation in Greek paganism is catastrophic (the creation of men by Prometheus is an absolute evil). In other words, in the first perspective life is an evil because one dies, the evil of life is death (and the salvation strategies seek the abolition of this evil, the annulment of death, the resurrection - "trampling over death by death"), while in the second perspective life is evil because one is born (and the salvation strategies pursue the evil - the annulment of birth or its effects, the "killing of infants", re-entering the "nothingness" of pre-existence - Nirvana or the contemplation of pure Ideas - in Plato).

BIBLIOGRAPHY

Filosofia greacă până la Platon vol. 1, partea a doua, , Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979

Lucian Blaga, *Geneza metaforei și sensul culturii*, în *Trilogia culturii*, Humanitas, București, 2011

Jean Chevalier și Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, vol. 1, Editura Artemis, București, 1995

[1111] That is why one way to "break" this cyclicity (which does not have the positive meaning of fulfilment of the being that it will have in Hegelian philosophy) is the return, the conversion - as it appears in the Plotinian philosophy.

Florica Diaconu, Marin Diaconu, *Dicționar de termeni filosofici ai lui Constantin Noica*, Univers Enciclopedic, București, 2004

Umberto Eco, *Pe umerii giganților. Prelegeri susținute la festivalul La Milanesiana între 2001 și 2015*, traducere din limba italiană de Anamaria Gebăilă, Editura Rao, 2018

Sigmund Freud, *Opere 4, Studii despre societate și religie*, trad. din limba germană de Roxana Melnicu, George Purdea și Vasile Dem. Zamfirescu, Editura Trei, 2000

Martin Heidegger, *Ființă și timp*, trad. Gabriel Liiceanu și Cristian Cioabă, Editura Humanitas, 2003

Horia Vicențiu Pătrașcu, „Imaginea și simbolul vieții" în *Studii de teoria categoriilor*, vol. X, 2018, pp. 93-101

Horia Vicențiu Pătrașcu, *Pustiul binelui. Eseuri filosofice*, Eikon, 2017, pp. 26-38)

UZUCAPION AGAINST THE LAND BOOK

Ioan Micle
Lecturer, PhD, „Aurel Vlaicu" University of Arad

Abstract: The role of usufruct as an institution results from the very fact that it constitutes an absolute proof of the property right, being the only proof that removes the great difficulties of proof that arise in the material of the property right. In the regions of the land book, the role of usufruct is reduced, because the property right is acquired by tabulation. The fulfillment of the usufruct allows the possessor who has acquired the property right by long possession to promote an action in claim against those who would challenge his right, and the extinctive prescription offers the possibility to the one against whom the action is directed, to paralyze the action by way of exception. In order to be fulfilled, the usufruct needs an undisturbed possession in good faith. Possession, however, is a state of affairs capable of producing certain rights for the possessor and should not be treated as a real right. The mere material possession of the property is not enough. In order to produce legal effects, possession must be useful, that is, have certain qualities or be free from defects. Possession must be continuous, uninterrupted, undisturbed, public and in the name of the owner. These qualities are not only necessary for usufruct, these if fulfilled can produce all the legal effects of possession. In the absence of qualities, there are vices of possession. The quality of possession to be uninterrupted is a condition of existence of possession, not a quality of possession; and if possession is interrupted, it is lost.
Possession must be continuous, in the sense that the acts of possession are exercised at normal intervals and in an ordinary succession, without too long intervals between them, but in all cases according to the nature of the work or exercise of the right which forms the object of possession. Continuity does not exclude intermittency in the acts of use regarding the exercise of possession, but provided that this intermittency is normal. The discontinuity is not to be confused with the interruption of possession, in the latter case the cessation of possession.
The main effect of the usufruct is that the possessor acquires the right of ownership, or, as the case may be, becomes the holder of another real right. This effect is retroactive, so the usufructuary will be considered the owner from the moment he started the possession and not from the day of the expiry of the prescription term. The usufruct leads to the rejection of an action in claim of the former owner. From this point of view, usufruct appears as a sanction of the negligence of the former owner who disinterested himself in his property, even if the action in claim regarding real estate is imprescriptible. Uzucapion can be invoked both by way of action and by way of exception.

Keywords: usufruct, land books, acquisition, property rights possession

1.Uzucapiunea în contra cărții funciare

Rolul uzucapiunii ca instituție rezultă din însuși faptul că acesta constituie o dovadă absolută a dreptului de proprietate, fiind singura dovadă care înlătură marile dificultăți de probă care se ivesc în materialul dreptului de proprietate. În regiunile de carte funciară rolul uzucapiunii este redus, deoarece dreptul de proprietate se dobândește prin intabulare. Îndeplinirea uzucapiunii îi permite posesorului care a dobândit dreptul de proprietate prin posesie îndelungată să promoveze o acțiune în revendicare împotriva celor care i-ar ataca dreptul, iar prescripția extinctivă oferă posibilitatea celui împotriva căruia se îndreaptă acțiunea, să paralizeze. acţiunea prin excepţie. Pentru a fi împlinit, uzucapiunea are nevoie de o posesie netulburată de bună-credință. Posesia, însă, este o stare de fapt capabilă să producă anumite drepturi pentru posesor și nu trebuie tratată ca un drept real. Simpla posesie materială a proprietății nu este suficientă. Pentru a produce efecte juridice, posesia trebuie să

fie utilă, adică să aibă anumite calităţi sau să fie lipsită de vicii. Posesia trebuie să fie continuă, neîntreruptă, netulburată, publică şi pe numele proprietarului. Aceste calităţi nu sunt doar necesare uzucapiunii, acestea dacă sunt îndeplinite pot produce toate efectele juridice ale posesiei. În lipsa calităţilor, există vicii ale posesiei. Calitatea posesiei a fi neîntreruptă este o condiţie de existenţă a posesiei, nu o calitate a posesiei; iar dacă posesia este întreruptă, se pierde.

Posesia trebuie să fie continuă, în sensul că actele de posesie se exercită la intervale normale şi în succesiune obişnuită, fără intervale prea mari între ele, dar în toate cazurile conform naturii muncii sau exercitării dreptului care formează obiect al posesiei. Continuitatea nu exclude intermitenţa în actele de uz privind exercitarea posesiei, dar cu condiţia ca această intermitenţă să fie normală. Discontinuitatea nu se confundă cu întreruperea posesiei, în acest din urmă caz încetarea posesiei.

Efectul principal al uzucapiunii este că posesorul dobândeşte dreptul de proprietate, sau, după caz, devine titular al unui alt drept real. Acest efect este retroactiv, astfel că uzufructuarul va fi considerat proprietar din momentul în care a început posesia şi nu din ziua expirării termenului de prescripţie. Uzucapiunea conduce la respingerea unei acţiuni în revendicare a fostului proprietar. Din acest punct de vedere, uzucapiunea apare ca o sancţiune a neglijenţei fostului proprietar care s-a dezinteresat de proprietatea sa, chiar dacă acţiunea în revendicare cu privire la imobil este imprescriptibilă. Uzucapion poate fi invocat atât pe cale de acţiune, cât şi pe cale de excepţie.

1.1. Domeniul de aplicare a prescripţiei prevăzută de art. 28 din Decretul lege nr. 115/1938

Pentru a deveni titular al dreptului real, potrivit acestui text este necesar, în primul rând, să fie posedat un bun imobil timp de 20 de ani asupra imobilelor care sunt înscrise în cartea funciară sau de la înscrierea declaraţiei de renunţare la dreptul de proprietate asupra imobilului. Aceasta înseamnă că pot fi astfel dobândite numai drepturi asupra imobilelor care sunt înscrise în cartea funciară. Pentru imobilele care nu sunt cuprinse în cartea funciară, problema uzucapiunii se va putea pune eventual în condiţiile din Codul civil român, întrucât potrivit art. 48 din Legea nr. 241/1947, aplicarea dispoziţiilor legislaţiei române este exclusă numai în ceea ce priveşte drepturile reale imobiliare înscrise în cartea funciară, per a contrario nu şi pentru cele asupra imobilelor neîntabulate.

În afara acestei condiţii speciale, uzucapiunii extratabulare reglementate de art.28 îi sunt aplicabile regulile generale privind domeniul bunurilor şi drepturilor supuse prescripţiei achizitive. Nici prin această formă a uzucapiunii, nu se vor prescrie bunuri scoase din circuitul civil "prin natura lor proprie sau printr-o declaraţie a legii", cum sunt cele din domeniul public al statului şi al unităţilor administrativ-teritoriale. În schimb, bunurile care formează domeniul privat, fiind supuse regulilor aplicabile proprietăţii private în general indiferent de titular, pot constitui obiectul acestei prescripţi[1].

Spre deosebire de uzucapiunea tabulară care nu poate fi invocată decât de persoana desemnată - fără cauza legitimă - de cartea funciară ca titular al dreptului prescris, cea extrabulară poate fi invocată de orice persoană, fizică sau juridică, nefiind necesară, potrivit legii, vreo calitate specială.

1.2. Condiţiile uzucapiunii împotriva cărţii funciare

1.2.1. Decesul sau renunţarea titularului înscris

Prescripţia nu poate curge împotriva persoanei desemnate de carte funciară ca titular al dreptului decât dacă acesta a decedat sau a renunţat la dreptul său. Prin subordonarea acestei condiţii, atingerea adusă de prescripţia achizitivă certitudinii şi încrederii publice în

[1] I. FILIPESCU, Domeniul public şi privat al statului şi al unităţilor administrativ-teritoriale, în Dreptul nr.5-6, 1994, p.75-83. Legea circulaţiei juridice a terenurilor, nr. 54/1998 şi Legea nr. 213/1998 fiind proprietatea publică şi regimul juridic al acesteia, consacră expres această regulă.

cartea funciară este limitată considerabil. Reglementarea ei este justificată de necesitatea curmării dezacordului dintre starea tabulară care arată a fi titular al dreptului o persoană decedată[2] ori care a renunţat la dreptul său şi situaţia creată prin posesia prelungită timp de 20 de ani.

Doctrina şi practica judiciară au adăugat acestei condiţii şi pe aceea ca în urma decesului proprietarului tabular să fi rămas moştenitori acceptanţi, în caz contrar, succesiunea fiind vacantă se cuvine statului, potrivit art. 680 din Codul civil, iar împotriva statului nu s-ar putea uzucapa. Noile reglementări în materia dreptului de proprietate impun nuanţarea acestei interpretări, întrucât în prezent bunurile intrate în proprietatea statului pot constitui fie domeniul public, fie domeniul privat al acestuia, imprescriptibilitatea referindu-se exclusiv la cele din domeniul public.

Argumente similare pot fi invocate şi pentru circumstanţierea concluziei în sensul că alineatul al doilea al art. 28, potrivit căruia va putea cere înscrierea dreptului său şi acela care a posedat un imobil timp de 20 de ani de la data înscrierii în cartea funciară a declaraţiei de renunţare a titularului la proprietate, ar fi fost abrogat prin efectul Decretului nr.111/1951[3.] Dacă este adevărat că renunţarea titularului face ca bunul să devină fără stăpân, iar asemenea bunuri trec, conform acestui din urmă act normativ în proprietatea statului trebuie făcută şi în acest caz distincţia între bunurile care formează domeniul public şi acelea care intră în domeniul privat al statului.[4] Pentru că dispoziţiile menţionate ale art. 28 alin. 2 nu au fost niciodată abrogate expres şi ele pot fi astfel interpretate într-un sens care să nu contrazică alte norme juridice sau principii incidente în această materie, ceea ce infirmă o intenţie de abrogare implicită, urmează ca ele să-şi primească în continuare cuvenita aplicare. Aceste dispoziţii urmează să fie pe deplin aplicabile, cu distincţia care se impune, după relativ recenta abrogare a Decretului nr.111/1951[5.]

Ţinând seama de raţiunile care au determinat admiterea uzucapiunii în condiţiile art. 28, s-ar putea pune problema aplicării prin analogie a acestor dispoziţii şi în cazul dispariţiei proprietarului. În practică s-a considerat astfel că art. 28 era aplicabil în situaţia în care proprietarul a plecat din ţară din anul 1959, iar posesia a fost exercitată de reclamant timp de 20 de ani de la această dată[6.]

Pentru legea română în lipsa unei dispoziţii exprese, extinderea prin analogie a aplicării art. 28 - care cuprinde o enumerare a situaţiilor în care, în mod excepţional, este permisă uzucapiunea în contra înscrierilor din cartea funciară - şi la ipoteza dispariţiei proprietarului deşi tentantă, ar fi contrară regulii potrivit căreia excepţiile sunt de strictă interpretare.

1..2.2. Exercitarea unei posesii utile

Spre deosebire de uzucapiunea reglementată de art. 27, în acest caz posesorului nu i se pretinde condiţia specială a bunei - credinţe. De altfel, având în vedere că în sistemului Decretului lege nr. 115/1938, drepturile reale se dobândesc valabil numai prin înscrierea în cartea funciară, credinţa posesorului în legitimitatea unui drept pe care să-l fi dobândit fără înscriere este greu de admis. Având în vedere acest element de diferenţiere între cele două ipoteze de uzucapiune reglementate în legea cărţilor funciare s-ar putea pune problema dacă dobânditorul nemijlocit sau terţul, înscrişi nelegitim în cartea funciară, dar care sunt de rea credinţă şi deci excluşi de la beneficiul prescripţiei prevăzute de art. 27 vor putea invoca în

[2] S. Brădeanu, Problema dobândirii dreptului de proprietate şi a altor drepturi reale prin uzucapiune, în lumina dreptului socialist, în Legalitatea populară nr.12/1956, p.1448-1449
[3] C. Stătescu, C. Bârsan, op.cit., (1980), p.302
[4] A. Tuluş, În legătură cu uzucapiune extratabulară, în Dreptul nr. 7/1995, p.26
[5] Prin Ordonanţa nr.128/1928, publicată în M. Of. Nr. 328 din 28 august 1998
[6] Judecătoria Arad, sent. civ. nr. 8443/1994, nepublicată.

favoarea lor pe aceea din art. 28, dacă posedă imobilul timp de 20 de ani după decesul s-au renunţarea adevăratului proprietar, care fusese înscrisă anterior. Interesul acestor categorii de posesori în invocarea uzucapiunii este evident, dacă se are în vedere că faţă de ei, acţiunea în rectificarea înscrierii în cartea funciară este, potrivit art. 36 alin.1 imprescriptibilă. Răspunsul afirmativ pare a se impune, întrucât nu s-ar putea refuza posesorului de rea credinţă înscris în cartea funciară, ceea ce i se recunoaşte posesorului tot de rea-credinţă, dar neînscris. Chiar dacă nu se cere ca atitudinea subiectivă a posesorului să fie calificată prin bună credinţă este totuşi necesar ca ea să poată fi caracterizată ca un animus domini, respectiv să existe intenţia, de a se comporta ca titular al dreptului, altfel stăpânirea exercitată nu este altceva decât o detenţie precară, pe care nu se poate fonda nici o prescripţie.

Stăpânirea exercitată trebuie să îndeplinească şi celelalte condiţii necesare unei posesii utile, potrivit art. 1847 şi urm. din Codul civil. Prescripţia reglementată de art. 28 se va putea şi ea întemeia pe o posesie exercitată în mod concurent, de care mai multe persoane sub nume de coproprietar - animus condomini - ca o posesie comună. Dacă însă unul dintre coproprietari exercită singur acte de stăpânire exclusivă asupra întregului imobil, timp de 20 de ani după decesul celuilalt coproprietar, pentru ca aceasta să devină utilă trebuie să nu fi fost echivocă sau precară conform Codului civil român, respectiv coproprietarul rămas în viaţă să fi făcut acte de intervertire a posesiei.[7] Pentru această concluzie pledează interpretarea literală a dispoziţiilor art. 28, care se referă la "înscrierea dreptului uzucapat", fără a se face nici o distincţie referitoare la natura acestui drept, ori în cazul coproprietăţii, fiecare copărtaş are o cotă-parte determinată din drept, care este înscris în mod distinct în cartea funciară.

1.2.3. Împlinirea termenului de 20 de ani

Termenul de 20 de ani cerut de art. 28 nu-şi poate începe cursul decât după decesul proprietarului, respectiv după înscrierea declaraţiei de renunţare a proprietarului, chiar dacă intrarea în fapt în posesia imobilului s-ar fi produs anterior.

Legea neimpunând posesiei nici o condiţie specială legată de existenţa bunei-credinţe sau a unui just titlu, problema joncţiunii unor posesii succesive în vederea împlinirii termenului de 20 de ani cerut de art. 28 se pune în alţi termeni decât în cazul uzucapiunii tabulare.

Nu se va putea însă lua în considerare nici pentru posesia autorului, a celui de la care posesorul actual a preluat-o, o dată de început anterioara evenimentului de care legea leagă în acest caz posibilitatea dobândirii dreptului prin prescripţie achizitivă, respectiv moartea proprietarului înscris ori declaraţia de renunţare la proprietate.

Dacă însă noţiunile de "posesor posterior" şi respectiv "autor", folosite de art. 1860 din Cod civil sunt interpretate în sensul restrictiv atribuit de practica judiciară, care a considerat că posesorul subsecvent va putea uni posesiunea sa cu aceea a antecesorului numai dacă transmisiunea a avut loc în temeiul unui act valabil, translativ de proprietate[8],îndeplinind toate condiţiile de formă prevăzute de lege[9,] invocarea joncţiunii ar fi practic imposibilă în acest caz. În sistemul de carte funciară instituit prin Decretul lege nr. 115/1938, orice act de transmitere a dreptului real presupune ca o condiţie ad validitatem înscrierea în cartea funciară, în lipsa acesteia efectul translativ neputându-se produce. Practica a admis însă

[7] Astfel, Curtea de Apel din Timişoara, nu a exclus posibilitatea admiterii uzucapării de către un coproprietar, prin posesia întregului imobil, timp de 20 de ani de la decesul celuilalt coproprietar, cu condiţia însă de a face dovada intervertirii posesiei, în unul din modurile prevăzute în Codul civil (s. civ. dec. 263/bis din 21 decembrie 1993, nepublicată).

[8] T.S., s civ. dec. 661/1983 şi respectiv nr. 704/1983, în C.D., 1983, p.20 şi urm.

[9] Trib. Suprem, sec. civ., deciziile nr. 153 din 24 ianuarie 1984, în I. G. Mihuţă, op. cit., (1986), p. 76, respectiv nr. 292 din 28 februarie 1970, în C. D. 1970, p.108.

joncţiunea şi în cazul în care actul în temeiul căruia a fost transmisă posesia nu îndeplinea condiţiile speciale de formă, necesare pentru producerea efectului translativ de drept.[10]

1.3. Efectele uzucapiunii de 20 de ani

1.3.1. Dreptul de a invoca uzucapiunea

Împlinirea prescripţiei prevăzută de art. 28 dă dreptul posesorului la invocarea acesteia pe calea unei proceduri speciale, instituite prin art. 130. Decretul lege nr. 115/1938 nu prevede uzucapiunea printre cazurile în care dreptul real se dobândeşte fără înscriere în cartea funciară (art. 26). Cu toate acestea, s-a considerat de unii autori că uzucapiunea constituie şi ea o asemenea excepţie de la efectul constitutiv al înscrierii, excepţie consacrată nu de lege ci de practica judiciară[11] şi că interpretarea dată art. 26 în legătură cu omiterea uzucapiunii dintre modurile de dobândire a proprietăţii fără întabulare trebuie făcută ţinându-se seama de legislaţia în prezent în vigoare, iar nu de consideraţiile care au stat la baza redactării textului care şi-ar fi pierdut suportul de fond[12]. Este de necontestat că practica judiciară a avut şi are un important rol creator prin activitatea de interpretare a normelor legale, sub care se ascunde adeseori o activitate quasi-legislativă, însă această activitate nu poate să ducă la soluţii prin care să se contrazică texte exprese ale legii, ci dimpotrivă, este chemată să întărească imaginea sistemului de drept în ansamblul său ca un sistem raţional, coerent, fără lacune. Ori, potrivit dispoziţiilor exprese ale art. 28, în situaţiile pe care le are în vedere, ceea ce dobândeşte posesorul după împlinirea termenului legal este nu dreptul real ca atare, ci dreptul de a cere înscrierea în cartea funciară, ceea ce înseamnă că posesia generează în acest caz, dreptul real numai prin înscrierea în cartea funciară.

Noua Lege a cadastrului funciar şi a publicităţii imobiliare nr.7/1996, abandonând efectul constitutiv al înscrierii în cartea funciară a lărgit şi sfera titlurilor care sunt opozabile terţilor fără înscriere, incluzând printre ele şi uzucapiunea.

1.3.2. Procedura de înscriere a dreptului

Art.130 din Decretul lege nr.115/1938 impune posesorului să se adreseze în acest scop cu o cerere judecătoriei în circumscripţia căreia este aşezat imobilul.

Potrivit art.130, aşa cum a fost republicat după modificarea prin Decretul nr.378/1960: "Cererea de înscriere se va îndrepta la judecătoria în circumscripţia căreia este aşezat imobilul. Judecătoria, prin încheiere, va emite o somaţie care se va afişa la judecătorie, la primăria comunei unde se află aşezat imobilul şi se va publica într-unul din ziarele mai răspândite din capitală. Publicarea în ziar va fi înlocuită pentru fondurile rurale mai mici de 5 ha, prin bătăi de tobă făcute în două duminici succesive. Îndeplinirea acestor formalităţi se va constata prin proces-verbal întocmit, în cazul prevăzut de alin.2 de către grefier, iar în cazul prevăzut de alin.3 de către primar. Procesul-verbal se va înainta fără întârziere judecătoriei. Prin somaţie, cei interesaţi vor fi invitaţi să facă opoziţie, cunoscând că în termen de o lună de la cea din urmă din aceste publicaţii, judecătoria va păşi la judecarea pricinii. Dacă nu s-a făcut opoziţie, judecătoria se va pronunţa printr-o încheiere; în caz contrar opoziţia a se va judeca de către instanţa competentă, după dreptul comun. Dacă această instanţă ar fi tribunalul, judecătoria îi va trimite din oficiu, dosarul pricinii, în ambele cazuri instanţa va cerceta dacă sunt îndeplinite cerinţele art.28. Reclamantul va putea cere înscrierea provizorie a dreptului ce a uzucapat, în temeiul hotărârii judecătoreşti de primă instanţă sau a încheierii prin care s-a admis cererea. Justificarea se va face prin hotărâre judecătorească definitivă.

[10] Curtea de Apel Timişoara, sec. civ., decizia nr. 1863/1996, nepublicată,, care a permis joncţiunea în temeiul unui antecontract de vânzare-cumpărare sub semnătură privată. Calificarea însă a stăpânirii exercitate de promitentul-cumpărător ca posesie este discutabilă, atâta vreme cât, până la încheierea actului autentic, el stăpâneşte bunul în temeiul unui drept personal de folosinţa, nu ca titular al unui drept real.

[11] D. Chirică, Publicitatea transferurilor dreptului de proprietate imobiliară, în Dreptul nr.4/1992, p.25.

[12] Ana Boar, op.cit., p.247

Notariatul de stat nu va putea, în temeiul uzucapiunii, dispune înscrierea dreptului dacă acesta a fost întabulat sau înscris provizoriu, în folosul unei terţe persoane, chiar după împlinirea termenului de uzucapiune; în cazul când s-ar fi făcut numai o notare notariatul de stat va dispune înscrierea dreptului, fără ca înscrierea să fie opozabilă celui care a cerut notarea".

Referitor la competenţa de a dispune asupra cererii de înscriere formulată de posesor, doctrina şi practica au cunoscut o anumită, evoluţie, determinată de trecerea lucrărilor de publicitate imobiliară şi de cărţi funciare în competenţa fostelor notariate de stat, prin Decretul nr.377/1960. Astfel, într-o opinie s-a considerat că şi după această, modificare, competentă să soluţioneze cererea de înscriere este judecătoria în raza teritorială a căreia este situat imobilul[13,] în timp ce în cealaltă interpretare, care pornea de la preluarea de către notariatele de stat a atribuţiilor fostelor instanţe de carte funciară, această competenţă în privinţa fazei necontencioase ar fi revenit notariatului14. Această din urmă soluţie, împărtăşită în practica notarială a cunoscut şi consacrarea în decizii ale instanţei supreme.[15]

Controversele asupra acestei chestiuni au fost curmate în mare parte ca urmare a intrării în vigoare a Legii nr.36/1995, a notarilor publici şi a activităţii notariale. Prin art.108 al acestei legi, atribuţiile, legate de cărţile funciare au fost redate judecătoriilor, punându-se capăt unei nefireşti dualităţi de competenţe în această materie, care a generat posibilităţi de interpretare diferită.

Cel care a posedat imobilul în condiţiile prescrise de art.28 trebuie aşadar, potrivit art.130 revenit la forma sa iniţială, să se adreseze cu cererea de înscriere a dreptului său, judecătoriei în raza teritorială a căreia este situat imobilul, care va dispune, prin încheiere, îndeplinirea unor formalităţi de publicitate a cererii: emiterea unei somaţii care se afişează la judecătorie şi la primăria comunei, respectiv publicarea ei în ziar sau, pentru terenuri agricole mai mici de 5 ha, aducerea ei la cunoştinţa celor interesaţi prin bătăi de tobă, în două duminici succesive. Dacă în termen de o lună de la aceste publicaţii nu se formulează opoziţii, judecătoria trece la judecarea cererii, pronunţându-se prin încheiere, în cadrul unei proceduri necontecioase. Acestei cereri i s-a atribuit uneori caracterul unei acţiuni în constatare, în sensul art.111 din Codul de procedură civilă[16]. Dacă acţiunea în constatare reglementată de Codul de procedură civilă se soluţionează după procedura contencioasă de drept comun, cererile bazate pe art.130, în cazul în care nu s-au făcut contestaţii se rezolvă de judecătorie în cadrul unei proceduri necontencioase, pentru că instanţa nu are a se pronunţa asupra unui litigiu propriu-zis, a unui conflict de interese între două părţi, nefiind deci necesar a fi chemaţi în judecată moştenitorii defunctului proprietar tabular[17.] Dar dacă, publicarea cererii, în condiţiile menţionate, ar fi urmată de formularea unor opoziţii de către persoane interesate, în primul rând, desigur, de câtre moştenitorii proprietarului decedat, cererea îşi va pierde caracterul necontencios şi va trebui transmisă de judecătoria sesizată de posesor, instanţei competente după dreptul comun care, după modificarea art.2 din Codul de procedură civilă prin Legea nr.59/1993 ar putea fi şi tribunalul, în cazul în care valoarea imobilului ar depăşi suma de 150 de milioane de lei. Judecătoria sau tribunalul, după caz, vor judeca cererea posesorului şi opoziţiile formulate în condiţiile procedurii contencioase obişnuite, pronunţând o hotărâre şi nu o încheiere ca în prima ipoteza. Faptul că nu au fost formulate

[13] S. Brădeanu, În legătură cu dobândirea drepturilor reale imobiliare prin uzucapiune în regimul de carte funciară, în R.R.D. nr.3/1968, p.77

[14] Tr. Ionaşcu, S. Brădeanu, op.cit. (1978), p.184

[15] T.S., s.civ. dec. 817/1978, I. Mihuţă, Repertoriu…(1981), p.76

[16] A. Stângu, Înscrierea în cartea funciară a dreptului de proprietate dobândit pe cale de uzucapiune, în R.R.D. nr.3/1968, p.69 şi urm.

[17] În acest sens s-a pronunţat şi Tribunalul judeţean Arad, secţia civilă, prin decizia nr. 407/1990, nepublicată, trimiţând cauza spre rejudecare Judecătoriei Arad, pentru îndeplinirea formalităţilor de publicitate prevăzute de art.130 şi considerând că nu era necesar ca reclamantul să indice cine sunt moştenitorii proprietarului decedat şi să-i cheme în judecată.

opoziţii nu înseamnă însă că instanţa sesizată nu va trebui să verifice, potrivit principiului legalităţii înscrierii în cartea funciară, îndeplinirea condiţiilor uzucapiunii. A fost respinsă astfel o cerere de înscriere formulată pe temeiul art.28 pentru că, deşi nu s-au formulat opoziţii, s-a stabilit că nu era împlinit termenul de 20 de ani de la decesul proprietarului[18].

Această procedură specială instituită prin dispoziţiile art.130 a fost socotită de unii autori[19] şi de către unele instanţe20, ca fiind singura aplicabilă în materia cererilor de înscriere a dreptului dobândit în condiţiile art.28 din Decretul lege nr.115/1938, interpretare în sprijinul căreia a fost invocat principiul specialia generalibus derogant, ca şi caracterul imperativ al normelor care o instituie, de la aplicarea cărora posesorul nu s-ar putea sustrage, chemându-i în judecată pe eventualii oponenţi, după dreptul comun. Instanţa supremă a considerat însă că, dimpotrivă, procedura specială privitoare la înscrierea în cartea funciară a dreptului dobândit prin uzucapiune este instituit de art.130 în favoarea posesorului, existenţa ei neputându-l împiedica pe acesta să recurgă la procedura contencioasă de drept comun[21], soluţie care pare a fi convins mai mult decât prima.

Înscrierea propriu-zisă a dreptului uzucapat este dispusă de către instanţa de carte funciară fie în mod provizoriu, în temeiul hotărârii sau încheierii de primă instanţă urmând ca ulterior să fie justificată prin hotărârea rămasă irevocabilă, fie direct în temeiul încheierii sau hotărârii irevocabile. Chiar dacă s-ar fi admis cererea de înscriere a dreptului dobândit prin uzucapiune, instanţa de carte funciară nu va putea, în temeiul ei să dispună efectuarea operaţiei propriu-zisă de înscriere dacă între timp, chiar după împlinirea termenului de uzucapiune, dreptul a fost întabulat sau înscris provizoriu în folosul unei alte persoane.

1.3.3. Caracterul constitutiv al înscrierii

Pentru uzucapiunea reglementată de Codul civil este general acceptat că ea produce efecte retroactive, respectiv că dreptul se dobândeşte, nu de la data hotărârii judecătoreşti prin care se constată împlinirea ei, ci de la data când a început să curgă prescripţia. Prima ipoteză de uzucapiune din legea cărţilor funciare, aceea din art.17 are de asemenea efect retroactiv de la data când a început posesia de bună-credinţă a dreptului înscris în mod nelegitim. Au existat interpretări conform cărora şi în cazul de uzucapiune reglementat de art.28, încheierea sau hotărârea prin care se constată împlinirea ei produc efecte retroactive, pentru că în prealabil are loc uzucapiunea şi numai ulterior se cere întabularea[22], iar până în momentul înscrierii dreptul dobândit ar avea natura unui drept extratabular[23]. Argumentele invocate în justificarea acestei soluţii s-au întemeiat pe în faptul că, pe de o parte, uzucapiunea nu este numai un mod de dobândire a proprietăţii, ci şi o sancţiune împotriva proprietarului neglijent, aşa încât, după împlinirea termenului de 20 de ani, tocmai acest fapt al posesiei îndelungate ar trebui să poată fi opus succesorului, iar pe de altă parte că dacă uzucapiunea ar produce efecte numai de la data înscrierii, ar însemna ca pe perioada de timp de la decesul proprietarului tabular, până la înscrierea uzucapantului, în scripte, imobilul să fie al nimănui, ceea ce nu se poate accepta. Calificarea uzucapiunii drept sancţiune îndreptată împotriva proprietarului este însă contrară sensului acestei noţiuni care presupune întotdeauna ca o condiţie un fapt ilicit, în vreme ce abţinerea proprietarului de la utilizarea bunului său nu este altceva decât exercitarea unei prerogative legale, nicidecum un fapt contrar legii. De altfel, simplul fapt că proprietarul nu şi-a folosit bunul, indiferent dacă din neglijenţa sa sau din

[18] Judec. Lipova, sent. civ. nr. 367 din 8 mai 1997, definitivă prin decizia nr.1.273 din 19 decembrie 1997 a Trib. Arad şi irevocabilă prin dec.civ. nr.804 din 17 martie 1998 a Curţii de Apel Timişoara, nepublicate.
[19] V. Lăzărescu, S. Bonta, op.cit., p.97
[20] Încheierile date de Judecătoria Lugoj la 3 februarie 1969 (dos.nr.4277/1968) şi respectiv la 9 februarie 1969 (dos.4276/1968), citate de V. LAZARESCU, S. BONTA, op. cit., p. 96.
[21] T. S., s. civ., dec., nr. 2133/1972, în I. G. MIHUTA, Repertoriu…, (1976), p.103.
[22] L. Pop, *op.cit.*,(1997), p. 226.
[23] Ana Boar, *op. cit.*, p. 254.

orice alt motiv, nu duce la uzucapiune dacă nu sunt îndeplinite celelalte condiţii, în primul rând ca bunul să fi fost posedat în mod util de o altă persoană. Nu există, de asemenea, motive de temere că, în lipsa unui asemenea efect retroactiv bunul ar rămâne fără stăpân pe perioada dintre decesul proprietarului şi acela al înscrierii uzucapantului, deoarece succesorii acestuia – moştenitorii legali sau testamentari, ori, în lipsa acestora, statul - care dobândesc dreptul fără înscriere, potrivit art.26, nu sunt decăzuţi în nici un mod din acest drept asupra bunului, decât tocmai prin efectul procedurii de înscriere a dreptului uzucapantului.

Dacă regulii stabilite prin art.17, potrivit căreia drepturile reale se dobândesc numai când constituirea sau strămutarea a fost înscrisă în cartea funciară, i se recunoaşte caracterul imperativ, pe care trebuie să i-l confere interesul de ordine publică, general căruia îi corespunde, un astfel de caracter retroactiv al uzucapiunii nu poate fi acceptat, în lipsa unei dispoziţii legale exprese. Ar fi, de altfel, greu de admis că dreptul coproprietarului căruia i s-a atribuit bunul, în cadrul partajului să nu se dobândească decât pentru viitor potrivit dispoziţiilor exprese ale Legii nr.389/1943, iar acela al uzucapantului să fie considerat dobândit retroactiv. Încheierea sau hotărârea judecătorească de admitere, care reprezintă "cauza legitimă" a înscrierii, în sensul art. 17 şi 34 din Decretul lege nr. 115/1938 vor avea, prin urmare, caracter constitutiv şi nu declarativ de drepturi, întabulându-se în cartea funciară cu data notării cererii de înscriere. În sprijinul acestei soluţii pot fi invocate şi dispoziţiile alineatului final al art. 30, care opresc instanţa de carte funciară să dispună, în temeiul încheierii sau hotărârii judecătoreşti, înscrierea dreptului, dacă acesta a fost întabulat sau înscris provizoriu în folosul unei alte persoane, chiar după împlinirea termenului de uzucapiune, interdicţie care nu s-ar putea susţine în mod valabil dacă efectul hotărârii s-ar produce în mod retroactiv. În practică, înscrierii i s-a atribuit implicit un caracter constitutiv, considerându-se de exemplu că dreptul ar urma să fie înscris în favoarea posesorului actual deşi termenul de 20 de ani a fost deja împlinit în favoarea autorului său, care însă nu a solicitat întabularea dreptului, prin aplicarea dispoziţiilor art. 1860 din Codul civil referitoare la joncţiunea posesiilor[24]. Dacă dreptul ar fi fost dobândit automat de primul posesor, la împlinirea prescripţiei de 20 de ani, fără înscriere, el ar fi trebuit mai întâi întabulat în favoarea acestuia, pentru ca apoi să se valorifice actul prin care a fost transmis celuilalt.

2Uzucapiunea în sistemul Legii nr.. 7/1996[25]

Un impact deosebit asupra reglementării juridice a uzucapiunii îl are aplicarea Legii nr. 7/1996 privind cadastrul şi publicitatea imobiliară. Astfel, prin aplicarea acestei legi s-a revenit la uzucapiunea ce intră sub imperiul Codului civil român şi în acele teritorii unde, şi în prezent, se aplică prevederile art. 27 şi 28 din Decretul lege nr. 115/1938. Deci nu mai este vorba de caracterul excepţional al uzucapiunii, ca mod de dobândire a drepturilor reale imobiliare, în sistemul de carte funciară.

Odată cu adoptarea şi promulgarea Legii cadastrului şi publicităţii imobiliare nr. 7/13 martie 1996, care a intrat în vigoare la 90 de zile după publicarea ei, sistemul cărţilor funciare a fost extins în întreaga ţară. Această operaţie a fost rodul unei activităţi extrem de complexe la nivelul întregii ţări.

Potrivit art. 72 din Legea cadastrului şi publicităţii imobiliare, la data finalizării lucrărilor cadastrale şi registrelor de publicitate imobiliară pentru întreg teritoriul administraţiei al unui judeţ îşi încetează aplicabilitatea, printre alte dispoziţii legale, Decretul lege nr. 115/1938, precum şi dispoziţiile Codului civil privitoare la publicitatea imobiliară.

Cu toate că se are în vedere extinderea sistemului cărţilor funciare şi în teritoriile în care opera Registrul de Transcripţiuni şi Inscripţiuni imobiliare, înscrierea dreptului de

[24] Curtea de Apel Timişoara, s.civ.dec.1863/1996, nepublicată.
[25] Publicată

proprietate s-au a oricăror altor drepturi reale în cartea funciară nu va mai avea caracter constitutiv de drepturi, aşa cum prevedea art. 17 din Decretul lege nr. 115/1938. Înscrierea în cartea funciară nu va avea efect decât în ceea ce priveşte opozabilitatea dreptului înscris faţă de terţi (art. 22 din Legea nr. 7/1996).

De asemenea, noua lege nu mai cuprinde nici o dispoziţie referitoare la uzucapiune, similară cu art. 27 şi art. 28 din Decretul lege nr. 115/1938. Astfel, din momentul în care se aplică numai Legea nr. 7/1996, dobândirea dreptului de proprietate şi a altor drepturi reale prin uzucapiune va intra numai sub incidenţa Codului civil român.

3.Uzucapiunea în sistemul Noului Cod Civil

Uzucapiunea extratabulară art.930

(1) Dreptul de proprietate asupra unui imobil şi dezmembrămintele sale pot fi înscrise în cartea funciară, în temeiul uzucapiunii, în folosul celui care l-a posedat timp de 10 ani, dacă:

a) proprietarul înscris în cartea funciară a decedat ori, după caz, şi-a încetat existenţa;

b) a fost înscrisă în cartea funciară declaraţia de renunţare la proprietate;

c) imobilul nu era înscris în nicio carte funciară.

(2) În toate cazurile, uzucapantul poate dobândi dreptul numai dacă şi-a înregistrat cererea de înscriere în cartea funciară înainte ca o terţă persoană să îşi fi înregistrat propria cerere de înscriere a dreptului în folosul său, pe baza unei cauze legitime, în cursul sau chiar după împlinirea termenului de uzucapiune.

Uzucapiunea tabulară art.931

(1) Drepturile celui care a fost înscris, fără cauză legitimă, în cartea funciară, ca proprietar al unui imobil sau titular al unui alt drept real, nu mai pot fi contestate când cel înscris cu bună-credinţă a posedat imobilul timp de 5 ani după momentul înregistrării cererii de înscriere, dacă posesia sa a fost neviciată.

(2) Este suficient ca buna-credinţă să existe în momentul înregistrării cererii de înscriere şi în momentul intrării în posesie.

Curgerea termenului uzucapiunii art.932

(1) În cazurile prevăzute la art. 930 alin. (1) lit. a) şi b), termenul uzucapiunii nu începe să curgă înainte de data decesului sau, după caz, a încetării existenţei juridice a proprietarului, respectiv înainte de data înscrierii declaraţiei de renunţare la proprietate, chiar dacă intrarea în posesie s-a produs la o dată anterioară.

(2) Viciile posesiei suspendă cursul uzucapiunii.

Joncţiunea posesiilor art 933

(1) Fiecare posesor este considerat că începe în persoana sa o nouă posesie, indiferent dacă bunul a fost transmis cu titlu universal sau particular.

(2) Cu toate acestea, pentru a invoca uzucapiunea, posesorul actual poate să unească propria posesie cu aceea a autorului său.

Uzucapiunea a suferit modificări importante prin Noul Cod Civil, mai ales cu privire la termenele si condiţiile în care poate fi obtinută. Astfel, uzucapiunea de 30 de ani şi uzucapiunea de 10 până la 20 de ani, reglementate de Codul Civil de la 1864, au fost înlocuite în prezent de uzucapiunea extratabulară de 10 ani (art. 930 Noul Cod Civil) şi uzucapiunea tabulara de 5 ani (art. 931 Noul Cod Civil).

Uzucapiunea extratabulara de 10 ani prevede că dreptul de proprietate asupra unui imobil sau un dezmembrământ al acestuia poate fi înscris în cartea funciara dacă s-a exercitat o posesie neviciată timp de 10 ani, imobilul nu a fost înscris până la acea dată în cartea funciară, sau daca a fost înscris, proprietarul său să fi decedat sau, în cazul persoanelor

juridice, acestea să-şi fi încetat existenţa, ori să fi fost înscrisă în cartea funciară o declaraţie de renunţare la dreptul de proprietate asupra acelui imobil.

Dacă toate aceste condiţii sunt îndeplinite, putem spune că se poate dobândi dreptul de proprietate asupra imobilului, însă numai de la momentul înregistrării declaraţiei de înscriere a uzucapiunii în cartea funciară şi numai dacă o terţă persoană nu a înregistrat deja o cerere privind înscrierea propriului sau drept asupra imobilului. Daca tertul isi intemeiaza cererea de inscriere a dreptului sau pe o cauza legitima, il poate impiedica pe uzucapant in dobandirea proprietatii, chiar daca termenul de uzucapiune de 10 ani a fost implinit. Este de menţionat că în cazul uzucapiunii extratabulare, termenul uzucapiunii începe să curgă din momentul în care imobilul posedat a rămas fără proprietar, respectiv proprietarul a decedat, si-a incetat existenta sau a renunţat la dreptul său de proprietate, chiar dacă posesia celui care invocă uzucapiunea a început anterior acestui moment.

În ceea ce priveşte uzucapiunea tabulara de 5 ani, prevazuta de art. 931 Noul Cod Civil, aceasta operează numai in situatia în care posesorul unui imobil, cu bună – credintă considerându-se proprietar, dar în baza unui titlu nevalabil, işi înscrie dreptul său asupra imobilului în cartea funciară. Dacă după momentul înregistrării cererii sale de înscriere în cartea funciară, acesta exercita o posesie utila şi neviciata timp de 5 ani, acesta poate dobândi dreptul de proprietate prin intermediul uzucapiunii tabulare de 5 ani, care nu mai poate fi contestat, de la momentul înregistrării cererii de înscriere. Pentru a se putea dobândi astfel dreptul de proprietate, buna – credinţă trebuie să existe atât în momentul intrării în posesie, cât si la data înregistrării cererii de înscriere în cartea funciară.

Când tratează despre dobândirea dreptului de proprietate, Codul civil precizează că acest drept se poate dobândi, în condiţiile legii, prin convenţie, moştenire legală sau testamentară, accesiune, uzucapiune, ca efect al posesiei de bună-credinţă în cazul bunurilor mobile şi al fructelor, prin ocupaţiune, tradiţiune, precum şi prin hotărâre judecătorească, atunci când ea este translativă de proprietate prin ea însăşi.

În cazurile prevăzute de lege, proprietatea se poate dobândi prin efectul unui act administrativ. Cu excepţia cazurilor anume prevăzute de lege, în cazul bunurilor imobile dreptul de proprietate se dobândeşte prin înscriere în cartea funciară.

Corelativ, dreptul de proprietate privată se stinge prin pieirea bunului, dar nu se stinge prin nefolosire. El poate fi însă dobândit de către o altă persoană prin uzucapiune sau într-un alt mod, în cazurile şi condiţiile anume determinate de lege.

În ce îl priveşte pe proprietar, acesta poate abandona bunul său mobil sau poate renunţa, prin declaraţie autentică, la dreptul de proprietate asupra bunului imobil, înscris în cartea funciară. Dreptul se stinge în momentul părăsirii bunului mobil, iar dacă bunul este imobil, prin înscrierea în cartea funciară, în condiţiile legii, a declaraţiei de renunţare.

Când tratează despre asociaţia de proprietari, anume despre prezumţia de coproprietate asupra despărţiturilor comune, Codul civil precizează că zidul, şanţul, precum şi orice altă despărţitură între două fonduri sunt prezumate a fi în proprietatea comună a vecinilor, dacă nu rezultă contrariul din titlul de proprietate, dintr-un semn de necomunitate ori dacă proprietatea comună nu a devenit proprietate exclusivă prin uzucapiune, în condiţiile legii.

Superficia – dreptul de superficie – acesta fiind dreptul de a avea sau de a edifica o construcţie pe terenul altuia, deasupra ori în subsolul acelui teren, asupra căruia superficiarul dobândeşte un drept de folosinţă – se dobândeşte în temeiul unui act juridic, precum şi prin uzucapiune sau prin alt mod prevăzut de lege. Dispoziţiile în materie de carte funciară rămân aplicabile.

Şi în ce priveşte instituţia uzufructului, ca dezmembrământ al dreptului de proprietate, potrivit Art. 723, uzufructuarul preia bunurile în starea în care se află la data constituirii uzufructului; acesta nu va putea intra însă în posesia lor decât după inventarierea bunurilor

mobile şi constatarea stării în care se află imobilele, cu excepţia cazului în care uzufructul unui bun mobil este dobândit prin uzucapiune.

Legea de aplicare a Codului civil nr. 71/2011, precizează că dispoziţiile art. 930-934 din Codul civil referitoare la uzucapiunea imobiliară se aplică numai în cazurile în care posesia a început după data intrării în vigoare a acestuia.

Pentru cazurile în care posesia a început înainte de această dată sunt aplicabile dispoziţiile referitoare la uzucapiune în vigoare la data începerii posesiei. Cu privire la imobilele pentru care, la data începerii posesiei, înainte de intrarea în vigoare a Codului civil, nu erau deschise cărţi funciare, rămân aplicabile dispoziţiile în materie de uzucapiune din Codul civil din 1864.

În cazul posesiilor începute după intrarea în vigoare a Codului civil, dacă erau deschise cărţi funciare, până la îndeplinirea condiţiilor prevăzute în art. 56 alin. (1), uzucapiunea extratabulară prevăzută în art. 930 din Codul civil îşi produce efectele de la data introducerii cererii de chemare în judecată prin care s-a solicitat constatarea îndeplinirii cerinţelor legale ale acestui mod de dobândire, dacă acţiunea a fost admisă, respectiv de la data invocării excepţiei uzucapiunii, dacă această excepţie a fost admisă.

O ultimă menţiune cu privire la legea aplicabilă uzucapiunii mobiliare – potrivit Art. 2.616 Cod civil, uzucapiunea este reglementată de legea statului unde bunul se afla la începerea termenului de posesie, prevăzut în acest scop. În cazul în care bunul a fost adus într-un alt stat, unde se împlineşte durata termenului de uzucapiune, posesorul poate cere să se aplice legea acestui din urmă stat, dacă sunt reunite, cu începere de la data deplasării bunului în acel stat, toate condiţiile cerute de menţionata lege.

BIBLIOGRAPHY

Tratate, cursuri universitare

Andrea-Annamaria Chiș.2012 Publicitatea imobiliară în concepția noului Cod civil.

. Bîrsan, Corneliu (2001). Drept civil. Drepturi reale principale. Bucureşti: All Beck.

Boar, Ana (1999). Uzucapiunea, prescripţia, posesia şi publicitatea drepturilor reale, Bucureşti: Lumina Lex.

Cantacuzino, Matei (1921). Elementele dreptului civil român, Bucureşti: Cartea Românească.

Carbonnier, J.(1983). Droit civil. Les biens, tom 3, Paris: Presses Univ. de France, ed. a XI-a.

Cătuneanu, I. C.(1927). Curs elementar de drept roman, Bucureşti: Cartea Românească.

Costin, Mircea (1982). Marile instituţii ale dreptului civil român, Cluj-Napoca: Dacia.

Codul Civil General Austriac (1921), traducere de Ioan, Corjescu, Bucureşti: Imprimeria statului.

Dimitrie, Alexandresco (1962). Explicaţiunea teoretică şi practică a dreptului civil roman, Atelierele grafice Socec, Tomul III, Partea I, Cartea II, Titlul II, Capitolul I.

Dimitrie, Alexandresco (1909). Explicaţiunea teoretică şi practică a dreptului civil român, vol IX, Bucureşti: Arhivele grafice Socec.

Fekete, Gh., Zinveliu, Ion (1969). Drept civil. Drepturi reale, Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică.

Gherasim, Dimitrie (1986). Teoria generală a posesiei în dreptul civil român, Bucureşti: Academiei.

Hamangiu, Constantin, Rosetti-Bălănescu, Ion, Băicoianu, Alexandru (2002). Tratat de drept civil român, Bucureşti: All Beck.

Hamangiu, Constantin, Georgean, Nicolae (1930). Codul civil adnotat vol XI, Bucureşti: Arhivele grafice Socec.

Hanga, Vladimir (1978). Drept privat roman, Bucureşti: Editura didactică şi pedagogică.

Ionaşcu, Traian, Brădeanu, Salvator (1978). Drepturile reale principale în Republica Socialistă România, Bucureşti: Academiei.

Ionaşcu, Traian, Brădeanu, Salvator (1979). Drepturile reale principale, Bucureşti: Academiei.

Ionaşcu, Traian (1942). Ideea de aparenţă şi rolul său în dreptul civil român modern, Bucureşti.

Lucian, Ioan (1997). Drepturi reale, Braşov: Omnia-Uni.

Luţescu, G.N. (1947). Teoria generală a drepturilor reale, Bucureşti.

Molcuţ, Emil, Oancea, Dan(1993). Drept roman, Bucureşti:Casa de ed. şi presă „Şansa" SRL.

Mihuţă Ioan (1976). Repertoriu de practică judiciară în materie civilă a Tribunalului Suprem şi a altor instanţe, pe anii 1969-1975, Bucureşti: Ştiinţifică şi Enciclopedică.

Mihuţă, Ioan (1992) Culegere de practică judiciară civilă pe anul 1991, Tribunalul Municipiului Bucureşti, Bucureşti: Şansa S.R.L.

Planiol, M., Ripert, G. (1952). Droit civil français, tom III, Les biens, Paris: Librarie Générale de Droit et Jurisprudence.

Pop, Liviu (1993). Drept civil. Teoria generală a obligaţiilor, vol. II, Iaşi: Ed. Fundaţiei „Chemarea"..

Pop, Liviu (1996). Dreptul de proprietate şi dezmembrămintele sale, Bucureşti: Lumina Lex

Legislație

Legii cadastrului şi publicităţii imobiliare nr. 7/13 martie 1996,

Noul Cod civil

Decretul lege nr. 115/1938

GENERAL CONSIDERATIONS REGARDING THE ACQUISITION OF LABOUR LEGAL CAPACITY OF THE EMPLOYEE

Marina Loredana Belu
Lecturer, PhD, University of Craiova

Abstract. The labour legal capacity of the employee is the ability of a person to perform work and to conclude an employment contract, expressing how capable he is in terms of work requirements considering his experience, health, individual knowledge, personality, skills, after signing the contract, the person in question becomes the subject of a legal employment relationship and acquires a series of rights and obligations.

Keywords: employee, labour legal capacity, labor contract, validity, incompatibilities

Precizări prealabile. Fenomenul juridic s-a născut şi a produs efectele scontate numai şi doar prin activitatea conştientă şi voluntară a "celui ce gândeşte singur ". Forma fundamentală în care poate fi exprimată activitatea umană o reprezintă munca, orientată în direcţia producerii şi dobândirii bunurilor cu care, la nevoie, pot fi satisfăcute trebuinţele biologice, materiale şi spirituale ale fiecărui om în parte şi ale societăţii în ansamblu. Dreptul la muncă nu poate fi îngrădit[1].

Privit ca ştiinţă juridică de ramură, dreptul muncii studiază totalitatea aspectelor teoretice şi practice ale raporturilor de muncă născute între angajatori şi salariaţii subordonaţi lor prin încheierea contractului individual de muncă şi (uneori) a contractelor colective de muncă, precum şi rolul statului în desfăşurarea acestor raporturi[2].

Încadrarea în muncă a unei persoane este posibilă şi legală numai prin încheierea unui contract individual de muncă.

Potrivit Codului muncii[3], contractul individual de muncă este convenţia "în temeiul căreia o persoană fizică, denumită salariat, se obligă să presteze muncă pentru şi sub autoritatea unui angajator, persoană fizică sau juridică, în schimbul unei remuneraţii denumite salariu". Din conţinutul acestei definiţii rezultă una din trăsăturile caracteristice contractului individual de muncă: delimitarea sa ca act juridic bilateral întrucât nu poate avea decât aceleaşi două părţi – salariatul şi angajatorul său[4].

Calitatea de salariat va fi deţinută numai şi doar de persoana fizică, iar în calitate de angajator poate fi:

- o persoană fizică, din momentul dobândirii capacităţii depline de exerciţiu, adică la împlinirea vârstei de 18 ani, sau
- o persoană juridică, din momentul dobândirii personalităţii juridice.

Conţinutul capacităţii juridice. Potrivit dreptului comun, capacitatea civilă a persoanei fizice este structurată pe două componente:

[1] Art 41 alin.1 Constituţia României; art 23 pct 1 Declaraţia universală a drepturilor omului.
[2] A se vedea şi C Belu, *Dreptul muncii*, Editura Universitaria, Craiova, 2011, p.17
[3] Art 10
[4] A se vedea Al. Ţiclea, *Tratat de Dreptul muncii,* Editura Rosetti, Bucureşti, 2006, pag.307

- capacitatea de folosinţă reprezentând aptitudinea persoanei de a avea drepturi şi obligaţii civile[5], şi
- capacitatea de exerciţiu, reprezentând aptitudinea persoanei de a încheia singură acte juridice civile[6]. Se dobândeşte, de regulă, la împlinirea vârstei de 18 ani[7].

În prezenta analiză prezintă interes prevederile art.42 N.C.C. potrivit cărora:

- minorul poate să încheie acte juridice privind munca, îndeletnicirile artistice sau sportive, ori, referitoare la profesia sa, cu încuviinţarea părinţilor sau a tutorelui, precum şi cu respectarea dispoziţiilor legii speciale, dacă este cazul (alin.1);
- în acest caz, minorul exercită singur drepturile şi execută tot astfel obligaţiile izvorâte din aceste acte şi poate dispune singur de veniturile dobândite (alin.2).

Dispoziţii legale privind dobândirea capacităţii restrânse de încadrare în muncă. Una din trăsăturile caracteristice contractului individual de muncă o reprezintă caracterul *intuitu personae* exprimat în legătura indisolubilă dintre capacitatea de folosinţă şi capacitatea de exerciţiu a persoanei care urmează să fie încadrată în muncă, întrucât activitatea ce urmează a fi prestată este exclusiv personală[8].

Capacitatea persoanei fizice de a încheia un contract individual de muncă în calitate de angajat a fost stabilită prin următoarele reglementări:

a. potrivit art 49 alin.4 din Constituţie "minorii sub vârsta de 15 ani nu pot fi angajaţi ca salariaţi". Interpretarea pozitivă, aplicabilă este următoarea: vârsta minimă la încadrarea în muncă este de 15 ani.

b. respectând limita de vârstă prevăzută de norma constituţională, Codul muncii (art.13 alin.2) stabileşte condiţii imperative pentru punerea în aplicare. Astfel, persoana fizică poate încheia un contract de muncă în calitate de salariat, la împlinirea vârstei de 15 ani, numai dacă sunt îndeplinite cumultiv următoarele condiţii:

- există acordul părinţilor sau al reprezentanţilor legali, exprimat prealabil sau concomitant cu încheierea contractului individual de muncă.
- activitatea ce urmează a fi prestată trebuie să fie potrivită cu dezvoltarea fizică, aptitudinile şi cunoştiinţele solicitantului;
- prin îndeplinirea efectivă a atribuţiilor de serviciu să nu fie pericitate sănătatea, dezvoltarea şi pregătirea profesională.

În cazul salariaţilor cu vârsta cuprinsă între 15 şi 16 ani, contractual individual de muncă legal încheiat, va înceta de drept dacă se exprimă şi înregistrează retragerea acordului părinţilor sau a reprezentanţilor legali în considerarea protecţiei minorului[9].

Dispoziţii legale privind dobândirea capacităţii depline de a încheia contractul individual de muncă. Regula în materie o prezintă dispoziţiile art 13 alin 1, Codul muncii, potrivit cărora"persoana fizică dobândeşte capacitate de muncă la împlinirea vârstei de 16 ani". Potrivit acestei dispoziţii legale primeşte transpunere în activităţile cotidiene prezumţia potrivit căreia, structura psihofiziologică a tânărului adolescent, corelată cu maturitatea socială şi cu dezvoltarea fizică, favorizează dobândirea statutului de salariat.

De la regula menţionată există numeroase excepţii justificate de imperativul asigurării unei compatibilităţi intre complexitatea şi gradul de solicitare inapuse de exercitarea atribuţiilor de serviciu, pe de o parte, şi posibilităţile reale (fizice, psihice, profesionale, etc) proprii executantului, pe de alta parte.

---

[5] Art 34 N.C.C.
[6] Art 37 N.C.C.
[7] A se vedea excepţiile prevăzute de art.39, 40,41 N.C.C.
[8] A se vedea I.T. Ştefănescu, *Tratat de dreptul muncii, vol.I*, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2003, p.299
[9] Art 56 lit k, Codul Muncii

În doctrina[10], a primit consacrare noţiunea de incompatibilitate definită ca o "limitare sau restrangere a capacităţii juridice, reglementată în mod expres şi restrictive de lege în scopul ocrotirii persoanei sau al apararii unor interese generale ale societăţii".

Exemplul de incompatibilităţi referitoare la vârsta persoanei care solicit angajarea pe anumite funcţii:

- potrivit art 5 alin1 lit B din O.U.G nr 59/2000 privind statutul personalului silvic[11], persoana care solicit admiterea în Corpul silvic trebuie să aibă vârsta de 18 ani împliniţi;
- profesia de ghid de turism poate fi exercitată de persoana cu vârsta de cel puţin 18 ani împliniţi (art.2 alin.2 din H.G. nr 305/2001 privind atestarea şi autorizarea ghizilor în turism)[12];
- persoana care urmează să îndeplinească atribuţii de pază sau protecţie trebuie să aibă vârsta de cel puţin 18 ani (art 36 din Legea nr 333/2003 privind paza obiectivelor, bunurilor, valorilor şi protecţia persoanelor)[13];
- poate devein salvator din mediul subteran speologic persoana care are vârsta de cel puţin 18 ani (art. 24 din Legea nr 402/2006 privind prevenirea accidentelor şi organizarea activităţii de salvare în mediul subteran speologic)[14];
- poate fi gestionar persoana care a împlinit vârsta de 21 de ani, sau pentru anumite gestiuni stabilite de organele abilitate, persoana care a împlinit vârsta de 18 ani (art 3 din legea nr 22/1969 privind angajarea gestionarilor…)[15];
- pentru funcţia de comisar pot candida bărbaţi la concursul de angajare în Garda financiară, care să nu depăşească vârsta de 45 de ani, iar în cazuri bine justificate, Ministrul finanţelor poate aproba participarea la concurs şi peste această limită de vârstă (art 14 alin.1 din Ordinul Ministrului finanţelor nr 817/1998 pentru aprobarea regulamnetului privind organizarea şi funcţionarea Gărzii Financiare)[16];
- pentru ocuparea posturilor de salvare şi a posturilor de prim-ajutor pe plaje şi în stranduri, pot fi angajate personae cu vârsta cuprinsă între 18 şi 35 de ani (H.G. nr 1021/2002 pentru aprobarea Normelor privind organizarea posturilor de salvare şi a posturilor de prim –ajutor pe plaje şi în stranduri)[17]

Dispoziţii legale privind ocrotirea sănătăţii tinerilor salariaţi.

Punctul de plecare în abordarea acestui subiect îl reprezintă prevederile art 49 alin.3 din Constituţia României, potrivit cărora "exploatarea minorilor, folosirea lor în activităţi care le-ar dăuna sănătăţii, moralităţii sau care le-ar pune în primejdie viaţa şi dezvoltarea normală sunt interzise". În concordanţă cu această prevedere din legea fundamentală, art 13 alin.5 din Codul muncii stabileşte: "încadrarea în muncă în locuri de muncă grele, vătămătoare sau periculoase se poate face după împlinirea vârstei de 18 ani; aceste locuri de muncă se stabilesc prin hotărâre a guvernului"

Nesocotirea acestor dispoziţii legale imperative atrage răspunderea penală a angajatorului, în temeiul prevederilor art 265 alin 1 din Codul muncii potrivit cărora: "încadrarea în muncă a unui minor cu nerespectarea condiţiilor legale de vârstă sau folosirea acestuia pentru prestarea unor activităţi cu încălcarea prevederilor legale referitoare la

[10] A se vedea I.T. Stefănescu, *op.cit.,* p.326
[11] Publicata în M.Of. nr 238/30.05.2000
[12] Publicată în M.Of. nr 140/21.03.2001, modificată prin H.G. nr 631/2003 (M.Of. nr 407/11.06.2003)
[13] Publicată în M.Of. nr 525/22.07.2003, modificată prin O.U.G. nr 16/2005 (M.Of. nr 205/10.03.2005)
[14] Publicată în M.Of. nr 915/10.11.2006
[15] Publicată în M.Of. nr 132/18.11.1969, modificată prin Legea nr 54/1994 (M.Of. nr 181/15.07.1994)
[16] Publicată în M.Of. nr 159/22.04.1998
[17] Publicată în M.Of. nr 711/30.09.2002

regimul de muncă al minorilor, constituie infracţiune si se pedepseste cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă".

Durata timpului de muncă pentru salariaţii angajaţi cu norma intreagă este de 8 h pe zi şi de 40 de ore pe săptămână, iar în cazul tinerilor cu vârsta de până la 18 ani durata timpului de muncă este de 6 h /zi şi de 30 de ore/săptămână[18].

Munca suplimentară este munca prestată în afara duratei normale a timpului de muncă săptămânal, iar tinerii în vârstă de până la 18 ani nu pot presta muncă suplimentară adică nu pot lucra pentru angajator mai mult de 30 de ore /săptămână[19]

Munca de noapte este considerată activitatea prestată de salariat ca îndeplinire a atribuţiilor de serviciu, între orele 22,00 - 6,00.

Potrivit prevederilor art.128 alin.1 Codul Muncii "tinerii care nu au împlinit vârsta de 18 ani nu pot presta muncă de noapte"

Concediul de odihnă anual are durata minimă de 20 de zile lucrătoare, durata efectivă fiind stabilită în conţinutul contractului individual de muncă, urmare a negocierilor. Potrivit art 147 alin.1 Codul Muncii, tinerii în vârstă de până la 18 ani beneficiază de un concediu de odihnă suplimentar de cel puţin 3 zile lucrătoare (care se cumulează cu durata concediului de odihnă anual).

Concluzii. Respectând, libertatea fundamentală exprimată în art 42 alin.1 din Constituţia României, şi anume "munca forţată este interzisă", consemnăm două reflecţii aparţinând unui om genial, acceptate ca adevăruri eterne extrase din creaţia balzaciană:

- calea cea mai scurtă pentru a face avere este să lucrezi;
- inteligenţa se dezvoltă prin exercitarea unei profesii îmbrăţişate de timpuriu.

La împlinirea vârstei de 16 ani tinerii interiorizează conştient o afirmaţie şi corolarul său: munca este condiţia vieţii, scopul îi este înţelepciunea şi fericirea răsplata[20].

BIBLIOGRAPHY

1. Athanasiu, Alexandru, Dima, Luminiţa, *Dreptul Muncii*, Ed. All Beck, Bucureşti, 2005;
2. Belu, Constantin, Dreptul Muncii, Editura Universitaria, Craiova, 2011;
3. Ghimpu, Sanda, Ţiclea, Alexandru - Dreptul muncii, Ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Editura All Beck, 2001;
4. Ştefănescu, Ion Traian., Tratat de Dreptul muncii, vol.1, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2003;
5. Ţiclea, Alexandru, Tratat de Dreptul muncii, Editura Rosetti, Bucureşti, 2006;

[18] Art 112 Codul Muncii
[19] Art 124 Codul Muncii
[20] F. Schiller (1759-1805)

HYPOTHESIZING THROUGH MODALITY, CONDITIONALS AND NARRATIVIZATION

Mihaela Georgiana Manasia
Lecturer, PhD, „Constantin Brâncuşi" University of Târgu Jiu

Abstract: In this essay, I scrutinize Barack Obama's ideological expressions-in his 2004 Democratic National Convention speech through the analysis of hypothesizing by the use of modality, mode of narrativization, and conditional sentences. Least known to the American people prior to the speech, this approximately sixteen-minute monologue projected Obama's profile to the world and connected him to the American dream, history, and public, ultimately rendering him as the senator and later the first African-American president of the United States.

Keywords: 2004 DNC speech, hypothesizing, modality, narrativization, Obama.

1. Introduction

On July 27, 2004, the candidate for the American Senate, Barack Obama, delivered a speech at the Democratic National Convention (DNC) to his fellow television and then-present convention audience. This approximately 16-minute long speech, which incorporated several tools of storytelling (fictionalization; personal pronouns; generalized nouns; profoundly implicative adjective and adverbs, embedded as both pre- and post-modifier modalities; universalization and naturalization of controversial issues using present tenses; and a lot of modal expressions) not just put him ahead of the then presidential candidate John Kerry, but also proved to be a milestone in stepping his familial grandeur to the American public ("Obama's 2004 DNC keynote speech" 0:15-16). This ultimately led him to be sworn as the 44th President of the United States and the first African-American president, on 20th January, 2009. (Britannica 2010).

This paper analyses the ideological stances of Barack Obama in his speech and how he related himself to the American dream, history, and public, by hypothesizing through ideological expressions, the use of modality, mode of narrativization and conditional sentences.

Kress and Hodge (1979: 15) define ideology as a "systematically organized presentation of reality". They suggest that upon proper transformation of the language, one can either intensify, control, inhibit or nullify the intended effect upon the receiver.

Modality is a form of grammatical expression which indicates the speaker's or text producer's attitude towards the world. It "enters the relationship between the writer and reader of a text" during the process of instruction (Carter et. al. 2001: 145). The use of "some modal verbs can signal possibility and control, depending on the […] context in which they are used" (ibid.).

Obama uses various lexical modal verbs, modal auxiliaries and categorical assertions. When he started his speech, he prepared enough grounds to familiarize him to the American people, unsure of who the man was then until his convention speech, through the use of modal adjectives and adverbs. As transcribed in the Washington Post, Obama asserts that "in no other country is [his] story possible" and that his standing there before the audience is "unlikely" (Obama 2004). Both the words "possible" and "unlikely" are epistemic modalities. Here, the modal adjective "possible" is, in a way, linked with the modal adverb "unlikely" – which basically is a pan American relatable concept for their "unique individualism." If at all

the word “unlikely” is “possible”, it is in America—as depicted through Obama’s speech. The use of these two antonymous oxymoronic epistemic words, “possible” and “unlikely”, hypothesizes that America is a land where the impossible is possible. Furthermore, in his speech, he starts hypothesizing further and creating alternative worlds for the audience, by incorporating all types of modality, namely epistemic, deontic, and boulomaic.

As the ideological impact of modality depends on the “context”, “content” and “delivery” (Jeffries 2010: 117), Obama’s speech seems to properly follow this methodological politics of language. He first contextualizes his presence by familiarizing his grandparents, parents and himself with the American people, invokes the past, present, and the future of the country, and also uses confident gestures with frequent head-on talking to the camera and eye contact (“Obama's 2004 DNC keynote speech” 2004). This made the speech more powerful, with rich “context”, “content” and “delivery.”

Obama uses a multitude of lexical modals, modal adjectives, modal adverbs, modal auxiliaries, conditional sentences and also some categorical non-modal assertions to hypothesize about different worlds – where Americans are portrayed as dreamers, positivists, hopers, avengers and a formidable race, through words like hope, affirm, believe, no doubt, imagine, “enemies must be found;” “will not hesitate;” “people will rise;” among others.

2. Linguistic Analysis

Throughout his approximately sixteen-minute speech, Obama uses a lot of modal auxiliaries. In seventy-five investigated examples, the use of *can, could, will, has to, have to, must* and of conditional statements are profuse. The table below classifies the modal expressions according to their modal auxiliary usage, along with some categorical assertions.

Categorical assertions	*Might*	*Should*	*Has to/have to*
• on’t *expect* the government to… • eople don’t *expect* [the government] to solve all their problems… • hey *want to* work hard….	• all that any of us *might ever hope* (exhibiting a certain level of certainty)	• but is *should* never be first option • we have [a solemn *obligation*] not to fudge…. (use in the sense of should) • *o* we participate in a politics of cynicism, or *do* we participate in a politics of hope? (used in ‘*should*’ sense)	• on’t *have to* be rich.. • .*have to* work hard • hey know that parents *have to* teach… • nly our party *has* [chosen a man] *to* lead us
Lexical verbs	*Must*	*Can*	*Will/would*
• et me *express*… • hey *imagined* me.. • stand here *knowing*…. • e gather to *affirm*…	• .war *must* be an option sometimes • he enemies *must* be found… • hey [the enemies] *must* be pursued…	• e *can* tuck our children at night… • e *can* say what we think… • e *can* have an idea… •	• *would* give me an African name… • .our votes *will* be counted.. • our votes *will* be counted…

• e are called to *reaffirm*… • hey *know* that parents have to teach… • e *know* we can do better • is [John Kerry's] values and his records *affirm* what is best in us • ohn Kerry *believes*…. • have *no doubt*.. • *believe* we can… • *hope*… • .funny kid who *believes*… • .almost willful ignorance that *thinks*… • *thought* this young man…. • e *knows*, it's not enough… • t is what *allows* us….	• nd they [the enemies] *must* be defeated…	we *can* participate in a political process… • children *can't* achieve… • e *can* make sure that every… • hey know we *can* do better…	• o into […] people *will* tell you… • folks *will* tell you… • [*did not* hesitate] + …*will not* hesitate • nemployment *will* go away… • eople *will* rise in November… • ohn Kerry *will* be sworn in as President… • ohn Edwards *will* be sworn in as Vice President… • healthcare crisis *will* solve if… • out of this long political darkness, a brighter day *will* come… • he country *will* reclaim…
Modal adjectives	*Modal adverbs*		
• o other country is my story *possible*… • e can make *sure*… • my presence of this			

stage is pretty *unlikely.*			

Obama uses modals *may* and *might* less frequently, and, *can, could, will, would, believe, know, think* and *hope* more frequently. Any such modal form turns a proposition into a hypothesis of possibility, ability and passivity and hence discourages probabilities. This hypothesizes alternate worlds in a scenario which highlights the Americans as a definitive, able and positivist humans, with assertions that they are able to know, affirm and reaffirm every truth by every way possible through progressive methods: "I stand here knowing…", "we gather to affirm…", "They know we can do better…" (FDCH E-Media 2004).

The excessive use of '*can'* in the sense of 'ability' hypothesizes a world where Americans, especially those who sought to vote for the democrats, are more capable of doing something like "tuck[ing] in […] children at night and know[ing] that they are fed and clothed and safe from harm" and also participate "in a political process without fear of retribution" and that "their votes will be counted" (FDCH E-Media 2004).

2.1. Findings

A quick quantification of epistemic, deontic and boulomaic modalities as presented in the table below concludes the descending order of use of such modalities, from epistemic (52%) to deontic (26.66%) and then boulomaic (21.33%). One possibility of such use-trend is that words of epistemic modality with strong certainty like *will, think, know, believe, affirm,* etc. that reassure the likelihood of something are used at a maximum.

What he might be actually doing here is portraying the hypothetical world of infinite possibilities if John Kerry is to become the next President of the United States in the Presidential election to be held in 2005.

Quantification of Epistemic modalities (think, know, believe, etc.)	Quantification of Deontic modalities (obligatory, expect, ability, possible, etc.)	Quantification of Boulomaic modalities (wish, hope, desirable, etc.)
Total = 39	Total = 20	Total = 16
Percentage = 52%	Percentage = 26.66%	Percentage = 21.33%
Total investigated examples = 75		

2.2. Discussion

Obama uses nearly equal numbers of deontic and boulomaic modalities: 26.66% for deontic versus 21.33% for boulomaic modalities. Deontic modalities are used to denote obligation, requirement, expectation, necessity, permissiveness and ability. Likewise, the use of boulomaic modality is used to express wish, hope, and desirability. Obama creates a utopian alternative world with several modes of control, where American citizens are allowed not just to hope, dream, and desire, but also understand their abilities, obligations and responsibilities towards the society. The politics of language at play here is the ideology that democrats are not going to solve all the problems when they come to power – but most of them are going to be solved by the American public. By stating that the Democratic leadership "believes in an America where hard work is rewarded", he is trying to overstate the importance of "hard work" for achieving a "reward" of an ambiguous type.

The use of the lexical verb 'believe', expressing epistemic modality is worth noting in his speech. In several stances, he narrates the speech in the third person using the full name of the Democratic presidential candidate: "John Kerry believes in an America where all Americans can afford the same health coverage our politicians in Washington have for themselves". The use of modal "can" here is ambiguous. It may stand for the ability of the American people to afford the healthcare as much as their politicians and also the tinge of possibility of American people affording healthcare as in "you can do it" or "she can do it"

(Paliţă 2012:2-9). What is interesting here is that he does not assert that the Democratic leadership will make that affordability possible or able in the next election – should his party form the government. In the same manner, he tries to impose responsibility onto the other players, deeming them the "politicians of the Washington", while the Democrats themselves belong to that category. In other words, he is alienating the Democrats from the "politicians of Washington" (2004). Likewise, he asserts that "John Kerry believes in energy independence, so we aren't held hostage to the profits of oil companies or the sabotage of foreign oil fields." Yet again, who is going to free the Americans from the "hostage to the profits of the oil companies" is not mentioned. Obama creates hypothetical worlds where these problems are sorted out, but does not like to bear the responsibility for sorting them out.

Obama hides the growing homelessness and poverty and the chasm between the rich and the poor by stating that "it's not enough for just some of [us] to prosper. For alongside our famous individualism, there's […] a belief that we are all connected as one people." By using "believe", denoting epistemic modality, in the form of a noun "belief", he normalizes that "all connected as one people" is a universally accepted truth and not his subjective viewpoint (Curelar 2014: 233-234). But what he actually meant to do is transform "I believe" into a universal "belief" thus naturalizing subjectivity through normalization. These three sentences also connect the words "some of us," "individualism" and "one people". Obama might be hypothesizing that "some of us" are prosperous because of "famous [American] individualism" and so [we] need to be "one people" to follow the American dream through the same path that the "some of us [the rich]" followed. This is, ideologically, favouring the rich over the poor.

3. The Politics of Conditional Sentences

Obama tends to use a lot of conditional sentences, most of which are 'if' clauses, with some transformed to 'when' causing the transformation of a probabilistic tone into a temporal one. In one stance, he tries to naturalize the engagement with war by starting a sentence with 'when'. An otherwise conditional sentence "If we send our young men and women into harm's way, we have to…" is transformed into a 'when' sentence as follows: When we send our young men and women into harm's way, we have [a solemn obligation not] to fudge the numbers or shade the truth about why they are going, to care for their families while they're gone, to tend to the soldiers upon their return and to never, ever go to war without enough troops to win the war, secure the peace and earn the respect of the world (FDCH E-Media 2004).

This kind of transformation transposes an otherwise conditional clause into a generally accepted fact or a categorical assertion, and so it asserts that it does not need conditioning or hypothesizing. The ethical dimension here is 'whether we should send people to war' or not. But Americans going to war is not an 'if' for Obama, but a 'when'. This, hence, resurfaces the engrained inevitability of war for Democrats – presumably in the light that they have started at least one in the past. By avoiding a hypothesis in this case, he is re-hypothesizing that whether to send "our young men and women into harm's way" is far less valid to consider than what should be done during war (FDCH E-Media 2004). Thus, sending troops to war to die has been casualized and naturalized.

In a similar manner, Obama uses a lot of 'if' conditional sentences to hypothesize a cause-and-effect relationship. Towards the end of his speech, he invokes the situation of education in Chicago (which has nearly equal white and black population), where he talks about a child: "If there's a child on the south side of Chicago who can't read, that matters to me, even if it's not my child." Using 'if' conditional in this case is an attempt to hypothesize that there are no such children in Chicago who can't read, but if that is the case, it matters to him. Hence, he relates to a hypothetical situation as a cause and in case that will materialize, he would be available to bear the effect. Since he does not acknowledge that there are any

such real children "who can't read" or "a senior citizen somewhere who can't pay for their prescription" or "an Arab-American family being rounded up without benefit of an attorney", but only hypothesizes that if there were, we, as readers/listeners, would not be able to determine whether there are such children, senior citizens and families in those areas (FDCH E-Media 2004).

Likewise, in another part of his speech, he talks about the unemployment and health care crisis. He posits that "the almost wilful ignorance that thinks unemployment will go away if we just don't think about it" is not going to solve the problem. The use of 'if' conditional in the latter part of the sentence can be restated as "avoiding thinking about unemployment will not solve employment." But, thinking about unemployment too does not solve the problem of unemployment. He is just bewildering people with twisted statements with no significant problem-solution paradigms. Similarly, his statement that "health care crisis will [not] solve itself if we just ignore it" does not mean that the crisis will get solved once people start paying attention to it. Thus, he is hypothesizing situations where problems are [not] solved through thought, but talks about no action that the Democratic Party is going to take.

4. Fictionalization, Conditionals and Modalities

Obama delivers his speech by fictionalizing his narrative through two modal points of view: Category A narration and Reflector type Category B narration (Simpson 1994: 51). He starts his speech in a positive homodiegetic mode or positive first-person narration, termed "Category A" narration, which uses more deontic and boulomaic modal forms. But, as he proceeds, he approach with 'positive Reflector mode', 'negative reflector mode', 'positive homodiegetic mode' and 'negative homodiegetic mode', mixing both the homodiegetic and heterodiegetic modes. But on the whole, Obama's speech is more 'negative homodiegetic and Reflector mode Category B narration' and less positive. In the positive modal mode, he uses deontic and boulomaic forms; "*verba sentiendi*;" "generic statements;" and a lot of "evaluative adjectives and adverbs" (51). He also incorporates in his speech a "neutral shading", which is the "absence of modality" (Jeffries 2010: 120). Some of the generic statements he makes are "Don't expect government to solve all problems", "They [people] want to work hard" and so on. Most of Obama's speech contains epistemic modality, but he avoids using 'words of estrangement.' Such an effect comes from the intent that he wants to clearly and directly "keep the truth at arm's length from the speaker/writer", that is himself, and acts as if he is not "refusing responsibility for the remaining consent" (Jeffries 2010: 120).

Finally, the last paragraph of Obama's speech contains conditional sentences that explicitly that implies to a condition and his certainty that would lead to an expected result. The semiotic form of the paragraph is identified as a Type 1 conditional by ef.com: Type 1 If conditional is a "possible condition" in the simple present tense, along with "expected result" in the future tense ("Conditional | English Grammar" 2014).

The transcript of the speech in the Washington Post that presents the conditional usage quotes Obama as follows: *America, tonight, if you feel the same energy that I do, if you feel the same urgency that I do, if you feel the same passion that I do, if you feel the same hopefulness that I do, if we do what we must do, then I have no doubt that all across the country, from Florida to Oregon, from Washington to Maine, the people will rise up in November, and John Kerry will be sworn in as president. And John Edwards will be sworn in as vice president. And this country will reclaim its promise. And out of this long political darkness a brighter day will come ("Conditional").*

A closer look at this paragraph reveals that it is an example of Type 1 Conditional, in which the first part of five sentences states the "possible conditions", while the second part reveals the "probable result." This semantic structure is able to hypothesize that, provided

that people have the "same" "energy," "passion," "urgency," and "hopefulness", they will surely vote for the presidential candidate John Kerry and vice-presidential candidate John Edwards. The word "same" is ambiguous as to whether it refers to Obama's or other Democrats' or American people on the whole. There is a hypothetical expression of strong certainty in the later part of the paragraph. The use of modal *must* expresses the obligation of Americans to vote for Democrats should they do what "they must do". The semantics of the speech is quite different from its pragmatics thus leading to a semantic-pragmatic chasm. Having a higher degree and type of involvement, finally hypothesizes – with an expression of certainty through the use of epistemic modality: *will* – that America under Republicans had been through a "long political darkness" and upon the arrival of Democrats, "a brighter day will come".

4. Conclusion

Barack Obama's 2004 DNC speech employs various linguistic elements, such as forms of modalities, conditionals, narrativized phrases, fictionalization, generalization of nouns, universalization and naturalization of issues using unusual tenses and so on, to produce an intended political impact on the general public. The expressions are mostly ideological and can be deciphered with an analysis of the linguistic elements. By quantifying these elements, one can notice that Obama's speech makes use of all three types of modalities, predominantly of the epistemic modality, and of some conditionals. Their intended effect was that even though his party did not achieve the desired success, he would be projected as a mainstream leader and ultimately a senator, later to be declared the first African American president of the United States.

BIBLIOGRAPHY

Britannica. 2010, May 23. *Politics and Ascent to the Presidency*. [Online]. Available: https://www.britannica.com/biography/Barack-Obama/Politics-and-ascent-to-the-presidency [Accessed 2021, June 4]

Carter, Ronald, et al. 2001. *Working with Texts: A Core Introduction to Language Analysis*. 2nd edition. London: Routledge.

Curelar, Mirabela R.O. 2014. "Identitate culturală sau evoluţie a gândirii – de la mit la modernitate literară" in Dumitru-Cătălin Rogojanu (ed.)/*Regionalizare şi politici regionale*. Iași: Editura Lumen, Asociatia Lumen.

EF Blog. 2014, Oct 24. *Conditional | English Grammar* in EF.com [Online]. Available: www.ef.com/wwen/english-resources/english-grammar/conditional [Accessed 2021, April 4]

FDCH E-Media. 2004, July 27. *Transcript: Illinois Senate Candidate Barack Obama* in The Washington Post [Online]. Available: http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A19751-2004Jul27.html [Accessed 2021, April 3]

Foley, Mark, and Diane Hall. 2019. *Advanced Learners' Grammar. A self-study reference & practice book with answers.* Pearson Education Limited.

Jeffries, Lesley. 2010. *Critical Stylistics: The Power of English*. London: Palgrave Macmillan.

Kress, Gunther, Robert Hodge. 1979. "Transformations and Truth" in *Language as Ideology*. London, Boston: Rouledge & Kegan Paul.

"Obama's 2004 DNC keynote speech." CNN, 2004 [Online]. Available: **Eroare! Referință hyperlink incorectă.**, [Accessed 2021, April 2]

Paliţă, E. 2012. *Detaliu pictural si ansamblu romanesc, un raport de „comunicare"*: *Observații asupra rolului descrierii în romanele modernității*, Annals of the Constantin Brâncuși University of Târgu Jiu – Letters and Social Sciences Series, Issue 4, pp. 2-9.

Simpson, Paul. 1994. *Language, Ideology and Point of View*. London.

COPYRIGHT. ORIGINALITY - AN ESSENTIAL CONDITION FOR COPYRIGHT PROTECTION

Daniela-Isabela Scarlat
Lecturer, PhD, University of Craiova

Abstract: The originality of a work is an absolutely necessary condition for the author of the work to benefit from copyright protection.
This fact can be deduced without difficulty from reading the framework law regarding copyright, namely Law 8/1996, which in article. 7 states:" The original works of intellectual creation in the literary, artistic or scientific field are the object of copyright, whatever the way of creation, the way or the form of expression and independent of their value and destination." We thus understand how important this condition is and what its valences are in relation to the work that is to be protected. The originality depends and is analyzed according to the concrete type of work that is considered.
Today, Romanian law gives protection to copyright, and the importance of this protection is considerable especially due to the fact that - until now - almost all creative themes have been approached in various ways, and new artists face the difficult challenge of creating something original, unseen. Here we come to the word that is the leitmotif of our work, the key word of this work, namely "originality".
Thus, the chosen theme has in its center the originality of the work, not out of the desire to analyze one of the conditions that make copyright protection possible, but due to the fact that without originality there is no work, without originality there is no artist, without originality there is no creation and, undoubtedly, without originality there are no copyrights.
This paper aims to clarify the notion of originality, how it is analyzed in concrete terms, what is the distinction between originality and novelty, a broad problem that has the potential to clarify by comparison what the condition of originality implies and, last but not least, to highlight the main similarities and differences between the Romanian legislator's vision regarding originality and the foreign legislator's vision.
In the following, we intend to briefly present the solutions, but also the arguments considered by the courts in order to understand the jurisprudential trend regarding, mainly the issue of the originality of the oral work and how to distinguish between copyrighted work and simple ideas or concepts that do not enjoy such protection.

Keywords: Copyright, originality, intelectual effort, plagiarism, jurisprudence

In order for a work to be protected by copyright, "the work must bear the imprint of the author's personality, individuality"[1] said E. Ulmer, who for this reason prefers the phrase "individuality of the work" to the detriment of the word "originality." In fact, this phrase enhances the generic meaning of the notion of originality and is individualized according to the requirements of the subject. A good example to support this concept is the statement of George Călinescu who, following the realization of his famous novel "Otilia's Enigma" claims "Otilia c'est moi, my background of ingenuity and childhood is my fundamental typification in the feminine hypothesis. Otilia is my silver mirror ", thus emphasizing the fact that the author transposed his entire personality, imagination and feelings to give birth to his work. The same situation is found in the case of the writer Gustave Flaubert who claimed:

[1] E. Ulmer, *Urheber und Verlagsrecht*, III Edition, 1980, Springer Verlag, Berlin, Heidelberg, New York, p. 119-125

"Mrs. Bovary is me". Here, then, is the inseparable link between the author and the fruit of his creation.

In order to be able to discuss originality, we must also clarify the distinction between this notion and those with which it is confused. Thus, most often, we encounter confusion between originality and novelty. It is true that what is new is also original, but the distinction comes when we realize that not everything that is original is new. We can say that between the two notions there is a relationship as from whole to part, where the more general notion is *originality* and the less general or less abstract notion is *novelty*.

Thus, more clearly, *new* is something that did not exist before but *original* can also be an existing concept but which receives the imprint, the personal touch of the author, so that the two compared works to be different even though they are part of the same genre, for example.

It is, therefore, easy to understand that the two notions cannot be confused and the most important thing to mention is that they stand out in different areas of work, *originality* being the condition to which copyright protection is linked, while the *novelty* operates in the case of the grant of patents.

Another question that helps us clarify the notion of originality is what in an opera must be original? E. Ulmer explicitly answers this question, emphasizing mainly the form of expression to which, however, he intends to add "the element of fantasy, the choice and selection of material and its mental processing."[2]

And one of the great secrets is that "at the base of the creative activity is the imagination of the author, the way in which he knows and manages to express his thoughts, feelings, feelings."[3] To make an original act of creation means to choose, to analyze, to compare, to hesitate, to appeal to all the resources of taste, intelligence, sensitivity, in a word, to create personally.[4] These are the landmarks that the judge must keep in mind when he is called to judge the originality of the work.[5] So, here are, how many elements must be taken into account, how many aspects contribute to the formation of the creative process and influence the degree of individuality or originality of a work.

It is therefore impossible to deny the complexity of the analysis of originality and the importance . of a thorough analysis, which is why the Romanian legislator mentioned this condition in law, but also as a consequence of the complexity of this condition the legislator was limited to his statement without being able to include it in the boundaries of a definition, taking into account the multitude of genres of works and the specifics of each of them.

It is necessary to pay special attention to each type of work and its specificities, in order to be able to ascertain what the originality entails, what criteria we must pay attention to when carrying out such an analysis and what is the final result obtained after the analysis. Thus, we will realize that there is no standard or pattern with rules to apply and receive the important answer, namely whether the work is original or not.

For this reason we will try - in the following - to treat the originality from the perspective of several types of works that have peculiarities and have given rise to discussions and controversies over time..

---

[2] E. Ulmer, *Urheber und Verlagsrecht*, III Edition, 1980, Springer Verlag, Berlin, Heidelberg, New York, p. 123, apud Yolanda Eminescu, *Copyright*, Publishing House Lumina Lex, Bucharest, 1994

[3] Viorel Roș, Dragoș Bogdan, Octavia Spineanu-Matei, *Copyright and related rights. Treaty*, Publishing House All Beck, Bucharest, 2005

[4] A. Ionașcu, N. Comșa, M. Mureșan, *Copyright in R.S.R.*, Academy Publishing House, Bucharest, 1969, p. 35

[5] To be seen A. G. Ponea (coordinator), G. Ionescu, Intellectual and industrial property Relevant case law of the Craiova Court of Appeal 2015-2020, Publishing House Universul juridic, Bucharest, 2020

Just as art.7 letter f) of Law 8/1996 states, are subject to copyright protection photographic works, but also other works expressed using a procedure similar to photography.

It should also be noted that photography has a very high applicability in many fields, but what is of interest for the topic we have chosen to approach is artistic photography, only in this case it is about copyright protection and intellectual creation effort. , while in situations where photography is a simple means of fixing that helps in various fields we can`t talk about originality or legal protection because the purpose for which it is achieved is other than the creation.

The doctrine also mentions the criteria of appreciation in this case: "the criterion of appreciation of the originality of the photographs is the general one, related to the personality of the author and the imprint that he leaves on the photograph".[6]

It is also mentioned in the law which are the situations in which the photos are not protected, as follows: "Photographs of letters, documents, documents of any kind, technical drawings and the like may not benefit from the legal protection of copyright. "[7]

This regulation is natural given that in these situations there can be no question of the originality or personal touch of the photographer and the necessary conditions would not be met to operate the copyright protection.

As the originality of the photographic work is left to the discretion of the court, the jurisprudence is varied and using the criteria set out above is distinguished from case to case if the creative effort is present and if the protection of the resulting work is justified.

As far as computer programs are concerned, it has been and still is difficult to say that they are similar to classical works which are generally protected by copyright, but according to the TRIPS Agreement things have been clarified and computer programs benefit from copyright protection as well as literary works in accordance with the Berne Convention.[8]

The problem of the originality of this type of creation was the subject of various opinions and, mainly, it started from the idea that originals can only be the first programs, the others appeared based on what already existed. The strongest counter-argument was that the law also provides protection for derivative works in which we speak of relative originality, so computer programs can also be derivative works if they bear the imprint and creative effort of their author. It is clear that even in this situation the judge will appreciate the originality, but the degree of appreciation is wider being a complex issue that also requires technical and scientific knowledge. To help it, the doctrine identifies four components of computer programs in which originality is analyzed, namely: preparatory design material, source code, object code, user manual.

From a legal point of view, this issue is addressed in Directive no. 9 \ 250 \ EEC on the protection of computer programs of 14 May 1991 of the European Community and at national level in Law 8 of 1996 laying down the rules recommended in the Directive.[9]The law also states that "ideas, procedures, methods of operation, mathematical concepts and principles underlying any element of a computer program" are not protected.

At the jurisprudential level, in 1999 we are faced with one of the cases that made history in the matter of the originality of computer programs. Eolas Technologies claimed that Microsoft used their online applications in order to develop the Internet browser called "Internet Explorer". The Chicago Tribunal, after a thorough analysis, finds that the allegation is well-founded and that Microsoft plagiarized using the concepts of another manufacturing

[6] G. Olteanu, *Copyright*, Second edition, Publishing House C.H. Beck, Bucharest, 2008, p. 56
[7] Art. 9 letter g) from Law 8/1996
[8] For additional informations to be seen V. Roș, D. Bogdan, O. Spineanu-Matei, cited work, pag. 119
[9] A. I. Dușcă, European Union Law on Business, III Edition revised and added, Publishing House Universul Juridic, Bucharest, 2021, p.259 - 264

company to develop its computer work programs, as a result of which in 2003 it ordered Microsoft to pay damages. exceed $ 520 million, one of the largest copyright awards.[10]

Among the disputes that constituted relevant jurisprudence, it is necessary to refer to the lawsuit between Apple Computer Inc. and Franklin Computer Corp. In this case, the Philadelphia Court of Appeal points out that in addition to the mathematical side that computer programs have without denying power, they also have a creative side and only in the case of very simple programs could we neglect the aspect of originality, in the sense that they would not be original and would not present the creative effort, not being able to talk about copyright. The Court also argues that an idea is expressed in several ways: "If the same idea can be expressed in several ways, totally different we can have several distinct programs without counterfeiting."[11]

As for the musical work, it is interesting to analyze the creation of John Cage - 4'33 ". One of the most controversial creations, this song is about silence. Of course, the above statement is a metaphor, as is Cage's composition. He practically imagined a song without a soundtrack and lyrics, consisting of 3 parts, in which dominates the silence that is interrupted only by accidental noises that appear and cannot be controlled. Is this an original work, they all wondered? The answer is yes! It is an original work not because the silence is original, because we still have examples of silence like the "Funeral March" of Alphonse Allais, but it is original by the concept itself, by the purpose of its representation. Its imprint is given by the playful, mysterious form in which the piece is presented. Not every noise makes it, but only those noises that are given to appear at the moment of the exhibition of the creation.

So the concept itself is original and the way the author thought everything. Another proof that in terms of art and especially abstract art: the author's idea and thinking cannot be limited or restricted, and his vision is the creative seed.

For other works such as sculptures, engravings or lithographs, the peculiarity is given by the way they are made. The process is to make a plaster model that will be cast in several copies of another material. In this case, we wonder what the original work is. In this case, opinions are divided, part of the doctrine considers that servile copies will also be protected by copyright while others are at the opposite pole.[12]

In the doctrine we find the sermons defined as follows: "as if for the sermon there are traditional ordinances written in canons, according to whom the bishops and priests,especially, but also the deacons are obliged to learn the believers the right faith, preaching, especially on Sundays, but also on other religious holidays, freely, each with their own idea and thought."[13]

Thus, it has been established that such a work falls within the scope of those protected by copyright, fulfilling all the necessary conditions. Of these, we will focus on the originality that is " the cornerstone of creation". In this sense, the sermons being the teachings of the priest towards the parishioners, they must bear his imprint, they must be the fruit of their own conscience and in summary they must be original. Otherwise, we can talk about plagiarism without hesitation. Of course, the priest can quote and bring to the attention of the faithful the sermons of other priests and bishops, but he must mention the source of those teachings. The sermon is a creation not only intellectual but also spiritual and the way in which each

[10] Also to be seen *Cotidianul newspaper* nr. 187(3657) from 13 august 2003, p.5

[11] J.-M. Baudel, *La legislation des Etats-Unis sur le droit d'auteur*, Publishing House Bruylant, Frison\ Roche, 1990, p. 52

[12] In this regard see V. Roş, D. Bogdan, O. Spineanu-Matei, cited work, p. 138-139

[13] T. Petrescu, C. Anechitoae, *Preaching - a religious work protected by copyright*, article published in the Romanian Journal of Intellectual Property Law, no. 1(22) Martch 2010, Publishing House Universul Juridic, p. 49

preacher exposes his teachings, words and metaphors used, the topic of sentences, archaisms and any other particular elements must be analyzed in order to rule on the issue. originality.

Also in the applied arts are fashion creations and design, which is why we will focus on this issue. With regard to copyright protection, the law remains silent with regard to fashion creations without including them in any category, neither in the works that are subject to copyright protection, nor in those excluded. Using reasoning per a contrario if fashion creations are not excluded from copyrighted works, they are allowed! If we do not have a well-defined situation in the Romanian legal system, the French system has developed a particular method of protection in addition to the one through copyright.

The problem is not without consequences, not even in our legal system. Fashion designers deserve respect for their work and creations. It is clear that even in this situation originality is important and that not every clothing product can be protected. Also, creative styles do not benefit from protection, being simple ideas, but only benefit the piece that is made and that has the freedom to follow one style or another.

In the development of this issue, a controversial issue caught our attention. At the border between folklore and creation, the elements of the traditional Romanian dress are reproduced by the big fashion houses without this attitude having any consequences. As a consequence, we will analyze what is meant by folklore, whether or not there are means of protection and we will try some proposals of lege ferenda in order to balance the situation that has occurred.

Regarding folklore, we briefly understand that its protection has been tried internationally, but unfortunately things have remained in the testing stage.

A well-known French doctrinaire understands to define folklore as the totality of cultural expressions that use forms known or understood by members of a society as an integral part of their way of life.[14] We understand to include the elements of traditional dress with their specific motifs in the folklore area.

It has been decided that folklore, due to its vastness and especially its anonymity, cannot be protected by copyright. The reasoning behind this decision is clear, but what makes us react is the fact that impassivity has important consequences both for the state whose folklore is affected and for the representatives and those who carry on the tradition.

Specifically, the case we are going to debate has the following state of affairs: the locals from Bihor have been dealing with sheepskins for centuries. These, in addition to their specific design and the materials from which they are made, have also applied the traditional Romanian motifs inherited from generations and which have brought us admiration and pride internationally. These items of clothing require a lot of manual work and attention to detail. Although by its destination and nature the fur is an element of Romanian folklore, by bringing it up to date and adapting to new visions and requirements in fashion, we consider it can be subject to copyright protection, we emphasize the need to adapt its, therefore, the originality of the creator, to talk about protection from a legal point of view. If we keep it at the stage in which it was consecrated, it is an element of folklore and does not benefit from protection. But is it fair for the same fur model to be sold by French fashion houses at a much higher price than that of local craftsmen?

Returning to the state of affairs, the fashion house Christian Dior decides to sell a product that has an exaggerated number of similarities with the Romanian product, which leads to the possibility of stating that they are identical. The voice of Romanians is later strongly heard as they develop the campaign "This is Bihor, not Dior", in which they accuse the French fashion house of plagiarism and ask it to publicly acknowledge that the source of

[14] A. Amri, *Les actions entreprinses pur I'UNESCO dansle domaine du folclore*, pag. 197-202 apud Yolanda Eminescu, *Copyright*, Publishing House Lumina Lex, Bucharest, 1994

inspiration for their product was the famous Romanian fur coat. This was the only way to defend our values and our creation. The big fashion houses often accuse imitations of their creations of being sold all over the world, but their attitude is not exactly right either, taking advantage of the uncertainty in this field. The images of the two clothing products will be found in Annex 1, and relevant press articles on what happened and what was the attitude of the Romanians can be found in Annex 2.

Regarding this issue, Ms. Yolanda Eminescu claims that categorically folklore can not benefit from copyright protection, but notes the need to develop a mechanism to request a royalty from the author and to protect the integrity of folklore.

The human conscience should be the answer and the help we need to stop plagiarism and piracy, but this goal remains a utopia, and the law remains with the burden of finding a solution.

As we pointed out from the beginning, problems also arise due to the fact that there are people who acquire or attribute the copyright or distribute a copyrighted work to which they have obtained access, but without the possibility to distribute it. Thus, there were situations in which university courses or other works of teachers were uploaded to various Internet pages without their consent, affecting them both morally and financially because this phenomenon leads to a decrease in the purchase of his works.[15] There are also articles or papers uploaded on the Internet, which are then taken over and appropriated by people other than their author. The even greater danger arises due to the fact that the author of the protected work most of the time does not even know that his work is plagiarized or distributed in the online environment.

In the relevant case-law, we cannot fail to mention Universal Studios, which, together with other legal entities involved in film production, are suing Sony for the marketing of a device created for the purpose of copying protected works. The US Supreme Court has decided to rule in favor of film companies because they deserve to be respected and protected by law, and Sony's device has only encouraged plagiarism and, moreover, a clear opportunity of plagiarism.[16]

The generic case of Sony Betamax is becoming a benchmark in this field that has discouraged the use of that method of plagiarism, but unfortunately other new techniques have developed and today we can`t claim that this phenomenon has ended. The Internet has its positive sides, which we all know, but the negative ones do not stop appearing. Meanwhile, they are trying to find a solution, which will most likely appear internationally and not locally, in order to be able to say that it is an effective solution.

Therefore, the problem of originality must be treated with greater care, we must give up prejudices and inadequate limitations regarding the protection of certain works of creation as we noted in the case of the song 4'33 "or painting" White on White "and be aware that society is evolving and, with it, everything that makes it up evolves. The spiritual side shows its importance in a person's life and, like any other field, it must be treated with respect and seriousness. The authors of the works, those who change our state, impress us or even influence us through their work, deserve to receive first of all recognition from us[17], that is, not to assimilate what from the intellectual point of view belongs to another and, later, consideration, so let's not try to avoid gaining access to their creations legally.

---

[15] D.G. Gărăiman, E. G. Olteanu, Copyright infringement by "hacking" electronic works, Journal of Legal Sciences, No.3-4/2005, Publishing House Themis, Craiova, p. 19-28

[16] See in this regard, N. R. Dumitru, *The Internet ... Respect for creation. Reality or utopia? Romania versus France*, article published in Romanian Journal of Intellectual Property Law, no. 2, June 2009, p. 175-179

[17] O. N. Retea, Legal protection of the name, in the European Union`s Conference on History, Culture and Citizenship Volume, 8 Edition, Publishing House.C.H.Beck, Bucharest, 2015, p. 384 - 389

BIBLIOGRAPHY

1. Bodoaşcă T., Dreptul proprietății intelectuale, Ediția a II-a, revăzută, Editura Universul Juridic, București, 2012
2. Circa A., Protecția drepturilor intelectuale. Actualități și perspective, Editura Universul Juridic, București, 2013
3. Dușca I.A., Drept Uniunii Europene privind afacerile, Editura Universul Juridic, București, 2021
4. Florea B., Dreptul proprietății intelectuale, Editura Universul Juridic, București, 2011
5. Macovei I., Tratat de drept al proprietății intelectuale, Editura CH Beck, București, 2010
6. Olteanu G., Dreptul proprietății intelectuale, Editura CH Beck, București, 2008
7. Pantea M., Protecţia proprietăţii intelectuale. Abordări teoretice şi practice, Editura Sitech, Craiova, 2008
8. Roș V., Dreptul proprietății intelectuale, Editura Global Lex, București 2001
9. Roș V., Bogdan D., Spineanu-Matei O., Dreptul de autor și drepturile conexe: Tratat, Editura All Beck, București, 2005
10. Ponea A. G. (coordinator), G. Ionescu, Proprietate intelectuală și industrială Jurisprudența relevantă a Curții de Apel Craiova 2015-2020, Editura Universul Juridic, București, 2020
11. http://curia.europa.eu

REMARKS ON THE PUBLICITY OF INFORMATION ON COMPANIES AT EUROPEAN UNION LEVEL

Ioana Raluca Toncean Luieran
Lecturer, PhD, „Dimitrie Cantemir" University of Târgu Mureș

Abstract: At present, the expansion of the activity of companies outside the borders of the country is both natural and necessary. For this reason, there is a growing demand for access to information about companies in a cross-border context. To this end, the European Union seeks to facilitate cross-border access to official and reliable information for creditors, business partners and consumers, in order to ensure an adequate degree of transparency and legal certainty in markets throughout the European Union. A key role in the release of this information is played by the registers at the level of each Member State, such as the business registers, the insolvency and bankruptcy registers or the beneficial ownership registers. The present study proposes an analysis of the Business Registers Interconnection System (BRIS), as implemented since 2017, by reference to Directive 2017/1132 of The European Parliament and of The Council relating to certain aspects of company law, with subsequent amendments. In addition to the importance of the publicity of business information, the study also addresses the legislative and technical changes generated by the interconnection of member states' registers.

Keywords: BRIS, digitalization, companies, business register, interconnection.

1. Sistemul de interconectare a registrelor comerțului

Reglementarea pieței unice a facilitat dezvoltarea activității comerciale în afara granițelor statelor membre ale Uniunii Europene. Accesul la informații oficiale și actualizate referitoare la profesioniștii comerciali este menit să asigure transparența, precum și să sporească încrederea în piața internă a Uniunii Europene.

La nivel național, evidența oficială prin care se realizează publicitatea activității profesioniștilor comerciali este registrul comerțului. Pe lângă funcția principală de publicitate, acesta are o funcție de opozabilitate față de terți a tuturor înregistrărilor efectuate în cadrul acestuia, constituind o veritabilă bancă de date oficială privitoare la comercianți.

Necesitatea cooperării transfrontaliere între registrele comerțului statelor membre a fost prezentată de către Comisia Europeană prin *Cartea Verde – Interconectarea registrelor comerțului*[1] care propunea crearea unei baze legale ferme în acest sens, pornind de la rețelele deja existente - Registrul European al Comerțului (EBR), Sistemul de informare al pieței interne (IMI)[2].

Temeiul juridic pentru sistemul de interconectare a registrelor comerțului (BRIS) a fost stabilit prin Directiva 2012/17 privind interconectarea registrelor comerțului[3] și prin Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2015/884 al Comisiei din 8 iunie 2015[4].

---

[1] Comisia Europeană, *Green Paper - The interconnection of business registers* {SEC(2009) 1492}, disponibilă la adresa web https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex:52009DC0614, accesată la data de 15.03.2022.

[2] Registrul European al Comerțului a fost un proiect întreprins pe bază voluntară de registrele comerțului, care era limitat, atât din punct de vedere al informațiilor disponibile, cât și al accesului la sistem. Sistemul de informare al pieței interne este un instrument de îmbunătățire a cooperării administrative între statele membre, pentru ameliorarea funcționării legislației din domeniul pieței interne. *Idem.*

[3] Directiva 2012/17 a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 89/666/CEE a Consiliului și a Directivelor 2005/56/CE și 2009/101/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului în ceea

Cadru legal de reglementare a societăților comerciale fost perfectat, astfel că, în prezent, sistemul de interconectare a registrelor comerțului (BRIS) este reglementat prin Directiva 2017/1132 privind anumite aspecte ale dreptului societăților comerciale[5], care reunește un pachet legislativ ce aduce reglementări noi în domeniul dreptului societăților comerciale și acoperă aspecte precum constituirea, capitalul și cerințele de publicitate ale companiilor, precum și anumite operațiuni cum ar fi fuziunile și divizările[6]. Începând cu iunie 2017, BRIS este disponibil pe Portalul European e-justice, serviciu ce acoperă registrele comerțului din toate țările UE și din Islanda, Liechtenstein și Norvegia[7].

Potrivit art. 22 alin. (2) din Directiva 2017/1132, BRIS este format din registrele statelor membre, platforma centrală europeană și portalul e-justice, care servește drept punct de acces electronic european. Totodată, statele membre asigură interoperabilitatea registrelor lor cu sistemul de interconectare a registrelor prin intermediul platformei. Astfel, directiva nu stabilește o bază de date centralizată a registrelor comerțului care stochează informații despre companii și nici nu obligă statele membre să modifice registrul intern. Practic, sistemul este un punct de acces electronic european pentru interconectarea registrelor, care este capabil să distribuie informații din fiecare dintre registrele statelor membre către registrele altor state membre.

Prin intermediul BRIS, statele membre pun la dispoziție copii în format electronic ale următoarelor documente și informații[8]:

- actul constitutiv, precum și statutul, dacă face obiectul unui act separat;
- orice modificări ale actului constitutiv, inclusiv extinderea duratei societății comerciale;
- după orice modificare a actului constitutiv sau a statutului, textul integral actualizat al actului modificat;
- numirea, încetarea funcției, precum și identitatea persoanelor care, în calitate de organ constituit în temeiul legii sau ca membri ai unui astfel de organ au competența de a angaja societatea comercială față de terți și de a o reprezenta în justiție, și/sau participă la administrarea, supravegherea sau controlul societății comerciale;
- cel puțin o dată pe an, valoarea capitalului subscris, dacă actul constitutiv sau statutul menționează un capital autorizat, cu excepția cazului în care orice majorare a capitalului subscris impune modificarea statutului;
- documentele contabile ale fiecărui exercițiu, a căror publicare este obligatorie;
- orice mutare a sediului social al societății comerciale;
- dizolvarea societății comerciale;
- hotărârea judecătorească prin care se pronunță nulitatea societății comerciale;
- numirea și identitatea lichidatorilor;

---

ce privește interconectarea registrelor centrale, ale comerțului și ale societăților din 13 iunie 2012 a fost publicată în Jurnalul Oficial al UE L 156/1 16.06.2012.

[4] Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2015/884 al Comisiei din 8 iunie 2015 de stabilire a specificațiilor tehnice și a procedurilor necesare pentru sistemul de interconectare a registrelor instituit prin Directiva 2009/101/CE a Parlamentului European și a Consiliului a fost publicat în Jurnalul Oficial al UE L 144/1 10.06.2015.

[5] Directiva 2017/1132 a Parlamentului European și a Consiliului din 14 iunie 2017 privind anumite aspecte ale dreptului societăților comerciale a fost publicată în Jurnalul Oficial al UE L 169 30.06.2017.

[6] Principalele acte normative ce reglementează noile dispoziții în materia societăților comerciale sunt: Directiva 2019/1151 a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 2017/1132 în ceea ce privește utilizarea instrumentelor și a proceselor digitale în contextul dreptului societăților comerciale și Directiva 2019/2121 a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei (UE) 2017/1132 în ceea ce privește transformările, fuziunile și divizările transfrontaliere.

[7] A se vedea adresa web https://e-justice.europa.eu.

[8] A se vedea art. 14, 86g, 86n, 86p, 123, 127a, 130, 160g, 160n și 160p din Directiva 2017/1132.

- orice finalizare a procedurii de lichidare și radierea din registru în statele membre în care radierea generează efecte juridice;

- anumite informații legate de transformările, fuziunile și divizările transfrontaliere.

Referitor la documentele și informațiile enumerate anterior, art. 19 alin. (2) din Directiva 2017/1132 stabilește care dintre acestea vor fi obținute gratuit, cu mențiunea că statele sunt libere să lărgească sfera acestora. Oricum, taxele percepute pentru obținerea documentelor și a informațiilor nu pot depăși costurile administrative aferente, inclusiv costurile elaborării și ținerii registrelor.

Totodată, deși Directiva 2017/1132 prevede măsuri referitoare la anumite tipuri de societăți[9] (societatea pe acțiuni, societatea cu răspundere limitată și societatea în comandită pe acțiuni în cazul României), statele membre pot să pună la dispoziția publicului informații și documente referitoare și la alte forme de societăți.

Pentru a asigura disponibilitatea la nivel transfrontalier a informațiilor oficiale cu privire la societăți, statele membre acordă societăților identificatorul unic european (EUID) care permite indicarea statului membru al registrului, a registrului național de origine, a numărului societății comerciale din registrul respectiv și, dacă este cazul, alte elemente pentru a evita erorile de identificare.

Un aspect important tratat de directivă este opozabilitatea față de terți a actelor și operațiunilor înregistrate. Astfel, potrivit art. 16 alin. (5) din Directiva 2017/1132, documentele și informațiile sunt opozabile terților de către societatea comercială numai după publicarea în registru, cu excepția cazului în care societatea comercială poate dovedi că terții aveau cunoștință de acestea. De la această regulă generală există o excepție, astfel, „în ceea ce privește tranzacțiile încheiate înainte de a șaisprezecea zi de la publicare, documentele și informațiile nu sunt opozabile terților care dovedesc că se aflau în imposibilitatea de a le cunoaște”[10].

2. Sistemul electronic românesc pentru interconectarea registrului comerțului cu BRIS

Legea nr. 26/1990 privind registrul comerțului[11] reglementează organizarea publicității prin registrul comerțului, organele însărcinate să realizeze publicitatea și documentele care asigură publicitatea. Registrul comerțului se ține de către Oficiul Registrului Comerțului la nivel central, în fiecare județ și în Municipiul București. Registrul central al comerțului este ținut de Oficiul Național al Registrului Comerțului, care este instituție publică cu personalitate juridică, organizată în subordinea Ministerului Justiției[12].

Atât registrul central al comerțului, cât și registrele comerțului ținute de oficiile registrului comerțului de pe lângă tribunale fac parte din sistemul de interconectare a registrelor comerțului din statele membre ale Uniunii Europene. Din punct de vedere tehnic, la nivel național, punctul de acces de interconectare a registrelor comerțului este Registrul central al comerțului, ținut de către Oficiul Național al Registrului Comerțului. Acesta asigura interoperabilitatea dintre BRIS, pe de o parte, și Registrului central al comerțului și a registrelor comerțului teritoriale, pe de altă parte.

[9] A se vedea Anexa II la Directiva 2017/1132.

[10] A se vedea art. 16 alin. (5) din Directiva 2017/1132.

[11] Legea nr. 26/1990 privind registrul comerțului a fost publicată în Monitorul Oficial a României nr. 121 din 7 noiembrie 1990, fiind ulterior modificată și republicată.

[12] Pentru detalii cu privire la organizarea și funcționarea registrului comerțului, a se vedea S.D. Cărpenaru, *Tratat de drept comercial român*, Ediția a VI-a actualizată, Editura Universul Juridic, București, 2019, pp. 67-80.

Potrivit comunicatului Oficiului Naţional al Registrului Comerţului (ONRC)[13], Sistemul Electronic Românesc pentru interconectarea registrului comerţului cu BRIS este un efort comun al Comisiei Europene şi al României, prin Ministerul Justiţiei şi ONRC, ca organism de punere în aplicare. Sistemul a devenit operaţional începând cu luna septembrie 2019 şi poate fi accesat pe Portalul European E-justice. Din punct de vedere funcţional, observăm că site-ul oficial al ONRC nu conține un link direct către serviciul de căutare „Găsiți o societate" de pe Portalul E-justice. Considerăm că ar fi oportună introducerea unui link pentru un acces mai facil al publicului la serviciul de informare.

În temeiul art. 2^1 alin. (4) din Legea nr. 26/1990, prin intermediul BRIS, sunt disponibile, în mod gratuit, următoarele informaţii înregistrate în registrul comerţului ţinut de ONRC:

- denumirea şi forma juridică a persoanei înregistrate în registrul comerţului;
- sediul social/profesional al persoanei înregistrate în registrul comerţului şi statul membru în care este înmatriculată;
- numărul de ordine din registrul comerţului al persoanei înmatriculate/înregistrate, identificatorul unic la nivel European (EUID) şi codul unic de înregistrare fiscal;
- starea firmei.

3. Concluzii

Potrivit Cartei Verzi, interconectarea registrelor comerțului vizează două obiective distincte, dar interdependente: accesul la informații și cooperarea registrelor comerțului în cadrul procedurilor transfrontaliere. Pentru a facilita accesul la informații despre profesioniștii comerciali dincolo de frontiere, toate statele membre trebuie să participe pentru a completa rețeaua de registre comerciale. De îndată ce toate statele membre se vor conecta, BRIS va crește cu siguranță securitatea juridică și încrederea în piața internă.

În ceea ce privește accesul la informațiile despre profesioniști, deși acum este posibil să se caute online informații din registrele comerciale ale UE printr-un singur punct de acces european, doar un set foarte limitat de date despre societăți este disponibil gratuit.

Comisia Europeană lucrează în continuare la perfectarea sistemului, care cu siguranță va deveni un veritabil instrument digital în funcționarea mai ușoară și mai transparentă a fluxului de date transfrontalier.

BIBLIOGRAPHY

Legislație

- Directiva 2012/17 a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 89/666/CEE a Consiliului și a Directivelor 2005/56/CE și 2009/101/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului în ceea ce privește interconectarea registrelor centrale;
- Directiva 2017/1132 a Parlamentului European și a Consiliului din 14 iunie 2017 privind anumite aspecte ale dreptului societăților comerciale;
- Directiva 2019/1151 a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 2017/1132 în ceea ce privește utilizarea instrumentelor și a proceselor digitale în contextul dreptului societăților comerciale;

[13] Informarea privind operaţionalizarea „Sistemului Electronic Românesc pentru interconectarea registrului comerţului al Oficiului Naţional al Registrului Comerţului (ONRC) cu BRIS – Business Registers Interconnection System (Sistemul de Interconectare a Registrelor de Afaceri din statele membre ale Uniunii Europene)" disponibilă la adresa web https://www.onrc.ro/index.php/ro/important-arhiva-2019, accesată la 17.03.2022.

- Directiva 2019/2121 a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei (UE) 2017/1132 în ceea ce privește transformările, fuziunile și divizările transfrontaliere;
- Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2015/884 al Comisiei din 8 iunie 2015 de stabilire a specificațiilor tehnice și a procedurilor necesare pentru sistemul de interconectare a registrelor instituit prin Directiva 2009/101/CE a Parlamentului European și a Consiliului;
- Comisia Europeană, *Green Paper - The interconnection of business registers* {SEC(2009) 1492}
- Legea nr. 26/1990 privind registrul comerțului.

Doctrină
- S.D. Cărpenaru, *Tratat de drept comercial român*, Ediția a VI-a actualizată, Editura Universul Juridic, București, 2019;

Surse web
- https://e-justice.europa.eu
- https://www.onrc.ro/index.php/ro

SOME CONSIDERATIONS REGARDING THE CHANGES IN THE LEGAL REGIME OF THE LEASING CONTRACT CONCLUDED WITH CONSUMERS

Ioana Raluca Toncean Luieran
Lecturer, PhD, „Dimitrie Cantemir" University of Târgu Mureș

Abstract: The leasing contract is an important financial instrument in the current market conditions. Satisfying the financing needs in a very short time, as well as its flexibility are just two of the advantages of the leasing contract. The specialized doctrine has shown that sometimes, when the user has the quality of consumer, the parts of the leasing contract are not on an equal footing, so some changes have been introduced in the relevant legislation. The present study proposes an analysis of the provisions of Law no. 83/2021 for the amendment and completion of the Government Ordinance no. 51/1997 on leasing operations and leasing companies in relation to the notion of "consumer", as defined by this ordinance. Also, formulating an opinion on the extent to which the legislative solution creates a fair balance between the rights and obligations of the parties involved in the leasing contract, we also take into consideration the Decision of the Constitutional Court no. 59/2021 regarding the rejection of the exception of unconstitutionality of Law no. 83/2021.

Keywords: leasing, contract, consumer, enforceable title, pre-emption right.

1. Aspecte introductive

În condițiile pieței moderne, contractul de leasing reprezintă una dintre operațiunile cele mai frecvente în relațiile dintre profesioniști sau dintre aceștia și neprofesioniști. Fiind o operațiune complexă, leasingul este apreciat[1] a fi o tehnică modernă de creditare care constă într-o cumpărare cu scop de închiriere a unor bunuri, închiriere ce, ulterior, este urmată de o vânzare.

Originea contractului de leasing se regăsește în dreptul american[2], fiind calificat ca instrument juridic de finanțare a investițiilor. De-a lungul timpului, acesta a fost perfecționat și preluat în dreptul statelor moderne, astfel că, în 1988, la Otawa, în Canada a fost adoptată Convenția UNIDROIT cu privire la leasingul financiar internațional[3].

În dreptul intern, leasingul este reglementat prin O.G. nr. 51/1997 privind operațiunile de leasing și societățile de leasing[4], care cuprinde norme privind operațiunile de leasing și norme referitoare la contractul de leasing. Prezenta ordonanță nu definește contractul de leasing, ci doar operațiunea de leasing[5].

Din definiția operațiunii de leasing putem aprecia contractul de leasing ca fiind contractul în temeiul căruia o parte denumită finanțator/locator, transmite pentru o perioadă

[1] Pentru detalii, a se vedea S. Angheni, *Drept comercial. Tratat*, București, Editura CH Beck, 2019, p. 661.
[2] În anul 1887, Societatea Bell Telephone Company a început să închirieze telefoanele sale utilizatorilor, în loc să le vândă, rezervându-și dreptul de proprietate asupra acestora. Pentru amănunte, a se vedea O. Puie, *Dreptul comerțului internațional în contextul noului Code civil, al noului Cod de procedură civilă și al actelor europene în materie*, Editura Universul Juridic, București, 2015, p. 508.
[3] Până în prezent, Romania nu a semnat Convenția UNIDROIT cu privire la leasingul financiar internațional.
[4] O.G. nr. 51/1997 privind operațiunile de leasing și societățile de leasing a fost publicată în Monitorul Oficial al României nr. 224 din 30 august 1997, fiind ulterior modificată și republicată.
[5] În context subliniem că deși cele două noțiuni vizează aceeași realitate economică, acestea nu pot fi confundate, neavând aceeași sferă de cuprindere. Pentru detalii cu privire la distincția dintre operațiunile de leasing și contractul de leasing, a se vedea V. Nemeș, *Drept comercial*, Ediția a III-a revizuită și adăugită, Editura Hamangiu, 2018, p. 399.

determinată de timp dreptul de folosință asupra unui bun al cărui proprietar[6] este sau pe care îl va produce ori îl va achiziționa de la un terț furnizor, unei alte părți, denumită utilizator/locatar, în schimbul plății periodice a unei sume de bani, denumită rată de leasing, cu respectarea dreptului utilizatorului de a opta pentru cumpărarea bunului, restituirea sa ori continuarea folosirii acestuia.

2. Consumatorul – parte a contractului de leasing

Potrivit art. 3 din O.G. nr. 51/1997, părțile contractului de leasing sunt finanțatorul/locatorul și utilizatorul/locatarul[7]. În sensul ordonanței, finanțatorul sau locatorul poate fi o persoană juridică română sau străină, societatea de leasing de naționalitate română fiind înființată și organizată potrivit Legii nr. 31/1990 privind societățile[8]. Utilizatorul/locatarul poate fi orice persoană fizică sau juridică română ori străină, indiferent dacă are calitatea de profesionist comerciant.

În ceea ce îl privește pe utilizator/locatar, Legea nr. 83/2021 pentru modificarea și completarea O.G. nr. 51/1997[9] introduce noțiunea de consumator în vederea acordării unor facilități celor care au această calitate. Într-adevăr, anterior acestei reglementări, instanțele judecătorești, dar și doctrina[10] au arătat că unele clauze din contractele de leasing au fost acceptate de către utilizator/locatar fără a fi negociate, în principal deoarece îi sunt impuse clauze tip, standardizate, nefiind pe picior de egalitate cu finanțatorul.

Legea nr. 83/2021 definește consumatorul ca fiind „orice persoană fizică sau grup de persoane fizice care are calitatea de utilizator/locatar într-un contract de leasing, și care acționează în scopuri în afara activității sale comerciale. Calitatea de consumator care acționează în scopuri personale sau familiale se prezumă și se analizează în raport cu contractul care intră sub incidența prezentei ordonanțe, și nu cu întreaga activitate a debitorului". Față de textul citat observăm o prezumție a calității de consumator ori de câte ori utilizatorul/locatarul este persoană fizică, cu atât mai mult cu cât aceasta se apreciază în raport cu contractul de leasing și nu cu întreaga activitate comercială, de producție, artizanală sau liberală a acestuia.

Totodată, apreciem că dispoziția este în concordanță cu Directiva 93/13/CEE a Consiliului privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii, potrivit căreia „consumator înseamnă orice persoană fizică ce acționează în scopuri care se află în afara activității sale profesionale"[11].

3. Eliminarea caracterului de titlu executoriu din contractele de leasing încheiate cu consumatorii

Ca regulă generală, potrivit art. 8 alin. 1) din O.G. nr. 51/1997, „contractele de leasing, precum și garanțiile reale și personale, constituite în scopul garantării obligațiilor

[6] Așa cum reiese din definiția dată dreptului de proprietate, acesta conferă titularului său posesia, folosința și dispoziția asupra unui bun putându-se bucura de acesta în mod exclusiv și absolut. În acest sens a se vedea O. V. Nagy, (2011), *„Some consideration regarding the enshrining of the right to protect the property on national and on international plan",* publicat în International Symposium „Performance and Innovation in Education", October 28-30, 2011, Târgu-Mureș, Romania, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2011, ISBN 978-973-53-0624-3, p.111.

[7] Menționăm că noțiunile de locator și locatar sunt folosite în contractul de leasing operațional, iar cele de finanțator și utilizator sunt folosite în contractul de leasing financiar.

[8] Legea nr. 31/1990 privind societățile a fost publicată în Monitorul Oficial al României nr. 126-127 din 17 noiembrie 1990, fiind ulterior modificată și republicată.

[9] Legea nr. 83/2021 pentru modificarea și completarea O.G. nr. 51/1997 privind operațiunile de leasing și societățile de leasing a fost publicată în Monitorul Oficial al României nr. 410 din 16 aprilie 2021.

[10] Pentru amănunte, a se vedea O. Puie, *op. cit.,* p. 509.

[11] A se vedea art. 2 lit. b) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L095/29.

asumate prin contractul de leasing, constituie titluri executorii". Având în vedere poziția de vulnerabilitate a consumatorului în fața finanțatorului/locatorului, legiuitorul a instituit o excepție, eliminând contractele de leasing încheiate cu aceștia din categoria titlurilor executorii[12].

Într-o atare situație finanțatorul/locatorul trebuie să parcurgă formalități suplimentare, adică să obțină o hotărâre judecătorească pentru a pune în executare contractul de leasing încheiat cu consumatorul. Pentru finanțator/locator aceasta presupune eforturi sporite, recuperarea bunului nefiind la fel de rapidă ca prin intermediul executării silite.

Privită de unii ca o garanție a respectării drepturilor consumatorilor, specialiștii[13] au apreciat măsura ca fiind exagerată, întrucât consumatorul utilizator/locatar de bună credință nu are nevoie de o astfel de protecție. Pe bună dreptate, de cele mai multe ori în practică, consumatorul aflat într-o situație dificilă, beneficiază de sprijinul finanțatorului, având oportunitatea de a apela la soluții alternative, rescadențări etc.

Propunerea de modificare a O.G. nr. 51/1997 a stârnit unele controverse din acest punct de vedere, astfel că a fost sesizată Curtea Constituțională pentru un control de constituționalitate anterior promulgării legii. Principala critică adusă legii a fost înlăturarea caracterului de titlu executoriu al contractelor de leasing în care utilizatorul/locatarul are calitatea de consumator, invocându-se „rațiunea pentru care legiuitorul instituie caracterul de titlul executoriu nu depinde de persoana debitorului, ci de natura creanței și de existența unui interes public".

Prin Decizia nr. 59 din 26 ianuarie 2021, Curtea Constituțională a statuat că legiuitorul poate să perfecteze cadrul general de protecție al consumatorului în domenii pe care le consideră importante și în care a constatat că drepturile consumatorilor nu sunt protejate suficient, dispoziții care nu ar deveni neconstituționale prin faptul că reglementează situații speciale. Astfel, Curtea a apreciat că o astfel de soluție legislativă este pe deplin justificată, consumatorul aflându-se, „de obicei, pe o poziție de vulnerabilitate față de profesionistul cu care încheie contractul de leasing".

Nu în ultimul rând, subliniem că din interpretarea art. 8 alin. 1) coroborat cu art. 8 alin. 2) din O.G. nr. 51/1997, contractele de leasing încheiate cu persoane juridice sau cu persoane fizice care acționează în calitate de profesionist constituie titluri executorii.

4. Modificări în răspunderea părților contractului de leasing

Una dintre cele mai importante modificări aduse O.G. nr. 51/1997 este majorarea termenului de neplată după care se poate cere rezilierea contractului de leasing de la două luni la trei luni consecutive, cu mențiunea că finanțatorul/locatorul va putea solicita acest lucru doar în situația în care utilizatorul/locatorul are calitate de consumator[14]. Menționăm că, în reglementarea anterioară, termenul de două luni era obligatoriu, indiferent de calitatea utilizatorului/locatarului, respectiv persoană fizică sau persoană juridică.

Introducând consecințele neîndeplinirii obligațiilor de către utilizator/locatar, Legea nr. 83/2021 reglementează situația în care acesta poate să restituie bunul în interiorul termenului de leasing stipulat în contract, cu obligația de plată a diferenței între totalul sumelor datorate conform contractului, diminuată cu valoarea obținută prin valorificare,

[12] A se vedea art unic din Legea nr. nr. 83/2021.

[13] A se vedea C. Cornaci, L. Molner, *Drepturile consumatorilor în raport cu finanțatorii, din perspectiva noilor reglementari ale contractelor de leasing prevăzute de Legea nr. 83/2021*, disponibil la adresa web https://www.profit.ro/legal/drepturile-consumatorilor-in-raport-cu-finantatorii-din-perspectiva-noilor-reglementari-ale-contractelor-de-leasing-prevazute-de-legea-nr-83-2021-20142377, accesată la data de 15.04.2022.

[14] Decizia Curții Constituționale nr. 59 din 26 ianuarie 2021 referitoare la obiecția de neconstituționalitate a prevederilor Legii pentru modificarea și completarea O.G. nr. 51/1997 privind operațiunile de leasing și societățile de leasing a fost publicată în Monitorul Oficial al României nr. 368 din 9 aprilie 2021.

exclusiv TVA, sau, după caz, cu valoarea stabilită printr-un raport de evaluare a bunului emis de un evaluator autorizat conform legi.

În această situație, Legea nr. 83/2021 introduce alin. 3) la art. 15 din O.G. nr. 51/1997, care reglementează dreptul de preempțiune al utilizatorului/locatarului sau al unui terț propus de acesta care este valabil timp de 30 zile de la data predării bunului. Mai mult, bunul va putea fi cumpărat doar după ce va fi făcută plata tuturor sumelor datorate conform contractului, iar dacă oferta terțului cumpărător este mai mică locatarul/utilizatorul consumator are obligația de a credita contul finanțatorului, cu diferența necesară până la concurența acestora sume.

5. Concluzii

În concluzie apreciem că Legea nr. 83/2021 poate înlătura efectele negative ale unor contracte de adeziune, realizând astfel un oarecare echilibru între profesioniști și consumatori. Eliminarea caracterului de titlu executoriu, precum și prelungirea termenului în care poate fi reziliat contractul de leasing încheiat cu consumatorul, prezintă cu adevărat măsuri benefice pentru consumatori, iar pe de altă parte dezavantajele societăților de leasing sunt mai mult de ordin procedural.

Jurisprudența și practica profesioniștilor în domeniu vor reflecta rezultatele noilor reglementări, cu atât mai mult cu cât dispozițiile Legii nr. 83/2021 sunt aplicabile contractelor încheiate după intrarea acesteia în vigoare.

BIBLIOGRAPHY

- Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii;
- Legea nr. 31/1990 privind societățile;
- Legea nr. 83/2021 pentru modificarea și completarea O.G. nr. 51/1997 privind operațiunile de leasing și societățile de leasing;
- O.G. nr. 51/1997 privind operațiunile de leasing și societățile de leasing;
- Decizia Curții Constituționale nr. 59 din 26 ianuarie 2021 referitoare la obiecția de neconstituționalitate a prevederilor Legii pentru modificarea și completarea O.G. nr. 51/1997 privind operațiunile de leasing și societățile de leasing;
- S. Angheni, *Drept comercial. Tratat*, Bucureşti, Editura CH Beck, 2019;
- C. Cornaci, L. Molner, *Drepturile consumatorilor în raport cu finanțatorii, din perspectiva noilor reglementari ale contractelor de leasing prevăzute de Legea nr. 83/2021*, www.profit.ro, accesată la data de 15.04.2022;
- O. V. Nagy, *Some consideration regarding the enshrining of the right to protect the property on national and on international plan,* publicat în International Symposium „Performance and Innovation in Education", October 28-30, 2011, Târgu-Mureș, Romania, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2011, p.111;
- V. Nemeș, *Drept comercial*, Ediția a III-a revizuită și adăugită, Editura Hamangiu, 2018;
- O. Puie, *Dreptul comerțului internațional în contextul noului Code civil, al noului Cod de procedură civilă și al actelor europene în materie*, Editura Universul Juridic, București, 2015.

GHILGAMES EPOS – MYTH, PHILOSOPHY, CULTURE

Niadi-Corina Cernica
Lecturer, PhD, "Ștefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: Ghilgames Epos is considered not only the first epos, but also the first text who presents philosophical themes as death, the relation between nature and culture, limits of power. The text puts these problems strightly, in a literary manner, by mithical themes as: how to become civilized (out of nature), the equal or the double person, aspiration for immortality, the universal destiny of human beings. The answers are universal, they are out of Babylonian cultural frame and go beyond Babylonian religion. So, Ghilgames Epos present the first universalmeditation and the first universal answers.

Keywords: nature, culture, power, death, equal

Epopeea lui Ghilgameș este unul dintre primele texte care cuprind teme filosofice, alături de alte opere ale literaturii egiptene antice.

Aceste teme filosofice sunt legate de subiectul epopeii, nu sunt prezentate diferențiat, și sunt moartea, relația natură-cultură și o meditație, în contextul gândirii babiloniene, a limitelor puterii.

Epopeea lui Ghilgameș cuprinde o poveste despre regele Ghilgameș, a cărui putere pare nelimitată, iar abuzurile asupra poporului nu se mai opresc. Zeii se hotărăsc să creeze un om de aceeași statură și putere, pe nume Enkidu, care trăiește în sălbăticie, alături de animale, bând apă cu gazelele și stricând cursele vânătorilor. Ghilgameș află, iar o femeie îl convinge pe Enkidu să se întoarcă printre oameni, să mănânce, să se îmbrace, să folosească unelte ca oamenii din cetatea Uruk (cetatea lui Ghilgameș). Îl convinge chiar să vâneze animale pe Enkidu, care alerga împreună cu animalele, bea apă împreună cu ele și împiedica vânarea lor.

Aceasta este prima punere în evidență a relației natură-cultură, a omului sălbatic și a omului din cetate. Cultura înseamnă tot ceea ce îi aduce acea femeie lui Enkidu: mâncare gătită, haine, arme cu care ucide animalele:

„«Mănâncă bucatele, Enkidu,
Căci așa cere viața;
Bea băutură tare cum e obiceiul țării».
Enkidu a mâncat bucatele,
Până s-a săturat;
Din băutura tare el a băut
Șapte pahare.[...]
Părul corpului său
Și l-a uns cu undelemn,
(Și) a arătat a om.
El și-a pus (pe el) o haină,
(Acum) arată ca un mire.
Și-a luat (apoi) arma
Să vâneze lei,
Încât păstorii se pot odihni noaptea.
El a prins lupi,

A capturat lei."[1]

După aceea, animalele se feresc de Enkidu; el nu mai este ca ele, el nu mai este asemenea lor, împreună cu ele. El nici nu mai apără animalele, el le vânează. Opoziția om-animal, cultură-natură, civilizație-sălbăticie este prezentată prin faptul că Enkidu nu se mai poate întoarce printre animale:

„El și-a îndreptat fața către animalele sălbatice.
La vederea lui, a lui Enkidu, gazelele au fugit,
Animalele sălbatice se fereau de corpul lui,
Nedumerit era Enkidu că trupul lui devenise încordat,
Genunchii lui erau țepeni, în timp ce turma se îndepărta.
Enkidu își slăbise pasul, el nu mai era ca înainte;
Dar acum el avea [în]țelepciune, mai [mare] înțelegere".[2]

Femeia îl conduce pe Enkidu în Uruk, unde rege este Ghilgameș.

Tema filosofică a diferenței dintre natură și cultură, dintre sălbăticie și orașul-cetate, dintre omul sălbatic și omul civilizat este prezentată prin acest moment al epopeii.

Ghilgameș are un egal în Enkidu, de aceeași statură, de aceeași putere. Îl înfruntă și îl învinge cu greu. Rolul lui Enkidu este de a opri asuprirea locuitorilor din Uruk de Ghilgameș, după cum voiseră zeii:

„Când [Anu] a auzit plângerea lor a fost chemată marea Aruru:
«Tu, Aruru, ai făcut [acest om];
Fă-i acum un partener, inima sa furtunoasă să (aibă) cu cine să se înfrunte
Fă-l să-și afle o plăcere. Urukul să aibă pace."[3]

Ghilgameș se luptă cu un om egal în putere, și este începutul unei prietenii între cei doi eroi, care reușesc să înfrunte împreună un monstru.

La nivelul gândirii babiloniene, limita puterii lui Ghilgameș este un egal, cu egală putere, și voința zeilor. Ce poate pune limite unui om, unui rege? Răspunsul este :un dușman cu aceeași putere, după cum vor zeii.

Cei doi înfruntă un monstru, iar Enkidu moare. Durerea lui Ghilgameș este uriașă, ca și gândul că acesta este destinul lui și al fiecărui om.

Enkidu, ca personaj, îi aduce lui Ghilgameș, și oricărui cititor al epopeii, probleme adânci, teme de domeniul filosofiei, sau ale meditației: civilizația, limitele puterii, moartea. Enkidu îl învață pe Ghilgameș diferența dintre sălbăticie și civilizație, limitele puterii, moartea.

Venirea în cetatea Uruk a lui Enkidu este foarte importantă, fiind prevestită de vise lui Ghilgameș. Constantin Daniel vorbește despre o adevărată disciplină a interpretării viselor în cultura babilonieană și despre rolul lor foarte important.

Concepția lui Ghilgameș despre moarte înainte de moartea lui Enkidu este de resemnare și înțelegere a zădărniciei vieții și lucrurilor:

„Cine poate, o, prietene, să se urce în cer[uri]?
Numai zeii [trăiesc] veșnic sub soare.
Cât pentru omenire, numărate-i sunt zilele;
Tot ce face ea nu-i decât (suflare) de vânt!"[4]

După moartea lui Enkidu, înțelegând că acesta este destinul lui și al fiecărui om, Ghilgameș pleacă din Uruk plângând:

„Când am să mor, eu n-am să fiu ca Enkidu?
Oful a pătruns în pântecul meu,

[1] Gândirea asiro-babiloniană în texte, Editura științifică, București, 1975,p.119
[2] Ibd., p.113
[3] Ibd., p.110
[4] Ibd., p.126

Temându-mă de moarte, eu am pribegit prin stepă."[5]

Babilonienii aveau o imagine sumbră a morții: un ținut subpământean, în care ajung cu toții, fie că sunt regi, preoți, descântători sau supuși, unde „pulberea le este hrană, iar noroiul mâncare". Despre oamenii morți se spune:

Ei sunt îmbrăcați ca păsările, cu aripi în loc de haine,
Ei nu văd nici o lumină, stând (mereu) în întuneric."[6]

Sunt umbre, aproape fără conștiință și atribute umane.

Ghilgameș ajunge la Utnapiștim, un Noe al mitologiei babiloniene, care îi dă ca răspuns necesitatea de a rezista la somn pentru a putea găsi nemurirea. Ghilgameș nu rezistă, dar primește, totuși, o plantă, pe care dacă o mănâncă va putea trăi mult timp. Planta este furată și înghițită de un șarpe, care își poate schimba, de atunci, periodic pielea, și trăiește mult timp.

Nemurirea nu este accesibilă omului, iar prin continua regenerare a șarpelui, care i-o fură, veșnica tinerețe a lui Ghilgame, este pierdută. Eroul babilonian pierde orice șansă la nemurire.

Câteva observații despre această primă epopee a lumii sunt necesare:

Visul, un element constant în această epopee, prin care Ghilgameș poate afla viitorul, este și un element al culturii babiloniene. Eroii au vise, visele au un caracter magic, prin care își află viitorul. Caracterul excepțional al lui Ghilgameș, regele Urukului, este indicat de prezența constantă a viselor.

Existența unor teme asemănătoare cu cele din cultura ebraică (un potop în mitologia babiloniană, a unei familii care scapă sfătuită de zei să-și construiască o corabie, șarpele care fură tinerețea veșnică eroului Ghilgameș) se explică prin relații vechi între popoarele Orientului antic, între poporul evreu și babilonieni.

Frica de moarte, căutarea nemuririi, trecerea succesivă prin mari obstacole pentru a ajunge nemuritor nu este o temă a mitologiei babiloniene sau antice. Căutarea nemuririi ca temă centrală a Epopeii lui Ghilgameș îi dă caracterul literar aparte și suflul metafizic profund.

Problemele filosofice, temele de meditație prezentate sunt puse direct, într-o manieră literară, prin subiect și motive. Epopeea lui Ghilgameș prezintă moartea deopotrivă ca destin universal al omului, dar și ca destin al lui Enkidu și Ghilgameș ca personaje.

Moartea este prezentată și în alte fragmente și tăblițe rămase de la asiro-babilonieni, cum ar fi „Coborârea lui Ișstar în iad", în care însăși zeița Ișstar, coborând în ținutul morților, își pierde pe rând prerogativele și însemnele de zeiță și femeie, rămânând un trup inert. Viziunea despre moarte și destinul sufletului după moarte este atât de sumbră la babilonieni, încât se apropie de ideea morții definitive și a pierderii totale a conștiinței umane.

Cele trei teme de meditație filosofică prezente în Epopeea lui Ghilgameș sunt raportul dintre natură și cultură, limitele puterii și moartea. Răspunsurile sunt răspunsuri universale, ies din cadrul cultural și religios babilonian. Prin aceasta, Epopeea lui Ghilgameș prezintă prima meditație proto-filosofică, universal umană, și primele răspunsuri cu valabilitate universală.

BIBLIOGRAPHY

Gândirea asiro-babilobiană în texte, Editura științifică, București, 1975, Colecția „Bibliotheca orientalis"

Eliade, Mircea, Mitul eternei reîntoarceri, Ed. Univers enciclopedic, București, 1999

[5] Ibd., p.152
[6] Ibd., p.147

Minois, Georges, Istoria infernurilor, Ed. Humanitas, București, 1998

COPYRIGHT IN COMPARATIVE LAW. ISSUES REGARDING THE FRENCH, U.S. AND INDIAN LAW SYSTEM

Ionela Cecilia Şulea
Assist. Prof., PhD, „Dimitrie Cantemir" University of Târgu Mureş

Abstract: In the first part of this article I will cover the author rights that are regulated in French intellectual property code, which regulates moral rights and patrimonial copyrights, underlining that the French legislation is the basis of the Romanian legislation even in the field of intellectual property In the second part of this article I will analyse the copyright in the U.S.A. I will highlight that the author of the work enjoys every exploitation of the work, as is natural, and with it are born the moral rights, which were recognized, first, by jurisprudence, and only after that by the law.
Finally, I will analyze the India's legal system regarding, more precisely the Indian Copyright Law, that underline works in which copyright subsists; the meaning of copyright in different situations; special provisions on copyright in industrial designs registered or which may be registered under the design act and the fact that no copyright, except in the cases provided for in this law, will be recognized in any way.

Keywords: juridical system, author rights, prerogatives, progress.

1. Sistemul de drept francez

Conform codului de proprietate intelectual francez, Titlul II, intitulat: *Drepturile de autor*, Capitolul I și II reglementează drepturile morale[1] și drepturile patrimoniale[2] de autor.

Putem afirma că dreptul moral se bazează pe anumite concepte de bază, care îndeplinesc nevoi reale ale societății de astăzi și transmit principii fondatoare ale unui model bine identificat[3], în care autorul are dreptul la respectarea numelui său, a calității şi muncii sale (a operei).

Acest drept este ataşat persoanei autorului, fiind perpetuu, inalienabil și imprescriptibil. Este, în același timp, transmisibil moștenitorilor în cazul decesului autorului, dar poate fi exercitat şi de o terţă parte în conformitate cu dispozițiile testamentare.

Trebuie să subliniem, că numai autorul are dreptul de a dezvălui opera sa, cu respectarea dispozițiilor legale, determinând procesul de divulgare și condițiile acestuia[4].

După decesul autorului, dreptul la divulgarea operelor postume este exercitat de executorii testamentari desemnați de acesta. După moartea lor şi dacă autorul nu dorește contrariul, acest drept se exercită în următoarea ordine:

- descendenții;
- soţul împotriva căreia nu s-a exercitat o separare de drept printr-o hotărâre judecătorească, sau nu a intrat într-o nouă căsătorie;

[1] A se vedea art. L121-1 până la art. L121-9 din Codul pe proprietate intelectuală francez.
[2] A se vedea art. L122-1 până la art. L122-12 din Codul pe proprietate intelectuală francez.
[3] A se vedea I. Kikkis, *Le droit moral de l'auteur en tant que contre poids dans la société de l'information. étude de droit français, de droit compare et de droit communautaire (II),* în „Revista română de dreptul proprietăţii intelectuale", nr. 4/2012, p. 18.
[4] A se vedea art. L121-1 și L121-2 din Codul pe proprietate intelectuală francez.

- de către moştenitori, alții decât descendenţii care colectează o parte sau totul din succesiune;
- de către legatarii universali sau beneficiarii de bunuri universale.

Facem precizarea că *dreptul moral de autor,* în sistemul de drept francez actual, se compune din *patru prerogative* distincte[5]:

- *dreptul de a divulga opera*, care îi dă prerogativa autorului de a decide dacă va

dezvălui sau nu opera sa publicului. În acest caz, când ne referim la divulgarea operei, ne referim de fapt la simpla comunicare a operei publicului, cum este, spre exemplu vinderea unui tablou sau publicarea unui roman;

- *dreptul de se răzgândi sau de a retrage opera,* care îi permite autorului să aibă

posibilitatea de a pune capăt exploatării operei sale, bineînțeles dacă contractul în cauză a ajuns la sfârșit, sau în caz contrar, aceasta va suporta sancțiunile abuzului de drept în cauză;

- *dreptul de paternitate* este un drept recunoscut autorului cu privire la

respectarea numelui său, cât și a calității operei sale. Este o componentă importantă a dreptului moral, fiind aproape universal și se întinde asupra tuturor operelor, chiar și asupra celor de software;

- *dreptul de a respecta opera,* îi permite autorului să apere integritatea operei

sale. Acesta generează un context abundent prin care opera este protejată (fiind protejată împotriva alterării sensului, a comercializării fără alterare etc.)[6].

Dreptul moral realizează legătura dintre operă și autorul care a realizat-o, reflectând, de asemenea, concepția personală a autorului. În ceea ce privește caracterele dreptului moral de autor, acestea oglindesc: perpetuitatea[7], inalienabilitatea și imprescriptibilitatea.

Menționăm că, în cazul drepturilor patrimoniale de autor de autor, acestea sunt evaluabile în bani și sunt clasificate astfel: dreptul de reproducere; dreptul de reprezentare[8]; dreptul de suită[9] (care mai sunt numite și drepturi patrimoniale vechi); dreptul de distribuție[10] – transpunere indirectă; dreptul la preț[11] - transpunere tardivă; dreptul la locație[12] – transpunere pretoriană (care mai sunt numite și drepturi noi). Acestea din urmă nu au fost transpuse foarte clar de către legiuitorul francez, însă în ceea ce privește dreptul de locațiune, putem spune că a fost consacrat în anul 2004 și constituie o prerogativă a dreptului de exploatare.

Conform art. L122-1 din Codul de proprietate intelectuală, dreptul de exploatare aparține autorului, incluzând dreptul de reprezentare şi dreptul de reproducere.

---

[5] În sistemul de drept român, conform art. 10 din Legea nr. 8/1996, dreptul moral de autor se alcătuiește din cinci prerogative, care au ca și izvor principal reglementarea franceză.

[6] A se vedea L. Marino, *op. cit,* p. 206-209 - în care se regăsește tratat pe larg dreptul moral de autor în doctrina și legislația franceză.

[7] Menționăm că în țări precum Germania, Canada, etc., dreptul moral de autor nu este perpetuu și nu are nici măcar o întindere așa de mare ca drepturile patrimoniale de autor.

[8] A se vedea art. L122-1 - L122-7 din Codul de proprietate intelectuală francez.

[9] Menționăm că dreptul de suită nu există în țări precum: China, Canada, SUA. – excepția fiind statul California. În legislația franceză a se vedea art. L122-8 și art. L334-1 din Codul de proprietate intelectuală.

[10] A se vedea în acest sens Directiva 2001/29/CE care reglementează printre altele că*: Societatea informatică* impune acest drept de distribuție.

[11] A se vedea în acest sens Directiva 2001/29/CE, care definește prețul operelor și astfel: o punere la dispoziție pentru folosință, pentru un timp limitat și nu pentru un avantaj economic…când este efectuată de instituții accesibile publicului.

[12] A se vedea în acest sens Directiva 2001/29/CE care reglementează și dreptul la locațiune (pe lângă dreptul prețului), ca fiind un drept de controlare a locației, care e de fapt suportul pe care operă este reprodusă.

În acest sens menționăm că *reprezentarea* constă în comunicarea operei către public, prin orice metodă, inclusiv recitarea publică, execuția lirică, execuția dramatică, prezentarea publică, proiecția publică și transmisia într-un loc public al operei teledifuzate; prin radiodifuzare –ceea ce înseamnă difuzarea prin orice proces de telecomunicații de sunete, imagini, documente, date și mesaje de orice fel[13]. Dreptul de reprezentare a unei opere/emisiuni difuzată prin satelit este reglementat de dispozițiile codului de proprietate intelectuală francez numai în cazul în care activitatea este transmisă printr-un satelit de pe teritoriul național.

De asemenea, *reproducerea* constă în fixarea fizică a operei prin orice proces care îi permite să comunice cu publicul într-un mod indirect. Se poate face, în special, prin imprimare, desen, gravură, fotografie, turnare și toate procesele de arte grafice si plastice, mecanice, magnetice sau cinematografice. Pentru lucrări de arhitectură, reproducerea constă, în executarea repetată a unui tip de plan sau proiect[14].

Neîndoielnic, față de zilele în care instanţele de judecată franceze s-au pronunţat cu privire la dreptul moral al autorului, chiar dacă legislaţia existentă în acele timpuri nu conţinea dispoziţii în acest sens[15], s-au făcut paşi importanţi în dezvoltarea acestor noţiuni elementare.

2. Sistemul de drept al S.U.A

Dreptul de autor în S.U.A. este reglementat, cu precădere, în Capitolul 1: *Obiectul și domeniul de aplicare al drepturilor de autor,* în Capitolul 2: *Proprietatea și transferul dreptului de proprietate al drept,* precum și în Capitolul 3: *Durata dreptului de autor,* din Legea Dreptului de autor al S.U.A.[16].

Conform *secțiunii 102*, din Capitolul 1, intitulată *Subiectul dreptului de autor: în general*, protecția drepturilor de autor se aplică lucrărilor originale ale autorului fixate în orice mijloc de exprimare corporală, cunoscut acum sau dezvoltat mai târziu, care pot fi percepute, reproduse sau comunicate, fie direct, fie cu ajutorul unei mașini sau al unui dispozitiv.

Lucrările de paternitate (sau ale autorului) includ următoarele categorii: lucrări literare; lucrări muzicale, inclusiv orice cuvinte însoțitoare; lucrări dramatice, inclusiv orice muzică însoțitoare; pantomimele și lucrările coregrafice; lucrări picturale, grafice și sculpturale; filme și alte lucrări audiovizuale; înregistrări sonore și lucrări de arhitectură[17].

Cu toate acestea, protecția dreptului de autor pentru o lucrare originală nu se extinde în nici un caz la orice idee, procedură, proces, sistem, metodă de operare, concept, principiu sau descoperire, indiferent de forma în care este descris, explicat, ilustrat sau încorporat în astfel de lucrări[18].

În cadrul *secțiunii 103,* din Capitolul 1, denumit: *Obiectul dreptului de autor. Compilații și opere derivate,* este reglementat că protecția unei opere angajate preexistent

[13] A se vedea art. L122-2 din Codul de proprietate intelectuală francez.

[14] A se vedea art. L122-3 din Codul de proprietate intelectuală francez.

[15] A se vedea în acest sens C-tin Duvac, C. R. Romițan*, Drepturile morale de autor. Istoric. Conținut. Protecție din perspectiva noii legislații penale*, în „Revista română de dreptul proprietății intelectuale", nr. 3/2012, p. 92-93, care analizează, în acest sens, unele hotărâri judecătorești din jurisprudența franceză.

[16] Legea drepturilor de autor din Statele Unite și Legile Conexe Cuprinse în Titlul 17 din Codul Statelor Unite, publicată în Decembrie 2016, prin Circulara 92. Acesta include Legea drepturilor de Autor din 1976 și toate modificările ulterioare ale dreptului de autor, preluată de pe site-ul www.copyright.gov, la data de 12.04.2022, ora 22:15. Site-ul în cauză aparține Biroului pentru drepturile de autor al S.U.A. (U.S. Copyright Office).

[17] În 1990, Legea privind protecția drepturilor de autor a lucrărilor de arhitectură din S.U.A., a modificat subsecțiunea 102 (a) prin adăugarea la sfârșit a alineatului (8), a sintagmei: *lucrări de arhitectură.*

[18] A se vedea subsecțiunea 102 lit. b) din Legea Dreptului de autor al S.U.A

materialului din care dreptul de autor subzistă, nu se extinde și la partea din operă în care un astfel de material a fost folosit în mod ilegal.

Dreptul de autor al unei compilații sau al unei opere derivate se extinde numai asupra materialului utilizat de autor într-o astfel de operă. Este în același timp distinct față de materialul preexistent angajat în operă și de asemenea, nu implică nici un drept exclusiv în materialul preexistent. În asemenea opere, dreptul de autor este independent și nu afectează sau extinde scopul, durata, proprietatea, ori existența oricărui drept protejat în materialul preexistent.

În ceea ce privește *drepturile morale* precizăm că acestea reprezintă mai mult un pact social[19], deoarece autorul are la dispoziție un drept exclusiv de exploatare a operei pe o perioadă de timp limitată, cu rolul de a promova arta și evoluția științifică.

Menționăm că autorul operei se bucură de fiecare exploatare a operei, așa cum este firesc, iar odată cu aceasta se nasc și drepturile morale, care au fost recunoscute, mai întâi, de jurisprudență. Astfel, întâlnim: dreptul de paternitate, dreptul la respectul operei și dreptul de divulgare[20]. Constatăm în acest caz, că drepturile morale au parcurs un drum anevoios până la momentul în care acestea au fost scoase la lumină și consacrate în forma în care se prezintă astăzi[21].

Referitor la *dreptul de autor – copyright-*, precizăm că acesta a trecut prin mai multe etape, dintre care amintim cea în care a fost considerat monopol legal, cu implicarea individului creator, dar și a publicului, care avea menirea să afle despre existența operei.

A doua etapă, poate fi considerată cea în care copyright-ul era privit ca un drept natural al autorului, în care acesta se bucura de protecție, cât și de posibilitatea de a permite publicului accesul la opera.

Datorită progresului înregistrat, dar și a influenței dobândite în urma aderării S.U.A la Convenția de la Berna de la 1 martie 1989, sistemul de protecție al copyright a devenit mai puțin formalist, apropiindu-se de sistemul european (care, între timp, oricum a împrumutat anumite elemente din sistemul copyright, printre care menționăm: depozitul, înregistrarea etc.), dar care continuă și astăzi să își păstreze amprenta de produs „american”[22].

3. Sistemul de drept al Indiei

În Capitolul III, intitulat *Drepturi de autor,* din Legea dreptului de autor al Indiei din anul 1957[23], sunt reglementate: operele în care subzistă drepturi de autor (art. 13); sensul drepturilor de autor în diferite situații (art. 14); dispoziții speciale privind drepturile de autor în desenele sau modelele industriale înregistrate sau care pot fi înregistrate sub Legea Desenului[24] (art. 15). Ultimul articol face referire la faptul că nici un drept de autor, cu excepția cazurilor prevăzute în prezenta lege, nu va fi recunoscut în vreun fel (art. 16).

Drepturile de autor subzistă în India în următoarele tipuri de opere (lucrări):

- în opere originale literare, dramatice, muzicale și artistice;
- filme cinematografice;

[19] A se vedea V. Roș, *Copyright-ul și convergența sistemelor de protecție a creațiilor intelectuale prin drept de autor*, în „Revista română de dreptul proprietății intelectuale”, nr. 4/2015, p. 23.
[20] Ibidem.
[21] A se vedea Registrul Federal (al S.U.A) , Vol. 82, Nr. 13, din 23 Ianuarie 2017, p. 7870-7875, preluat de pe site-ul www.govinfo.gov, la data de 05.04.2022, ora 21:45, care prezintă drepturile morale în S.U.A.
[22] A se vedea V. Roș, *Copyright-ul și convergența sistemelor de protecție, cit. supra.*, p. 12-23.
[23] Legea dreptului de autor al Indiei din anul 1957 este completată de Regulile dreptului de autor, din anul 2013, care cuprinde 17 capitole, toate dedicate aplicării directe a legii ce privește drepturile de autor.
[24] A se vedea Legea Desenului în India nr. 16/2000.

- înregistrări de sunete[25].

În sistemul de drept al Indiei, este reglementat *sensul dreptului de autor*[26], care înseamnă dreptul exclusiv, sub rezerva dispozițiilor prevăzute de Legea dreptului de autor al Indiei, de a face sau de a autoriza a face, oricare dintre următoarele acte, în ceea ce privește o operă sau orice parte substanțială a acesteia, și anume:

- a) *în cazul unei opere literare, dramatice sau muzicale, fără a fi un program de calculator:* a se reproduce opera, în orice formă materială, inclusiv stocarea în orice mediu prin mijloace electronice; se eliberează copii ale operei pentru public, fără a fi deja copii puse în circulație; se joacă (se interpretează) opera în public, sau se comunică publicului; se realizează filme cinematografice sau înregistrări de sunete cu respectarea operei; se realizează traduceri, adaptări ale operei; se realizează, în legătură cu o traducere sau cu o adaptare a operei, oricare dintre actele menționate mai sus care au legătură cu opera[27].

- b) *în cazul unui program de calculator* se pot realiza toate actele specificate la lit. a)[28]; se pot vinde sau se pot dă spre închiriere comercială ori se oferă spre vânzare sau spre închiriere comercială orice copie a programului de calculator, cu mențiunea că o astfel de închiriere comercială nu se aplică în cazul programelor de calculator unde programul în sine nu este obiectul esențial al închirieri.

- c) *în cazul unei opere artistice* se reproduce opera, în orice formă materială - inclusiv stocarea în orice mediu prin mijloace electronice sau de altă natură, cât și reprezentarea în trei dimensiuni a unei opere cu două dimensiuni dar și reprezentare în două dimensiuni a unui lucru tridimensional; de a comunica opera publicului; de a elibera copii ale operei pentru public, fără a fi deja copii puse în circulație; să includă opera în orice film cinematografic; să facă o adaptare a operei; de a face în relație cu adaptarea operei oricare dintre actele menționate mai sus care, ce au legătură cu opera.

- d) *în cazul filmelor cinematografice* de a face o copie a filmului, incluzând aici fotografiile oricăror imagini care formează filmul în sine, cât și stocarea în orice mediu electronic ori pe alte mijloace; de a vinde sau de a da spre închiriere comercială sau de a oferi spre vânzare sau spre închiriere orice copie a filmului; și nu în ultimul rând a se comunica filmul publicului.

- e) *în cazul sunetelor înregistrate* de a se face oricare alt sunet înregistrat care să îl includă pe cel inițial, inclusiv stocarea în orice mediu prin mijloace electronice sau orice alte mijloace; a se vinde sau a se da spre închiriere comercială sau a se oferi spre vânzare sau spre închiriere orice copie a sunetelor înregistrate; cât și a se comunica sunetele înregistrate publicului.

În capitolul menționat mai sus, este reglementat în art.16, că nici o persoană nu va fi îndreptățită la drepturi de autor sau orice alte drepturi similare în nici o operă, publicată sau nepublicată vreodată, altele decât cele prevăzute de Legea dreptului de autor a Indiei sau de orice altă lege în vigoare la momentul respectiv, dar nimic din acest capitol nu va fi interpretat ca și cum ar abroga dreptul sau competența de a reține un abuz de încredere.

[25] Pentru detalii a se vedea art. 13 din Legea dreptului de autor al Indiei.

[26] A se vedea art. 14 din Legea dreptului de autor al Indiei.

[27] A se vedea în acest sens art. 13 din Legea nr. 8/1996 a României, care reglementează conținutul dreptului de autor, prin reglementarea drepturilor patrimoniale ale autorului de a interzice sau autoriza anumite acte asemănătoare celor din legislația Indiei descrise mai sus.

[28] A se vedea Capitolul IX, intitulat: *Programele pentru calculator,* din Legea nr. 8/1996 a României, mai precis art. 74 care reglementează dreptul exclusiv de a realiza și de a autoriza: reproducerea…, traducerea, adaptarea… unui program pentru calculator, drept care este întâlnit și în legislația Indiei, precum este menționat mai sus.

În acest caz, putem preciza că legiuitorul pune mare preț pe libera exprimare, pe care nu o dorește îngrădită în nici un sens[29].

Potrivit Capitolului XII, intitulat *Remedii civile,* din Legea dreptului de autor al Indiei din anul 1957[30], sunt reglementate, în prima parte, definiția sintagmelor: „proprietar al drepturilor de autor" (art. 54), precum și despăgubirile civile pentru încălcarea drepturilor de autor (art. 55).

In a doua parte a capitol menționat mai sus, sunt legiferate în art. 57 *drepturile speciale de autor,* care sunt de fapt *drepturile morale de autor* și prezintă în mare parte particularități întâlnite și în sistemul nostru de drept[31].

În ultima parte a acestui capitol este legiferată și jurisdicția curții în probleme care decurg din situațiile ivite în domeniul remediilor civile (art. 62).

Cu referire la drepturile speciale (drepturi morale) reglementate de art. 57 din Legea dreptului de autor a Indiei din anul 1957, menționăm că sunt reglementate numai două astfel de drepturi, (față de cele cinci drepturi morale de autor din sistemul român de drept român actual), și anume:

- a) de a pretinde calitatea de autor al operei [similar cu lit. b) art. 10 din Legea nr. 8/1996];

- b) de a limita sau de a cere despăgubiri în ceea ce privește orice denaturare, mutilare, modificare sau orice alt act referitor la opera în cauză, care este făcut înainte de expirarea termenului cu privire la drepturile de autor și dacă o astfel de denaturare, mutilare, modificarea sau alt act ar prejudicia onoarea sau reputația acestuia [conform sistemului de drept român putem afirma că un corespondent al acestui alineat îl constituie lit. d) art. 10 din Legea nr. 8/1996].

Considerăm că Legea dreptului de autor – Actul din anul 1957, împreună cu Regulile privind drepturile de autor din anul 2013 și formularele de la sfârșitul acestora (în număr de 17) precum și cu Manualul Copyright, constituie instrumente legislative puternice, care pot să fie avute în vedere, ca și exemplu pentru dezvoltarea legislației române din domeniul proprietății intelectuale.

BIBLIOGRAPHY

Legislație

- Codul proprietăţii intelectuale francez a fost adoptat prin Legea nr. 92-597/ 1992,

modificat prin Legea nr. 97-283/1997;

- Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe;
- Legea drepturilor de autor din Statele Unite și Legile Conexe Cuprinse în Titlul 17

din Codul Statelor Unite, publicată în Decembrie 2016, prin Circulara 92;

[29] Cu titlu de exemplu menționăm un studiu realizat de Camera Internațională de Comerț și Federația Camerelor de Comerț și Industrie din India, în care s-a publicat o analiză a 7 sectoare cheie ale industriei, vulnerabile la contrafacere și piraterie. Studiul a ajuns la concluzia că titularii de drepturi în 2012, au suferit pierderi în India, în valoare de 21,7 la sută, sau aproximativ 11.9 bilione $ din cauza acestor probleme. În mod colectiv, pierderea economică a guvernului indian legate de aceste activități ilicite au totalizat aproximativ $ 4.26 bilione. A se vedea mai multe detalii în D. Bochańczyk-Kupka, *O analiză comparativă a protecției drepturilor de proprietate intelectuală în China și India, în secolul XXI,* (A comparative analysis of intellectual property rights protection in China and India in the XXI century), în Jurnalul de Studii Internaționale, Volumul 9, nr. 1, p. 56-65.

[30] A se vedea Legea dreptului de autor al Indiei din anul 1957 (The copyright act, 14 din 1957), preluată de pe site-ul copyright.gov.in, la data de 06.02.2019, ora 15:20.

[31] A se vedea în acest caz lit. b) și d) art. 10 din Legea nr. 8/1996.

- Legea dreptului de autor al Indiei din anul 1957 este completată de Regulile
dreptului de autor, din anul 2013;
- Legea Desenului în India nr. 16/2000;
- Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001
privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională;

Doctrină

- L. Marino, Droit de la propriété intellectuelle, Collection : Thémis – Droit, Editeur(s): PUF, Paris, 2013;

Studii și articole

- I. Kikkis, *Le droit moral de l'auteur en tant que contre poids dans la société de l'information. étude de droit français, de droit compare et de droit communautaire (II),* în „Revista română de dreptul proprietăţii intelectuale", nr. 4/2012;
- C-tin Duvac, C. R. Romiţan, *Drepturile morale de autor. Istoric. Conţinut. Protecţie din perspectiva noii legislaţii penale*, în „Revista română de dreptul proprietății intelectuale", nr. 3/2012**;**
- V. Roș, *Copyright-ul și convergența sistemelor de protecție a creațiilor intelectuale prin drept de aut*or, în „Revista română de dreptul proprietății intelectuale", nr. 4/2015;

Alte surse

- www.copyright.gov
- www.govinfo.gov

EUROPEAN UNION FISCAL POLICY - BETWEEN COORDINATION AND HARMONIZATION

Ionel Leonida
Scientific Researcher III, "Victor Slăvescu" Centre for Financial and Monetary Research, Romanian Academy, Bucharest

Abstract: Fiscal policy implemented at EU level aims at centralized coordination of national fiscal policies with a view to consolidating common taxation and eliminating the negative effects of regional tax competition between certain Member States. Although a number of fiscal monitoring and coercion mechanisms have been created and implemented in order to stay on track or converge with fiscal sustainability, the progress of fiscal harmonization and coordination processes is not as anticipated. In this context, the proposed paper examines a possible alternative to fiscal coordination, by emphasizing fiscal harmonization between member countries.

Keywords: fiscal policy, coordination, harmonization, sovereignty

***JEL Classification**: E62, F36, G28*

Some general considerations on the European Union's fiscal policy and its concerns

Tax powers belong to member countries, with the EU having only limited powers at European level. As EU fiscal policy aims at the smooth functioning of the single market, the harmonization of indirect taxation rules has been addressed before direct taxation.

The legal basis for Community tax provisions can be found in several articles of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU), namely:

- Articles 110 to 113 - aim at harmonizing the legislation on turnover tax, excise duties and other indirect taxes;
- Articles 114 to 118 - refers to taxes which may have an indirect effect on the establishment of the internal market and mentions the tax provisions to which the ordinary legislative procedure does not apply;
- Articles 45 to 66 - refer to the free movement of persons, services and capital;
- Articles 191-192 - refer to environmental protection through fiscal policy instruments;
- Articles 107-109 - refer to issues of tax competition.

The main feature of the procedure for the adoption of EU laws, regulations and tax provisions is that at European Council level, Decisions on European Commission proposals are adopted unanimously, after consulting Parliament. Maintaining the principle of unanimity in the adoption of all taxation decisions makes it difficult to achieve the level of fiscal coordination that the EU needs, meaning that the European Commission has proposed the possibility of introducing a qualified majority vote on certain aspects of taxation, a proposal rejected by member countries.

The regulation on direct taxation refers to the taxation of income, profits and capital, which belong to individuals and legal entities. With regard to personal income tax, it is not explicitly regulated by EU provisions, which are more diversified in terms of corporate income tax, with a focus on measures related to the application of single market principles.

Indirect taxation regulations (including value added tax (VAT), excise duties, import duties, energy taxes and other environmental taxes) and the harmonization process started earlier and are aimed at ensuring the functioning of the single market without fiscal impediments. .

The power to introduce, abolish, extend or adjust tax rates remains at the level of the Member States, each of which is free to choose the tax system which it considers most appropriate for its own economic and social situation, provided that it complies with the regulations. EU tax cuts, which generally consist of removing tax obstacles to cross-border economic activity, combating harmful tax competition, tax evasion and promoting greater cooperation in financial its.

More effective fiscal policy coordination would ensure support for broader EU policy objectives through Member States' fiscal policies, but the coordination process is relatively inefficient as there is a high level of fiscal heterogeneity among Member States, unmatched by fiscal harmonization, in particular , in the field of direct taxation.

Fiscal activity and results are monitored by the European Commission and published regularly in activity reports, highlighting issues that need to be addressed further. The main issues of concern are the fight against the scale of tax fraud and aggressive tax planning; continue efforts to reform the corporate tax system so that their taxation becomes more equitable and better adapted to a modern digital economy in the internal market; The development of a definitive VAT regime has emerged as another political priority.

In line with these objectives, certain measures have been taken, namely:

- a fiscal transparency package aimed at improving transparency and cooperation between Member States on cross-border tax decisions, streamlining legislation on the automatic exchange of information, further assessing potential transparency initiatives, in conjunction with country-by-country reporting on multinational corporations, revising the code of conduct on corporate taxation to make it more functional and effective, better quantifying the tax deficit (which cannot be attributed solely to tax fraud and evasion) and acting as a precursor to promoting greater fiscal transparency worldwide;
- an action plan on corporate taxation setting out a series of initiatives to combat tax avoidance practices, ensure sustainable revenues and improve the business environment in the single market. The action plan describes four main objectives: a) restoring the correlation between taxation and the geographical location of economic activity; b) ensuring that Member States can properly assess the activity of companies under their jurisdiction; c) creating a competitive and growth-friendly fiscal environment for the EU; d) protecting the single market and ensuring a firm EU approach to the external tax aspects of companies, including measures to implement actions to combat tax erosion and embezzlement of OECD profits, address the issue of uncooperative tax jurisdictions and increase tax transparency ;
- a package on tax avoidance practices, which contains proposals for concrete measures to prevent aggressive tax planning, boost tax transparency and create a level playing field for all EU businesses. The package includes three pillars: a) ensuring effective taxation in the EU (through the Tax Liability Directive and the Recommendation on Tax Treaties); b) increasing fiscal transparency (revision of the Directive on automatic exchange of information); c) ensuring a level playing field (Communication on an external strategy for effective taxation and a blacklist of tax havens);
- a VAT action plan, which includes a) the principles of a future single European VAT system; b) measures to combat VAT fraud; c) an update of the framework for establishing VAT rates; d) a simplification and modernization of VAT

rules for electronic commerce; e) a package of measures on VAT in favor of SMEs. The digital single market VAT package, which aims to modernize VAT for cross-border e-commerce. This package aims to reduce the VAT compliance costs incurred by businesses when conducting cross-border sales, facilitate cross-border trade and ensure fair competition for EU businesses, combat VAT fraud and address the specific case of books. which currently do not benefit from reduced rates. An important objective of the VAT reform package (s) is to put an end to "carousel fraud". The new VAT rules should be simpler and more coherent, introducing a new space for a single and definitive European VAT. In short, the new VAT system is designed to be more resistant to fraud and is in line with today's digital and mobile economy;

- Fair taxation of digital economy initiatives aimed at ensuring a fair and efficient tax system, appropriate for the digital environment, using legislative proposals to make full use of the digital presence by adjusting the definition of "permanent establishment" and to introduce a definition of "a minimum economic substance". The Commission proposal also contributes to international activities in this field, in particular in the G20 and the OECD, in the context of the BEPS project;
- As of 1 January 2018, new rules have come into force requiring Member States to grant tax authorities access to data collected under anti-money laundering legislation. The Anti-Money Laundering Directives - DCSB4 and DCSB5 - aim to prevent the use of the European financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing. National tax authorities will have direct access to information on the actual beneficiaries of companies, trusts and other entities, as well as information on business records on customer due diligence obligations. The new rules will allow tax authorities to react quickly and efficiently in cases of tax evasion and avoidance of tax obligations and to combat the types of structures highlighted in the case of Paradise Papers.

In this context of increasing tax fraud and evasion, the European Parliament has approved several directives, following reports from a Commission in the field of taxation (called TAXES), set up to combat fraud, tax evasion and money laundering. This drew attention to a clear paradox: free competition in tax matters and a lack of cooperation between Member States have led to a disconnect between the place where value is created and the place where profits are taxed, which has led to the erosion of the tax base. for profit and loss of income tax in different countries. To this end, Parliament adopted a resolution calling on the Member States to cooperate more closely on the following issues: the systematic exchange of tax decisions and information, as well as the introduction of country-by-country public reports on profits made, taxes paid. and subsidies received by multinational companies; termination of preferential arrangements and discrepancies between national tax systems; a common consolidated corporate tax base (CCCTB); a framework for fiscal state aid and guidelines for defining fair transfer prices and "economic substance"; recovery of illegal state aid; reform of the code of conduct in the field of corporate taxation; including the fight against tax avoidance in other policies and business conduct, including in the case of multinational corporations, banks, financial service providers and tax advisers; better protection of whistleblowers.

It also addresses the urgent and continuing need to reform the rules so that international, EU and national tax systems are adapted to the new economic, social and technological challenges of the 21st century, emphasizing that that current tax systems and accounting methods are not in a position to keep pace with these developments and to ensure that all market participants pay their taxes fairly.

We note that fiscal policy at Community level is constantly being reformed, both from the need to revise unforeseen or incomplete issues in the treaties and rules that formed the basis of the EU's creation (in the past) and from the need to update fiscal policy with developments registered in the general public and in the Member States (at present).

An important aspect that results from the exposition, so far, around which we elaborate this paper, is the fact that a series of dysfunctions (especially from the past, but also from the present) are generated by the incompleteness of the process of fiscal harmonization and insufficient takeover. in the national tax legislation of each Member State of certain provisions on taxation. Hence, in our view, the inconsistency of the process of coordinating fiscal policy at Community level towards the member countries.

The process of tax harmonization in the EU

The implementation of the tax reform, required by the status of EU member state, has been inhomogeneous among the member countries, in terms of depth, generally oscillating between the implementation of their own fiscal policies, especially in terms of increase or decrease fiscal burdens, the size of budget expenditures and their structure, and the slow and difficult assimilation of some elements of European fiscal policy, imposed or recommended by the EU, with multiple implications for both taxpayers and fiscal authorities.

The implementation and strengthening of the process of European economic integration has led to the outsourcing within the Union of specific problems specific to each Member State, including those of a fiscal nature, the impact of which may also affect other Member States or affect the two major objectives of EU: guaranteeing Community freedoms and protecting the single market. To mitigate these potential effects, explicit emphasis has been placed on tax harmonization based on the rule of Community over national rules, so that national tax regulations are restructured and adapted as uniformly as possible, and tax relations between Member States to be based on fiscal neutrality.

The process of tax harmonization at Community level was provided for in the EU Treaties and was originally intended to be an immediate target for both indirect and direct taxes, being assumed by Member States upon their accession to the EU. Although institutionally it seemed a process that could be achieved in a short time and without particular difficulties, in practice this process was difficult, encountering a number of obstacles due to the fact that the fiscal policy objectives of the European Community and those of member countries were and are relatively divergent. While the main objective of the Community is to achieve economic and monetary union, the Member States' immediate and permanent goal is to ensure the fiscal resources needed to meet their national responsibilities and cover public expenditure, with the main financial, economic and social leverage being taxation.

The process of fiscal harmonization has generated a number of controversies over the limits of regulatory action between EU bodies, given interpretations of the meaning of the harmonization process, respectively of making differences compatible and / or eliminating them. In the light of these interpretations, harmonization may be the result of the evolution of actions that have as a possible finality a certain fiscal unification (in the sense of equalizing rates and tax bases, as well as tax rules and procedures) to ensure the coexistence of tax regimes in countries. so as to cooperate in order to prevent any fiscal actions / measures implemented in one Member State from having negative fiscal, economic or social effects on other Member States.

The current stage of fiscal harmonization, from this perspective, is relatively low and outdated by the stage reached by the process of economic integration in the EU, being somewhat an impediment to its smoothing.

Next we try to capture the stage of achieving fiscal unification, as well as issues that hinder their implementation. Fiscal unification, in the sense described, has not made significant progress, a situation that can be explained by the following:

- is not supported by a consistent regulatory basis, but only by restrictive provisions in the TEC in tax matters;
- the existence of the principle of subsidiarity confers a certain institutional independence on the Member States in the administration of fiscal policy issues;
- the political support is low, as the EU's institutional structure is not federal.

However, the process of tax harmonization has led to regulatory interventions embodied in tax equalization actions, namely tax rates and bases, tax collection rules and procedures so that tax systems are convergently oriented towards the same objectives and purposes, intended to to facilitate the development of the European single market.

The first tax harmonization initiatives were not well received by Member States, being considered steep and with a negative impact on fiscal and economic strategies, as they aimed to equalize all quotas and tax bases. Subsequently, the receptivity of Member States has increased, but national tax systems remain divergent, especially in the case of direct taxes, given the type of taxes, the tax base, the tax rates, but also the administrative and collection procedures.

Arguably, the first harmonization efforts were aimed in particular at the field of indirect taxes, in order to remove obstacles to the exercise of the freedom of establishment and movement of goods, services and capital, but also to eliminate border control and control. limit unfair tax competition between countries.

In this respect, the Community fiscal strategy has focused mainly on customs duties, value added tax and excise duties, and a large number of directives have been established and implemented over time as a legal basis, for each area, with a transfer of powers. in favor of the Community or a limitation of the competence of the Member States.

The main achievements in the tax harmonization process were: exclusive competence in customs duties, where Member States do not have the right to tax intra-Community and international trade, with the European Commission having the power to adopt legislation or conclude international treaties; shared competence between Member States and VAT, as in the field of VAT, where Community law does not allow Member States to maintain or impose a different turnover tax, but leaves it to fall within the range of 15% to 25% and not more than two quotas reduced to at least 5%, or, as in the case of harmonized excise duties, the size of which must be determined in accordance with a level laid down in the relevant Community directives.

The process of fiscal coordination in the EU

Against the background of the difficult and difficult process of the harmonization process and the finding of its limits, more precisely when it was found that a complete fiscal harmonization cannot be achieved, the concept of fiscal coordination at EU level began to be circulated. Fiscal coordination is often assimilated with a form of fiscal harmonization, but in our opinion there are two different, hierarchical processes for implementing a common fiscal policy, namely harmonization by assimilating specific legislation by member countries, and fiscal coordination, as I said , appeared as a form of direct implementation of the common fiscal policy, against the background of the failure of the harmonization process, pursuing in both situations, relatively common objectives.

Fiscal harmonization has been achieved mainly through specific legislation aimed at standardizing the mechanism of application of certain taxes, and in the case of fiscal coordination, there are certain rules approved at EU level, but the objectives are not achieved

through certain types of taxes, but rather it is intended to address directly issues of concern to the governments of the member states. The directions targeted by the EU-wide fiscal coordination process are of constant concern to member governments: removing barriers to the single market and creating a level playing field for businesses and individuals; avoidance of double taxation and potential cross-border barriers to EU investment; limiting and preventing tax evasion; prevention of harmful tax competition.

Fiscal practice at EU level, amid increasing economic fluctuations, generating fiscal turmoil (crisis of deficits and sovereign debt), has brought new priorities in Member States' fiscal policies, and fiscal harmonization has not proved to be a mechanism that to ensure the sustainability of their public finances, thus emphasizing governments' concerns for individual fiscal policies, thus prioritizing national interest over common policies as the effects of the crisis have been felt in varying ways and degrees in EU countries. The sovereign debt crisis was a moment of truth, as it revealed dysfunctions of the economic architecture in general, but also in terms of fiscal coordination and policies for overseeing the Maastricht criteria. Thus, reforms to reconfigure the architecture of economic and fiscal governance have emerged as the only solution to overcoming the crisis. The reform measures focused mainly on fiscal and budgetary coordination, as well as on supervision, and were introduced through the European Semester, the package of the six legislative acts and the package of the two legislative acts, as well as the Fiscal Compact. Fiscal coordination is considered particularly important in the current context marked by efforts to consolidate public finances, increase budget revenues and support economic growth.

This regulatory process and its implementation, analyzed in terms of fiscal results, was interrupted by the onset of the health and social crisis generated by the COVID-19 pandemic, which led to the temporary suspension of the application and compliance with this European fiscal framework.

What is certain is that the implementation of the common fiscal policy is currently being done through two mechanisms, both indefinite, respectively through fiscal harmonization and fiscal coordination.

Conclusions

Fiscal harmonization, initially seen as the main anchor for implementing a common fiscal policy, has been accepted and implemented by member countries in accordance with national economic, social, etc. interests, respectively those fiscal levers that facilitate their access to the European single market have been accepted, especially in the area of indirect taxation, and resisted tax mechanisms that undermined their fiscal sovereignty, in particular in the area of control over direct taxation. Thus, fiscal harmonization is not finalized, meaning that the European authorities have implemented a new fiscal mechanism, which seeks to achieve common fiscal objectives, through a direct approach - fiscal coordination.

We find that the common fiscal policy is implemented through two fiscal mechanisms whose effectiveness is reduced, the emergence of the second having as its mission the solution of the failed aspects of the harmonization process.

Concerted action at EU level is needed to reconcile different tax systems and eliminate differences that could have a negative impact on the single market. Legislative initiatives have been taken at EU level in areas that are particularly relevant to the proper functioning of the single market, such as taxation of savings income, taxation of the energy sector and taxation of profits. These measures aim at building a fiscal policy adapted to the changes produced by the context of the economic-financial and health crises and aim at a better contribution to the stability of public finances.

Simple fiscal coordination corresponds to a much less advanced level of economic and political integration than that achieved so far within the EU and is unable to ensure the achievement of the goal of fiscal neutrality, meaning that we believe that the main foundation

of a common fiscal policy is full fiscal harmonization, and fiscal coordination is the next step in furthering the implementation and oversight of fiscal policies.

BIBLIOGRAPHY

1. Crivelli, E., de Mooij, R. A., De Vrijer et al. (2021), "*Taxing multinationals in the Europe",* Departmental Papers No. 21/12. European and Fiscal Affairs Department, International Monetary Fund;
2. Eloi Flamant, Sarah Godar, Gaspard Richard (2021), *"New Forms of Tax Competition in the European Union: an Empirical Investigation"*, Eutax Observatory, Report no. 3;
3. European Commission (2020), *"Communication from the Commission to the Council, the European Parliament and the Economic and Social Committee. Tax policy in the European Union - priorities for the years ahead*", COM (2001) 260 final. Official Journal of the European Communities, C 284/6, 10.10.2001;
4. European Commission (2021), "*Harmful tax competition*", https://ec.europa.eu/taxation_customs/harmful-tax-competition;
5. European Commission. (2011), "Proposal for a Council Directive on a Common Consolidated Corporate Tax Base (CCCTB)", https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/company-tax/common-consolidated-corporate-tax-base-ccctb_en.
6. European Commission. (2016), "Proposal for a Council Directive on a Common Consolidated Corporate Tax Base (CCCTB)", https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/company-tax/common-consolidated-corporate-tax-base-ccctb_en.
7. Ruud A. de Mooij, Mr. Alexander D Klemm, and Victoria J Perry (2021), *"Corporate Income Taxes under Pressure Why Reform Is Needed and How It Could Be Designed*", International Monetary Fund, available at: https://doi.org/10.5089/9781513511771.071;
8. Talpoș, I., and Crâșneag, A., (2010), *"The Effects of Tax Competition",* Theoretical and Applied Economics, Volume XVII (2010), No. 8(549), pp. 39-52;
9. Wasserfallen, F. (2013), "*Political and economic integration in the EU: The case of failed tax harmonization*", available at https://wcfia.harvard.edu/files/wcfia/files/fwasserfallen_political_and_economic_integration.pdf.

*** Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (versiune consolidată), disponibil la https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0001.02/DOC_2&format=PDF

CONSTANTIN BRÂNCUȘI – HOW TO MANAGE THE DREAM

Corina Ana Borcoși
Researcher II, PhD, „Constantin Brâncuși" University of Târgu Jiu

Abstract: People have always dreamed of. Those who had great dreams even reached the history books, the collective memory. How do some people manage to fulfill their greatest dreams, regardless of the obstacles they face along the way? It is considered that there is no stronger motivational force than our dreams. A fulfilled dream makes a person happy but also those who are with him. It is motivating for us, for the whole society, for more and more people to have a fulfilling life, in the personal field, but also in the professional field. There are scientifically tested tools that can help us to turn almost any dream into reality. We cannot say that there are magical solutions. However, science is the magic that can help us succeed.
Constantin Brâncuși has always dreamed of making himself known throughout the world. To fulfill his dream, he worked as a slave all his life for his sculptures to reach perfection.
The paper presents aspects of dream management, starting from the choice of dreams to fulfill to the way to the magical happiness experienced when a dream comes true. Constantin Brâncuși, the great dreamer, is the one who set out to conquer the world with his work, and he succeeded after a long journey sprinkled with a lot of effort and the desire to succeed, which never left him.

Keywords: Constantin Brâncuși, dream, manage the dream, motivational force, fulfillment

1. INTRODUCTION – HOW TO MANAGE THE DREAM

Studies show that we are exposed to social contagion, that is, we can try to achieve a dream that is not ours, that does not represent us, in which we, in ourselves, do not believe[1].

However, all people have the ability to formulate goals, aspirations, dreams. There are people who are afraid to follow their dreams, maybe they have been disappointed in the past and have never been able to overcome that failure. This is the case for people who have become accustomed to living in a state of comfort, without having the desire to fulfill, perhaps, a great dream.[2]

But what do those who have a dream that they long for come true? In life, in order to be able to fulfill any dream, we need to become our own dream managers.

It is necessary to prioritize our dreams, we must pursue the fulfillment of dreams that satisfy us by themselves, allow us to develop and bring us the joy of living.

If the goal is set (the dream to be fulfilled), the path begins to become much clearer.[3]

The steps to fulfilling a dream are as follows[4]:

- dream representation;
- planning the dream, you want fulfilled;
- organizing in order to fulfill the dream;
- creating and managing the team that believes and can contribute to the fulfillment of the dream;

[1] Oprea, M. - Dream Management. Fișa postului pentru cei care aleg sa fie managerii propriilor vieți, Editura Cartex, București, 2019, p. 46
[2] Oprea, M. - Dream Management. Fișa postului pentru cei care aleg sa fie managerii propriilor vieți, Editura Cartex, București, 2019, p. 48
[3] Morris, M. – Cum să devii manager de success, Editura ALL BECK, București, 2002, p. 275
[4] Oprea, M. - Dream Management. Fișa postului pentru cei care aleg sa fie managerii propriilor vieți, Editura Cartex, București, 2019, pp. 62-110

- driving on the path to follow until the dream is fulfilled;
- monitoring progress to completion.

We need to keep in mind our dreams because there are always changes in our lives.[5] The skills that the dream manager needs to have are, among other things[6]:

a) development of self-awareness;
b) motivation;
c) ability to communicate;
d) problem solving;
e) ability to ask for help.

For our dreams to become a reality, they need to be clear, well-defined, delimited over time. Performance standards are set as well as steps to follow. At regular intervals, the differences between the initial plan created and what has been achieved will be analyzed. If necessary, steps will be taken to adjust the plan or route taken. If progress is difficult to quantify, we need to look back on our dream to get a clear picture of what our life will look like when the dream comes true. We need to be aware that an unmonitored dream can become much harder to achieve.[7]

Constantin Brancusi, our great Romanian sculptor, has always dreamed, from an early age, and has followed his way to the fulfillment of his dreams, with perseverance, being a tireless traveler to immortality, to universality. He traveled this chosen way to fulfill his dream, always learning and working, being happy in his toil for eternity.

2. CONSTANTIN BRÂNCUȘI - THE ROMANIAN SCULPTOR WITH FULFILLED GREAT DREAMS

The great sculptor Constantin Brâncuși dreamed that he is flying, for years on end[8].

Constantin Brâncuși was the manager of his own dream, that of making himself known throughout the world, of following his destiny, of doing what he felt with all his soul. Once he realized that his big dream was to find his own way in sculpture, he was tireless in achieving this dream.

For this dream, for which he left home at an early age (from the age of 11) he planned several departures from home, he organized his life so that he would be able to achieve everything he set out to do, and built teams to help him fulfill his dream. He led the course of his life on his own, never forgetting where he left off and where he always dreamed of going: in eternity.

He wanted independence, realizing that his dream could not be fulfilled if he stayed in the village where he was born. Becoming a universal sculptor also means he had solid theoretical knowledge (he knew, he felt that teaching would lead him to the fulfillment of his dream), which he thus acquired[9]:

- at the School of Arts and Crafts in Craiova, which he graduated in 1898;
- at the School of Fine Arts in Bucharest, which he graduated in 1903;

[5] Nicolescu, O., Nicolescu, C.- Cum să fim performanți în viață și în afaceri, Editura Economică, București, 2006, p. 28
[6] Oprea, M. - Dream Management. Fișa postului pentru cei care aleg sa fie managerii propriilor vieți, Editura Cartex, București, 2019, pp. 149-204
[7] Oprea, M. - Dream Management. Fișa postului pentru cei care aleg sa fie managerii propriilor vieți, Editura Cartex, București, 2019, p. 109
[8] Paleolog, V. G. – Tinerețea lui Brâncuși, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 2015, p. 27
[9] Borcoși, C.A. - Constantin Brâncuși - a life lead to infinite success, Horizons for sustainability „Constantin Brâncuși" University of Târgu-Jiu, Issue 1/202, pp. 33-38

- he also attended the National Higher School of Fine Arts in Paris.[10]

The great sculptor quickly learns all that Paris has to offer, but realizes that he wants to sculpt as he wishes. He makes the most important decision of his life, which will make him fulfill his dream: he no longer wants to reproduce portraits, bodies, as he had been taught in every school he attended (even in Rodin's studio in Paris). From his dialogue with the material (stone, marble and so on), the simplified forms are born, Brancusi thus sculpting the essence of things. "Simplification is not a goal in art, but you get to simplification unintentionally, approaching the real meaning of things," said Brancusi.[11]

His dream comes true, he becomes an artist appreciated all over the world, but at the same time he is reconciled with himself, because he sculpts with his soul, only what he feels, he becomes an artist completely in harmony with himself with what he dreamed of being and to sculpt. He became a universal sculptor.

Constantin Brancusi has always created a team that will lead him on the way to fulfilling his dream. His departure from home, his pilgrimages to Paris, were all financially and morally supported by the close persons to the artist. Perhaps the most important person was the American painter Walter Pach[12], the one that will open the way to universality - the way to American success through the participation of Constantin Brancusi in the Armory Show Exhibition, organized in New York in 1913.

He always monitored his way to the fulfillment of his dream, so he continuously learned after leaving his native village to improve, he saw the great artists of the time and their works.

The skills that Constantin Brancusi had as a manager of his own dream, that of becoming immortal, can be considered the following:

- ✓ he developed his self-awareness;
- ✓ he managed his stress, his personal well-being;
- ✓ he has successfully solved the problems that have arisen throughout his life;
- ✓ he built his relationships using his communication skills;
- ✓ he motivated himself and those close to him;
- ✓ he knew how to manage conflicts;
- ✓ he has built efficient work teams;
- ✓ it has always generated positive changes;
- ✓ he knew how to handle all the important meetings in his life;
- ✓ he never forgot where he came from and where he wanted to go.

His dream of becoming universal, eternal, began at home, in the county where he was born, Gorj County. He did not feel deeply realized, fulfilled, he did not feel that he fulfilled his dream until he realized his most important work exhibited in nature, the ensemble of sculptures from Târgu Jiu, from Brancusi County: Gorj. These are: The Table of Silence, The Gate of Kiss and The Column of Infinity. "It was a dream he wanted to fulfill, to see with his own eyes: to install an opera outdoors," says Doina Lemny[13].

The manager of his own great dream fulfilled his dream brilliantly. He became an immortal sculptor, entering the universal gallery of geniuses. He was a fearless manager of

[10]Matei, I. - Viața impresionantă a lui Constantin Brâncuși. Ce a iubit, mai presus de toate, artistul available at https://www.descopera.ro/cultura/19708302-viata-impresionanta-a-lui-constantin-brancusi-ce-a-iubit-mai-presus-de-toate-artistul, accessed at 18.03.2022

[11] Buican, A. - Brâncuşi : o biografie, Editura Artemis, Bucureşti, 2006

[12] Borcoşi, C.A. - Constantin Brâncuşi - a life lead to infinite success, Horizons for sustainability „Constantin Brâncuşi" University of Târgu-Jiu, Issue 1/202, pp. 33-38

[13] Visul lui Constantin Brâncuşi, https://www.digi24.ro/special/campanii-digi24/brancusi-infinit/visul-lui-constantin-brancusi-552726

his own life, of his own special career. He lived his daily work constantly overcome himself, without ever tiring the spirit that has always been his guide.

"The journey in reality takes place inside us" - said Constantin Brancusi[14]

CONCLUSIONS

The way to fulfillment a dream is the most beautiful journey that have ever made. Energy comes from well-being. Every fulfilled dream generates well-being. To have no dream is to be a poor man.

The great sculptor Constantin Brancusi was his own manager of his dreams. His dreams quickly followed one another in his life. Starting with his dream of leaving his native village, followed by the desire to study, dreaming of having a thorough knowledge of the arts. His dream comes true with his admission even to the National Higher School of Fine Arts in Paris. His dream of becoming known around the world is really beginning to come true with exhibition of his works at the Armory Show in New York in 1913.

Constantin Brancusi, our great sculptor from Gorj, who conquered the whole world with his works, was a tireless sander of his own life. He also polished the stone and his own life, leaving nothing to chance. He created and managed his own dream in life. He always chose the places he wanted to be in order to create. He was always surrounded by people with whom he formed teams to help him fulfill his greatest dream, that of remaining immortal because of the work he created and which is known and appreciated throughout the world today. He had all the skills necessary for a manager of dreams, a winner: vision, desire to succeed, strength to work tirelessly, determination, people with whom to form teams of winners.

BIBLIOGRAPHY

1. Borcoși C. A. - The management of the sustainable development of career grand sculptor Constantin Brâncuși, Annals of the „Constantin Brâncuşi" University of Târgu Jiu, Economy Series, Issue 3/2016, pp. 139-144
2. Borcoși, C.A. - Constantin Brâncuși - a life lead to infinite success, Horizons for sustainability „Constantin Brâncuşi" University of Târgu-Jiu, Issue 1/2021, pp. 33-38
3. Buican, A. - Brâncuşi: o biografie, Editura Artemis, București, 2006
4. Matei, I. - Viața impresionantă a lui Constantin Brâncuși. Ce a iubit, mai presus de toate, artistul available at https://www.descopera.ro/cultura/19708302-viata-impresionanta-a-lui-constantin-brancusi-ce-a-iubit-mai-presus-de-toate-artistul, accessed at 18.04.2022
5. Morris, M. – Cum să devii manager de success, Editura ALL BECK, București, 2002
6. Nicolescu, O., Nicolescu, C.- Cum să fim performanți în viață și în afaceri, Editura Economică, București, 2006
7. Oprea, M. - Dream Management. Fișa postului pentru cei care aleg sa fie managerii propriilor vieți, Editura Cartex, București, 2019
8. Paleolog, V. G. – Tinerețea lui Brâncuși, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 2015
9. Zărnescu, C. – Aforismele lui Brâncuși, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 2016

[14] Zărnescu, C. – Aforismele lui Brâncuși, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 2016, p. 217

10. https://eziarultau.ro/featured/mirela-oprea-drumul-spre-un-vis-poate-fi-cea-mai-frumoasa-calatorie, accessed at 18.04.2022
11. Visul lui Constantin Brâncuși, available at https://www.digi24.ro/special/campanii-digi24/brancusi-infinit/visul-lui-constantin-brancusi-552726, accessed at 29.03.2022
12. https://www.calatoriilasingular.ro/brancusi-sculptura-secol-xx/, accessed at 18.04.2022

SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT OF ROMANIA USING THE FINANCIAL ENERGY OFFERED BY NATIONAL RECOVERY AND RESILIENCE PLAN

Corina Ana Borcoși
Researcher II, PhD, „Constantin Brâncuși" University of Târgu Jiu

Abstract: The Romanian economy has been affected by the COVID-19 pandemic. This pandemic has brought with it the need to protect the health of employees, the protection of jobs, the protection of critical areas of the economy. The standard of living of the citizens has dropped in the pandemic. The paper presents an overview of the Romanian economy in pandemic, reflected in the economic literature and especially of the areas directly affected by this pandemic, but also what are the prospects for sustainable economic development and the challenges of greenhouse gas emissions. The National Recovery and Resilience Plan will bring to Romania the financial energy needed to overcome the current situation generated by the COVID-19 pandemic. The paper presents a model of Romanian sustainable development, using and the financial energy of the National Recovery and Resilience Plan.

Keywords: sustainable development, National Recovery and Resilience Plan, COVID-19 pandemic, recovery, sustainable development model

1. INTRODUCTION

We live in difficult times, with extreme events that put citizens to the test[1]. The COVID-19 pandemic is ravaging all of humanity. The global economy in general is affected, and the Romanian economy in particular. We are facing an unprecedented health and economic crisis. The damage caused generates imbalances. Restoring the balance of all systems, ensuring future sustainable development, is the challenge we must face.

Recovery of the Romanian economy will be difficult, with lasting, uneven damage, there will be transformations generated by new technologies but also by the effects of climate change. There is a need to increase the absorption of European resources, restructure spending and increase budget revenues. The implementation of the National Recovery and Resilience Plan (PNRR) will help the economy by stimulating digitalization, "greening" thus making the transition to a future development model. It is necessary to mobilize resources again this year, to fight the pandemic, to support the economy, to support job retention. They are needed: restructuring of budget expenditures, carrying out a reform of the salary in the budgetary field, of the pension assistance (which contains many inequities), increasing the fiscal revenues, for the budgetary consolidation[2].

An economic model for Romania's sustainable development in the European Union - Horizon 2040 has been developed since 2018. The possibilities for meeting expectations depend exclusively on the way in which resources of any kind are used. The materials used in the elaboration of this study are multiple and reflect the economic situation of Romania in the

[1] Albu, L.L., Preda, C.I.; Lupu, R. Previziuni privind dinamica pandemiei și impactul asupra economiei in Evaluări ale impactului macroeconomic al COVID-19, Academia Română: București, Romania, 2020; pp. 3-9
[2] Anghelache, C.; Răduț, C.M.; Constantin, L. Statistical analysis on the evolution of economic activity in Romania. Theoretical and Applied Economics 2021, 2(627), 113–124.

Covid-19 pandemic[3], the National Recovery and Resilience Plan[4], Romania's National Strategy for Sustainable Development 2030[5], but also ways to reduce greenhouse gas emissions[6]. The paper also aims to develop a Sustainable Development Model[7], applicable, using the financial energy provided by the National Recovery and Resilience Plan.

2. SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT OF ROMANIA USING THE FINANCIAL ENERGY OFFERED BY NATIONAL RECOVERY AND RESILIENCE PLAN

The shock of energy prices has hit both large and small economies, having an impact: on individual revenues but also on corporate revenues, in international relations but also within economies, between social groups, economic sectors. This shock has led to an increase in the inflation rate to levels that have not been seen for many years. The pandemic has exposed the structural weaknesses of the public medical system, of the education system, areas that have been underfunded for a long time. As the current budgetary resources are limited, it is necessary to spend the public money carefully, and a more rigorous control over the way of spending is necessary. Climate change, along with other extreme events, will put more and more pressure on the public budget. Substantial increases in budget revenues are increasingly needed for the country to meet current and future challenges, which are expected to be growing. In this situation in which Romania is now, with an explosion of energy prices and under the pressure of climate change, the National Recovery and Resilience Plan acquires exceptional value, because it means additional financial resources for the economy, which will drive the necessary reforms, to digitalization, to the green transformation, it contributes to the increase of the added value in the Romanian economy that can offer higher salaries, that will contribute to the increase of the living standard of the people.

The National Recovery and Resilience Plan (PNRR), accumulated over 6 years, represents almost 12% of Romania's Gross Domestic Product. This absorption of resources together with those obtained through the Multiannual Financial Framework, means a lot for the Romanian economy, weakened by the health crisis, the shock of energy prices, the unequal recovery of services and various industrial sectors. The implementation of the PNRR will also be difficult due to the weaknesses of the local institutions. But it must be implemented. The financial system held up well during this period. It is very important for banks to finance good business, business with development prospects, start-ups, to support entrepreneurship, the green transition. Romanian economic policy must pursue small structural budget deficits, easily financeable imbalances, must use internal resources but also attract resources (European money) for the Romanian economy to strengthen. The National Recovery and Resilience Plan can be a very good tool to increase the resilience, the adaptability of Romania's economic system in these times. It is more necessary than ever to

[3] Davidescu, A.A.M.; Apostu, S.A.; Stoica, L.A. Socioeconomic Effects of COVID-19 Pandemic: Exploring Uncertainty in the Forecast of the Romanian Unemployment Rate for the Period 2020–2023. Sustainability 2021, 1–22.

[4] Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene. Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR). Available online: https://mfe.gov.ro/pnrr/ (accessed on 18.04.2022).

[5] Guvernul României. Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă. Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030. Available online: https://www.edu.ro/sites/default/files/Strategia-nationala-pentru-dezvoltarea-durabila-a-Rom%C3%A2niei-2030.pdf (accessed on 18.04.2022).

[6] Moiceanu, G.; Dinca, M.N. Climate Change-Greenhouse Gas Emissions Analysis and Forecast in Romania. Sustainability 2021, 13(21), 12186.

[7] Bigelow, L.S.; Barney, J.B. What can Strategy Learn from the Business Model Approach? Journal of Management Studies 2021, 58, 528–539.

cooperate, to show solidarity.[8] Romania's National Recovery and Resilience Plan is designed to balance the European Union's priorities with Romania's development needs.

The general objective of the National Recovery and Resilience Plan is to develop Romania using programs and projects that will help prepare for crisis situations, develop adaptability and contribute to the country's development through reforms and investments.

The specific objective of the Recovery and Resilience Plan is to attract funds from the European Union for reforms and investments. The principles on which this plan is implemented are: equitable distribution of funds between different geographical areas, so that development gaps are recovered; decentralization, so that it will depend on the capacity of central and local authorities to carry out important reforms, aiming at bringing citizens closer together; will increase the role of local authorities, their associated structures in the implementation of this Plan.

The implementation of the Recovery and Resilience Plan contributes, through the financial energy it brings, to the sustainable development of Romania. Thus, 14.2 billion euros will be allocated in the form of grants and 14.9 billion euros in the form of loans. A percentage of 41% of the financing will be allocated for the green transition, a percentage of 21% will be allocated for the digital transformation of Romania, the rest being allocated for the economic and social field. The implementation of the National Recovery and Resilience Plan will be carried out with special care for the environment, and the financing will be based on performance that will reflect the progress on the reforms and investments established in the Plan. The implementation control system will protect against any irregularities that may occur: double funding, fraud, corruption.[9]

Two of the world's worst threats are considered to be climate change and environmental degradation. The 2030 Agenda for Sustainable Development[10] aims to promote a balance between the three components of sustainable development: economic, social and environmental. Coherent policies are needed to ensure sustainable development at both European and national level. The energy sector is the most important source of greenhouse gas emissions[11]. This requires increasing the share of renewable energy to 30.7% by 2030 and improving energy efficiency by 32.5 % by 2030. The residential sector today has less than 5% of the building fund to be thermally rehabilitated and energy efficient, although the energy savings would be over 50%. It is necessary to renovate and create green real estate parks that preserve cultural values but in compliance with the objectives of reducing energy consumption and thus reducing greenhouse gas emissions.

The National Recovery and Resilience Plan allocates financial resources for actions to reduce greenhouse gas emissions, provided in the budget lines:

- the wave of renovation - 2,200 million euros;
- energy - 1,620 million euros.

Romania's development model, based mainly on stimulating consumption and economic growth, has reached maturity, even becoming an obstacle to sustainable, robust growth.[12]

---

[8] Anghelache, C.; Răduț, C.M.; Constantin, L. Statistical analysis on the evolution of economic activity in Romania. Theoretical and Applied Economics 2021, 2(627), 113–124.

[9] Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene. Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR). Available online: https://mfe.gov.ro/pnrr/ (accessed on 18.04.2022).

[10] Guvernul României. Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă. Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030. Available online: https://www.edu.ro/sites/default/files/Strategia-nationala-pentru-dezvoltarea-durabila-a-Rom%C3%A2niei-2030.pdf (accessed on 18.04.2022).

[11] Ziolo, M.; Kluza, K.; Spoz, A. Impact of Sustainable Financial and Economic Development on Greenhouse Gas Emission in the Developed and Converging Economies. Energies 2019, 12(23), 4514.

[12] Dăianu, D. (coordonator) România – Zona Euro. Monitor. O iarnă grea, în multe privințe !; Banca Națională a României: București, Romania, 2021; pp. 14-51

The need for sustainable development of Romania manifested itself before the pandemic, in this sense being elaborated, in 2018, the National Strategy for Sustainable Development of Romania 2030[13]. The adopted Strategy establishes the national framework for implementing the set of objectives, Romania's development being supported by those three pillars: economic, social and environmental. The strategy is citizen-oriented, and supports innovation, emphasizing that the state serves the needs of every citizen, fairly, efficiently, in a clean environment. In a time of marked globalization, heightened inequities and growing environmental problems, sustainable development is the answer. In the Romanian context, sustainable development represents the desire to achieve a balance between the wishes of the citizen, the society in which he lives and on which he depends, and which establishes the context that allows him to realize himself. A citizen, as a central element, is the one who seeks an individual balance and favorable conditions for achievement. In the context of sustainable development, the state is meant to help the individual find that balance, so necessary for modern citizens, not only for today's citizens but also for future generations. Taking into account the economic, social, and environmental realities of today's world, we need to implement sustainable development because only in this way we can meet the needs of the current generation, but also leave future generations the chance to meet their own needs.

The 17 Sustainable Development Goals[14] about alleviating poverty, combating social inequality, and social injustice, and protecting the planet, goals to be achieved by 2030. We want to develop an action plan for people, the planet, and prosperity, to ensure climate security and freedom. So, the goal is, "No one will be left behind."

Social equity, as the first pillar on which Romania's National Strategy for Sustainable Development 2030[15] has been built, presupposing that developing countries have the opportunity to meet their basic needs: labor, food, energy, water, and sanitation.

The second pillar is to ensure the economic growth of developing countries in order to be able to approach the quality of life offered by developed countries.

The last pillar of the strategy is the environment, which needs conservation, to improve the available resource base, which can be achieved by gradually changing the ways of developing and using technologies.

We are aware that the natural resources so necessary to society are limited, and in order to avoid ecological imbalances on a global scale, irresponsible economic growth must be avoided in order to have a common future globally. In order to have sustainable development, it is necessary to address a number of social needs: health, education, social protection, and employment, but also to solve the problems of climate change and environmental protection. We also do not forget about inequality, infrastructure, consumption, energy, biodiversity, and industrialization. It is also necessary to make like, and the younger generations, participate in the implementation of sustainable development. Romania's National Strategy for Sustainable Development 2030 means above all a framework of thinking, which must first be appropriated by the citizen and which will then help to create a more equitable society, characterized by balance, so necessary to cope with current changes, generated by global, regional, national issues.

---

[13] Guvernul României. Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă. Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030. Available online: https://www.edu.ro/sites/default/files/Strategia-nationala-pentru-dezvoltarea-durabila-a-Rom%C3%A2niei-2030.pdf (accessed on 18.04.2022).

[14] Guvernul României. Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă. Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030. Available online: https://www.edu.ro/sites/default/files/Strategia-nationala-pentru-dezvoltarea-durabila-a-Rom%C3%A2niei-2030.pdf (accessed on 18.04.2022).

[15] Guvernul României. Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă. Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030. Available online: https://www.edu.ro/sites/default/files/Strategia-nationala-pentru-dezvoltarea-durabila-a-Rom%C3%A2niei-2030.pdf (accessed on 18.04.2022).

A sustainable society means the care of the state towards the citizen, the respect of the citizen towards the institutions, the respect for his neighbor, for the moral values, for the cultural, ethnic diversity. In a sustainable society, the citizen must be able to achieve materially and aspirational, by creating a culture of entrepreneurship. Sustainable development brings with it: education and health systems focused on the individual, on meeting his needs, reducing inequalities between women and men, between urban and rural, an open society is created with citizens who feel appreciated, and supported. Citizens must be able to achieve their dreams, at home, they must have civic sense, and trust in each other, thus unlocking the potential of Romanian citizens to achieve on their own. Protecting nature, in a sustainable society, is everyone's responsibility, because the human-environmental impact is two-way. The creation of a sustainable anthropic environment can be done by cultivating in the citizens the feeling of belonging to the community, the citizen is no longer alone in the society built sustainably.

The sustainable development model proposed in this paper is a combination of the components provided in the National Strategy for Sustainable Development of Romania 2030 with those financed by the National Recovery and Resilience Plan. The proposed model of sustainable development in Romania is presented in Table no. 1.

Table no. 1 Romania's sustainable development model - areas of interest

	Areas of interest
.	Social reform
.	Good governance
.	Health and well-being
.	Quality education
.	Gender equality
.	Clean water and sanitation
.	Clean and affordable energy
.	Decent work and growth
.	Industry, innovation and infrastructure
0.	Reduced inequalities
1.	Sustainable cities and communities
2.	Responsible consumption and production
3.	Climate change action
4.	Aquatic life
	Earth life

5.	
6.	Peace, justice and efficient institutions
7.	Sustainable transport
8.	The wave of renovation
9.	Digitization
0.	Fiscal reform and pension reform
1.	Tourism and culture

Regarding the reduction of greenhouse gas emissions, the energy field remains the main source of greenhouse gas emissions. A major challenge for the National Energy System is to increase the share of renewable energy to 30.7% by 2030. The use of sustainable transport, green and smart cities, the circular economy, the decommissioning of coal-based capacities all contribute to reducing emissions of greenhouse gases[16]. It is necessary to use low-emission sources of greenhouse gases such as solar and wind sources, increase the energy efficiency of buildings and vehicles and transition to electric transport[17].

The sustainable development model proposed by this paper combines the development directions provided in the National Strategy for Sustainable Development of Romania 2030 with those financed by the National Recovery and Resilience Plan. Depending on the real situation, the development directions can be completed with new ones. However, it is good that the strategy includes at least the directions financed by the National Recovery and Resilience Plan, the financing of which ends in 2026.

CONCLUSIONS

For Romania's economic recovery but also for its sustainable development, we start with the National Strategy for the Sustainable Development of Romania 2030, which we complete with the components financed by the National Recovery and Resilience Plan.

Romania's modernization can now be achieved using the financial energy provided by the National Recovery and Resilience Plan.

The proposed sustainable development model combines the development directions funded by the National Recovery and Resilience Plan with those needed to be developed by Romania's National Strategy for Sustainable Development 2030, in order to live in a sustainably developed country, where any crisis to be solved and where all citizens to have the ability to adapt and have the opportunity to develop sustainably.

BIBLIOGRAPHY

[16] Moiceanu, G.; Dinca, M.N. Climate Change-Greenhouse Gas Emissions Analysis and Forecast in Romania. Sustainability 2021, 13(21), 12186.

[17] Ziolo, M.; Kluza, K.; Spoz, A. Impact of Sustainable Financial and Economic Development on Greenhouse Gas Emission in the Developed and Converging Economies. Energies 2019, 12(23), 4514.

1. Albu, L.L., Preda, C.I.; Lupu, R. Previziuni privind dinamica pandemiei și impactul asupra economiei in Evaluări ale impactului macroeconomic al COVID-19, Academia Română: București, Romania, 2020; pp. 3-9
2. Anghelache, C.; Răduț, C.M.; Constantin, L. Statistical analysis on the evolution of economic activity in Romania. Theoretical and Applied Economics 2021, 2(627), 113–124.
3. Bigelow, L.S.; Barney, J.B. What can Strategy Learn from the Business Model Approach? Journal of Management Studies 2021, 58, 528–539.
4. Davidescu, A.A.M.; Apostu, S.A.; Stoica, L.A. Socioeconomic Effects of COVID-19 Pandemic: Exploring Uncertainty in the Forecast of the Romanian Unemployment Rate for the Period 2020–2023. Sustainability 2021, 13, 7078.
5. Dăianu, D. (coordonator) România – Zona Euro. Monitor. O iarnă grea, în multe privințe !; Banca Națională a României: București, Romania, 2021; pp. 14-51
6. Moiceanu, G.; Dinca, M.N. Climate Change-Greenhouse Gas Emissions Analysis and Forecast in Romania. *Sustainability* 2021, *13(21)*, 12186.
7. Ziolo, M.; Kluza, K.; Spoz, A. Impact of Sustainable Financial and Economic Development on Greenhouse Gas Emission in the Developed and Converging Economies. *Energies* 2019, *12(23)*, 4514.
8. European Commission. Sustainable Development Goals. Available online: https://ec.europa.eu/info/strategy/international-strategies/sustainable-development-goals_en (accessed on 18.04. 2022).
9. Institutul Național de Statistică – Indicatori economici și sociali: România comparativ cu UE 27 și unele state membre UE. Available online: https://insse.ro/cms/files/publicatii/pliante%20statistice/2021/08_2021_Date_statistice.pdf (accessed on 04 05. 2022)
10. Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene. Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR). Available online: https://mfe.gov.ro/pnrr/ (accessed on 18.04.2022).
11. European Bank for Reconstruction and Development – Strategia de țară a României 2020-2025. Available online: https://www.ebrd.com/strategy-and-policy-coordination/strategy-for-romania-romanian.pdf (accessed on 04.05.2022).
12. Institutul Național de Statistică - COVID-19. Impactul economic. Available online: https://insse.ro/cms/ro/covid-19-impactul-economic (accessed on 18.04.2022).
13. Guvernul României. Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă. Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030. Available online: https://www.edu.ro/sites/default/files/Strategia-nationala-pentru-dezvoltarea-durabila-a-Rom%C3%A2niei-2030.pdf (accessed on 18.04.2022).

HISTORIOGRAPHIC SUMMARY ON THE THERAPEUTIC DISENCHANTMENT

Loredana-Maria Ilin-Grozoiu
3rd Degree Scientific Researcher PhD, "C. S. Nicolăescu-Plopşor" Institute for Research in Social Studies and Humanities from Craiova, of the Romanian Academy

Abstract: In the present exposition, there are to be succinctly put forward some of the results of the research on the magical traditional phenomenon of the disenchantment in socio-cultural context. The thorough knowledge of the therapeutic disenchantment, an ancient rite that still preserves an archaic language that coexists with the forms of the literary language that is progressively taking a significant position in the preoccupations of our specialists. The methods and the endeavours are, most of the times, the following: the deciphering and the researching of the medical magic phenomena; the trailing of the transformations suffered by the texts of the disease disenchantments circulating today.

Keywords: historiographic landmarks, traditional medicine, therapeutic disenchantments, disenchanter, health.

În expunerea noastră urmărim să prezentăm succint unele din rezultatele cercetărilor asupra fenomenului tradițional magic al descântecului în context socio-cultural. Cunoașterea temeinică a acestui străvechi rit ce păstrează un limbaj arhaic care coexistă cu forme ale limbii literare ocupă, pe zi ce trece, un loc tot mai important în preocupările specialiștilor noștri care au urmărit evoluția speciei până în prezent. Căile și demersurile întreprinse în acest sens sunt, îndeosebi, următoarele: descifrarea și cercetarea fenomenelor de magie medicală; urmărirea transformărilor suferite de-a lungul timpului de textele descântecelor de boală care circulă în prezent.

O reală contribuție la cunoașterea descântecelor terapeutice revine lui Dimitrie Cantemir, cunoscător al culturii de tip oral și considerat „părintele etnografiei și folcloristicii românești și posibil al celei orientale"[1]. În *Descrierea Moldovei* oferă informații utile referitoare la descântat, menționând că era un obicei medical practicat de moldovenii din secolul al XVIII-lea, „un fel de vraje, cu care zic ei, că se pot vindeca de toate boalele care nu sunt de moarte"[2]. Primul cercetător al etnografiei și folcloristicii românești a avut în vedere termenii *legătură*, *dezlegătură*, *farmec* și *descântec* care desemnau rituri, incantații magice cu sens pozitiv sau negativ.

După cum s-a menționat în literatura de specialitate, începând cu cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, se arată o preocupare deosebită pentru culegerea și publicarea poeziei populare și a descântecelor[3]. În acest sens, începând cu această perioadă, folclorul s-a bucurat de o atenție sporită, atât din punct de vedere al culegerilor, dar și

[1] Vezi Adrian Fochi, *Dimitrie Cantemir etnograf și folclorist*, în „REF", an IX, nr. 1/1964, pp. 71-101; Iordan Datcu, S. C. Stroescu, *Dicționarul folcloriștilor*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1979, p. 110.
[2] Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, București, Editura Academiei Române, 1973, p. 61.
[3] Trebuie menționat faptul că, potrivit scrierilor autorilor antici, geto-dacii practicau tămăduirea prin magie. Într-un dialog al lui Platon, Socrate încerca să vindece durerea de cap cu o plantă medicinală pe care i-a indicat-o „un medic" trac adept al lui Zamolxis. Dar, împreună cu leacul, era recomandat un descântec care era destinat să vindece sufletul.
Această practică rituală de însănătoșire a fost prezentă și în manuscrisele din secolele XVI-XIX.

ideologic. Activitatea folcloriștilor a stat sub influența școlii lui Hașdeu, cel care a dat o concepție științifică folclorului. Tot din veacul al XIX-lea datează și primele culegeri de folclor.

Primele cercetări referitoare la descântec au fost efectuate de către Al. M. Marienescu care a publicat texte magice și a avut în vedere însemnătatea literară a farmecelor și a descântecelor, precum și aspectul empiric al tratamentului, manifestat prin *liniștea sufletului*. Iată cum definea autorul descântecul: „Descântec, din cânt şi prepoziţile de ex. a face ceva ca să se strice influența farmecului, încântării. Actul în sensul strâns se zice: fărmecătură, descântătură. Aceea e atăcătoare, aceasta e apărătoare[4].

După câțiva ani, G. Dem. Teodorescu, într-un studiu dedicat cercetării monografice a descântecului, și-a concentrat analiza pe descântecul *de apucat* sau *încleștat*[5].

Dintre oamenii de știință care au realizat lucrări importante în domeniul medicinei populare și magiei medicale la sfârșitul secolului al-XIX-lea și începutul secolului XX, când se remarcă o creștere substanțială a publicațiilor care abordau tema medicinei empirice și a magiei medicale, menționăm pe: Mozes Gaster, D. Lupașcu[6], M. Canianu[7], N. Leon[8], T. Pamfile[9], N. Cartojan[10], G. Bujoreanu[11].

Mozes Gașter, susținătorul originii literare a folclorului, în lucrarea *Literatura populară română,* apărută în anul 1883, sublinia că, atunci când numele bolii se schimbă, „*vântoasele* sau *săgetătorii* sunt înlocuiți prin *moroi* sau printr-un șir de *beșică* analog cu șirul *albeților* și *pociturilor*, sau de *lungori* “[12].

Pentru subiectul abordat prezintă importanță chestionarele lui B. P. Hașdeu, autorul fiind preocupat de întreaga creație culturală populară românească. Astfel, *Chestionarul limbistico-mitologic* constituie material de referință indispensabil oricărui demers științific privitor la vechile practici rituale de însănătoșire.

Un loc aparte în dezvoltarea folcloristicii românești îl ocupă preotul-cărturar Simeon Florea Marian, unul din folcloriștii școlii lui Hașdeu. A manifestat un interes deosebit pentru domeniile „științei populare“, pentru culegerea și publicarea datelor despre tradiția populară românească. Astfel, alături de studiile despre sărbători, despre practicile rituale și ceremoniale, despre obiceiurile medicale, cercetătorul bucovinean a inclus în circuitul științific informații ce vizau descântecele, farmecele și vrăjile de la sfârșitul secolului al XIX-lea-începutul secolului XX din Bucovina. Acestuia îi aparține prima încercare de clasificare a descântecelor, farmecelor și vrăjilor[13]. Autorul atrage atenția asupra faptului că, în textele magice cu funcție terapeutică, conservatoare, dar în același timp inovatoare, termenul *duc sau duf* semnifică duh necurat: „Mulți români, după cum m-am încredințat de mai multe ori, nu pot pronunța cuvântul duh — spirit, ci spun duc sau duf”[14]. În mentalitatea populară, bolile

---

[4] Al. M. Marienescu, *Poezii populare din Transilvania*, ediție îngrijită de Eugen Blăjan, București, Editura Minerva, 1971, p. 734.

[5] G. Dem. Teodorescu, *Considerațiuni critice asupra descântecului „de apucat” sau „încleștat”*, în „Columna lui Traian”, an VI, nr. 3/1875, pp. 133-151.

[6] D. Lupaşcu, *Medicina babelor, adunare de descântece, reţete de doftorii şi vrăjitorii băbeşti*, în „Analele Academiei române”, seria II, tom. XII, Bucureşti, 1892, pp. 110-119.

[7] M. Canianu, *Din psichologia poporană, Descântece, farmece şi vrăji*, în „Revista pentru istorie, archeologie şi filologie”, vol. VII, 1894, pp. 116-180.

[8] N. Leon, *Istoria naturală medicală a poporului român*, Bucureşti, 1903.

[9] T. Pamfile, *Boli şi leacuri la oameni, vite şi păsări după datinile şi credinţele poporului român*. Bucureşti, 1911.

[10] N. Cartojan, *Cărţile populare în literatura românească*, vol. I. Epoca influenţei sud-slave, Bucureşti, 1929.

[11] G. Bujoreanu, *Boli, leacuri şi plante de leac cunoscute de ţărănimea română*, Sibiu, 1936.

[12] M. Gașter, *Literatura populară română*. Bucureşti, 1883, p. 273

[13] Simeon Florea Marian, *Descântece poporane române*, Cernăuți, 1886; Idem, *Vrăji, farmece și desfaceri,* București, 1893.

[14] Idem, *Descântece poporane…,* p. 223.

sunt provocate de către ființele mitologice sau de către oameni, iar în vederea contracarării acțiunilor acestora se folosesc descântecele care sunt forme principale de terapie populară. Simeon Florea Marian încadrează descântecul în folclorul medical, iar vrăjile, farmecele și desfacerile în domeniul magiei de dragoste. Însă, această distincție nu a fost aceeptată în literatura de specialitate, majoritatea cercetătorilor considerând că descântecul este partea vorbită a ritului magic.

Într-o lucrare apărută la începutul secolului XX, Gr. Grigoriu-Rigo, bazându-se pe fapte culese din lumea satului românesc, descrie bolile și metodele de tratament, acordând o atenție deosebită deochiului și recuzitei de descântat[15].

Ch. Laugier, medic francez al secolului XX, pe baza cercetărilor de etnografie medicală pe care le-a efectuat, a elaborat două lucrări care interesează subiectul abordat: *Sănătatea în Dolj. Monografie sanitară* din anul 1910[16] și *Contribuțiuni la etnografia medicală a Olteniei* din anul 1925[17]. Autorul a acordat un spațiu special practicilor medicale etnoiatrice, comentându-le și aprobându-le, chiar dacă alți medici români le considerau nefolositoare, chiar primejdioase.

Informații valoroase pentru cunoașterea etnoiatriei și a metodelor de tratament regăsim în lucrarea lui T. Pamfile *Boli şi leacuri la oameni, vite şi păsări după datinile şi credinţele poporului român*, elaborată în anul 1911. În acest sens, autorul atrăgea atenția asupra faptului că rugăciunea contribuie la însănătoșirea bolnavului, dar și remediile populare pe care omul le folosește pot fi eficiente în tratarea sau profilaxia bolilor: „Sănătatea, care vine întâi de la Dumnezeu, este averea de căpetenie şi, pentru stăpânirea ei deplină, omul îşi are rugăciunile sale creştineşti şi pe cele ilicite, care cântăresc deopotrivă. Când se vede primejduit sau cere ajutorul lui Dumnezeu, se roagă spre îndurare...Când se vede singur, face şi el ce poate, cu ajutorul cunoştinţelor sale medicale”[18]. Creația lui T. Pamfile a rămas de referință în domeniu prin nota de originalitate și actualitate, fiind valorificată pentru teoretizări ulterioare și în prezent.

Artur Gorovei, unul dintre primii cercetători autohtoni, sublinia că apariția și dezvoltarea descântecului presupune credința „în existența unui geniu al răului, pe care îl numim Diavolul, în veşnică luptă cu geniul binelui, pe care noi îl numim Dumnezeu”[19]. Lucrarea *Descântecele românilor. Studiu de folklor*, elaborată de autor în anul 1931, este prima colecţie tip corpus de acest fel. Artur Gorovei, a cărui activitate s-a desfășurat în planuri diverse, definea astfel descântecul: „Totalitatea cuvintelor pe care le rosteşte, vrăjitorul sau fermecătorul, care face leacul, vraja sau farmecul, de la care aşteaptă un rezultat de mai înainte determinat”[20].

Despre descântec, formă terapeutică complexă a medicinii populare, ne oferă informații și I. Aurel Candrea[21], O. Papadima[22], Ovid Densușianu, Ovidiu Bârlea[23], L. Cires și L. Berdan[24].

Nu este lipsit de interes în această schiță istorică contribuția importantă a lui Ovid Densușianu care, referitor la limbajul și stilistica descântecului, constata faptul că deși puterea cuvântului este foarte mare și că există o schemă a descântecului aflată în dependență

[15] Gr. Grigoriu-Rigo, *Medicina poporului*. Bucureşti, 1907.
[16] Ch. Laugier, *Sănătatea în Dolj. Monografie sanitară,* Craiova, 1910; ediția a-II-a, Craiova, 2010.
[17] Idem, *Contribuțiuni la etnografia medicală a Olteni*ei, Craiova, 1925.
[18] T. Pamfile, *op. cit.*, p. 4.
[19] Artur Gorovei, *Descântecele românilor. Studiu de folklor*, Bucureşti, 1931, p. 219.
[20] *Ibidem*.
[21] I. Aurel Candrea, *Folclor medical român comparat: privire generală. Medicina magică, Bucureşti, 1944.*
[22] O. Papadima, *Literatura populară româna*, Bucureşti, 1968.
[23] Ovidiu Bârlea, *Problemele tipologiei folclorice*, Bucureşti, Editura Minerva, 1971; Idem, *Poetica folclorică*, Bucureşti, Editura Univers, 1978; Idem, *Folclor românesc*, vol. II. Bucureşti, Editura Minerva, 1983.
[24] L. Cires, L. Berdan, *Descântece din Moldova (texte inedite)*, Iaşi, 1982.

cu pricina pentru care se descântă, totuși descântătoarele au libertatea de a improviza textul magic în vederea îndeplinirii actului de vindecare: „Dacă de atâtea ori descântecele păstrează forme arhaice, arătând caracterul lor conservativ, ceea ce le distinge iarăși e bogăția de forme nouă pe care le întâlnim în ele, uneori cu o înfățișare bizară, îndepărtându-se de spiritul limbei noastre, având ceva de tot artificial. Înțelegem și acest aspect al lor cât timp, atunci când sunt spuse, lasă loc la improvizații, dau prilej imaginației să-și urmeze zborul liber, să asocieze mereu cuvinte sau să le inventeze chiar. Descântătoarele am putea spune că se aseamănă în această privință cu copiii la jocurile lor: știm cum și ei improvizează mereu, denaturează vocabularul sau îi adaugă ce le trece prin minte după fantazii verbale”[25]. Descântecul este o formă arhaică a incantațiilor magice bazat pe forța vindecătoare a cuvântului rostit.

După opinia lui V. Băncilă, preocupat și de descrierea concepțiilor de sănătate ale țăranului român, în funcție de cauzele bolilor, vindecarea se obține prin+ trei categorii de mijloace: religioase, magice și empirice. În categoria mijloacelor magice autorul include descântecele, cu mențiunea că, trebuie făcută deosebirea dintre acestea și farmece[26].

Referitor la limba acestor texte magice, Al. Rosetti considera că formarea cuvintelor „este unul dintre aspectele cele mai originale și, deci, mai interesante de studiat, din materialul de limbă al descântecelor”[27].

Studierea descântecului și a etnoiatriei. în general, a constituit pentru Gheorghe Pavelescu un domeniu permanent de cercetare. Personalitatea științifică a acestuia se impune în folcloristica românească în primul rând prin lucrarea *Magia la românii: studii şi cercetări despre magie. Descântece şi mana* publicată în anul 1998. Aceasta este bazată pe cercetările întreprinse de autor și conține date deosebit de interesante referitoare la: viziunea magică, agenții magici, practica rituală a descântatului, repertorii de texte magice, etc[28]. Autorul consideră că anumite acte verbale însoțesc rituri de natură defensivă, iar altele sunt legate de magia ofensivă.

Moștenirea etnofolclorică a oamenilor de știință a continuat să fie valorificată până în zilele noastre. Stau mărturie lucrările elaborate începând cu secolul XXI care abordează și subiectul aflat în discuția noastră. Cu titlu exemplificativ, amintim aici pe: Valeriu Bălteanu, Nicoleta Coatu, Camelia Burghele, Silvia Ciubotaru[29], Antoaneta Olteanu, Ioana Repciuc[30].

Valeriu Bălteanu, în lucrarea *Terminologia magică populară românească,* din anul 2000, prezintă numeroase exemple de descântece în care se constată o frecvență a termenilor formați prin mijloace interne de îmbogățire a vocabularului[31].

Date cu caracter inedit referitoare la această specie de folclor publică Camelia Burghele[32]. Autoarea face o remarcă destul de valoroasă privind credința omului tuturor timpurilor în magie: „Sfârșitul de mileniu aduce în prim plan magia sub forme variate, unele dintre ele ancestrale, dar adaptate la modernitate. Nu mai interesează atât finalitHatea actului magic, văzut ca demers ontologic, ci ca atenția omului modern ce se centrează pe resorturile

[25] Ovid Densusianu, *Limba descântecelor* în „Opere I. Lingvistică”, București, Editura pentru Literatură, 1968, p. 265.
[26] V. Băncilă, *Ideea de sănătate şi medicină populară la ţăranul roman de ieri. Aspecte istorice ale medicinii în mediul rural*. București, 1972, p. 35.
[27] Al. Rosetti, *Limba descântecelor românești,* București, 1975, p. 78.
[28] Gh. Pavelescu, *Magia la românii: studii şi cercetări despre magie. Descântece şi mana*, București, Editura Minerva, 1998.
[29] Silvia Ciubotaru, *Folclorul medical din Moldova. Tipologie şi corpus de texte*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2005.
[30] Ioana Repciuc, *Poetica descântecului românesc*, Craiova, Editura Aius, 2014.
[31] Valeriu Bălteanu, *Terminologia magică populară românească*, București, 2000.
[32] Camelia Burghele, *În numele magiei terapeutice*, Zalău, Editura Limes, 2000.

magice și simbolice ale magiei"[33]. Camelia Burghele reușește să demonstreze că din cele mai vechi timpuri, în vederea vindecării sau a ameliorării suferințelor, omul a apelat la descântece și la alte remedii populare. Cu vădit interes, autoarea analizează originea și evoluția descântecului, funcția ritului descântatului, recuzita complexului cultural al descântecului, sacralitatea descântatului, imaginea bolii, importanța prezenței sfinților tămăduitori în descântecele terapeutice, precum și alte aspecte referitoare la folclorul și medicina populară.

Nicoleta Coatu în lucrarea *Structuri magice tradiționale,* publicată în anul 1998, întreprinde o analiză a sistemului cultural magic al descântecului[34]. Totodată, autoarea întreprinde o analiză complexă a conceptului de medicină populară ca parte componentă a cunoștințelor populare.

Importante pentru subiectul în discuție sunt lucrările Antoanetei Olteanu: *Ipostaze ale maleficului în medicina magică*, apărută în anul 1998[35], *Metamorfozele sacrului: dicționar de mitologie populară,*[36] elaborată în anul 1998 și *Școala de solomonie: divinație și vrăjitorie în context comparat*[37] din anul 1999. Autoarea abordează domeniul medicine magice, axându-se pe: credințele populare, schemele structurale ale actelor magice, practici magice, reprezentarea bolilor, plante magice, obiecte magice, condiționarea temporală și spațială. Antoanetei Olteanu subliniază că descântecele sunt compuse din unul sau mai multe episoade.

Cercetarea medicinii populare s-a bucurat de un interes aparte atât din partea etnologilor, cât și a sociologilor, istoricilor, medicilor și botaniștilor. Cei mai importanți cercetători ai textelor descântecelor de boală au subliniat, de-a lungul timpului, faptul că acestora le sunt caracteristice inventivitatea în limbă și originalitatea care provine de la cultura arhaică. Contribuțiile premergătorilor la dezvoltarea cercetătilor în domeniul studiat în evidenţă viabilitatea şi continuitatea din cele mai vechi timpuri a medicinei tradiţionale româneşti. Riturile de însănătoşire îşi păstrează forma şi modalităţile tradiţionale de manifestare şi coexistă cu practicile şi tratamentele de însănătoşire medicală profesioniste.

BIBLIOGRAPHY

AVRAM, Vasile*, Constelaţia magicului: o viziune românească asupra misterului existential*, Sibiu, 1994.

BĂLTEANU Valeriu, *Terminologia magică populară românească*, Bucureşti, Paideia, 2000.

BĂNCILĂ V., *Ideea de sănătate şi medicină populară la ţăranul roman de ieri. Aspecte istorice ale medicinii în mediul rural*. Bucureşti, 1972.

BÂRLEA Ovidiu, *Problemele tipologiei folclorice*, Bucureşti, Editura Minerva, 1971.

IDEM, *Poetica folclorică*, Bucureşti, Editura Univers, 1978.

IDEM, *Folclor românesc*, vol. II. Bucureşti, Editura Minerva, 1983.

Istoria folcloristicii româneşti, Bucureşti, Editura Enciclopedică Română, 1974.

BUJOREANU G., *Boli, leacuri şi plante de leac cunoscute de ţărănimea română*, Sibiu, 1936.

BURGHELE Camelia, *În numele magiei terapeutice*, Zalău, Editura Limes, 2000.

IDEM, *Studii de antropologie a sănătăţii*, Cluj-Napoca, 2004.

CANDREA Ion Aurel, *Folclor medical român comparat: privire generală. Medicina magică, Bucureşti, 1944.*

[33] Idem, *Studii de antropologie a sănătăţii*, Cluj-Napoca, 2004.
[34] Nicoleta Coatu, *Structuri magice tradiționale,* Bucureşti, Bic All, 1998.
[35] Antoanetei Olteanu, *Ipostaze ale maleficului în medicina magică*. Bucureşti, Editura Paideia, 1998,
[36] Idem, *Metamorfozele sacrului: dicționar de mitologie populară*, Bucureşti, Editura Paideia, 1998.
[37] Idem, *Școala de solomonie: divinație și vrăjitorie în context comparat,* Bucureşti, Editura Paideia, 1999.

CANIANU M., *Din psichologia poporană, Descântece, farmece şi vrăji*, în „Revista pentru istorie, archeologie şi filologie", vol. VII, 1894, pp. 116-180.

CANTEMIR Dimitrie, *Descrirea Moldovei*, București, Editura Academiei, 1973.

CARTOJAN N., *Cărțile populare în literatura românească*, vol. I, Bucureşti, 1929; vol. II, București, 1938.

CIREȘ Lucia, BERDAN Lucia, *Descântece din Moldova. Texte inedite*, Iași, Caietele Arhivei de Folclor, II, 1982.

CIUBOTARU Silvia, *Folclorul medical din Moldova. Tipologie şi corpus de texte*, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", 2005.

COATU Nicoleta, *Structuri magice tradiționale*, București, Editura All, 1998.

CRIȘAN I. H., *Medicina în Dacia*, București, Editura Dacica, 2007.

DATCU Iordan, STROESCU S. C., *Dicționarul folcloriștilor*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1979.

DENSUȘIANU Ovid, *Limba descântecelor* în „Opere I. Lingvistică", București, Editura pentru Literatură, 1968.

ELIADE Mircea, *Morfologia religiilor. Prolegomene*, București, Editura „Jurnalul Literar", 1993.

EVSEEV Ivan, *Enciclopedia simbolurilor religioase şi arhetipurilor culturale*, Timişoara, Editura Învierea, 2007.

FOCHI Adrian, *Dimitrie Cantemir etnograf și folclorist*, în „REF", an IX, nr. 1/1964, pp. 71-101;

GAȘTER M., *Literatura populară română*, București, Editura Minerva, 1983.

GOROVEI Artur, *Descântecele românilor*, București, 1931.

GOLOPENȚIA Sanda, *Limba descântecelor românești*, București, Editura Academiei Române, GRIGORIU-RIGO GR., *Medicina poporului*, Bucureşti, 1907.

KERNBACH Victor, *Universul mitic al românilor*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică,1994.

LAUGIER Ch., *Sănătatea în Dolj. Monografie sanitară,* Craiova, 1910; ediția a-II-a,Craiova, 2010.

IDEM, *Contribuțiuni la etnografia medicală a Olteni*ei, Craiova, 1925.

Contribuțiuni la etnografia medicală a Olteniei, Craiova, Scrisul Românesc, 1925.

LEON N., *Istoria naturală medicală a poporului român*, Bucureşti, 1903.

LEVI-STRAUSS Claude, *Antropologia structurală*, București, Editura Politica, 1978.

LUPAȘCU Dimitrie, *Medicina babelor. Adunate de descântece, rețete de doftorii şi vrăjotorii băbeşti*, în „Analele Academiei Române", seria II, tom XII, Bucureşti, 1892.

MARIAN Simion Florea, *Descântece poporane române*, Cernăuți, 1886.

IDEM, *Vrăji, farmece și desfaceri*, București, 1893.

MARIENESCU At. M., *Vrăji, farmece, descântece*, în „Familia", 1870, pp. 734-736.

MAUSS Marcel, HUBERT Hubert, *Teoria generală a magiei*, Iași, Editura Polirom, 1996.

MAXWELL J., *Magia*, București, Editura Univers Enciclopedic, 1995.

Medicina românească în evoluție. Viziune enciclopedică, vol. I, ediția a III-a, editor: Mircea Ifrim, Bucureşti, Editura "Vasile Goldiș" University Press, 2018.

MUCHENBLED Robert, *Magia şi vrăjitoria în Europa, din Evul Mediu până astăzi*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1997.

OLTEANU Antoaneta, *Ipostaze ale maleficului în medicina magică*. Bucureşti, Editura Paideia, 1998,

IDEM, *Metamorfozele sacrului: dicţionar de mitologie populară*, Bucureşti, Editura Paideia, 1998.

IDEM, *Şcoala de solomonie: divinaţie şi vrăjitorie în context comparat,* Bucureşti, Editura Paideia, 1999.

Ipostaze ale maleficului în medicina magică, București, Editura Paideia, 1997.

PAPADIMA O., *Literatura populară română*, București, 1968.

PAVELESCU Gheorghe, *Magia la români. Studii și cercetări despre magie, descântece și mană*, București, Editura Minerva, 1998.

PLATON, *Dialoguri*, *Harmide sau despre înțelepciune*, V, traducere St. Bezdechi, 1922.

POP Mihai, RUXĂNDROIU Pavel, *Folclor literar românesc*, București. Editura Didactică și Pedagogică, 1976.

REPCIUC Ioana, *Poetica descântecului românesc*, Craiova, Editura Aius, 2014.

ROSETTI Al., *Limba descântecelor românești,* București, 1975.

Tratat de antropologie medicală, morfo-funcțională, motrică, culturală și metapsihologică, (sub redacția: Mircea Ifrim), București, Editura ASM, Editura Vremea, 2015.

VĂTĂMANU Nicolae, BRĂTESCU Gheorghe, *O istorie a medicinii*, București, Editura Albatros, 1975.

VĂTĂMANU Nicolae, *Originile medicinii românești*, București, Editura Medicală, 1979.

THE CLASH OF CIVILIZATIONS - AN ECONOMIC VISION

Alina Georgeta Ailincă
Researcher III, PhD, "Victor Slăvescu" Centre for Financial and Monetary Research, Romanian Academy, Bucharest

Abstract: Although the COVID-19 pandemic seemed to be the biggest tragedy in humanity in decades, it triggered, in addition to the high degree of contagion and mortality, numerous financial losses, business closures, disruptions in the production and distribution flows, price increases and deepening of poverty, however, the reality of the war in the middle of Europe, in Ukraine, brings a new and deeper crisis. Thus, in the context of the pandemic, although world governments have helped to mitigate the effects pandemic by transferring funds to companies and households, by easing credit conditions and extended guarantees and repayment terms, the distributed international and European funds have often missed the opportunity to fight simultaneously on several levels simultaneously (e.g. both against the pandemic and against global warming). The ideological disjunction and the hypocrisy of political managers can be seen, above all, in the form of public policy formulations regarding the future of the world and the nations and reality. Thus, the dependence on fossil resources (coal, oil and natural gas) is opposed by the paradigm of the circular economy and the green economy, hunger is opposed by independence and food discipline, poverty is opposed by the judicious distribution of financial resources, etc. All this proves a clash of civilizations, not only between east and west, between south and north, between small and large, between rural and urban, but especially between past and future. Thus, the article captures, for the period 1990-2020, a series of economic divergences in figures, between some important economies of the world also possessing important natural resources in order to see, as far as certain figures can surprise, the gap between civilizations.

Keywords: food security, macroeconomic variables, macroeconomic policies, environment, circular economy, sustainable development goals

JEL Classification: *Q18, Q2, R5, Q42, I32*

1. Introduction

Although no one in the civilized world ever expected to go back in time and experience the disasters of war, 2022 nevertheless brought a new disastrous reality for Europe and the world, through the Kremlin's war on Ukraine. Beyond the disaster of war and superhuman reconstruction efforts, we can see in the near future that basic foods (especially cereals), phosphate fertilizers, nitrogen fertilizers, oilseeds, natural gas, whose absence will be felt in the near future throughout Europe and will affect the world's trade cycle.

Trade routes in this area will also suffer major disruptions, substantially charging the price of products. As we know, the globalized system cannot work in pieces, in "areas of the world", so trade, like water, requires a quick meeting between sellers and buyers around the world. Like water, trade routes dig deep, often on the same route, to allow for this vital contact between the "worlds," the search for the shortest route, the optimal cost of production and distribution, and the profit to cover easily the costs are the central goals of any international business. Thus, just as the accumulated misunderstandings have led to the outbreak of conflicts between the world's major economies and the inevitable clash of civilizations, so the world's leading political decision-makers should strive to put humanity back on the right track.

2. Problem Statement, aims of the research and methodology

The emergence of this conflict marks the misunderstanding of the natural course of the world, i.e. the unlearned history, quickly led to the repetition over and over of the same background of problems, namely a clash to civilizations. A world of freedoms, democracy, property, prosperity, healthy eating, responsible governments, efficiently managed resources, energy for the future, green energy etc. is opposed by a world of poverty, austerity, demagoguery, irresponsible policies, forceful business attitude, crude/basic resources, low processing, resources with a strong environmental impact… but cheaper or at least more accessible in the short term. This is the clash of civilizations between old and new, between retrograde and modern, between past and the future. That is why Europe is committed to fighting for progress, to protecting consumers not only in the short term, to ensuring "food security", but especially in the medium and long term, while preserving the important steps taken in implementing the European Green Deal.

Therefore, the article seeks to review some important indicators from an economic perspective, conducting a comparative analysis, for the period 1990-2020, for some important countries of the world: Australia, Canada, the United States, Brazil, China and Russia, and where possible with data on the European Union and the world, as aggregate average information. The data series, where there were gaps, were supplemented by interpolation and extrapolation as well as other statistical methods to be comparable. The sources of data are the World Bank database, Eurostat and official national and international press documents.

3. Literature review

Numerous papers mention the link between economic policies and other variables and indicators such as those related to agriculture and food security (FAO, 2003; Devereux, 2006; Applanaidu et al., 2014; Stamoulis, and Zezza, 2003; Bozkurt and Kaya, 2021), poverty, age dependency, employment (Smeeding, and Rainwater, 1991; Ndanshau, 1998; Honohan, 2004; Emara and Mohieldin, 2020), pandemic and financial security (micro and macro approaches) (Barrafrem et al., 2020, Emerson, et al., 2021; World Development Report, 2022), environment and the impact of the transition to renewable energy, to green energy (Hunter, 2017; Topić et al., 2014; Jha, S.K. et. Jha R., 2015, Pedersen et al., 2020). Also, some studies and books capture the clash of civilizations (mostly for political reasons between West and East- e.g. Muslim civilization) and the need for reconciliation (Huntington, 1993; Haynes, 2018, etc.). However, very few find that economic and environmental problems have a bearing on these problems and can provide an adequate response to humanity.

4. Findings

One of the most used economic and social performance indicators is the GDP per capita, and its evolution worldwide can give us clues about the level of economic development. Thus, we can see from the World Bank data that there is heterogeneity of GDP per capita in developed economies, but at extremely high levels, and a certain concentration at a much lower level (close to $10000), although in recovery, for emerging countries. The same aspects, of the recovery of emerging economies, can be seen in the indicators of poverty, but nevertheless there is the possibility of a more accelerated social recovery in these economies (see Figure 1).

Figure 1- Comparison between the evolution of GDP per capita and the evolution of Poverty headcount ratio at 1.90$ per day of some main economies of the world

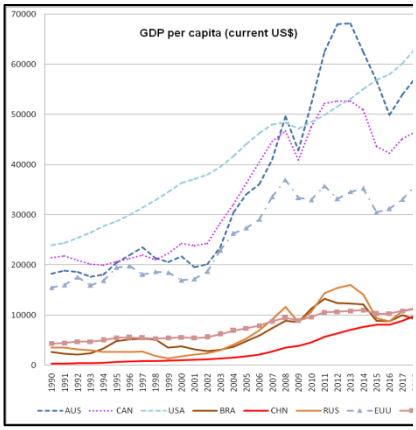

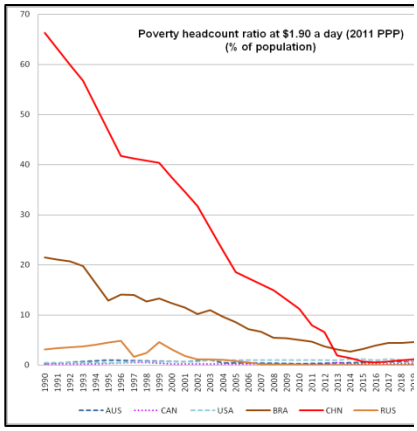

Source: World Bank data; notations: AUS- Australia, CAN – Canada, USA – United States, BRA-Brazil, CHN – China, RUS – Russian Federation, EUU – European Union, WLD- world

Food poverty is also a reality of the world and can be controlled through active and well-targeted social policies to protect vulnerable groups, the opposite of which is not wealth (especially clustering), but the equitable distribution of resources and rigorous control of prices, as well as fiscal policies to mitigate the impact of unjustified price increases on the population and especially on the population at risk of poverty.

If we list the World Bank data on Crop production index (which shows agricultural production for each year relative to the base period 2014-2016) and Food production index (2014-2016 = 100) (which covers food crops that are considered edible and that contain nutrients) (see Figure 2) we can see a good upward trend in all countries analyzed, with certain natural fluctuations caused by economic crises. For example, for Russia, there was a more significant disruption to the Crop production index during the 1998-1999 crisis, but also disruptions as a result of the global economic crisis of 2008-2009, which was felt with some lag (2010-2011) in Europe.

Figure 2- Comparison between the Crop production index and Food production index of some main economies of the world

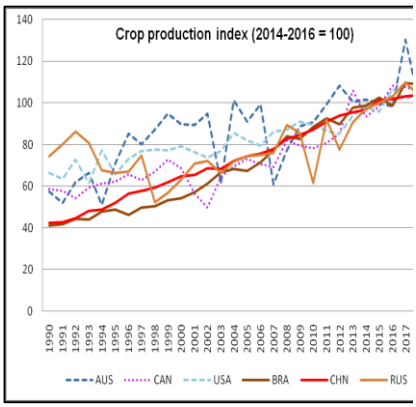

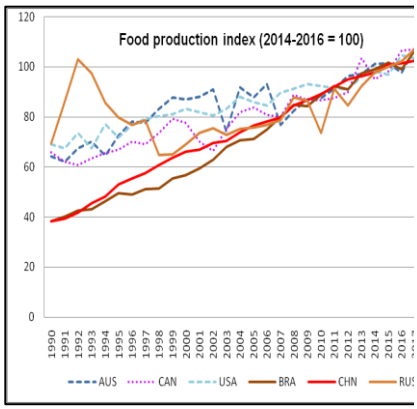

Source: World Bank data; notations: AUS- Australia, CAN – Canada, USA – United States, BRA-Brazil, CHN – China, RUS – Russian Federation, EUU – European Union, WLD- world

The data show that we cannot consider Europe's food security to be under threat, but imports of animal feed and fertilizers show that the EU has not done very well in building its independence in this regard. That is why the EU should make a transition to a world that uses food resources and waste for human consumption differently, so that the use of food resources is done in a sustainable way, without destroying the environment. This Russian-Ukrainian crisis is in fact an opportunity to change the way of life, the way of industrial exploitation by using natural fertilizers, organic and not phosphorus-based fertilizers, with

high loads of cadmium and other heavy metals that have contaminated for decades the European agricultural soil.

Ensuring biodiversity and mutually beneficial plant species, the use of natural fertilizers, quality and not only quantitatively correct animal feed, the reduction of food waste and the correct use of food waste through repeated reuse, so that their quantity becomes practically zero, are just a few solutions both for the sustainability of agriculture and for ensuring the health and food security of the countries of the world. That is why, especially for the European Union (EU), in the face of political pressures to withdraw its environmental targets, given the fear of food shortages, the EU must stand firm, be strong and not give up on the sustainable transition of the agricultural and the food sectors. That is why, worldwide, but also locally, food production must be more and more local, fresh and clean.

Food security raises the issue of job security and if we can talk about all the countries analyzed that the employment rate is at a relatively high level (between 50-65%) for all countries analyzed, and for China, an autocracy state, starting in 1990 from even a much higher level, the discussion on employment in agriculture calls into question the fact that emerging countries (e.g. China, Brazil, Russia) retain a large part of their labour captive in a still unsatisfactory paid employment sector (see Figure 3).

Figure 3- Comparison between the Employment in agriculture and Age dependency ratio of some main economies of the world

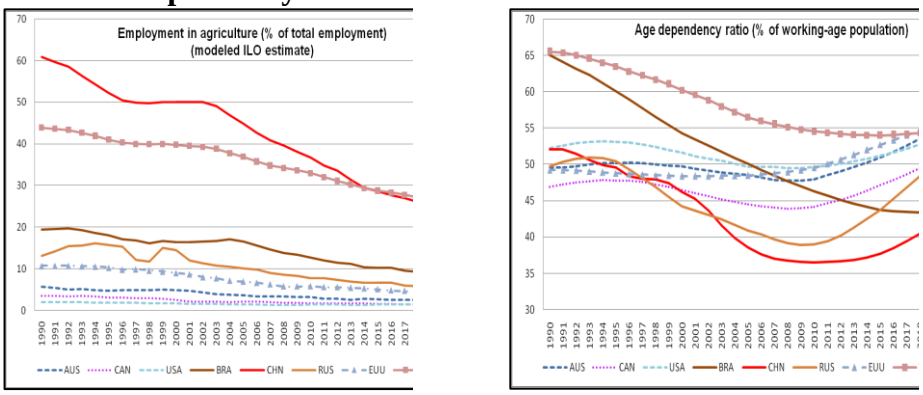

Source: World Bank data; notations: AUS- Australia, CAN – Canada, USA – United States, BRA-Brazil, CHN – China, RUS – Russian Federation, EUU – European Union, WLD- world

In fact, the rural population in the countries analyzed is divided into two trends: a substantial share of the total population in most emerging countries (e.g. China and Russia) and a small share below 20% of the total population, as a trend for Australia, Canada, US and Brazil. In the context of an aging population (which would require the human resource empowerment of cities), but also of food security issues (which would require attracting human resources in agriculture), the discussions may have controversial answers. However, a young but extremely well-prepared population, relatively modest in number (between 20-25% of the total population) but with adequate technology can be the modern answer to the millennial social problems.

This would also improve the age-dependency ratio (which is the ratio of dependents - people younger than 15 or older than 64 - to the working-age population - those ages 15-64). Thus, the age-dependency ratio recorded, after the crisis from 2008-2009, a worrying upward trend in advanced economies but also in some emerging economies (Russia and China). Only Brazil seemed to have a satisfactory downward trend, although it is still close to 45% of the population (see Figure 3, right side).

If we refer to the energy consumption from fossil fuels (Figure 4), countries like Russia, China and Canada still register extremely high levels of consumption and do not seem to register any impulse to change.

Figure 4- Comparison between the Fossil fuel energy consumption and Renewable energy consumption of some main economies of the world

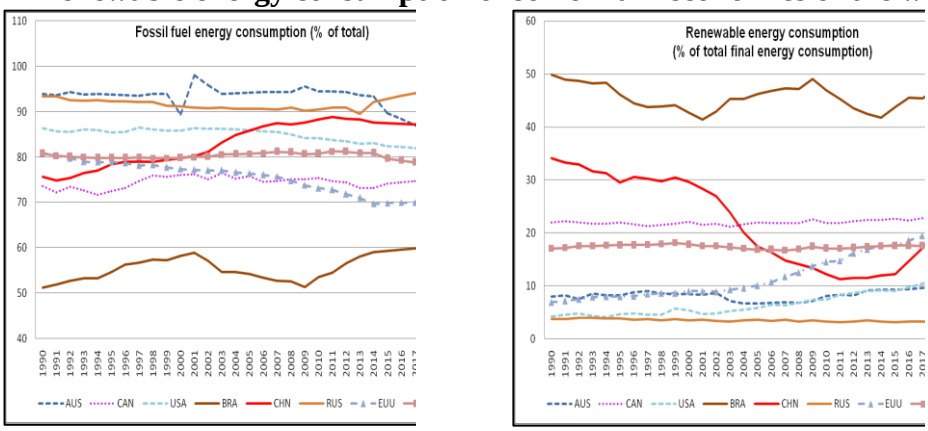
Fossil fuel energy consumption (% of total)
Renewable energy consumption
(% of total final energy consumption)
AUS CAN USA BRA CHN RUS EUU

Source: World Bank data; notations: AUS- Australia, CAN – Canada, USA – United States, BRA-Brazil, CHN – China, RUS – Russian Federation, EUU – European Union, WLD- world

Brazil is at a much lower level, but the trend for this country has also increased in recent years of analysis. Countries and regions such as Australia, USA and European Union are showing some improvement, but they still maintain high levels of fossil fuel consumption. In terms of renewable energy consumption: Brazil, Canada and the European Union are above the world average (at least since 2015 for the EU), while countries such as Australia, the United States and Russia are still well below 20% of consumption for this type of resources on the background of rich fossil deposits. China, after a long period of collapse of this consumption (almost a decade) seems to record in recent years, perhaps against the background of the pandemic, a return to renewable energy consumption.

These developments are also reinforced by the Electricity production from natural gas sources and Electricity production from renewable sources indicators (see Figure 5).

Figure 5- Comparison between the Electricity production from natural gas sources and Electricity production from renewable sources of some main economies of the world

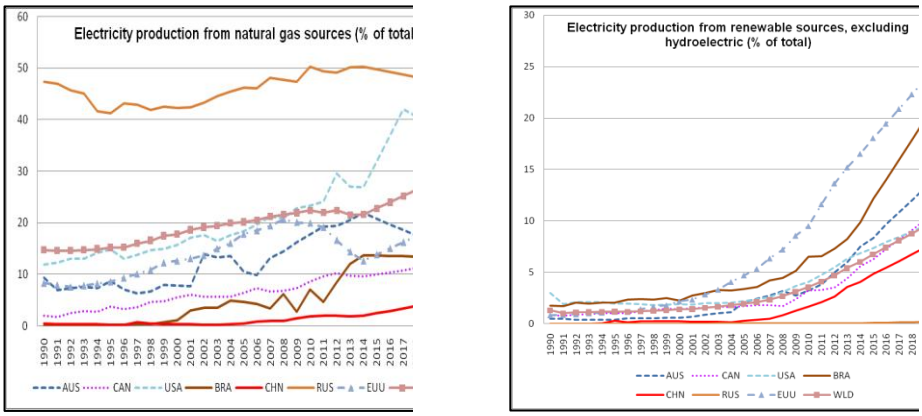
Electricity production from natural gas sources (% of total
Electricity production from renewable sources, excluding hydroelectric (% of total)
AUS CAN USA BRA CHN RUS EUU WLD

Source: World Bank data; notations: AUS- Australia, CAN – Canada, USA – United States, BRA-Brazil, CHN – China, RUS – Russian Federation, EUU – European Union, WLD- world

The figure 5 show that Russia is the country least prepared for the transition to green energy, not even having the constraints and motivation for this transition. Figure 5 shows a general worrying trend for all countries analyzed to increase electricity production from natural gas consumption. In terms of renewable, the European Union, Brazil and Australia are the regions that make the best use of renewable energy resources for electricity, followed more modestly by Canada, the United States and China.

5. Conclusions

Recent developments highlight the need for a paradigm shift in the world economy. After several difficult years of the COVID-19 pandemic, the war in Ukraine seems like a life-and-death battle for natural resources and territories. However, in the context of global warming and the economic dangers to which it is exposed, human civilization should not fight for territories or resources, at least not for fossils. The implementation of the European Green Deal seems like a word in the wind as the EU continues to be dependent on fossil resources, whether they come from Russia or America or anywhere else in the world. The same is true for any economy that aims to have an economic future in the coming decades. Economic independence, agriculture, food and political security and the military must not remain words, but slowly become tangible realities.

In this context, the article aims to debate whether there is a conflict or a hit of civilizations reflected in some economic and social indicators of some important countries and regions of the world. Thus, Brazil, the European Union and several other developed economies of the world seem to understand the need to change the economic vision. Perhaps, paradoxically (or not!), states that invoke world domination of the world in the near future: Russia, the United States (but also others!) are the least willing to give up fossil energy on the background of still impressive reserves of this type of resources.

In this sense, the article, although it selectively seeks, through a relatively limited set of indicators, to reveal the gap between civilizations, nevertheless highlights the gap between national or regional objectives and reality. Thus, it suggests the need for stronger steps to achieve the objectives set out in public policy programmatic documents.

BIBLIOGRAPHY

- Applanaidu, Shri Dewi, Nor'aznin Abu Bakar and Amir Hussin Baharudin. "An Econometric Analysis of Food Security and Related Macroeconomic Variables in Malaysia: A Vector Autoregressive Approach (VAR)." UMK Procedia 1 (2014): 93-102.
- Barrafrem, Kinga, Västfjäll, Daniel Tinghög, Gustav, 2020. Financial well-being, COVID-19, and the financial better-than-average-effect, Journal of Behavioral and Experimental Finance, Volume 28, 2020,100410,ISSN 2214-6350,https://doi.org/10.1016/j.jbef.2020.100410.
- Bozkurt İ., Kaya M.V., 2021. Agricultural production index: International comparison. Agric. Econ. – Czech, 67: 236–245.
- Devereux, S., 2006. Distinguishing between chronic and transitory food insecurity in emergency needs assessments. SENAC. WFP. Rome.
- Emara, N. and Mohieldin, M, 2020. Financial Inclusion and Extreme Poverty in The MENA Region: A Gap Analysis Approach, Topics in Middle Eastern and African Economies Proceedings of Middle East Economic Association Vol. 22, Issue No. 1, May 2020.
- Emerson, E., Stancliffe, R., Hatton, C., Llewellyn, G., King, T., Totsika, V., Aitken, Z., & Kavanagh, A. (2021). The impact of disability on employment and financial security following the outbreak of the 2020 COVID-19 pandemic in the UK. Journal of public health (Oxford, England), 43(3), 472–478. https://doi.org/10.1093/pubmed/fdaa270.
- FAO., 2003. Focus on Food Insecurity and Vulnerability – A review of the UN System Common Country Assessments and World Bank Poverty Reduction Strategy Papers. FIVIMS Secretariat and Wageningen University and Research Centre: www.fao.org/DOCREP/006/Y5095E/Y5095E00.htm.

- Haynes, Jeffrey, 2018. Huntington's 'Clash of Civilizations' Today:Responses and Developments, https://www.e-ir.info/2018/05/01/huntingtons-clash-of-civilizations-today-responses-and-developments/. Online at: https://www.e-ir.info/pdf/73657.
- Huntington, S. P. (1993). The Clash of Civilizations? Foreign Affairs, 72(3), 22–49. https://doi.org/10.2307/20045621.
- Honohan, P., 2004. Financial Development, Growth, and Poverty : How Close are the Links?. Policy Research Working Paper No. 3203. World Bank: Washington, DC. © World Bank. https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/14439 License: CC BY 3.0 IGO.
- Hunter, Mitchell C., Smith, Richard G., Schipanski, Meagan E., Atwood, Lesley W. , Mortensen, David A. Agriculture in 2050. Recalibrating Targets for Sustainable Intensification, BioScience, Volume 67, Issue 4, April 2017, Pages 386–391, https://doi.org/10.1093/biosci/bix010.
- Jha Shyama Kant, Jha Ranjana 2015. Investigating the Indispensability of Renewable Energy Sources from the Standpoint of Conservation of Ecology and Environment, Invertis Journal of Renewable Energy Volume : 2, Issue : 4, Netaji Subhas Institute of Technology, Delhi University, New Delhi.
- Ndanshau, Michael, O. A., 1998. "Dependency Rates, Poverty And Saving Rates In The Ldcs: Evidence From Cross-Sectional Household Data In Tanzania." African Review of Money Finance and Banking, no. 1/2, 1998, pp. 85–96, http://www.jstor.org/stable/23026305.
- Smeeding, T and Rainwater, L., 1991. Cross-National Trends in Income Poverty and Dependency: The Evidence for Young Adults in the Eighties. Luxembourg Income Study Working Paper Series Luxembourg Income Study (LIS), asbl Working Paper No. 67.
- Stamoulis, K. and Zezza, A. 2003. A Conceptual Framework for National Agricultural, Rural Development, and Food Security Strategies and Policies. ESA Working Paper No. 03-17, November 2003. Agricultural and Development Economics Division, FAO, Rome. www.fao.org/documents/show_cdr. asp?url_file=/docrep/007/ae050e/ae050e00.htm WFP.2005. http://www.wfp.org/operations/emergency_needs/EFSA_ section1.pdf.
- Pedersen, Simen, Gangås, Kristin E., Madhu Chetri and Harry P. Andreassen, 2020. Economic Gain vs. Ecological Pain—Environmental Sustainability in Economies Based on Renewable Biological Resources. Campus Evenstad, Faculty of Applied Ecology, Agricultural Sciences and Biotechnology, Inland Norway University of Applied Sciences, No-2480 Koppang, Norway;
- Topić, Danijel & Vezmar, Stanislav & Spajić, Anton & Šljivac, Damir & Jozsa, Lajos. (2014). Positive and Negative Impacts of Renewable Energy Sources. International Journal of Electrical and Computer Engineering Systems. 5. 15-23.
- World Development Report, 2022. Finance For An Equitable Recovery, International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, Washington, DC. Online:
https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/36883/9781464817304.pdf.

*** World Bank data, Eurostat, official national and international press releases.

ROMANIA'S SUSTAINABLE AGRICULTURE IN THE CONTEXT OF THE ENERGY AND FOOD CRISIS AND THE RISKS ASSOCIATED WITH THE RUSSIAN-UKRAINIAN CONFLICT

Alina Haller
Senior Researcher II, PhD, Romanian Academy Branch of Iaşi – ICES „Gh. Zane"

Abstract: Agriculture is a sector of utmost importance for the food security of any country's population. For this reason, against the background of the energy and food crisis and the increased risks caused by the Russian-Ukrainian conflict, we propose to analyse the capacity of Romanian sustainable agriculture to provide food security for the population in the context of the energy and food crisis and the risks associated with the Russian-Ukrainian conflict. We address this objective by analysing six indicators, one characterising sustainability, one economic welfare and four the agricultural sector. These indicators were taken from the World Bank database for the period 2000 - 2019. We found, applying the VAR model, that pollution in Romania is partially decoupled from the agricultural sector. Cereal production depends on the irrigated area, which, in turn, depends on the degree of pollution, the level of national income and, to a very small extent, the number of employees in the agricultural sector. In the short term, as the results of the Granger causality Wald test show, agricultural variables together with national income cause a high proportion of pollution, 77.94%, without being able to clearly identify the contribution of the agricultural sector.

Keywords: agriculture, food security, energy crisis, food crisis, conflict economy

Introduction

Agriculture is the basic sector of the economy. Food security is linked to the robustness of agricultural activity and its evolution as the primary sector and remains defining for economic growth (Haller & Tacu, 2021). It supports food security of the population being closely correlated with seasonality, landform and climate conditions of each country but it is also the main source of nitrogen pollution (Kanter et al., 2020). Central and Eastern European countries are included in the category of those states with less sustainable agricultural production intensification (Czyzewski et al., 2021). Agriculture has an economic multiplier effect as it is a supplier and consumer for a multitude of products (Andrei et al, 2017). European small-scale producers contribute to the food security of the population while reducing pollution and diversifying the agri-food sector (Guiomar et al., 2021). There are differences between European regions in terms of agricultural sustainability, with the best performance being in Central and Mediterranean countries (Guth & Smedzic, 2019). Estimates show that globally, agricultural production is declining (OECD-FAO, 2021). By 2030, as it is showed in an OECD-FAO study (2021), the agricultural production declining will be the result of slow growth in thise in Western European countries. If we include in the equation the rising of energy prices and the effects of the Russian-Ukrainian conflict, the food security of the population will be severely affected in the future. Energy supply is a strategic variable of an entity, be it a country or a person, and food is a commodity of utmost importance whose waste has high social, economic and environmental costs (Serrano et al., 2020). Agro-food systems are linked to global changes manifesting in land use patterns, availability of water sources and fertilizers (Notarnicola et al., 2017) corroborated with access to energy and the effects of conflicts between countries. The European agri-food system aims

to be a European standard in the future in terms of food safety and security, supply, nutrition and quality (European Commission, 2021).

Romania is one of the countries categorized as having high agricultural intensity (Fanelli, 2020), high economic value (Dos Santos & Ahmad, 2021), but low food security (Sahin, 2019). Given Romania's dependence on food imports but also its high agricultural potential, especially in the niche of organic products, we will analyze the capacity of Romanian sustainable agriculture to provide food security to the population in the context of the energy and food crisis and the risks associated with the Russian-Ukrainian conflict.

Literature Review

Due to the importance of the agricultural sector for food security, related topics have been intensively researched. For example, Koondhar et al. (2021) concluded that emissions from agriculture and the cultivated area are responsible, in the long term, for decreasing of the cereal production productivity and replacing chemical fertilizers with organic fertilizers in order to increase agricultural productivity in a sustainable way. Crippa et al. (2021) showed that for developing countries, emissions from agriculture were reduced from 68% in 1990 to 39% in 2015. Their study shows that agri-food activities in European countries have the lowest contribution to environmental pollution.

Agriculture involves, during its phases, an intense consumption of energy, as a result of which pollution increases, to which waste is added, requiring eco-innovation efforts to reduce the negative impact on the environment and increase the positive impact on food security, according to a study by Notarnicola et al. (2017).

An analysis by Aquilera et al. (2019) on the state of the Spanish economy shows that the mechanisation of agriculture has led to a maximum pollution threshold that can only be reduced with traditional organic farming, the use of biofuels and the reduction of fuel demand.

A study of 15 European countries shows that the contribution of small firms to agri-food production depends on the structure of agricultural chains, the link to markets, the degree of self-supply and direct sales to consumers (Rivera et al., 2020). Small-scale agricultural producers contribute significantly to food security in many parts of the world, including Europe. Farms of less than 5 ha produce between 50% and 75% of the calories consumed globally, create jobs, maintain agricultural culture and sustainability. Similar conclusions were reached by Arnalte-Mur et al. (2020). They emphasise the role of small-scale farmers in adopting practices that enable adaptation to change and the ability to connect to food markets.

A study analysing the dynamics of organic farming development in Croatia shows that the adoption of this kind of agriculture is based on lifestyle but also on the environment, ideology and philisophy of producers and consumers regardless of age or level of education (Blaće et al, 2020).

Existing analyses are suggestive of recognising the importance of sustainable agriculture before assessing the situation under the energy, food and conflict economy crises.

Metodology

Data

The analysis of sustainable agriculture in the context of the crises induced by rising energy prices, food shortages and the conflict economy is very complex and difficult to capture. We conducted a causality analysis between six specific indicators taken from the World-Bank website for the period 2000-2019: CO_2 per capita to characterise sustainability, gross national income per capita to characterise development, cereal production, agricultural

area, number of people employed in agriculture and agricultural area to characterise the agricultural sector. All these indicators are related to the number of inhabitants. We present the evolution of the six indicators for Romania in graph 1.

Graph 1

Evolution of specific indicators for Romania (2000-2019)

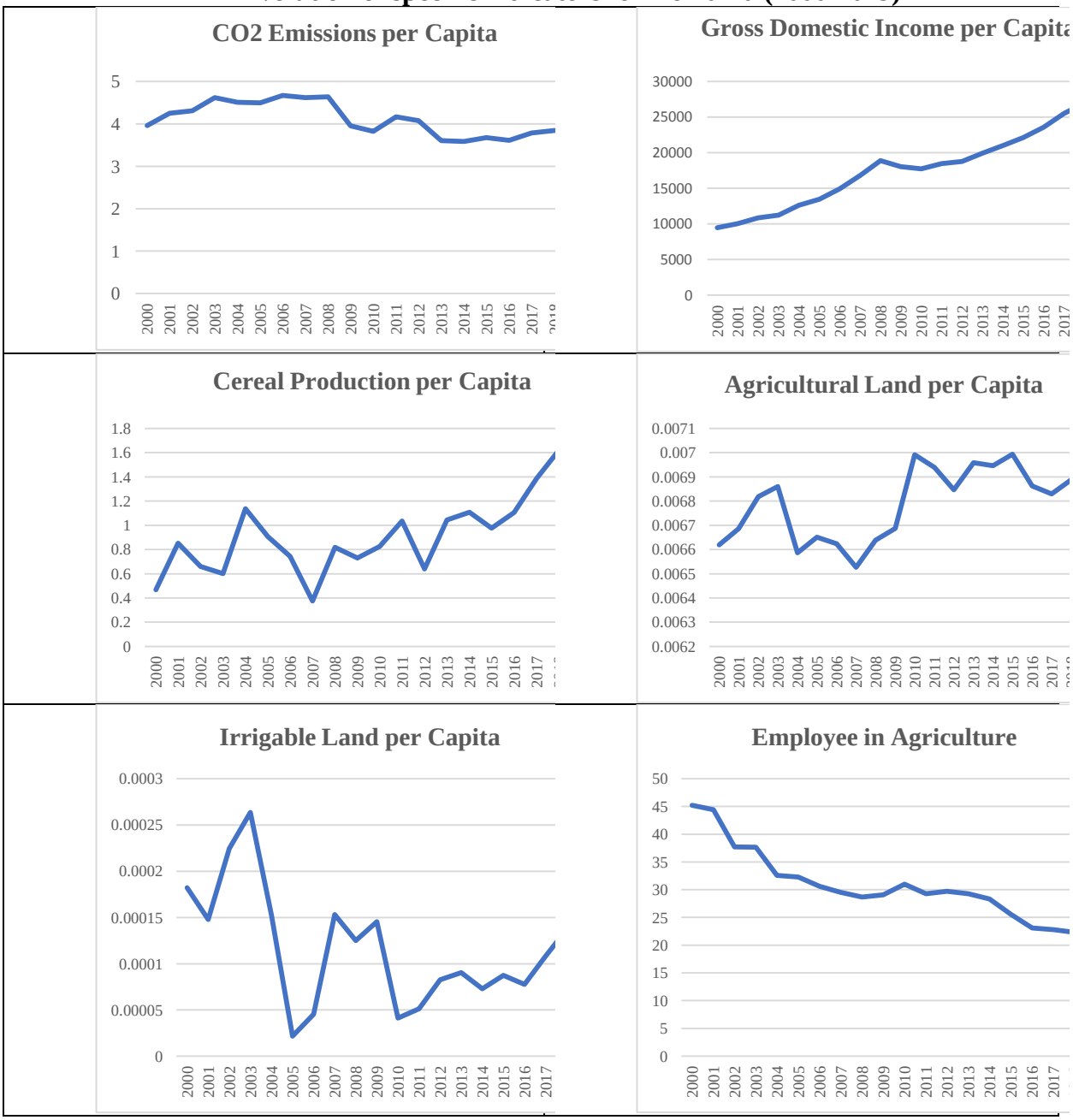
CO2 Emissions per Capita
Gross Domestic Income per Capita
Cereal Production per Capita
Agricultural Land per Capita
Irrigable Land per Capita
Employee in Agriculture

Source: World Bank data (https://data.worldbank.org/)

The evolution of macro-indicators shows that pollution in Romania increased steadily until 2003. After a slight decrease, emissions peaked in 2006. On a fluctuating trend, after 2008, pollution went on a downward trend. In terms of gross national income, the increase was continuous until 2008. Against the backdrop of the financial crisis, the values of the indicator decreased until 2010. Subsequently, growth was resumed. From Graph 1 we can see strong fluctuations in agricultural indicators. One explanation would be the influence of seasonality, dependence on climate and climate-related events, favourable in some years and

unfavourable in others. Cereal production fluctuated strongly from one year to another with a minimum in 2007. The best year for Romania's cereal production was 2008 when it reached 1.6 metric tonnes per capita. We note the decrease in cereal production in 2019. The long-term effects of reduced cereal production will affect food security and socio-economic stability. Large fluctuations are observed in the development of agricultural area. In 2010 and 2015, the largest area per capita was cultivated in Romania. Since 2016, the cultivated area has been substantially reduced, with growth slowly recovering since 2017. In terms of irrigated area, the most extensive was in 2003. It has greatly reduced from its maximum in 2003 to its minimum in 2015. Until 2009, the irrigated area increased without reaching the level of 2003. In the period 2010-2018 the increase of irrigated area was relative, but 2019 shows the resumption of the downward trend at the expense of agricultural efficiency. Fluctuations in cereal production, agricultural area and irrigated area occur on the trend of a strong reduction in the number of employees in the agricultural sector.

Method

The causality between the variables describing sustainability, development and Romania's agricultural sector was performed by applying the Vector Autoregressive Model (VAR) for multivariate time series. It allows a causality analysis that assumes that each variable is a linear function of its previous values and the previous values of the other variables. A VAR model of order 1 is according to the system of equations below. Note that the system of equations is adapted to our time series with six variables (x1-x6).

$$X_{t,1} = \alpha_1 + \phi_{11}x_{t-1,1} + \phi_{12}x_{t-2,2} + \phi_{13}x_{t-3,3} + \phi_{14}x_{t-4,4} + \phi_{15}x_{t-5,5} + \phi_{16}x_{t-6,6} + \omega_{t,1} \quad (1)$$
$$X_{t,2} = \alpha_2 + \phi_{21}x_{t-1,1} + \phi_{22}x_{t-2,2} + \phi_{23}x_{t-3,3} + \phi_{24}x_{t-4,4} + \phi_{25}x_{t-5,5} + \phi_{26}x_{t-6,6} + \omega_{t,2} \quad (2)$$
$$X_{t,3} = \alpha_3 + \phi_{31}x_{t-1,1} + \phi_{32}x_{t-2,2} + \phi_{33}x_{t-3,3} + \phi_{34}x_{t-4,4} + \phi_{35}x_{t-5,5} + \phi_{36}x_{t-6,6} + \omega_{t,3} \quad (3)$$
$$X_{t,4} = \alpha_4 + \phi_{41}x_{t-1,1} + \phi_{42}x_{t-2,2} + \phi_{43}x_{t-3,3} + \phi_{44}x_{t-4,4} + \phi_{45}x_{t-5,5} + \phi_{46}x_{t-6,6} + \omega_{t,4} \quad (4)$$
$$X_{t,5} = \alpha_5 + \phi_{51}x_{t-1,1} + \phi_{52}x_{t-2,2} + \phi_{53}x_{t-3,3} + \phi_{54}x_{t-4,4} + \phi_{55}x_{t-5,5} + \phi_{56}x_{t-6,6} + \omega_{t,5} \quad (5)$$
$$X_{t,6} = \alpha_6 + \phi_{61}x_{t-1,1} + \phi_{62}x_{t-2,2} + \phi_{63}x_{t-3,3} + \phi_{64}x_{t-4,4} + \phi_{65}x_{t-5,5} + \phi_{66}x_{t-6,6} + \omega_{t,6} \quad (6)$$

In the VAR case, each variable is a linear function of the lag (1) values for all variables in the dataset.

Results and Discussion

Before running the VAR model, we test the cointegration of the variables by applying Johansen test for cointegration. The null hypothesis (H_0) of the test is that there is no cointegration between variables while the alternative hypothesis (Ha) is that there is cointegration between variables.

Table 1

Johansen Test for Cointegration

Maximum Rank	Trace Statistics	5% Critical Value
0	80.2047	94.15
1	51.7119	68.52
2	27.1358	47.21
3	8.2006	29.68
4	0.6102	15.41
5	0.0000	3.76
6	-	-

Source: authors' calculations using data from World Bank

(https://data.worldbank.org/)

The trace statistics values are lower than the critical values (table 1). Under these conditions we accept the null hypothesis (H_0) and reject the alternative hypothesis (Ha). Since there is no collinearity, we run the VEC model. Lack of collinearity is an indication of long-run causality lack. Short-term causality is justified in an analysis of the influence of agricultural indicators whose values depend on seasonality and climate conditions.

Following the application of the VAR model, equations (1)-(6) take the form of (7)-(12) below.

$CO_2 = 5.92 + 0.39CO_2 – 0.00008gdi + 0.24cereal – 206.51agriland + 41.48irrigland – 0.03empl$ (7)

$gdi = 4925 + 0.97gdi – 155.1CO_2 – 27.27cereal – 156097agriland – 704585irrigland – 50.04empl$ (8)

$cereal = 1.17 + 0.22cereal – 0.25CO_2 + 0.0000325gdi – 21.42agriland + 2189.79irrigland – 0.001empl$(9)

$agriland = 0.006 + 0.20agriland – 0.0002CO_2 + 7.6e\text{-}09gdi – 0.00003cereal + 0.11irrigland + 3.12e\text{-}06empl$ (10)

$irrigland = - 0.0015 + 0.29irrigland + 0.00009CO_2 + 1.84e\text{-}08gdi – 0.00001cereal + 0.0723agriland + 0.00001empl$(11)

$empl = 76.97 + 0.52empl – 3.05CO_2 – 0.0004gdi – 1.69cereal – 6268agriland + 2359irrigland$ (12)

where:
CO2 - carbon dioxide emissions per capita
gdi - gross domestic income per capita
cereal - cereal production per capita
agriland - agricultural land per capita
irrigland - irrigated agricultural land per capita
empl - number employed in agriculture

From equations (7) - (12) and Table 2 we draw the following conclusions: pollution, in Romania, depends on gdi values; gdi depends on its previous values; cereal production depends on irrigated area; irrigated area depends on pollution degree, domestic income per capita and number of employees; number of employees in agriculture depends on agricultural area and previous number of employees. The remaining variables are not statistically significant. These results show that an increase in pollution requires additional irrigation of the land but pollution has other sources than sustainable agriculture. The larger the irrigated area is, the higher is the likelihood of higher cereal production. Increasing national income per capita allows farmers to irrigate larger areas and employ additional labour. A surplus of labour leads to an insignificant increase in irrigated area. The VAR results draw attention to the fact that the number of employees and agriculture and gross domestic income tend to increase sufficiently outside the influence of the independent variables analysed.

Table 2

VAR Model

Equation	**R-squared**	**P>chi2**
CO_2	0.7794	0.0000

gdi	0.9818	0.0000
cereal	0.7132	0.0000
agriland	0.6880	0.0000
irrigland	0.4958	0.0047
empl	0.9376	0.0000

Source: calculations by the author

To analyse short-term causality between variables we apply the Granger causality Wald test. The null hypothesis of the test (H_0) assumes that the independent variables do not cause the dependent variables in the short run, and the alternative hypothesis (Ha) assumes that the independent variables cause the dependent variables in the short run. The results show (table 3) that in some cases we accept the null hypothesis and in others we do not.

The results of the Granger causality Ward Test reveal that, in the short run, the above conclusions are compounded by the fact that, in the case of each individual equation, an impact of all the independent variables on the dependent variable can occur. Pollution is determined by gdi but also by all variables together (table 2 and 3). They cause pollution in Romania in a substantial proportion, 77.94% (table 2). In the short term, there is no causal relationship between the independent variables and gdi, although in another time horizon the influence would be considerable (table 2). Cereal production depends on irrigated area but also on all other independent variables together (table 3). In the short term, cereal production depends on 71.32% of the independent variables (table 2). The agricultural area in Romania is found to have an influential relationship with the degree of pollution but also with all other variables together. In the short term, 68.8% of the agricultural area depends on the influence of the independent variables analysed. Although we would consider that the irrigated area is closely related to the agricultural area, we note that it depends, in the short term, on the degree of pollution, the level of national income and the number of employees (table 3). Together, the independent variables do not determine the irrigated area in the short term. In the medium and long term, however, these variables could determine 49.58% of it (table 2). The relatively low percentage confirms that the variable depends on third factors such as, for example, prices, availability and affordability of machinery and technology, water, energy. The number of employees in the agricultural sector depends, in the short term, on agricultural area (table 3). In the medium and long term, all other variables would influence the number of employees in agriculture in a very high proportion of 93.76%.

Table 3

Granger Causality Wald Test

Equation	**Variables**	**Prob>Chi2**	**Equation**	**Variables**	**Prob>Chi2**	**Equation**	**Variables**	**Prob>Chi2**
CO_2	**gdi**	0.020	**gdi**	**CO_2**	0.849	**cereal**	**CO_2**	0.181
	cereal	0.219		**cereal**	0.972		**gdi**	0.293
	agriland	0.609		**agriland**	0.922		**agriland**	0.954

	irriglan d	0.958		**irriglan d**	0.821		**irriglan d**	0.003
	empl	0.216		**empl**	0.589		**empl**	0.956
	all	0.037		**all**	0.991		**all**	0.000
agriland	**CO_2**	0.012	**irriglan d**	**CO_2**	0.043	**empl**	**CO_2**	0.060
	gdi	0.613		**gdi**	0.020		**gdi**	0.127
	cereal	0.650		**cereal**	0.826		**cereal**	0.268
	irriglan d	0.750		**agriland**	0.448		**agriland**	0.048
	empl	0.767		**empl**	0.008		**irriglan d**	0.704
	all	0.014		**all**	0.157		**all**	0.097

Source: calculations by the author

Romania, although recognised as an agricultural country, has difficulties in reaching the socio-economic potential of the agricultural sector and rural areas. Romania's rural environment is important because this is where 46.3% of the country's population lived in 2018 (Razvanță, 2020). With almost half of the rural population, the agricultural sector is economically, socially and institutionally important in Romania. Romania, described as the most rural European country, is poorly diversified, relies almost exclusively on relatively small farms, lacks technology, storage space for primary production, packaging and transport possibilities (Paul, 2020).

The agricultural structure in Romania is dual, dominated by small farms with only half of the area cultivated (Wolz et al, 2020), is unfavourable, similar to that of Latin America (Burja & Burja, 2016). Subsequent to the 1990s, the agricultural system underwent substantial transformations in land use, productivity and operation (Andrei et al, 2017). Cereal cultivation, especially wheat and maize, occupies an important place in the agricultural sector (Buliga-Stefănescu, 2019). Since 2000, Romania has achieved a number of rewarding results such as an increase in labour productivity in agriculture, third place in Europe in cereal production in 2018 after France and Germany with the amendment that France achieved double production compared to Romania, first place in Europe in maize and sunflower production (Melnic & Puiu, 2019). The shortcomings of Romanian agriculture are insufficient mechanization, fragmentation, lack of capital, lack of irrigation, lack of formal training and old age of farmers (Buliga-Stefănescu, 2019).

As an EU member state, Romania is strengthening its position in agriculture mainly due to the increasing share of land for organic production which has the potential to increase net incomes, reduce risks associated with poor harvests and environmental impacts (Crecană & Crecană, 2019). However, for organic products demand is low (Ak & Teker, 2020). In Romania, they are part of the luxury food category, with little price competition with imports. In the future, a condition for the food security of the Romanian population and for the

stability of producers on the market is to ensure the productivity and competitiveness of organic agriculture (Crecană & Crecană, 2019).

Although the number of certificates for organic farming is low in Romania, demand for these products is growing on the foreign and domestic market, especially in the current crisis. The big challenge for agriculture is to improve the efficiency of fertilisers and to develop new, highly efficient products and processes such as nanotechnologies. Even if it is in infancy phase, the use of nanotechnology in agriculture helps to increase production under more environmentally friendly conditions (Rakhimol et al., 2021). Traditional or organic agriculture excludes high chemical inputs (Bellassen et al., 2021; Tuomisto et al., 2012) which places it among the possible solutions for food security of the population and the environment. Industrial agriculture has led to increased production but also to soil degradation, biodiversity and climate damage. Even if this is the dominant system, there is a need to develop an alternative regarding food relocation and reconnection of food production (Jehlicka et al., 2020).

Sustainable agriculture as a basis for Romania's food security in the context of the energy and food crisis and the risks associated with the Russian-Ukrainian conflict

Europe is a continent dependent on imported agricultural products. The share of agricultural products imported by European countries amounts to 60% of consumption (FOEE, 2021). Dependence will increase in the context of the energy, food and conflict economy crisis in the context of the Russian-Ukrainian events. The European and Romanian agricultural sectors have been affected by the Covid-19 pandemic and the future is uncertain under the pressure of the energy crisis and the Russian-Ukrainian conflict (Rosi, 2020). Romania will be no exception. It is among the European countries with a low degree of food security along with Austria, Cyprus, Croatia, Czech Republic, Estonia, Finland, Germany, Greece, Italy, Latvia, Luxembourg, Malta, Portugal, Slovakia, Slovenia and Sweden because the population's demand can only be met by imports (Sahin, 2019). In the future, a food and energy crisis is looming, with Europe being badly affected as a result of the Russian-Ukrainian conflict. The severity also stems from the fact that more than a quarter of the world's population lacks access to food and energy (Farfan et al., 2019). The conflict on European soil almost takes two major players in the global economy off the stage, at least for a while. According to FAO (2022) Russia is the largest wheat exporter and Ukraine the fifth largest. These two countries supply 19% of global barley supply, 14% of wheat, 4% of maize and more than a third of global cereal exports, 52% of sunflower oil. In addition, Russia is the main producer of fertilisers. The conflict between these two countries is disrupting agricultural activities and increasing food insecurity, particularly in countries dependent on fertilisers and products from these two countries.

Food security depends on access to electricity (Candelise et al., 2021) as the availability of food depends on the energy used for investment and irrigation, and on price stability which depends on the price of energy.

Under these circumstances, Romania faces great challenges. The entire agricultural sector, and sustainable agriculture in particular, will be able to ensure the country's food security in the future, on condition that it becomes more efficient. Measures are needed to reduce losses and wastage, increase production, train and involve employees. Also, private and public investment in fertiliser and food processing plants will enable agricultural efficiency to increase and gain comparative and competitive advantages on domestic and foreign markets. These advantages have been lost over time. The current circumstances are not only a difficult time, but also a time of opportunity for the agricultural and food sector to recover by focusing investment on strategic areas, including all activities supporting food security for the population. The issue of food security is becoming acute because in addition

to the local population, Romania hosts a significant number of refugees from Ukraine, and the growing population puts food security under high uncertainty. Romania needs long-term economic changes and changes in the production and consumption behaviour of the population accompanied by energy and anti-inflationary policies.

The current context calls for a new coherent food policy whose main objective is to achieve sustainable food systems that involve changing the vision and revising the understanding of the system in which agricultural and food policies operate (Galli et al., 2020) so as to reduce food insecurity. It becomes necessary to implement an efficient and healthy food environment in the context of operating European governance structures that are inadequately adapted to current challenges (De Schutter et al., 2020). The supply of agri-food products has a complicated, dynamic and fragile profile because their quality and availability are essential, as is the ability to guarantee them to consumers (Eksoz et al., 2019).

Conclusions

In this paper we have aimed to analyse the capacity of Romanian sustainable agriculture to provide food security to the population in the context of the energy and food crisis and the risks associated with the Russian-Ukrainian conflict. We responded to this objective by applying the VAR method to indicators describing the agricultural sector, the level of development and pollution in Romania. According to the results already existing in the literature, sustainable organic agriculture is a niche of the future with a double effect on the environment and food security if certain conditions are met. Works such as Blace et al. (2020), Arnalte-Mur et al. (2020), Aquilera et al. (2019), Natarnicola et al. (2017), Crippa et al. (2021) show how important sustainable organic farming is.

The conclusion of the study is that pollution, in Romania, depends on the degree of development described by domestic income. Irrigated area determines grain production and depends on the degree of pollution, development and number of employees. Romania, although recognised as an agricultural country with potential, continues to face difficulties in achieving the socio-economic potential of the agricultural sector and rural areas. A prerequisite for the food security of Romania's population is the development of organic, sustainable agriculture, increasing agricultural competitiveness and including this category of goods in the group of mass goods accessible to the population. This requires the adoption of new production methods and processes, changes in production and consumption behaviour, support from the authorities through appropriate economic policy measures in order to overcome the energy crisis, the complications of the conflict economy and food insecurity.

BIBLIOGRAPHY

1. Aguilera, E., Guzmán, G. I., González de Molina, M., Soto, D., & Infante-Amate, J. (2019). From animals to machines. The impact of mechanization on the carbon footprint of traction in Spanish agriculture: 1900–2014. *Journal of Cleaner Production, 221*(1), 295–305. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.02.247
2. Ak, A.Y., & Teker, D. (2020). Deterrents Affecting Consumers`Organic Product Purchase. *International Journal of Economics, Commerce and Management, VIII*(10), 171-185.
3. Andrei, J.V., Mieila, M., Panait, M. (2017). Transformations of the Romanian Agricultural Paradigm under Domestic Economic Policy Reforms: An Analysis during 1960-2011, *Land Use Policy, 67*, 288-297.
4. Arnalte-Mur, L., Ortiz-Miranda, D., Cerrada-Serra, P., Martinez-Gómez, V., Moreno-Pérez, O., Barbu, R., … Šūmane, S. (2020). The drivers of change for the contribution of small farms to regional food security in Europe. *Global Food Security, 26*, 1–

8. https://doi.org/10.1016/j.gfs.2020.100395

5. Bellassen, V., Drut, M., Antonioli, F., Brečić, R., Donati, M., Ferrer-Pérez, H., … Vittersø, G. (2021). The Carbon and Land Footprint of Certified Food Products. *Journal of Agricultural & Food Industrial Organization*, *19*(2), 113–126. https://doi.org/10.1515/jafio-2019-0037

6. Buliga-Ștefănescu, Aurelian. (2019). Analysis of the Evolution of the Vegetable Agricultural Production in Romania, *Annals of the University of Craiova-Agriculture, Montanology, Cadastre Series*, XLIX, 251-256.

7. Burja, C., Burja V., (2016). Farms Size and Efficiency of the Production Factors in Romanian Agriculture, *Economics of Agriculture, 2*, 361-374.

8. Candelise Chiara, Saccone Donatella, Vallino Elena (2021). An empirical assessment of the effects of electricity access on food security, *World Development, 141*, 105390. https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2021.105390

9. Crippa, M., Solazzo, E., Guizzardi, D., Monforti-Ferrario, F., Tubiello, F. N., & Leip, A. (2021). Food systems are responsible for a third of global anthropogenic GHG emissions. *Nature Food*, *2*(3), 198–209. https://doi.org/10.1038/s43016-021-00225-9

10. Czyżewski, B., Matuszczak, A., Grzelak, A., Guth, M., & Majchrzak, A. (2020). Environmental sustainable value in agriculture revisited: How does Common Agricultural Policy contribute to eco-efficiency? *Sustainability Science*, *16*(1), 137–152. https://doi.org/10.1007/s11625-020-00834-6

11. De Schutter, O., Jacobs, N., & Clément, C. (2020). A "Common Food Policy" for Europe: How governance reforms can spark a shift to healthy diets and sustainable food systems. *Food Policy*, 1–9. https://doi.org/10.1016/j.foodpol.2020.101849

12. Dos Santos, M. J. P. L., & Ahmad, N. (2020). Sustainability of European agricultural holdings. *Journal of the Saudi Society of Agricultural Sciences*, *19*(5), 358–364. https://doi.org/10.1016/j.jssas.2020.04.001

13. Eksoz, C., Mansouri, S. A., Bourlakis, M., & Önkal, D. (2019). Judgmental adjustments through supply integration for strategic partnerships in food chains. *Omega*, *87*, 20–33. https://doi.org/10.1016/j.omega.2018.11.007

14. European Commission. (2021). *Pactul verde European. Să fim primul continent neutru din punct de vedere climatic!*, ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/European-green-deal-ro

15. Fanelli, R. M. (2020). The Spatial and Temporal Variability of the Effects of Agricultural Practices on the Environment. *Environments*, *7*(4), 33. https://doi.org/10.3390/environments7040033

16. FAO (2022). New Scenarios on Global Food Security Based on Russia-Ukraine Conflict. https://www.fao.org/philippines/news/detail/en/c/1476904/

17. Farfan Javier, Lohrmann Alena, Breyer Christian. (2019). Integration of greenhouse agriculture to the energy infrastructure as an alimentary solution. *Renewable and Sustainable Energy Reviews, 110*, 368-377. https://doi.org/10.1016/j.rser.2019.04.084

18. FOEE Europe (2021). *Europe`s Land Import Dependency*, Brussels, Belgium.

19. Galli, F., Prosperi, P., Favilli, E., D'Amico, S., Bartolini, F., & Brunori, G. (2020). How can policy processes remove barriers to sustainable food systems in Europe? Contributing to a policy framework for agri-food transitions. *Food Policy*, 1–15. https://doi.org/10.1016/j.foodpol.2020.101871

20. Guiomar, N., Godinho, S., Rivera, M., Pinto-Correia, T., Machado, R., Czekaj, M., … Puchała, J. (2021). Assessing food availability: A novel approach for the quantitative estimation of the contribution of small farms in regional food systems in Europe. *Global Food Security*, *30*, 1–11. https://doi.org/10.1016/j.gfs.2021.100555

21. Guth, M., & Smędzik-Ambroży, K. (2019). Economic resources versus the

efficiency of different types of agricultural production in regions of the European union. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, *33*(1), 1036–1051. https://doi.org/10.1080/1331677x.2019.1585270

22. Haller Alina-Petronela, Harsan Tacu Georgia-Daniela (2021). Romanian agricultural market: The relationship between economic growth, organic production and the labour market. *Scientific Papers-Series-Agronomy*, 62(2), 390-399. http://agronomyjournal.usamv.ro/pdf/2021/issue_2/Art57.pdf

23. Jehlička, P., Grīviņš, M., Visser, O., & Balázs, B. (2020). Thinking food like an East European: A critical reflection on the framing of food systems. *Journal of Rural Studies*, *76*, 286–295. https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2020.04.015

24. Kanter, D. R., Bartolini, F., Kugelberg, S., Leip, A., Oenema, O., & Uwizeye, A. (2019). Nitrogen pollution policy beyond the farm. *Nature Food*, *1*(1), 27–32. https://doi.org/10.1038/s43016-019-0001-5

25. Koondhar, M. A., Aziz, N., Tan, Z., Yang, S., Raza Abbasi, K., & Kong, R. (2021). Green growth of cereal food production under the constraints of agricultural carbon emissions: A new insights from ARDL and VECM models. *Sustainable Energy Technologies and Assessments*, *47*, 101452. https://doi.org/10.1016/j.seta.2021.101452

26. Notarnicola, B., Tassielli, G., Renzulli, P. A., Castellani, V., & Sala, S. (2017). Environmental impacts of food consumption in Europe. *Journal of Cleaner Production*, *140*, 753–765. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.06.080

27. OECD-FAO Agricultural Outlook 2021-2030. (2021). In *OECD-FAO Agricultural Outlook*. https://doi.org/10.1787/19428846-en

28. Paul, L. (2020). Rural Development in Romania – A Few Considerations, Studies in Business and Economics, 15(2), 165-175.

29. Rakhimol K.R., Sabu Thomas, Nandakumar Kalarikkal, Jayachandran K. (2021). Nanotechnology in Controlled-Release Fertilizers, in *Controlled Release Fertilizers for Sustainable Agriculture*, Elsevier.Inc., 169-181. https://doi.org/10.1016/B978-0-12-819555-0.00010-8

30. Rivera, M., Guarín, A., Pinto-Correia, T., Almaas, H., Mur, L. A., Burns, V., … Sánchez Zamora, P. (2020). Assessing the role of small farms in regional food systems in Europe: Evidence from a comparative study. *Global Food Security*, *26*, 1–12. https://doi.org/10.1016/j.gfs.2020.100417

31. Rosi Rachele (2020). *European Union Food System*, EPRS (European Parliamentary Research Services).

32. Şahin Levent (2019). Food trade dependency index for EU28 countries in the context of food security, *Ekonomista*, (6), 760-768.

33. Serrano Carla, Pandetta Raffaele, Cassibba Luana, Zappia Emanuele Alberto, Suderi Daniela, Messina Domenico (2020). New Management Techniques to Reduce Waste in Sicilian Agri-Food Chains, in *Procedia Environmental Science Engineering and Management*, 7(2), 205-213; 24th International Trade Fair of Material & Energy Recovery and Sustainable Development, ECOMONDO, 3th – 6th November, Rimini, Italy,

34. Tuomisto, H. L., Hodge, I. D., Riordan, P., & Macdonald, D. W. (2012). Does organic farming reduce environmental impacts? – A meta-analysis of European research. *Journal of Environmental Management*, *112*, 309–320. https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2012.08.018

35. Wolz, A., Mällers, J., Micu, M.M. (2020). Option for Agricultural Service Cooperatives in a Postsocialist Economy: Evidence from Romania, *Outlook on Agriculture*, *49*(1), 57-65

AESTHETIC EDUCATION IN STUDENT PERSONALITY DEVELOPMENT

Marilena Doncean
Scientific Researcher III, PhD, "Gh.Zane" Institute of Economic and Social Research, Romanian Academy, Iaşi Branch, România

Abstract: Art, as a therapeutic tool, is progressively becoming a support in the optimization of modern human beings and develops their ability of self-knowledge and emotional and behavioral self-regulation. In the near future we will educate not only intelligent people in the sense of Gardner's IQ, but especially those who are capable of self-knowledge and self-control, that is, emotionally and interrelationally developed.
Intervention in school through art can become an affective-emotional goal in the educator-student relationship and can have, in the long run, important evolutionary consequences in terms of achieving personal ideals and success. The psychological consequences observed after the intervention in school through art take into account the main aspects of the personality, namely: the dimensions of cognitive, affective and behavioral nature. The arts have the characteristic of reaching less normally accessible students, those who are marginalized or isolated, which leads to a better school attendance and lower dropout rates.

Keywords: art, aesthetics, communication, emotional, psychologica

Abordări teoretice

Educaţia estetică se situează pe două planuri şi anume *receptarea* şi *creaţia artistică*. În procesul receptării sunt urmărite mai multe aspecte: ***pregătirea senzorial-perceptivă*** prin contactul nemijlocit cu opera de artă şi modelarea sensibilităţii prin confruntarea directă cu fenomenul estetic; ***pregătirea cognitivă*** presupune pe de-o parte, un set de informaţii asupra operei şi creatorului, cât şi dezvoltarea capacităţii de decodificare şi traducere a operei de artă. Pedagogia estetică urmăreşte două aspecte esenţiale în procesul formării personalităţii elevului: ***educaţia pentru artă*** care înseamnă ***educaţia sensibilităţii artistice*** şi ***educaţia prin artă*** cu valenţe mai largi şi care vizează dezvoltarea întregii personalităţi. ***Educaţia pentru artă*** – presupune de asemenea, formarea unui gust personal, exprimarea unei judecăţi de valoare, preferinţele estetice fiind bazate pe aprecieri obiective, concrete; de asemenea, îmbină reacţia subiectivă, spontană, faţă de un fapt artistic, cu discernământul critic. Astfel, se poate ajunge la judecăţi estetice corecte. Educaţia prin artă este posibilă numai în condiţiile existenţei unei sensibilităţi a adolescentului faţă de obiectele şi fenomenele artistice. Aceasta înseamnă însuşirea unor simboluri specifice artei şi spiritualităţii umane, devenind receptiv şi la alte valori socio-umane (moral-civice, de convieţuire şi comunicare interpersonală). Toate acestea, contribuie în cele din urmă, la formarea propriului ideal de viaţă, în concordanţă cu valorile deja propuse de societate [Rusu, Benescu, 2014].

Obiectivele educaţiei estetice.

Privită din perspectiva pedagogiei şcolare, educaţia estetică îşi propune anumite obiective generale ce se regăsesc în diferite etape, în procesul instructiv-educativ.

A. Formarea şi educarea sensibilităţii pentru frumos. Aceasta se realizează prin contactul direct cu obiectele şi fenomenele estetice din natură, artă şi viaţa socială. Ea presupune ***formarea simţurilor***, acea modelare a privirii (pentru simetrie, culoare, perspectivă), a auzului (armonia sunetelor); este condiţionată de însuşirea unor elemente de

cultură generală şi a unor cunoştinţe despre artă. Toate acestea formează, ceea ce numim *cultura estetică* sau *cultura artistică*.

B. Perceperea şi contemplarea obiectului estetic presupune contactul direct cu obiectul – trezirea trăirilor şi emoţiilor estetice mai exact, ***participarea emoţională***. Este un act cu puternice accente personale, fiecare individ selectând din acesta atât cât îi permite capacitatea sa de recepţie, condiţionată la rândul său de nivelul de cultură, de experienţa de viaţă, de forţa sa afectivă şi deschiderea către frumos.

C. Formarea gustului şi a judecăţii estetice, configurarea atitudinilor estetice. Educaţia pentru frumos se face prin contactul direct cu frumosul. A cultiva receptivitatea pentru frumos înseamnă „a alimenta tendinţele estetice şi artistice prin observarea, producerea şi interpretarea operei de artă, a dezvolta priceperea perceptivă: a asculta, a privi şi a citi formele artistice complexe”[1] [Neacşu, 1998]. Aprecierea obiectelor estetice se realizează de obicei, la două niveluri: a) *cel al gustului estetic* care implică preferinţele şi opţiunile subiectului receptor şi b) *cel al idealului estetic,*ca raportare la un model socialmente instituit, la o imagine ce vizează perfecţiunea în domeniul respectiv. Atât *gustul* cât şi *judecata estetică* sunt determinate simultan de *factori individuali*(structura bio-psihică, preferinţe, aspiraţii, opţiuni) şi de *factorii sociali* (influenţele mediului socio-cultural, educaţia primită în şcoală şi familie)[2][Oprescu,1996].

D. Dezvoltarea creativităţii are la bază ideea că omul este o fiinţă creatoare iar capacitatea de creaţie există în stare potenţială, latentă, în fiecare individ şi prin educaţia estetică ea poate fi dezvoltată şi amplificată. Astfel, educaţia estetică devine un instrument de acţiune, prin care sunt încurajate comportamentele de explorare, expresia liberă ne-sancţionată, acestea fiind considerate *fundamente ale creativităţii*. *Jocul* este mijlocul principal de dezvoltare a unei atitudini creative, întrucât conduce la eliberarea energiilor pulsionale, dar sunt elaborate şi manevrate simbolurile care constituie substituenţii obiectelor reale.

E. Dezvoltarea capacităţii de integrare socială şi de receptivitate la mediu. Centrată pe imaginar şi pe joc, educaţia estetică înseamnă şi *o educaţie a comunicării*. Ea reprezintă un proces cu o dublă orientare: pe de-o parte, reprezintă *învăţare, asimilare de experienţe* şi de fapte culturale, abilitare în tehnici şi procedee de creaţie artistică şi pe de altă parte, înseamnă *libertate, manifestare ludică*, încercare de afirmare personală, punând bazele dezvoltării personalităţii şi integrării ei într-un sistem social de valori. Prin activităţile estetice, actul de comunicare devine mai autentic, eliberat de stereotipii, clişee, deoarece participarea individului se realizează la toate nivelurile personalităţii sale.

Educaţia estetică se realizează printr-o gamă largă de activităţi în cadrul clasei dar şi extra-curriculare, cum sunt cercurile disciplinelor cu conţinut artistic (pictură, desen, muzică, dans, teatru), organizarea serbărilor, cu prilejul aniversării diferitelor evenimente istorice, care servesc atât aprofundării, extinderii şi diversificării cunoştinţelor de istorie, cât şi educaţiei patriotice şi educaţiei estetice; de asemenea, excursiile şi vizitele la locuri istorice, la obiective economice au şi ele drept scop cunoaşterea frumuseţilor naturii.Într-un studiu realizat de Judith Burton, Columbia University, s-a demonstrat că discipline precum matematica, ştiinţele şi limba maternă necesită capacităţi cognitive şi creative complexe "specifice învăţării artelor" [Faison, 2000]. Artele plastice, de asemenea, oferă elevilor şi beneficii aşa-zis ”non-academice”, cum ar fi promovarea de sine, motivarea, conştiinţa estetică, expunerea culturală, creativitatea, exprimarea emoţională îmbunătăţită, precum şi armonia socială şi aprecierea diversităţii. Regăsim următoarele concluzii raportate în studiul

[1] Neacşu, Gh., *Procesul de creatie artistica* (I), in: “Revista de Psihologie”, 1998, nr. 3-4, p. 167-179.
[2]Oprescu, N., op.cit., p. 28.

Champions of Change (Impactul Artelor pentru învățare) [Fiske, 1999][3], utile atât profesorilor, cât și părinților:

• Artele au calitatea de a ajunge și la elevii mai puțin accesibili în mod normal, la cei marginalizați sau izolați, ceea ce conduce la o mai bună prezență școlară a elevilor și la rate de abandon școlar mai mici.

• Se schimbă mediul de învățare cu unul de descoperire. Acest lucru, de multe ori, re-aprinde dragostea de învățare la elevii obosiți de faptul doar de a primi cunoștințe deja elaborate.

• Relațiile interpersonale dintre elevi sunt mult îmbunătățite. Sunt diminuate situațiile de conflict, se creează o ambianță de bună înțelegere, de acceptare a diversității și de sprijin inter-colegial.

• Artele oferă provocări pentru elevii de la toate nivelurile. Fiecare elev își poate descoperi propriul său talent.

• Elevii învață să devină autonomi în procesul de învățare susținută. Ei caută să-și extindă instruirea la un nivel superior de competență.

• Studiul artelor plastice are un impact pozitiv asupra învățării în cazul elevilor cu un statut socio-economic scăzut, la fel de mult sau mai mult, decât în cazul elevilor cu un statut socio-economic mai bun.

În ultimele decenii cercetătorii vorbesc tot mai mult despre efectele artei la nivel ***psihologic*** dar și ***neurologic***. Observații constante au arătat că expresia artistică angajează mai multe zone ale creierului și, de asemenea, are efecte profunde asupra minții studenților [Jensen, 2001]. Artele promovează înțelegerea și schimbul de cultură. Promovează abilități sociale care sporesc gradul de conștientizare și respectul față de celălalt. Artele plastice îmbunătățesc abilitățile perceptive și cognitive. Studiul realizat de Chapman, cu mai mult de 2000 de copii, a descoperit că elevii care au urmat *curriculum*-ul artelor au înregistrat rezultate mult superioare în gândirea creativă, de rezolvare a problemelor, în auto-exprimare, în asumarea de riscuri, precum și la nivelul cooperării, față de cei care nu au urmat acest *curriculum* [Chapman, 1998]. Artele sunt deschise oricărei participări, nu există bariere de rasă, religie, cultură, spațiu geografic sau niveluri socio-economice.

Există o nevoie universală de cuvinte, muzică, dans și arte vizuale pentru a da expresie tendințelor înnăscute ale spiritului uman [Eisner, 1987].

Intervenția prin artă în școală

Colaborarea cu școlile – lucrul în parteneriat. Este în interesul cel mai mare al copilului ca diferiți specialiști (profesori, terapeuții ce folosesc *art terapia*, lucrători din comunitate, părinții ș.a.) să lucreze și să reflecteze împreună asupra activității copilului în școală. Atunci când își reunesc eforturile, specialiștii trebuie să recunoască și să devină conștienți de granițele specifice ale propriei lor profesii, dacă se vor afla într-un rol complementar, formându-și o viziune holistică asupra copilului. Aceasta este important, mai ales atunci când se lucrează cu copii a căror viață a fost fragmentată de război sau de violența politică.

A lucra cu profesorii și cu personalul de sprijin. Terapia prin artă constituie un mijloc excelent în cunoașterea de sine și de aceea, nu rămâne doar un privilegiu al terapeuților ci, poate avea efecte benefice în aplicațiile școlare, realizate de profesori specializați. Integrarea unui serviciu de terapie prin artă în școli constituie oportunitatea prin care profesorii pot consulta și superviza copiii retrași, izolați cu care lucrează [Rusu, Chandrinou, 2013]. Aceasta poate oferi o structură în care profesorii pot pune întrebări

[3]Fiske, A., *Champions of Change*, New York, Harper Colphon, 1999, p. 155-162.

dificile, adresându-se impactului emoțional asupra lor înșile – ocupându-se de astfel de probleme – și ascultând poveștile despre traumele acestor copii.

Prezentarea ipotezelor de lucru

Ipotezele de lucru. Experimentul a pornit, având în vedere următoarele premise practice și teoretice (ipoteze):

I. Intervenția prin artă ajută la cunoașterea (și auto-cunoașterea) mai bună a elevului și contribuie la îmbunătățirea relațiilor educator-elev;

II. Exprimarea prin desen a emoțiilor (pozitive sau negative) contribuie la realizarea unui mai bun echilibru psihic și comportamental;

III. Intervenția prin artă în școală contribuie la optimizarea comportamentală și este un instrument ce ajută la combaterea fenomenelor de marginalizare și de insucces școlar.

a. Aplicația practică

Prezentarea intervenției prin artă. Un proiect experimental, desfășurat începând cu anul 2020-2021, la Școala Gimnazială ”Titu Maiorescu” din Iași a constat în abordarea unor teme de cunoaștere (auto-cunoaștere) psihologică prin intermediul desenului, în activitățile extra-curriculare. Au participat la experiment un număr de 210 elevi, cu vârste cuprinse între 9 și 11 ani și au fost însumate 320 de lucrări realizate de ei.

Desenele copiilor s-au axat pe o serie de tematici, între care, cele mai importante, au fost: portretul, emoții pozitive (bucurie, entuziasm, patriotism, surpriză), sentimente față de familie și școală, față de ceilalți și față de natură, emoții negative (furie, agresivitate, tristețe, plâns).

b. Analiza și interpretarea rezultatelor

Emoțiile. La vârsta școlară mică (9 – 10 ani), trăirile afective sunt caracterizate, în general, de o mai mare plasticitate, de intensitate, cu tendința de a le exprima în mod spontan și sincer. Este vârsta la care începe procesul de cunoaștere de sine, în corelație directă cu o mai bună cunoaștere și înțelegere a lumii în care copilul trăiește.

Intervenția prin artă realizată de noi, a avut ca scop tocmai această exprimare a trăirilor emoționale ale copiilor, dezvoltarea abilităților lor de înțelegere și de recunoaștere a diferitelor sentimente și emoții. Astfel, regăsim în imaginile desenate de copii o multitudine de emoții exprimate într-un mod original și inventiv, având uneori o conotație pozitivă iar alteori, o încărcătură emoțională negativă.

Sentimentele pozitive cuprind nu doar bucuria jocului, a integrării în natură dar și bucuria relaționării empatice cu educatorul (care oferă dragoste, protecție, grijă, duioșie), cu membrii familiei (frați surori, verișori) și nu în ultimul rând, cu prietenii pe care îi întâlnesc în fiecare zi, la școală (Figura 1). Sentimentele pozitive față de școală – temă principală în demersul experimental – sunt reflectate într-un procent covârșitor (90%), în desenele realizate de copii. Pare însă, că nici nu s-ar putea altfel, atâta timp cât școala oferă nenumărate situații ce aduc bucurie și pe care copiii nu le pot ignora. O mai mică parte dintre desene (20%) accentuează sentimentul bucuriei excepționale de a studia cu minuțiozitate, de a asimila cunoștințe, de a afla cât mai multe lucruri, mergând la școală sau citind cât mai mult.

Portretistica oferă un palier larg al tipologiilor umane, zugrăvite pe hârtie de copii, așa cum le percep ei. Vedem fețe vesele, iubitoare, gingașe sau mai dure, priviri ”șmechere”, glumețe, interogatoare sau preocupate de educația copilului. Sentimentele pozitive împărtășite se referă de asemenea și la manifestările prin dans sau joc (Figura 2). Aceste imagini surprind, totodată, și bucuria reîntâlnirii cu învățătoarea și colegii, satisfacția de a

învăța, dar și de a se bucura de joaca din pauze. Școala înseamnă pentru copii o manifestare colectivă a unor sentimente pozitive (serbări dedicate naturii, școlii, sărbătorilor creștine). Dintre acestea nu lipsesc nici sentimentele patriotice, ideea de a aparține unui popor, unei țări, România (Figura 2). *Sentimentele față de natură* sunt transfigurate într-o personificare a elementelor naturii (copaci, flori, râuri) care sunt umanizate, exprimând ele însele, diverse trăiri emoționale, analoge trăirilor proprii.

Sentimentele și ***emoțiile hipotonice***, cu o conotație ***afectivă negativă,*** sunt prezente într-o proporție considerabilă (40%) (Figura 3 și Figura 4). Plânsul, fără a i se explica neapărat cauzele, apare în diverse ipostaze, ca picături de ploaie, ca lacrimi pe obrajii copiilor sau părinților, ca frunze ce cad sau ca lacrimi ale norilor, ca o comuniune cu însăși ”tristețea naturii” (Figura 3). Tristețea este reflectată și de culorile închise alese de copii (negru, verde închis, mov închis). Interesantă este sesizarea ***nuanțelor bivalente ale plânsului***, de tristețe dar și de bucurie, ceea ce reflectă o dezvoltare emoțională deosebită a unora dintre copii (10%).

Am întâlnit și câteva desene (5%) ce reflectă violența directă a părinților față de copii, ceea ce ne informează indirect, asupra unor traume constante ale copilului, venite din partea familiei (părinți, frați mai mari) (Figura 5). O imagine interesantă este cea a *clown*-ului trist, prin care concluzionăm înțelegerea de către copil a măștilor sociale, cum ar fi pretenția de bucurie, când de fapt, există un motiv serios de întristare. Descrieri foarte vii și ingenui regăsim în cazul *furiei,* stării de *nervozitate* și a *agresivității* (Figura 5). Tușele îngroșate, colorate în roșu sau negru, ca extreme coloristice și energetic-afective, reprezintă expresii clare privind conștientizarea naturii negative, distructive, a acestor tipuri de manifestări. Este identificat și *egoismul* sau *infatuarea* exagerată iar *irascibilitatea* este ”denunțată” ca un aspect negativ al personalității (Figura 5). Emoții negative am regăsit exprimate și în legătură cu moartea sau starea de boală a unuia dintre părinți sau a bunicilor (Figura 4). Având un impact fundamental asupra vieții afective a copiilor, starea de sănătate a părinților și bunicilor se reflectă adesea în desenele lor (30%).

Este interesant să regăsim sentimentul de ***auto-culpabilizare*** (10%) la copiii de această vârstă, ceea ce ne indică unele greșeli educative făcute în familie sau în școală. Greșelile copiilor nu trebuie să ducă la culpabilizare ci, la corectarea lor și la asimilarea informațiilor (datelor sau conduitelor) ce trebuie folosite în diferite situații. Atitudini și emoții negative apar și în imagini direct culpabilizatoare, când copiii simt că sunt blamați, fie de o entitate superioară (Dumnezeu), de natura însăși, sau de părinți (50%) (Figura 4 și Figura 6). Regăsim în desene reprezentarea morții (10%), ceea ce, pentru un copil de această vârstă este un fapt traumatic emoțional, față de care un consilier, psiholog, poate interveni și discuta anumite aspecte legate de durere și pierdere sau legate chiar de ”misterul” morții. Șocantă este regăsirea printre desene a temei părăsirii familiei de către mamă, plecată să muncească în altă țară: tatăl și frații se țin de mână iar locul mamei este un dreptunghi gol deasupra căruia copilul notează: ”mama mea” (Figura 6).

Putem spune deci, că prin desenele realizate, copiii au dezvăluit o parte importantă a lumii în care ei își duc existența și au făcut referire, indirect, la starea lor emoțională, la calitatea relațiilor cu părinții și colegii/prietenii de joacă. Toate aceste informații sunt extrem de prețioase pentru educatori, care pot interveni în situațiile de traumă, pierdere sau rele tratamente aplicate copiilor, contribuind la soluționarea lor, din punct de vedere psihologic dar și social.

c. Consecințe psihologice ale intervenției prin artă.

Consecințele psihologice observate în urma desfășurării acestei intervenții prin artă în școală, aduc în discuție laturile principale ale personalității, și anume: dimensiunile de natură ***cognitivă, afectivă*** și ***comportamentală.***

Dimensiunea cognitivă, în experimentul nostru, se referă la:

1. ***auto-cunoaștere;***
2. *capacitatea de* ***identificare*** *a propriilor emoții/stări afective;*
3. *capacitatea intelectuală/mentală de* ***a reda printr-o imagine logică*** *(pe un chip uman) expresia exterioară, de manifestare a unei emoții;*
4. *aceste creații artistice sunt un bun prilej pentru îmbogățirea universului* ***cunoașterii umane*** *de la vârste mici.*

Dimensiunea afectivă implicată în desfășurarea intervenției prin artă a relevat următoarele aspecte specifice:

1. *puterea interioară de* ***a trăi*** *și în același timp de* ***a se detașa*** *de o emoție anume;*
2. *dobândirea unei diversități afective, amplificarea* ***sensibilității emoționale*** *(a* ***granularității*** *emoționale), știind că persoanele cu o mai mare granularitate și plasticitate a eu-lui, vor avea reacții emoționale mai diverse și se vor adapta mai ușor la vârste adulte [Barrett, 2006];*
3. *dezvoltarea* ***empatiei****, a capacității de a recunoaște și înțelege și chiar de a resimți emoțiile celorlalți;*
4. *dezvoltarea abilităților intelective legate de înțelegerea unor aspecte interrelaționale, a unor realități ale vieții. Vorbim deci și de o* ***maturizare afectivă și emoțională****.*
5. ***regăsirea de sine*** *în cadrul grupului uman, prin emoții și trăiri afective comune.*

Dezvoltatea creativității cuprinde aspecte precum:

1. *dezvoltarea* ***imaginației****, a ingeniozității dar și* ***unicității*** *Eu-lui.*
2. *creativitatea copiilor este stimulată prin dorința de a căuta, de a exprima forme originale ale unei teme comune, propuse de profesor.*
3. *pot fi descoperiți astfel,* ***copii talentați*** *care, mai târziu pot alege creația artistică drept carieră profesională.*
4. *capacitatea de orientare a creativității individuale spre un* ***scop bine determinat****. Educarea fanteziei în urmărirea unui scop care va fi ulterior înlocuit cu un ideal personal.*
5. *amplificarea* ***spiritului inovativ*** *exprimat în forme creative, educarea în spiritul explorării, dorinței de a descoperi, de a inventa și de a crea [Munteanu, 1994].*

Domeniul ***conduitelor*** este complex și, la această etapă de vârstă el deține un rol deosebit în procesul de adaptare și integrare în grup și societate. Elementele specifice identificate în studiul propus de noi, sunt următoarele:

1. *În plan* ***comportamental,*** *intervenția prin artă are un impact important și de multe ori, observabil: efectul* ***cathartic*** *este liniștitor, relaxant și oferă o sursă de gânduri pozitive despre sine și ceilalți, ajutând la eliminarea eventualelor tensiuni psihice sau frustrări acumulate.*
2. *Redefinirea* ***imaginii de sine****, creșterea încrederii în sine raportată la o cunoaștere prin interacțiune cu educatorul și cu ceilalți colegi.*
3. ***Cunoașterea*** *și* ***înțelegerea emoțiilor*** *duce automat la necesitatea de a găsi modalități de* ***auto-control emoțional*** *(de ex. a conștientiza faptul că agresivitatea, răzbunarea sunt aspecte negative comportamentale, atrage după sine necesitatea ca ele să fie reglate, controlate).*
4. *Împărtășirea experiențelor și impresiilor personale cu ceilalți colegi, dezvoltarea* ***sentimentului de integrare*** *(de a aparține unui grup de aceeași vârstă, cu aceleași preocupări, tendințe și idealuri).*

Copiii care au participat la acest experiment au devenit mai cooperativi, mai activi și, totodată, conduitele agresive sau reacțiile de iritare au fost vizibil ameliorate, manifestând un comportament mai temperat. Relațiile interpersonale au avut mult de beneficiat, după cum arată și răspunsurile copiilor la un interviu sumar.

Faptul remarcabil obținut prin acest experiment (relatat atât de cadrele didactice implicate, cât și de părinți), este acela de deschidere și de comunicare părinte-copil și educator-elev, situație în care, avem de-a face cu o mai bună înțelegere a dorințelor sau nemulțumirilor copiilor în procesul educativ sau chiar în viața lor familială. Dorința de a desena din nou diferitele teme propuse, ne indică această nevoie constantă de comunicare, de rezolvare a unor conflicte și defulare a unor tensiuni ce se acumulează inevitabil, în decursul timpului. Doar acolo unde, aceste tensiuni depășesc intensitatea unei vieți normale, acolo unde intervin traume și frustrări semnificative, este nevoie de intervenția psihologului școlar sau a consilierului școlar. Altfel, o bună comunicare, empatică, condescendentă și necondiționat pozitivă față de copii poate sprijini surmontarea dificultăților relaționale cotidiene pe care le întâmpină aceștia.

Putem afirma că intervenția prin artă a avut un efect profund asupra întregii personalități a copiilor. Ei s-au regăsit astfel, într-un centru de interes, oferit de educator, ceea ce i-a făcut mai atenți, mai cooperativi și mai eficienți în raport cu sine dar și cu ceilalți. Intervenția prin artă în școală a oferit rezultate benefice și de aceea, experiențe de acest gen trebuie repetate periodic în grupurile de copii.

Concluziile cercetării

Prima dintre ipotezele propuse este confirmată pe deplin de rezultatele obținute, întrucât intervenția realizată a oferit o multitudine de informații privind personalitatea elevilor participanți la experiment, ceea ce a avut efecte imediate asupra cunoașterii și auto-cunoașterii elevilor. Se poate afirma, că abordarea emoțiilor în desenele copiilor poate deveni un mijloc expresiv de cunoaștere a lor, a trăirilor lor emoționale ca efect al ambientului relațional. Varietatea sentimentelor și emoțiilor, nuanțele afective surprinse de copii în imagini și culori ne arată faptul că la vârsta cuprinsă între 9 și 11 ani, copiii experimentează trăiri emoționale foarte diverse și intense, care le marchează mai târziu profilul emoțional, personalitatea, în general, dar și conduita lor ulterioară. Vedem astfel, emoții desfășurate în fața noastră, prin desenele copiilor ceea ce va ajuta un educator (sau psiholog, consilier școlar) să înțeleagă unde se poate lucra cu acel copil, ce elemente ale personalității sale sunt sau nu afectate, putând fi luate anumite măsuri educative de optimizare.

În ceea ce privește a doua ipoteză, ea pare să fie confirmată de entuziasmul și dorința copiilor de a desena temele propuse, iar această exteriorizare a contribuit în mod observabil la o detensionare și la o mai bună integrare a elevilor în grup. În cazul copiilor care reflectă în desenele lor agresiuni parentale, se poate lua legătura cu familia și supuse discuției aceste aspecte care pe copil l-au impresionat și l-au traumatizat. Beneficiul exprimării emoțiilor prin desen este acela că el oferă educatorului, un mijloc de cunoaștere superioară a elevilor săi (ceea ce face parte și din sarcinile sale didactice) și își poate adapta comportamentul în funcție de un profil personal marcat de delicatețe emoțională, timiditate, sau dimpotrivă, o emoționalitate redusă, lipsită de prea multă diversitate în manifestare. În concordanță cu cercetările asupra emoțiilor, realizate de cercetătoarea americană Lisa Feldman Barrett, registrul emoțional al persoanelor care acced la o bună adaptare este variat și foarte diversificat. Ea folosește conceptul de ”granularitate emoțională”, prin care reflectă capacitatea emoțională sensibilă, empatică a unui individ de a resimți cât mai multe emoții, ale sale și ale celorlalți. Cu cât avem abilitatea de a înțelege și aborda lucrurile din mai multe perspective, cu atât crește capacitatea de a ne adapta situațiilor noi, de a depăși momente dificile din viață sau traumele psihice.

În ce privește cea de-a treia ipoteză propusă, menționăm că durata experimentului, dar și numărul redus al situațiilor de abandon sau insucces școlar nu ne-au permis să tragem concluzii edificatoare. Cu toate acestea, ***intervenția prin artă în școală*** poate deveni un obiectiv afectiv-emoțional în relația educator-elev și poate avea, pe termen lung consecințe evolutive importante, cu referire la atingerea idealurilor personale și a succesului în activitate. Copiii trebuie deci, stimulați [Doncean, Doncean, 2019]:

- *Să aibă diverse trăiri emoționale (rolul artei exact acesta este: teatrul, jocul, pictura oferă posibilitatea trăirii, experimentală și în completă siguranță, a tuturor emoțiilor umane).*
- *Să fie capabili să-și interpreteze propriile emoții, să înțeleagă proveniența lor (îmbufnarea, supărarea - care au drept cauză, micul egoism personal).*
- *Să fie capabili de a interpreta și înțelege (să justifice) sentimentele și trăirile celorlalți din jur.*
- *Să devină capabili, la un moment dat, să controleze anumite sentimente negative sau emoții intempestive, de nervozitate, neplăcere sau agresiune față de anturaj, față de colegii de clasă/de joacă sau față de familie.*

Rezultatele acestui experiment se adresează mai ales consilierului/psihologului școlar, dar și educatorilor, care au la îndemână, în acest fel, un mijloc excepțional, ca și conținut, ca și valoare, pe care îl pot utiliza în activitatea lor. O analiză atentă și o interpretare corectă a acestor desene oferă o îmbogățire a cunoașterii elevilor, a relațiilor cu aceștia și, în cele din urmă, conferă o mai mare eficientizare a actului didactic și a însuși procesului de învățământ.

În mod sintetic, putem spune că intervenția prin artă în școală are efecte specifice,deosebit de interesante, asupra copiilor, întrucât poate conduce la:

- *îmbunătățirea stării emoționale prin modelarea imaginii de sine și a încrederii în sine;*
- *dezvoltarea intercomunicării (cu colegii și cu semenii, în general);*
- *depășirea anxietății;*
- *asigurarea unui sentiment de confort prin aceste activități;*
- *formarea capacității de a reacționa adecvat în diversele situații de viață cotidiană;*
- *dezvoltarea abilităților de muncă;*
- *educarea și dezvoltarea capacităților cognitive;*
- *dezvoltarea și antrenarea motricității generale și fine;*
- *prevenirea / ameliorarea tulburărilor de vorbire și de exprimare;*
- *dezvoltarea și antrenarea simțului formelor, culorilor și a expresivității artistice*.

Arta, ca mijloc terapeutic începe tot mai mult să devină un sprijin în optimizarea ființei umane moderne, dezvoltându-i abilitatea autocunoașterii, auto-reglării emoționale și comportamentale. Într-un viitor apropiat, vom ajunge să urmărim educarea unor persoane nu doar inteligente în sensul dat de coeficientul de inteligență al lui Gardner, dar mai ales, formarea unor persoane capabile de auto-cunoaștere și auto-control, adică, dezvoltate emoțional și interrelațional [Gardner, 1993].

BIBLIOGRAPHY

1. Barrett, Lisa, F., (2006), *Solving the emotion paradox: Categorization and the experience ofEmotion*, in *Personality and Social Psychology Review*, 2006/10, 20-46.

2. Chapman, R. (1998), *Improving student performance through the arts*. Principal. 20-26.

3. Doncean M, Doncean Gh.(2019), *Teoria rezolvării problemelor creative sub aspectul cercetării socio-economice* , în volumul "Realizarea de sine. Interpretării psihologice și educative" (coord. M Rusu), Editura ARS LONGA, pp. 49-55
4. Eisner, E. (1987), *Why the arts are basic.* Instructor's 3R's Special Issue. 34-35.
5. Faison, H., (2000), *Is anyone out there listening?.* Foundation for Academic Excellence Symposium, Haskell.
6. Fiske, A., (1999), *Champions of Change*, New York, Harper Colphon.
7. Gardner, H., (1993), *Multiple intelligence: theory in practice*, New York, Basic Books.
8. Jensen, E., (2001), *Arts with the brain in mind*. Alexandria, Va., Association for Supervision and Curriculum Development.
9. Munteanu, Anca, (1994), *Incursiuni în creatologie*, Ed. Augusta, Timişoara.
10. Neacşu, Gh., (1998), *Procesul de creatie artistica* (I), in: "Revista de Psihologie", nr. 3-4, pag. 167-179.
11. Oprescu, Nicolae, (1996), *Pedagogie*, Editura Fundaţiei "România de Mâine", Bucureşti.
12. Rusu, Marinela,(2014), *Dimensiuni ale dezvoltării conștiinței prin artă*, în "Artă și Personalitate", vol. I, coord. M. Rusu, Ed. Ars Longa, Iași, p. 78.
13. Rusu, Marinela & Benescu, Gabriela, (2014), *Educație și optimizare personală prin artă*, în "Artă și Personalitate", vol. II, Ed. Ars Longa Colecția Academica, 2014, p. 37.
14. Rusu, M. și Chandrinou, Th., (2013), *Terapia prin artă – coordonate generale*, în vol."Manifestarea și auto-reglarea emoțiilor", coord.M. Rusu, Ed. Ars Longa, Iași, 2013, p. 142.
15. Şchiopu, Ursula, (1999), *Psihologia artelor*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti.

Anexa nr. 1

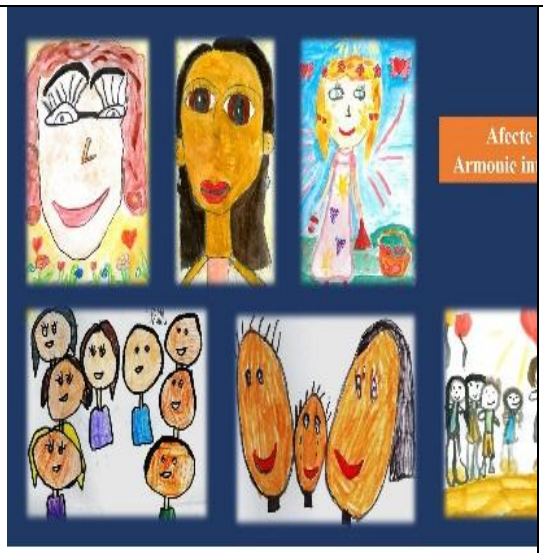

Figura 1. Afecte pozitive

Figura 2. Sentimente împărtășite

Figura 3. Lacrimi de supărare și de bucurie.

Figura 4. Teama de moarte și însingurare

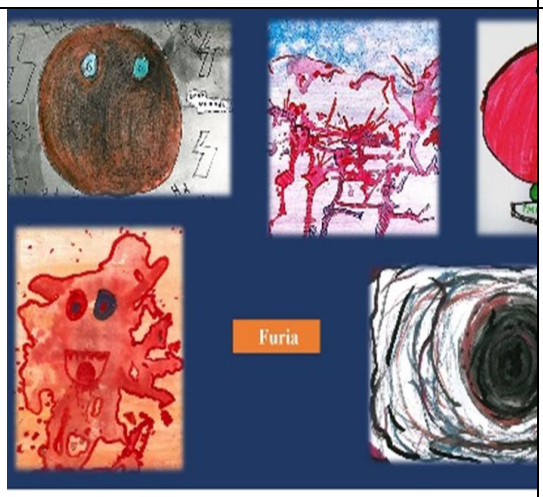

Figura 5. Furia, nervozitatea și agresiunea.

Figura 6. Traume psihice

REALITY AND THEORY IN DEALING WITH CONFLICTING PRINCIPLES OF LAW

Alexandru Sava
Researcher III, PhD, Romanian Academy, Iaşi Branch

Abstract: While at the level of international jurisdiction conflicts are dealt with by means of institutions which effectively realize the coercive attribute of the state, in the domain of conflicts between states, there is no certitude for the international principles of law to be respected. All that has been obtained, for a century, in codifying justice and equality in rights and obligations, is fading away in the favor of the notion of interest. But unlike, for example, in implementing the negotiated justice on the basis of the mutual interest of the parties, in which freedom and equality of rights are observed, in the international domain force can be a substitute for equality concern. The reality of the coexisting principles of law is no longer the object of negotiations into finding solutions. With an interest no longer mutual, the rule of law is suspended until circumstances of a new international reality will allow recovering humanity.

Keywords: reality, theory, law, institutions, interest

Introducere

Crearea dreptului international a parcurs un drum sinuos, pe parcursul căruia cel puțin două conflagrații mondiale au făcut astfel încât prescripțiile sale să nu fie respectate. De mai bine de 75 de ani însă, urmare a eforturilor susținute ale tuturor celor implicați, în primul rând ale autorilor de drept, comunitatea internațională dispune de un set de prevederi care, atunci când a fost cazul, a oferit calea de urmat pentru aplanarea și închidrea tuturor conflictelor și a crizelor internaționale de orice fel. Organizația Națiunilor Unite, prin intermediul instituțiilor specializate, a dovedit că dreptul international este eficient și, până la urmă, normele sale sunt respectate și puse în aplicare. Aceasta până de curând, când prin atitudinea sa, un stat membru al comunității internaționale încearcă să dovedească faptul că legea internațională poate fi încălcată atunci când interesul acelui stat o cere, deci că efortul conjugat al mai multor generații de teoreticieni în dreptul international a fost de prisos.

1. În dreptul internațional, realitatea conflictelor între prevederile unor principii este complicată de faptul că forța coercitivă este relativă. Aceasta înseamnă că, spre deosebire de situația din dreptul intern, reacția după încălcarea unei norme de drept internațional este oarecum întârziată, iar efectul așteptat nu este unul garantat. Cu alte cuvinte, prioritatea care i se dă unuia sau altuia dintre principiile conflictuale nu mai depinde întotdeauna de rezultatul unor negocieri între părțile interesate. Există cazuri rarisime, când una din cele două părți procedează, pur și simplu, conform intereselor sale, fără să mai țină cont de argumentele și de opoziția părții cu interese contrarii, fără să mai accepte dialogul ca modalitate de rezolvare a diferendelor. În mod normal, o asemenea atitudine, evident contrară exigențelor oricărei norme sau principiu de drept international, atrage o reacție a celorlalte state, ca membre ai comunității internaționale. Aceste reacții însă, corespund unor stipulări din tratatele internaționale la care statele sunt semnatare, care urmează un traiect conform „scalei" gravității tipului de încălcare a principiilor și normelor. Or, se pare că și în acest caz, uneori, interesul ajunge să fie precumpănitor, adică alegerea uneia sau alteia dintre sancțiuni să nu mai fie determinată strict de gravitatea încălcării normei internaționale (sau de importanța acesteia din urmă), ci de considerații extranee cauzei, dar pe care unul sau mai multe state

decidente ale sancțiunii le tratează ca fiind suficient de importante pentru a fi preferate: de exemplu, forța militară a statului care a încălcat legea, sau diverse interese economice comune, în care opinia sau atitudinea statului respectiv are un rol decisiv.

În acest material voi analiza situația care decurge din conflictul dintre principiile suveranității statului și cel al autodeterminării popoarelor. Pe scurt, problemele apar la punerea în practică a prevederilor celor două principii, deci la exercitarea drepturilor conținute în dispozitivul principial. Pe de o parte, organele de decizie în stat au monopol absolut asupra a tot ceea ce privește granițele țării și activitatea cetățenilor țării în interiorul acestor granițe. Pe de altă parte, o minoritate etnică are dreptul de a-și stabili o formă de autodeterminare, care, uneori, poate merge până la autonomie, sau chiar independență, ceea ce implică desprinderea efectivă față de orice efect pe care deciziile guvernului din acel stat le poate avea asupra cetățenilor care au etnia respectivă. Aceasta înseamnă autoguvernare, care, la rândul său, se poate prezenta în diferite forme de radicalitate. De fapt însă, auto-determinarea este un concept care nu poate fi întotdeauna acceptat în formele sale extreme (secesiune), fiind în întregime dependent de context. „Întrebările privind drepturile minorităților au continuat să fie considerate în cea mai mare parte prin spectrul drepturilor membrilor *individuali* [subliniere în textul original] ai grupurilor minoritare, prin intermediul diverselor instrumente privitoare la drepturile omului – în special Art. 27 din Pactul internațional pentru drepturile civile și politice. [adoptat de Adunarea Generală a O.N.U în dec. 1966] Or, asta e ceva total diferit de a recunoaște dreptul colectiv al minorităților la auto-determinare.”[1]

Conceptul de suveranitate este legat de cel al non-intervenției altor state în orice domeniu care ține de puterea de decizie internă a statului suveran. „Dacă statele își susțin dreptul de neamestec în treburile interne, acestea au datoria să permita altor state să procedeze la fel. Aceasta implică un principiu de integritate teritorială […] alte (state) nu trebuie să încerce să deposedeze (un stat suveran) de părți din teritoriul său.”[2]

În cazul statelor cu organizare de tip federativ, autonomia regiunilor federate este oricum acceptată. În situația statelor naționale, de regulă constituțiile acestora interzic, în mod expres, orice formă de autoguvernare pentru popoarele de altă etnie decât cea majoritară. „Dacă statele au jurisdicție definitivă în cadrul teritoriilor lor și dacă principiul integrității teritoriale este acceptat, înseamnă că o minoritate dintr-un asemenea stat nu are dreptul să conteste acea jurisdicție, ori să încerce o modificare a granițelor prin secesiune”[3] Dacă totuși o majoritate a persoanelor aflate în această situație își doresc autodeterminarea, guvernul poate accepta negocieri cu reprezentanții celor care solicită aceasta, în virtutea faptului că voinței populare trebuie să i se recunoască însemnătatea. Aceasta nu înseamnă că reprezentanții statului sunt obligați să accepte pretenții de autonomie și autoguvernare care exced specificului unui stat national unitar. Spre exemplu, guvernul spaniol nu a recunoscut efectele referendumului organizat în Catalonia în 2017, prin care această regiune își declara independența față de Spania, declarând că organizarea sa a fost ilegală, deoarece este contrară prevederilor constituționale. Pe de altă parte, în Scoția a fost organizat un referendum similar, cu privire la o posibilă independență față de Regatul Unit, dar guvernul central din Londra a fost de acord cu organizarea sa. Trebuie menționat însă că organizarea politică a Marii

[1] Aleksandar Pavkovic, Peter Radan, „In Pursuit of Sovereignty and Self-Determination: Peoples, States and Secession in the International Order”, Macquarie Law Journal, 2003, vol. 3, pp. 10-11 (trad. A.S.) https://research-management.mq.edu.au/ws/portalfiles/portal/17090721/mq-4466-Publisher+version+%28open+access%29.pdf

[2] Neil MacFarlane, Natalie Sabanadze, „Sovereignty and self-determination: Where are we?”, *International Journal*, vol. 68, No. 4, Dec. 2013, pag. 611 (trad. A.S.). https://www.jstor.org/stable/24709362?read-now=1&refreqid=excelsior%3A122dfc66602ff3486f29bbcd7397142f&seq=3

[3] Idem, pag. 611.

Britanii este mai apropiată de cea a unui stat federat, comparativ cu cea a Spaniei. Întâmplător, situația este diferită și din punctul de vedere al efectelor: Catalonia n-ar mai fi făcut parte din Uniunea Europeană, pe când Scoția, dimpotrivă, ar fi putut să ceară aderarea/menținerea în Uniune, Marea Britanie ieșind, după cum se știe, din organizația europeană pe 31 ianuarie 2020.

Atunci când sunt incidente situații deosebite, de violență ori alte încălcări ale drepturilor omului, s-a susținut faptul că implicațiile conceptului de suveranitate ar trebui relativizate prin introducerea unui nou principiu – cel al responsabilității internaționale, sau chiar al datoriei de a proteja pe cei aflați în primejdie/suferință: „Suveranitatea, în înțelesul traditional, implică non-intervenție. Aplicarea tradițională a normelor de suveranitate pune o constrângere semnificativă asupra implementării drepturilor internaționale ale omului în cadrul jurisdicției interne. Regula datoriei [responsabilității] de a proteja, pune la întrebare exclusivitatea principiilor suveranității și al non-intervenției. Mai mult, în situații când există riscul de a nu putea proteja comunități individuale din cadrul unui stat, normele de protecție și drepturile omului pot contesta principiul integrității teritoriale, prin remediul secesiunii."[4] În volumul citat, autorii remarcă faptul că, atunci când normele de aplicare a principiilor respective sunt neclare sau contradictorii, ne putem aștepta la efectul impredictibilității și instabilității sistemului asupra cărora acestea se referă.[5]

Această noțiune a responsabilității de a proteja a stat, desigur, la baza hotărârii guvernelor de a preveni situații de o gravitate extremă, de genul celor care au avut loc spre sfârșitul secolului al XX-lea și începutul celui următor. „Doctrina R2P (*responsibility to protect*) a fost creată de către [autorii și practicienii] de drept international ca răspuns la eșecul comunității internaționale de a preveni sau reacționa în mod eficient la comiterea de genocid, crime de război, crime împotriva umanității și a purificării entice în Rwanda, Bosnia, Haiti și în alte locuri[…] Unii autori de drept internațional susțin că R2P conceptualizează suveranitatea ca un construct legal și extinde măsurile aflate la dispoziția comunității internaționale pentru prevenirea pașnică a conflictelor letale. În raportul Comisiei Internaționale pentru Intervenție și Suveranitate Statală (ICISS) „Responsabilitatea de a Proteja", se pune accent pe intervenția militară ca o componentă cheie a R2P. Alții, însă, susțin că R2P nu face decât să ofere noi justificări legale pentru folosirea forței."[6] În această privință, Susan Breau este de părere că există trei fațete ale principiului responsabilității de a proteja: responsabilitatea de a preveni, responsabilitattea de a reacționa și responsabilitatea de a reconstrui.[7]

Probleme suplimentare apar atunci când un stat își justifică folosirea forței militare și invadarea altui stat, prin dorința de a veni în ajutorul minorității etnice din statul invadat, deși acesta din urmă are organizare național unitară și nu a recunoscut dreptul acelei minorități la organizarea unui referendum privind independența. Războiul de agresiune, chiar dacă nu este astfel denumit de către statul invadator, este interzis de comunitatea internațională, toate tratatele de drept internațional făcând referire expresă la această interdicție. Invazia armată a

[4] Op. cit., pp. 609-610 (trad. A.S.).

[5] „Fără un indicator consistent și eficient, comportamentul adecvat nu poate fi identificat, iar statele pot justifica o atitudine agresivă în interes propriu. De exemplu, […] în 2008, Rusia și-a justificat în parte invazia Georgiei prin trimiterea la norme referitoare la genocid și la protecția persoanelor civile aflate în conflict." - Neil MacFarlane, Natalie Sabanadze, op. cit., pag. 610 (trad. A.S.)

[6] B. Welling Hall, Nadira Khudayberdieva, „International Law and the Responsibility to Protect", *International Studies*, International Studies Association and Oxford University Press, 28 aug. 2019 (Summary) (trad. A.S.) https://oxfordre.com/internationalstudies/view/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-231

[7] Susan Breau, „The Responsability to Protect in International Law – An Emerging Paradigm Shift", *Routledge*, 2018, 324 pag. (Book Description). https://www.routledge.com/The-Responsibility-to-Protect-in-International-Law-An-Emerging-Paradigm/Breau/p/book/9781138614314#

Rusiei, declanșată la 24 februarie 2022 împotriva Ucrainei, fără nici o declarație prealabilă și în lipsa unei provocări din partea statului invadat, nu poate fi calificată decât ca un război de agresiune, chiar dacă guvernul rus l-a denumit „operațiune specială". Pe parcursul acestei intervenții militare, soldații rusi au comis acte care, conform Amnesty International, sunt pasibile a fi declarate crime de război[8]. De asemenea, invazia a declanșat un val de refugiați ucraineni către țările vecine, care nu a mai fost întâlnit de la cel de-al doilea război mondial.

2. Se pare totuși că nici până astăzi nu există o ordine definitivă de preferință pentru rezolvarea acestui tip de conflict principial. O mare parte dintre autori acordă prioritate principiului suveranității, dar există totuși suficiente cazuri în care doctrina judiciară a dat câștig de cauză autodeterminării. Vita Gudeleviciute[9] pornea de la ipoteza prevalenței principiului autodeterminării, ca un drept fundamental al omului prevăzut de către dreptul internațional. „Principiul integrității teritoriale este considerat ca fiind unul de primă importanță pentru obținerea și menținerea securității internaționale și a stabilității în lume. […] Totuși, nu e suficientă prezervarea păcii între state, pentru că obținerea păcii în interiorul statelor nu e mai puțin importantă. […] Dar aceasta este valabil doar dacă cei care doresc autodeterminarea (și chiar secesiunea) reprezintă întreaga populație din zona respectivă. Dacă e vorba doar de o minoritate, aceasta, conform dreptului internațional, nu poate invoca principiul autodeterminării în scopul obținerii secesiunii, astfel că principiul integrității teritoriale (al suveranității) rămâne prevalent."

Chiar dacă auto-determinarea este o formă de exprimare a liberei voințe, care este un drept al omului care nu poate fi îngrădit, aceasta este valabil numai în măsura în care se respectă legea penală aplicabilă pe acel teritoriu. În plus, așa cum am vazut, nu oricărui tip de grup de persoane și nu în orice circumstanță i se recunoaște dreptul la auto-determinare. Dar, chiar dacă admitem că, în cazul conflictului între Rusia și Ucraina, minoritățile ruse din estul și sudul Ucrainei ar avea dreptul la auto-determinare, inclusiv pe cel de a organiza un referendum pentru autonomie și apoi pentru recunoașterea independenței de Ucraina (ceea ce, de altfel, s-a și întâmplat, Rusia fiind însă singura țară care a recunoscut această independență) - în pofida realității că Ucraina este un stat național unitar -, totuși, chiar și în această situație pur ipotetică nu se poate admite, deoarece nici un text de normă de drept internațional nu o acceptă, realizarea acestui fapt prin utilizarea forței armate de către statul care are interes să invoce dreptul la auto-determinare.

Chiar dacă există un acord între autorii de drept internațional că, pentru a preveni exacerbarea violenței și nerespectarea drepturilor omului în ceea ce privește asigurarea statutului minorităților, guvernele trebuie să se îngrijească de menținerea unui climat intern care să ofere un grad suficient de ridicat de toleranță pentru solicitările legitime ale minorităților, „multe documente internaționale au stabilit că auto-determinarea este un drept, dar acesta nu a fost niciodată definit".[10] În cazul războiului de agresiune al Rusiei asupra Ucrainei, principiul răspunderii de a proteja și o eventuală acțiune militară purtată sub această motivație, ar trebui să ofere protecție nu minorității ruse din estul și sudul Ucrainei, ci populației majoritare ucrainene, care are de suferit în propria sa țară, un număr extrem de mare de ucraineni fiind nevoiți sa-și părăsească locuințele și țara pentru a scăpa cu viață.

---

[8] https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/05/ukraine-russian-forces-must-face-justice-for-war-crimes-in-kyiv-oblast-new-investigation/

[9] Vita Gudeleviciute, „Does the Principle of Self-determination prevail over the Principle of Territorial Integrity?", International Journal of Baltic Law, vol. 2, No. 2 (April, 2005), pp. 73-74. (trad. A.S.) https://www.tamilnet.com/img/publish/2009/10/Gudeleviciute.pdf

[10] Patricia Carley, „Self Determination, Sovereignty, Territorial Integrity, and the Right to Secession", *Roundtable Report*, United States Institute of Peace, pag. 9. (trad. A.S.) https://www.usip.org/sites/default/files/pwks7.pdf

Situația din Ucraina nu a mai fost întâlnită în ultimii 70 de ani în Europa, deoarece nu a fost de conceput, după al doilea război mondial, ca un stat să invadeze militar pe un altul cu scopul declarat de a-și apăra minoritatea locuitoare pe o parte din teritoriul primei țări, producând distrugeri enorme, zeci de mii de morți și suferință umană de neimaginat pentru refugiați. În mod normal, pentru încercarea de rezolvare a eventualelor probleme legate de minoritatea rusă din Ucraina, ar fi trebuit să se insiste pentru calea amiabilă, purtarea unei serii de negocieri, care ar fi trebuit repetate în caz că părțile nu vor fi căzut de acord, până s-ar fi ajuns la o soluție reciproc acceptabilă. Întotdeauna problema minorităților a fost una care a ridicat probleme mai mici sau mai mari, dar situațiilor care temporar se puteau dovedi fără ieșirea li s-a găsit o rezolvare prin intermediul negocierilor repetate cu consecvență, recurgându-se la schimbarea echipelor de negociatori și chiar și a motivelor și a justificărilor, a concesiilor oferite reciproc – tocmai pentru că s-a știut că modalitatea pașnică de rezolvare a diferendului este în interes reciproc.

Rusia a neglijat orice cutumă și tratat internațional, procedând în mod brutal conform propriului interes, fără să propună nici o cale de negociere și a continuat pe această cale distructivă, în ciuda valului fără precedent de sancțiuni internaționale. De fapt, a profitat de faptul că luarea unei decizii de sancționare, în Consiliul de Securitate al ONU, nu este posibilă datorită faptului că Rusia are drept de veto. De asemenea, intervenția armată a unei organizații precum NATO în sprijinul Ucrainei, nu a fost luată în vedere, pentru evitarea unui război devastator, eventual nuclear. Situația astfel creată este fără precedent, deoarece s-a pornit, unilateral, la înlăturarea conflictului principial (între suveranitate și auto-determinare) printr-o modalitate de neacceptat la nivel internațional, dar care nu poate fi (deocamdată) stopată din motive care țin de interesul comun internațional: pacea și securitatea mondială. Acest interes mai înalt a fost considerat ca prioritar, dar aceasta a dus la situația, de asemenea intolerabilă, ca un popor întreg să aibă, în continuare de suferit, fără a se întrevedea vreo cale de a stopa aceasta în viitorul apropiat. Cu alte cuvinte, Rusia a încălcat orice normă și tratat internațional prin acțiunile sale, dar comunitatea internațională, de asemenea, nu are posibilitatea de a apela la nici una din soluțiile oferite prin dreptul internațional.

Pe 2 martie 2022, ONU a declarat acțiunea militară a Rusiei împotriva Ucrainei ca fiind o agresiune, ceea ce este o premieră față de un membru al Consiliului de Securitate. Cu această ocazie, s-a discutat despre limitarea dreptului de veto al unui membru al Consiliului de Securitate prin obligația de a-și exercita cu bună credință această prerogativă. Cum în cazul Rusiei lipsa bunei credințe a fost evidentă, s-a susținut că „atunci când o organizație internațională [pusă în fața unei încălcări evidente și brutale a normelor generale de drept internațional], are dreptul exclusiv de a acționa (pentru a opri acea încălcare), obligația de a coopera impune o datorie asupra membrilor acelei organizații internaționale de a a acționa în sensul exercitării prerogativelor exclusive în vederea opririi operațiunilor prin care se încalcă normele imperative de drept internațional […] aceasta fiind un corolar necesar al obligației de a coopera.” În textul citat se admite însă faptul că Rezoluția Adunării Generale a ONU cu privire la agresiunea împotriva Ucrainei a deschis noi căi legale, ale căror consecințe încă urmează a fi definite”.[11]

Creatorii dreptului internațional sunt puși în fața realității de a stabili noi modalități de gestionare a crizelor umanitare de acest tip, când căutarea căilor de rezolvare a conflictului principial prin identificarea unor soluții care să fie justificate în primul rând de interesul comun nu mai este posibilă, din cauza comportamentului flagrant ilegal al uneia dintre părțile implicate. Atunci când partea care desconsideră orice prevedere din dreptul internațional,

[11] Lorenzo Gasbarri, „The Participation in the Security Council of an ‘Aggressor’ Permanent Member: What About Good Fait?”, *OpinioJuris*, International Comission of Jurists, 17.03.2022 (trad. A.S.) https://opiniojuris.org/2022/03/17/the-participation-in-the-security-council-of-an-aggressor-permanent-member-what-about-good-faith/

începând cu interdicția de a-ți face dreptate singur și a-ți impune astfel – prin forța armelor – propriul interes, când acest stat agresor dispune de o forță armată evident superioară statului agresat și când, tocmai datorită acestei superiorități, comunitatea internațională nu poate interveni pentru oprirea conflictului deoarece se încearcă astfel prevenirea escaladării conflictului în unul mondial, se poate spune că dreptul internațional se află într-un impas major, neexistând, deocamdată, prevederi legale care să ofere alte soluții pentru o astfel de criză, în afara celor care s-au încercat deja (tentative de negocieri între părțile implicate cu privire la încetarea focului), care au eșuat și datorită faptului că partea agresoare a continuat luptele). Noutatea absolută a unei astfel de crize este determinată și de faptul că aplanarea conflictului nu poate avea loc prin mijloacele cunoscute, deoarece una din părți are armament nuclear și apelul la mijloacele armate de disuasiune este blocat de un scrupul de securitate mondială – impasul actual fiind o premieră nu numai de la cel de-al II-lea război mondial, ci dintotdeauna.

Concluzie

Din păcate, nu se întrevede prea curând o soluție la actuala criză, tocmai datorită faptului că nu există prevederi ale dreptului internațional, având în vedere noutatea absolută a situației. Desigur, dacă, dintr-un motiv sau altul, partea agresoare își va înceta ostilitățile și va accepta, prin negocieri, să se găsească o cale pentru a se ieși din impasul principial la care ne-am referit, atunci se va putea reveni la căile cunoscute pentru gestionarea situației create. Dar, deocamdată, acest pas nu a fost făcut, astfel că modalitățile normale de închidere a conflictului principial (care au ca fundament, în mod evident, buna credință) nu pot fi utilizate. Dreptul internațional trece print-un proces inedit de schimbare, teoreticienii și practicienii fiind însă nevoiți să aștepte pentru a trage concluzii din realitatea în plină evoluție.

BIBLIOGRAPHY

1. Amnesty International Report, https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/05/ukraine-russian-forces-must-face-justice-for-war-crimes-in-kyiv-oblast-new-investigation/
2. Breau, Susan, „The Responsability to Protect in International Law – An Emerging Paradigm Shift", *Routledge*, 2018, 324 pag. (Book Description). https://www.routledge.com/The-Responsibility-to-Protect-in-International-Law-An-Emerging-Paradigm/Breau/p/book/9781138614314#
3. Carley, Patricia, „Self Determination, Sovereignty, Territorial Integrity, and the Right to Secession", *Roundtable Report*, United States Institute of Peace, pp. 1-28. https://www.usip.org/sites/default/files/pwks7.pdf
4. Gudeleviciute, Vita, „Does the Principle of Self-determination prevail over the Principle of Territorial Integrity?", *International Journal of Baltic Law*, vol. 2, No. 2 (April, 2005), pp. 48-74. https://www.tamilnet.com/img/publish/2009/10/Gudeleviciute.pdf
5. Gasbarri, Lorenzo, „The Participation in the Security Council of an 'Aggressor' Permanent Member: What About Good Fait?", *OpinioJuris*, International Comission of Jurists, 17.03.2022. https://opiniojuris.org/2022/03/17/the-participation-in-the-security-council-of-an-aggressor-permanent-member-what-about-good-faith/
6. Hall, B. Welling, Nadira Khudayberdieva, „International Law and the Responsibility to Protect", *International Studies*, International Studies Association and Oxford University Press, 28 aug. 2019 (Summary).

https://oxfordre.com/internationalstudies/view/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-231

7. MacFarlane, Neil, Natalie Sabanadze, „Sovereignty and self-determination: Where are we?", *International Journal*, vol. 68, No. 4, Dec. 2013, pp. 609-627. https://www.jstor.org/stable/24709362?read-now=1&refreqid=excelsior%3A122dfc66602ff3486f29bbcd7397142f&seq=3
8. Pavkovic, Aleksandar, Peter Radan, „In Pursuit of Sovereignty and Self-Determination: Peoples, States and Secession in the International Order", *Macquarie Law Journal*, 2003, vol. 3, pp. 1-12 (Introduction). https://research-management.mq.edu.au/ws/portalfiles/portal/17090721/mq-4466-Publisher+version+%28open+access%29.pdf

FISCAL COMPETITIVENESS. A COMPARATIVE ANALYSIS OF ROMANIA VS SEVERAL EU AND OECD MEMBER STATES

Nicoleta Mihăilă
Scientific Researcher III, PhD, "Victor Slăvescu" Centre for Financial and Monetary Research, Romanian Academy, Bucharest

Abstract : It is well known that, in the current global economic context, when each country wants to maintain / increase its level of competitiveness, the fiscal regime of a country has a decisive role in order to attract as many foreign investments as possible. In this paper we analyze Romania's fiscal competitiveness in relation to several EU and OECD member countries, we discuss the issue of tax evasion, its fight at international level and the alignment of national legislation with global regulations and we propose some measures to increase the fiscal attractiveness of our country. The methodology used is a descriptive one, using relevant bibliographic sources and statistical data belonging to the profile institutions at European and international level.

Keywords: tax competitiveness, tax system, tax regulations, corporate taxation, European countries

1.Introduction

In this paper we analyze Romania's fiscal competitiveness in relation to certain OECD and EU member states, being well known that, in the current global economic context, when each country wants to maintain / increase its level of competitiveness, the fiscal regime of a countries has a key role to play in attracting as much foreign investment as possible.

Competitiveness is generally expressed through an environment that promotes investment and innovation by companies and allows them to compete in international markets, while attracting investment from international companies. Many different factors determine where a company chooses to invest, and finding the right balance can be delicated and complex.

Tax policy is a factor in influencing competitiveness, and the significant decline in corporate income tax rates over the past three decades or the introduction of specific tax regimes can be explained by the fact that countries have sought to attract business investment. Countries are also competing for taxable income, as tax policies can have a strong influence on where companies report profits for tax purposes. This has two important implications: on the one hand, competition can cause inconsistencies between the place where economic activities take place and the place where the profits from those activities are taxed, and the tax policies in a country can undermine the tax base in another country.

In addition to fiscal policy, the *tax environment* is another important factor, namely legal certainty, stability, predictability, simplicity of fiscal rules, favorable employment incentives and tax treaty agreements are important in location decisions.

In the present paper, by the term of *fiscal competitiveness* we refer to the two factors mentioned above. A competitive tax system can increase productivity and economic well-being, respectively increase the standard of living; also, the fiscal competitiveness can take into account only the fiscal legislation of a state, the structure of the fiscal code being a determining factor of the economic performance (we refer to the degree of collection and fiscal compliance)

2. About the fiscal competitiveness in Romania compared to that in some OECD countries

We bring into discussion the Taxfoundation Report, *the Global Fiscal Competitiveness Index* (2021), which deals with the positioning of OECD Member States according to their tax code. A well-structured tax code is easy for taxpayers to adhere to and can promote economic development while raising enough revenue for a government's priorities. In contrast, poorly structured tax systems can be costly, distort economic decision-making process and damage domestic economies.

Also, a neutral tax code aims to get the most revenue with the least economic distortions. This means that it does not favor consumption over saving, as is the case with investment taxes and wealth taxes. It also means few / no tax exemptions targeted for specific activities carried out by businesses or individuals.

As tax laws are more complex, they become even less neutral. If, in theory, the same taxes apply to all businesses and individuals, but the rules are such that large businesses or rich people can change their behavior to obtain a tax advantage, this undermines the neutrality of a tax system.

According to the *Taxfoundation Report*, the most competitive tax systems in the OECD are: Estonia, Latvia, New Zealand, Switzerland, Luxembourg, Lithuania, the Czech Republic, Sweden, Australia, Norway. The least competitive tax systems in the OECD are Denmark, Greece, Spain, Colombia, Iceland, Mexico, Portugal, France, Poland, Italy.

New Zealand has a relatively fixed, low-rate individual income tax, which also largely exempts capital gains (with a maximum combined rate of 33%), a well-structured property tax, and a value added tax applied to a broad base. Switzerland has a relatively low corporate tax rate (19,7%), a low consumption tax with a broad base and an individual income tax that partially exempts capital gains from taxation. Luxembourg has a broad consumption tax and a competitive international tax system.

For comparison, Italy (ranked on the last position) has a complex tax structure: a wealth tax on financial assets and real estate held abroad, a financial transaction tax and an inheritance tax; the 22% VAT rate applies to the fourth narrowest consumption tax base in the OECD (equal to Colombia); tax compliance of the income of individuals lasts on average 169 hours, the highest in the OECD (OECD average is 66 hours).

We analyze several states in terms of fiscal competitiveness, according to the 2021 *International Tax Competitiveness Index*:

Estonia ranks 1st, as it did in 2020, and for the eighth year in a row. Some strengths: the corporate income tax system applies only to distributed income, allowing companies to reinvest their profits; VAT is applied on a broad basis and the compliance costs / procedures are reduced; property taxes apply only to the value of the land. The Estonian tax system also has some weaknesses, with tax treaties / agreements with only 58 countries, below the OECD average (75 countries), and Estonia's territorial tax system is limited to European countries.

France ranks 35th in the 2021 International Fiscal Competitiveness Index, as it did in 2020. Some strengths: France has above-average cost recovery provisions for investments in machinery, buildings, and intangibles, corporate and consumption taxes have a relatively low compliance burden and it has a wide network of tax treaties with 122 countries. Some weaknesses: France has several distorted property taxes, with separate taxes on property, bank assets, financial transactions and a tax on wealth or real estate; the tax burden on labor of 46,6% of gross wages is among the highest for OECD countries; a 10% reduced tax rate applies to income from intellectual property rights through a so-called patent.

Australia (constant, 9th place) - Some strengths: Property taxes in Australia are assessed on the value of the land rather than on real estate or other land improvements; corporate and individual taxes in Australia have an integrated treatment of dividends, mitigating the burden of double taxation on distributed earnings; consumption taxation is

acceptable due to the low rate of goods and services tax (GST), but applies it on a relatively narrow basis.

Some weaknesses: Australia's network of treaties is made up of only 45 countries, with an OECD average of 75; the corporate tax rate in Australia is 30%, above the OECD average (22,9%); corporations are limited in their ability to cancel investments.

Germany ranks 16th, one place below than 2020. Some strengths: the 19% VAT rate is close to the OECD average (19,2%), the costs of VAT compliance are relatively low; Germany has a wide network of tax treaties, with 96 countries; stocks can be depreciated according to the Last-In-First-Out method.

Some weaknesses: Germany has the fifth highest corporate income tax rate among OECD countries, namely 29,9%; personal income tax is complex, with an associated compliance of 134 hours - the third largest of the OECD countries; companies are limited in terms of net operating losses that they can use to offset revenue from future or previous tax returns.

Greece ranks 29th, the same as in 2020. Some strengths: the 5% net personal tax rate on dividends is significantly below the OECD average of 24,1%; labor tax complexity is below the OECD average; the rules of foreign controlled corporations in Greece are modest and apply only to passive income. Some weaknesses: companies are limited in the amount of net operating losses they can use to offset future profits, and companies cannot use losses to reduce past taxable income; Greece has a relatively narrow network of tax treaties (57 treaties compared to an OECD average of 75 treaties); it has one of the highest VAT rates in the OECD on one of the narrowest bases, namely 24%.

Chile (ranked 27th, from 32 th the previous year) - in response to the COVID-19 pandemic, introduced full temporary depreciation of fixed assets - such as buildings and machinery and 100% depreciation of intangible assets from 2020 to the end of 2022. At the same time, corporate income tax was temporarily reduced to 10% for most businesses. The legal maximum personal income tax rate and the capital gains tax rate were both increased from 35% to 40 %.

Colombia (constant in the rankings) - has reduced its corporate income tax rate from 32% in 2020 to 31% in 2021, and will be reduced to 30% in 2022. Tax subsidies for research and development have been extended to small businesses. An employee who earns an average salary also faces the lowest tax burden in the OECD; dividends and capital gains are taxed at very low rates; while capital gains and gifts received are subject to a 10% tax, there is no real estate or inheritance tax. Disadvantages - collection of a net wealth tax and a financial transaction tax; the corporate income tax rate of 31% is significantly above the OECD average (22,9%).

Canada - several strengths: low consumption taxes; does not collect taxes on wealth, real estate or inheritance; companies have the opportunity to immediately cancel investments in machinery. Some weaknesses of the Canadian tax system: personal dividend tax is 39,3%, well above the OECD average of 24,1%; taxes capital gains at a rate of 26,75%, while the OECD average is 19,1%; corporate rate of 26,2%.

Japan has a low VAT rate of 10% on a broad basis; corporate and consumer taxes are less complex than the OECD average; Japan's dividend tax rate is 20,3%, below the OECD average of 24,1%. Some weaknesses: Japan has a hybrid international tax system with a 95% exemption for foreign dividends and no exemption for foreign capital gains, while many OECD countries have moved to a fully territorial system; companies have limited net operating losses that they can use to offset future profits.

Mexico - strengths: the income tax rate for individuals on dividends is 17,1%, below the OECD average of 24,1%; corporations may deduct property taxes when calculating taxable income; Mexico allows the Last In-First-Out treatment of the cost of stocks. Some

weaknesses: the average compliance time associated with corporate and consumer taxes is estimated at about 100 hours for each annual tax; the VAT base is the smallest in the OECD, with only a third of final consumption taxed; Mexico has a 30% corporate tax rate, higher than the OECD average (22,9%).

Poland ranks 36th, as in 2020. Some strengths: Poland has a below-average corporate tax rate of 19% (OECD average is 22,9%); Poland's taxes on labor are generally uniform, their collection being made with relatively low efficiency costs; Poland has a wide network of tax treaties that includes 85 countries.

Some weaknesses: Poland has multiple property taxes with separate intervals / thresholds on real estate transfers, property, bank assets and financial transactions; companies are limited in the amount of net operating losses they can use to offset future profits and cannot use the losses to reduce past taxable income; companies can only cancel 33,8% of the cost of industrial buildings in real terms (OECD average is 50,1%).

The United States ranks 21st, as it did in 2020. Some strengths: The United States provides full spending on commercial investment in machinery; allows the Last In-First-Out treatment of the cost of stocks; corporations can deduct property taxes when calculating taxable income. Some weaknesses: US sales taxes apply on average to only one-third of the potential tax base; The United States has a partial territorial system and does not exempt foreign capital gains; The burden of the real estate tax is among the highest in the OECD.

The Czech Republic ranks 7th, the same as in 2020. Some strengths: the corporate rate of 19 % is below the OECD average (22,9 %), with above-average cost recovery provisions, taxes on labor are minimally distortive, and it has a territorial tax system, exempting both foreign dividend and capital gains income from other European countries, combined with a broad tax treaty network. Some weaknesses: consumption taxes have a high compliance burden, net operating losses can only be carried forward for five years; also, its thin capitalization rules are among the stricter ones in the OECD.

Hungary ranks 13th, the same as in 2020. Some strengths: has the lowest corporate tax rate in the OECD, at 9 % and has a flat personal income tax system. Some weaknesses: companies are severely limited in the amount of net operating losses they can use to offset future profits, and companies cannot use losses to reduce past taxable income, it has the highest VAT rate among OECD countries, at 27% and levies taxes on estates, real estate transfers, and bank assets.

Lithuania ranks 6th, the same as in 2020. Some strengths: business investments in machinery, buildings, and intangibles receive better-than-average tax treatment, its corporate tax rate is 15 %, below the OECD average of 22,9 %, its taxes on labor are relatively flatter than average, allowing the government to raise revenue from taxes on workers with very few distortions. Some weaknesses: has tax treaties with just 54 countries, below the OECD average (75 countries), has both a patent box and a super deduction for Research and Development expenditures, multinational businesses face strict thin capitalization rules.

Latvia ranks 2nd, the same as in 2020. Some strengths: its corporate income tax system only taxes distributed earnings, allowing companies to reinvest their profits tax-free, corporations can deduct property taxes when calculating taxable income, taxes on labor are relatively flat, allowing the government to raise revenue from taxes on workers with very few distortions. Some weaknesses: its network of tax treaties includes 62 countries, a relatively low number, its thin capitalization rules are among the stricter ones in the OECD, the threshold at which the VAT applies is significantly higher than the average VAT threshold for OECD countries.

Romania, from the perspective of the tax system and in a certain analysis in relation to the tax systems presented briefly, seems to be attractive to investors, in terms of the 16% profit tax rate, the level of social contributions related to salaries, which are lower than in

other European countries, but also by the ceiling on the income tax of micro-enterprises (micro-enterprises with incomes of up to 1 million euros can opt for the payment of the profit tax, instead of the turnover tax). Also, the 19% VAT is an advantage, the other European countries having a share of at least 20%.

Tax rates have been stable, stability and predictability are advantages for attracting investment, but these tax advantages offered by the Romanian tax system have not significantly contributed to the dynamics of foreign investment, other issues related to tax administration, other relevant factors in the decision investment, such as corruption, infrastructure, political stability, etc., have not been satisfactory and have affected the placement of more substantial foreign investment in Romania.

Although the rates of direct taxation, VAT and contributions are stable, which are elements of fiscal attractiveness, and there are no concrete intentions to be changed in the next period (single income tax rate 10%, social security rates (10% CASS, 25% CAS, profit tax rate 16% and dividend tax 5% and standard VAT rate 19%), we appreciate that this apparent competitiveness is not found in a positive and broad dynamics of tax revenues, but on the contrary, their evolution tends to reduce. Moreover, fiscal competitiveness and its results have been affected by the financial, economic and health shocks of the last 14-15 years.

The tax administration reform, which does not materialize in perceptible progress, is still a weak point for the Romanian tax system, and the responsible institution, the National Agency for Fiscal Administration (ANAF) is still a poorly digitized institution, with shortcomings in terms of transparency and motivating taxpayers for voluntary compliance.

The tax burden on labor is also a weak point for Romania, generated by contributions to uncapped social insurance (payroll tax being reduced), which leads to the search for forms of remuneration for work that bear a differentiated tax cost. The high cost of labor is thus generated by the discrepancy in the application of social security for various alternative forms of remuneration.

One solution would be to cap social security contributions applicable to employment contracts at a reasonable level to ensure contributions to the pension system and to the social health insurance system (even with an element of solidarity). The effect of capping contributions to a maximum would discourage the use of alternative methods of payment for work (PFA and micro-enterprise), which currently generate significantly lower revenues to the social security budget.

3. About combating international tax evasion and aligning national legislation with the international one

Internationally, the year 2013 was particularly important, with the introduction by OECD of the report on the erosion of the tax base and the migration/ transfer of profits (BEPS), a report that focused on three areas: the adoption of new standards to ensure the coherence of direct tax systems at international level, realigning the tax system to take into account the elements of substance and increasing transparency through new reporting and information exchange rules.

Romania, in 2014, introduced the holding type legislation, which allows Romanian companies to set up this type of companies (which have the role of managing a group of subsidiary companies) without being taxed neither the distributed dividends nor the capital gains, in the conditions under which it would have been desirable for certain subsidiaries to be sold.

Mechanisms for the exchange of financial information are also being introduced, the Common Reporting Standard (CRS) being published by the OECD in July 2014. The transparency created by CRS is intended to be another element in preventing taxpayers from using financial accounts located in other jurisdictions to avoid paying tax obligations in their

country of residence. Tax authorities will be informed through a mechanism for the automatic exchange of information on taxpayers, including individuals and trust entities, foundations, who earn income in accounts abroad or other financial, insurance investments. Two agreements will be concluded - the first between the competent authorities for the exchange of information through which will be exchanged data on name, address, tax code, place of birth (for individuals), bank account number, etc. The second agreement will be concluded between the financial institutions and the tax authority regarding almost the same information, but also other due diligence rules, etc.

The most effective measure for implementing the exchange of information is through a multilateral instrument for the exchange of information, namely the Multilateral Convention on Mutual Administrative Assistance in Taxation. The declaration of compliance with the provisions of the multilateral agreement for the exchange of financial information is to be signed, a document signed by Romania and 51 other jurisdictions. Romania will begin to exchange information starting with September 2017 for the financial data of the year 2016.

Romania may be affected by the results of the BEPS report as regards the amendment of the double taxation conventions by introducing the benefit limitation clause, as well as changes to the concept of permanent establishment. Amendments to domestic law highlighting the economic substance and purpose of transactions may also be introduced, or changes to the transfer pricing documentation requirements in line with the recommendations issued following the BEPS report.

Therefore, international taxation in recent years revolves around the concepts of transparency, reporting and exchange of information, whether we are talking about the OECD plan against the erosion of the tax base and the transfer of profits (known by the English acronym BEPS) or a number of European directives, some initiated on the basis of this plan.

As for the Directives, we mention the following:

The Fourth Money Laundering Directive (Directive 849/2015) implemented by Law 129 eliminating bearer shares, imposes efforts to make the share capital structure transparent, by creating a centralized register of real beneficiaries, and provides for the obligation to declare the real beneficiary of entities, either that it is about companies, foundations, trusts, etc.

The ATAD Directive addresses the non-uniform treatment of hybrid elements (Directive 1164/2016), elements that exploit differences between tax systems to obtain tax advantages - double deductions, arising from different interpretations of the qualification of financial instruments, payments, entities or payment allocation. ATAD I, supplemented by this Directive, deals only with hybrid elements that occur between EU Member States, while ATAD II applies to third parties.

Directive 2341/2016 on the activities and supervision of institutions for the provision of occupational pensions was transposed into Romanian legislation by Law no. 1/2020 on occupational pensions.

Directive 1852/2017 on tax disputes was also transposed into the Fiscal Procedure Code by Ordinance 19/2019. In practice, a system for resolving tax disputes between EU Member States is implemented, the purpose of this Directive being to resolve issues that arise when two or more countries claim the right to tax, situations that usually arise as a result of inconsistencies in state law or as a result of differing interpretations of a double taxation treaty.

Directive 2018/822 on the exchange of information for intermediaries (DAC6) provides rules for reporting potentially aggressive cross-border tax arrangements. Obligations to report potentially aggressive cross-border tax planning arrangements are introduced, which are identified on the basis of criteria called hallmarks.

Directive 2018/1910, Regulation 2018/1909 and Regulation No 282/2011 provide for rapid remedies for VAT. These quick fixes consist of three simplifications and a "clarification" on: stock available to the customer; VAT treatment of chain transactions; customers' VAT registration code and sales list (become mandatory conditions for VAT exemption); harmonization of the evidence required for the intra-Community transport of goods.

Directive 19/2012 on waste electrical and electronic equipment (EEE) imposes obligations for the management and collection of EEE waste, with Member States being required to declare annually the quantities placed on the market and the quantities collected in the previous year. This directive was implemented by GEO 5/2015.

It should be noted that the COVID-19 pandemic has brought new coordinates that have affected discussions on taxation. On the one hand, the pandemic has boosted the digital economy, due to paradigm shifts such as remote work, virtual interactivity or the growing share of online commerce. On the other hand, measures taken by governments to counter the pandemic have led to spending that has put additional pressure on national budgets. These new coordinates have given new impetus to tax reform, with discussions focusing on new solutions offered by the OECD in the form of two pillars, addressing the challenges of digitizing the economy.

Pillar I is designed to ensure a more equitable distribution of corporate taxation rights among multinational companies. Thus, part of the profits made will be allocated for taxation to the countries in which the respective companies carry out commercial activities and make profits, regardless of whether or not they have a physical presence in the respective states.

Pillar II imposes a 15% minimum global corporate tax rate on companies with revenues of more than 750 million euro a year and is estimated to generate around $ 150 billion in additional tax revenue each year. Other benefits are expected from the stabilization of the international tax system and the increase in predictability for taxpayers and tax administrations.

If an agreement was reached on the global minimum tax in July 2021 (and subsequently finalized on 31 October 2021), the agreement on Pillar I was announced in early October 2021. It was developed as an alternative to the digital tax and involves the allocation of a part from the profits obtained by large companies to the states from which they derive income, but in which they have no tax residence. According to an analysis conducted by EconPol, under the provisions of the first pillar would enter 78 of the largest 500 companies in the world, and the total amount that would be allocated to the states that contribute to the realization of profits is estimated at 87 billion dollars. Nearly 30 billion dollars of that amount would come from US-based technology giants alone - Apple, Microsoft, Alphabet, Intel and Facebook.

The countries that will benefit from the implementation of the first pillar are those from which the companies concerned obtain revenues, but which do not currently have the right to tax them. Among them is Romania, which could obtain the right to tax part of the profits recorded by large companies from the sale of products and services on its territory or from its citizens, even if these companies do not have a physical presence in our country. However, the actual impact can only be estimated when the criteria for reallocating tax rights will be defined and after the OECD recommendations have been transposed into European and / or national legislation.

With regard to the imposition of the minimum profit tax globally, the beneficiaries are both the countries where the parent company is located, but potentially also the source countries, due to provisions that allow them to tax at source to countries with low taxation or the non-deductibility of costs from such countries (for Romania, which has a 16% share of corporate tax, the expected impact is insignificant).

4. Romania - possible directions in order to improve the fiscal attractiveness

The problem, from the fiscal point of view, that Romania has been facing in recent years, is the low level of revenue collection from the State Budget, our country occupying the penultimate position compared to EU member states, respectively 27,1% of GDP, compared to 41,1% of GDP, the average in the European Union in 2020.

We consider that the main causes were the Romanian tax legislation, respectively the diminished tax base due to exceptions and preferential treatments granted, as well as tax evasion, the most visible being VAT evasion, where, according to the latest assessments, for 2018 it was estimated for Romania a share of 33,8% of the theoretical revenues to be collected, the highest value in the EU

In order to increase the collection rate, the fight against fraud and an efficient tax system, we consider that there are two directions that should be followed, respectively:

• Fiscal regulation / legislation (implemented in stages), the starting point being the analysis of the fiscal system, with emphasis on the exceptions of the profit tax, the income tax, the social contributions and the property tax; application of ecological taxes; gradual reduction of the scope of the micro-enterprise scheme; gradual reduction of tax incentives for staff employed in the construction sector.

• Continuation of ANAF digitalization and administrative reform (implementation of SAFT in 2022, connection of electronic cash registers to ANAF server, development of SVP - aimed at increasing voluntary compliance)

It should be noted that in 2020, ANAF implemented some measures aimed at facilitating the digital interaction with economic agents, such as: payment of tax obligations directly by bank card for persons registered in the Virtual Private Space (SPV), extension of enrollment in SPV by individuals who do not have a digital certificate. At the beginning of 2021, ANAF presented the Digital Strategy 2021-2024, respectively the reform package consisting of a set of coherent actions on the digitization strategy, the communication strategy and the steps for the rapid realization of the projects being implemented (SAF-T, Traffic Control, NOES, One Stop Shop, etc.), as well as those to be implemented (SPHERE, APIC).

Other measures to increase budget revenues are:

- orientation of the fiscal regime towards the application of ecological taxes.

- maintaining fiscal stability and predictability in the period ahead - maintaining the single rate and the other tax rates, implementing multi-annual budgeting.

- encouraging research, development and innovation. Of the 38 OECD member states, 33 have legislation in this regard, and within the EU, 21 out of 27 have such legislation that promotes and provides a beneficial tax framework for these activities.

5. Conclusions

When we talk about fiscal competitiveness, we consider, in this paper, fiscal policy (fiscal revenues, tax rates, the tax system as a whole) and the fiscal environment (fiscal legislation, stability, predictability, simplicity of fiscal rules, favorable employment incentives and tax treaty agreements are important in location decisions).

Therefore, from the point of view of fiscal competitiveness, at the level of the analyzed states, OECD and EU members, including Romania, it is observed that our country is fiscally attractive from the perspective of tax rates of personal income, profit, VAT and social contributions for the employer. However, if we consider the evolution of tax revenues in the last decade, especially those from direct taxation, they have had a relatively oscillating trajectory, but in recent years, especially 2020, they have recorded the lowest level in the EU 27 (4,7 % GDP).

In our opinion, there are two main problems, the high budget deficit and the low level of collection, the main causes being the fiscal legislation in Romania, respectively the tax base due to the exceptions and preferential treatments granted, the tax evasion (eg: the

payment of VAT, for the year 2018, in Romania a share of 33,8% of the theoretical income to be collected, the highest value in the EU).

In order to increase the degree of collection, the fight against fraud and an efficient fiscal system we consider to be two directions that should be followed, respectively: the regulation/ fiscal legislation (implemented in stage), the starting point being the analysis of the fiscal system, with an emphasis on the exceptions of the profit tax, income tax, social contributions and property tax; continuation of the computerization of ANAF and the administrative reform (the implementation of SAFT in 2022, the connection of the electronic markers to the ANAF server, the development of the SVP- aim to increase the voluntary conformation).

BIBLIOGRAPHY

- Anghel, D., 2021, Budget and taxation: Global changes in the context of PNRR
- Bădin, Dan, 2021, International taxation, adapted to the digital age
- European Commission, Taxation Trends Report 2021
- EconPol: OECD Tax Reform Affects Only 78 of The World's Largest 500 Companies, https://www.econpol.eu/press_releases/2021-07-05
- OECD, Revenue Statistics - OECD countries: Comparative tables, https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=REV.
- PwC, Worldwide Tax Summaries, https://taxsummaries.pwc.com/interactive-map
- Roșca, A., 2021, SWOT Analysis of Romania from the perspective of taxation in 2021: Advantages, disadvantages, threats and opportunities
- Taxfoundation, 2021, International Tax Competitiveness Index
- https://www.oecd-ilibrary.org/taxation/data/oecd-tax-statistics_tax-data-en,
-https://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation_en

HUMAN RIGHTS IN THE INTERNATIONAL COVID19 CRISIS. EXPERIENCES AND FAILURES

Versavia Brutaru
Researcher III, PhD, „Acad. Andrei Rădulescu" Judicial Research Institute of the Romanian Academy

Abstract: In principle, in exceptional circumstances, social or natural, which threaten the normal existence of society, the state may resort to derogatory measures concerning most of human rights, that is their exceptional limitations, much more severe than those acceptable in a period of normalcy. However, the derogating measures must have a single purpose, namely to resolve the crisis situation and return to normalcy, so they must respond to an overriding social need, must be strictly proportionate, the limitation must be duly substantiated and the application must be non-discriminatory.

Keywords: fundamental human rights, COVID19 crisis, derogatory measures, limitations

The Covid-19 epidemic has forced states to take measures to combat its effects, some more drastic, others more relaxed, depending on how governments have addressed health, economic or social issues. All these measures have had the common effect of restricting certain individual rights and freedoms, as guaranteed by international conventions, in particular the European Convention on Human Rights.

On March 11, 2020, the disease was declared a pandemic by the World Health Organization (WHO)[1]. On March 15, 2020 in Romania was declared a State of Emergency, in force for 2 months, until May 15, 2020[2]. In this pandemic context, the Council of Europe[3] issued in April 2020 a series of recommendations for Member States to respect democracy, the rule of law and human rights. The Council of Europe reminds states of the values that underlie European construction and that the signatory states of the European Convention on Human Rights (the Convention) have committed themselves to respect: democracy, the rule of law and human rights, regardless of the current pandemic context. The Council of Europe emphasizes that the measures taken to respond to the current crisis must (1) remain exceptional, (2) be proportionate to the danger it poses and (3) be limited in time. The recommendations emphasize: The Charter of Fundamental Rights of the European Union and the rule of law must remain in force and that, in the context of emergency measures, the authorities must ensure that everyone enjoys the same rights and protection; Member States shall take only necessary, coordinated and proportionate measures when restricting travel and introducing or prolonging internal border controls, first thoroughly assessing their

* Ph.D, scientific researcher III, Institute of Juridical Researches "Acad. Andrei Rădulescu", Romanian Academy

[1]World Health Organization. *Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Situation Report – 67* (2020) www.google.scholar

[2] Decree no. 195 of March 16, 2020 on the establishment of the state of emergency on the territory of Romania, published in the Official Gazette no. 212 of March 16, 2020; Decree no. 240/2020 regarding the extension of the state of emergency on the Romanian territory, Official Gazette no. 311 of April 14, 2020

[3] European Parliament Resolution of 17 April 2020 on coordinated EU action to combat the COVID-19 pandemic and its consequences (2020/2616 (RSP)); European Parliament Resolution of 13 November 2020 on the impact of measures on COVID-19 on democracy, the rule of law and fundamental rights (2020/2790 (RSP))

effectiveness for public health, on the basis of the legal provisions in force, namely the Schengen Borders Code and the Directive on free movement, and in full compliance with the Charter of Fundamental Rights of the European Union; traffic restrictions and border controls must remain proportionate and exceptional and that free movement should be restored as soon as deemed feasible.

The Council pointed out that a large part of the restrictive measures can be justified in the public interest regarding health protection, without the need for derogations from the Convention, as its mechanisms allow for limitations when necessary and proportionate to the aim pursued. But in the current context, states can also take exceptional measures that require derogations from the provisions of the Convention. In the latter case, although States enjoy a wider margin of appreciation, the Court may nevertheless examine the conditions under which States have resorted to derogations from the provisions of the Convention. With regard to *respect for the rule of law and democratic principles*, the Council referred to a number of specific principles and how states should relate to them. Regarding to the *principle of legality*, the Council recalled that even in special situations, compliance with the rule of law is mandatory. Any action of the state must be carried out in compliance with the law, but the law is not only represented by the acts of national parliaments, but by the acts of administrative power, provided that the latter have a constitutional basis. The possibility of parliaments delegating legislative powers to administrative authorities has been recognized, but in this case it is necessary for parliaments to decide on delegation by the same majority as they would have decided to pass a law. The Council also recognized that states may be required to adopt normative acts specific only to the current situation, but that these acts must also be subject to constitutional review.

In Romania, this mention of the Council could raise certain issues, as long as according to the Constitution and Emergency Decree no. 1/1999, the delegation of legislative attributions from the Parliament to Government bodies took place on the basis of a presidential decree and not on the basis of a decision of the Parliament. Indeed, based on the same normative acts, the Parliament exercised a form of control and approved the measure adopted by the President, by Decision no. 3/2020. On the other hand, certain problems could be generated by the fact that there is no precise regulation that would allow the exercise of a constitutionality control over the presidential decree or over the military ordinances issued based on it and on Emergency Decree no. 1/1999[4]. It has also been shown that it is not enough for the legislative attributes granted to governments to be limited in time, but it is necessary that the *effects* of normative acts adopted under these conditions by governments to have limited effects in time[5]. In the situation where it is considered that some of the measures ordered by the government should be maintained even after the cessation of the emergency, they should be subject to parliamentary scrutiny in the usual procedure.

In this context, the Constitutional Court of Romania ruled by Decision no. 152 of 6 May 2020 regarding the exception of unconstitutionality of the provisions of art. 9, art. 14 letter c 1) -f) and of art. 28 of the Government Emergency Decree no. 1/1999 on the regime of the state of siege and the regime of the state of emergency and of the emergency ordinance, as a whole, as well as of the Government Emergency Decree no. 34/2020 for the amendment and completion of the Government Emergency Decree no. 1/1999 on the state of siege and the state of emergency, as a whole. The procedure for restricting the rights is established by Government Emergency Decree no. 1/1999 and the subsequent acts (Presidential Decree, military ordinances and orders) that are only acts of implementation of

[4] Ștefan-Nicolae Alexandru, Mihnea-Andrei Novac, *Information material prepared by the Council of Europe on the observance of democracy, the rule of law and human rights in the context of the situation generated by the spread of COVID-19*, www.juridice.ro, April 7, 2020
[5] Idem

the ordinance. In that regard, the Romanian Constitutional Court rightly noted in paragraph 98[6] that: „*As regards the criticism of the author of the objection of unconstitutionality, (...), which states that the exercise of fundamental rights or freedoms may be restricted only by law, the Court notes that the President's decree is only a normative administrative act, therefore an act of secondary regulation implementing an act of primary regulation. The restriction of the exercise of certain rights is not achieved by the decree of the President, the provisions of art. 14 lit. d) of the Government Emergency Ordinance no. 1/1999 constituting only the norm by which the primary legislator empowers the administrative authority (the President of Romania) to order the execution of the law, respectively of the provisions of art. 4 of the same normative act which expressly provides for the possibility of restricting the exercise of rights".* The doctrine[7] has shown that the constituent legislator has assumed that it is not possible to trust that Parliament will respond quickly to urgent situations (as the conduct of parliamentary procedures involves quite long deadlines and the fulfillment of quorum/voting conditions for deputies and senators, currently 465, reason for which it established the legislative delegation on the basis of which the executive can take the necessary measures that do not support postponement by acts with the force of law subject to the confirmation of the Parliament).

The functioning of democracies and the system of balance of powers governing their functioning are affected when a health emergency generates changes in the distribution of powers, for example, allowing the executive power to acquire new prerogatives, under which it can limit individual rights and exercise powers usually reserved for the legislator and local authorities, while at the same time, imposing constraints on the role of parliaments, the judiciary authorities, civil society and the media, as well as on the activities and involvement of citizens. The Venice Commission supports a *de jure* constitutional state of emergency, rather than a *de facto* state of emergency, based on ordinary law, as "a system based on exceptional, *de jure* applicable constitutional prerogatives can provide better guarantees of human rights democracy and the rule of law and can more effectively protect the principle of legal certainty, which is its foundation"[8]. If legislative powers are transferred to the executive, any legal act issued by the executive must be subject to subsequent parliamentary approval and cease to have effect if it does not obtain such approval within a certain period of time[9]. Another issue that needs to be addressed is the excessive use of accelerated and emergency legislation, a problem also highlighted by the Commission in its 2020 rule of law report[10].

Therefore, the confidence in the government's actions is essential to ensure support for and implementation of emergency measures. In order to achieve these goals in a democratic context, it is vital that the decisions taken are transparent, based on scientific and democratic data, and that there is a dialogue with the opposition, civil society and interested parties and also their appropriate involvement.

In the current pandemic context, certain restrictive measures may be taken by States, including derogations from States' obligations under Article 15 of the Convention, depending on their nature and extent. When a State adopts a series of derogating measures, they shall inform the General Secretariat of the Council of Europe of the measures, the reasons and the

[6] Decision no. 152 of May 6, 2020, Oficial Monitor no. 387 of 13 May 2020

[7] Irina Dragnea, Bogdan Coraci, *Fiat iustitia, et pereat mundus. The potential effects of Decision no. 152/ 06.05.2020 pronounced by Romanian Constitutional Court,* www.juridice.ro, p.3 și urm.

[8] Venice Commission, Interim Report on Measures Taken in EU Member States following the COVID-19 Crisis and Their Impact on Democracy, the Rule of Law and Fundamental Rights, 8 October 2020 (CDL-AD (2020) 018), paragraph 57

[9] Venice Commission, Interim Report of 8 October 2020 (CDL-AD (2020) 018), paragraph 63.

[10] (COM(2020)0580).

duration of their establishment and also allow the competent European forums to monitor the manner in which the restrictive measures are applied. The European Court of Human Rights, in turn, will take into account the derogations assumed, in judging any cases that are subject to resolution.

Presidential Decree no. 195/2020[11], which declared a state of emergency, implies derogations from the obligations assumed by the ECHR. Art. 48 lit. b) from annex no. 1 to the Decree of the President of Romania no. 195/2020 stipulates that: "*During the state of emergency, the Ministry of Foreign Affairs shall perform the following tasks: [...] b) shall notify the Secretary-General of the UN and the Secretary-General of the Council of Europe of the measures adopted by the decree establishing the state of emergency which have the effect of limiting the exercise of fundamental rights and freedoms, in accordance with Romania's international obligations"*. Similarly, art. 73 letter b) from annex no. 1 to the Decree of the President of Romania no. 240/2020 on the extension of the state of emergency on the territory of Romania stipulates that: "*During the state of emergency, the Ministry of Foreign Affairs fulfills the following attributions: [...] b) will notify the UN Secretary General and the Secretary General of the Council of Europe of the measures adopted by the decree of prolongation of the state of emergency which have as effect the limitation of the exercise of some fundamental rights and freedoms, in accordance with the international obligations incumbent on Romania*". The use of derogative measures regarding the human rights is not arbitrary, is a state of *exceptional legality*, which replaces ordinary legality. However, legality does not disappear, we remain within the rule of law, the preeminence of law[12].

If there is an exceptional situation that calls for derogatory measures on human rights, the application of art. 4 of the Pact[13] and of art. 15 of the Convention is binding. Failure to apply these conventional rules would mean a violation of the State party's conventional international obligations and would result in its international legal liability. Therefore, one of the conditions for the validity of the derogation is the *international information* of the subjects of public international law indicated in art. 4 of the Pact, respectively in art. 15 of the Convention. The international information shall take into account those derogating measures that have been taken by the State party, indicating the restricted rights. In the event that the State party to the Convention and the Covenant (in our case Romania) did not make this international information, it could have attracted international legal liability and diminished the guarantee of human rights. Information means complying with and enforcing international legal obligations, which remain in force. At the same time, in the absence of international notification, the derogating measures are not considered valid and in case of a dispute the defendant state will not be able to defend itself validly, because the rights alleged to be violated exceed the scope of simple interferences or temporary limitation the exercise of fundamental rights.

The first paragraph of Article 15 of the Convention refers to exceptional situations in which the provisions of the Convention may be derogated from, namely in the case of a

[11] Decree no. 195 of March 16, 2020 on the establishment of the state of emergency on the territory of Romania, published in the Official Gazette no. 212 of March 16, 2020; by Decision no. 3 of March 19, 2020, the Parliament approved the state of emergency, as an exceptional measure adopted by the President of Romania by Decree no. 195/2020, Published in Official Gazette no. 224 of March 19, 2020; Decree no. 240/2020 regarding the extension of the state of emergency on the Romanian territory, Official Gazette no. 311 of April 14, 2020, by Decision no. 4/2020, Published in Official Gazette no. 320 of April 16, 2020, the Parliament approved the extension of the state of emergency, as an exceptional measure adopted by the President of Romania

[12] Corneliu-Liviu Popescu, *International notification of derogations on human rights*, The material was published in the online journal of the Faculty of Law, AUBD Legal Forum no. 2/2020. p. 5 et seq.

[13] International Covenant of 16 December 1966 on Civil and Political Rights, Published in the Official Gazette no. 146 of November 20, 1974

public danger threatening the life of the nation[14], and conditioning the taking of derogating measures only to the strict extent necessary and only if it does not violate other obligations of the State arising from international law (other ratified treaties and conventions). The second subparagraph protects some fundamental rights from any derogation or reservation. The last paragraph contains procedural provisions which oblige the Signatory States to inform the Secretary General of the Council of Europe of the measures taken and the deadline by which they will be applied. Although most cases, in the application of Article 15, concerned situations of war or terrorist threats, the criteria established by the Court could justify the adoption of derogations from the ECHR in the situation created by the COVID-19 epidemic, given the serious danger to health to all citizens, regardless of area or occupation.

The text of Article 15 obliges the Signatory States to strictly respect the *criterion of proportionality* of the measure when restricting the exercise of human rights protected by the ECHR. The judges of the Court may consider whether the restriction has been justified by circumstances and whether it complies with its obligations under international law[15]. Romania, in compliance with this obligation, specified the rights whose restriction was established in the exceptional situation generated by the COVID-19 pandemic: The right to free movement; The right to respect for private and family life; Inviolability of the home; The right to education; Freedom of assembly and association; The right to the protection of private property; The right to strike; Economic freedom.

Therefore, interference with the exercise of rights must be limited to the rights expressly provided above and be proportionate to the objectives pursued by the adoption of derogating legislation. Any modification of the rights concerned, of the measures indicated or of the initial period of 30 days for which the state of emergency has been established, must be the subject of a new notification addressed to the Council in order to benefit from the application of the provisions of the ECHR. Derogatory measures must have a single purpose, namely to resolve the crisis situation and return to normalcy, so they must respond to an urgent social need.

The specialized literature[16] states: "although the state of emergency has a deeply derogatory, exceptional legal and constitutional legal regime, it still remains a component part of the constitutional and legal order of the Romanian state". According to the laws in force: “During the state of siege or the state of emergency, the exercise of some fundamental rights and freedoms may be restricted, except for the human rights and fundamental freedoms provided in art. 32, only to the extent that the situation requires it and in compliance with art. 53 of the Romanian Constitution, republished”. Regarding the art. 53 of the Constitution, it states the following: “its scope concerns the case in which a violation of the fundamental right / freedom was found, violation due to exceptional conditions arising in the life of the state (…) that, in this case, the legislative measure violated the law, without, however, having annihilated / denied it, since, in this case, neither art. 53 of the Constitution can no longer constitute a constitutional justification for the intervention operated on the fundamental right / freedom. This right could continue to be exercised, but not in its fullness (…) the legislator being obliged, after the cessation of the situation that determined such a measure, to return to the exercise of the respective fundamental right / freedom, in the fullness of its content ”. We notice that art. 53 of the Constitution considers only the *fundamental rights and freedoms*,

[14] Lawless v. Ireland no. 3, § 28. In the case law of the Strasbourg Court, the phrase was interpreted as referring to "*an exceptional situation of crisis or urgency that affects the entire population and constitutes a threat to the organized life of the community that makes up the State*."

[15] Case of Mehmet Asan Altan v. Turkey, § 94

[16] Bogdan Dima, *The state of emergency will be constitutional or it will not be at all,* in Universul Juridic Review no. 3/2020, p. 2 et seq.

namely the rights and freedoms enshrined in the Constitution, and *not all the rights* enjoyed by a subject of law[17].

If in art. 53 para. (1) of the Constitution, the word "law" is used in its narrow sense, as a legal act of the Parliament, however, the phrase "only by law" in this constitutional text *does not* in itself prevent the intervention of Government Decrees. The constitutional norm does not prevent the restriction of the exercise of fundamental rights and freedoms by the Government Emergency Decree, apart from the law, as a legal act of the Parliament [18]. Equally, the Government can legislate, namely to adopt acts of primary regulation, which are Decrees (simple or emergency), but not as its own power, but only as a delegated power, in accordance with art. 115 of the Constitution, "Legislative Delegation". Government Decrees, being issued on the basis of legislative delegation, are acts with the force of law, have legal force equal to the law, being subject to constitutional review according to art. 146 letter d) of the Constitution. But, art. 53 para. (1) of the Constitution cannot be interpreted in isolation, but correlated with art. 115 para. (4) of the Constitution, a rule which provides that "*emergency decrees [...] may not affect [...] the rights, freedoms [...] provided by the Constitution [...]"*.The Constitutional Court[19] has ruled that emergency decrees are not prohibited from intervening in the field of fundamental rights and freedoms, but only that they cannot affect these rights and freedoms: "*emergency decrees cannot be adopted if they "affect", if they have negative consequences but, instead, they can be adopted if, through the regulations they contain, they have positive consequences in the areas in which they intervene*". By the same decision, the Constitutional Court clarified the notion of "affect": "*the verb "affect" is susceptible to different interpretations, as it results from some dictionaries*. From the Court's point of view, it is to retain only the legal meaning of the concept, under various nuances, such as: "*to suppress", "to harm", "to prejudice", "to injure", "to have negative consequences", regarding the category of electoral rights [...]* ". Or, the restriction of the exercise of fundamental rights and freedoms, according to article 53 paragraph (3) of the Constitution, means their affectation, within the meaning of art. 115 para. (6).

By systematically interpreting the two constitutional norms, the exercise of fundamental rights and freedoms cannot be restricted by emergency decree. In a recent Decision[20], the Constitutional Court states: "*the interpretation of the notion of law contained in Article 53 was intended to limit the possibility of the delegated legislator - the Government - to regulate by emergency decree in the field of fundamental rights and freedoms of citizens, in the meaning of their restriction, contrary to the provisions of Article 115 paragraph (6) of the Constitution* ".

The Constitutional Court also draws attention to the fact that the establishment of a state of emergency or siege, namely exceptional measures, should not be confused with the restriction of the exercise of certain rights or freedoms (art. 53). The restriction of rights provided in art. 53 has a wider scope of application and is not limited only to the situation provided in art. 93 of the Constitution (the establishment of a state of emergency or siege). The provisions of art. 53 have application, even in the absence of art. 93 of the Constitution (example, the crisis situation of 2008-2009, which imposed a 25% reduction in the amount of salary / allowance / military pay, as a corollary of the right to work, is provided by the

[17] Romanian Constitutional Court Decision no. 1189 / 06.11.2008, Official Gazette of Romania, part I, no. 787 / 25.11.2008.
[18] Decision of the Constitutional Court no. 80 / 16.02.2014, Official Gazette of Romania, part I, no. 246 / 07.04.2014.
[19] Decision no. 1189 / 06.11.2008, Official Gazette of Romania no. 787 of November 25, 2008
[20] Romanian Constitutional Court, Decision no. 80 / 16.02.2014, Official Gazette of Romania no. 246 of April 7, 2014, point 339

criticized law and is required to reduce budget expenditures[21]). Therefore, in *ordinary situations*, the restriction of the exercise of fundamental (constitutional) rights and freedoms can be done by law (as a legal act of the Parliament), as the case may be, ordinary or organic, depending on the matter to which a certain right belongs under the regulatory aspect infra-constitutional, or by simple decree of the Government, if the respective constitutional right or freedom is regulated infra-constitutionally by ordinary law. On the other hand, the legal regime of the state of emergency or the state of siege may be regulated by organic law or, in case of urgency of regulation, by emergency decree. If the two situations overlap, as is the case with the current pandemics, by Decrees no. 195 of March 16, 2020 and 240/2020, the restriction of the exercise of fundamental rights and freedoms, as part of the legal regime of the state of emergency, can be done only by organic law (and not by ordinary law or simple decree, because it does not allow art. 73 paragraph (3) letter g) of the Constitution, nor by emergency decree, because it opposes art. 115 para. (6) of the Constitution.

Another issue concerns the restriction of certain fundamental rights and freedoms by military decrees. Military decrees, issued during a state of emergency or siege, by the Minister of Internal Affairs, respectively by the Minister of National Defense, or by civil or military civil servants subordinated to them, are nothing but acts subordinate to the law, so administrative acts. As we showed above, in case of emergency (pandemic, in the current situation) the restriction of rights *in general, in abstract*, is done by organic law. By military decrees, *concrete* rights and freedoms can be restricted, so *certain* rights or freedoms. The Organic Law on the Regime of the State of Emergency and the State of Siege contains *general rules* (including in terms of restricting the exercise of constitutional rights and freedoms). The establishment of the state of emergency can have several reasons, one of which is the pandemic. The restriction of rights and freedoms during a pandemic will be different from the restriction of rights and freedoms in a state of emergency established for other reasons, such as social unrest. The Organic Law provides the general framework, and the Military decrees provide a special framework, on a case-by-case basis, for the restriction of *certain* rights. In other words, the decree establishing a state of emergency or siege itself may contain, in addition to directly and immediately applicable rules on restricting the exercise of fundamental rights and freedoms, conditional rules, which enable the issuer of military decrees to decide in concrete terms to restrict the exercise of certain rights, constitutional rights and freedoms, if and to what extent[22]. The Decree of the President of Romania establishing the state of emergency or siege establishes, within the limits of the organic law on the regime of state of emergency and state of siege, *the list of fundamental rights and freedoms* whose exercise may be restricted, as well as the forms and limits of restriction. Military decrees must comply with both the organic law on the state of emergency or siege and the decree establishing the state of emergency or siege.

One of the conditions for the validity of human rights interference is that the interference be provided for by "law", thus a foundation in national law. But, it is not enough for the "law" to exist, it must also meet qualitative requirements: to be accessible (the

[21] Decision 872 / 25.06.2010, Official Gazette of Romania no. 433 of June 28, 2010: " *The Court also observes that the authors of the objection start from a wrong hypothesis, namely that in order to apply the mentioned restriction, the state of emergency, siege or necessity should have been declared, institutions provided in art. 93 of the Constitution. Or, even if the establishment of the state of emergency or siege may have as a consequence the restriction of the exercise of certain rights or freedoms, the scope of application of art. 53 is not limited only to the situations provided by art. 93 of the Constitution. Consequently, the Court finds that, in the present case, the art. 53, on the thesis on national security, is applicable and, at the same time, constitutes a basis for justifying the envisaged measures ".*

[22] Corneliu-Liviu POPESCU, *Restriction of the exercise of fundamental rights and freedoms by decrees establishing or prolonging the state of emergency or siege and by military ordinances,* The material was published in the online journal of the Faculty of Law, AUBD-Legal Forum no. 1/2020, p. 9 et seq.

recipients to be able to know it); to be predictable (to be sufficiently clear, precise, so that the recipients, using a specialist, can understand its content); provide safeguards against arbitrariness[23]. The obligation of predictability of the law in the elaboration of the normative act is provided in art. 23 of Law no. 24 of 2000, on the norms of legislative technique for the elaboration of normative acts, *in order to establish legislative solutions.*

The European Court of Human Rights has emphasized that "only a rule set out with sufficient precision to enable the individual to regulate his or her conduct can be considered law. *The individual must be able to foresee the consequences that may arise from a particular act",* meaning that" a rule is foreseeable only when it is drafted with sufficient precision, so as to enable any person who may, if necessary, to seek specialist advice, to correct their conduct even when "it offers a certain guarantee against arbitrary violations of public power".

The principle of legal security is correlated with another principle, the principle of legitimate expectations, which requires that legislation be clear and predictable, uniform and coherent; it also imposes the limitation of the possibilities to modify the legal norms, the stability of the rules established by them. The principle of predictability of the law does not preclude the idea that the person in question should be determined to use clarifying guidance in order to be able to assess, to a reasonable extent in the circumstances of the case, the consequences which might result from a particular act[24]. In view of the principle of the general applicability of laws, the Strasbourg Court has held that their wording cannot be absolutely precise. One of the standard regulatory techniques is to use general categories rather than exhaustive lists[25].

Analyzing the two presidential decrees (the one establishing the State of Emergency and the one of extension, mentioned) we observe that in the one of extension the constitutional phrase regarding "rights and freedoms" is respected, a phrase that **does not** appear in the first Decree. Also in the two decrees on the state of emergency (establishment and extension) are stipulated the fundamental rights that will be restricted during the state of emergency, namely: free movement (art. 25 of the Constitution) / freedom of movement (art. 2 P4- ECHR; art. 45 Charter of Fundamental Rights of the European Union) / right to move freely (art. 12 International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights); the right to intimate, family and private life (art. 26 of the Constitution) / the right to respect for private and family life (art. 8 ECHR; art. 7 Charter of Fundamental Rights of the European Union; art. 17 International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights); inviolability of the domicile (art. 27 of the Constitution) / right to respect for the domicile (art. 8 ECHR; art. 7 Charter of Fundamental Rights of the European Union; art. 17 International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights); the right to education (art. 32 Constitution), (art. 14 Charter of Fundamental Rights of the European Union; art. 13 International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights); freedom of assembly (art. 39 of the Constitution) / freedom of assembly (art. 11 ECHR; art. 12 Charter of Fundamental Rights of the European Union) / right of assembly (art. 21 International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights); the right to private property (art. 44 of the Constitution) / protection of property (art. 1 P1-ECHR) / the right to property (art. 17 Charter of Fundamental Rights of the European Union); the right to strike (art. 43 of the Constitution; art. 28 Charter of Fundamental Rights of the European Union) / freedom of association (art. 11 ECHR) / the right to strike (art. 6

[23] Corneliu-Liviu POPESCU, *Human rights targeted by the derogating measures established by the decrees establishing / extending the state of emergency*, The material was published in the online journal of the Faculty of Law, AUBD-Legal Forum no. 1/2020, p. 2 et seq.

[24] Cantons v. France, para. 35, Dragotoniu and Militaru-Pidhorni v. Romania, para. 35, Sud Fondi srl and Others v. Italy, para. 109

[25] Romanian Constitutional Court, Decision no. 781 of December 5, 2017, paragraph 28, Published in Official Gazette of Romania no. 184 of February 28, 2018

International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights; art. 8 International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights); economic freedom (art. 45 of the Constitution); freedom to undertake (art. 16 Charter of Fundamental Rights of the European Union).

However, from the interpretation of these decrees and from the enumeration of the restricted rights, it results that another important number of rights are restricted in reality, rights that ***were not explicitly*** enumerated in article 2 of the Decrees: the right of access to justice and a fair trial; the right to liberty; freedom of religion (only in the decree extending the state of emergency); freedom of expression and the right to information; the right to health protection; the right to work; the right to petition. These restricted rights are mentioned in the Annexes of the Decrees containing the derogating measures [26]. Given their importance, we do not know why they were not mentioned (listed) in the first part of the Decrees. From the legislative technique point of view, of the clarity required for a normative text, this would have been necessary [27].

[26] Corneliu-Liviu POPESCU, *Human rights targeted by the derogating measures established by the decrees establishing / extending the state of emergency*, The material was published in the online journal of the Faculty of Law, AUBD-Legal Forum no. 1/2020, p. 2 et seq.

[27] For example, Chapter V, "The field of justice", in Annex no. 1: suspension of the activity of courts, prosecutor's offices and bailiffs;

THE RIGHT TO DEDUCT VAT IN THE CASE OF TAX INACTIVE COMPANIES

Cristina-Maria Florescu
PhD., judge, Bucharest Court of Appeal, Romania

Abstract: One of the main problems in tax relations is the legality of the refusal of the right to deduct VAT in the case of taxpayers who traded with suppliers with inappropriate tax behavior prior to January 1, 2017. A recent judiciary practice considers to be legal the refusal to deduct VAT as the inactive supplier did not collect or pay VAT to the budget. In this paper I will present my arguments that such reasoning is problematic, given the consistent VAT jurisprudence of the Court of the European Union.

Keywords: inactive taxpayer, beneficiary, right of deduction, value added tax

1. Introducere

Dreptul persoanelor impozabile de a deduce din TVA pe care îl datorează TVA datorat sau achitat pentru bunurile achiziționate și pentru serviciile primite anterior de acestea constituie un principiu fundamental al sistemului comun al TVA instituit prin legislația Uniunii Europene şi statuat în mod constant în jurisprudenţa Curţii de Justiţie a Uniunii Europene. Dreptul de deducere face parte integrantă din mecanismul TVA și, în principiu, nu poate fi limitat. În temeiul articolului 168 litera (a) din Directiva 2006/112[1], pentru a putea beneficia de dreptul de deducere a TVA, trebuie, pe de o parte, ca persoana interesată să fie o „persoană impozabilă” în sensul respectivei directive și, pe de altă parte, ca bunurile sau serviciile invocate pentru a justifica acest drept să fie utilizate în aval de persoana impozabilă în scopul propriilor operațiuni taxabile și ca, în amonte, aceste bunuri să fie livrate sau aceste servicii să fie prestate de o altă persoană impozabilă[2].

2. Inactivitatea fiscală şi dreptul de deducere TVA anterior datei de 1 ianuarie 2017. Cauza „Paper Consult”

Declararea, de către administraţia fiscală, a inactivităţii unui contribuabil este un mecanism de combatere a fraudei privind TVA. În aplicarea acestui mecanism, legiuitorul a prevăzut şi refuzul dreptului de deducere a TVA în cazul tranzacţiilor efectuate de sau cu inactivi fiscal. Problema deducerii TVA în cazul inactivităţii fiscale vizează două situaţii principale: situaţia dreptului de deducere al contribuabililor inactivi şi situaţia dreptului de deducere al contribuabililor pentru bunurile ce le-au fost livrate sau serviciile prestate de furnizori inactivi.

În ceea ce privește prima situaţie, a dreptului de deducere al contribuabililor inactivi fiscal, potrivit instanţei UE, articolele 167-169 și 179, articolul 213 alineatul (1), articolul 214 alineatul (1) și articolul 273 din Directiva 2006/112 trebuie interpretate în sensul că nu se

[1] Directiva 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată (JO 2006, L 347, p. 1, Ediție specială, 09/vol. 3, p. 7).
[2] Hotărârea din 22 octombrie 2015, PPUH Stehcemp, C-277/14, EU:C:2015:719, punctul 28, Hotărârea din 19 octombrie 2017, Paper Consult, C-101/16, EU:C:2017:775, punctul 39.

opun unei reglementări naționale care permite administrației fiscale să îi refuze unei persoane impozabile dreptul de deducere a TVA atunci când se stabilește că, din cauza neîndeplinirii obligațiilor care i se reproșează acesteia din urmă, administrația fiscală nu a putut să dispună de datele necesare pentru a stabili că sunt îndeplinite cerințele de fond care dau drept de deducere a TVA achitat în amonte de persoana impozabilă menționată sau că aceasta din urmă a acționat în mod fraudulos pentru a putea beneficia de dreptul respectiv, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere[3].

Cât privește derularea unor operaţiuni comerciale de către contribuabili cu furnizori care fuseseră deja declaraţi inactivi şi radiaţi din evidenţele persoanelor impozabile în scopuri de TVA pentru nedepunerea declaraţiilor fiscale, subliniem că aceasta a fost şi situaţia-premiză în cauza românească Paper Consult. Paper Consult a susţinut că, pentru a putea beneficia de dreptul de deducere a TVA, este suficient să fie îndeplinite condițiile prevăzute la articolul 178 din Directiva 2006/112. În acest context, s-a pus problema corelaţiei dintre dreptul de deducere a TVA, pe de o parte, și necesitatea combaterii fraudei fiscale, pe de altă parte. În ceea ce privește reglementarea națională potrivit căreia i se refuză unei persoane impozabile dreptul de deducere a TVA pentru motivul că operatorul care i-a prestat servicii în schimbul unei facturi pe care figurează separat prețul și TVA-ul a fost declarat inactiv, instanţa Uniunii a amintit cele două ipoteze în care, potrivit jurisprudenţei sale constante, poate fi refuzat dreptul de deducere, respectiv atunci când cerințele de formă împiedică probarea cu certitudine a faptului că au fost îndeplinite cerințele de fond ale dreptului de deducere şi atunci când dreptul de deducere a fost invocat în mod fraudulos sau abuziv. În ceea ce privește reglementarea națională în litigiul principal cu privire la inactivitatea fiscală, Curtea a subliniat că prin obligarea persoanei impozabile să efectueze această verificare, legislația națională urmărește un obiectiv care este legitim și chiar impus de dreptul Uniunii, și anume acela de a asigura colectarea corectă a TVA-ului și de a evita frauda, și că o asemenea verificare poate fi cerută în mod rezonabil unui operator economic[4]. În ceea ce privește proporţionalitatea sancţiunii refuzului dreptului deducere cu obiectivul urmărit, Curtea a reţinut că deși nedepunerea declarațiilor fiscale prevăzute de lege poate fi considerată indiciu de fraudă, aceasta nu probează fără tăgadă existența unei fraude privind TVA. Curtea a concluzionat că imposibilitatea persoanei impozabile de a demonstra că tranzacțiile încheiate cu operatorul declarat inactiv îndeplinesc condițiile prevăzute de Directiva 2006/112 și în special că TVA a fost plătit trezoreriei publice de către acest operator depășește ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivului legitim urmărit de această directivă[5]. Instanţa UE a statuat că Directiva TVA trebuie să fie interpretată în sensul că se opune unei reglementări naționale precum cea în discuție în cauza principală, în temeiul căreia dreptul de deducere a TVA este refuzat unei persoane impozabile pentru motivul că operatorul care i-a furnizat o prestare de servicii în schimbul unei facturi pe care figurează separat prețul și TVA-ul a fost declarat inactiv de administrația fiscală a unui stat membru, această declarare a inactivității fiind publică și accesibilă pe internet oricărei persoane impozabile în acest stat, atunci când acest refuz al dreptului de deducere este sistematic și definitiv, nepermițând să se facă dovada absenței unei fraude sau a unei pierderi de venituri fiscale[6].

3. Practica judiciară naţională recentă, post-„Paper Consult”

[3] Hotărârea din 7 martie 2018, Dobre, C-159/17, EU:C:2018:161, punctul 42.
[4] Hotărârea Paper Consult, punctul 55.
[5] *Idem*, punctul 60.
[6] *Idem*, punctul 61.

În practica judiciară[7] naţională, a Secţiei de contencios fiscal a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, referitoare la dreptul de deducere a TVA în cazul tranzacţiilor cu contribuabili furnizori declaraţi inactivi anterior încheierii tranzacţiilor, s-a reţinut legalitatea refuzului administraţiei fiscale de recunoaştere a dreptului de deducere cât timp furnizorii nu au fost reactivaţi. De subliniat că în aceste cauze administraţia fiscală nu a avut obiecţiuni cu privire la condiţiile de formă privind facturile sau referitor la condiţia de fond a realităţii tranzacţiilor sau a derulării lor în scopul operaţiunilor taxabile. Potrivit deciziilor nr. 903/2021 şi nr. 6059/2020, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a reţinut că în privinţa taxei pe valoarea adăugată, un furnizor care nu are un cod valid de TVA nu poate colecta taxa înscrisă pe factură, astfel că nici dreptul de deducere a TVA aferentă achiziţiei de bunuri nu poate fi exercitat de către beneficiarul facturii. Instanţa a reţinut inaplicabilitatea hotărârii Paper Consult întrucât în ipoteza tranzacţiilor cu furnizori inactivi doar nerecunoaşterea definitivă a dreptului de deducere, care nu dă posibilitatea persoanei impozabile situate în aval să dovedească că TVA a fost plătit trezoreriei publice de persoana impozabilă din amonte este contrară dreptului UE. Revenea reclamantei, societate beneficiară a facturii, sarcina să dovedească că tranzacţiile sale cu contribuabili inactivi respectă condiţiile de fond şi de formă privind deducerea TVA-ului în sensul Directivei 2006/112 şi că nu a existat nicio pierdere de venituri fiscale. În deciziile nr. 4702/2020 şi nr. 3040/2020, instanţa subliniază că CJUE a efectuat o analiză pentru ipoteza reactivării contribuabilului (furnizorului) inactiv ulterior efectuării tranzacţiei şi efectuării vărsământului la buget a TVA colectat de la achizitor; or, această ipoteză nu se regăseşte în speţă, furnizorii inactivi în raport de care s-a constatat refuzul de deducere TVA nefiind reactivaţi. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie reţine că în speţă există riscul pierderii de venituri bugetare, întrucât nu există nicio dovadă la dosarul cauzei din care să rezulte faptul că societatea furnizoare ar fi colectat TVA aferent tranzacţiilor încheiate cu societatea recurentă şi că principiul neutralităţii în materie de TVA impune să fie refuzat dreptul de deducere al TVA pretins de beneficiarul serviciilor achiziţionate, în condiţiile în care furnizorul acestor servicii nu mai îndeplineşte condiţia de a fi o persoană impozabilă înregistrată în scopuri de TVA şi în absenţa oricăror dovezi privind îndeplinirea obligaţiei de colectare la bugetul de stat a TVA-ului evidenţiat în facturile aferente serviciilor prestate în amonte.

4. Observaţii critice cu privire la practica judiciară post-„Paper Consult”

Jurisprudenţa naţională recentă se întemeiază pe o „reinterpretare” recentă a considerentelor hotărârii instanţei UE în cauza Paper Consult. Trebuie amintit că atunci când instanţele naţionale consideră că s-ar impune clarificări din partea CJUE cu privire la jurisprudenţa sa, pot adresa acesteia o nouă cerere de decizie preliminară. În al doilea rând, trebuie observat că interpretarea furnizată de instanţa UE în cauza amintită are ca punct de pornire legislaţia fiscală naţională aplicabilă anterior datei de 1 ianuarie 2017. Or, CJUE a constatat[8], în baza analizei legislaţiei naţionale imposibilitatea persoanei impozabile de a demonstra că tranzacțiile încheiate cu operatorul declarat inactiv îndeplinesc condițiile prevăzute de Directiva 2006/112 și în special că TVA-ul a fost plătit trezoreriei publice de către acest operator, context în care respectiva reglementare depășește ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivului legitim urmărit de această directivă. Prin urmare, jurisprudenţa naţională ce vizează raporturi fiscale anterioare datei de 1 ianuarie 2017 care conchide în sensul legalităţii refuzului dreptului de deducere pe motiv că există riscul pierderii de venituri bugetare, întrucât nu există nicio dovadă din care să rezulte faptul că furnizorul inactiv ar fi

[7] Deciziile Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie la care ne referim în lucrarea de faţă sunt disponibile la link-ul http://www.iccj.ro.
[8] Punctul 60 din Hotărârea Paper Consult.

colectat TVA aferent tranzacţiilor încheiate cu beneficiarul se întemeiază pe aceeaşi legislaţie analizată deja de instanţa UE şi constatată neconformă principiilor TVA. Vom analiza punctual elementele raţionamentului instanţelor naţionale care înlătură de la aplicare jurisprudenţa Paper Consult.

Un *prim element* al raţionamentului vizează faptul că furnizorul contribuabilului căruia i s-a refuzat dreptul de deducere nu mai îndeplineşte condiţia de a fi o persoană impozabilă înregistrată în scopuri de TVA. Se cuvine să amintim corelaţia între calitatea de persoană impozabilă şi înregistrarea în scopuri de TVA şi, evident, implicaţiile asupra dreptului de deducere. Potrivit articolului 168 litera (a) din Directiva 2006/112, pentru a putea beneficia de dreptul de deducere, trebuie, pe de o parte, ca persoana interesată să fie o persoană impozabilă în sensul respectivei directive şi, pe de altă parte, ca bunurile sau serviciile invocate pentru a justifica acest drept să fie utilizate în aval de persoana impozabilă în scopul operațiunilor taxabile ale acesteia și ca, în amonte, aceste bunuri sau servicii să fie prestate de o altă persoană impozabilă[9]. Potrivit jurisprudenţei[10] CJUE, calitatea de persoană impozabilă, în sensul Directivei 2006/112, care desemnează, potrivit articolului 9 alineatul (1), „orice persoană care, în mod independent, desfășoară în orice loc orice activitate economică, indiferent de scopul sau rezultatele activității respective”, nu depinde de obligația de a depune o declarație fiscală și de a plăti TVA, nici de obligația de a se înregistra în scopuri de TVA. Observăm că noțiunea „persoană impozabilă” este definită în mod larg, întemeindu-se pe circumstanțe de fapt[11]. Articolul 213 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2006/112 prevede că orice persoană impozabilă declară când începe, își modifică sau încetează activitatea ca persoană impozabilă. Cu toate acestea, în pofida importanței pentru buna funcționare a sistemului de TVA a unei astfel de declarații, aceasta nu ar putea constitui o condiție suplimentară necesară pentru recunoașterea calității de persoană impozabilă în sensul articolului 9 alineatul (1) din aceeași directivă, dat fiind că acest articol 213 figurează sub titlul XI din aceasta, capitolul 2, intitulat „Identificare”[12]. Instanţa UE a statuat că o eventuală neîndeplinire de către furnizorul bunurilor sau prestatorul serviciilor a obligației de a declara când începe activitatea ca persoană impozabilă nu poate repune în discuție dreptul de deducere al destinatarului serviciilor prestate în ceea ce privește TVA-ul achitat pentru acestea. Prin urmare, destinatarul menționat beneficiază de dreptul de deducere chiar dacă prestatorul de servicii este o persoană impozabilă care nu este înregistrată în scopuri de TVA atunci când facturile referitoare la serviciile prestate conțin toate informațiile impuse de articolul 226 din Directiva 2006/112, în special pe cele necesare pentru identificarea persoanei care a întocmit facturile menționate și a naturii respectivelor bunuri sau servicii[13]. În consecință, calitatea de persoană impozabilă nu poate depinde de respectarea obligațiilor persoanei impozabile de a depune o declarație fiscală și de a plăti TVA-ul[14]. Aşadar, în pofida declarării „inexistenței” unui operator economic printr-o reglementare națională pentru motivul, printre altele, că acest operator nu era înregistrat în scopuri de TVA, nu depunea declarații fiscale și nu plătea taxe, un astfel de operator economic poate fi recunoscut ca beneficiind de calitatea de persoană impozabilă în sensul dispozițiilor Directivei TVA. În plus, în cauza Paper Consult reţin atenţia concluziile[15] avocatului general potrivit cărora în temeiul articolului 11 alineatul (1^1) din Codul fiscal, contribuabilii declarați

[9] Hotărârea din 6 septembrie 2012, Tóth, C-324/11, EU:C:2012:549, punctul 26, Hotărârea PPUH Stehcemp, punctul 28 și jurisprudența citată.
[10] Hotărârea PPUH Stehcemp, punctele 39 și 40.
[11] *Idem*, punctul 34 și jurisprudența citată.
[12] Hotărârea Tóth, punctul 31.
[13] *Idem*, punctul 32 și jurisprudența citată.
[14] Hotărârea PPUH Stehcemp, punctul 39.
[15] Punctul 42 din concluziile în cauza Paper Consult.

inactivi îşi păstrează calitatea de persoane impozabile, întrucât sunt supuşi în continuare obligaţiilor privind plata TVA-ului, dar nu pot să solicite acordarea dreptului de deducere a TVA-ului în perioada de inactivitate.

Un *al doilea element* al raţionamentului instanţelor naţionale constă în trimiterea la paragrafele 50-55 ale hotărârii Paper Consult. Trebuie observat că aceste considerente nu vizează însă dreptul de deducere, ci jurisprudenţa aferentă interpretării articolului 273 primul paragraf din Directiva TVA[16]. Textul respectiv vizează obligaţii impuse în scopul combaterii fraudei: statele membre pot impune alte obligaţii decât cele prevăzute în Directiva TVA pe care le consideră necesare pentru a asigura colectarea în mod corect a TVA-ului şi pentru a preveni evaziunea. Prin urmare, acesta este contextul în care instanţa UE consideră[17], din perspectiva combaterii fraudei, dar nu şi a refuzului dreptului de deducere TVA (întrucât acesta nu este analizat în paragrafele 50-55 din hotărârea Paper Consult), că este rezonabilă obligaţia persoanei impozabile să efectueze verificarea activităţii/inactivităţii furnizorului. Instanţa UE consideră că legislația națională urmărește un obiectiv care este legitim și chiar impus de dreptul Uniunii, și anume acela de a asigura colectarea corectă a TVA-ului și de a evita frauda, și că o asemenea verificare poate fi cerută în mod rezonabil unui operator economic. Mai departe în raţionamentul[18] său CJUE trece la analiza dacă această legislație nu depășește ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivului urmărit[19].

Un *al treilea element* al raţionamentului instanţelor naţionale se bazează pe premiza că riscul de fraudă este suficient pentru refuzul dreptului de deducere. Acest raţionament apare contrazis de instanţa UE. Instanţa UE distinge între indiciile de fraudă şi proba indubitabilă a fraudei, constatând că nedepunerea declaraţiilor fiscale poate furniza indiciile unei fraude, dar nu şi o probă absolută a fraudei fiscale. Or, numai frauda fiscală (probată) poate justifica refuzul dreptului de deducere TVA. Potrivit concluziilor avocatului general prezentate în cauza Paper Consult, conform reglementării naţionale, o persoană impozabilă care încheie tranzacţii supuse TVA cu un operator economic declarat inactiv trebuie, în toate cazurile, să fie considerată ca ştiind sau ca trebuind să ştie că încheierea unor astfel de tranzacţii prezintă un risc de evaziune fiscală[20]. Dacă această obligaţie este rezonabilă cu titlul de sarcină a contribuabilului de a se informa cu privire la comportamentul cocontractantului său, nu acelaşi lucru se poate spune însă şi despre refuzul dreptului de deducere: cunoașterea sau cunoașterea presupusă în mod rezonabil a unui astfel de risc nu justifică refuzarea acordării dreptului de deducere a TVA-ului persoanei impozabile[21]. Or, situaţia unui simplu indiciu de fraudă nu corespunde[22] celei derivate din jurisprudența[23] CJUE potrivit căreia dreptul de deducere a TVA poate să fie refuzat în mod legitim dacă persoana impozabilă ştia sau ar fi trebuit să ştie că participa la o operaţiune implicată într-o fraudă privind TVA-ul, în special dacă o astfel de fraudă este (sau a fost) săvârşită de furnizorul său. Prin urmare, un simplu risc de fraudă privind TVA-ul, al cărui grad este, de altfel, susceptibil să facă obiectul unor controverse, nu este suficient pentru a justifica refuzarea acordării dreptului de deducere[24].

Un *al patrulea element* al raţionamentului instanţelor naţionale vizează paralela între situaţia-premiză în Paper Consult şi aceea din cauzele naţionale, cu sublinierea că instanţa UE, în cauza respectivă, ar fi efectuat o analiză pentru ipoteza reactivării contribuabilului

[16] Hotărârea Paper Consult, punctul 49.
[17] *Idem*, punctul 55.
[18] *Idem*.
[19] Această parte a raţionamentului instanţei UE este şi cea care interesează referitor la dreptul de deducere.
[20] Punctul 55 din concluziile în cauza Paper Consult.
[21] Punctele 55-56 din concluzii.
[22] Punctul 58 din concluzii.
[23] Hotărârea PPUH Stehcemp, punctele 48 și 49 și jurisprudența citată.
[24] Punctul 59 din concluziile în cauza Paper Consult.

(furnizorului) inactiv ulterior efectuării tranzacţiei şi efectuării vărsământului la buget a TVA colectat de la achizitor, situaţie considerată inexistentă în cauzele naţionale soluţionate definitiv. Amintim că în Paper Consult CJUE a reiterat o jurisprudenţă constantă care a statuat că măsurile naționale care urmăresc obiectivele vizate la articolul 273 din Directiva 2006/112 trebuie să respecte principiul proporționalității și, prin urmare, nu pot fi utilizate astfel încât să repună în discuție *în mod sistematic* dreptul de deducere a TVA-ului și, în consecință, principiul fundamental al neutralității TVA-ului[25]. Așa cum remarca avocatul general în concluziile în cauza Paper Consult, în litigiul principal, refuzul de a acorda dreptul de deducere a TVA constituie o sancțiune al cărei efect disuasiv urmărește, în realitate, nu atât să asigure caracterul efectiv al obligației de a consulta lista operatorilor economici declarați inactivi întocmită de președintele ANAF, cât să descurajeze efectuarea de către persoanele impozabile de achiziții de la operatorii declarați inactivi, în scopul, *in fine*, de a-i exclude pe aceștia din urmă de pe piață dacă nu își regularizează situația. Astfel, o persoană impozabilă care, după ce a consultat lista operatorilor economici declarați inactivi și a constatat că operatorul de la care intenționează să se aprovizioneze figurează pe lista respectivă, se aprovizionează totuși de la operatorul în cauză *va fi, în temeiul dreptului român, exclusă de la dreptul de a beneficia de deducerea TVA aferent tranzacțiilor în cauză, indiferent de eventualele garanții pe care le-ar fi obținut de la acest operator prin care era asigurată că tranzacțiile specifice care ar justifica dreptul de deducere nu sunt implicate într-o fraudă fiscală și că, în plus, TVA va fi plătit statului*[26]. Această reglementare prevede un *refuz sistematic* de acordare a dreptului de deducere a TVA *pentru orice persoană impozabilă care se aprovizionează de la un operator economic declarat inactiv*, indiferent de faptul că, având în vedere elementele și probele pe care această persoană impozabilă și acest operator sunt în măsură să le prezinte, în special ca urmare a unui control fiscal, orice risc de fraudă fiscală aferent tranzacțiilor în cauză poate fi înlăturat în mod legitim, că aceste tranzacții respectă condițiile de fond și de formă privind deducerea TVA în sensul Directivei 2006/112 și că nu a existat nicio pierdere de venituri fiscale[27]. Ceea ce subliniază[28] avocatul general este că o obligație de informare nu este excesivă prin ea însăși, iar dreptul Uniunii nu se opune ca încălcarea unei astfel de condiții de formă să fie însoțită de o sancțiune disuasivă și proporțională cu gravitatea acestei încălcări, care poate, de exemplu, să ia forma unei amenzi (iar nu a unui refuz al dreptului de deducere TVA). Aşadar, încălcarea unei obligaţii de informare nu înseamnă că, în ceea ce privește tranzacțiile specifice care justifică dreptul la deducerea TVA, persoana impozabilă nu ar fi putut obține din partea operatorului economic declarat inactiv garanțiile potrivit cărora aceste tranzacții nu vor fi implicate în nicio fraudă fiscală și că TVA va fi plătit către Trezoreria statului. Prin urmare, problematică este *prezumția irefragabilă* pe care se sprijină reglementarea română, care conduce la imposibilitatea oricărei persoane impozabile de a raporta cel mai mic indiciu care ar permite să se demonstreze că tranzacțiile încheiate cu operatorul economic declarat inactiv respectă condițiile prevăzute de Directiva 2006/112 pentru acordarea dreptului de deducere a TVA aferent respectivelor tranzacții, depășește ceea ce este necesar pentru a atinge obiectivele

[25] Hotărârea din 21 iunie 2012, Mahagében şi Dávid, C-80/11 şi C-142/11, EU:C:2012:373, punctul 57, Hotărârea Astone, C-332/15, punctul 49. Curtea reiterează frecvent că principiul proporționalității impune statelor membre să recurgă la mijloace care, deși le permit să atingă în mod eficient obiectivul vizat, aduc cât mai puțin atingere obiectivelor și principiilor stabilite prin legislația Uniunii, precum principiul fundamental al dreptului de deducere a TVA-ului: a se vedea Hotărârea din 18 octombrie 2012, Mednis, C-525/11, EU:C:2012:652, punctul 32 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 16 martie 2017, Bimotor, C-211/16, EU:C:2017:221, punctul 27.

[26] Punctul 62 din concluziile în cauza Paper Consult.

[27] *Idem*, punctul 63.

[28] *Idem*, punctul 71.

legitime urmărite de această reglementare[29]. Prin urmare, chiar şi dacă beneficiarul ar fi probat plata TVA către buget de către furnizorul său, reglementarea în sine ar fi refuzat oricum sistematic dreptul de deducere al beneficiarului pe motivul inactivităţii furnizorului său[30].

Un *al cincilea element* al raţionamentului instanţelor naţionale se întemeiază pe necesitatea ca persoana impozabilă să verifice dacă furnizorul său şi-a îndeplinit obligaţia privind declararea şi plata TVA. Am arătat anterior că refuzul sistemtatic al deducerii TVA pentru tranzacţiile cu inactivi fiscal era independent de îndeplinirea de către furnizori a plăţii TVA. În plus, subliniem că, în privinţa obligaţiilor care incumbă contribuabilului care solicită recunoaşterea dreptului său de deducere de la contribuabilii declaraţi inactivi, potrivit jurisprudenţei CJUE, deşi persoana impozabilă poate fi obligată, în cazul în care dispune de indicii care permit să se bănuiască existența unor nereguli sau fraude, să se informeze cu privire la operatorul de la care intenționează să achiziționeze bunuri sau servicii pentru a se asigura de fiabilitatea acestuia, administrația fiscală națională competentă nu poate impune totuși în general respectivei persoane impozabile, pe de o parte, să verifice dacă emitentul facturii aferente bunurilor și serviciilor pentru care se solicită exercitarea acestui drept dispunea de bunurile în cauză și era în măsură să le livreze și dacă și-a îndeplinit obligațiile privind declararea și plata TVA pentru a se asigura că nu există nereguli sau fraude la nivelul operatorilor din amonte sau, pe de altă parte, să dispună de documente în această privință[31]. Întrucât prezentarea unor astfel de documente suplimentare nu este prevăzută de articolul 178 litera (a) din Directiva TVA și poate afecta în mod disproporționat exercitarea dreptului de deducere, precum și, prin urmare, principiul neutralității, administrația fiscală națională competentă nu poate solicita în general o astfel de prezentare[32]. Aşadar, principiile care guvernează aplicarea de către statele membre a regimului comun al TVA, în special cele ale securităţii fiscale şi securităţii juridice, trebuie interpretate în sensul că se opun ca, în prezenţa unor simple bănuieli nesusţinute cu dovezi ale administraţiei fiscale naţionale cu privire la realizarea efectivă a operaţiunilor economice care au stat la baza emiterii unor facturi fiscale, persoanei impozabile destinatare a acestei facturi să i se refuze dreptul de deducere a TVA, dacă nu este în măsură să furnizeze, în afara facturii, alte documente care să probeze realitatea operaţiunilor economice realizate. În acest context, proba solicitată sistematic beneficiarului referitor la achitarea TVA de către furnizorul său apare ca element nou, suplimentar condiţiilor dreptului de deducere potrivit Directivei TVA. Or, potrivit jurisprudenţei CJUE, dreptul UE se opune ca persoana impozabilă să fie obligată, în scopul rambursării TVA-ului, să facă dovada achitării acestei taxe[33]. Deși o persoană impozabilă poate fi obligată, în cazul în care dispune de indicii care permit să bănuiască existența unor nereguli sau fraude, *să se informeze* cu privire la operatorul de la care intenționează să achiziționeze bunuri sau servicii pentru a se asigura de fiabilitatea acestuia, administrația

[29] Concluziile avocatului general în cauza Paper Consult, punctul 72. Aşadar, problema identificată este aceea a *reglementării* unui refuz sistematic în privinţa dreptului de deducere, fiind indiferent că persoana impozabilă ar fi obţinut garanţii de la cocontractantul său declarat inactiv în sensul că aceste tranzacţii nu vor fi implicate în nicio fraudă fiscală şi TVA va fi plătit către Trezoreria statului.

[30] De asemenea, este de observat că nu rezultă din considerente deciziilor instanţelor naţionale care ar fi fost dispoziţiile legale şi procedurile administrative care ar fi permis beneficiarului să facă verificări privind plata TVA de către furnizorul său. Accesul la astfel de date ar aparţine mai curând administraţiei fiscale decât unui cocontractant. Pe de altă parte, se pare că există chiar la nivelul administraţiei fiscale o imperfectă evidenţiere a TVA plătit de inactivi întrucât în cauza Paper Consult guvernul român a confirmat că sumele corespunzătoare TVA-ului datorat de furnizorul Rom Packaging fuseseră efectiv plătite, dar că nu era posibil să se verifice dacă aceste sume erau aferente tranzacțiilor încheiate între cele două societăți, deoarece Rom Packaging nu își depusese declarațiile de TVA - Hotărârea Paper Consult, punctul 58.

[31] Hotărârea PPUH Stehcemp, punctul 52.

[32] Hotărârea din 4 iunie 2020, C-430/19, SC C.F. SRL, EU:C:2020:429, punctul 48.

[33] Ordonanţa din 30 iunie 2016, C-55/16, Evo Bus, EU:C:2016:513, punctul 26.

fiscală *nu poate* impune totuşi în general respectivei persoane impozabile, pe de o parte, să verifice dacă emitentul facturii aferente bunurilor şi serviciilor pentru care se solicită exercitarea acestui drept dispunea de bunurile în cauză şi era în măsură să le livreze şi dacă şi-a îndeplinit obligaţiile privind declararea şi plata TVA-ului pentru a se asigura că nu există nereguli sau fraude la nivelul operatorilor din amonte sau, pe de altă parte, să dispună de documente în această privinţă[34].

Un *al şaselea element* al raţionamentului instanţelor naţionale, în strictă conexiune cu al patrulea şi al cincilea element al raţionamentului vizează faptul că în Paper Consult beneficirul facturii ar fi vizat un contribuabil reactivat fiscal, context în care, *a contrario,* un refuz al dreptului de deducere ar fi legal în situaţia în care furnizorul nu s-a reactivat fiscal. Subliniem că instanţa UE[35] a făcut o paralelă între situaţia furnizorului reactivat fiscal, ipoteză în care beneficiarul său nu are drept de deducere şi situaţia contribuabilului reactivat fiscal (cel care nu este furnizor), care are drept de deducere a TVA în urma reactivării sale fiscale[36].

5. Reglementarea inactivităţii fiscale după data de 1 ianuarie 2017

Începând cu data de 1 ianuarie 2017[37], orice persoană impozabilă care s-a aprovizionat de la un operator economic declarat inactiv beneficiază de deducerea TVA aferent operațiunilor efectuate în perioada de inactivitate a acestui operator în ipoteza în care acesta din urmă și-ar fi regularizat ulterior situația, în special în ceea ce privește obligațiile sale de raportare fiscală. Diferenţa de perspectivă a legiutorului naţional a fost subliniată şi de avocatul general în concluziile sale în cauza Paper Consult, potrivit cărora[38] simpla suspendare a dreptului de deducere a TVA până la regularizarea tranzacțiilor care justifică acest drept constituie o măsură mai adecvată decât refuzul sistematic și definitiv de a acorda un astfel de drept în cazul în care o persoană impozabilă în România se aprovizionează cu bunuri și/sau servicii de la un operator economic declarat inactiv în acest stat membru.

[34] Hotărârea Mahagében şi Dávid, punctele 60 şi 61, Hotărârea Stroy trans, C-642/11, EU:C:2013:54, punctul 49, precum și Ordonanța Jagiello, C-33/13, EU:C:2014:184, punctele 38 și 39.

[35] Instanţa UE, referitor la mecanismul inactivităţii aplicabil anterior datei de 1 ianuarie 2017, remarcă faptul că deși dacă contribuabilul furnizor și-ar fi regularizat situația și ar fi obținut radierea sa de pe lista contribuabililor înscriși ca inactivi, sancțiunea prevăzută la articolul 11 alineatul (1^2) din Codul fiscal ar fi menținută, astfel încât persoana care cumpără bunul sau serviciul nu și-ar putea redobândi dreptul de deducere a TVA-ului. În schimb, articolul 11 alineatul (1^1) din Codul fiscal prevede că contribuabilul „reactivat" este autorizat, după „reactivarea" sa, să recupereze TVA-ul a cărui deducere a fost refuzată în perioada de inactivitate. Altfel spus, în urma reactivării Rom Packaging, Paper Consult ar fi avut în continuare refuzat dreptul său de deducere urmare tranzacţiilor cu acest furnizor. În schimb, Rom Packaging, în cazul reactivării sale fiscale, ar fi fost autorizat să își exercite propriul drept de deducere, adică să recupereze TVA-ul a cărui deducere i-ar fi fost refuzată în perioada sa de inactivitate fiscală. Or, exact această din urmă ipoteză nu este avută în vedere în litigiul principal Paper Consult, ci situația dreptului de deducere al beneficiarului furnizorului reactivat, drept care ar fi fost în continuare refuzat potrivit reglementării anterioare datei de 1 ianuarie 2017.

[36] Concluziile avocatului general în cauza Paper Consult, punctul 66.

[37] Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 84/2016 pentru modificarea și completarea unor acte normative din domeniul financiar-fiscal.

[38] A se vedea și concluziile avocatului general în cauza Paper Consult, punctul 70. Avocatul general subliniază caracterul disproporționat al reglementării naționale întrucât în temeiul articolului 11 alineatul (1^2) din Codul fiscal, refuzul de a acorda dreptul de deducere a TVA *cocontractantului* operatorului economic declarat inactiv este definitiv, cu alte cuvinte acest cocontractant continuă să suporte sarcina acestei taxe în condițiile în care însuși operatorul declarat inactiv și-ar fi *regularizat* integral situația în ceea ce privește obligațiile sale fiscale. Această situație *contrastează* cu aceea a operatorului economic declarat inactiv care, în aplicarea articolului 11 alineatul (1^1) din Codul fiscal, este autorizat să recupereze TVA, a cărui deducere a fost refuzată în perioada de inactivitate, în cursul unui exercițiu fiscal ulterior „reactivării" sale de către autoritățile fiscale române.

6. Concluzii

Consideră că în litigiile naţionale în care sunt aplicabile aceleaşi dispoziţii legale avute în vedere de instanţa UE în hotărârea în cauza C-101/16, Paper Consult, în perioada anterioară datei de 1 ianuarie 2017, iar situaţia de fapt este similară, instanţele naţionale ar putea avea dificultăţi semnificative la înlăturarea de la aplicare a acestei hotărâri care, de altfel, nu derogă de la practica constantă a instanţei UE în materia condiţiilor dreptului de deducere TVA şi a cazurilor în care ar putea fi refuzată recunoaşterea acestui drept.

BIBLIOGRAPHY

Hotărârile Curţii de Justiţie a Uniunii Europene pronunţate în cauzele Tóth, C-324/11, Mednis, C-525/11, Mahagében și Dávid, C-80/11 şi C-142/11, Stroy trans, C-642/11, Idexx Laboratories Italia, C-590/13, Jagiello, C-33/13, PPUH Stehcemp, C-277/14, Salomie și Oltean, C-183/14, Astone, C-332/15, Paper Consult, C-101/16, Bimotor, C-211/16, Dobre, C-159/17, SC C.F. SRL, C-430/19, disponibile la link-ul https://curia.europa.eu/.
Concluziile avocatului general prezentate în cauza Paper Consult, C-101/16, disponibile la link-ul https://curia.europa.eu/.
Deciziile Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie a României, Secţia Contencios administrativ şi fiscal nr. 3040/2020, nr. 4702/2020, nr. 6059/2020, nr. 903/2021, disponibile la link-ul http://www.îccj.ro.

PSYCHOLOGICAL ASPECTS BEHIND A SUCCESSFUL NEGOTIATION

Cristina M. Kassai
PhD Student, „Acad. Andrei Rădulescu" Legal Research Institute of Romanian Academy, Bucharest

Abstract:Negotiations cannot be avoided, they exist in our personal relationships, professional progress, financial markets and political structures. Our success in these areas of life is often more affected by our desire and ability to negotiate than we would like to believe. During a conscious or unconscious negotiation, the people involved may feel that in terms of behavior, they act in a natural way. This behavior comes along with a background of mental programming.
The essence of communication consists in the fact that every entry into the dialogue triggers a response, it is the responsibility of each negotiator to ensure that the choices he makes contribute to the progress of the negotiation, rather than creating tensions or blockages.

Keywords: Negotiation, communication, psychology.

Whether we are aware of it or not, we negotiate every aspect of our daily lives. Negotiations cannot be avoided, they exist in our personal relationships, professional progress, financial markets and political structures. Our success in these areas of life is often more affected by our desire and ability to negotiate than we would like to believe.

Like any other art, the art of conversation is manifested through elegance and creativity. Without flair, any activity we do turns into a chore, even if it's just a simple conversation. When it comes to communication, people are divided into two main categories: those who can handle it easily and those who can't. There are some who can talk to anyone, on any subject, in any circumstance and there are others who need to develop their conversational skills. Conversation is a form of communication, though often more spontaneous and less formal. We engage in a conversation for the pleasure of interacting with others and less to pursue a specific goal. As for the types of conversations, they range from intellectual conversations to brainstorming on a particular topic.

1. CULTURAL DIVERSITY AND NEGOTIATION

During a conscious or unconscious negotiation, the people involved may feel that in terms of behavior, they act in a natural way. This behavior comes against the background of mental programming, generated by their particular "mind software." (Hofstede, 2010)

This software generates default, specific settings that can mislead others during interactions, create misunderstandings, doubts, confusion, anger, or anxiety, and can affect signal processing. The mind needs cognitive stability and any challenge of a guess will release anxiety and defense. (Schein, 2010)

Being a distinctive set of traits of any social group, cultures can exist at the national level, but can also characterize groups of people from the same professional group, being in the same age group, belonging to the same administration or sharing similar passions. At the same time, a single negotiator may experience the combined effects of different such mental programming.

2. ADEQUATE COMMUNICATION AND INTERPERSONAL SKILLS

Many negotiators may have this misconception that the more I say during the debate, the greater the impact. They may also feel that the relevance and quality of the substance will be sufficient to convince the public.

As many negotiators have experienced, providing what they consider to be the right substance can never fully guarantee that they are listened to, understood, interested or persuasive enough. How well they communicate and, in particular, how effective their messages are is essential. The key purpose in terms of clarity and accuracy of the terms used is to avoid or reduce misunderstandings, misinterpretations, confusion and differences in the interests, agendas or views of the various parties.

The essence of the communication is that each entry into the dialogue triggers a response, it is the responsibility of each negotiator to ensure that the choices he makes contribute to progress in the negotiations, rather than creating tensions. (l'ENA Training I, 2018)

The question and the paraphrase are two phenomena that can shape the dialogue of a negotiation but should only be used to add value, if it helps to clarify a point, ask for additional information, ask for confirmation or other similar situations. Negotiators can choose from a wide range of questions, which should be used in different ways, taking into account the very different (and sometimes counterproductive) types of answers they trigger.

Another aspect of the art of conversation is that asking questions requires leaving a space for the respondent to answer, otherwise they may feel manipulated or disrespected.

Naturally, negotiation involves provocative situations and characters. Discussions are a source of concern about how they will unfold and about the ambiguity of the other person's intentions. Proper management of these challenges is primarily a matter of self-management - the management of neural mechanisms triggered by a bad surprise, fear of failure, uncertainty or possible unfavorable power relationship and the application of appropriate behavioral responses. A good negotiator will want to overcome these moments and gain control over them, so that any negative or counterproductive experience and the feeling it generates will not cancel out the possibilities of positive results.

Another noteworthy aspect, as an expression of a constant concern of the negotiator in the smooth running of the dialogue, is that of ensuring a constructive approach.

The vast majority of effective techniques, methods and approaches in such cases are based on the negotiator's ability to distance himself from what is happening and, in particular, to ensure that he does not take personally what is happening. The first benefit may be the restoration of personal physiological integrity, which can trigger and support more constructive cognitive and behavioral choices. Taking distance can take many forms - for example, pausing, breathing, keeping quiet, asking a question, checking understanding of what just happened, suggesting a short break, and so on. - and helps to install the comfort zone for a good strategy to continue.

3. ASSERTIVENESS, PART OF A SUCCESSFUL NEGOTIATION

Balancing the drive to meet one's own needs or desires and satisfying those of the other party is the key principle of assertive responses. Consequently, when faced with such situations, the assertive negotiator will use references to the "common good" or higher interests, as well as a framework of rules and principles about what is acceptable and what is not. In his expositions, the negotiator will overcome his own frustration, anger or confusion by offering ways out of general respect for all.

At the same time, it will ensure that it highlights the reasons why things should not be so difficult, tense, aggressive and how harmful the possible consequences could be for all parties involved.

At the same time, it will ensure that it highlights the reasons why things should not be so difficult, tense, aggressive and how harmful the possible consequences could be for all parties involved.

Assertiveness will be translated into words - absence of judgment, consideration, absence of excess, inclusive language, etc. - and through body language - the para / non-verbal cues that negotiators convey through their posture, the tone of their voice, the kind of eye contact they make, etc. Proper management of these, including the absence of stereotypes and the systematic verification of assumptions about others, is crucial. Such management helps the negotiator to adopt the most constructive "win-win" position. (Berne, 2016)

A traditional assertiveness tool provides a structured way to progressively move from an unsatisfactory to a satisfactory situation or from an acceptable to an even more satisfactory situation. This is done by organizing the way in which all thoughts, feelings, expectations or requests related to such situations can be recognized and managed, with as little interference as possible between them. (l'ENA Training II, 2018)

4. NEGOTIATION TACTICS AND STYLES

The world system is undergoing a process of change driven mainly by changes in the approaches of the main actors and the relations between them. It also promotes alternative forms of multilateralism, including dispute settlement frameworks. The relationship has a number of difficulties, but there are also some opportunities for thematic diversification of diplomatic dialogue and interaction. By virtue of the profession, pertinent information from a credible diplomat can change the fate of the world, creating a new history.

As far as diplomatic negotiations are concerned, this can in many cases really be an alternative to war only if the parties agree on a framework of rules and procedures. And if the trust of the partners can increase in another. But negotiations continue to carry wars peacefully. (Meerts, 2015) However, the tone with which the issues are addressed in the negotiating dialogue and the intensity of the future dialogue on these issues may depend on the success of political or economic initiatives. A diplomat can be the author of solutions, with a nuance of calm combined with responsibility.

In an overview, negotiation tactics refer to the practical movements that the negotiator makes and the negotiation styles have their substance in the way the negotiator approaches his role. Regarding the wide range of options or possibilities that a negotiator can use, there are some operating principles that should be applied. Thus, any choice should be made taking into account whether the use of a specific tactic or the assumption of a specific style brings us all closer to the desirable outcome of the negotiation. The negotiator can opt for cooperative (integrative) or competitive (distributive) tactics. The negotiator can also use different cognitive models or rely on different angles and perspectives from which to approach the issues at hand. For example, as cooperative negotiation tactics we could list disclosure, rewind, temporary solutions, value analysis, and as competitive negotiation tactics we pay attention to intimidation, the endless story, tactics in time.

When it comes to negotiator styles, the way they approach their role, negotiators often behave in a combination of five generic styles, depending on whether they are essentially focused on their own agenda, the other party's agenda, or a particular agenda, balance between the two. This translates into a number of observable behaviors that help shape the way tactics are applied, as well as the resulting dynamics.

5. EMOTIONAL INTELLIGENCE AS PART OF NEGOTIATION

In the past, research has focused mainly on strategies and tactics, such as leverage, alternative options, offers, solutions or simple transactions. But more recently, researchers

have begun to examine the complex interaction of psychological factors, including cognitive aspects and emotions that may affect the individual behavior of negotiators.

A recent study showed how a cooperative tone of conversation increases the chances of a favorable understanding and improves relationships. There doesn't have to be a choice between maximizing your own success or having a satisfied opponent. A conversational strategy can help negotiators achieve both. (Okamoto, 2021)

Managing emotions is also the key to negotiating tactics. Anger can often damage negotiations by escalating conflict, reducing common gains, reducing cooperation, and intensifying competitive interaction. This probably refers to the idea of zero bias, in which some parties see the negotiations as purely competitive, rather than cooperating. This way of thinking leads people to believe that in order for one person to gain something, someone else has to lose something equivalent, which can lead to antagonistic negotiation. (Okamoto, 2021)

Sometimes we think that negotiating well means being able to talk about a topic, bring persuasive arguments and winning phrases. But, as psychologists know, a much stronger force in any interpersonal interaction is empathy. And this is not just a concept of academic psychology. Chris Voss, a former FBI hostage negotiator and author of "Never Split the Difference," describes the importance of empathy in a negotiation. In his book, he details how he spent most of his negotiations with the hostages simply by listening and asking open-ended questions so that he could better understand the person he was dealing with. (Voss, 2016)

Voss did not try to persuade the kidnappers to let the hostages leave with point-by-point arguments. Instead, he empathized with how scared he must have been in that situation. This empathy - making a personal connection to really try to understand the other side - makes the conversation less of a struggle. When this happens, it is more likely that the other party will be willing to cooperate. At the same time, when empathy is involved, people are less likely to engage in unethical behavior during negotiations, such as lying, espionage, and sabotage.

Emotions are an interesting part of negotiations - they can both help and hinder. But in general, research shows that expressing positive emotions during a negotiation builds confidence and improves problem solving, while negative emotions such as anger can destroy confidence.

However, what is interesting about anger is that its effect depends on whether it is real. If the anger is simulated, the other party will see this as a strategic use of emotion and will take the interlocutor less seriously, which will make it more demanding.

On the other hand, if the expression of anger is real, the other side may give in more. This means that a negotiator should always be genuine with your emotions, with the effort to cultivate the positive ones. If a feeling of resentment is felt, it can be expressed in an assertive (but not aggressive) way, if the situation is appropriate.

Another relevant aspect to mention is to give the interlocutor a sense of control. People generally don't like it when they are forced to do something. They like it much more when they get the idea to do it themselves or at least feel that they have a choice in this matter. This is why good negotiators, instead of pushing hard on the message "you should do the next thing", always give back and give people the freedom to make decisions.

Sometimes it can feel like a negotiation is a confrontation between players and the only goal is to win the game with zero. But in reality, most of the negotiations take place in the context of ongoing relations. Investing in relationships and trust between the parties will result in more productive results for both parties in the long run.

6. CONCLUSIONS

In a negotiation, we may be only marginally aware of the important ways in which emotions influence our body, thinking, and behavior. Understanding the psychology and emotions of the negotiator, as well as those of the other party, can help us to fulfill our substantial interests in the negotiations and build strong relationships.

Successful negotiators recognize the importance of psychological factors and are able to adapt their tactics to various obstacles. It is essential to build relationships with other parties and to establish more cooperative approaches so that both parties can come up with a win-win solution for all parties. This is confirmed by long-term relationships rather than single gains, as most negotiations take place within ongoing relationships.

BIBLIOGRAPHY

Berne, E., 2016. *Transactional Analysis in Psychotherapy.* s.l.:Ravenio Books.

Goleman, D., 2000. *Working with Emotional Intelligence.* s.l.:Bantam Books.

Hofstede, G. H. G. J. &. M. M., 2010. *Cultures and Organizations. Software of the Mind.* s.l.:McGrawHill.

l'ENA Training I, 2018. *Policy-Making, Negotiation and Intercultural Communication in the European Context Training. POCA - Competența face diferența! Proiect selectat în cadrul Programului Operațional Capacitate Administrativă. ,* s.l.: s.n.

l'ENA Training II, 2018. *Coordination in the Field of European Affairs, European Negotiation and Implementation Of European Union Legislation. POCA - Competența face diferența! Proiect selectat în cadrul Programului Operațional Capacitate Administrativă.,* s.l.: s.n.

Meerts, P., 2015. *Diplomatic Negotiation.* s.l.:Clingendael.

Okamoto, S. &. S. R., 2021. COP26: The psychological game behind a successful negotiation. *The Conversation, Academic rigour, journalistic flair.*

Schein, E., 2010. *Organizational Culture and Leadership.* s.l.:Jossey-Bass.

Voss, C., 2016. *Never split the difference.* s.l.:Harper Business.

PROFESSIONAL FULFILLMENT OF EMPLOYEES IN LOCAL PUBLIC INSTITUTIONS

Ioan Grapini
PhD Student, „Valahia" University of Târgoviște

Abstract:Satisfaction is the barometer for work's efficiency. Employees of local public institutions may be satisfied or dissatisfied with their work depending on their degree of participation in the activities and depending on the managerial style implemented by the managerial staff. Work is seen by the employee as a mean of obtaining material resources but also as an environment that offers emotions, both positive and negative feelings. It is known that job satisfaction, as an indicator in relation to the performed work, is directly related to the material and financial resources produced by the professional activity, which led us to an analysis of the degree of professional satisfaction of employees in public institutions in terms of implementation of participatory management. It is to be appreciated that job satisfaction is an important barometer in terms of motivation in relation to the work performed.

Keywords: job satisfaction, participation, motivation, managerial style, participative management

Satisfacția reprezintă barometrul pentru eficiența muncii/ activității. Angajații unei orgnizații pot fi satisfăcuți sau nesatisfăcuți de muncă în funcție de gradul lor de participare la realizarea activităților. Munca este văzută de angajat ca un mijloc de obținere a resurselor materiale dar și ca un mediu ce oferă emoții, trăiri atât positive cât și negative. Această stare de satisfacție sau satisfacția este influențată atât pozitiv cât și negative de participarea angajatului și de mediul organizational. Înregistrarea gradului de satisfacție/ insatisfacție este dificil de realizat deoarece ea se manifestă sub diferite forme și intensități. Nu întotdeauna este conștientizată intensitatea trăirii psihologice a satisfacției/ insatisfacției. Având dublu interes, în sine și pentru sine, satisfacția angajatului reprezintă principalul factor al eficienței personale și organizaționale, cee ace fac ca managerii și conducerea unei organizații să-i acorde un interes mai mare acestui factor.

Deoarece satisfacția respectiv insatisfacția sunt dificil de măsurat, au determinat existența unor numeroase încercări de definire prin prisma mai multor perspective.

Dacă ne referim la perspectiva atitudinală, satisfacția „este văzută ca atitudinea pe care o are un angajat în raport de diferite aspecte ale muncii, atitudinile având atât componentă afectivă cât și cognitivă" (Revista de psihologie, 2009: 75). Dimensiunile ce caracterizează atitudinile ca relevator pentru procesul muncii sunt cele legate promovarea la locul de muncă, recompensele materiale și salariale, recunoașterea, condițiile de muncă și politicile organizaționale.

Din punct de vedere psihologic, satisfacția este definită ca „o stare emoțională, pozitivă, rezultat al evaluării muncii depuse sau al experienței avute în munca respectivă" (Locke: 1976:130, citat în Micle, 2009: 76). Ripon (1987: 421, citat în Micle, 2009: 76) definește satisfacția ca fiind „o stare emoțională pozitivă sau plăcută rezultat al corespondenței între ceea ce așteaptă un individ ca urmare a muncii prestate și ceea ce el primește" (Micle, 2009: 76).

Dacă ne gândim la perspectiva psihosociologică, satisfacția muncii notată cu S.M. reprezintă diferența dintre ceea ce angajații obțin în urma muncii prestate, concept notat cu (o.r.) și ceea ce se estimează că ar trebui obținut, notat cu (e.o.). În baza afirmației de mai sus,

în literatura de specialitate s-a identificat un calcul matematic pentru a reda satisfacția. Adică rezultatul dintre obiectivele propuse și obiectivele realizate. Așadar satisfacția poate fi determinată matematic în felul următor:

S.M.=(o.r. – e.o.)/ o.r; unde

o.r. = obiective realizate

o.e. = obiective așteptate

S.M. = satisfacția muncii

În urma ecuației matematice putem identifica următoarele situații probabile:

Dacă: *o.r. = o.e., înseamnă o stare de satisfacție deplină*

o.r < o.e., avem o stare de satisfacție a cărui grad de intensitate diferă în funcție de rezultatul diferenței

o.r. > o.e., apare sentimentul de disconfort, culpabilitate.

În momentul în care gradul de realizare al obiectivelor coincide cu obiectivele stabilite anterior, obținem starea de satisfacție, iar când realizările sunt sub nivelul scontat, obținem insatisfacția angajatului și starea de disconfort. Insatisfacția produce angajatului o dezorganizare psihică și atitudinală cu un impact major atât asupra psihicului angajatului cât și organizației, producând o serie de efecte cum ar fi:

- Starea sănătății mentale și satisfacția obținută din alte activități din afara organizației. Specialiștii în domeniu remarcă faptul că există o corelație între satisfacția muncii și sănătatea mentală. Cu cât gradul de satisfacție al angajatului este mai mare, cu atât sunt mai sănătoși psihic, deoarece atitudinile pozitive față de muncă se reflectă și în manifestarea vieții de zi cu zi. Dacă angajații au un sentiment de realizare, o stimă de sine ridicată/ mare, atunci munca pe care o desfășoară le aduce satisfacție.
- Absența repetată de la locul de muncă. Există o corelație slabă între satisfacția muncii și absenteism. Absenteismul este cel mai bine reflectat în conținutul activității, iar satisfacția în acest caz este corelată cu frecvența absenteismului și nu cu timpul pierdut, cuantificat prin numărul de zile.
- Mobilitatea angajaților. Este dată de demisiile angajaților sau de venirea unora noi. Între satisfacția muncii și fluctuație/ mobilitate există o relație moderată. Decizia de a demisiona nu este întotdeauna determinată de insatisfacția muncii ci mai degrabă de căutarea de noi alternative.

Putem afirma că satisfacția reprezintă o stare interioară, o trăire emoționantă pozitivă. Ea reprezintă rezultatul evaluării activității, este echilibrul generat de sincronizarea dintre așteptări și recompense atât economice cât și morale. Pe de altă parte insatisfacția este privită ca fiind discrepanța dintre așteptările angajatului și așteptările propuse, dorite. Ca rezultat al muncii prestate, cu accent pe sentimentele și trăirile angajatului față de rezultate.

Calitatea actului, calificarea profesională, dorința continuă de perfecționare, importanța mediului social și tehnologic duc la o compensație ridicată în muncă, adică la o satisfacție profesională. Când între așteptări și rezultate se ivesc discrepanțe atunci apare starea de tensiune, de insatisfacție și sentimentul absenței echității.

Motivația reprezintă fundamentul pentru satisfacție. Ea poate fi intrinsecă când depinde de individ și extrinsecă când este determinată de organizație. M. Wolf precizează că „Motivul e un impuls ce-l face pe om să urmărească o anumită satisfacție” (1970).

Rotaru și Prodan (1998) oferă un model general al motivației ce relevă combinarea factorilor intrinseci cu cei extrinseci în vederea obținerii unui comportament ce va duce automat la obținerea performanțelor așteptate.

C. Zamfir (1980) clasifică satisfacția profesională în:

- Satisfacție economică. Acest tip de satisfacție este reprezentat de sentimentele financiare, ce constituie de multe ori principala motivați a angajatului.

Această satisfacție economică oferă un sentiment de securitate, crește stima de sine, de putere, prestigiu și de poziție socială.

- Satisfacția activității desfășurate. Satisfacția profesională depinde de varietatea muncii, de abilitățile necesare în desfășurarea ei, de inovație, de stilul managerial și de raportul dintre muncă, aspirațiile și așteptările angajaților. Opus acestei situații se află monotonia, rutina desfășurării aceleiași activități, abilități profesionale slabe și discrepanța dintre activități și aptitudini, elemente ce determină insatisfacția profesională.
- Satisfacția psihologică. Într-o organizație, individul/ angajatul se raportează atât la munca sa cât și la aceilalți, la colegi, la grupul din care face parte și cu care interacționează. Un climat pozitiv, calm, favorabil între angajați și conducere, dar și între angajați și angajați vor duce la o satisfacție profesională ridicată.

Când vorbim de satisfacția profesională a angajatului trebuie să ținem cont de următoarele concepte:

a) conceptul de atașament profesional, relevă adeziunea față de profesie la nivel afectiv;
b) vocația reprezintă atracția față de activitatea desfășurată, manifestată prin aptitudini, abilități și înclinații
c) deschiderea spre nou. Atitudinea pozitivă față de noutate, disponibilitate și dorință de a percepe schimbarea, de a accepta provocările și de a le implementa și promova, duc la o satisfacție profesională ș, la creativitate și inovare.

Pentru buna organizarea a unei instituții legătura dintre practica managerială și satisfacția profesională este esențială. Resursele umane/ indivizii sunt cea mai importantă componentă a organizației, singurul activ, motorul organizației, care pot îndeplini scopurile și obiectivele acesteia.

Analiza gradului de satisfacție profesională a angajaților din instituțiile publice cu privire la existența implementării unui management participativ pe lângă metoda observației am recurs și la metoda pe bază de chestionar. S-a elaborat chestionarul prezentat în Anexa 2 ”Chestionar privind satisfacția profesională” care relevă răspunsurile închise cu ”dezacord total”, ”dezacord”, ”indecis”, ”acord”, ”acord total”. Toate răspunsurile au fost coroborate și centralizate cu ajutorul programului statistic SPSS.

Se cunoaște faptul că satisfacția la locul de muncă ca indicator în raport cu munca prestată este în direct în legătură cu resursele materiale și financiare produse de activitatea profesională. Este de apreciat faptul că satisfacția profesională este un barometru important în ceea ce privește motivația în raport cu munca prestată.

Chestionarul debutează așa cum era de așteptat cu chestionarea gradului de mulțumire al angajaților atât funcții de execuție cât și șefi în raport cu remunerarea materială. În acest sens am încercat să dăm acest rezultat cu ajutorul figuri grafice de mai jos:

Deși numărul subiecților cu funcții de execuție este mai mare în raport cu subiecții directori rezultatele chestionarelor reflectă pentru ambele categorii faptul că aceștia nu sunt remunerați pe măsura muncii depuse în instituție. Managementul aplicat la nivel instituțional nu este unul participativ Fapt pentru care nu pot fi oferite în vederea atingerii unui ridicat de satisfacție profesională. Procentajul respondenților nemulțumiți de recompensele obținute în baza activității prestate este de 72%, datorându-se în mare parte situației de criză (Covid 19) și conjuncturii socio-economice produse de criza care au caracterizat perioada experimentală. astfel se impune necesitatea găsirii unor calități de compensare adiacente cu caracter psiho-social.

Itemul 2 al chestionarului *„Îndeplinirea corectă a unei sarcini/ activități este imediat recunoscută de către șef/ conducere”* dorește să surprindă proporția în care angajații

instituțiilor publice consideră munca prestată la un nivel cât mai ridicat este în concordanță cu aceasta.

Coroborând datele, se constată că 48% dintre subiecți sunt apreciați pe măsura activității depuse și a reușitelor de către șeful de serviciu, director. 10% dintre subiecți au răspuns că sunt indecișI legat de acest aspect, iar un procent de 42% declară că acest lucru nu se întâmplă în instituția în care activează.

Însă dacă la nivelul instituțional ar fi aplicat un management participativ, opinăm faptul că rata procentuală a celor chestionați ar fi mult mai mare și afirmația a doua din chestionar ar avea mult mai multe răspunsuri cu da, adică de acord. Persoanele indecise, care opiniază că meritele și reușitele pe plan profesional nu sunt recunoscute și luate în considerare de șefi și directori s-ar reduce în mod semnificativ.

Capacitatea angajaților de a evidenția și de a aprecia modul cum șefii și directorii valorizează în mod corespunzător reușitele lor profesionale este deosebit de relevant pentru studiul nostru. Majoritatea subiecților simpli angajați opiniază faptul că modul în care își exercită sarcinile de serviciu nu este atent și constant monitorizat de către șefi, uneori se trece cu vederea de către aceștia reușitele profesionale fără a se oferi un feedback minimal. Aplicarea unui management participativ vine să regleze acest lucru și să valorizeze munca prestată de către angajat. Se observă că răspunsul angajaților la acest item scoate în evidență faptul că aceștia conștientizează atenția o alocă șeful cu privire la activitatea lor profesională, cât și gradul de disponibilitate al acestuia cu privire la valorizarea, încurajarea inițiativelor și a reușitelor angajaților.

Totodată prin aplicarea chestionarului se dorește aflarea părerii subiecților cu privire la gradul în care aceștia consideră că intuiesc destul de bine sensul muncii prestate în cadrul instituției in care activează, Cunoscându-se faptul că în aproape toate cazurile insatisfacția profesională și sentimentul legat de aceasta se instaurează atunci când subiecții nu sunt capabili să descifreze cât este de importantă munca lor atât pentru tine cât și pentru societatea din care fac parte.

Prin prezentarea comparativă a răspunsurilor celor două categorii de subiecți se constată o deosebită îngrijorare a faptului că 56% dintre subiecți consideră activitatea pe care o depun ca fiind inutilă și fără sens, având în vedere faptul că specificul activității într-o instituție publică se bazează pe un volum mare de acte birocratice.

Această optică asumată conduce atât pe termen mediu cât și lung la un grad scăzut de interes și la o implicare superficială în desfășurarea activității la locul de muncă, având repercusiuni asupra dezvoltării psihosociale cât și asupra cetățeanului în slujba căruia se află.

Datele prezentate mai sus relevă faptul că 6% dintre subiecții executanți pot cu greu să conștientizeze sensul muncii pe care o prestează, iar 37% dintre angajații chestionați consideră că desfășoară o activitate lipsită de un obiectiv clar și riguros și chiar fără sens. Plecând de la rezultatele relevate cu privire la acest item, putem opina că nevoia implementării unui management de tip participativ ar duce la recâștigarea încrederii angajatului în sensul activității pe care o desfășoară.

Se știe bine că birocratizarea excesivă dintr-o organizație poate duce la o sufocare instituțională, iar managementul participativ este ca o pârghie de distribuire corespunzătoare a sarcinilor și totodată de reducere a pasivității acționale, având un impact pozitiv asupra angajaților stafului managerial și totodată asupra cetățeanului care este beneficiar de serviciile publice. Datele reflectă faptul că 42% dintre respondenți opiniază faptul că birocrația excesivă reprezintă o piedică și un blocaj în eforturile depuse de ei în prestarea activității profesionale zilnice. 34% sunt indecișI. Dacă s-ar implementa un management participativ angajații nu ar mai considera birocrația ca pe un obstacol în activitatea profesională un nivel acceptabil . Diferențele între cele două categorii de subiecți sunt semnificative. 24% dintre angajați nu consideră birocrația ca fiind un obstacol în îndeplinirea

îndeplinirea echitabilă a sarcinilor de serviciu, în timp ce managerii consideră că birocrația reprezintă un barometru al faptului că activitatea a fost desfășurată conform normelor ISO.

Acest item ne ajută să observăm importanța cunoașterii abilităților și competențelor fiecărui individ cât și specificitatea și particularitățile atribuțiilor profesionale. Totodată este importantă existența unei comunicări sincere și deschise așa cum este solicitată de implementarea acestui tip de management, ducând la o descentralizare asumată și reală și totodată la reducerea birocrației. Încrederea, încurajarea constantă din partea șefiilor și asumarea de inițiative și luarea de decizii reprezintă unul din efectele pozitive ale implementării management ului participativ și implicit un factor de descentralizare și eliminare a rutinelor birocratice.

Se cunoaște faptul că dacă sarcinile de lucru sunt repartizate inegal în cadrul instituției ele pot căuta insatisfacția profesională. Managementul participativ vine să ne arate tocmai importanța derulării și facilitării cursurilor de perfecționare profesională și necesitatea distribuirii raționale și corecte a sarcinilor, facilitând o corespondență cât mai bună și judicioasă între competențele individuale și implicarea angajaților în funcție de oferta de activitate în care activează.

Analizând acest item 5 se constată că mai mult de jumătate dintre respondenți 57% opinează că sunt foarte multe situații în care trebuie să muncească și pentru alți colegi datorită faptului că aceștia prezintă competențe profesionale slabe fiind de acord cu afirmația din item, sau ca un reflex de a recunoaște realitatea faptului că lucrează și pentru alții au dat răspunsul indecis. Aplicarea managementului participativ vine să echilibreze balanța în ceea ce privește pregătirea lacunară a colegilor de serviciu. Acest tip de management aduce schimbare de perspectivă deoarece colegialitatea se bazează pe relații cordiale, sprijin și ajutor și facilitarea prin participare frecventă la cursuri de formare continuă atât prin participarea fizică cât și online care au drept scop obținerea unui grad mai ridicat de competență profesională.

Cu privire la felul în care recompensele de ordin financiar sunt aplicate, *(itemul 6 „ În lipsa recompenselor financiare consider că recompensele verbale ale șefului/ conducătorului instituției sunt foarte importante”),* opiniile celor chestionați diferă. Pentru marea majoritate a respondenților, 56,18%, recompensele de ordin financiar sunt considerate insuficiente fiind de multe ori înlocuite de aprecieri verbale și o atitudine pozitivă din partea șefilor, așa cum reiese din figura 7.

Cei care se declară în acord cu afirmația din acest item (6) sunt de aproximativ 20% și afirmă că pentru ei atitudinea pozitivă din partea șefilor/ directorilor, îndeplinește recompensa financiară. Existența unui management participativ la nivel instituțional vine ca un factor reglator între munca prestată și recompensele financiare. Într-o instituție în care întâlnim un management participativ atitudinea pozitivă manifestată de conducere/ șefi, în raport cu persoana angajatului este capabilă să compenseze recompensele reduse de ordin material. Vorbim așadar de o atitudine utopică căci în zilele noastre cine nu are nevoie de recompense materiale mai mult decât cele emoționale? Dar dacă în realitate întâlnim în instituția publică un climat organizațional securizant, relații colegiale pozitive, cuantumul stimulentelor financiare poate fi înlocuit de aprecieri verbale pozitive, propice unei atmosfere motivante la locul de muncă conducând la satisfacția profesională adecvată.

La baza satisfacției profesionale stă plăcerea resimțită de angajat în raport cu activitatea pe care o desfășoară în special pentru simplul fapt că, calitatea muncii este direct proporțională cu raportarea efectivă la aceasta. Datele privind modul de raportare afectivă a angajatului privire la activitatea prestată sunt redate în figura de mai jos după cum urmează:

Pe baza analizei de mai sus se constată că din punct de vedere procentual al angajaților 37% consideră activitățile specifice meseriei pe care o execută, plăcute, în timp ce marea majoritate a subiecților afirmă că nu le face plăcere activitatea pe care o depun și nu

sunt în concordanță cu studiile profesiei pentru care sau pregătit. Rolul managementului participativ vine să potențeze pozitiv tocmai această apreciere din partea subiecților cu privire la activitatea depusă.

Totodată la fel de importante pentru satisfacția profesională sunt opiniile angajaților cu privire la oportunitățile de promovare.

Marea majoritate a subiecților, 67%, opiniază că promovare la nivel instituțional este foarte greoaie și dificilă, 6% sunt indicii, iar 27% opinează că instituția le oferă pârghiile necesare urcării pe o scară ierarhic superioară. Procentajul ridicat al celor care afirmă că este foarte greu să promoveze se bazează pe faptul că multe numiri în funcție sunt realizate politic fără a se ține cont de criteriile de performanță ale subiectelor. Implementarea unui management participativ nu ar putea regla această discrepanță deoarece nu dispune de acele pârghii acționale necesare pentru a accelera ritmul unei promovări la nivel profesional atâta timp cât nu există un temei legal.

Se observă faptul că 30% dintre subiecți apreciază faptul că prin ideile lor contribuie la dezvoltarea instituțională atât pe termen scurt, mediu cât și lung, în timp ce 22% sunt indecișși și 48% opinează că nu le sunt luate în considerare ideile. De aici putem opina faptul că aplicarea unui management participativ la nivel instituțional a ridica mult mai mult procentul subiecților care sunt în dezacord și dezacord total cu acest item, legat de acceptarea și implementarea ideilor angajaților, confirmându-se încă o dată valențele pozitive ale managementului participativ și necesitatea implementării lui în instituțiile publice locale din Arad.

Gradul de satisfacție profesională mai este reprezentat și de măsura în care regulile și procedurile existente în instituție sunt aplicate pot duce la îndeplinirea sarcinilor de lucru, chiar frânează sau împiedică activitatea. Vom prezenta mai jos părerea subiecților cu privire la această dimensiune a satisfacției profesionale:

Dacă se analizează cu atenție figura de mai sus se observă faptul că majoritatea subiecților nu sunt de acord cu afirmația itemului 10, a se declară ferm împotriva acesteia și un număr mic de subiecți consideră că regulile și procedurile Interne împiedică realizarea cu desăvârșire activității. Acest lucru relevă faptul că cu cât există o consultare și o implicare a cât mai multor angajați în procesul decizional la nivelul instituțiilor cu atât mai mult pot fi modificate sau chiar eliminate acele reglementări care ar putea bloca fluiditatea acțională și ar putea fi introduse procedurii noii care vor determina o activitate eficientă la nivelul instituției.

În corelație cu satisfacția profesională avem mândria resimțită de angajați în urma prestării activități profesionale. Nivelul ridicat de apreciere și mândrie ca efect al unei activități profesionale practicate bine însoțite de o recunoaștere la nivel social adecvată, reprezintă un garant pentru randamentul profesional cu precădere dacă activitatea prestată nu este remunerată importanței cuvenite.

Datele analizate relevă faptul că 28% dintre subiecți apreciază că părerile și ideile lor sunt importante pentru cursul viitor al organizației, în timp ce 64% sunt în dezacord și dezacord total cu faptul că sunt consultați atunci când se impune luarea unor decizii majore la nivelul organizației în care activează. practicarea și implementarea unui management participativ la nivelul instituțiilor publice ținându-se cont de rezultatele analizate privind participarea la luarea unor decizii majore duce la sentimentul de participare decizională și la un grad ridicat de satisfacție profesională.

Gradul în care angajații chestionați apreciază rolul lor cadrul instituției în care activează poate fi redat prin intermediul figurii 25:

Un număr scăzut de subiecți, 10% opiniază că rolul în instituție este important, 66% sunt indecișși, iar 24% sunt în dezacord și dezacord total cu aceste afirmații, consideră nu sunt importanți pentru organizația în care activează. implementarea unui management participativ

ar conduce la o schimbare de opinie a angajatului cu privire la percepția lor asupra poziției pe care o dețin în instituție.

Analiza itemului 14 aduce rezultate concludente cu privire la necesitatea implementării unui management de tip participativ. pe baza răspunsurilor subiecților, gradul în care angajații oferă suficiente informații cu privire la activitatea pe care trebuie să o desfășoare.

Avem un procentaj de subiecți indecișI de 20% și sunt înregistrați 26% de subiecți care apreciază că sunt de acord și acord total cu faptul că le sunt explicate consecințele în timp ce 54% apreciază că sarcinile date nu sunt suficient de bine prezentate și explicate de către șef. Dacă s-ar implementa un management participativ, numărul subiecților care ar aprecia faptul că șeful le-ar oferi informații suficiente și clare cu privire la sarcinile de lucru date, ar fi semnificativ mai mare.

Concluzii

Rezultatele prezentate interpretate mai sus ne îndreptățesc să concluzionăm faptul că satisfacția profesională a angajaților din cele trei instituții publice locale din municipiul Arad se datorează atât persoanelor angajate, climatului organizațional cât și șefului/ managerului.

Implementarea unui management de tip participativ ar crește nivelul satisfacției profesionale a angajaților care ulterior ar conduce la consolidarea poziției profesionale în cadrul instituției, la optimizarea relației social profesionale cu șeful, la creșterea gradului de participare la politicile și strategiile de dezvoltare instituțională, la acceptarea aprecierilor verbale din partea fiilor/ directorului în detrimentul celor financiare. Prin analiza rezultatelor am putut observa faptul că gradul de satisfacție profesională al angajaților la momentul prezent nu este ridicat ceea ce impune practicarea și implementarea constantă a managementului participativ.

BIBLIOGRAPHY

Huang, T.-C., & Hsiao, W.-J. (2007). The causal relationship between job satisfaction and organizational commitment. *Social Behavior & Personality, 35*(9), 1265- 1276.

Micle I.M., (2009), Satisfacția și performanța, *Rev. Psih*., t. 55, nr. 1 – 2, p. 75–90, Bucureşti, ianuarie – iunie 2009

Nguni, S., Sleegers, P., & Denessen, E. (2006). Transformational and transactional leadership effects on teachers" job satisfaction, organizational commitment, and organizational citizenship behavior in primary schools: The Tanzanian case. *School Effectiveness and School Improvement, 17*(2), 145-177

THE MANAGERIAL CONDUCT AT THE LEVEL OF LOCAL PUBLIC INSTITUTIONS IN ARAD

Ioan Grapini
PhD Student, „Valahia" University of Târgoviște

Abstract:This study on the behavior of formal managerial staff operating in the three local public institutions in Arad County, gives us a structured picture of the problems in the local public administration from Arad. Starting to analyze the questionnaire, we wanted to identify the leadership style practiced by the heads of departments or directors. Beyond explaining the theoretical concepts, this analysis tried to highlight a sensitive issue in the local public administration of Arad, namely the extent to which the managerial staff has the ability to define and implement a managerial style so as to lead to organizational development, as a premise to change.

Keywords: autoritar and democratic management style, public administration, tasks, objectives.

Pentru a stabili nevoia implementării unui alt stil managerial este imperios necesară identificarea stilului managerial așa cum este el la momentul prezent.

Acest lucru poate fi determinat prin analiza percepției șefilor cu privire la modul în care își conduc, manageriază angajații.

Prezenta analiză este importantă pentru reliefarea conceptului de dezvoltare organizațională și este parte integrantă a reformei și a schimbării în administrația publică locală, în speță cea din Municipiul Arad. Acest studiu privind comportamentul staffului managerial formal ce operează în cele trei instituții publice locale din județul Arad, ne oferă o imagine structurată asupra problemelor ivite în administrația publică locală din Arad. Pornind spre analiza chestionarului am dorit să identificăm stilul de conducere practicat de șefii de serviciu/ compartimente/ directori.

Opinăm că stilul autoritar de conducere este reflectat printr-o atitudine rigidă, șeful, managerul pleacă de la premisa că el știe cel mai bine ce este mai bine de făcut și modalitatea de îndeplinire a sarcinilor. Din punct de vedere al acestui șef persoanele care nu ies din cuvânt și execută totul la comandă sunt apreciate. În antiteză cu acest stil autoritar avem stilul democratic care implică angajații subordonați în procesul managerial de luarea deciziilor și de stabilire a obiectivelor. la practicarea acestui stil managerial, șeful acceptă părerile și opiniile subordonaților și chiar îi stimulează și îi provoacă pe aceștia la participare. însă șef/ director nu folosește tot timpul același stil managerial fapt care nu este de dorit după cum bine este știut din definiția leadership-ului când șeful trebuie să își adapteze stilul managerial la toate invită.

Comportamentul șefilor/ directorilor este reflectat prin stilul managerial practicat. analiza comportamentului managerial din acest studiu o vom analiza cu ajutorul Grilei Manageriale Black Mouton pe care o vom descrie prin definirea celor două dimensiuni ale sale și anume grija pentru angajați și grija pentru formularea și asumarea obiectivelor. Aceste două dimensiuni vin să pozitiveze performa liderului/ șefului care trebuie să caute în permanență un echilibru între managerierea angajaților și a sarcinilor de îndeplinit. Această grijă a șefului pentru angajați se traduce prin intenția acestuia de a crea relații armonioase și de cooperare cu subordonații iar prin grija sa pentru îndeplinirea corectă a sarcinilor observăm importanța dată de acesta sarcinilor de serviciu stipulate în fișa postului.

Stilul de conducere rezultat din analiza chestionarelor va fi stabilit pe baza Grilei Manageriale Black Mouton care visează cele două dimensiuni, preocuparea pentru angajați și preocuparea pentru sarcinile de serviciu. Plecând de la aceste două dimensiuni avem două variabile:

1. *gradul de atenție față de angajați*
2. *gradul de atenție față de sarcini/ obiective*

Cele două variabile sunt cotate cu valori cuprinse între 1 și 9, valoarea cea mai mică, 1, reprezintă un grad scăzut de atenție, în timp ce 9 reprezintă un grad ridicat de atenție. pentru identificarea de atenție din partea liderului se impune stabilirea unor indicatori și indici după cum urmează:

Indicatorii și indicii plic de un șef/ director care manifestă un grad ridicat de atenție față de angajați:

- *implicarea angajaților de către lider la luarea deciziilor*

Indici: - încurajarea frecvente a activității subordonaților

- încurajarea angajaților la luarea deciziilor
- consultarea angajaților la luarea unei decizii importante

- *bunăstarea angajaților în evoluția lor profesională este de interes pentru lider*

Indici: - oferirea frecventei de sfaturi cu privire la comportamentul acestora și la îmbunătățirea performanțelor profesionale

- disponibilitate de învățare de noi metode și tehnici de îndeplinire a sarcinilor

- *dezvoltarea unei relații pozitive lider - angajat*

Indici: - explicarea cu răbdarea sarcinilor complexe

- respectarea limitelor impuse de angajați

- preocuparea pentru dezvoltarea de metode noi de îmbunătățire a relațiilor profesionale

- formarea unei echipe profesionale competente

- *relație profesională bine închegată*

În ceea ce privește gradul ridicat dedicat rezolvări sarcinilor, acesta poate fi redat prin următorii indicatori și indici:

- *îndeplinirea obiectivelor conform fișei postului*
  - preocuparea constant pentru atingerea obiectivelor și îndeplinirea sarcinilor
  - îndeplinirea sarcinilor la timp
  - analizarea frecventă a problemelor instituției și găsirea de soluții
- *planificarea sarcinilor*
  - împărțirea obiectivelor cu grad sporit de complexitate în sarcini care pot fi realizate
  - gestionare eficientă a timpului
  - monitorizarea frecventă a obiectivelor
- *acceptarea provocărilor și gestionarea eficientă a situațiilor de criză*

Indici: - obiectivele/ sarcinile cu grad ridicat de dificultate sunt motivante

- îndeplinirea concomitentă a mai multor sarcini complexe

- *perfecționarea profesională din sfera de activitate*

- valoarea 1 reflectă un management minimal pentru ambele variabile

- valoarea 1 pentru gradul oferit atenției în desfășurarea sarcinilor și valoarea 9 pentru gradul de activitate oferit angajaților reflectă un management indulgent

-valoarea 1 pentru gradul de atenție oferit angajaților și valoarea 9 pentru soluția oferită desfășurării sarcinilor reflecta un management a autoritar

- valoarea 9 pentru ambele variabile reflectă management integrator

- valoarea mediană 5 pentru ambele variabile reflector management de compromis

Tot aici se impune clarificarea celor două concepte de comportament al managerului și stilul său de conducere. Termenul de comportament managerial reprezintă un concept la scară largă, în timp ce stilul de conducere este mai redus. Prin comportamentul său, șeful/ directorul poate adopta mai multe stiluri de conducere, dar tot odată un anumit tip de comportament este corelat cu un anumit stil managerial

Au fost chestionați un număr de 40 de lideri care își desfășoară activitatea în cele trei instituții publice deconcentrate ale administrației publice locale din județul Arad.

Pentru o mai bună înțelegere a studiului vom specifica scopul fiecărui item conform variabilelor, indicatorilor și indicilor stabiliți din chestionar bifând valorile de adevăr în acord cu activitate pe care o desfășoară.

Bazându-ne pe Grila Managerială Black Mouton afirmațiile din chestionar sunt împărțite astfel încât 9 itemi sunt caracteristici preocupării pentru angajați și 9 itemi corespund atenției acordată sarcinilor de lucru.

Preocuparea pentru angajați poate fi redată prin următoarele afirmații:

- Modul în care șeful implica angajații programul de luare a deciziilor. el curajoasă creativitatea acestora, îi încurajează să ia decizii, le acceptă părerea. Afirmația numărul 1 *„Solicit angajații la luarea deciziilor și accept ideile și sugestiile lor”*
- Șeful este preocupat de evoluția profesională și de bunăstarea subalternilor. Le oferă sfaturi în vederea îmbunătățiri performanțelor profesionale și le oferă metode noi de realizare a sarcinilor. Afirmațiile *itemului 4 „Provoc angajații în activități și proiecte”* și *itemului 17 „ Consiliez angajații în ceea ce privește comportamentul și performanțele lor la locul de muncă”* din chestionar.

Șeful/ directorul acordă importanța relații cu angajații. În acest sens itemii 9,10,12,14,16, din chestionar sunt concludente. Preocuparea șefului pentru a dezvolta noi metode de relații angajații, nu este îngrijorat depresie în relațiile cu angajații, explicarea detaliata a unei activități dificile, crearea unei echipe de lucru și respectarea limitelor impuse de angajat față de șef.

Preocuparea și atenția față de sarcinile de lucru pot fi redate prin următoarerele afirmații:

- Șeful pune accent pe îndeplinirea obiectivelor; *itemul 2 „ Pentru mine să îndeplinesc o sarcină și să ating un obiectiv este foarte important*” Pentru ce este importantă îndeplinirea activității, *itemul 15 „ Mă asigur că analizez cu maximă atenție situațiile problematice ivite în cadrul instituției/organizației/serviciului/compartimentului coordonat”* șeful este interesat de problemele serviciului/ instituției și caută mereu soluții la acestea.
- Șeful/ directorul pune mare accent pe planificarea activității. *Itemii 7„Mă preocupă îndeplinirea sarcinilor și validarea acestora*” *și 13„ Repartizez eficient și echidistant sarcinile subalternilor*” , releva faptul că șeful/ directorul împarte obiectivele în sarcini realizabile și măsurate. el gestionează eficient timpul, conform *itemului 11„ Știu să-mi gestionez timpul în mod eficient”* și se asigură de îndeplinirea la timp a sarcinilor conform *itemului 3 „Urmăresc ca programul, termenele și sarcinile să fie respectate și îndeplinite”.*
- Deschiderea șefului la provocări. conform *itemului 5„ Mă preocupă îndeplinirea sarcinilor și validarea acestora”* șeful manifestă o atitudine pozitivă față de sarcinile cu grad ridicat de dificultate. El nu este deranjat de faptul că are de îndeplinit concomitent activități așa după cum reiese din afirmația numărul 8„ *Pentru mine sarcinile complexe realizate simultan nu sunt dificile”.*
- dezvoltarea profesională este importantă pentru un șef afirmație reflectată din *itemul 18 „Citesc literatură și urmăresc dezvoltarea parcursului meu profesional prin studii și cursuri de specialitate”.*

Răspunsurile la chestionare au fost clasificate în două categorii: în prima categorie răspunsuri cu referire la angajați iar în cea de-a doua răspunsuri cu referire la îndeplinirea de sarcini. rezultatul din fiecare categorie a fost înmulțit cu 0,2. Rezultatul din prima categorie (legată de angajați) este indicat în figura noastră pe verticală, în timp ce categoria legată de sarcini indicată pe orizontală. Au fost intersectate liniile scorului final care pornesc de la capătul fiecărei axe. punctul de intersecție al celor două axe marchează stilul de conducere de care uzitează șefii, conform figurii prezentate anterior.

Obiectivitatea răspunsurilor redau corectitudinea rezultatelor acestei anchete însă problema se pune dacă am identificat corect comportamentul real al respondenților aflați în posturi de conducere. Toată lumea este tentată să răspundă așa cum consideră că este ideal și nu cum se petrec lucrurile în realitate tocmai pentru a masca anumite neconcordanțe între cum se comportă și cum ar trebui să se comporte.

Analiza rezultatelor reflectă faptul că stilul de conducere practicat de persoanele în funcție de șef de serviciu sau directori nu este unul autoritar dar niciunul indulgent, și este mai degrabă de compromis, mai mult pentru a echilibra cele două variabile, preocuparea pentru angajat și preocuparea pentru realizarea sarcinilor.

Conform Grilei Manageriale Black Mouton, stilul autoritar reflectă gradul scăzut de o preocupare față de angajat și un grad ridicat pentru sarcini și obiective.

Studiul nostru demonstrează că respondenții au o preocupare intensă pentru angajați dar în egală măsură și pentru îndeplinirea obiectivelor și realizarea sarcinilor, ceea ce ne conduce să opinăm că în instituțiile publice locale din Municipiul Arad supuse anchetei întâlnim un management de compromis îndreptat în egală măsură atât spre angajat cât și spre sarcini.

Cei doi cercetători Blake și Mouton în studiul lor privind comportamentul managerial au dezvoltat un model managerial redat prin așa numita Grilă managerială Blake Mouton. Pe baza acestui model, din analiza noastră reiese faptul că stilul de conducere din instituțiile publice locale din Arad ar fi unul mai înclinat mai spre autoritar și reflectă faptul că respondenții practică în cele mai multe cazuri un management de compromis.

Acestei grile manageriale îi sunt aduse însă câteva critici deoarece se limitează la cele două dimensiuni: gradul de atenție față de angajat și gradul de atenție acordată obiectivelor sau îndeplinirii sarcinilor, fără a se preocupa atent și de aspecte situaționale, atât de necesare studiului comportamentului unui managerului. Sunt amintite câteva aspecte situaționale legate de specificul instituțiilor și anume instituții publice locale în care organizarea ierarhică este realizată pe temeiuri legale și influențează stilul managerial. Alte aspecte situaționale cu influență asupra acestui tip de comportament sunt date de maturitatea celui care conduce și al subordonaților, gradul de responsabilitate al ambilor actori și filozofia șefului despre potențialul uman.

BIBLIOGRAPHY

Boboc, I., (2003), *Comportament organizațional și managerial. Fundamente psihologice politologice,* vol. I, Comportament organizațional, Editura Universității Petru Maior, Târgu Mureș

Carnevale, D, (2002), *Organizational Developement In The Public Sector,* Westview Press

Cole, G.A., (2000), *Managementul personalului,* lucrare realizată cu sprijinul KnowHow Fund în cadrul programului British Books for Managers, Editura Codecs, București

Hamel, G., Breen, B. (2010), *Viitorul managementului,* Editura Publica

DISINTEGRATIONS, DEVELOPMENTS AND ETHICAL PARADIGMS IN THE DIGITAL AGE

Anca Delia Dabija
PhD Student, „Alexandru Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: When we say information, we say progress for any society. The moral values of the contemporary society are varied, being activated by the big volume of information we operate due to the current technological advance at its peak. Lately, the evolution of the information technology has had a huge impact on society in general but also on the economy of the states world wide. We may say that the third millenium began with the transition from an industrial to an informational society, if we take into account the mobility of the information and the rapid spread with which this travels following considerable distances with the help of the internet. Actually, time and space do not represent coordinates to report for the internet users; this lack of barriers we notice online leads to a real distancing from our own values, but closeness to change and imbalance. That is why, the need for moral values of the people and of society becaming more and more pressing. The technological progress found in the world today leads the necessity of moral arguments to regulate human behaviour.
In today's world we use a lot of electronic devices, multimedia devices, state of the art gadgets very useful in our workplace, or at home, on holiday in order to communicate, learn or enjoy ourselves. The disagreements and disadvantages appear only when we don't know how and how long we should use them to reach our goals, finnaly being their tools. The contemporary man is far from being able to strike a balance, an optimum to be and to do when he is surrended by pseudo-values proposed and passed on through social media, the internet or the mobile phone.
In the didital age, an ethical base of education becames obvious to re-organize naturally the way of thinking, of choasing, of deciding , of acting, essentially the way of being. The free human being but also responsible has to re-organize his moral values and norms based on his actions of conscience and knowledge, involving in his social and personal sphere. Human freedom and responsibility has to make their presence felt in a world swallowed quickly by false values that practically invade the essence of humanity.

Keywords: human being, digital age, pseudo-values, information, ethical decision.

Analiza evoluției fulminante a tehnologiei în contemporaneitate indică din diverse perspective (beneficii/riscuri) un impact major al acesteia atât la nivel de individ și societate, cât și la nivelul tuturor domeniilor de cercetare. Omul, ca agent al progresului științific și tehnologic, dar și ca beneficiar al acestuia, încă nu și-a adecvat conduita la valul tulburător al schimbărilor generate de cea de a patra revoluție industrială. El se regăsește într-o permanentă stare de incertitudine, confuzie, tensiune, anxietate și lipsă de încredere în înțelegerea sinelui, celuilalt, ori a lumii și a viitorului acesteia. Din acest punct de verere, observația, ca urmărire intenționată atât la nivel individual, cât și la nivel societal, relevă grave inadvertențe între ceea ce poate oferi omul în plan etic și ceea ce oferă el de fapt. Un optimum etic nu poate fi generat în absența unei educații morale solide care să ofere un continuum între potențe și acțiuni concrete.

În acest scop, am propus termenul de „*pandemie a imoralului*" tocmai pentru a sublinia urgența pe care ar trebui să o constituie educația în formarea copiilor și adolecenților, în primul rând; cu particularități pretinse de caracteristicile unui timp al vitezei, superficialității, confortului, distracției, beneficiului rapid obținut, al videocrației, dar și al

însingurării, creşterii gradului de nesiguranţă şi îngrijorare, de insatisfacţie, datorită crizei spirituale evidente. O criză dominată, uneori, de absurd şi nonsens poate fi constatată în mod cert în contemporaneitate. Era digitală indică o epocă în care oamenii transmit şi au acces la informaţie (reală sau îndoielnică) fără restricţii. Ideea este legată de conceptul de „revoluţie digitală", care arată faptul că pasul următor după revoluţia industrială constă în trecerea la o economie bazată pe transmisie, prelucrare şi stocare de informaţie. Cu fiecare clipă, devenim tot mai dependenţi de tehnologie. Chestiuni, de neimaginat în urmă cu puţine decenii, au devenit acum aspecte comune ale vieţii noastre. Ritmul cu care tehnologia avansează este ameţitor. În această lume nouă, în care omul se pierde tot mai mult în realităţi virtuale, în lumea internetului, pare că şi evoluţia speciei noastre în tiparele naturale este pusă sub semnul întrebării. Care este locul nostru în această eră digitală?

Pe lângă numeroasele efecte pozitive, de necontestat, „revoluţia digitală" determină serioase schimbări, inclusiv de ordin negativ, la nivelul vieţii umane. De aici, nevoia acută de repere sănătoase, robuste, pe care o întemeiere etică a educaţiei şi auto-educaţiei le poate oferi; indiferent de vârsta subiectului / subiecţilor, căci fenomenul digitalizării accentuate a vieţii afectează pe fiecare, precum şi întregul organism social.

De ce este nevoie de un fundament etic al educaţiei? Pentru că eticul ar trebui să fie eternul prezent al acţiunilor umane, cel care poate să conducă spre desăvârşire. Vorbind despre viaţa adolescentină care gustă din plin „criza de originalitate, de identitate", la acest nivel trebuie avute în vedere mari transformări la nivelul conştiintei de sine: receptivitatea eu-lui şi / sau a celorlalţi este, de multe ori, una deformată. Tânărul se află într-o permanentă căutare a propriei identităţi şi a relaţionării cu ceilalţi, intrând progresiv în lumea unor diverse interogaţii ce par a fi fără răspuns. Se înţelege că aportul adulţilor şi, înainte de toate, acela al educatorilor profesionişti este necesar; cu tot ceea ce presupune, pe lângă pregătire serioasă şi experienţă, capacităţi deosebite de empatie, respect, ascultare, compromis, toleranţă, receptivitate, prietenie etc. Beneficiile procesului educaţional sunt cu atât mai ridicate, cu cât fiecare actor implicat ori instituţie abilitată în concretizarea lui, îşi aduce la îndeplinire în mod avizat şi competent responsabilităţile. De asemenea, încurajarea acelor atitudini pozitive în direcţia comportamentelor prosociale, exprimă, până la urmă, respectul şi consideraţia pentru demnitatea fiinţei umane, atitudini care trebuie promovate atât în incinta mediului şcolar, cât şi la nivel societal. Devine astfel urgentă conştientizarea şi reflecţia asupra unui temeinic adevăr: copiii reprezintă o resursă umană importantă în orice societate, motiv pentru care valori morale precum răbdarea, grija, cumpătarea, perseverenţa, atenţia etc, trebuie să devină o întâietate pentru cei care le împărtăşesc.

Excesul de informaţii care abundă în era digitală nu are neapărat doar efecte pozitive. Fiinţa umană cunoaşte alienarea, atât de sine cât şi de ceilalţi, scufundându-se în amalgamul numit internet. Transformarea existenţială poate aluneca înspre o falsă comunicare unde nici scrisul nu îşi mai găseşte valoare, lecturile sunt accesate într-o mică măsură, informaţiile prezente în mass-media nu mai sunt trecute, de multe ori, prin filtrul raţiunii, nici nu mai sunt verificate în privinţa veridicităţii lor. Toate acestea înstrăinează omul de autentic, de natural, de complexitatea umanului care înseamnă şi afectivitate, emoţii etc., putând duce la drame, la eşec, la pierderi existenţiale, în general. Observăm că importanţa eticii îşi face simţită prezenţa atât ca fond teoretic, cât şi ca suport practic în cele mai fireşti sau nefireşti felii de viaţă, cu atât mai mult cu cât se înregistrează, din plin, semne a ceea ce socotim a fi o „*pandemie a imoralului*". Este vorba despre un fel de anti-etic (mai mult decât non-eticul), ce poate fi constatat aproape peste tot: la copii, tineri, adulţi, în diverse sfere ale socialului, economicului, politicului, în manifestările cotidiene ale multora dintre noi. Pare înspăimântător cum omul îşi pierde din propria esenţă, îmbrăţişând naivitatea de a trăi parcă într-un continuu prezent, lipsit de problematizarea unui „mâine" care nu ar trebui să-i fie străin. „*Pandemia imoralului*" nu este decât o realitate de care cu toţii ne înconjurăm, iar unii

dintre noi, mai ales copiii și adolescenții, sunt tot mai atinși de ea. Tăria umanului din noi nu trebuie decât să o recunoască și să o ,,trateze" pentru a o depăși.

Există dezbateri aprinse ale eticii contemporane cu privire la puterea morală a educației într-o epocă profund digitalizată cu implicații tot mai grave asupra umanului din noi. Analiza privește mai ales gradul de esență/timp pe care îl atribuim manifestărilor on-line, astfel încât ele să poată fi supuse unei judecăți de tip etic. La o privire mai atentă, vom constata că nu doar internetului îi poate fi atribuită o anume vină pentru diluarea moralității actuale; vidul etic fiind multicauzal. Categorie de elecție a pedagogiei, educația rămâne un tip individual de acțiune umană, văzută ca intervenție sau direcționare către formarea omului.

Ca ființe umane, nu putem trăi în singurătate fără cei iubiți și prețuiți de noi. Atitudinea autoreflexivă a ființei umane conștiente de dimensiunea socială conduce la interogații asupra diferențelor dintre om și celelalte forme ale ființării în lumea dată. Întrebări de felul: Care este diferența dintre mine si celălalt? Care este sopul meu în această lume? sunt esențiale, ele articulând tematica naturii umane, care rămâne în zona echivocului; interes deosebit venind dinspre abordarea filosofică, centrată și pe chestiunea umanului, în cadrele unei etici fundamentale.

"Omul este o ființă virtualmente etică, existând ca atare. /.../ tot ceea ce este omenesc pune, mai devreme sau mai târziu, într-o formă sau alta, o problemă morală. Căci morala este pretutindeni competentă" – afirmă Vladimir Jankélévitch[1].

Lucrarea de față este o invitație la reconsiderarea educației în contextul globalizării și al revoluției digitale, tocmai pentru redescoperirea autenticității sinelui în condițiile unei vieți debusolante, în care valorile par a pierde teren în fața pseudovalorilor și a nonvalorilor. În acest sens, utilizarea tehnologiei nu poate rămâne la distanță de morală, nefiind neutră. O adevărată evaluare etică presupune prezența ochiului critic care va analiza atent dacă tehnologia scade sau amplifică amprenta umanului: ,,Morala pretinde să impregneze ansamblul vieții, cel puțin în plan ideal; ea are un caracter atmosferic, universal, cosmopolit, care nu distinge nici rase, nici popoare, ci înglobează ansamblul oamenilor. Morala pune probleme în fiecare moment, în toate circumstanțele, ea este de esență deontologică (știința a ceea ce trebuie să facem sau să nu facem) și privește tot ceea ce are un raport cu umanul."[2]

Teza pe care încerc să o susțin este următoarea: se poate ieși din această stare aparent haotică și în curs de devalorizare, prin actul unei educații concepute sistemic și competent, prin promovarea realelor valori, prin eliberarea de prejudecăți, prin analizarea pozitivului, prin toleranța față de semenul meu văzut ca un altul (al meu). Toate acestea, într-un cadru etic care să ghideze umanitatea din om. O etică ce privește oglinda propriului comportament, vizând totodată controlul propriilor acțiuni fată de sine și față de ceilalți.

Fenomenul globalizării continuă să provoace o serie de controverse, reliefând aspecte pozitive și negative deopotrivă. În lipsa celuilalt, existența singulară, individuală, cheamă spre precaritate. Eul lipsit de o oarecare instanță exterioară nu-și poate construi esența. Cu alte cuvinte, validarea propriului eu pierde teren: ,,distanța față de Celălalt a devenit distanța fiecăruia față de sine."[3] Problema naturii umane nu poate fi desprinsă de aceea a identității-alterității. Mondializarea economică pare să rămână un ideal universal, ceea ce duce la varii conflicte. De ce? Pentru că este înțeles ca un plan de distrugere a identităților particulare. Gândul de a vieți într-o lume mai unită, legată de valori comune, naște, între altele, emoții și chiar repulsie pentru unii. Se vede că egoismul nu votează cu alteritatea.

[1] Vladimir Jankélévitch , *Paradoxul moralei*, Editura Echinox, Cluj-Napoca, 1997, p.8.
[2] *Idem*, *Curs de filosofie morală*. Text stabilit, adnotat și prefațat de Françoise Schwab. Traducere de Adrian Șerban, Editura Polirom, Iași, 2011. p. 29.
[3] Tiberiu Brăilean, *Globalizarea*, Editura Institutul European, Iași, 2004, p. 29.

Progresul tehnologic, în condițiile celei de „a patra revoluții industriale" care „estompează demarcația dintre sferele fizice, biologice și digitale"[4], poate apărea și ca un dușman al umanului, ca și al înțelegerii binomului identitate-alteritate. Timpul prezent al erei digitale sau așa-numita „industrie 4.0", ridică noi *dileme de ordin moral* pentru ființa umană. Este vorba despre afectarea acesteia, prin uzul intens și în masă a sistemelor cyber-fizice, a „Internetului Lucrurilor" și al „Internetului Sistemelor". Această nouă revoluție industrială este un fenomen global. Este clar că omenirea se află la o răscruce, unde a întâlnit o provocare de proporții nemaicunoscute până în prezent. O criză morală dominată, uneori, de absurd și nonsens poate fi constatată în mod cert în contemporaneitate. Era digitală indică o epocă în care oamenii transmit și au acces la un amalgam de informații deopotrivă adevărate, false ori probabile, care, de cele mai multe ori, nu mai bat la ușa conștiinței. „Revoluția digitală" arată faptul că pasul următor după revoluția industrială constă în trecerea la o economie bazată pe transmisie, prelucrare și stocare de informație. Cu fiecare clipă, devenim tot mai dependenți de tehnologie. Chestiuni, de neimaginat în urmă cu puține decenii, au devenit acum aspecte comune ale vieții noastre. Ritmul cu care tehnologia avansează este amețitor. În această lume nouă, în care omul se pierde tot mai mult în realități virtuale, în lumea internetului, pare că și evoluția speciei noastre în tiparele naturale este pusă sub semnul întrebării. Care este locul nostru în această eră digitală? De aceea, este binevenită o etică a informației, ca specie a teoriei etice în general, subcategorie care să reglementeze problemele de ordin moral generate de tehnologia comunicării prin adoptarea unei abordări ambientale, astfel încât problemele sunt parte a unui nou cadru ecologic, infosfera.[5]Aceasta reprezintă un strat artificial al totului constituit de circulația informației, strat ce înconjoară planeta: rețeaua de internet, calculatorul, hardul, software-ul, router-ul, care, împreună alcătuiesc prețioasa carapace ce ne interconecrează pe toți, din orice punct al planetei.[6]

Privind în urmă, identificăm încă din ultimele decenii ale secolului trecut o „amplificare a agresiunii la adresa spiritualității, agresiune menținută și răspândită în masă (și) datorită hipertehnologizării vieții; care, dintr-un vis frumos, se poate ușor preface în coșmar la scară planetară"[7]. Pe lângă numeroasele efecte pozitive, de necontestat, „revoluția digitală" determină serioase schimbări, inclusiv de ordin negativ, la nivelul vieții umane. Ceea ce, în urmă cu câteva decenii, Erich Fromm teoretiza pe tema „alienării omului modern", a devenit o îngrijorătoare realitate: „persoana acționează și se simte ca o mașinărie; care nu mai experimentează ceea ce îi este, cu adevărat, propriu; tot mai artificializată, … ea are experiența lipsei de sens … și a disperării"; într-o „societate bolnavă", datorită „patologiei normalității"[8].

Revoluția tehnologică văzută ca o consecință a inteligenței practice, ca un produs al creativității emergente[9], are nevoie și de un alfabet etic care să reglementeze, să medieze atât relațiile interumane, cât și relația om-mașină. Explozia creațiilor tehnologice cu provocările ei în lumea digitală, aduce și o amplificare a puterii acesteia. Există gânditori în viziunea cărora tehnologia este mai mult decât o expresie a inteligenței umane care este utilizată în scopuri practice în viața cotidiană.[10] Frederick Ferre arată că tehnologia este despre

[4] Klaus Schwab, *The Fourth Industrial Revolution: What it means, how to respond*. World Economic Forum, 2016. https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-fourth-industrial-revolution-what-it-means-and-how-to-respond/ [accesat: 18.11.2019].

[5] Luciano Floridi, *Infosfera. Etica e filosofia nell'età dell'informazione*, G.Giappichelli Editore, Torino, 2009, p.39.

[6] Norberto Patrignani, *Computer Ethics. Un quadro concettuale*, în *Mondo digitale*, nr. 3, septembrie, 2009.

[7] Carmen Cozma, *Introducere în aretelogie,* Editura Universității „Al. I. Cuza", Iași, 2001, p.32.

[8] Erich Fromm, *The Sane Society*, Editura Routledge, New York, 2002, pp.12-20.

[9] Conform lui I.A. Taylor, creativitatea emergentă este cel mai înalt din cele cinci niveluri ale creativității și se datorează revoluționării unui nou principiu, motiv pentru care aceasta se manifestă la omul de geniu.

[10] Frederick Ferre, *Philosophy of Technology*, University of Georgia Press, Athens, 1995, p. 26.

cunoștințe, dar și despre valori; odată cu extinderea ei îi crește și puterea, și de aceea trebuie să ne întrebăm dacă tehnologia și/sau utilizarea acesteia urmează valori etice.[11]

Un autor interesat de fenomenul caracterologiei și al mediului social cert sau incert în care se formează omul este Erich Fromm, menționat mai devreme. În *Fuga de libertate,* acesta își exprimă interesul pentru studierea caracterului omului modern, pentru interacțiunea psihic-social, dar și pentru implicațiile crizei sociale și culturale care ating posibilitatea de libertate a omului modern. Ideea de la care pleacă este că omul modern nu a câștigat libertate în sensul exprimării capacităților pe care le posedă: intelect, emoții, senzații etc. Deși libertatea asigură independență, raționalitate, această libertate a adus cu sine izolarea, angoasa, slăbiciunea. Alternativele sunt: fuga de povara libertății, dar o fugă spre „alte dependențe și supuneri'', sau realizarea libertății pozitive bazată pe unicitatea și individualitatea umană. În capitolul dedicat „Caracterului și procesului social", Fromm arată că ideile unei comunități, ca și ale unui individ „pot deveni forțe puternice, dar numai în măsura în care reprezintă răspunsuri la nevoile specific umane dominante într-un caracter social dat."[12] Cu alte cuvinte, o idee săracă de comunitate, devine o non-idee, nu există; sau există, dar nu servește nimănui, e nefolositoare. Așadar, suntem și purtăm amprenta societății în care evoluăm, deținem și relaționăm cu ajutorul valorilor epocii noastre: „Caracterul social interiorizează necesitățile externe și astfel utilizează energia umană pentru rezolvarea problemelor unui sistem economic și social dat."[13]Autorul nu crede în relativismul sociologic în care omul ar fi „o marionetă dirijată de sforile circumstanțelor sociale".[14] Dimpotrivă, dreptul la libertate, la fericire este inerent omului; însă, acesta este condiționat istoric, fără a minimaliza factorul biologic.

Pornind de la ideea că „libertatea este condiția fundamentală pentru orice creștere"[15], Erich Fromm aduce în atenție condiția omului modern atacat de insecuritate, de izolare, deopotrivă liber și captiv față de tot ce-i oferea până atunci sens și securitate vieții. Nesuportând această izolare, omul simte neajutorarea, înspăimântarea, dezorientarea, devine copleșit de interogații privind propriul sine, sensul vieții. „Așadar, care este semnificația libertății pentru omul modern? El a devenit liber față de legăturile externe ce l-ar împiedica să facă și să gândească așa cum crede de cuviință. Ar fi liber să acționeze în conformitate cu propria-i voință, dacă ar ști ce vrea, gândește, simte. Dar nu știe. Se conformează autorităților anonime și adoptă un eu care nu-i al lui. Cu cât face mai mult asta, cu atât se simte mai neputincios, cu atât mai mult este forțat să se conformeze. În ciuda unei spoieli de optimism și inițiativă, omul modern este copleșit de un profund sentiment de neputință, care-l face să privească îndelung spre catastrofele ce se apropie ca și cum ar fi paralizat."[16] Singurul sens al vieții rămâne, pentru Fromm, „actul însuși de a trăi."

Aspectele acestea devin și mai acute în contextul unei vieți desfășurate sub pecetea invaziei tehnologiilor informaționale și comunicaționale, a prezenței internetului și a rețelelor de socializare *online*; deși, aparent, omul zilelor noastre este tot mai conectat la comunitate, el experimentează un tip de înstrăinare; iar aceasta este resimțită mai ales în nivelul moralității, urmare a faptului că, efectiv, se estompează dimensiunea propriu-zis morală a dialogului, a legăturii cu celălalt. Privind în jur și de oriunde, observăm că ne aflăm în miezul unei disjuncții exclusive de tipul *sau-sau*. Sau online, sau suflet. În special, la vârstele adolescenței și tinereții timpurii, acest mod de a fi într-o lume globalizată prezintă efecte serioase, care trebuie luate în atenție; în primul rând, în activitatea educațională formală, care

[11] *Ibidem,* pp.11-12.
[12] Erich Fromm, *Fuga de libertate,* Editura Teora, București, 1998, p.236.
[13]*Ibidem,* p.238.
[14]*Ibidem,* p. 242.
[15]*Ibidem,* p. 241.
[16]*Ibidem,* p. 215.

necesită a fi reconsiderată și derulată în acord cu noi trebuințe și aspirații ale ființei umane în formare. Chestiunea dependenței de internet ridică grave probleme, care pretind o abordare cu o grijă sporită, cu sensibilitate și înțelegere din partea educatorilor; aceștia din urmă trebuind să se implice nu doar prin activități programate în cadrul orelor de dirigenție ori extra-curriculare, ci permanent, indiferent de disciplina de specialitate la care se întâlnesc cu elevii lor. Astfel, se conturează nevoia conștientizării *fundamentului etic al educației*, în sensul punerii în act a ceea ce filosofia morală oferă ca repere teoretice, prin valori și principii de viață sănătoasă și într-un climat de securitate. Cu atât mai mult, pare că suntem orbi în fața aleatoriului, eludând rolul și importanța excepțiilor deloc invitate în multe din domeniile vieții.

Ne aflăm în cea de-a patra revoluție industrială, care a debutat de la finele secolului XX, având la bază cel mai nou fenomen tehnologic: digitalizarea. Suntem înconjurați de inteligență artificială, de la vehicule autonome și drone până la asistenți virtuali. Tehnologia a făcut posibile noi produse și servicii care ne-au ușurat viața personală sau profesională. În mintea oricăruia dintre noi apare, desigur, o interogație firească: spre ce anume ne îndreptăm, putem să ne gândim la o a cincea revoluție industrială? Poate că da, de vreme ce se vorbește tot mai mult despre inteligență artificială (AI), robotică, Internet of Things (IoT), autovehicule autonome, sisteme de imprimare 3D, realitate augmentată și realitate virtuală sau nanotehnologie. „Industry 5.0." va fi despre relația dintre om și mașină, despre cât de „smart" va fi lumea noastră. Trăim o perioadă intensă de transformare și ruptură, ce aduce schimbări majore la nivelul gândirii datorită introducerii penetrante și rapide a noilor tehnologii în viața zilnică. Acestea au modificat modul în care comunicăm, cumpărăm, lucrăm, socializăm, modul în care acționăm în genere. Viețile noastre se schimbă și comportamentul uman evoluează într-o anumită direcție. Este o evidență faptul că oamenii se comportă diferit atunci când interacționează cu tehnologia, decât față în față cu lumea reală. Unele schimbări s-au produs atât de rapid, încât a devenit dificil să ne dăm seama de tendințele trecătoare, comportamentul în continuă prefacere sau ceva care a devenit deja o normă socială acceptată. Realitatea, de multe ori, apare greu de deosebit de „cyberspace"; și aceasta, pentru că noile norme create online pot migra ușor către viața reală. Așadar, ceea ce se poate întâmpla în lumea virtuală afectează lumea reală și invers.

Cyberpsihologia sau psihologia mediului online este „studiul impactului noilor tehnologii asupra comportamentului uman."[17] Sigur că nu este vorba doar de a fi online sau offline; cyber se referă la orice detaliu digital, orice tehnologie, de la bluetooth la mașinile fără șofer. Acest domeniu studiază interacțiunile umane cu tehnologia și mediile digitale, dispozitivele mobile și echipamentele în rețea, jocurile, realitatea virtuală, inteligența artificială etc. Internetul este omniprezent, dăruind conținuturi bogate, motivante, dar multe dintre acestea sunt înscrise în hățișul incertitudinii, a lipsei de demarcație între adevăr și falsitate, sănătate sau boală. Numărul de ore pe care oamenii le petrec în fața telefoanelor mobile sau vorbind la telefon crește rapid în fiecare an, cu un salt mediu de 65% într-o perioadă de doi ani. ... s-a constatat că utilizatorii de telefoane mobile și-au verificat device-urile de peste o mie cinci sute de ori pe săptămână ..."[18]

Întrebându-se dacă spațiul virtual este un loc real, autoarea lucrării *The Cyber Effect* răspunde afirmativ, în sensul că spațiul cibernetic este un loc distinct ce poate fi accesat dintr-un mediu familiar. Trecând în mediul online, călătorim spre alt loc în consens cu dorințele noastre de informare sau de conștientizare, cu emoții, dorințe, comportamente proprii. Am trăit cu toții experiența de a fi uneori pierduți în spațiul cibernetic, ca și cum ar fi un „efect de

[17] Mary Aiken, *The cyber effect. Psihologia comportamentului uman în mediul online*, Editura Niculescu, București, 2019, p. 12.
[18] *Ibidem*, p.17.

distorsiune a timpului."[19] O posibilitate certă de a face față unui flux constant de informații este să devenim mai bine informați despre modul în care mediul online ne afectează pe toți, precum și despre cum ar trebui să acționăm. Cunoașterea înseamnă putere: putere de analiză, putere de a identifica strategia optimă în fața unei probleme-obstacol, putere de a decide asupra variantei potrivite, putere de a acționa în consecință. Mai cu seamă că spațiul cibernetic nu este doar un mediu tranzacțional, pentru îndeletniciri uzuale, cum ar fi vizionarea unui film sau efectuarea unui apel telefonic; este un mediu interactiv foarte antrenant și captivant pentru oameni, este un mediu incitant, cu efecte repetitive, cu atât mai mult pentru adolescenți. Spațiul online abundă de nume de locuri, rețele sociale, site-uri, forumuri, iar odată intrați acolo, ne alăturăm practic unei comunități. Dar tehnologia nu este bună sau rea în sine. Ea există, ceea ce înseamnă că poate fi folosită bine sau rău de către umanitate. Absolut orice poate fi folosit în mod abuziv. Unul dintre primii psihologi specializați în limbajul online, J. C. R Licklider a vorbit încă din 1960 despre simbioza om-computer[20], într-o lucrare care a precedat apariția internetului, prezicînd o relație de simbioză între om și mașină.[21]

Este lesne de observat că trecem printr-un experiment social aflat la distanță de reguli, norme sau principii, o experiență a tuturor timpurilor în care generația tânără a fost iremediabil expusă unui conținut online extrem. Dacă un comportament suferă schimbări la nivelul spațiului online, acolo unde există un număr însemnat de oameni, acesta se poate întoarce, devenind normă în viața reală. În mod cert, atitudinea umană a fost influențată, chiar modelată de tehnologie, însă apariția internetului face ca lucrurile să scape de sub control uneori. Nu trebuie să fii un fin expert pentru a observa că există un ceva, un factor x, care determină ființa umană să fie mai tentată de aventură în spațiul virtual. Este clar că, în spațiul online, oamenii pot spune și pot face lucruri pe care le-ar respinge în viața reală, sau măcar ar resimți un disconfort. De ce? Pentru că există un anonimat și totodată o dezinhibiție. Acest mediu a câștigat importanță în procesul de socializare. Barierele geografice fiind eliminate, spațiul cibernetic permite câștigarea unor noi „prieteni", a unor noi experiențe, fără a fi nevoie de ajutorul unor conduite specifice din viața reală.

Partea pozitivă rezidă în câștigul acestor contacte lipsite de bariere, putem să ne împrietenim cu oameni pe care nu i-am fi cunoscut vreodată, fapt care indică o extindere socială și educațională generatoare de empatie și înțelegere. Este și un plus pentru persoanele izolate social, care, din cauza problemelor de personalitate, n-ar fi putut interacționa liber.

Partea negativă a cestui tip de socializare constă în faptul că, mai ales, tinerii pot lega „prietenii" dubioase. Această sindicalizare online nu înseamnă doar identificarea celor care-ți împărtășesc ideile și interesele tale. Poate demara un proces de normare și socializare, care, atunci când vine vorba de comportament deviant sau criminal, prezintă o reală amenințare pentru societate, dacă nu este recunoscută sau moderată. Acest proces poate încuraja diverse aventuri, care au o probabilitate mai mare de a se întâmpla, dată fiind puterea anonimatului online: „Internetul este ca un catalog al dorințelor, rugându-se de oameni sa-l răsfoiască."[22] Dacă, în general, curajul înseamnă și asumare de risc, fiind o calitate dobândită a voinței, trebuie să înțelegem că există riscuri care ne răsplătesc efortul voluntar. Dar există și riscuri care ne distrug, transformând o simplă dorință într-o pasiune oarbă. Acestea din urmă pot fi regăsite la nivelul orelor petrecute online. Rețeta sănătății morale ar cuprinde în primul rând cumpătarea, ca virtute etică a armoniei: „Sophrosýne/cumpătarea vorbește mult despre cugetul etic, despre o inteligență (teoretică și practică educată), despre rezonabilitatea cu

[19] *Ibidem,* p.18.
[20] A se vedea J.C.R Licklider, *Man-Computer Symbiosis*, IRE Transactions on Human Factors in Electronics, volume HFE-1, 1960, pp.4-11.
[21] *https://groups.csail.mit.edu/medg/people/psz/Licklider.html* [accesat: 12.11.2020]
[22] Mary Aiken, *op. cit.* , p. 47.

funcție de a preveni, de a limita propagarea răului, de a îndrepta și/sau a optimiza stări de lucruri ce par a scăpa de sub controlul omului, de a modera excesul de individualism și de particularizare, de a institui acțiunea rațională marcată de scop nobil."[23]

Abraham Maslow, atunci când a construit piramida nevoilor, a indicat și o anumită ierarhie a acestora, începând cu cele fiziologice și continuând cu cele de siguranță personală, de apartenență, de stimă și statut, până la cele de autorealizare. Toate acestea se întâlnesc în online într-un fel sau altul: anonimatul oferă siguranță, participarea la un joc aduce sentimentul de apartenență, primirea „like"-urilor denotă recunoaștere socială. În acest sens, Dr.Mary Aiken, trage un semnal de alarmă privind dezgolirea eu-lui în mediul online: „Aproximativ 40% din discursul de zi cu zi este în mod obișnuit absorbit de confesiunile despre sine, spunând altora cum ne simțim sau ce credem despre ceva, dar când intrăm în spațiul online, cantitatea de autodezvăluire se dublează, ajungând la 80%."[24] Acesta pare să fie modul în care mulți oameni văd internetul. El este plin de surprize, de noutăți spectaculoase, de mesaje, jocuri, divertisment, știri, statistici, fiind un mediu seducător și captivant pentru unele persoane. O asemenea problemă confuză și dificilă a conectivității nu poate decât să ia amploare anual, creșterea vânzărilor de telefoane mobile, laptop-uri, diverse gadget-uri, fiind o realitate. Pe măsură ce utilitatea acestora crește, tot mai mulți oameni le vor deține, petrecând mai mult timp în preajma lor, decât alături de familie sau pentru profesie în realitate. Le folosim pentru a fi la curent cu știrile, pentru a ne conecta cu prietenii, pentru a ne fotografia viața, pentru a face cumpărături, a gestiona agendele și calendarele, ori pentru a plăti facturile. Între timp, nu învățăm doar cum să folosim noi dispozitive, noi aplicații, ci învățăm cum să trăim într-un mediu complet nou – spațiul cibernetic sau online. Așadar, oamenii devin tot mai dependenți de tehnologia însăși. Evoluăm spre o situație față de care nu avem de ales, decât să ne implicăm pentru că vrem în continuare să studiem, să avem un loc de muncă, să cercetăm , să fim informați, să avem acces la programele se sănătate etc. Tehnologia a devenit la fel de naturală ca aerul pe care îl respirăm, a devenit parte din viața noastră. De aceea, pare mai potrivit să vorbim despre adaptare și, totodată, cumpătare, decât să vorbim (doar) despre adicție. Și cea mai bună adaptare la nou este informarea și conștientizarea pericolelor adiacente noului, pentru a nu cădea pradă erorii.

În acest sens, aducem în atenție ultima lucrare a gânditorului italian Umberto Eco, în care transpar indignarea și dezamăgirea trăite odată cu regresul societății actuale afundate în digitalizare. Titlul volumului *Cronicile unei societăți lichide* a fost ales pornind de la conceptul de „societate lichidă" a lui Zygmunt Bauman, concept care descrie portretul societății postmoderne. Tema centrală surprinde modificările societății în perimetrul anilor 2000-2015, lichefierea acestei societăți în legătură cu evenimentele politice și religioase, cu rasismul, cu progresul, dar și regresul tehnologic, cu telefoanele mobile și rețelele de socializare în care tinerii își pierd istoria personală devenind dependenți de internet și dispozitive informatice de ultimă generație. Cronicile lui Eco descriu decalaje decupate din actual, bazate pe reflecții asupra evenimentelor și fenomenelor regăsite la scara socialului. Fiind tranșant la nivelul polarităților: trecut-prezent, progres-regres, valoare-nonvaloare, stabilitate-criză, autorul identifică progresul și regresul în toate sferele socialului, aducând în atenție un fenomen aflat între acești doi poli, acela de „înaintare înapoi", sau de „înaintare în trecut"; tocmai „societatea lichidă" este cea care înaintează înapoi, de la upgrading la downgrading. Legat de rețelele de socializare, o proprietate a acestui tip de societate este aceea de „a se face văzuți." Scopul vizibilității societății lichide, dorința de „a fi în văzul lumii", la TV, pe Twitter sau pe Facebook – toate acestea aduc diferențele dintre valoare și

[23] Carmen Cozma, *op.cit.*, p.154.
[24] Mary Aiken, *op. cit*, p.60.

nonvaloare pentru că, acum, arată autorul „Lumea va fi gata să facă orice, numai ca să fie văzută și vorbită. Nu va mai exista nicio diferență între faima unui mare imunolog și cea a tânărului carea reușit să-și omoare mama cu un topor.”[25] „Societatea lichidă” de astăzi este lipsită de orice consistență. De pildă, termeni precum „recunoaștere” sau „reputație” dețin astăzi alte semnificații, precum notorietate, dar nu una câștigată prin recunoașterea meritelor, ci prin recunoașterea feței. La fel, luând în discuție termenul de „privacy”, gânditorul italian conchide că, astăzi, acesta nu mai are nicio valoare, nu mai transmite ceea ce ar trebui, fiind la distanță de ce ar trebui să însemne: intimitate. Văzând societatea Facebook ca pe una confesională, Umberto Eco admite că „pentru prima oară în istoria omenirii cei spionați colaborează cu spionii [...] și găsesc în această capitulare un motiv de satisfacție, pentru că cineva îi vede în timp ce ei există.”[26]

„Societatea lichidă” descrisă de Umberto Eco este una dezolantă, în care generația care utilizează diverse mijloace de comunicare în masă riscă să-și piardă atât memoria istorică, cât și pe cea personală. Și aceasta, pentru că membrii ei trăiesc o viață virtuală. Însă, autorul nu a trasat vreo soluție clară, ci a sugerat că depășirea acestei situații este posibilă doar conștientizând realmente amploarea fenomenului. Practic, lucrarea lansează o invitație către cititori de a reflecta atent la problemele prezentului; deoarece acestea fiind prea actuale sau, poate, din comoditate, omul nu le înțelege amploarea, dar nici nu poate să le prevadă evoluția.

Pericole similare au fost aduse în atenție și de Giovanni Sartori, în legătură cu *homo videns.* Referindu-se la evoluția multimedia, el admite că aceasta este ,,un proces cu multe tentacule (internet, calculatoare personale, ciberspațiu) care se caracterizează însă printr-un numitor comun: tele-vederea, și prin aceasta o tele-trăire a noastră.”[27]Teza susținută este aceea că fenomenul video face din homo sapiens un homo videns, pentru care ,,cuvântul este detronat de imagine”[28] În legătură cu evoluția adusă de computere și tehnologizare, autorul indică sentimentul de teamă sau aversiune pe care-l simțim la apariția oricărui progres tehnologic, întrucât ,,schimbă rânduieli existente.”[29]Așadar, televiziunea a produs o metamorfoză; pe lângă a fi un instrument de comunicare, televiziunea este și o paideia, un mediu care creează un àntrophos nou, un nou tip de ființă umană. Trăim într-o lume centrată pe vedere, o lume în care imaginea substituie cuvântul, motiv pentru care Sartori vorbește și de video-copil, ca fiind cel ,,educat de video-vedere.”[30]

Conectarea excesivă conduce, în timp, la modificarea structurii și funcționării creierului. Mai mult, Organizația Mondială a Sănătății identifică drept tulburare comportamentală, dependența de jocurile video. Anonimatul din mediul online conferă putere internauților. Și pentru că oamenii se simt extrem de liberi pe internet, apar fenomene care până acum nu existau. De pildă, dacă înaintea internetului exista fenomenul numit „bullying”, acum ne confruntăm cu „cyberbullying” și/sau „trolling”. Rețelele de socializare împing la noi conexiuni, astfel încât tinerii își măsoară stima de sine prin popularitatea din mediul online. Mai multe conexiuni înseamnă mai multă popularitate. Dar, în psihologie există „numărul lui Dunbar”[31]care arată care este numărul de conexiuni sociale ale unui om înainte ca el să înceapă să sufere de stres și extenuare socială; anume: 150 (însemnând prieteni, rude). Numărul indică limita a câtor persoane „în care un om poate avea încredere, cărora le

[25] Umberto Eco, *Cronicile unei societăți lichide,* Editura Polirom, Iași, 2016, p. 24.
[26] *Ibidem,* p.31.
[27] Giovanni Sartori, *Homo videns. Imbecilizarea prin televiziune și post-gândirea,* Editura Humanitas, București, 2006, p.11.
[28] *Ibidem,* p.16.
[29] *Ibidem,* p.21.
[30] *Ibidem,* p.28.
[31] Teoria „numărului Dunbar” (a antropologului Robin Dunbar) se referă la modalitatea principală de a ne gândi la universul nostru de contacte / de relații sociale stabile.

poate cere ajutorul, cu care are o istorie comună; nu doar le reține numele și figura”[32], după cum explică autorul într-un interviu pentru The Guardian.

Lumile digitale s-au transformat în adevărate medii obișnuite de viață socială, atrag atenția specialiștii în cyberpsihologie: „Ne învârtim cu toții aproape zilnic în această relație tensionată și avem din ce în ce mai multe experiențe într-un sistem de coordonate cu totul nou, alcătuit din cadrul nostru fizic, cel în care ne-am născut și în care trăim, și spațiile trăirilor virtuale. Aceste noi lumi digitale s-au schimbat foarte mult în ultimii ani; s-au transformat în adevărate habitate sociale.”[33] Din păcate, superfluul substituie curiozitatea atentă de a fi informat cu adevărat: „Nativii digitali nu parcurg acest cerc hermeneutic al cunoașterii: ei deschid linkuri fără discernământ și nu se întorc niciodată la o sursă de încredere; caută pe orizontală (adică superficial), nu pe verticală (nu merg în profunzime).”[34] Ceea ce înseamnă că se lasă în urmă, intenționat, voluntar, o lume în care merită a trăi.

De ce avem nevoie de filosofie morală în era internetului? Pentru a nu ajunge la dezintegrare. Tocmai pentru valențele pragmatice ale filosofiei morale, pentru dezvoltarea atenției și a unei gândiri structurate, etice și critice, cu raționamente bine conduse care măresc șansele de a lua decizii corecte, dar și a alege o bună situare morală. Etica ne ajută în a formula interogații și a căuta soluții la probleme serioase, precum este și poziționarea omului în și față de mediul online. O înțelepciune de viață este necesară ca o condiție de apreciere a ceea ce trebuie promovat, încurajat; în chiar înțelesul dat de Aristotel înțelepciunii practice: „habitus al acțiunii însoțit de rațiune și adevăr, având ca obiect binele uman”, alături de cumpătare, acea „calitate care salvează înțelepciunea.”[35] O virtute ca de mătase, care este sinonimul temperanței, în sens de autodisciplină, autocontrol, stăpânire de sine – valori caracteriale urgente pentru omul contemporan. Așa cum am mai spus, tehnologia, digitalizarea, internetul nu sunt rele în sine; primejdiile despre care am vorbit pot fi evitate, în măsura în care se traduc în opțiuni conștiente. Este nevoie a ne întoarce de la „a avea” spre „a fi”, potrivit lui Erich Fromm: „Premisele modului de existență bazat pe a fi sunt independența, libertatea și prezența rațiunii critice. Caracteristica sa fundamentală este aceea de a fi activ, nu în sensul unei activități orientate spre exterior, care te ține ocupat, ci în sensul unei activități interioare, care folosește în mod productiv resursele umane.”[36]

BIBLIOGRAPHY

Aiken, Mary, The cyber effect. *Psihologia comportamentului uman în mediul online,* Editura Niculescu, București, 2019

Aristotel, *Etica Nicomahică*, Editura Științifică și enciclopedică, București, 1988

Bauman, Zygmunt, *Etica postmodernă,* Editura Amarcord, Timișoara, 2000.

Brăilean, Tiberiu, *Globalizarea,* Editura Institutul European, Iași, 2004

Cozma, Carmen, *Introducere în aretologie. Mic tratat de etică,* Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2001

Eco, Umberto, *Cronicile unei societăți lichide,* Editura Polirom, Iași, 2016

Ferre, Frederick *Philosophy of Technology,* University of Georgia Press, Athens, 1995

Floridi, Luciano, *Infosfera. Etica e filosofia nell'età dell'informazione,* G.Giappichelli Editore, Torino, 2009.

[32] *http://www.guardian.co.uk/technology/2010/mar/14/* [accesat: 13.11.2020].

[33] Catarina Katzer, *Cyberpsihologia. Viața în rețea: Cum ne schimb@ Internetul?*, Editura ALL, București, 2018, p.8.

[34]Manfred Spitzer, *Demența digitală..Cum ne tulbură mintea noile tehnologii,* Editura Humanitas, București, 2020, p.186.

[35] Aristotel, *Etica Nicomahică*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988, 1140b 20; 1140b 10.

[36] Erich Fromm, *A avea sau a fi,* Editura Trei, București, 2013, pp.115-116.

Fromm, Erich, *Fuga de libertate,* Editura Teora, București, 1998
Fromm, Erich, *The Sane Society,* Editura Routledge, New York, 2002
Fromm, Erich, *A avea sau a fi,* Editura Trei, București, 2013
Jankélévitch, Vladimir, *Paradoxul moralei,* Editura Echinox, Cluj-Napoca, 1997
Jankélévitch, Vladimir, *Curs de filosofie morală*. Text stabilit, adnotat și prefațat de Françoise Schwab. Traducere de Adrian Şerban, Editura Polirom, Iași, 2011
Katzer, Catarina, *Cyberpsihologia. Viața în rețea: cum ne schimb@ internetul?*, Editura ALL, București, 2018
Licklider, J.C.R., *Man-Computer Symbiosis*, IRE Transactions on Human Factors in Electronics, volume HFE-1, 1960, pp. 4-11. https://groups.csail.mit.edu/medg/people/psz/Licklider.html.
Patrignani, Norberto, *Computer Ethics. Un quadro concettuale*, în *Mondo digitale*, nr. 3, septembrie, 2009
Sartori, Giovanni, *Homo videns. Imbecilizarea prin televiziune și post-gândirea,* Editura Humanitas, București, 2006
Spitzer, Manfred, *Demența digitală. Cum ne tulbură mintea noile tehnologii*, Editura Humanitas, București, 2020

Surse web:

https://groups.csail.mit.edu/medg/people/psz/Licklider.html
http://www.guardian.co.uk/technology/2010/mar/14/
Klaus Schwab, *The Fourth Industrial Revolution: What it means, how to respond*. World Economic Forum, 2016. https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-fourth-industrialrevolution
what-it-means-and-how-to-respond/

CONDITIONS FOR OPENING THE BANKRUPTCY PROCEEDINGS OF THE CREDIT INSTITUTION

Avin Al-Ibrahim (Vîrlan-Al Ibrahim)[1]
PhD Student, University of Craiova

Abstract: The conditions regarding the opening of the bankruptcy procedure of the credit institution are: the manifest inability to pay the debts, the decrease of less than 2% of the solvency indicator, the withdrawal of the authorization to operate the credit institution.
The obvious inability to pay is when the debtor has not paid the debt he owes to one or more creditors. The payment term is 60 days from the due date for the due debts committed with the available funds.
Solvency highlights the ability to meet long- and medium-term maturities. It depends on the size of the debt and the cost of borrowing. The solvency indicator expresses own funds as a proportion of total assets and off-balance sheet items.
Credit institutions need an operating license in order to operate. When the authorization is withdrawn, the credit institution may no longer operate. The National Bank of Romania is the one that can withdraw the operating authorization of a credit institution. The National Bank of Romania may withdraw the authorization of a credit institution in the following situations: the credit institution has not started its activity for which it was authorized within 1 year from the date of granting the authorization or has ceased to operate for more than 6 months; the authorization was obtained on the basis of illegal false or false information; the credit institution no longer fulfills the conditions underlying the granting of the authorization; when there are elements that lead to the conclusion that in a short time the credit institution will no longer be able to fulfill its obligations to its creditors and can no longer guarantee the security of the assets entrusted to it by its depositors.

Keywords: conditions, bankruptcy, credit institution

INTRODUCERE

Condiția generală pentru declanșarea falimentului este insolvența debitorului. Legea nr. 85 din 25 iunie 2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență prevede ipotezele în care debitorul este considerat a fi în stare de insolvență, exceptând situația în care acesta demonstrează contrariul.

În situația în care datoriile asumate sunt achitate la termenul scadent de către debitor atunci nu mai este solicitata procedura insolvenței de către creditori.[2]

Pentru deschiderea procedurii de insolvenţă la cererea debitorului şi pentru declanşarea procedurii la solicitarea creditorului se verifică îndeplinirea condiţiilor prevăzute de lege și anume existența insolvenței debitorului și cel puțin o creanță certă, lichidă și exigibilă peste valoarea-prag.

Când procedura se deschide la cererea debitorului este în mod necesar existența stării de insolvență și anume insuficienţa fondurilor băneşti pentru plata datoriilor certe, lichide şi exigibile sub 50.000 lei.

[1] Această lucrare a fost finanţată din contractul POCU380/6/13/123990, cofinanţat din Fondul Social European, prin Programul Operaţional Capital Uman 2014-2020.
[2] R. Bufan, A. Deli-Diaconescu, F. Moțiu, *Tratat practic de insolvență, Ed. Hamangiu,* București, 2014, p. 225.

Când procedura se deschide la cererea creditorului este necesară existența unei creanțe certe, lichide și exigibile peste 50.000 lei și stării de insolvență și anume neplata datoriei după 60 de zile de la scadență.

Averea debitorului este reprezentată de totalitatea bunurilor şi drepturilor sale patrimoniale chiar şi cele dobândite în cursul procedurii insolvenţei care pot face obiectul executării silite.

De la data deschiderii procedurii se suspendă de drept toate acţiunile judiciare, extrajudiciare sau măsurile de executare silită pentru realizarea creanţelor asupra averii debitorului.

Falimentul presupune închiderea instituției de credit insolvabile de către organele de supraveghere abilitate.

Conceptul de faliment trebuie abordat în concordanță cu conceptele de insolvabilitate, incapacitate de plată, risc de insolvabilitate.

O instituție de credit este insolvabilă atunci când valoarea obligaţiilor sale este mai mare decât valoarea realizabilă a activelor sale.

Situațiile care conduc la falimentul instituțiilor de credit sunt multiple. Sistemele bancare sunt puse frecvent în situaţia de a rezista unor politici macroeconomice sau sectoriale nefundamentate şi ineficiente promovate de autorităţi care nu au avut în vedere evoluţiile economice şi financiare externe, segmentul de piaţă extern, precum şi nivelul pieţei interne şi capacitatea ei de absorbţie.[3]

CONDIȚII

Legea nr. 85 din 25 iunie 2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență prevede că este necesar să fie îndeliplinite anumite condiții în vederea deschiderii procedurii de insolvență.

Condițiile privind deschiderea procedurii falimentului instituției de credit sunt: incapacitatea vădită de plată a datoriilor, scăderea sub 2% a indicatorului de solvabilitate, retragerea autorizației de funcționare a instituției de credit.

I. Incapacitatea vădită de plată a datoriilor

Incapacitatea vădită de plată este atunci când debitorul nu a plătit datoria pe care o are față de unul sau mai mulți creditori. Termenul de plată este de 60 de zile de la scadență pentru datoriile exigibile angajate cu fondurile băneşti disponibile.

Un creditor care deţine o creanţă certă, lichidă şi exigibilă de mai mult de 60 de zile poate solicita deschiderea procedurii insolvenţei împotriva debitorului său.[4]

Art. 5 alin. (1) pct. 20 coroborat cu art. 5 alin. (1) pct. 72 din Legea nr. 85/2014 defineşte creditorul îndreptăţit să solicite deschiderea procedurii insolvenţei, totodată arătând ce se înţelege prin creanţă certă în sensul acestui act normativ. Creditorul a cărui creanță asupra patrimoniului debitorului este certă, lichidă și exigibilă de mai mult de 60 de zile este creditorul îndreptățit să solicite deschiderea procedurii insolvenței. Prin creanță certă se înțelege acea creanță a cărei existență rezultă din actul de creanță sau și din alte acte venite de la debitor. Creditorii vor putea solicita deschiderea procedurii insolvenței în cazul în care după compensarea datoriilor suma datorată va depăși valoarea-prag de 50.000 lei.

---

[3] Lector I. Drigă, Lector D.Niță, *Falimentul - consecinţa unui management bancar defectuos*, https://deliverypdf.ssrn.com/delivery.php?ID=588125096113080102110000107109103121035031077054017013065114020077026111102084028081118107106002104019004112031073016096099127006086087059083002012084068013070085118054058062121067119105109067012029066028094000082126127031069066075120016026084064089068&EXT=pdf&INDEX=TRUE, vol. 12, nr. 2/2019, Economia. Seria Management

[4] Judecător dr. MARCELA COMŞA Curtea de Apel Braşov, *CREANŢA ÎN BAZA CĂREIA S-A DESCHIS PROCEDURA INSOLVENŢEI. ÎNSCRIERE ÎN TABELUL CREDITORILOR*, REVISTA DE INSOLVENȚĂ PHOENIX NR. 70 octombrie-decembrie 2019, p. 5.

Cuantumul minim al creanței este reprezentat de valoarea-prag. Această valoare-prag este necesară pentru a putea fi introdusa cererea de deschidere a procedurii de insolvență.[5]

Insolvența este în corelație cu incapacitatea vădită de plată deoarece aceasta presupune încetarea plăților. Incapacitatea vădită de plată relevă starea patrimoniului debitorului și face imposibilă plata datoriilor cu fondurile bănești disponibile.[6]

II. Scăderea sub 2% a indicatorului de solvabilitate

Indicatorul de solvabilitate exprimă fondurile proprii ca proporţie din totalul activelor. Fondurile proprii ale instituțiilor de credit sunt definite in normele Băncii Naţionale a României. Fondurile proprii constituie numărătorul indicatorului de solvabilitate.

Solvabilitatea evidențiază capacitatea de a face față scadențelor pe termen lung și mediu. Aceasta depinde de mărimea datoriilor și de costul îndatorării. Rata de solvabilitate arată cât este de capitalizată o instituţie de credit.

Lichiditatea presupune capacitatea de transformare a activelor în bani în cel mai scurt timp. Solvabilitatea presupune abilitatea instituției de credit de a-și desfășura operațiunile și de a-și achita datoriile pe termen mediu și lung. De asemenea, solvabilitatea are corelație cu lichiditatea deoarece aceasta este luată în calcul în momentul în care instituția de credit se află în incapacitate de plată din cauza lipsei disponibilităților bănești. Lichiditatea se referă la capacitatea de plată a datoriilor curente pe baza activelor actuale, iar solvabilitatea presupune abilitatea de gestionare pe termen lung. Totodată, lichiditatea este utilizată pentru disponibilitatea de numerar pentru plata datoriilor curente. Solvabilitatea presupune felul în care o instituție de credit își poate desfășura activitatea pe termen lung. Lichiditatea vizează datoriile pe termen scurt, în timp ce solvabilitatea vizează datoriile pe termen lung.[7]

III. Retragerea autorizației de funcționare a instituției de credit

Retragerea autorizației de funcționare a instituției de credit trebuie să fie urmarea imposibilității de redresare financiară a instituției de credit, ca si cauză a falimentului instituțiilor de credit.

Instituțiile de credit pentru a putea funcționa au nevoie de autorizație de funcționare. Când este retrasă autorizația, instituția de credit nu mai poate funcționa.

Banca Națională a României este cea care poate retrage autorizația de funcționare a unei instituții de credit.

Dacă se constată, conform legii, că nu se poate îmbunătăți situația financiară a instituției de credit în așa fel încât aceasta să respecte cerințele prevăzute de lege, Banca Națională a României poate decide retragerea autorizației de funcționare a băncii și poate sesiza instanța competentă pentru declanșarea procedurii falimentului.

Banca Naţională a României poate retrage autorizaţia unei instituţii de credit în următoarele situaţii: instituţia de credit nu şi-a început activitatea pentru care a fost autorizată în termen de 1 an de la data acordării autorizaţiei sau a încetat să mai desfăşoare activitate de mai mult de 6 luni; autorizaţia a fost obţinută pe baza unor informaţii false sau mijloce ilegale; instituţia de credit nu mai îndeplineşte condiţiile care au stat la baza acordării autorizaţiei; când există elemente care conduc la concluzia că într-un termen scurt instituţia de credit nu îşi va mai putea îndeplini obligaţiile faţă de creditorii săi şi nu mai poate garanta siguranţa activelor care i-au fost încredinţate de către deponenţii săi; a avut loc o fuziune sau o divizare a băncii; s-a pronunțat o hotărâre de declanșare a procedurii falimentului băncii.

---

[5] S. D. Cărpenaru, *Tratat de drept comercial român*, Ed. Universul Juridic, București, 2016, p. 737.

[6] R. Bufan, A. Deli-Diaconescu, F. Moțiu, *Tratat practic de insolvență,* Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 231.

[7] Instant Factoring, *Care este diferența dintre lichiditate și solvabilitate?,* https://www.instantfactoring.com/care-este-diferenta-dintre-lichiditate-si-solvabilitate/ , actualizat în data de 26 iunie 2022

Hotărârea Băncii Naționale a României de retragere a autorizației de funcționare a unei instituții de credit se comunică în scris instituției de credit în cauză, împreună cu motivele care au stat la baza hotărârii. Această hotărâre se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I, și în cel putin două cotidiene de circulație națională. Hotărârea de retragere a autorizației de funcționare a unei instituții de credit produce efecte de la data publicării ei în Monitorul Oficial al României sau de la o dată ulterioară, specificată în hotărârea respectivă. Instituțiile de credit trebuie să-și organizeze activitatea în conformitate cu regulile unei practici prudente, cu cerințele legii și ale reglementărilor Băncii Naționale a României.[8]

CONCLUZII

Deschiderea procedurii falimentului instituției de credit produce consecințe importante asupra patrimoniului și asupra drepturilor debitorului.

Imposibilitatea de redresare financiară a instituției de credit presupune existența unei crize de solvabilitate iminente și/sau a unei crize de lichiditate. Disponibilului bănesc al debitorului trebuie să privească sumele prezente nu și cele viitoare.

Procedura falimentului este o procedură colectivă și egalitară fiind parte din procedura insolvenței. Aceasta prevede lichidarea averii debitorului pentru acoperirea pasivului.

Tematica solvabilității și lichidității prezintă o importanță deosebită la orice entitate economică.

Riscul de insolvabilitate (de faliment) reprezintă incapacitatea oricărei instituții de credit de a face față obligațiilor ajunse la scadență.

Falimentul presupune consecința riscului de insolvabilitate care exprimă probabilitatea ca fondurile proprii ale instituției de credit să fie insuficiente pentru a acoperi pierderile rezultate din activitatea curentă, instituția de credit ajungând în incapacitate de plată.

Falimentul unei instituții de credit, consecința riscului de insolvabilitate, este legat de activitatea de creditare deoarece creditele au cea mai mare pondere în totalul activelor instituției de credit. Nerespectarea contractului de credit de către debitor poate aduce intituției de credit o pierdere definitivă de capital, afectând solvabilitatea acesteia.

Falimentul instituției de credit presupune consecința materializării riscului de insolvabilitate, exprimând probabilitatea ca fondurile proprii ale instituției de credit să fie insuficiente pentru a acoperi pierderile rezultate din activitatea curentă. În acest fel, instituția de credit ajunge în incapacitate de plată.

BIBLIOGRAPHY

I. Tratate, cursuri, monografii

R. Bufan, A. Deli-Diaconescu, F. Moțiu, *Tratat practic de insolvență,* Ed. Hamangiu, București, 2014

S. D. Cărpenaru, *Tratat de drept comercial român*, Ed. Universul Juridic, București, 2016

II. Studii, articole, note

[8] *Retragerea autorizatiei institutiilor de credit, https://www.qdidactic.com/bani-cariera/finante/retragerea-autorizatiei-institutiilor-de-credit168.php, actualizat în data de 26 iunie 2022*

Judecător dr. MARCELA COMȘA Curtea de Apel Brașov, *CREANŢA ÎN BAZA CĂREIA S-A DESCHIS PROCEDURA INSOLVENŢEI. ÎNSCRIERE ÎN TABELUL CREDITORILOR*, REVISTA DE INSOLVENŢĂ PHOENIX NR. 70 octombrie-decembrie 2019, p. 5

Lector I. Drigă, Lector D.Niță, *Falimentul - consecinţa unui management bancar defectuos*, https://deliverypdf.ssrn.com/delivery.php?ID=588125096113080102110000107109103121035031077054017013065114020077026111102084028081118107106002104019004112031073016096099127006086087059083002012084068013070085118054058062121067119105109067012029066028094000082126127031069066075120016026084064089068&EXT=pdf&INDEX=TRUE, vol. 12, nr. 2/2019, Economia. Seria Management

III. Acte normative

Legea nr. 85 din 25 iunie 2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență

IV. Jurisprudență națională și internațională

Instant Factoring, *Care este diferența dintre lichiditate și solvabilitate?, https://www.instantfactoring.com/care-este-diferenta-dintre-lichiditate-si-solvabilitate/* , actualizat în data de 26 iunie 2022

Retragerea autorizatiei institutiilor de credit, https://www.qdidactic.com/bani-cariera/finante/retragerea-autorizatiei-institutiilor-de-credit168.php, actualizat în data de 26 iunie

SUSTAINABILITY EDUCATION IMPLICATIONS IN PRE-UNIVERSITARY ECONOMIC LEVEL: PREMISES, APPROACHES AND PERSPECTIVES

Adriana-Mihaela Ciula (Man), Claudia-Florina Leba (Botar)
PhD Student, „1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia, PhD Student, „1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia

Abstract: Frequent changes in the international economic environment have generated sustainable development as a global goal. In its realization, an essential stage is the organization of sustainable education, which will ensure the increase of the professional insertion of the graduates and the creation of a sustainable future for them. Sustainability education has become an emerging and dynamic concept, which offers a new vision to education, established through Objective 4 "Quality Education", according to the 2030 Agenda.
Sustainable pre-university training requires a permanent review of the educational environment and the promotion at the level of educational institutions of a new set of values that will guide the future model of progress. An economic pre-university education institution is sustainable if it manages to adapt to the changes in the medium and long term that may affect future professional accountants. These are, on the one hand, the new technologies that have invaded the accounting profession, and on the other hand, the new skills such as creativity, resilience, adaptability, lifelong learning, digital fluency that are the prerogative of a future economist. These goals can be developed both through a transversal approach in the formal curriculum, and through the development at the level of economic high schools of educational projects and extracurricular activities aimed at training in the field of sustainable development. The aim of our research is to assess the sustainability of three economic high schools in the country by adapting the concept of the Deming spiral (planning, operationalization, reporting and innovation), based on the analysis of secondary data, based on online information provided by high schools.

Keywords: sustainable development, education for sustainability, economic pre-university education, digitalization, sustainable high school.

Introducere

Ca urmare a schimbărilor care au avut și au loc în societate, în cultură, în piața muncii, în domeniul tehnologiei avansate, profesia contabilă, asemeni multor profesii, trece printr-o perioadă de reevaluare a poziției sale viitoare (Hunter, 2021). Conform cercetărilor realizate de CPA Australia, 2021, există trei mari provocări pentru viitorul profesiei contabile:

- *provocarea atractivității profesiei*: tot mai puțini tineri sunt interesați să urmeze o carieră de contabil;
- *provocarea relevanței profesiei*: există temerea conform căreia roboții vor prelua locurile de muncă și abilitățile tehnice de contabilitate sunt automatizate;
- *provocarea schimbării competențelor*, conform căreia educația inițială și certificarea unui contabil nu mai sunt suficiente pentru a garanta o angajare pe toată durata carierei.

Toate aceste încercări la care se adaugă, criza pandemică de Covid-19 și actualul război care amenință "pacea mondială", creează oportunitatea unei resetări a profesiei contabile și a viitorului contabilității. Prin urmare, în acest context, este absolut legitim să abordăm atât problematica sustenabilității economiei globale, cât și sustenabilitatea educației contabile. Toate transformările care au loc în cadrul economiei mondiale: organizații mobilizate pentru

a putea fi mai ”rezistente, modele de afaceri transformate, piețe remodelate, capital relocat, vor genera modificări privind rolul profesionistului contabil care va contribui la crearea valorii durabile pentru organizații în timp ce acționează în interes public. (IFAC, 2021). Contabilii sunt esențiali în analiza planurilor de afaceri, în gestionarea bilanțului și în facilitarea finanțării, pentru a direcționa companiile către cele mai adecvate inițiative, menținând reziliența financiară în drumul spre o companie sustenabilă. (IFAC, 2022) Prin urmare, se conturează câteva tendințe cheie importante în tehnologie, mediu și societate care pe lângă stimularea gândirii anticipative și regândirea naturii profesiei contabile (Kuzs, 2021), constituie premisele reconfigurării pe termen lung a educației contabile, începând cu învățământul preuniversitar. Toate aceste provocări lansate de dezvoltarea sustenabilă a societății, creează așteptări sporite și din partea furnizorilor de educație economică, în general, din partea învățământului preuniversitar, ca primă treaptă în formarea viitorului profesionist, în mod special.

Acest articol aduce în discuție conceptul de școală sustenabilă printr-o analiză a datelor secundare, pe baza informațiilor online oferite de către cele mai vechi trei colegii economice din țară, pentru a determina profilul de sustenabilitate al acestora pe baza conceptului adaptat al spiralei Deming (Lukaman & Glavič, 2007). Lucrarea prezintă în prima parte o revizuire a literaturii științifice printr-o abordare bibliometrică a conceptului de sustenabilitate. În secțiunea a doua ne propunem analiza profilului de sustenabilitate pentru trei colegii economice din România, lucrarea încheindu-se cu concluzii și direcții viitoare de cercetare.

Premise conceptuale și abordare bibliometrică a conceptului sustenabilității

În pofida relaționării de către societatea americană a conceptului sustenabilității la problematici legate de mediu, ecosistem și conservare a energiei, actualmente termenul dobândește nuanțe variate aplicabile și mediului educațional, certificate de către comunitatea academică prin varii studii și cercetări în domeniu. În vederea conturării unui mediu propice care să reprezinte fundament în abordarea eficientă și integrată a conceptului, se impune examinarea modalității în care elevii asimilează conceptul durabilității și, de asemenea, analiza modului în care programele de studiu afectează percepția și mentalitatea acestora corelat la însușirea fenomenului. (Fisher & McAdams, 2015) Preocuparea pentru sustenabilitate reprezintă interesul în vederea creării și susținerii condițiilor actuale pentru continuitatea generațiilor viitoare în cadrul planetei Pamânt. (Falkenberg & Babiuk, 2014) Educația este, astfel, percepută drept un instrument critic în procesul de transformare către o lume dominată de ,,sustenabilitate”. În cadrul acestui fenomen, implicațiile semnificative le dețin trei procese, și anume: curriculumul, pedagogia și formarea profesorilor. (Firth & Winter, 2007) Una dintre cele mai comprehensive imagini de ansamblu asupra provocărilor în vederea reorientării profesorului către educația pentru sustenabilitate cuprinde 4 clase de provocări, și anume: lipsa de conștientizare, sprijin și resurse din cadrul instituției de formare a cadrelor didactic, lipsa prioritizării sustenabilității în comunitatea educațională, orientarea comună cu privire la reformarea sistemelor și structurilor de învățământ (care nu ia în considerare educația pentru durabilitate fiind cuprinsă în general în cadrul curriculum-ului disciplinar tradițional, ceea ce face ca încorporarea învățământului transdisciplinar pentru sustenabilitate să fie o reală provocare); și lipsa stabilirii și consolidării parteneriatelor (lipsa parteneriatelor cu comunități în care are loc promovarea masivă a educației pentru sustenabilitate și lipsa de eforturi coordonate între diferite ramuri ale structurilor guvernamentale). (Mckeown & Hopkins, 2006)

Sustenabilitatea, alături de valențele și atributele sale definitorii reprezintă un aspect vital în vederea creșterii și optimizării mediului de business contemporan, ratificată de corpul academic, cu extinere a validității sale și în mediul educațional puternic impactat de elemente ale modernității. O abordare strategică structurată a migrării instituțiilor de învățământ spre

dezvoltarea durabilă impune susținere din partea structurilor de conducere încă din momentul conceptualizării inițiativelor de bază. (Lee & Schaltegger, 2014) Pe axa temporală, începând cu anii 1990, se remarcă o creștere constantă a numărului de publicații concretizate în studii empirice privind aspecte ale politicii și practicii de sustenabilitate cu aplicabilitate în cadrul mediului educațional, aspect care contribuie la atestarea procesului din perspectiva semnificației crescute a acestuia și a implicațiilor generate în aria învățământului. (Beveridge et al., 2015) Singura, și cea mai dominantă temă care stă la baza tuturor discuțiilor privitor la sustenabilitate și educație este reprezentată de nevoia unei schimbări profunde și fundamentale privitor la modalitatea de percepție a lumii înconjurătoare. (Benckendorff & Moscardo, 2015) „Educația pentru sustenabilitate definește capacitatea sistemului și a procesului de învățământ de dezvoltare durabilă pe termen scurt, dar, mai ales, mediu și lung" (Cristea, 2021)

De vreme ce cadrul educațional a adoptat Educația pentru Sustenabilitate concretizată în practici și politici specifice, integrarea sustenabilității în cadrul programelor terțiare în maniera în care aceasta să genereze efecte pe termen lung asupra curriculumului s-a dovedit un proces mai anevoios. (Cotton et al., 2009; Winter & Cotton, 2012) Aderarea instituțiilor de învățământ la conceptul contemporan de sustenabilitate drept o cale reconstructivă și regenerativă către un viitor centrat spre solidaritate trebuie să devină pilastru fundamental al acestora. Prin urmare, instituțiile de învățământ ar trebui să se bazeze pe etica antropocentrică care favorizează armonizarea omului cu biosfera și dezvoltarea durabilă. (Casarejos et al., 2017) Rolul învățământului în discuțiile privitoare la sustenabilitate nu se limitează doar la sala de clasă, conceptul extinzându-se în proiecte extracurriculare, vizând soluții eficiente pentru întreaga comunitate. (Beuron et al., 2017)

În cadrul tabelului de mai jos, putem vizualiza o serie de inițiative internaționale de promovare a sustenabilității pe scena domeniului educațional.

Tabel nr. 1 Inițiative internaționale care promovează sustenabilitate în educația preuniversitară

Anul	Titlul documentului sau inițiativei
1975	Carta de la Belgrad
1977	Declarația de la Tbilisi
1997	Declarația de la Thessaloniki
1998	Declarația mondială privind învățământul superior pentru secolul 21
2005	Începutul Deceniului ONU al Educației pentru Dezvoltare Durabilă (DESD)
2007	Declarația de la Lucerna privind educația geografică pentru dezvoltare durabilă
2009	Declarația de la Bonn

Sursa: Casarejos et al., 2017, p. 5

Cercetarea bibliometrică, vehiculată multidisciplinar, deține rolul cartografierii științei prin intermediul tehnicilor distinctive, cu impact în conturarea stadiului actual al cercetării în domeniul ales, precum și a direcțiilor viitoare de cercetare în vederea configurării traseului de studiu, oferind sprijin cercetătorului în amplul demers al investigării. (Fabregat-Aibar et al., 2019) Cu titlu exemplificativ, fără a pretinde un caracter exhaustiv, în cele ce urmează vom prezenta câteva aspecte ale cercetării bibliometrice direcționate spre subiectul de studiu ales cu scopul contrastării universului bibliometric al problematicii studiate. În această manieră, vom face apel la unul dintre instrumentele particulare de cercetare, și anume Biblioshiny,

funcțional prin intermediul R studio (versiunea utilizată 1.4.1106), aplicație bibliometrică cu rol în maparea științei pe baza tehnicilor tipice științei bibliometrice. (Aria & Cuccurullo, 2017) În cadrul graficului următor sunt ilustrate principalele criterii de selecționare a bazei de date în vederea demarării studiului bibliometric.

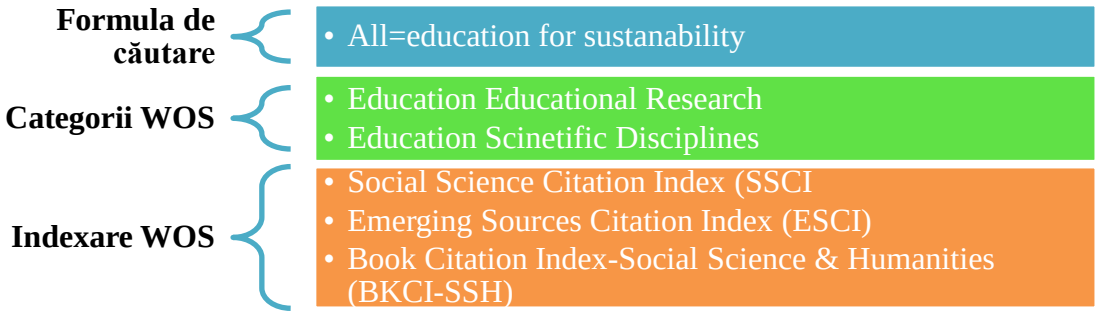
Formula de căutare
• All=education for sustanability
Categorii WOS
• Education Educational Research
• Education Scinetific Disciplines
Indexare WOS
• Social Science Citation Index (SSCI
• Emerging Sources Citation Index (ESCI)
• Book Citation Index-Social Science & Humanities (BKCI-SSH)

În cadrul tabelului de mai jos, identificăm principalele caracteristici ale publicațiilor supuse analizei:

Tabel nr. 2-Principalele informații cu privire la colecția de date

Description		**Results**
MAIN INFORMATION ABOUT DATA	Timespan	1993:2022
	Sources (Journals, Books, etc)	716
	Documents	4320
	References	139875
DOCUMENT TYPES	article	2951
	article; book chapter	808
	article; early access	211
	article; proceedings paper	43
	book	18
	book review	44
	book review; early access	1
	correction	3
	correction; book chapter	1
	editorial material	58
	editorial material; book chapter	52
	editorial material; early access	3
	letter	1
	reprint	1
	review	116
	review; book chapter	3
	review; early access	6
DOCUMENT CONTENTS	Keywords Plus (ID)	2899
	Author's Keywords (DE)	8651
	AUTHORS	
	Authors	9543
	Author Appearances	11636

Privitor la producția științifică anuală, aceasta înregistrează un trend ascendent, aspect care semnalează interesul manifestat de către cercetători pe latura educației pentru sustenabilitate, indiferent de nivelul de studiu.

Imaginea nr. 1-Producția științifică anuală pe latura educației pentru

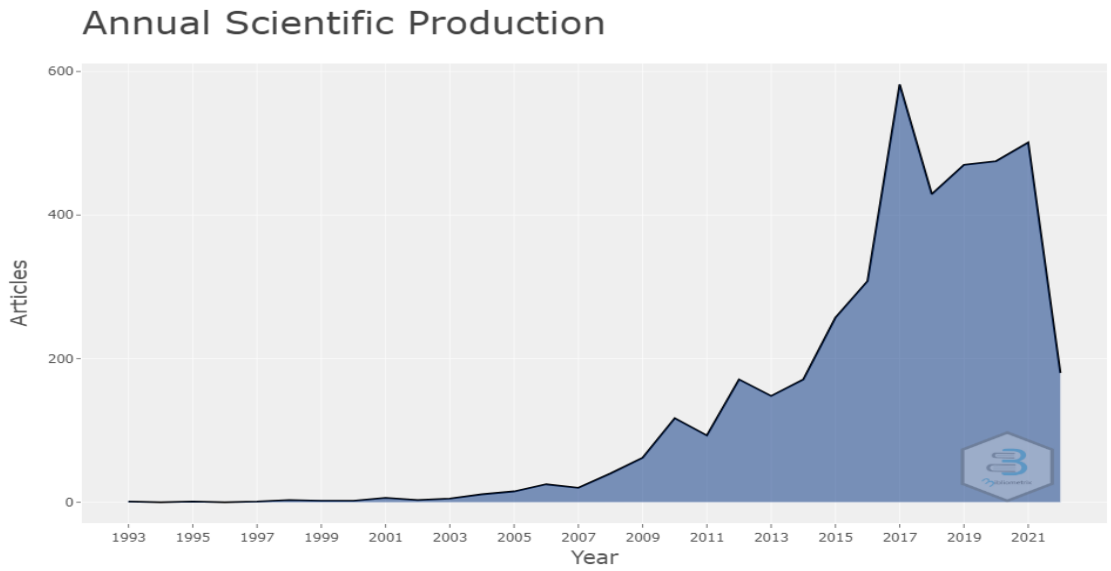

sustenabilitate

Ocupantele primelor 3 poziții la nivelul producției științifice organizată pe țări se identifică SUA, urmată de Australia și UK, conform imaginii de mai jos:

Imaginea nr. 2-Producția științifică pe regiuni geografice

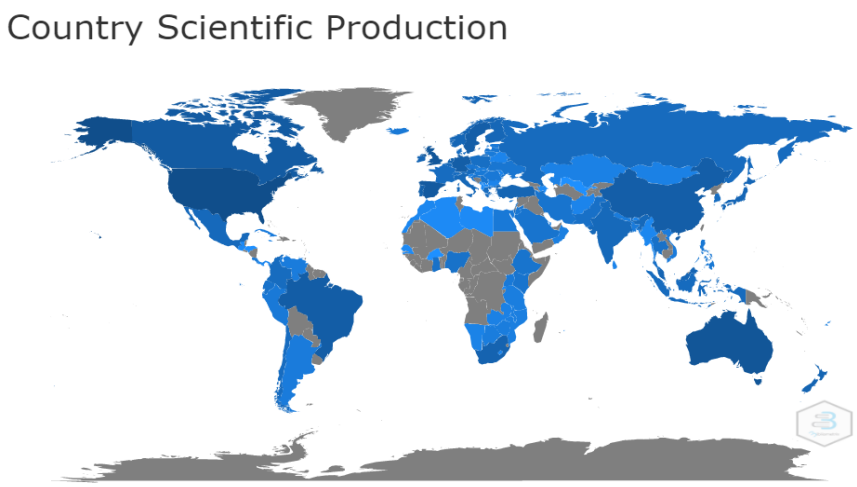

Chintesența principalelor cuvinte cheie este ilustrată în cadrul imaginii următoare. Astfel, printre principalele teme studiate se identifică: educație, sustenabilitate, studenți, cunoștințe, știință, cadru, impact, atitudini etc.

Imaginea nr. 3-Principalele tematici studiate la nivelul educației pentru sustenabilitate

Analiza profilului de sustenabilitate pentru trei colegii economice din România

În această lucrare ne-am propus o analiză a sustenabilității în cazul a trei colegii economice din țară, pornind de la conceptele propuse de Lukman și Glavič (2007), Popescu et. al. (2020), Sterling et al. (2013), prin investigarea site-urilor și documentelor oficiale ale școlilor, disponibile online. Criteriul utilizat pentru selectarea școlilor a fost anul înființării, astfel, vom analiza modul în care cele mai vechi trei licee economice din țară s-au comportat în funcție de criteriile dezvoltate pentru o școală sustenabilă. Considerăm că o școală este sustenabilă în măsura în care respectă principiile de sustenabilitate urmând modelul spiralei lui Deming adaptată:

- *planificarea* pe principii de sustenabilitate se referă la faptul că școlile contribuie la dezvoltarea sustenabilă prin angajamentele prezente în misiunea, viziunea și valorile formulate; (Lukman și Glavič, 2007, Popescu et. al., 2020)
- *operaționalizarea* se referă la dezvoltarea durabilă a școlilor prin activitățile de educație, cercetare, implicarea în comunitate, organizarea de activități extracurriculare (Velazquez, et al., 2006, citat de Popescu et. al., 2020); În urma analizei actualelor planuri de învățământ ale specializării tehnician în activități economice, am constatat că nu există o disciplină sau un modul în cultura de specialitate specific dezvoltării sustenabile, însă unele integrează principiile sustenabilității; obiectivele educației sustenabile sunt atinse, însă, prin organizarea și desfășurarea de proiecte educaționale sau proiecte europene implementate de colegiile economice sau prin intermediul curriculumului în dezvoltare locală (CDL). *Curriculumul în dezvoltare locală* (CDL) constituie oferta curriculară specifică fiecărei unităţi de învăţământ şi este realizat în parteneriat cu operatorii economici sau instituțiile publice partenere ale unității de învățământ. Prin această ofertă curriculară se asigură cadrul necesar adaptării pregătirii profesionale a elevilor la cerinţele pieţei muncii locale şi/sau regionale.
- *raportarea* colegiile comunică stakeholderilor angajamentul lor pentru sustenabilitate prin rapoarte sau prin participări la rețele sustenabile (Velazquez, et al., 2006, citat de Popescu et. al., 2020)
- *inovarea* presupune realizarea de către școli de noi acțiuni care generează rețele durabile, demonstrând, astfel, o atitudine proactivă de asimilare a principiilor sustenabile. (Lukman și Glavič, 2007, Popescu et. al., 2020)

O sinteză a informațiilor privind sustenabilitatea colegiilor economice analizate, regăsim în tabelul de mai jos:

Tabel nr. 3 Profilului de sustenabilitate după modelul spiralei lui Deming adaptată

Colegiul Economic „Vigil Madgearu”	Anul înființării: 1864, fiind prima școală comercială din tară. Denumirea inițială: Școala Comercială Superioară ”Alexandru Ioan Cuza” - Galați
Planificare	Conform misiunii formulate, colegiul urmărește ”pregătirea absolvenţilor competenţi profesional, capabili să se adapteze rapid cerinţelor unei societăţi moderne, în calitatea lor de producători activi, consumatori avizaţi, investitori prudenţi, cetăţeni responsabili, oferind certificate profesionale. Din punct de vedere al obiectivelor privind sustenabilitratea, nu există nicio mențiune specifică în acest sens.
Operaționalizare	Site-ul colegiului oferă informații privind derularea de proiecte europene care urmăresc pregătirea practică a elevilor și integrarea pe piața europeană muncii: -Proiect POCU - Pregătire practică adaptată pieței muncii -Proiect Erasmus+ „Pregătire practică în Europa, o șansă pentru viitorul meu”
Raportare	Școala publică pe site Planul de acțiune al școlii, document în care nu se fac referiri exprese privind dezvoltarea sustenabilă.
Inovare	În ceea ce privește perspectivele de inovare în domeniul sustenabilității, nu există informații despre apartenența la nicio alianță sau inițiative de a lansa acțiuni legate de sustenabilitate.
Școala Superioară Comercială "Nicolae Kretzulescu" București	Anul înființării: 1864 Denumirea inițială: Școala Superioară de Comerț din București În anul școlar 2021-2022 sunt 5 clase cu specializarea tehnician în activități economice și o clasă cu specializarea tehnician în administrație.
Planificare	Conform viziunii formulate, școala își propune să fie ”mereu ancorată la realitățile socio-economice” iar una din misiuni este de a crea pentru elevi un ”mediu propice de formare a unui cetățean european”. Valorile promovate sunt integritatea, performanța, responsabilitatea, profesionalismul, perseverența. Nu există nicio mențiune specifică potrivit căreia școala a făcut din sustenabilitate un obiectiv principal al activității sale.
Operaționalizare	Școala desfășoară multiple proiecte europene Twining și Erasmus pe tema dezvoltării durabile: - proiectul Program ”*Școli ambasadori ale Parlamentului European*” (EPAS), ”*Împreună în Europa. Dezvoltare durabilă și stat de drept*” - proiectul ”Walk the Global Walk” care urmărește dobândirea competentelor cheie pentru sustenabilitate de către elevi și profesori, pentru a îndeplini până în 2030 cele 17 obiective de dezvoltare durabilă (ODDuri). - parteneră în rețele de unități de formare europene: RECOMFOR, NETINVET; -parteneră a agenților economici pentru pregatirea practică a elevilor: Kauffland, Registrul Comerțului, Marriot, Gregory Tour; - institutie acreditata ERASMUS+
Raportare	Raport anual privind privind starea și calitatea învățământului – fără referiri directe privind sustenabilitatea educației.
Inovare	În ceea ce privește perspectivele de inovare, liceul derulează proiectul

	”*BEACON -Bridging European and Local Climate Action*” în parteneriat cu Ministerul Mediului din Germania și de Societatea Națională de Reciclare a Bateriilor și UFU- Germania. Proiectul promovează acțiunile în domeniul protecției climei și facilitează un schimb între parteneri la nivel național, local și educational din Europa. Scopul proiectului este implementarea țintelor stabilite prin Acordul de la Paris, prin reducerea gazelor cu efect de seră, îndeosebi a CO2, desfășurarea de acțiuni care vizează stoparea schimbărilor climatice de pe Glob.
Colegiul Național Economic ”Andrei Bârseanu” Brașov	Anul înființării: 1869 Denumirea inițială: Școala Superioară Comercială din Brașov
Planificare	Conform misiunii și viziunii, colegiul se proiectează ca ”o sursă de antreprenori de top, având rol de modelator în comunitate” cu o ”concepție bazată pe dinamism și adaptabilitate”.
Operaționalizare	Colegiul este partener în Proiectul Erasmus + ”TALKSCAPES – Talking about us and our European Communities by talking about our life landscapes”.
Raportare	În planul de acțiune al școlii este realizată o analiză Swot a activității colegiului fără a fi prezentate aspecte legate de sustenabilitatea colegiului.
Inovare	În ceea ce privește perspectivele de inovare în domeniul sustenabilității, nu există informații despre apartenența la vreo alianță sau inițiative de a lansa acțiuni legate de sustenabilitate.

Sursa: prelucrarea proprie pe baza analizei datelor secundare

Pe baza informațiilor publice prezentate de către cele trei mari licee economice, nivelul de sustenabilitate diferă între ele. Se poate considera că Școala Superioară Comercială "Nicolae Kretzulescu" este mai orientată spre sustenabilitate decât celelalte școli selectate, prin proiectele derulate care au ca și obiective clare dezvoltarea sustenabilă. Toate cele trei sunt licee economice tradiționale, concentrându-se pe furnizarea de educație și implementarea de proiecte europene. Pornind de la abordările teoretice propuse, între școlile analizate există similitudini în domeniul planificării, raportării și în mare parte, în zona de operaționalizare și diferențe în domeniul inovării. Cele trei școli economice includ în zona de operaționalizare proiecte care abordează teme de sustenabilitate, fără însă a exista un CDL care să abordeze aspecte legate de sustenabilitate. Niciunul dintre licee nu raportează realizările școlii în domeniul sustenabilității însă manifestă inițiative timide în direcția sustenabilității. Cu toate că, în planul operaționalizării se regăsește o dimensiune activă a sustenabilității prin multiple parteneriate și proiecte europene implementate la nivelul liceelor, raportarea și comunicare internă și externă cu privire la sustenabilitate lipsește. Anual se întocmesc rapoarte care reflectă activitatea școlii, precum și un raport de asigurare a calității întocmit de Comisia de evaluare și asigurare a calității (CEAC) care oferă informații detaliate legate de activitățile didactice, de oferta curriculară, de proiecte educaționale și europene, concursuri, ateliere, simpozioane, activități extracurriculare. Toate aceste rapoarte nu furnizează, însă, în mod direct, informații dedicate practicilor sustenabile pe care școlile le urmează cum ar fi economisirea de economie sau gestionarea deșeurilor.

Concluzii și direcții viitoare de cercetare

Ca urmare a transformărilor care au loc în cadrul economiei mondiale și a preocupării pentru dezvoltarea durabilă este esențial ca și instituțiile de învățământ preuniversitar economic să aibă o abordare proactivă care să genereze o îmbunătățire în domeniul sustenabilității, prin realizarea tranziției de la educație și evenimente la implicare, raportare,

comunicare. Se va crea, astfel, o nouă generație care va conștientiza problematica sustenabilității și care va acționa mai responsabil, și, prin urmare mai sustenabil.

Prin prisma dezvoltării sustenabile, educația contabilă din colegiile economice trebuie să evolueze de la abordarea predării contabilității ca simplă tehnică, preocupată de conformitatea cu reglementările contabile, la o abordare holistică a predării, prin încorporarea și integrarea în curriculum a problemelor contemporane ale societății. Conform Obiectivului 4 ”Educație de calitate” a Agendei 2030, este nevoie de o restartare a mediului educational și de promovarea la nivelul instituțiilor de învățământ preuniversitar economic, a unui nou set de valori care susțin noul model de progres. Acest fapt se realizează printr-o adaptare continuă a curriculumului la schimbările provocate, pe de o parte, de digitalizarea masivă a domeniului contabilității, iar pe de altă parte, de noile competențe ce conturează profilul unui viitor contabil. O abordare trasversală a curriculumului formal și planificarea de activități și proiecte educaționale care urmăresc obiectivele dezvoltării durabile, pot fi posibile soluții în realizarea acestor deziderate.

Considerăm că studiul trebuie interpretat într-un mod calitativ. Rezultatele cercetării au valoare în principal din perspectivă exploratorie, însă rezultatele nu pot fi generalizate pentru toate liceele economice din România. Acest studiu poate constitui un punct de plecare pentru o viitoare cercetare cantitativă, pentru a măsura percepția elevilor și a cadrelor didactice asupra sustenabilității școlii lor.

BIBLIOGRAPHY

1. Albu C. N., Albu, N., Faff, R. & Hodgson, A., 2011, *Accounting Competencies and the Changing Role of Accountants in Emerging Economies: The Case of Romania, Accounting in Europe*, 8:2, 155-184
2. Adams, R., Martin, S. and Boom, K., 2018. *University culture and sustainability: Designing and implementing an enabling framework.* Journal of Cleaner Production, 171, pp.434- 445.
3. Aria, M., & Cuccurullo, C., 2017, *Bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis*. Journal of Informetrics, 11(4), 959–975. https://doi.org/10.1016/j.joi.2017.08.007
4. Benckendorff, P., & Moscardo, G., 2015, *Education for Sustainability Futures. In G. Moscardo & P. Benckendorff (Eds.), Education for Sustainability in Tourism: A Handbook of Processes*, Resources, and Strategies (pp. 271–283). Springer-Verlag Berlin. https://doi.org/10.1007/978-3-662-47470-9_17
5. Beuron, T. A., Avila, L. V., Brandli, L. L., Ribeiro de Almeida, F. J., da Rosa Gama Madruga, L. R., & Goncalves Barata, E. J., 2017, *Sustainability Skills: The Case of a Portuguese University*. In W. L. Filho, C. Skanavis, A. DoPaco, J. Rogers, O. Kuznetsova, & P. Castro (Eds.), Handbook of Theory and Practice of Sustainable Development in Higher Education, Vol 2 (pp. 109–120). Springer Int Publishing Ag. https://doi.org/10.1007/978-3-319-47889-0_8
6. Beveridge, D., McKenzie, M., Vaughter, P., & Wright, T., 2015, *Sustainability in Canadian post-secondary institutions The interrelationships among sustainability initiatives and geographic and institutional characteristics*. International Journal of Sustainability in Higher Education, 16(5), 611–638. https://doi.org/10.1108/IJSHE-03-2014-0048
7. Casarejos, F., Frota, M. N., & Gustavson, L. M., 2017, *Higher education institutions: A strategy towards sustainability*. International Journal of Sustainability in Higher Education, 18(7), 995–1017. https://doi.org/10.1108/IJSHE-08-2016-0159

8. Cotton, D., Bailey, I., Warren, M., & Bissell, S. (2009). Revolutions and second-best solutions: Education for sustainable development in higher education. Studies in Higher Education, 34(7), 719.
9. Cristea, S., 2021, *Educaţie pentru sustenabilitate Education for Sustainability*. Revista Didactica Pro…, Revistă de Teorie Şi Practică Educaţională., 1(125).
10. Carnegie G., Partker L., Tsahuridu E., 2021, *Redefining Accounting for tomorrow*, https://www.ifac.org/knowledge-gateway/preparing-future-ready professionals/discussion/redefining-accounting-tomorrow accesat la 10.04.2022
11. Curaj, A., Păunică, M., Popa A., Holeab, C. and Jora, O.D., 2020. *Sustainability Through Directed Change in the Visionary University: From Predicting to Producing the Future*. Amfiteatru Economic, 22(55), pp. 905-919.
12. Deloitte Insights, 2019. *Tech Trends 2019. Beyond the Digital Frontier* (10th Anniversary Edition). London: Deloitte
13. Fabregat-Aibar, L., Barberà-Mariné, M. G., Terceño, A., & Pié, L., 2019, *A Bibliometric and Visualization Analysis of Socially Responsible Funds. Sustainability*, 11(9), 2526. https://doi.org/10.3390/su11092526
14. Falkenberg, T., & Babiuk, G., 2014, *The status of education for sustainability in initial teacher education programmes: A Canadian case study.* International Journal of Sustainability in Higher Education, 15(4), 418–430. https://doi.org/10.1108/IJSHE-10-2012-0088
15. Firth, R., & Winter, C., 2007, *Constructing education for sustainable development: The secondary school geography curriculum and initial teacher training. Environmental Education Research* - ENVIRON EDUC RES, 13, 599–619. https://doi.org/10.1080/13504620701659079
16. Fisher, P. B., & McAdams, E., 2015, *Gaps in sustainability education The impact of higher education coursework on perceptions of sustainability*. International Journal of Sustainability in Higher Education, 16(4), 407–423. https://doi.org/10.1108/IJSHE-08-2013-0106
17. IFAC, 2022, *Rolul contabililor în integrarea sustenabilității în afaceri, disponibil on-line* https://www.ifac.org/knowledge-gateway/preparing-future-ready-professionals/publications/rolul-contabililor-n-integrarea-sustenabilit-ii-n-afaceri accesat la 22.04.2022
18. Lee, K.-H., & Schaltegger, S., 2014, *Organizational transformation and higher sustainability management education The case of the MBA Sustainability Management*. International Journal of Sustainability in Higher Education, 15(4), 450–472. https://doi.org/10.1108/IJSHE-06-2013-0067
19. Lukman, R. and Glavič, P., 2007. *What are the key elements of a sustainable university? Clean Technologies and Environmental Policy*, 9(2), pp.103-114
20. Mckeown, R., & Hopkins, C. A., 2006, Guidelines and Recommendations for Reorienting Teacher Education to Address Sustainability. Undefined. https://www.semanticscholar.org/paper/Guidelines-and-Recommendations-for-Reorienting-to-Mckeown-Hopkins/95fba4f959a4665e4febe7ff59a94284b2f13e14
21. Neamțu, D.M, Bejinaru, R., Hapenciuc, C.V., Condratov, C. and Stanciu, P., 2020. *Analysis and Modelling of Influence Factors in the Configuration of a Sustainable University. Case Study: "Ștefan cel Mare" University of Suceava. Amfiteatru Economic*, 22(54), pp. 391-410.
22. Popescu, F., Edu, T., Negricea, I.C., Zaharia, R. and Zaharia, R.M., 2020. *How Do Students Assess the Sustainability of Their University? A Comparison between Dutch and Romanian Students from Business Schools*. Amfiteatru Economic, 22(54), pp. 411-431.

23. Sterling, S., Maxey, L. and Luna, H. (Eds.), 2013. *The sustainable university: Progress and prospects.* Routledge.
24. UNESCO, 2002. *Education for sustainability: from Rio to Johannesburg, lessons learnt from a decade of commitment.* [online] Available at: [Accessed 23 October 2019].
25. Velazquez, L., Munguia, N., Platt, A. and Taddei, J., 2006, *Sustainable university: what can be the matter?* Journal of Cleaner Production, 14(9-11), pp.810-819.
26. Winter, J., & Cotton, D., 2012, *Making the hidden curriculum visible: Sustainability literacy in higher education*. Environmental Education Research - ENVIRON EDUC RES, 18, 1–14. https://doi.org/10.1080/13504622.2012.670207
27. http://dezvoltaredurabila.gov.ro/web/obiective/odd4/
28. https://www.edu.ro/educa%C8%9Bie-pentru-dezvoltare-durabil%C4%83
29. https://epale.ec.europa.eu/ro/content/rolul-de-lider-al-unesco-agenda-educatiei-2030
30. http://www.kretzulescu.ro/
31. https://cneab.ro/
32. https://www.cevmg.ro/

LEGAL RESPONSIBILITY IN ENVIRONMENTAL LAW. SPECIFIC. CONSEQUENCES. REMEDIES

Constantin Bureţea
PhD Student, University of Craiova

Abstract:The environment is essentially a legacy on which we are obliged to make acts of acceptance and acts of administration and conservation in order to be passed on to future generations, in conditions propitious to the development of life, for the perpetuation of the human species. The evolution of science, population growth and global warming are factors that influence the environment and we humans have an obligation to regulate and comply with an effective legislation that includes both prohibited conduct that harms the environment and sanctions that can be applied, provided that such conduct is adopted by the subjects of the infringed rules.
The preventive nature of sanctions is particularly important in relation to the punitive nature, so knowing the future effects of illicit human actions on the environment, their extent and the responsibility to be exercised is essential for the preservation and improvement of the environment.In this respect, the rules governing civil, misdemeanor or criminal liability must be in a continuous development as well as the society in which we live and in which there is a risk of negative consequences for man and the environment.

Keywords: environmental law, legal liability, international cooperation, global climate change, remedies.

1. Consideraţii generale

Începând cu ultimele decenii ale secolului trecut, omenirea a început să fie din ce în ce mai preocupată de mediul înconjurător, de necesitatea protejării sale, atât ca factor esenţial al sănătăţii vieţii pe pământ, cât şi ca necesitate a conservării şi dezvoltării acestuia, pentru a putea asigura premisele unei vieţi sănătoase a generaţiilor viitoare. După cum vom vedea, această moştenire transmisă generaţiilor viitoare nu priveşte doar sănătatea mediului şi a oamenilor, ci, din păcate, chiar existenţa vieţii pe pământ.

În aceeaşi perioadă, cristalizarea dreptului mediului ca ramură distinctă a sistemului naţional de drept, ca şi a dreptului internaţional public, s-a impus tot ca necesitate pentru protejarea unei vieţi sănătoase, în armonie cu mediul înconjurător, după ce descoperirile ştiinţei au determinat o explozie de dezvoltare a umanităţii în ultimul secol al mileniului II[1] şi începutul mileniului III, tot ştiinţa fiind chemată să înlăture, prin intermediul dreptului, efectele negative ale acestei dezvoltări explozive asupra mediului, dar mai cu seamă, să anticipeze astfel de posibile efecte ce ar putea avea loc în viitor ca urmare a acţiunilor din prezent ori a celor trecute, ale căror efecte nu s-au produs încă.

2. Specificul răspunderii juridice în dreptul mediului. Consecinţe şi remedii.

Această realitate ne conduce la o primă caracteristică a dreptului mediului, caracteristică ce este evidenţiată de funcţiile specifice ale acestei ramuri şi care se răsfrânge, aşa cum vom vedea, şi asupra specificului răspunderii juridice. Astfel, literatura de specialitate a identificat, pe lângă funcţiile generale ale dreptului, alte patru funcţii specifice

[1]LucretiaDogaru, *Green Economy and Green Growth-Opportunities for Sustainable Development*, MDPI Proceedings 2020, 63, No.1, 70, https://doi.org/10.3390/proceedings2020063070 - consultat la data de 17.04.2022.

dreptului mediului, în raport de scopurile principale urmărite prin edictarea normelor care formează această ramură de drept[2].

Realizarea primelor trei dintre aceste funcții este pusă în relație directă cu nivelul de cunoaștere atins de cercetarea științifică, iar funcția generală de sancționare, care se regăsește și în dreptul mediului, nu poate fi altfel decât interconectată cu scopul urmărit de această ramură și cu funcțiile sale specifice, determinate de acest scop.

Astfel, sancționarea, ca și controlul-o altă funcție generală-nu pot fi realizate decât în strânsă corelație cu informațiile avute în funcție de nivelul atins de știință în cunoașterea mediului înconjurător și a efectelor acțiunilor/inacțiunilor umane asupra acestuia.

Așadar, dependența de nivelul cunoașterii științifice reprezintă un aspect specific dreptului mediului, cu o manifestare mai pregnantă decât în orice altă ramură de drept, atât edictarea normelor de drept, cât și determinarea felului și a întinderii răspunderii ce trebuie să intervină pentru încălcarea lor fiind într-o strânsă legătură cu nivelul de cunoaștere atins de om.

Din acest prim aspect specific decurge și al doilea, caracteristic în primul rând dreptului mediului, dar și dreptului penal, și anume caracterul transfrontalier global. Dacă, în ce privește dreptul penal, caracterul transfrontalier este, în general, unul regional și, mai rar, unul global, în dreptul mediului acest caracter global este din ce în ce mai întâlnit, iar tendința de permanentizare a lui este tot o consecință a dezvoltării fără precedent a cercetării științifice.Atât cauzele, cât și efectele lor asupra mediului nu mai pot fi cantonate într-o țară sau regiune, omenirea întreagă devenind victimă, dar și propriul călău.

Dacă efectele trecute și prezente pot fi stabilite și cuantificate (tot cu ajutorul științei), în vederea stabilirii consecințelor produse, a întinderii lor și a felului răspunderii ce trebuie antrenate, cunoașterea efectelor viitoare și evitarea celor nocive depinde exclusiv de nivelul de cunoaștere la care a ajuns omul.

Din această perspectivă, se poate constata că răspunderea juridică are o anumită specificitate manifestată în toate cele trei forme ale răspunderii ce poate interveni în cadrul ramurii dreptului mediului, și anume răspunderea civilă, răspunderea contravențională și răspunderea penală.

Referitor la formele răspunderii juridice, apreciem că există și o a patra formă de răspundere juridică ce poate interveni în dreptul mediului, răspundere care nu caracterizează doar această ramură de drept și este aplicabilă numai statului ca parte a raporturilor juridice de drept comunitar.

---

[2] „**1**.funcţia de *asigurare a unui mediu sănătos şi prosper* constă în aceea că, prin intermediul normelor juridice specifice, se creează şi perfecţionează structurile organizatorice necesare gestionării şi administrării problemelor protecţiei şi dezvoltării mediului, coordonării acţiunilor desfăşurate la diferite niveluri şi în diverse planuri pentru ducerea la îndeplinire a obiectivelor stabilite. Cu alte cuvinte, se stabilesc şi funcţionează instituţiile necesare în vederea identificării, analizei, deciziei şi înfăptuirii diferitelor măsuri privind soluţionarea problemelor ecologice. **2**.funcţia de *promovare a obiectivelor dezvoltării durabile* se realizează din perspectiva cerinţei integrării protecţiei mediului în toate politicile sectoriale, prin adoptări complexe care să permită mediului şi problemelor sale, să fie reprezentate în toate structurile administrative de decizie, atât la nivel central, cât şi la nivel local; **3**. funcţia de *ocrotire, conservare şi ameliorare a mediului* se realizează prin dispoziţii şi norme tehnice, cu caracter juridic prin intermediul cărora se asigură prevenirea, combaterea, precum şi înlăturarea efectelor negative ale poluării. Aceste norme se referă la modalităţi de funcţionare şi montare a diferitelor instalaţii, realizarea investiţiilor, de valorificare a diferitelor substanţe reziduale, combaterea eroziunii, a degradării fondului forestier etc.; **4**.funcţia de *promovare a cooperării internaţionale* constă în aceea că prin normele juridice adoptate, se realizează optimizarea şi diversificarea cooperării economice internaţionale prin: transferul de tehnologii, asigurarea asistenţei tehnice, pregătirea specialiştilor naţionali în diversele probleme ale practicii şi dezvoltării calităţilor naturale ale mediului. Pe de altă parte, armonizarea legislativă, prin reglementările interne a standardelor europene şi internaţionale, sporeşte funcţia dreptului mediului de catalizator al colaborării regionale şi internaţionale."- Anca Ileana Dușcă. *Dreptul mediului, ed. a III-a revăzută și adăugită,* Universul Juridic, București 2021 p.13

Această răspundere intervine pentru neimplementarea directivelor Uniunii Europene, în urma aplicării procedurii de *infrigement*[3] prevăzută de tratatele Uniunii. În măsura în care procedura de infrigement[4] are loc ca urmare a neimplementării unei directive care stabilește obligații ale statelor membre în domeniul dreptului mediului, așa cum este Directiva 2008/99CE[5] a Parlamentului European și a Consiliului pentru protecția mediului prin intermediul dreptului penal, se poate spune, credem, că răspunderea intervenită, chiar dacă este pusă în practică printr-o sancțiune pecuniară, este diferită de răspunderea contravențională, pentru că izvorul acestei răspunderi nu este o normă contravențională.

În ce privește răspunderea civilă, pe lângă caracterul obiectiv al răspunderii civile delictuale, caracter consacrat, ca regulă, de O.U.G. 195/2005[6], specificul acestei răspunderi este determinat de principiul acțiunii preventive, reglementat de același act normativ cadru[7].

Având la bază acest principiu, în doctrină a fost identificat un tip de răspundere civilă delictuală specifică dreptului mediului, și anume *„răspunderea preventivă”*, cu privire la care s-a arătat că îi lipsește prejudiciul și, prin urmare, întregul eșafodaj pe care se clădește răspunderea civilă delictuală clasică[8]. Astfel, se arată că *„fapta generatoare a răspunderii preventive nu este, în prezent, nici ilicită, nici păgubitoare; ea este totuși aptă să genereze o răspundere civilă raportat la perspectiva, chiar incertă, a producerii unor consecințe negative pentru o anumită persoană sau un grup de persoane”*.[9]

În ce privește finalitatea acestei răspunderi, se arată că aceasta constă în *„evitarea riscului ca, în viitor, să se producă anumite consecințe negative pentru om sau pentru mediu, ca urmare a săvârșirii, în prezent, a unor fapte, în legătură cu care există incertitudine referitoare la posibilitatea de a produce consecințe negative în timp.*[10]

Așadar, echitatea și lipsa arbitrariului, atribute care constituie chintesența dreptului, trebuie să se regăsească și în materia răspunderii preventive, iar concursul dat de nivelul de cunoaștere atins de cercetarea științifică este vital pentru asigurarea echilibrului între protecția mediului în această formă și echitatea procedurilor.

În ce privește răspunderea contravențională și, mai ales, răspunderea penală[11], specificul dreptului mediului, ca și în cazul dreptului penal[12], cu care interferează, rezidă din caracterul transfrontalier și chiar global, atât al acțiunilor/inacțiunilor omului asupra mediului

---

[3]Potrivit art. 257 TFUE, în cazul în care Comisia consideră că un stat membru a încălcat oricare dintre obligațiile care îi revin în temeiul tratatelor, aceasta emite un aviz motivat cu privire la acest aspect, după ce a oferit statului
în cauză posibilitatea de a-și prezenta observațiile - https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0001.02/DOC_2&format=PDF – consultat la data de 17.04.2022.

[4]Lucretia Dogaru, *About Sustainability between Responsible Production and Consumption*, MDPI Proceedings 2020, 63, No.1, 69, https://doi.org/10.3390/proceedings2020063069 -consultat la data de 17.05.2022 – p. 6.

[5]https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32008L0099 –consultat la data de 17.04.2022.

[6](1)Răspunderea pentru prejudiciul adus mediului are caracter obiectiv, independent de culpă. În cazul pluralității autorilor, răspunderea este solidară. (2) În mod excepțional, răspunderea poate fi și subiectivă pentru prejudiciile cauzate speciilor protejate și habitatelor naturale, conform reglementărilor specifice- Art. 95 alin.1, 2 din O.U.G. 195/2005 publicată în M.Of. 1196 din 30.12.2005

[7]Art. 3, litera c) din O.U.G. 195/2005.

[8]Anca Ileana Dușcă, op. cit.p.237; A se vedea și Anca Ileana Dușcă, *La responsabilite preventive, essence de la responsabilite ecologique, Doctrine, jurisprudence,* Editions universitaires europeennes, 2014, p. 46

[9]M.Costin.C. Costin, *Răspunderea civilă preventivă-Studiu de caz*, în Pandectele Române, nr. 1, p.35.

[10]Idem, p.37.

[11]Procesul penal este o categorie juridică complexă, care constă în activitatea reglementată de lege, desfășurată de organele competente, cu participarea părților și a altor persoane, în scopul constatării faptelor ce constituie infracțiuni, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nicio persoană nevinovatăsă nu fie trasă la răspundere penală – V. Dongoroz, *Explicații teoretice ale codului de procedură penală român. Partea generală,* Vol. I, Ed. Academiei, București, 1975, p. 16 citați de Elena Oancea, *Drept procesual penal. Partea generală,* Universul Juridic, București, 2019 , p.1.

[12]Duțu M., *Introducere în dreptul penal al mediului*, EdituraHamangiu, București, 2013

înconjurător, cât și, mai ales, al efectelor acestora.Acest specific este determinat de cea de a patra funcție identificată ca fiind specifică acestei ramuri de drept, și anume funcția de promovare a cooperării internaționale.[13]

Odată cu manifestarea tot mai pregnantă a tendinței de globalizare pe plan internațional, a apărut necesitatea cooperării internaționale și în dreptul mediului, atât prin adoptarea unor instrumente juridice apte să conducă la conjugarea eforturilor statelor pentru asigurarea unui mediu sănătos, cât și prin colaborarea oamenilor de știință în vederea găsirii celor mai bune soluții tehnice în realizarea aceluiași scop.

Având în vedere prevederile din dreptul penal național, statul nu poate fi subiect al răspunderii penale, însă, în dreptul mediului, statul este parte, atât în raporturile juridice de drept național, cât și în raporturile juridice de drept internațional, putând răspunde civil și contravențional, prin organismele interne responsabile.

Legătura dintre cele două trăsături specifice analizate ale dreptului mediului, respectiv dependența de evoluția științei și caracterul transfontalier global al relațiilor sociale ce fac obiectul de reglementare al acestei ramuri a fost subliniată în mod sugestiv de juristul francez Denis Mazeaud, potrivit căruia *„raționalitatea științei , care intervine brutal în domeniul vieții biologice, poate răsturna nu numai ordinea naturii, dar și soarta omenirii.*[14]

În ce privește consacrarea la nivel internațional a dreptului la un mediu sănătos, Convenția Europeană a Drepturilor Omului nu consacră în mod expres un astfel de drept, iar jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în această materie se raportează exclusiv la încălcarea art. 8, par. 1 din Convenție, referitor la dreptul la respectarea vieții private și de familie[15].

Având în vedere procesul de globalizare și caracterul global al efectelor pe care acțiunile/inacțiunile umane le au sau le pot avea asupra mediului, umanitatea a început să fie privită ca victimă și, deci, ca subiect pasiv global, nu doar în dreptul penal internațional, ci și în dreptul internațional al mediului. Cu toate acestea, singura infracțiune reglementată de Statutul Curții Penale Internaționale ca infracțiune majoră îndreptată împotriva mediului înconjurător este infracțiunea de război incriminată în art. 8, alin. 2, litera b), paragraful IV.[16]

Tot ca parte a dreptului internațional al mediului, în literatura de specialitate a fost avansată ideea recunoașterii naturii ca subiect de drept[17], iar începând cu anul 1970, după ce, în războiul purtat în Vietnam, Statele Unite au folosit erbicide toxice cu efecte distrugătoare asupra mediului, specialistul în drept internațional John H.E. Fried aprecia că ecocidul constă în *„diverse măsuri de devastare care au ca scop deteriorarea sau distrugerea ecologiei unei zone geografice în detrimentul vieții omului, a animalelor și a plantelor.*[18]

---

[13]Anca Ileana Dușcă,op.cit. p. 13.

[14]Denis Mazeaud, *Responsabilite civile et precaution* în Responsabilite civile et Assurances, nr. 6bis/2001, p. 72, citat de C. Teleagă, *Principiul precauției și viitorul răspunderii civile,* în RRDM, an II, nr. 1(3)/2004, pp. 29-57.

[15]Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

[16]În scopurile statutului, prin crime de război se înțelege:...b)-IV fapta de a lansa intenționat un atac știind că el va cauza în mod incidental.....pagube bunurilor cu caracter civil sau daune extinse, de durată și grave, mediului înconjurător care ar fi vădit excesive în raport cu ansamblul avantajului militar concret și direct așteptat.

[17] C.D. Stone, *Should Trees Have Standing? – Toward Legal Rights for Natural Objects*, Southern California Law Review, vol. 45, pp. 450-501- https://iseethics.files.wordpress.com/2013/02/stone-christopher-d-should-trees-have-standing.pdf - consultat la data de 17.04.2022; T. R. Moore, *Should Trees Have Standing? Toward Legal Rights for Natural Objects*, Florida State University Law Review, 672/ 2014- http://ir.law.fsu.edu/lr/vol2/iss3/12 - consultat la data de 17.04.2022.

[18] J.H.E. Fried, *International Law prohibits the first use of nuclear weapons*, http://rbdi.bruylant.be/public/modele/rbdi/content/files/RBDI%201981%20et%201982/RBDI%201981%20et%201982%20-%201/Etudes/RBDI%201981-1982.1%20-%20pp.%2033%20à%2052%20-%20John%20Fried.pdf – consultat la data de 17.04.2022.

Deși potențialul distructiv al ecocidului, așa cum este el definit, este unul major și poate leza arii geografice întinse, o astfel de faptă nu a fost incriminată la nivelul dreptului internațional. Doar în Codul penal al Republicii Moldova se regăsește incriminată sub denumirea de „ecocid" o infracțiune majoră împotriva mediului.[19]

Legat de ceea ce a fost privit ca „ecocid", profesorul american Richard Falk aprecia că acesta este, mai degrabă, o consecință a anumitor afaceri economice decât rezultatul unui atac premeditat asupra mediului.[20] Tot el afirma că omul a adus, în mod conștient sau inconștient, daune ireversibile mediului, atât în timp de pace, cât și în timp de război.

Învederând aceste ultime remarci, vom încerca să căutăm motivele pentru care omenirea, deși supusă pericolului extincției ca urmare a efectelor nocive asupra mediului ale acțiunilor diferitelor entități, unele fiind chiar entități statale, întârzie, totuși, nepermis de mult să adopte instrumente eficiente la nivel internațional pentru reprimarea faptelor cu potențial distrugător la scară largă.

Aceste motive au fost sintetizate, între alții, de magistratul brazilian Antonio Augusto Cancado Trindade, care a afirmat că *„statele nu mai pot considera dreptul internațional ca fiind aservit propriilor interese, deoarece dorința de a servi intereselor statelor slăbește eficacitatea dreptului internațional, interesele oricărui stat neputând depăși pe cele ale comunității internaționale, mai ales în domenii cum ar fi dezarmarea, drepturile omului, protecția mediului și eradicarea sărăciei.*[21]

În esență, motivele pentru care nu există încă un consens între actorii statali și suprastatali implicați în procesul de uniformizare și eficientizare a legislației în domeniul dreptului internațional al mediului și dreptului penal internațional, țin, așa cum remarca Antonio Augusto Cancado Trindade, de interesele diferite ale statelor, interese care pot deriva, în opinia noastră, fie din faptul că statele sărace nu-și permit adoptarea unor măsuri sau aderarea la măsurile convenite la nivel internațional ori regional, fie din considerente care țin de competiția economică, ori de nevoia de întărire a capabilităților militare pentru a face față provocărilor, reale sau doar invocate, de acest tip.

Domeniile predilecte în care s-a dezvoltat criminalitatea ecologică (n.n. termen folosit de doctrină pentru infracțiunile îndreptate împotriva ecosistemelor) sunt: comerțul ilicit cu specii sălbatice, cu specii rare sau pe cale de dispariție, traficul cu materii radioactive și nucleare, traficul de deșeuri periculoase, poluarea intenționată a apei, aerului, solului, subsolului, etc.[22]

În ce privește interesele distincte ale statelor generate de lipsa resurselor bănești necesare pentru conservarea mediului natural, acest neajuns s-a încercat a fi înlăturat prin adoptarea unor convenții multilaterale de mediu, una dintre cele mai importante fiind Convenția UNESCO privind protecția patrimoniului mondial, cultural și natural, adoptate cu prilejul Conferinței generale a Organizației Națiunilor Unite pentru educație, știință și cultură, întrunită la Paris, de la 17 octombrie la 21 noiembrie 1972, în cea de a XVII-a sesiune.

---

[19]Distrugerea intenționată în masă a florei sau a faunei, intoxicarea atmosferei ori a resurselor acvatice, precum și săvârșirea altor acțiuni ce pot provoca sau au provocat o catastrofă ecologică se pedepsește cu închisoare de la 10 la 15 ani.

[20] R.A. Falk, *Environmental Warfare and Ecocide – Facts, Appraisal, and Proposals*, în Bulletin of Peace Proposals, Vol. 1, ed. M. Thee, TromsoUniversitersforlaget, Oslo, Bergen, 1973, pp. 80-96.

[21] A.A. CançadoTrindade, *L'humanité comme sujet du droit international: Nouvelles réflexions the humanity as a subject of international law, New reflections*, Rev. Fac. Direito UFMG, Belo Horizonte, n. 61, jul./dez. 2012, pp. 57-83.

[22] Dr. Angelica Cobzaru - *Creșterea rolului răspunderii penale pe fondul intensificării fenomenului criminalității de mediu* în Acta Universitatis George Bacovia. Juridica-Volume 5. ISSUE 2/2016-https://www.ugb.ro/Downloads/Info%20Studenti/20172018/Revista%20ACTA%2010.Vol%205.%20Iss2.Dec.2016.pdf – consultat la data de 17.04.2022.

Așa cum s-a arătat în literatura de specialitate, „*Primul principiu consacrat de acest document internaţional deosebit de important este acela al obligaţiei tuturor statelor de a proteja bunurile naturale şi culturale excepţionale care, privite în mod colectiv, aparţin întregii umanităţi, şi de a nu lua nicio măsură susceptibilă de a prejudicia direct ori indirect acest patrimoniu. Dispoziţiile convenţiei încearcă o conciliere cât mai bună posibil între principiile suveranităţii şi integrităţii teritoriale şi necesitatea unei intervenţii internaţionale. Astfel, pe de o parte, se stabileşte clar că guvernele naţionale sunt responsabile de protecţia siturilor, patrimoniului mondial aflat sub jurisdicţia lor, iar pe de altă parte, că acestea trebuie să coopereze în acest domeniu. Bunurile naturale care fac parte din patrimoniul mondial rămân supuse legislaţiei statului competent teritorial în ce priveşte proprietatea, în sensul că acestea vor continua să aparţină entităţilor publice, private ori particularilor.*

Acest stat are competenţa de a identifica şi a delimita diferitele bunuri care să fie înscrise pe lista patrimoniului natural mondial supus protecţiei.[23]

Tot pe această linie se înscrie înființarea unor entități ce au ca obiect strângerea de fonduri necesare pentru conservarea mediului natural, așa cum este World Wildlife Fund, considerată cea mai mare organizație neguvernamentală internațională dedicată protecției mediului și dezvoltării durabile.

De asemenea, având în vedere amenințările globale în domeniul deptului mediului, tot sub egida ONU au avut loc reuniuni anuale ale liderilor mondiali, menite să asigure implementarea unor măsuri la nivel global în domeniul schimbărilor climatice, ultima întrunire de acest fel având loc cu prilejul summit-ului privind schimbările climatice COPS26, ce a avut loc la Glasgow între 31 octombrie și 13 noiembrie 2021. Unul dintre angajamentele luate în urma acestui summit privește furnizarea de fonduri pentru a ajuta țările în curs de dezvoltare să combată schimbările climatice.

Ne limităm la a ne referi la acest angajament, întrucât, ceea ce considerăm demn de subliniat în contextul tematicii prezentei lucrări este faptul că efortul conjugat al entităților statale, suprastatale ori nestatale pentru protejarea mediului înconjurător este stimulat în acest caz de faptul că amenințarea este generală, chiar dacă sursa acestei amenințări poate fi localizată, de multe ori,doar la nivelul unei regiuni, așa cum este, de exemplu, defrișarea masivă a pădurilor din bazinul amazonian. În sprijinul acestei afirmații vin și opiniile doctrinare[24] potrivit cărora întreaga umanitate are obligația de a conserva, ocroti și ameliora

---

[23]Prof. Univ. Dr. Mircea Duțu- *Dreptul mediului*, p. 89

[24]Anca Ileana Dușcă, *Natura ca subiect de drept,* Revista „Dreptul” 11:33-61, p. 34 - https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=910307 – consultat la data de 17.04.2022; M. Duțu, A. Duțu, *Dreptul mediului*, ed. a 4-a, Editura C.H. Beck, București, 2014, citat de C. R. Mitroi, *Regimul juridic internațional al protecției atmosferei*, Editura Hamangiu, București, 2019, p. 95; V. David, *La lente consécration de la nature, sujet de droit. Le monde est-ilenfin Stone?*,în„Revue juridique de l'environnement" 3/2012, vol. 37, p. 474; V. Cabanes, *Un nouveau droit pour la Terre. Pour en finir avec l'écocide*, Seuil, Paris, 2016, p. 18–21; *P. Burdon, The Rights of Nature: Reconsidered, Australian Humanities Review, November 2010, Issue 49, p. 79*; T. Berry, *Evening Thoughts: Reflections on Earth as Sacred Community*, San Francisco, Sierra Club Books, 2006, p. 150; M.-A.Hermitte, *La nature, sujet de droit?, Annales, Histoire*, Sciences Sociales, 2011/1, 66ème année, p. 197; D. Shelton, *Nature as a legal person*, VertigO – *la revue électronique en sciences de l'environnement*, Hors-série 22, septembre 2015, p. 5, http://vertigo.revues.org/16188; M.Petel, C. Thiebaut, *La nature: d'un objet d'appropriation à un sujet de droit. Réflexions pour un nouveau modèle de société*, Année académique 2016–2017 Master en droit, https://dial.uclouvain.be/memoire/ucl/fr/object/thesis%3A12773/datastream/PDF_01/view; R. Youatt, Personhood and the Rights of Nature: The New Subjects of Contemporary Earth Politics, International PoliticalSociology, 1/2017, p. 1–16 https://www.academia.edu/28682752/Personhood_and_the_Rights_of_Nature ; A. Provin Sbabo, *La nature en tant que sujet de droit: une perspective sémiotique sur la notion de sujet dans le discours juridique*, TraHs Númerose speciales N°3 | 2018, https://www.unilim.fr/trahs/967 - citate de A.I. Dușcă, *Natura ca subiect de drept,* Revista „Dreptul” 11:33-61. p. 34 - https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=910307 - consultate la data de17.04.2022.

mediul, existând o relație de tip obligație-drept corelativ între patrimoniul de mediu și umanitate, considerând că acestea sunt părți ale unui raport obligațional, generându-se astfel un drept în favoarea patrimoniului de mediu ca subiect al raportului obligațional.

Acest tip de amenințări globale trebuie înlăturate în aceeași măsură ca și cele generate de activități desfășurate în cvasitotalitatea habitatelor umane, așa cum este poluarea atmosferică, astfel că, alături de statele sărace ale lumii, în care se manifestă aceste amenințări, sunt cointeresate și statele dezvoltate. Contribuția lor la efortul de înlăturarea a acestor amenințări este semnificativ mai mare comparativ cu statele în curs de dezvoltare și are loc atât sub forma unor contribuții bănești, cât și sub forma punerii la dispoziție a unor tehnologii avansate în domeniul detectării și înlăturării acestui tip de amenințări, ceea ce presupune tot un efort financiar.

În aceste cazuri, specificul transfrontalier global al dreptului mediului și dependența de cercetarea științifică are un efect benefic în conjugarea eforturilor la nivel mondial pentru înlăturarea efectelor nocive asupra mediului înconjurător, însă, în ipoteza în care acțiunile entităților umane au loc în contextul competiției pentru supremația economică în mediul concurențial ori în cel al competiției în domeniul capabilităților militare, situația se schimbă radical, interesele acestor entități devenind divergente și putând conduce la pericole care privesc chiar extincția vieții pe pământ.

Astfel, în domeniul dezvoltării capabilităților militare, cuceririle științei au atins un nivel de dezvoltare atât de ridicat încât ceea ce trebuia să fie benefic omenirii se poate întoarce ca, un bumerang, chiar împotriva acesteia. Așa cum subliniam la începutul prezentei lucrări, dezvoltarea explozivă adusă de cercetarea științifică a generat degradarea pe multiple planuri a mediului înconjurător și tot cercetarea științifică este chemată să înlăture efectele nocive ce se răsfrâng asupra acestuia, însă nivelul atins de știință în activități cu potențial distructiv este semnificativ superior nivelului la care știința a ajuns în contracararea acestui potențial.

În prezent, este unanim acceptat că folosirea tuturor capabilităților militare de care dispun statele într-un eventual conflict la nivel mondial ar fi fatal tuturor formelor de viață de pe planetă, un astfel de conflict neavând învingători și învinși sau, mai degrabă, având doar învinși.

În continuare nu ne vom referi decât pe scurt la evoluția în acest domeniu, arătând doar că, după al doilea război mondial, când omenirea a fost martora unor orori nemaiîntâlnite până la acea dată, au fost adoptate o multitudine de instrumente juridice menite să împiedice repetarea acestor atrocități, dar și să stabilească un cadru în care autorii lor să fie urmăriți eficient și pedepsiți, ca expresie a rolului preventiv al dreptului penal, național sau internațional.

În cadrul acestui efort conjugat, au fost identificate capabilitățile cu efect distructiv major, atât direct asupra omului, cât și indirect, prin intermediul mediului înconjurător, iar convențiile internaționale adoptate cu privire starea de beligeranță au încercat să împiedice apariția unor astfel de stări sau să creioneze un cadru în care, odată apărute, conflictele armate să se desfășoare astfel încât efectele acestora să fie cât mai restrânse și cât mai puțin distructive asupra omului și mediului înconjurător.

În ce privește capabilitățile militare cu un potențial vătămător extrem, doctrina a clasificat armele interzise în patru categorii, și anume: arme nucleare, arme chimice, arme biologice și arme ecologice[25], pentru fiecare dintre aceste tipuri de arme existând convenții care tind să împiedice fabricarea și, mai ales, utilizarea acestora.

În acest context, având în vedere că statele care dispun de un asemenea arsenal sunt, nu întâmplător, cele mai dezvoltate economic, și acceptând că acest nivel de dezvoltare le

[25]Anca Ileana Dușcă, op. cit. p. 221-226

permite factorilor lor de decizie să realizeze că, indiferent de motiv, nu este în beneficiul nimănui, deci nici al lor, să apeleze la folosirea acestor tipuri de arme, ne vom îndrepta atenția asupra unui aspect care, în opinia noastră, generează un pericol mult mai mare decât cel reprezentat de deținerea acestor tipuri de arme de către statele dezvoltate.

Astfel, în ultimele decenii, unul dintre fenomenele manifestate la nivel internațional și care a luat o amploare deosebită este terorismul, care a primit numeroase definiții în doctrina de specialitate. Fără a încerca să disecăm acest fenomen, vom arăta că organizațiile teroriste, indiferent de motivele de ordin politic, naționalist sau religios care le animă, își îndreaptă acțiunile, de o brutalitate ieșită din comun, de regulă, împotriva civililor neînarmați, cu scopul declarat de a determina o anumită politică a autorităților, acesta fiind și motivul pentru care acțiunile teroriste sunt revendicate de autorii lor.

Din perspectiva tematicii noastre, ceea ce este relevant este faptul că aceste organizații de tip terorist nu se supun niciunei reguli edictate la nivel național sau internațional și, ceea ce este de o gravitate extremă, membrii lor sunt dispuși adesea la acțiuni de tip kamikaze, sacrificându-se în numele unor idealuri utopice pentru a amplifica la maximum efectele distructive ale acțiunilor lor.

Având în vedere amploarea luată de acțiunile teroriste și indiferența totală față de orice tip de regulă, intrarea armelor interzise prin convenții internaționale în posesia unor organizații teroriste ar constitui un dezastru iminent pentru comunitatea internațională, acesta fiind, în opinia noastră, un pericol mult mai mare reprezentat de existența tipurilor de arme cu potențial distructiv major, decât cel reprezentat de deținerea lor de către statele dezvoltate.

3. Concluzii

În concluzie și în acord cu Antonio Augusto Cancado Trindade, având în vedere că lipsa cooperării între state poate conduce chiar la extincția vieții pe planetă și, implicit, la extincția inclusiv a celor mai dezvoltate entități statale, nu poate exista niciun interes statal superior celui al comunității internaționale, iar eliminarea amenințărilor globale nu poate avea loc decât în urma conjugării eforturilor întregii omeniri.

Deși poate părea banală și previzibilă, importanța acestei concluzii face necesară sublinierea ei cu orice prilej și de un număr nedefinit de ori.

BIBLIOGRAPHY

1)V. Dongoroz, *Explicații teoretice ale codului de procedură penală român.Partea generală,* Vol. I, Ed. Academiei, București, 1975;

2) Elena Oancea, *Drept procesual penal. Partea generală,* Universul Juridic, București, 2019;

3) M. Duțu, A. Duțu, *Dreptul mediului*, ed. a 4-a, Editura C.H. Beck, București, 2014;

4) Duţu M., *Introducere în dreptul penal al mediului*, Editura Hamangiu, Bucureşti, 2013;

5) Duţu, M., *L'évolution du droit de l'environnement en Roumanie*, vol. „Droit et mondialisation", LGDJ, Paris, 2009;

6) Duţu, M., *Tratatul de la Lisabona şi problematica mediului*, Revista Dreptul, nr. 3/2010;

7) Duțu M., *Implicaţii ale transpunerii în dreptul român a Directivei 2008/99/CE din 19 noiembrie 2008 privind protecţia mediului prin intermediul dreptului penal*, Revista Dreptul, nr. 6/2010;

8) Anca Ileana Dușcă, *Dreptul mediului, ed. a III-a revăzută și adăugită*, Universul Juridic, București 2021;

9) Anca Ileana Dușcă, *Natura ca subiect de drept*, Revista „Dreptul" 11:33-61;

10) Lucretia Dogaru, *Green Economy and Green Growth - Opportunities for Sustainable Development*, MDPI Proceedings 2020, 63, No.1, 70, https://doi.org/10.3390/proceedings2020063070;

11) Lucretia Dogaru, *About Sustainability between Responsible Production and Consumption*, MDPI Proceedings 2020, 63, No.1, 69, https://doi.org/10.3390/proceedings2020063069;
12) M.Costin.C. Costin, *Răspunderea civilă preventivă - Studiu de caz*, în Pandectele Române, nr. 1;
13) Denis Mazeaud, *Responsabilite civile et precaution* în Responsabilite civile et Assurances, nr. 6bis/2001, p. 72, citat de C. Teleagă, *Principiul precauției și viitorul răspunderii civile,* în RRDM, an II, nr. 1(3)/2004;
14) C.D. Stone, *Should Trees Have Standing? – Toward Legal Rights for Natural Objects*, Southern California Law Review, vol. 45;
15) T. R. Moore, *Should Trees Have Standing? Toward LegalRights for Natural Objects*, Florida State University Law Review, 672/ 2014- http://ir.law.fsu.edu/lr/vol2/iss3/12;
16)J.H.E. Fried, *International Law prohibits the first use of nuclear weapons*, http://rbdi.bruylant.be/public/modele/rbdi/content/files/RBDI%201981%20et%201982/RBDI%201981%20et%201982%20-%201/Etudes/RBDI%201981-1982.1%20%20pp.%2033%20à%2052%20-%20John%20Fried.pdf;
17) R.A. Falk, *Environmental Warfare and Ecocide – Facts, Appraisal, and Proposals*, în Bulletin of;
18) Peace Proposals, Vol. 1, ed. M. Thee, Tromso Universitersforlaget, Oslo, Bergen, 1973;
19)A.A. Cançado Trindade, *L'humanité comme sujet du droit international: Nouvelleâs réflexions the humanity as a subject of international law, New reflections*, Rev. Fac. Direito UFMG, Belo Horizonte, n. 61,jul./dez. 2012;
20) Dr. Angelica Cobzaru- *Creșterea rolului răspunderii penale pe fondul intensificării fenomenului criminalității de mediu* în Acta Universitatis George Bacovia. Juridica-Volume 5;
21) C. R. Mitroi, *Regimul juridic internațional al protecției atmosferei*, EdituraHamangiu, București, 2019;
22) V. David, *La lente consécration de la nature, sujet de droit. Le monde est-il enfin Stone?* în „Revue juridique de l'environnement" 3/2012 vol. 37;
23) V. Cabanes, *Un nouveau droit pour la Terre. Pour en finir avec l'écocide*, Seuil, Paris, 2016;
24) P. Burdon, *The Rights of Nature: Reconsidered, Australian Humanities Review, November 2010, Issue 49;*
25) T. Berry, *Evening Thoughts: Reflections on Earth as Sacred Community*, San Francisco, Sierra Club Books, 2006;
26)M.-A. Hermitte, *La nature, sujet de droit?,Annales, Histoire,* Sciences Sociales, 2011/1, 66ème année;
27)M.Petel, C. Thiebaut, *La nature: d'un objet d'appropriation à unsujet de droit. Réflexions pour un nouveau modèle de société*, Annéeacadémique 2016–2017 Master en droit, https://dial.uclouvain.be/memoire/ucl/fr/object/thesis%3A12773/datastream/PDF_01/view;
28) R. Youatt, Personhood and theRights of Nature: The New Subjects of Contemporary Earth Politics, International PoliticalSociology, 1/2017;
29) Provin Sbabo, *La nature en tant que sujet de droit: une perspective sémiotique sur la notion de sujet dans le discours juridique*, TraHsNúmerosespeciales N°3 | 2018, https://www.unilim.fr/trahs/967.
30) Anca Ileana Dușcă, *La responsabilite preventive, essence de la responsabilite ecologique, Doctrine, jurisprudence,* Editions universitaires europeennes, 2014

GLOBALISATION OF CONSTITUTIONAL LAW. SHORT DOCTRINARY CONSIDERATIONS ON THE DISPUTE BETWEEN THE EUROPEAN COURT OF JUSTICE AND THE CONSTITUTIONAL COURT OF ROMANIA

Silviu-Gabriel Barbu, Conf.Univ.Dr., University of Transilvania Braşov
Alexandru Silviu Goga, Lawyer LLM Esq., Braşov Bar Association

Abstract: As of late, we have noticed that more and more the CCR has come into conflict with CJEU, and the case law mentioning one or another has become prevalent and is on all of our minds.

Thus we find it helpful and may be necessary to enact such a paper trying just to make a short doctinary opinion regarding the apparent conflict between the European Court and the national Romanian body that oversees constitutionality, the CCR, only from a doctrinal point of view. There is a big dispute regarding the supremacy of EU law, but one must not forget or forgo national sovereignty and the supremacy of The Constitution.

Usually, the CCR is empowered only to deal with national laws and internal constitutional conflicts, but sometimes it might seem that due to how the Constitution and the Treaties of the European Union work together, it conflicts directly or indirectly with CJEU.

Moreover, we find it good for us to just skim the facts and present a short overview of some of the cases of the CJEU and the opinion of other legal practitioners and magistrates.

Keywords: constitutional, supremacy, sovereignty, CJEU, CCR, doctrine

1. Short overview of the Romanian Constitutional Court.

The Constitutional Court of Romania is the institution that decides whether laws, decrees, or other draft laws issued by the Romanian authorities are in accordance with the constitution.

According to the Romanian Constitution: ”The Constitutional Court shall be the guarantor for the supremacy of the Constitution.”. The Constitution also presents how the CCR is structured: ” The Constitutional Court consists of nine judges, appointed for a term of office of nine years, that cannot be prolonged or renewed.” and how the judges are selected: ” Three judges shall be appointed by the Chamber of Deputies, three by the Senate, and three by the President of Romania.”, ”The judges of the Constitutional Court shall elect, by secret vote, the president thereof, for a term of office of three years.”, ”The Constitutional Court shall be renewed by one-third of its judges every three years, in accordance with the provisions of the Court's organic law.”.

In the following articles (Article 143 and article 144), the Constitution presents what qualifications the judges must have, as well as the incompatibilities with the CCR judge: ” Judges of the Constitutional Court must have graduated law, and have high professional

competence and at least eighteen years of experience in juridical or academic activities.", " The office of judge of the Constitutional Court is incompatible with any other public or private office, except for academic activities."

Moreover, CCR judges are guided by two important principles: Independence and irremovability, as stated in the 145th article of the supreme law: "Judges of the Constitutional Court shall be independent in the exercise of their office and irremovable during the term of office."

2. Short overview of the CJEU

The CJEU is the chief judicial authority of the EU and oversees the uniform application and interpretation of European Union law, in co-operation with the national judiciary of the member states. The CJEU also resolves legal disputes between national governments and EU institutions, and may take action against EU institutions on behalf of individuals, companies or organizations whose rights have been infringed.

The CJEU's specific mission is to ensure that "the law is observed" "in the interpretation and application" of the Treaties of the European Union. To achieve this, it: reviews the legality of actions taken by the EU's institutions; enforces compliance by member states with their obligations under the Treaties, and interprets European Union law.

As each Member State has its own language and specific legal system, the Court of Justice of the European Union is a multilingual institution. Its language arrangements have no equivalent in any other court in the world since each of the official languages of the European Union can be the language of a case. The Court is required to observe the principle of multilingualism in full, because of the need to communicate with the parties in the language of the proceedings and to ensure that its case law is disseminated throughout the Member States.

The CJEU gives decisions on cases brought before it. The most well-known kinds of the case are:

- deciphering the law - public courts of EU nations are expected to guarantee EU regulation is appropriately applied, yet courts in various nations could apply it in an unexpected way.

- authorizing the law (encroachment procedures) - this sort of argument is taken against a public government for neglecting to conform to EU regulations.

- abrogating EU lawful demonstrations (activities for cancellation) - in the event that an EU act is acceptable to abuse EU deals or essential privileges, the Court can be approached to dissolve it - by an EU government, the Council of the EU, the European Commission or (at times) the European Parliament.

- Private people can likewise request that the Court invalidate an EU act that straightforwardly concerns them.

- authorizing EU foundations (activities for harm) - any individual or organization who has had their inclinations hurt because of the activity or inaction of the EU or its staff can make a move against them through the Court.

2.1. Short overview of TUE, TFUE, and CJEUs sanctions.

The two principal treaties on which the EU is based are the Treaty on European Union (TEU; Maastricht Treaty, effective since 1993) and the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU; Treaty of Rome, effective since 1958).

The difference between those two treaties is that TEU sets out the objectives and principles of the EU and the TFEU provides the organizational and functional details.

2.1.1. Short overview of TEU

Alongside the Treaty on the Functioning of the European Union, The TEU structures the premise of EU regulation, by setting out broad standards of the EU's motivation, the administration of its central institutions (like the Commission, Parliament, and Council), as well as the principles on outer, unfamiliar and security strategy.

The Treaty of the European Union transformed the European Union into a form of intergovernmental cooperation based on various areas such as foreign policy, common security, and cooperation in the field of internal affairs.

Its main objectives were to promote balanced and sustainable economic and social progress, the implementation of a common foreign and security policy to assert its identity internationally, the protection of EU values and the independence of the European Union, the development and consolidation of democracy and respect for human rights. of fundamental freedoms.

2.1.2. Short overview of TFEU

As well as TEU, the purpose of the TFEU was to lay the foundations for a close union between European nations. This Treaty organizes the functioning of the Union and determines the areas of, delimitation of, and arrangements for exercising its competencies.

The TFEU sets out the organizational and functional details of the European Union.

The TFEU and TEU are accompanied by many protocols and declarations, as well as the Charter of Fundamental Rights of the EU.

The preliminary ruling procedure pursuant to Article 267 of the Treaty on the Functioning of the European Union ("TFEU") plays an important role in the cases for which the Court of Justice of the European Union ("CJEU") has jurisdiction.

2.1.3. Sanctions: how and when the CJEU takes restrictive measures

Restrictive measures or "sanctions" are an essential instrument of the EU's common foreign and security policy (CFSP). They are used by the EU as part of an integrated and comprehensive policy approach, which has tools such as political dialogue, complementary, efforts and more.

Sanctions are intended to bring about a change in the policy or conduct of the persons or entities concerned in order to promote the objectives. International sanctions cover, in particular, the blocking of funds and economic resources, trade restrictions, restrictions on operations with dual-use and military products and technologies, travel restrictions, transport and communications restrictions, diplomatic or technical-scientific sanctions, cultural or sports.

On the second referral of the case to the Court of Justice, the Commission proposes that the Court impose financial penalties in the form of a lump sum and /or a daily payment.

3. From where everything began

First, and in a more general manner, we briefly review the theories talking about the relationship between domestic and international law, which normally go by the names of monism and dualism.

In principle, legal doctrine has talked about two important theories in order to capture the relationship between international and domestic law: monism and dualism. Monism holds that international and domestic law form a holistic legal order. The law of the international community, however distinguishable from the laws of states by its specific patterns and procedures of emergence, modes of application, and addressees.

Monism may be conceptualized either with the primacy of international over domestic law or vice versa, whereas the decision of which option to choose is primarily political and escapes the world of (pure) legal theory. In the monist universe, conflicts between norms of different descent concern their legal validity and their specific existence as legal norms. According to the monist view, a rule of international law should not be incorporated into the domestic legal system to become legally relevant.

In its most radical formulation, the two legal orders are to be perceived as two circles that may at best touch, but never intersect or overlap.

The content of the accession involves the transfer of certain attributes, such as to the Court of Justice of the European Communities, to the European Parliament, etc. as well as the joint exercise of competencies with the component states, which does not affect the sovereignty of the country but, on the contrary, ensures its realization at a higher, European level, for the benefit of all and of each one. This presupposes the priority of community law and the closest possible cooperation of the main political authorities of the state, the Parliament, the President of Romania, and the Government, in order to maximize the advantages of accession and defend national interests in the European process of rapprochement. the emergence and development of a new civilization. Given the role of the judiciary, it is also a guarantor of the implementation of European law.

The Romanian Constitution stipulates in paragraph 2 of Article 148 that, following Romania's accession to the European Union, "the provisions of the constitutive treaties of the European Union, as well as other binding Community regulations, have priority over contrary accession".

3.1. Is EU law more powerful than national law?

The guideline of the supremacy (additionally alluded to as 'priority') of EU regulation depends on the possibility that where a contention emerges between a part of EU regulation and a part of regulation in an EU country (public regulation), EU regulation will win. If not, EU nations could essentially permit their public regulations to overshadow essential or optional EU regulations, and the quest for EU arrangements would become inconvenient.

The guideline of the supremacy of EU regulation has been created after some time through the case regulation (statute) of the Court of Justice of the European Union. It isn't revered in

the EU arrangements, despite the fact that there is a concise statement attached to the Lisbon Treaty in its respect.

In these cases, the Court explained that the power of EU regulation should be applied to all public demonstrations, whether they were embraced previously or after the EU act was referred to. With EU regulation becoming better than public regulation, the standard of power in this way looks to guarantee that residents are consistently safeguarded by an EU regulation across all EU regions.

It ought to be noticed that the supremacy of EU regulation just applies where EU nations have surrendered sway to the EU - fields like the single market, climate, transport, and so on Be that as it may, it doesn't have any significant bearing in regions like social approach and tax assessment.

It is known that, according to Article 11 (paragraph 1) of the Romanian Constitution, "Treaties ratified by the Parliament, according to the law, are part of domestic law". And Article 20 of the Constitution provides: “(1) The constitutional provisions on the rights and freedoms of citizens shall be interpreted and applied in accordance with the Universal Declaration of Human Rights, the Covenants, and the other treaties to which Romania is a party. (2) If there are inconsistencies between the pacts and the treaties regarding the fundamental human rights, to which Romania is a party, and the internal laws, the international regulations have priority ”.

In view of these constitutional provisions, the "Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms", signed in Rome on November 4, 1950, and ratified by Romania by Law no. 30 of May 18, 1994, is a fundamental source of law in the legal order in our country, having direct and priority applicability on domestic law, in case of conflict of law.

The judgments of the European Court of Human Rights, based in Strasbourg, are based on this Convention, the provisions of which apply. In the process of applying the provisions of the Convention, the European Court of Human Rights is the supreme interpreter of them, and therefore its jurisprudence is also directly applicable to our law.

3. The supremacy of international or European law in the field of human rights treaties

Article 20 contains two rules which in fact concern the transposition into the practice of the constitutional provisions on fundamental rights, freedoms, and duties. The provisions of this article must be interpreted in conjunction with them, especially with art. 11 which includes the correlation between international law and domestic law, they being a specific application of this correlation in the field of constitutional rights.

The first rule establishes that the interpretation and application of civil rights and freedoms are made in accordance with the provisions of the international treaties to which Romania is a party. As the text reads, the Universal Declaration of Human Rights, adopted on December 10, 1948, is nominated, and the other international documents refer to pacts and treaties, although in a broad, scientific view, pacts are treated. The explanation of this language of art. 20 is the attachment that Romania explicitly proclaims first to the Universal Declaration of Human Rights, this beginning and reference document in the field, which marked the beginning of a new era in the proclamation and protection of human rights. in order to mark the attachment and respect for the two covenants, namely the International Covenant on

Economic, Social and Cultural Rights and the Covenant on Civil and Political Rights, in the text of art. 20 The word covenants were also mentioned.

The second rule gives priority to international regulations, of course, those contained in treaties ratified by Romania, in the event of certain inconsistencies, contradictions, conflicts, or inconsistencies between them and domestic regulations. It should be noted that this priority was established by para. (2) is granted only to human rights regulations.

The solutions are contained in art. 20 concern the correlation between international and domestic regulations, a correlation that is today the result of a long evolution, which began with the adoption of the Universal Declaration of Human Rights in 1948. The Universal Declaration is the birth of a vision and political construction. The new legal framework in the field of human rights, freedoms, and duties. Taking advantage of the traditions in the field, this reference document expressed the tendency of human rights to go beyond the narrow scope and boundaries of a state's borders, becoming a problem of the international community, a common language of people everywhere.

The legitimacy of such a vision results from the fact that people have certain natural rights, which are inalienable and inalienable by their nature as human beings. People are born with the right to life, freedom, and dignity, to the pursuit of happiness, and in all this, there is something universal, and common, to which they aspire.

5. Choices of the Constitutional Court of Romania with regards to the Cooperation and Verification Mechanism enforced by the European Commission

The CVM Report of 22 October 2019 introduced by the European Commission noticed that "Albeit the Constitutional Court decisions don't make a difference to shut legal disputes, the development of the decision on the 5-judge boards has brought about significant vulnerability. In mid-2019, thought was given to taking on a crisis mandate, which, whenever taken on, might have made it conceivable to return all significant level debasement cases shut by a last High Court judgment given over starting around 2014 by a 5-judge board. While homegrown and global analysis of the proposition assisted with forestalling the reception of such crisis law, it would be significant for the Romanian specialists to deny the quest for the targets of such an action and to clarify that regulation influencing previous cases isn't required, following the Constitutional Court decisions, repeating their obligation to actually battle defilement. The Constitutional Court decisions straightforwardly control progressing undeniable level defilement cases, involving delays and restarts of preliminaries, and have permitted the re-opening of a few last cases, under specific circumstances.

The impacts of the Romanian Constitutional Court's choices, which don't allude to the Cooperation and Verification Mechanism, although the protected court behaved like a normal authoritative court and could consequently have entered under the European Commission's observation, demonstrate that the Romanian State ignored the counter defilement necessities set.

6. Difficult issues for the Court of Justice of the European Union

The rule of the legitimate appointed authority, the target of which is to ensure the autonomy of legal power regarding the chief, comes from that necessity, which should be converted as implying that the piece of the court and its purview should be controlled ahead of time by lawful arrangements.

In the Kreil (C-285/98) case, the judgment of 11 January 2000, ECLI:EU: C:2000:2, the Court of Justice laid out that the European Union regulation wins. As per laid out case regulation, a Member State conjuring public arrangements, even of protected nature, can't influence the impact of the European Union regulation on the domain of that state (find in such manner, specifically, the Judgment of 26 February 2013, Melloni (C-399/11), EU: C:2013:107, area 59 and the cited case regulation).

The Court of Justice isn't in a situation to edit the investigation made by the Constitutional Court of Romania however, neither to totally allude to it, having the option to make a translation of the idea of "law and order", which is utilized by Art. 2 of the TEU, to lay out whether, in a circumstance like the one in the given cases, the decision of a high court of a Member State can be controlled and authorized by the of a body, for example, the Constitutional Court of Romania, which is excluded from the framework the courts and has no legal abilities.

Basically, the relations of the protected courts of the European Union Member States with the Court of Justice can be addressed with a view to characteristic participation, through the exchange, in light of shared values, guaranteeing the association between two unmistakable general sets of laws. Regardless of whether most of the time, the Court of Justice has in general been more tolerant, so as not to go against these high courts, these "shared values" should be looked for in the solicitations for starter decisions introduced in this article in light of the fact that, in their nonattendance, as just a basic realignment of basic components for law and order.

4.3. Are normal appointed authorities hesitant to apply CJEU decisions?

It was extraordinary to the point that to keep up with the past situation, the Constitutional Court of Romania promptly interceded, by Decision no. 390/2021, as opposed to the CJEU judgment, requesting that public normal appointed authorities may not examine the similarity of a public arrangement, which has previously been viewed as protected by a choice of the Constitutional Court, comparable to the arrangements of European Union regulation.

One of the inquiries explained by the CJEU on 18 May 2021 unequivocally concerned the temporary office of the Chief Inspector of the Judicial Inspection, briefly designated straight by a crisis mandate given by the Romanian Government in 2018. The Court of Justice holds that public regulation is probably going to bring about such questions where, even briefly, it permits the public authority of the Member State being referred to make arrangements to the administration places of the body answerable for completing disciplinary examinations and bringing disciplinary procedures against judges and investigators, by dismissing the common arrangement strategy set somewhere around public regulation.

Romania's Constitutional Court has decided that a choice by the Luxembourg-settled European Court of Justice (ECJ) can't be applied without first changing the nation's constitution.

Romania has been in the European Commission's spotlight since the time joining the EU in 2007 regarding justice. For example, the European Commission has long required the SIIJ to be disbanded and this has happened.

Conclusions

In conclusion, between CCR and CJEU there is a visible conflict both internally, and also externally, in relations between Romania and the European Union in legal life. More and more people, legal practitioners, and journalists are asking themselves if the Cooperation Mechanism is necessary or noteworthy. Thus one might think that EU law has supremacy over national law, and the CCR is steadfast in applying the Constitution no matter what other influencers and European bodies might say, do, think or enact.

The doctrine has stated that we must make a clear distinction through the means of the EU functioning treaties which European enacted laws and so on are mandatory and in which fields Constitutional and national law will prevail. It is delicate and difficult to state at this point how much CJEU case law will supersede CCR case law, and what interpretation must national judges seek out from EU treaties and laws (by which we mean Directives, Regulations, and other such imperative EU documents).

We believe that only in case law and doctrine will it be possible to determine what prevails in the EU treaties over the constitutions of the Member States or the constitutions of the Member States. They remain sovereign as a rule in the Member States, and the CJEU should respect them equally in the case-law of the Constitutional Courts of the Member States. As long as the EU is not a federation of states, but only a union of states, it turns out that the rules of international law prevail and that the Member States retain extensive and active sovereignty, manifested by careful and nuanced harmonization of national constitutional law with binding European law.

The supremacy of European law is one of the most important issues raised conceptually in this paper and this idea will continue to create controversy both in Romania and abroad.

National sovereignty is manifested at the level of Constitutional Courts, and EU law cannot have supremacy over the constitutional mandate.

National sovereignty is more powerful than EU law. We have not surrendered this and the Constitution of each and every state is the only law to which national Constitutional Court judges answer to.

We consider that the paper has reached its goal, namely to present for everyone's understanding a topical issue in Romanian and European legal life from the doctrine’s point of view.

Bibliography:

Silviu Gabriel Barbu, Andrei Muraru, Valentina Barbateanu „Elemente de Contencios Constituțional”, editura CH Beck, 2021

Silviu Gabriel Barbu, “Constitutional Codex”, the Constitutions of the member states of EU translated and explained in Romanian – co-author and coordinator: university professor Stefan Deaconu; co-authors: Elena Simina Tanasescu and Ioan Muraru – publishing house: The Official Journal of Romania; project of the Ministry of Justice

Silviu Gabriel Barbu, The constitutional dimension of individual freedom, Hamangiu Publishing House 2011

Șaramet, O. (2019). The right to good administration – is the constitutional regulation necessary?, in Law Review, Special issue, Decembre 2019.

Legislația Uniunii Europene, https://eur-lex.europa.eu/browse/summaries.html?locale=ro

Hotărârea în cauzele conexate C-357/19 Euro Box Promotion și alții, C379/19 DNA-Serviciul Teritorial Oradea, C-547/19 Asociaţia « Forumul Judecătorilor din România », C-811/19 FQ și alții și C-840/19 NC https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2021-12/cp210230ro.pdf

Curtea de Justiție a Uniunii Europene, https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7024/ro/

THE IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON THE ENVIRONMENT

Piciu Gabriela Cornelia, Senior Researcher, PhD,
Centre for Financial and Monetary Research "Victor Slăvescu"

Abstract: *Social distance imposed to stop Covid-19 pandemic has led to economic disruption in many developed and developing countries. Due to the reduction of economic activity, there has been a sudden decrease in air pollution in advanced economies, reduction of noise, decrease in consumption of primary resources etc.*
The article analyzes this positive impact, which of course was only temporary, as it did not reflect changes in the economic structures of the global economy. As a result of this change, we can see changes in the behavior and attitude of people who, consciously or not, can have a positive impact on our common future. Thus, we can say that the pandemic was the disaster that triggered a more sustainable way of life.

Keywords: pandemic impact, air quality, noise, consumption of primary resources

INTRODUCTION

As a result of the Covid-19 pandemic, measures have been taken to block national borders and close borders. These have led to the generation of "accidental" positive effects on the environment and natural ecosystems.

Despite its many harmful effects, the COVID-19 pandemic has caused some changes in human behavior and attitudes, which have had a positive influence on the planet. However, as trends have been imposed by the pandemic, they show a growing impetus for the transformation of trade and production operations and their transition to the circular economy.

The use of as few resources as possible per economic unit (decoupling resources) and reducing the environmental impact of the resources used (decoupling the impact) are essential components of sustainable development.

OBJECTIVES OF THE CIRCULAR ECONOMY

The short-term environmental impact of the Covid-19 pandemic has been significant. Many of these consequences are temporary, while some may undergo structural or behavioral changes in the longer term:

- global CO2 emissions decreased by about 8% in 2020, to levels of 10 years ago.
- however, this unique projected decline will have no long-term impact on atmospheric CO 2 levels, as atmospheric CO 2 (the main driver of climate change) continues to rise rapidly.

-this will continue to be the case unless structural changes lead to emissions that remain consistently below pre-pandemic levels.

Air pollution has also fallen temporarily as industrial activity, land transport and air travel have been heavily held back for several months, but a number of countries have reported a rapid rise in air pollution. 4 The pandemic highlighted the important link between air pollution and mortality caused by COVID-19, with higher levels of indoor and outdoor air pollution, which aggravates the impact of the pandemic on health. A number of studies have shown that a small increase in particulate matter (PM 2.5) is associated with an increase in the COVID-19 mortality rate of 8-16%, depending on the region. 5 In addition, there is growing evidence that airborne SARS-CoV-2 is exacerbated by air pollution. 6 As evidence indicates that disadvantaged social

groups are already more exposed and vulnerable to air pollution, this makes them potentially more vulnerable to negative cardiovascular and respiratory impacts.

The decline in economic activity has led to an increase in water quality in several waterways and coastal areas, with a number of countries and regions reporting low concentrations of suspended particles and other water pollutants. However, this will also be a temporary phenomenon, as water pollution is expected to increase as economic activity resumes. The effects on the most vulnerable segments of society must be taken into account, in particular those exposed to contaminated sites and inadequate housing conditions.

The challenges of waste management have increased significantly as a result of the pandemic, as governments face major increases in medical waste (due mainly to individual disposable protective equipment), increased demand for disposable plastics (for food, delivery). food, health care and e-commercial packaging) and reduced recycling capacity and a collapse in the market price for recycled plastics. With many governments now mandating masks for large segments of the general population, the use of disposable medical masks has increased, creating significant challenges for waste management and the environment.

The pandemic also highlighted the significance of human interference with biodiversity to help create the conditions for pathogens to jump from animals to humans. Deforestation, habitat degradation and fragmentation, intensified agriculture, wildlife trade and climate change have all played a role in zoonotic diseases.

AIR QUALITY IMPROVEMENTS

Due to the COVID-19 pandemic-induced blockade, industrial activities have declined, causing significant reductions in air pollution from car exhaust, power plants and other sources of fuel emissions in most cities around the world, creating air quality.

The unprecedented reduction in global CO2 emissions is another positive effect that can be attributed to the COVID-19 pandemic. The massive decrease in pandemic-induced energy demand explained the significant decrease in global GHG (Greenhouse Gas) emissions (Figure 1).

Figure 1: Global energy-related emission

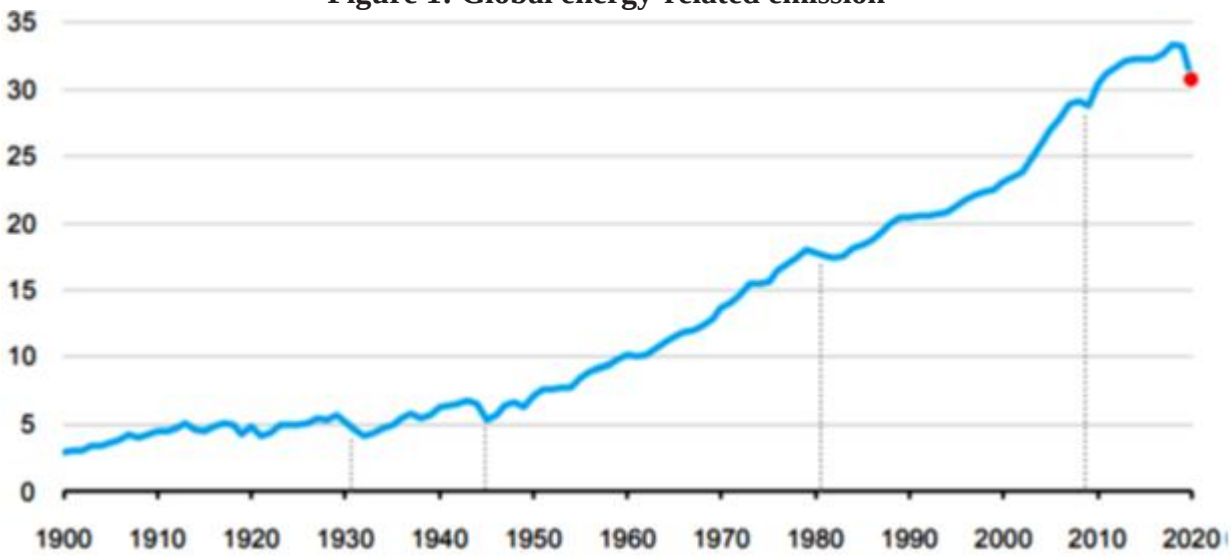

Source: IEA, 2020

Annual CO2 emissions have not only declined at an unprecedented rate, but have outpaced the decline following the largest recessions in five decades and Global CO2 emissions are projected to decrease by 8% to levels of the last decade. If achieved, this 8% reduction in emissions will have the most substantial reduction ever recorded, as it is projected to be six times higher than the benchmark recorded during the 2009 financial crisis.

Typically, after an economic crisis, rising emissions can overshadow the decline, unless recovery options for recovery are based on cleaner and more resilient energy infrastructure.

REDUCTION OF AMBIENT NOISE

Along with the reduction of air pollutants, there is also a massive reduction of ambient noise. In particular, road traffic noise has been identified by the European Environment Agency (2020) as a pressing environmental issue affecting the health and well-being of many millions of people in Europe. It was found that including sleep distortion, has a negative impact on the metabolic and cardiovascular system, as well as on cognitive impairment in children.

DECREASED PRIMARY ENERGY CONSUMPTION

Global energy demand in the first quarter of 2020 decreased by 3.8% compared to the first quarter of 2019, with a significant effect observable in March, as control efforts increased in North America and Europe. The International Energy Agency) has argued that if austerity measures continue for a long time, then economic recovery is slow in different parts of the globe, annual energy demand will fall by up to 6%, canceling out growth. energy demand in the last five years (Figure 2).

Figure 2: Weekly electricity net generation in the European Union, 2015-2019 range compared with 2020

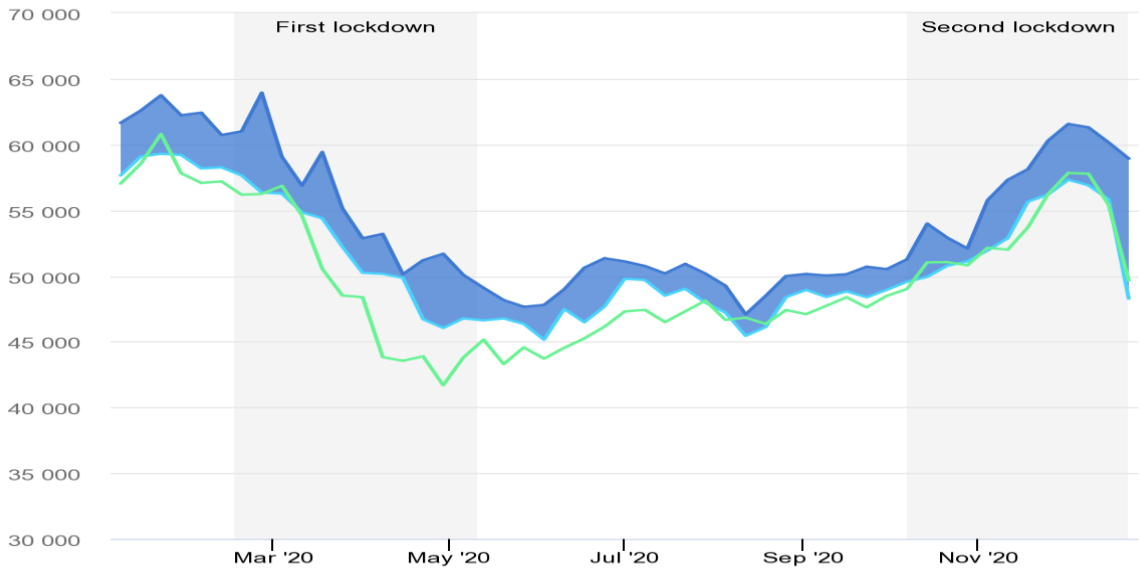

Source: IEA, 2020

Overall electricity demand decreased by 20% during complete isolation restrictions, with a corresponding propagation effect on the energy mix. As a result, the share of renewable energy sources in energy supply has increased due to priority targeting, driven by higher installed capacity

and the fact that their production is unconstrained by demand. However, there has been a decline for all other sources of electricity, including gas, coal and nuclear energy.

DIGITIZATION

The COVID-19 pandemic has been described as an opportunity to strengthen the digital transformation. The need for social distancing in isolation circumstances has also highlighted the importance (and need) of remote work, which has had implications for reducing transport pollution. The impact of the pandemic on teleworking and the digitization of work are long-term implications for reducing fossil fuel consumption due to mobility. In addition, the survival of many small businesses during the period of isolation depended on digitalization, through online platforms, through which the home delivery market could be exploited.

CONCLUSIONS

Significant public and private sources are needed to meet the challenges and investment needs of climate and the environment (estimated at 2-8% of GDP per year). EU funding includes at least 20% of the EU climate budget at present and 25% in the next period 2021-2027.

Cohesion policy allocations for the environment amounted to 41, 66 and 82 billion euros in the periods 2000-2006, 2007-2013, respectively 2014-2020. Europe is the largest regional market for green bonds, with a cumulative issue of green bonds of EUR 122 billion, or 37% of the global total, between 2007 and 2018. In 2017, European green bond issues totaled EUR 52 billion , an increase of 40% compared to 2016.

A fair transition must provide the right socio-economic answers, including temporary aid, support for skills and job creation. In the period 2000-2018:

- EU green employment increased by 1.2 million (mainly in renewable sources and energy efficiency), an increase of 38% (or 2% per year) compared to 8% (or 0.5% per year) an) in the global economy;
- there were difficulties related to energy accessibility (affecting about 8% of the EU in 2018, compared to 11% in 2012);
- Digitization is improving in the EU (with significant differences at Member State level), with Finland, Sweden, the Netherlands and Denmark having the highest ratings in the Digital Economy and Society Index (DESI, 2019).
- The EU eco-innovation index shows a positive trend in 2015-2018, mainly due to the sharp increases in eco-innovation results (publications and media coverage), while in other respects the picture is less clear.

Economic instruments can help address environmental externalities and get prices right, so environmental taxes accounted for 6.1% of total EU tax revenue (ranging from 4-11% at country level), with a slow decline since 2002 (from 6.8%), Energy taxes are the backbone (77%) of environmental taxes, 20% relate to transport and only 3% to resource use and pollution.

BIBLIOGRAPHY

Bain P, Milfont T, Kashima Y et al (2016) Co-benefits of addressing climate change can motivate action around the world. Nat Clim Change 6:154–157. https ://doi.org/10.1038/nclim ate28 14

Barbier EB (2020) Greening the post-pandemic recovery in the G20. Environ Resour Econ. https ://doi.org/10.1007/s1064 0-020-00437

Bruckner M, Mollerus R (2020) COVID-19 and the least developed countries. UN/DESA Policy Brief #66. https ://www.un.org/devel opmen t/desa/dpad/publi catio n/un-desa-policy-brief -66-covid -19-and-the-least -devel oped-count ries/

Burke J, Fankhauser S, Bowen A (2020) Pricing carbon during the economic recovery from the COVID- 19 pandemic. Grantham Research Institute on Climate Change and the Environment Policy Brief. http://www.lse.ac.uk/Grant hamIn stitu te/publi catio n/prici ng-carbo n-durin g-the-econo mic-recovery-from-the-covid -19-pande mic/.

IMF, 2020. World Economic Outlook: The Great Lockdown. The International Monetary Fund (IMF), Washington, DC, pp. 37 -37.

Kanda, W., Kivimaa, P., 2020. What opportunities could the COVID-19 outbreak offer forsustainability transitions research on electricity and mobility? Energy Res. Soc.

Klemeš, J.J., Fan, Y.V., Tan, R.R., Jiang, P., 2020. Minimising the present and future plastic waste, energy and environmental footprints related to COVID-19. Renew. Sustain. Energy

Le Quéré, C., Jackson, R.B., Jones, M.W., Smith, A.J., Abernethy, S., Andrew, R.M., De-Gol, A.J., Willis, D.R., Shan, Y., Canadell, J.G., 2020. Temporary reduction in daily global CO 2 emissions during the COVID-19 forced confinement. Nat. Clim. Chang. 1–7.

McKee, M., Stuckler, D., 2020. If the world fails to protect the economy, COVID-19 will damage health not just now but also in the future. Nat. Med.26 640–642.

McKenzie, B., 2020. Beyond COVID-19: supply chain resilience holds key to recovery. Oxford Econ.24 20.

Muhammad, S., Long, X., Salman, M., 2020. COVID-19 pandemic and environmental pollution: A blessing in disguise? Sci. Total Environ.

Piguillem, F., Shi, L., 2020. The optimal COVID-19 quarantine and testing policies, EIEF Pinheiro, M.D., Luís, N.C., 2020. COVID-19 Could Leverage a Sustainable Built Environment. Sustainability.

Pinner, D., Rogers, M., Samandari, H., 2020. McKinsey Quarterly: Addressing climate change in a post-pandemic world. McKinsey & Company, pp. 1–6.

PUBLIC ENTERPRISES IN ROMANIA AND THEIR ROLE IN ECONOMIC DEVELOPMENT

Ana Florina Dăescu (Vătășescu)
PhD Student, University of Craiova

Abstract:

The governments of the states have considered, through the establishment of public enterprises, the promotion of economic development, the reduction of high unemployment and the assurance of state control over the general direction of the economy. Public enterprises have, over time, been a means at their disposal to contribute to the economic and social development of the countries. Although the role of public enterprises has been significantly reduced, they are important as their services are difficult to provide by the private sector.

Keywords: public enterprise, economy, public services, corporate governance

A. Ce este o întreprindere publică?

Întreprinderea de stat sau întreprinderea publică este o companie, ale cărei active sau al cărei capital sunt transferate parțial sau total de o entitate publică (care poate fi statul sau alte organisme publice).

În situația în care, capitalul conferit de entitatea publică se transferă parțial, putem vorbi despre o întreprindere publică în măsura în care, cota care se transferă este majoritară sau permite controlul companiei.

În situația în care, cota ce se transferă nu este majoritară sau nu permite controlul companiei, discutăm despre o întreprindere mixtă.

Întreprinderile publice reprezintă principala componentă a sectorului public, alături de întreprinderile mixte (proprietatea de stat şi privată) şi cele controlate într-o măsură mai mare sau mai mică de către autorităţile publice.[1]

Ca și concept, întreprinderea publică presupune un sistem economic în care, proprietatea asupra mijloacelor de producție este permisă indivizilor.

În sistemele comuniste, toate întreprinderile sunt publice astfel că, prezența întreprinderilor publice este una dintre caracteristicile unor sisteme de economie mixtă.

[1] *Ovidiu Horia MAICAN, Statutul legal al întreprinderilor publice şi monopolurilor comerciale în Uniunea Europeană, Juridical Tribune, Volume 3, Issue 1, București, June 2013.*

În România, o întreprindere de stat (abreviat ÎS sau Î.S.) este o întreprindere al cărei capital social aparține parțial (statul avînd cota de control) sau în întregime statului.

Întreprinderea de stat este agent economic independent cu drepturi de persoană juridică, care, pe baza proprietății de stat transmise ei în gestiune, desfășoară activitate de întreprinzător.

Controlul asupra activității întreprinderii îl exercită organele administrației de stat în conformitate cu legile (în dependență de stat) cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, ș.a.m.d. Întreprinderea poartă răspundere pentru obligațiunile sale cu toate bunurile de care dispune. Organul administrației de stat nu poartă răspundere pentru obligațiunile întreprinderii pe care a înființat-o. Întreprinderea nu poartă răspundere pentru obligațiunile organului administrației de stat care a înființat-o.

Conform articolului 2 din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 109/2011 privind guvernanța corporativă a întreprinderilor publice aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 111/2016, termenii și expresiile de mai jos au următoarele semnificații:

1. Guvernanța corporativă a întreprinderilor publice - ansamblul de reguli care guvernează sistemul de administrare și control în cadrul unei întreprinderi publice, raporturile dintre autoritatea publică tutelară și organele întreprinderii publice, dintre consiliul de administrație sau de supraveghere, directori sau directorat, acționari și alte persoane interesate;

2. Întreprinderi publice:

a) regii autonome înființate de stat sau de o unitate administrativ – teritorială;

b) companii și societăți naționale, societăți la care statul sau o unitate administrativ-teritorială este acționar unic, majoritar sau la care deține controlul;

c) societăți la care una sau mai multe întreprinderi publice prevăzute la lit. a) și b) dețin o participație majoritară sau o participație care le asigură controlul;

3 Autoritate publică tutelară - instituția care:

a) coordonează, are în subordine sau sub autoritate una sau mai multe întreprinderi publice prevăzute la pct. 2 lit. a);

b) exercită, în numele statului sau al unității administrativ-teritoriale, calitatea de acționar la întreprinderile publice prevăzute la pct. 2 lit. b);

c) coordonează exercitarea de către una sau mai multe întreprinderi publice prevăzute la pct. 2 lit. a) și/sau lit. b) a calității de acționar sau asociat la o societate controlată;

4. Control – raportul dintre stat sau unitatea administrativ-teritorială acționar sau o întreprindere publică, pe de o parte, și societatea la care:

a) deține direct sau indirect majoritatea drepturilor de vot;

b) poate să numească sau să revoce majoritatea membrilor organelor de administrare și de control;
c) poate exercita, în calitate de acționar, o influență determinantă, în virtutea unor clauze de natură a stabili strategia de management al întreprinderii publice, cuprinse în contracte încheiate cu întreprinderea publică sau în actul constitutiv al acesteia[2];

În Hotărârea de Guvern nr. 722/2016 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a unor prevederi din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 109/2011 privind guvernanța corporativă a întreprinderilor publice aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 111/2016, termenii și expresiile de mai jos au următoarele semnificații:

1. Structură de guvernanță corporativă – compartimentul, serviciul, direcția, organizate în cadrul fiecărei autorități publice tutelare, conform art. III din Legea nr. 111/2016 pentru aprobarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 109/2011 privind guvernanța corporativă a întreprinderilor publice, care exercită atribuțiile și competențele prevăzute la art. 3 din ordonanța de urgență, întocmirea mandatelor în vederea prezentării acestora de către reprezentanții statului în adunarea generală a acționarilor, precum și alte atribuții și competențe conform prevederilor legale și bunelor practici privind guvernanța corporativă, asigurând interfața dintre autoritatea publică tutelară și adunarea generală a acționarilor.

2. Indicatori de performanță – instrumente de măsurare cantitativă și calitativă a performanței financiare și nefinanciare care indică atingerea unor obiective cuantificabile raportate la ținte specifice de performanță;

3. Indicatori-cheie de performanță – indicatori de performanță prevăzuți în anexa la contractul de mandat, denumiți în continuare ICP;

4. Indicatorii de performanță financiari – instrumente de măsurare a performanței, utilizate pentru a determina eficiența utilizării resurselor pentru generarea veniturilor, acoperirea costurilor și obținerea profitului. De obicei, aceștia se exprimă sub forma unui raport dintre două mărimi, două categorii de mărimi din cadrul situațiilor financiare anuale, contului de profit și pierdere și bugetul de venituri și cheltuieli ale întreprinderii publice;

5. Indicatorii de performanță nefinanciari – instrumente de măsurare a performanței, care determină cât de bine utilizează întreprinderea publică resursele, în principal pentru: eficientizarea activității interne; furnizarea de servicii externe pentru clienți; îndeplinirea cerințelor legale.

Potrivit principiilor guvernanței corporative a întreprinderilor de stat, dezvoltate de Organizația de Cooperare Economică și Dezvoltare (OECD)[3] pe baza celor mai avansate standarde legislative și de bună practică a corporațiilor, pentru buna funcționare a întreprinderilor publice sunt

[2] *O.U.G. nr. 109/2011 privind guvernanța corporativă a întreprinderilor publice;*
[3] *Organizație internațională care promovează principiile democrației reprezentative și a economiei de piață libere, în vederea dezvoltării economice; România se află într-o perspectivă avansată de aderare la această organizație.*

necesare instituirea de pârghii pentru garantarea obiectivității și transparenței selecției managementului și a membrilor organelor de administrare, de asigurare a profesionalismului și responsabilității deciziei manageriale, mecanisme de protecție a drepturilor acționarilor minoritari și o transparență accentuată față de public atât a activității întreprinderilor publice, cât și a politicii de acționariat a statului.

Companiile de stat din România sunt un vector important de redresare economică și echilibrare a bugetului de stat, funcționalitatea, solvabilitatea și lichiditatea acestor societăți având o largă influență asupra ansamblului economiei, prin efectul de multiplicare. În același timp însă, obiectivele guvernamentale de bună gestionare a participațiilor statului înseamnă totodată o mai bună monitorizare a performanțelor, o orientare nu numai pe aspecte financiare, ci și pe aspecte de bună guvernare, transparență și integritate.

Îmbunătățirea performanțelor economice și a guvernanței întreprinderilor publice, cu accent pe profitabilitate sustenabilă și responsabilitate reprezintă una din prioritățile cheie ale statului, urmărindu-se întotdeauna integritatea și realizarea interesului public.

B. Caracteristicile întreprinderilor publice.

Dacă ne raportăm la managementul afacerilor, putem spune că, întreprinderile publice se se încadrează în categoria mai largă a companiilor publice.

Companiile publice sunt companii publice de producție, care vând bunurile și serviciile produse, care se finanțează din încasările obținute în urma vânzării. Mai sunt și companii publice care furnizează servicii și care se finanțează din venituri fiscale obținute direct sau de la guvern, de exemplu: apărare, protecția ordinii publice, lege, etc.

Distincția dintre cele două tipuri de companii publice nu este clară, deoarece pot exista cazuri intermediare, cum ar fi instituțiile care funcționează parțial ca companii de producție și parțial ca companii de distribuție.

În acest caz, vorbim despre companii publice compozite sau care își vând produsele la un preț mai mic decât piața, finanțând diferența cu venituri legate de impozite.

C. Scopul întreprinderilor publice.

Companiile publice sunt folosite, în general, pentru: evitarea formării monopolurilor private în acele producții care, prin natura lor, tind să dea naștere acestei forme de piață (*monopol natural*); Exemplele includ rețelele feroviare, rutiere și de autostrăzi, rețele de distribuție a apei potabile, gazului și electricității, porturi, aeroporturi etc.; asigurarea furnizării acelor servicii de utilitate

publică pe care persoanele private le pot considera incomode de a produce (serviciul poștal sau transportul feroviar pentru un număr mic de pasageri); asigurarea controlului public asupra producției de bunuri și servicii indispensabile sau de o importanță deosebită pentru securitatea națională; stimularea dezvoltării economice a țărilor sau a zonelor considerate fundamentale (chimice, energetice , de înaltă tehnologie) compensând lipsa investițiilor private.

Întreprinderile publice, spre deosebire de cele private, nu au ca scop principal profitul, ci mai mult să funcționeze în condiții viabile din punct de vedere economic.

D. Înființarea întreprinderilor publice.

Conform articolului 2 din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 109 / 2011 privind guvernanța corporativă a întreprinderilor publice, întreprinderile de stat sunt următoarele: regii autonome înființate de stat sau de o unitate administrativ – teritorială; companii și societăți naționale, societăți la care statul sau o unitate administrativ-teritorială este acționar unic, majoritar sau la care deține controlul; societăți la care una sau mai multe întreprinderi publice prevăzute la lit. a) și b) dețin o participație majoritară sau o participație care le asigură controlul.

1. Întreprinderile publice deținute de administrația publică centrală.

Întreprinderile Publice Centrale furnizează o gamă largă de produse și servicii, precum și servicii universal fundamentale pentru funcționarea și siguranța societății în ansamblul său și, nu în ultimul rând, prin intermediul lor statul controlează și gestionează direct accesul la resurse naturale importante, iar întreprinderile publice din sectoare precum energia, transportul și protecția mediului afectează în mod semnificativ implementarea politicilor publice în aceste sectoare.

Necesitatea îmbunătățirii guvernanței corporative a întreprinderilor publice are la bază atât rațiuni economice cât și rațiuni de serviciu public. Funcționalitatea, solvabilitatea și lichiditatea acestor societăți are o largă influență asupra ansamblului economiei, iar din acest motiv este necesară implementarea guvernanței corporative la întreprinderile publice în scopul gestionării eficiente a participațiilor statului.

Astfel, monitorizarea performanțelor administratorilor și a directorilor prin îndeplinirea indicatorilor cheie de performanță asociați obiectivelor din contractele de mandat și orientarea nu numai pe urmărirea aspectelor financiare ci și pe aspect de bună guvernare, transparență și integritate reprezintă elemente care trebuie să fie conștientizate și asumate de toți actorii implicați în gestionarea participațiilor statului la întreprinderile publice.

Unul din principiile esențiale în guvernanța corporativă a întreprinderilor publice îl reprezintă conferirea de responsabilități, prerogative și instrumente adecvate fiecărui nivel decizional, astfel încât să existe un lanț decizional clar, bine delimitat, formal, trasabil, delegările de atribuții și competențe făcându-se proporțional cu structura de răspundere și control existentă.

Astfel, MFP și autoritățile publice tutelare au roluri distincte față de organele de administrare și de cele de conducere ale întreprinderii publice.

Consiliul de administrație sau consiliul de supraveghere este principalul organ decizional privind activitatea de administrare a întreprinderii publice și, conform legislației în vigoare și bunelor practici internaționale, este esențial ca membrii lui să fie selectați în mod profesionist și transparent ținând cont de scrisorile de așteptare din partea acționarilor și de Planul de Administrare. Consiliul de administrație trebuie să funcționeze ca un nivel de decizie tampon între conducerea executivă a întreprinderii publice și autoritatea publică tutelară și să asigure îmbunătățirea performanței economice a întreprinderilor publice prezentare a principalilor indicatori economico-financiari realizați de întreprinderile publice deținute de administrația publică locală.

2. Întreprinderile publice locale.

Întreprinderile publice locale reprezintă un instrument necesar creării de valoare pentru comunitățile locale prin contribuția pe care o au în promovarea dezvoltării economice.

Cele mai multe dintre ÎPL își desfășoară activitatea în cadrul unor piețe competitive, de aceea este deosebit de important să fie capabile să facă față exigențelor pieței. Astfel, ÎPL își desfășoară activitatea cu preponderență în sectoare precum captarea, tratarea și distribuția apei, salubritate,transporturi și construcții.

Guvernarea ÎPL reprezintă o sarcină care impune o mare responsabilitate față de comunitățile locale, iar autoritățile publice tutelare locale își asumă această responsabilitate prin implicarea în mod activ și profesionist în administrarea întreprinderilor publice la care dețin calitatea de autoritate publică tutelară.

Întreprinderile publice au menirea să își desfășoare activitatea în mod eficient și profitabil pe termen lung astfel încât serviciile, utilitățile și beneficiile publice oferite de către acestea comunităților în mijlocul cărora activează să fie menținute la un nivel optim.

Autoritățile publice tutelare locale sunt obligate astfel ca prin implicarea în administrarea ÎPL și prin urmărirea atingerii obiectivelor de politică publică să genereze valoare pentru comunitate.

Majoritatea ÎPL sunt angajate în asigurarea infrastructurii și serviciilor conexe necesare pentru comunitățile locale (de exemplu, distribuția energiei electrice, a apei, termoficare, transporturi, etc).

Una dintre cele mai mari provocări ale autorităților publice tutelare locale în calitate de acționar este de a asigura sustenabilitatea ÎPL în cadrul pieței în care activează astfel încât acestea să ofere servicii de calitate.

Din punct de vedere al formei de organizare și a ponderii participațiilor deținute de autoritățile publice tutelare locale, întreprinderile publice locale se clasifică în: societăți cu

răspundere limitată (deținute în mod integral și deținute în mod majoritar de către autoritățile publice tutelare locale); societăți pe acțiuni (deținute în mod integral și deținute în mod majoritar de către autoritățile publice tutelare locale); regii autonome deținute în mod integral de autoritățile publice tutelare locale.

E. ***Concluzii***.

Întreprinderile publice servesc interesul public. Măsurile statale luate în acest domeniu trebuie să fie adecvate pentru atingerea obiectivelor urmărite. Politica țării noastre în domeniul serviciilor publice trebuie să aibă ca scop și aplicarea politicii de concurență.

În prezent, toate organizațiile și majoritatea țărilor sunt preocupate de implementarea principiilor guvernanței corporative, având în vedere conceptul amplu care include o supervizare solidă și eficace a modului în care ceva este realizat, condus, controlat sau gestionat, în scopul protejării intereselor componentelor respectivei arii, domeniu, organizații sau instituții.

Răspunsul la întrebarea: „Este guvernanța corporativă o necesitate?", este unul afirmativ. Accelerarea globalizării a condus într-o oarecare măsură la necesitatea adoptării principiilor de guvernanță corporativă mai ales în cazul corporațiilor multinaționale.

Bibliografie

- V i o r e l A v r a m , „ Managementul procesului de creare a valorii în contextul guvernării întreprinderii", Editura Economica, 2003.
- Suciu Gheorghe, Morariu Ana, Stoian Flavia, „Audit intern și guvernanța corporativă", Editura Universitara, 2008.
- „Guvernanța Corporativă", Tribuna economica nr. 2/2006.
- „Guvernanța Corporativă", Tribuna economica nr. 3/2006.
- Nope Jokky, "Guvernanța Corporativă în România", Academia de studii economice, Master contabilitate, audit și informatică de gestiune, aprilie 2009.
- Luiza Elena, „Guvernanță Corporativă în Europa Centrală și de Est", Academia de Studii Economice, Facultatea de contabilitate și informatică de gestiune, București, 2009.
- Brada, Josef C., „Corporate governance in Central Eastern Europe : case studies firms Singh, Inderjit in transition", Editura M.E. Sharpe , Armonk, 1999.
- Mallin, Christine A., „Corporate governance", Editura Oxford University Press.
- A.D. Zlătescu, I.M. Zlătescu, Regiile autonome ca persoane juridice, în Dreptul nr. 3/1992.
- Csaba Bela Nasz, Drept societar, Ed. Universul Juridic, București, 2019.
- Radu Nicolae Catana Radu N. Catana, The reform of corporate governance of state-owned enterprises in Romania, Universul juridic, București, 2012.
- Smaranda Angheni, Drept Comercial. Tratat, Editura C.H. Beck, București, 2019.

- St. D. Cărpenaru, Gh. Piperea, S. David, Legea societăților. Comentariu pe articole, Ediția 5, Ed. C.H. Beck, București, 2014.
- T. Medeanu, M. Muntean, O. Muntean, Regimul juridic al patrimoniului regiilor autonome, în RDC nr. 10/1996.
- Viorel Găină, Drept Comercial Român, Editura C.H. Beck, București, 2017.
- Ovidiu Horia MAICAN, Statutul legal al întreprinderilor publice şi monopolurilor comerciale în Uniunea Europeană, Juridical Tribune, Volume 3, Issue 1, București, June 2013.
- Hotărârea nr. 722 din 28 septembrie 2016, pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a unor prevederi din Ordonanţa de Urgenţă a Guvernului nr. 109 / 2011 privind guvernanţa corporativă a întreprinderilor publice.
- Legea nr. 15 din 7 august 1990 privind reorganizarea unităților economice de stat ca regii autonome și societăți comerciale.
- Legea nr. 31 / 16 noiembrie 1990 (**republicată**) privind societățile, publicată în M. Of. nr. 1066 / 17 noiembrie 2014.
- Ordonanţa de Urgenţă a Guvernului nr. 109 / 2011 privind guvernanța corporativă a întreprinderilor publice.
- Ordonanța de Urgență nr. 30 / 16 iunie 1997 privind reorganizarea regiilor autonome, publicată în M. Of. nr. 125 / 19 iunie 1997.
- Codul de procedură civilă
- C.S.J., Secția Comercială, Decizia nr. 659/1999, în RDC nr. 11/2000.
- Cadbury Code (1992), Report of the Committee on the Financial Aspects of Corporate Governance: The Code of Best Practices, Gee Professional Publishing, London.
- Oxford, 2007, ISBN 9780199289004
- Site „www.OECD.COM”

- Legea nr. 31 / 16 noiembrie 1990 (**republicată**) privind societățile, publicată în M. Of. nr. 1066 / 17 noiembrie 2014.
- Ordonanţa de Urgenţă a Guvernului nr. 109 / 2011 privind guvernanța corporativă a întreprinderilor publice.

THE MODIFICATION OF THE EUROPEAN ECONOMIC INTEREST GROUP

Daniela Mudava (Bărbuţ)
PhD Student, University of Craiova

Abstract: *Amendments which may be made to the European Economic Interest Grouping may be inferred from the provisions of the Regulation, which concern both the mandatory elements of the articles of association and those contained therein under the freedom of contract. Thus, the amendment of the articles of association of a European economic interest group may occur in cases such as: the admission of new members, the withdrawal or exclusion, death of a member, change of registered office or activity, change of capital, establishment or closure of a branch.*

Keywords: *Regulation, interest, group, constituted, constitutive act*

1. Introducere

Modificările ce pot fi aduse au la bază regulamentul nr.2137/1985, coeziunea grupului , sediul , capitalul realizându-se pe căi judiciare sau conventionale.

Modificarea se realizează pe principiul unanimității de 3 voturi şi consimțământul mutual al părților sau de instanță.

Excluderea unui membru implică modificarea actului constitutiv urmând regula actelor consecutive .

Decizia de a înființa un grup de impozit pe profit trebuie să fie bazată pe o planificare strategică, care să țină cont de rezultatele pe care le anticipează managementul societăților, pentru că în procedura de compensare poți utiliza doar pierderile realizate după momentul înființării grupului.

Unanimitatea are următoarele modificări : obiect , număr de voturi pe membru , luare decizii şi contribuția fiecărui membru , obligații, exceptând cazul în care contractul prevede alte clauze speciale .

2. Conținut

Generare de noi membri sau generare de terțe persoane , decese, necesită acordul unanim al membrilor conform regulamentului dublată de condiții speciale.

2.1 Definiție şi reglementare

Legea nr. 161/2003 reglementează şi grupul european de interes economic. În sensul legii, grupul european de interes economic are acelaşi înţeles (accepţiune) cu grupul de interes economic[1]. În concret, şi grupul european de interes economic reprezintă tot o asociere dintre două sau mai multe persoane fizice ori juridice în scopul înlesnirii ori dezvoltării activităţii economice a membrilor săi, precum şi al îmbunătăţirii rezultatelor activităţii respective.

Potrivit prevederilor art. 232 din Legea nr. 161/2003, grupurile europene de interes economic (G.E.I.E.), persoane juridice cu scop patrimonial, sunt recunoscute şi pot funcţiona în România, în temeiul Regulamentului Consiliului (CEE) nr.2137/1985 .

[1] *Angheni S., Grupurile de interes economic (I), în Curierul Judiciar nr. 7/2003*

2.2 Constituirea grupului european de interes economic

Legea consacră anumite reguli privind constituirea G.E.I.E potrivit textelor de lege menţionate, grupul european de interes economic se constituie prin contract semnat de toţi membrii şi încheiat în formă autentică, denumit act constitutiv. Grupurile europene de interes economic înmatriculate în România nu pot avea mai mult de 20 de membri.

La fel ca şi societăţile comerciale, G.E.I.E. se înmatriculează în registrul comerţului în a cărui rază teritorială îşi va avea sediul grupul. Înmatricularea[2] trebuie cerută în termen de 15 zile de la data autentificării actului constitutiv al grupului european de interes economic. Grupurile europene de interes economic dobândesc personalitate juridică de la data înmatriculării în registrul comerţului. Înmatricularea în registrul comerţului nu prezumă caracterul comercial al grupului european de interes economic.

2.3 Modificarea grupului european de interes economic

După fiecare modificare a actului constitutiv, administratorii depun la oficiul registrului comerţului în a cărui rază teritorială se află sediul grupului european de interes economic, în termen de 15 zile, actul modificator şi textul complet al actului constitutiv în formă autentică, actualizat cu toate modificările .

Legea nr. 161/2003 reglementează câteva reguli speciale privind modificarea sediului grupului european de interes economic. Astfel, în acord cu textul de lege citat, sediul grupului european de interes economic poate fi mutat într-un alt stat membru, prin decizia membrilor grupului, luată în unanimitate[3].

Proiectul deciziei privind mutarea sediului va fi comunicat, prin grija administratorilor, în termen de 15 zile de la elaborare, la oficiul registrului comerţului de la sediul grupului european de interes economic, în vederea menţionării intenţiei de transfer în registrul comerţului. Oficiul registrului comerţului va transmite proiectul spre publicare în Monitorul Oficial al României, Partea a IV-a.

În termen de două luni de la data publicării proiectului în Monitorul Oficial al României, Partea a IV-a, orice persoană interesată poate face opoziţie, pentru motive de ordine publică, în condiţiile Legii nr. 31/1990. Hotărârea judecătorească irevocabilă prin care se soluţionează opoziţia la proiectul de decizie de transfer al sediului se menţionează, din oficiu, în registrul comerţului.

Potrivit legii, după rămânerea definitivă a hotărârii judecătoreşti pronunţate cu observarea prevederilor alin. (3) sau a expirării termenului de introducere a opoziţiilor, grupul european de interes economic va putea adopta, cu unanimitatea voturilor membrilor săi, hotărârea de transfer al sediului. Hotărârea de transfer va produce efecte de la data înmatriculării grupului european de interes economic în registrul corespunzător noului sediu[4].

2.4 Organizarea şi funcţionarea grupului european de interes economic

Organizarea şi funcţionarea grupului european de interes economic se bazează pe principiile organizării şi funcţionării societăţilor comerciale, cu anumite particularităţi prevăzute de lege.

Sucursalele şi filialele grupului european de interes economic

Potrivit legii, grupurile europene de interes economic pot înfiinţa în România filiale, precum şi sucursale, reprezentanţe şi alte unităţi fără personalitate juridică, înfiinţarea de sucursale sau filiale în

---

[2] *Găină V., Situația actelor juridice încheiate în procedura de constituire a grupurilor de interes economic și efectele încălcării cerințelor logate de constituire a acestuia, în RSJ nr. 2/2008*

[3] *Magdalena Daniela Iordache, Gruparea europeană de interes economic, în ,,Revista Română de Drept al Afacerilor" nr. 3/2007, pag. 46-60;*

[4] *Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției*

România va fi supusă tuturor dispoziţiilor referitoare la înmatricularea, menţionarea şi publicarea actelor şi faptelor cerute pentru grupurile de interes economic române[5].

Dizolvarea şi lichidarea grupului european de interes economic

Legea nr. 161/2003 nu se preocupă de aspectele privind dizolvarea şi lichidarea G.E.I.E. În aceste condiţii se vor aplica regulile de la dizolvarea şi lichidarea grupurilor de interes economic prevăzute de art. 184 şi următoarele din Legea nr. 161/2003. Astfel, potrivit legii 161/2003[6], grupul de interes economic se dizolvă prin:

a) expirarea timpului stabilit pentru durata grupului;

b) imposibilitatea realizării obiectului de activitate al grupului sau realizarea acestuia;

c) declararea nulităţii grupului;

d) hotărârea adunării membrilor, adoptată cu votul unanim al acestora, cu excepţia cazului în care actul constitutiv dispune altfel;

e) hotărârea tribunalului, la cererea oricărui membru, pentru motive temeinice, precum neînţelegerile grave dintre membri, care împiedică funcţionarea grupului, precum şi la cererea oricărei autorităţi publice competente;

f) declararea falimentului grupului;

g) alte cauze prevăzute de lege sau de actul constitutiv al grupului.

În consecinţă, un grup nu poate:

– să exercite, direct sau indirect, dreptul de a conduce sau controla activităţile propriilor membri sau activităţile unei alte întreprinderi, în special în domeniul resurselor umane, al finanţelor şi al investiţiilor;

– să deţină, direct sau indirect, cu orice titlu, o parte sau acţiuni, indiferent în ce formă, într-o întreprindere membră a grupului. Deţinerea de părţi sau acţiuni la o altă întreprindere este posibilă numai în măsura în care este necesară pentru îndeplinirea obiectivelor grupului şi dacă este făcută în numele membrilor;

– să angajeze mai mult de 500 de persoane;

– să fie folosit de către o societate comercială pentru a face un împrumut pentru directorul unei societăţi comerciale sau pentru orice altă persoană aflate într-o relaţie cu acesta, atunci când aceste împrumuturi sunt restricţionate sau controlate în temeiul legislaţiilor statelor membre privind societăţile comerciale. De asemenea, un grup nu poate fi folosit pentru un transfer de proprietate între o societate şi un director sau orice persoană aflată în legătură cu acesta, în afara cazurilor permise de legislaţiile statelor membre privind societăţile. În înţelesul acestei dispoziţii, împrumutul desemnează orice operaţiune cu efect similar, iar proprietatea poate fi mobiliară şi imobiliară;

– să fie membru al unui alt grup european de interes economic

Calitatea de membrii ai grupului european de interes economic. Componenţa grupului european de interes economic. Puterea decizională a membrilor în cadrul grupului. Răspunderea membrilor pentru datoriile grupului

[5] *Octavian Manolache, Tratat de drept comunitar, ediţia a V-a, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2006, pag. 308*

[6] *Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției, art. 184*

Conform dispoziţiilor Regulamentului CEE nr.2137/1985, pot avea calitatea de membrii ai G.E.I.E:[7]

– societăţile, precum şi alte entităţi de drept public sau privat, constituite potrivit legislaţiei unui stat membru şi care au sediul statutar sau legal şi administraţia centrală în cadrul Uniunii Europene. În cazul în care, în conformitate cu legislaţia unui stat membru, o societate sau altă entitate juridică nu este obligată să aibă un sediu statutar sau legal, este suficient ca societatea[8] sau altă entitate juridică să aibă administraţia centrală în UE;

– persoane fizice care exercită în UE o activitate industrială, comercială, meşteşugărească, agricolă, sau care oferă servicii profesionale ori de altă natură în Uniunea Europeană.

3. Constituirea grupului

3.1. *Procedura constituirii*

Grupul european de interes economic se constituie prin contract semnat de toţi membrii şi încheiat în formă autentică, denumit act constitutiv, care se înregistrează în registrul special ţinut de statul membru pe teritoriul căruia grupul îşi stabileşte sediul.

Sub rezerva dispoziţiilor Regulamentului nr.2137/1985, legislaţia aplicabilă, pe de o parte, actului constitutiv al unui grup,excepţie făcând aspectele referitoare la starea şi la capacitatea persoanelor fizice şi la capacitatea persoanelor juridice şi, pe de altă parte, organizării interne a grupului, este legislaţia internă a statului în care este stabilit sediul grupului, aşa cum este prevăzut în actul constitutiv al grupului. Atunci când un stat este format din mai multe unităţi teritoriale, fiecare cu propriile norme aplicabile chestiunilor menţionate, fiecare unitate teritorială este considerată ca un stat, în scopul determinării legislaţiei aplicabile .

Actul constitutiv al grupului se depune la registrul special.

La registru se depun, de asemenea, următoarele documente şi informaţii:

a. orice modificare a contractului constitutiv al grupului, inclusiv orice schimbare în structura grupului;

b. notificarea înfiinţării sau închiderii oricărei sucursale a grupului;

c. orice hotărâre judecătorească prin care se constată sau se pronunţă nulitatea unui grup;

d. numirea administratorului sau administratorilor unui grup, numele acestora şi orice alte elemente de identificare cerute de legislaţia statului membru în care este ţinut registrul, indicarea faptului că ei pot acţiona separat sau că trebuie să acţioneze solidar, precum şi încetarea din funcţie a acestora;

e. încetarea participării unui membru într-un grup sau într-o parte a acestuia;

f. orice decizie a membrilor de pronunţare sau constatare a dizolvării grupului, sau orice hotărâre judecătorească prin care se pronunţă o astfel de dizolvare;

g. numirea lichidatorului sau lichidatorilor unui grup, numele lor şi orice alte elemente de identificare cerute de legislaţia statului membru în care este ţinut registrul şi încetarea din funcţie a acestora;

[7] *Regulamentul CEE nr.2137/1985*

[8] *Săuleanu L., Societăşile comerciale. Adunările generale ale acţionarilor, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2008*

h. încheierea lichidării unui grup;

i. orice propunere de transfer al sediului;

j. orice clauză exoneratoare a unui nou membru de la plata datoriilor care au luat naştere înainte de admiterea sa ca membru.

Un grup se înregistrează în statul în care are sediul. Statele membre prevăd condiţiile în care se depun documentele.

În cazul în care actele au fost întocmite în numele unui grup înainte de înregistrarea sa în conformitate cu dispăoziţiile Regulamentului nr.2137/1985 şi dacă, după înregistrare,grupul nu îşi asumă obligaţiile[9] ce decurg din astfel de acte, persoanele fizice, societăţile sau alte entităţi juridice care le-au întocmit răspund nelimitat şi solidar pentru acestea .

În România, în termen de 15 zile de la data autentificării actului constitutiv al grupului european de interes economic, fondatorii sau administratorii ori un împuternicit al acestora vor cere înmatricularea grupului în registrul comerţului in a cărui rază teritorială îşi va avea sediul grupul.

Grupul European de interes economic dobândeşte personalitate juridică de la data înmatriculării, care se efectuează în termen de 24 de ore de la data pronunţării încheierii judecătorului-delegat prin care se autorizează înmatricularea grupului, grupul astfel constituit având capacitatea ca, în nume propriu, să fie titular de drepturi şi obligaţii de orice natură, să încheie contracte sau alte acte juridice şi să stea în justiţie.

După efectuarea înmatriculării, oficiul registrului comerţului comunică, din oficiu, un extras al încheierii judecătorului-delegat către „Monitorul Oficial", spre publicare, pe cheltuiala solicitantului.

După fiecare modificare a actului constitutiv, administratorii depun la oficiul registrului comerţului în a cărui rază teritorială se află sediul grupului european de interes economic, în termen de 15 zile, actul modificator şi textul complet al actului constitutiv în formă autentică, actualizat cu toate modificările, care vor fi înregistrate în temeiul hotărârii judecătorului-delegat.

Oficiul registrului comerţului va înainta, din oficiu, actul modificator astfel înregistrat şi o notificare asupra depunerii textului actualizat al actului constitutiv către „Monitorul Oficial", spre publicare, pe cheltuiala grupului.

În cazul în care fondatorii sau reprezentanţii grupului european de interes economic nu au cerut înmatricularea acestuia în termenul legal, orice membru poate cere oficiului registrului comerţului efectuarea înmatriculării, după ce, prin notificare sau scrisoare recomandată, i-a pus în întârziere pe fondatorii ori reprezentanţii grupului, iar aceştia nu s-au conformat in cel mult 8 zile de la primire. (art. 234^1 din Legea nr. 161/2003, introdus prin Ordonanţa de Urgenţă a Guvernului nr. 119/2006, aprobată cu modificări prin Legea nr. 191/2007).[1]-[10]

3.2. *Neregularităţi constatate după înmatricularea grupului*

În cazul unor neregularităţi constatate după înmatriculare, grupul european de interes economic este obligat să ia măsuri pentru înlăturarea lor, in cel mult 8 zile de la data constatării acestora.

---

[9] *Dogaru I., Drăghici P., Drept civil, teoria generală a obligațiilor, în reglementarea Noului Cod civil, ed. 3-a, Ed. C.H. Beck, București, 2014*

[10] *Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției, art. 234^1*

Dacă grupul european de interes economic nu se conformează, orice persoană interesată poate solicita tribunalului să oblige organele grupului, sub sancţiunea plătii unor daune cominatorii, să înlăture neregularităţile constatate.

Termenul de prescripţie pentru dreptul la acţiunea în regularizare este de 6 luni şi curge de la data înmatriculării grupului european de interes economic.

3.3. *Denumirea şi menţiunea grupului*

În orice factură, ofertă, comandă, tarif, prospect, scrisoare, anunţ, publicaţie sau în alte documente ce provin de la un grup european de interes economic, trebuie să se precizeze denumirea acestuia, însoţită de menţiunea „grup european de interes economic" sau de iniţialele „GEIE".

Curtea de Justiţie a Uniunii Europene a decis că art. 5 lit. a din Regulamentul nr. 2137/85 – articol referitor la denumirea GEIE – trebuie interpretat în sensul că denumirea unui GEIE trebuie să conţină cuvintele „grup european de interes economic" sau iniţialele „GEIE", în timp ce alte elemente care trebuie să figureze în denumirea sa pot fi impuse de dispoziţiile de drept intern aplicabile în statul membru în care grupul respectiv îşi are sediul.

Curtea a subliniat că Regulamentul prevede că denumirea unui GEIE trebuie să conţină cuvintele „grup european de interes economic" sau iniţialele „GEIE", dar nu se referă la conţinutul denumirii. Rezultă că exigenţele în această privinţă pot fi impuse de dispoziţiile de drept naţional aplicabile în statul membru al UE în care grupul îşi are sediul.

3.4. *Conţinutul actului constitutiv*

Actul constitutiv al GEIE este contractul de asociere sub semnătură privată, care se înregistrează în registrul special, desemnat în acest scop de statul membru al Uniunii Europene pe teritoriul căruia GEIE îşi stabileşte sediul.

Actul constitutiv al grupului stabileşte modul de organizare a acestuia şi trebuie să cuprindă cel puţin următoarele documente[11]:

– denumirea grupului precedat sau urmat de cuvintele „Grup European de Interes Economic" sau de iniţialele „GEIE", în afara cazului în care aceste cuvinte sau iniţiale fac deja parte din denumirea sa;

– sediul grupului;

– obiectivul pentru care a fost constituit grupul;

– numele, denumirea, forma juridică, domiciliul sau sediul social, precum şi numărul şi locul de înregistrare, dacă există, al fiecărui membru al grupului;

– durata grupului, în afara cazului când aceasta este nedeterminată[12].

3.5. *Nulitatea grupului*

În România, nulitatea unui grup european de interes economic înmatriculat în registrul comerţului poate fi declarată de tribunal numai atunci când:

– lipseşte actul constitutiv sau când acesta nu a fost încheiat în formă autentică;

– toţi fondatorii au fost, potrivit legii, incapabili, la data constituirii grupului;

[11] *Găină V., Actul constitutiv al grupului de interes economic, în RSJ nr. 1/2007*
[12] *Regulamentul CEE nr.2137/1985, art. 5*

– obiectul de activitate al grupului este ilicit sau contrar ordinii publice;

– lipseşte încheierea judecătorului-delegat de înmatriculare a grupului;

– lipseşte autorizarea legală administrativă de constituire a grupului, în cazurile în care această autorizare este prevăzută în legile speciale pentru desfăşurarea anumitor activităţi, precum înfiinţarea unor instituţii de credit[13] sau societăţi de asigurări;

– actul constitutiv nu prevede denumirea, sediul şi obiectul de activitate ale grupului.

Nulitatea nu poate fi declarată în cazul în care cauza ei, invocată în cererea de anulare, a fost înlăturată înainte de a se pune concluzii pe fond la tribunal, cu excepţia situaţiei în care nulitatea este cauzată de caracterul ilicit sau contrar ordinii publice al obiectului grupului european de interes economic.

Tribunalul sesizat cu o cerere de nulitate poate stabili, chiar din oficiu, un termen pentru acoperirea acesteia.

Dacă, pentru acoperirea nulităţii, este necesară convocarea membrilor grupului european de interes economic sau comunicarea către aceştia a textului proiectului de hotărâre împreună cu documentaţia aferentă, tribunalul va acorda, prin încheiere, termenul necesar pentru ca membrii să adopte hotărârea.

La data la care hotărârea judecătorească de declarare a nulităţii a devenit irevocabilă, grupul european de interes economic este dizolvat şi intră în lichidare.

Prin hotărârea judecătoreasca de declarare a nulităţii se vor numi şi lichidatorii grupului european de interes economic.

La nivel comunitar, potrivit art. 15 din Regulament nr.2137/1985, atunci când legislaţia aplicabilă unui grup prevede nulitatea acestuia, nulitatea trebuie să fie constatată sau pronunţată printr-o hotărâre judecătorească. Nulitatea unui grup atrage după sine lichidarea sa.Hotărârea judecătorească prin care se constată sau prin care se pronunţă nulitatea unui grup este opozabilă terţilor.

Hotărârea judecătorească nu afectează valabilitatea creanţelor ce au luat naştere în sarcina sau în beneficiul grupului înainte ca aceasta să devină opozabilă terţilor.

3.6. *Participarea la beneficii şi pierderi. Cedarea participării. Constituirea unei garanţii asupra participării*

Membrii unui grup contribuie la plata sumei cu care cheltuielile depăşesc veniturile, în cotele stabilite în actul de înfiinţare a grupului sau, în lipsa unei astfel de dispoziţii, în părţi egale.

Acceptarea de noi membri se poate realiza tot prin unanimitatea voturilor membrilor, noul membru fiind ţinut de toate obligaţiile grupului, incluzându-le pe cele anterioare dobândirii calităţii, dacă actul constitutiv sau actul de aderare nu prevede altfel.

4. Sediul grupului european de interes economic

Grupul european de interes economic poate înfiinţa în România filiale, precum şi sucursale, reprezentanţe şi alte unităţi fără personalitate juridică.

[13] *Legea nr. 161/2003, art. 243^4 , lit. e*

Înfiinţarea filialelor şi sucursalelor în România este supusă dispoziţiilor referitoare la înmatricularea, menţionarea şi publicarea actelor şi faptelor cerute pentru grupurile de interes economic române.

Cererile de înmatriculare vor indica şi:

– denumirea sucursalei/filialei şi denumirea şi sediul grupului european de interes economic;

– obiectul de activitate al sucursalei/filialei, cu precizarea domeniului şi a activităţii principale, precum şi a naturii comerciale[14] sau necomerciale a acesteia;

– numele şi calitatea persoanelor care pot reprezenta faţă de terţi şi în justiţie grupul european de interes economic, precum şi ale celor dintre ele care se ocupă nemijlocit de activitatea sucursalei/filialei;

– puterile ce li s-au conferit reprezentanţilor şi dacă ei urmează să le exercite împreună sau separat;

– documentele contabile ale grupului european de interes economic, verificate şi publicate potrivit legislaţiei statului în care acesta îşi are sediul.

Vor fi supuse înregistrării şi menţiunile referitoare la:

– deschiderea unei proceduri judiciare sau extrajudiciare de insolvenţă asupra grupului european de interes economic;

– dizolvarea grupului european de interes economic, numele/denumirea şi puterile lichidatorilor acestuia;

– închiderea sucursalei/filialei.

Toate aceste formalităţi se vor face la oficiul registrului comerţului de la sediul sucursalei sau filialei.

Dacă un grup european de interes economic înfiinţează mai multe sucursale în România, documentele de constituire şi alte acte ale aceluiaşi grup european, necesare pentru înmatricularea unei sucursale, se depun numai la una dintre sucursale.

Scrisorile, formularele tipizate şi documentele similare trebuie să indice lizibil:

– denumirea grupului, precedat sau urmat de cuvintele „Grup European de Interes Economic” sau de iniţialele „GEIE”, în afara cazului când aceste cuvinte sau iniţiale apar deja în denumire;

– locul unde se află registrul menţionat în care este înregistrat grupul, precum şi numărul de înregistrare al grupului în registru;

– sediul grupului;

– dacă este cazul, menţiunea că administratorii trebuie să acţioneze solidar;

– dacă este cazul, menţiunea că grupul este în lichidare.

În cazul în care mai mulţi reprezentanţi pot fi ţinuţi responsabili pentru aceleaşi fapte, tribunalul va stabili contribuţia fiecăruia la repararea prejudiciului.

Potrivit art. 40 din Regulament nr.2137/1985, rezultatele activităţilor unui grup se impozitează numai la nivelul membrilor săi[15].

[14] *Cărpenaru St.D., Tratat de drept comercial român, ed. a 5-a, actualizată, Ed. Universul Juridic, București, 2016*

În România, veniturile anuale ale sucursalei unui grup european de interes economic se impozitează în conformitate cu prevederile Legii nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările şi completările ulterioare.[4][16]

În privinţa sediului principal, art. 12 par. 1 din Regulament prevede că sediul menţionat în actul constitutiv al unui grup trebuie să fie situat în Uniunea Europeană. Aşadar, noul sediu trebuie să se afle tot pe teritoriul UE.

Sediul trebuie să fie stabilit:

– fie acolo unde grupul îşi are administraţia centrală;

– fie acolo unde unul din membrii grupului îşi are administraţia centrală sau, în cazul unei persoane fizice, unde îşi desfăşoară activitatea principală, cu condiţia ca grupul să îşi desfăşoare o activitate în acel loc.

Hotărârea de transfer va produce efecte de la data înmatriculării grupului european de interes economic în registrul corespunzător noului sediu.

Radierea grupului european de interes economic din registrul comerţului este posibilă numai după prezentarea dovezii efectuării înmatriculării grupului in registrul din statul membru de destinaţie.

Radierea înregistrării grupului din registrul corespunzător sediului precedent nu se efectuează până nu se aduce dovada înregistrări grupului în registrul noului sediu.

Legislaţia unui stat membru poate să prevadă că, în ceea ce priveşte grupurile înregistrate în statul membru respectiv, transferul unui sediu care ar antrena schimbarea legislaţiei aplicabile nu are efect dacă, în termen de două luni, o autoritate competentă în acel stat membru o contestă. Contestaţia se poate întemeia numai pe motive de interes public. Această contestaţie poate fi atacată în faţa unei autorităţi judecătoreşti.

5. Administrarea grupului european de interes economic

Incapacităţile şi incompatibilităţile în privinţa persoanei administratorului sunt cele stabilite de dreptul statelor membre.

O persoană nu poate fi administrator al unui grup în cazul în care, conform legislaţiei aplicabile acesteia, a legislaţiei interne a statului în care grupul îşi are sediul, sau în temeiul unei hotărâri judecătoreşti sau unei decizii administrative pronunţate sau recunoscute într-un stat membru nu poate să aparţină corpului administrativ sau decizional al unei societăţi, nu poate administra o întreprindere ori nu poate acţiona ca administrator al unui grup european de interes economic.

În cazul grupurilor înregistrate, un stat membru poate să prevadă ca persoanele juridice să poată administra grupul cu condiţia ca aceste persoane juridice să desemneze pentru a fi reprezentate una sau mai multe persoane fizice, ale căror date să fie menţionate în registru. Dacă un stat membru îşi exercită această opţiune, el trebuie să prevadă ca reprezentantul ori reprezentanţii lui să fie răspunzători ca şi cum ar fi ei înşişi administratorii grupurilor în cauză. Restricţiile impuse unei persoane de a fi administrator sunt aplicabile şi acestor reprezentanţi.

---

[15] *Regulament CEE nr.2137/1985, art. 40*

[16] *Legii nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările şi completările ulterioare*

Actul constitutiv al GEIE sau, în lipsa acestuia, o decizie în unanimitate a membrilor, stabileşte condiţiile de numire şi revocare a administratorului sau administratorilor, precum şi atribuţiile acestuia (acestora).

În relaţiile cu terţii, grupul este reprezentat doar de administrator sau, în cazul în care există mai mulţi administratori, de oricare dintre aceştia.

Administratorul (administratorii) angajează grupul faţă de terţi atunci când acţionează în numele acestuia, chiar dacă actele sale nu se încadrează în obiectivele grupului, în afara cazului în care grupul demonstrează că terţul ştia sau nu putea, în împrejurările respective, dată fiind circumstanţa că numai publicarea obiectivului pentru care a fost constituit reprezintă o dovadă în acest sens, să nu fi ştiut că actul respectiv nu se încadra în obiectivele grupului.

Nici o limitare a competenţelor administratorului sau administratorilor, ca rezultat fie al actului constitutiv al grupului sau al unei decizii a membrilor, nu este opozabilă terţilor, chiar dacă aceasta este publicată.

6. Retragerea şi excluderea unui membru al grupului

Un membru al grupului se poate retrage potrivit condiţiilor stabilite în actul constitutiv al grupului sau, în absenţa unor astfel de condiţii, cu acordul unanim al celorlalţi membri.

Orice membru al unui grup poate fi exclus pentru motivele enumerate în actul constitutiv al grupului şi în cazul în care nu îşi respectă obligaţiile sau prejudiciază grav ori ameninţă să prejudicieze grav funcţionarea grupului.

În caz de deces al unei persoane fizice care este membră a grupului, nici o persoană nu poate deveni membru în locul ei decât în condiţiile prevăzute prin contractul constitutiv al grupului sau, în lipsa acestora, numai cu acordul unanim al membrilor[17].

Un stat membru poate să prevadă, în vederea lichidării, dizolvării, insolvenţei sau încetării de plăţi, că un membru încetează să mai facă parte din grup la momentul stabilit de legislaţia respectivă[18].

Pierderea calităţii de membru nu aduce atingere existenţei grupului, dacă în actul constitutiv nu se prevede altfel.

Pierderea calităţii de membru în orice mod – altul decât cesiunea participării – dă dreptul acestuia la evaluarea drepturilor şi obligaţiilor, având ca reper activele şi obligaţiile la data pierderii calităţii de membru al grupului. Membrul rămâne obligat pentru îndatoririle grupului, asumate când deţinea această calitatea.

7. Dizolvarea, lichidarea şi insolvenţa grupului european de interes economic

Un grup poate fi dizolvat prin decizia membrilor săi care dispun dizolvarea acestuia. O astfel de decizie trebuie luată în unanimitate, în afara cazului în care se prevede altfel în actul constitutiv al grupului .

Un grup trebuie dizolvat printr-o decizie a membrilor săi care:

– constată împlinirea termenului stabilit în actul constitutiv al grupului sau existenţa oricărei alte cauze de dizolvare prevăzute în contract ;

[17] *Regulament CEE nr.2137/1985, art. 28, alin. 1*
[18] *Regulament CEE nr.2137/1985, art. 28, alin. 2*

– constată îndeplinirea obiectivelor grupului sau imposibilitatea de a le continua.

La cererea unui membru, instanţa poate să dispună dizolvarea unui grup din motive bine întemeiate.

Un stat membru poate să prevadă că instanţa, la cererea unei autorităţi competente, dispune dizolvarea unui grup care îşi are sediul în statul de care aparţine respectiva autoritate, în toate cazurile în care grupul, prin activităţile sale, contravine interesului public al statului respectiv, dacă legislaţia acestui stat prevede o astfel de posibilitate cu privire la societăţile comerciale înregistrate sau alte entităţi juridice aflate sub incidenţa legislaţiei sale .

Dizolvarea unui grup determină lichidarea acestuia.

Lichidarea unui grup şi încheierea lichidării sale sunt reglementate prin legislaţia internă.

8. Concluzii

Grupul european de interes economic (GEIE) se doreşte a fi un instrument legal flexibil, în primul rând pentru că se adaptează diferitelor nevoi ale membrilor săi. În prezent, există aproximativ 2000 de astfel de structuri în statele membre ale Uniunii Europene, ceea ce demonstrează interesul sporit la nivel comunitar pentru GEIE.

Majoritatea GEIE au fost înfiinţate pentru următoare scopuri:

– înlesnirea unei vânzări comune sau achiziţionarea de servicii în ţări nemembre ale UE (ţări din spaţiul extracomunitar, situate chiar pe alte continente), ca, de exemplu, Japonia, SUA, Canada;

– organizarea unor schimburi de personal şi cursuri de specializare;

– înlesnirea cercetării şi a dezvoltării.

Avocaţii şi consultanţii fiscali au făcut uz de GEIE pentru a colabora în multe sectoare, participând la cursuri comune de formare. Experţii din mai multe state europene au fondat o grupare numită *European Advertising Lawyers Association* (EALA), care, printre altele, publică documente referitoare la GEIE şi încearcă să dezvolte un sistem de campanii de publicitate.

Este indubitabil că GEIE au fost fondate de către întreprinzători ai unor tranzacţii ce presupun activităţi comune. Astfel, de exemplu, transportatorii au iniţiat constituirea unor asemenea grupuri în vederea organizării de transporturi şi servicii de logistică.

Bibliographical References/Referinţe bibliografice:

- *Adam I., Savu C.N.,* Legea societăţilor comerciale. Comentarii şi explicaţii, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2010
- *Angheni S.,* Grupurile de interes economic (I), în Curierul Judiciar nr. 7/2003
- *Angheni S.,* Grupurile de interes economic (II), în Curierul Judiciar nr. 8/2003
- *Angheni S., Urs I.R.,* Funcționarea persoanei juridice, în Noul Cod civil. Studii și comentarii, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2012
- *Angheni S.,* Drept comercial. Profesioniștii comercianți, Ed. C.H. Beck, București, 2013
- *Angheni S.,* Les sources du droit civil dans le nouveau Code civil roumain, in Les sources du drois dans les pays européens et francophones. Troisième journées juridiques franco-polonaises.
- *Belu Magdo M.L.,* Drept comercial, Ed. Hamangiu, București, 2003

- *Bercea L.*, Regula judecății de afaceri despre noul regim al răspunderii administratorilor societăților pe acțiuni, în R.R.D.A. nr. 8/2007
- *Catană R.N.,* Obligația de diligență și prudență a administratorilor în contextul reformei dreptului societăților comerciale, în P.R. nr. 3/2006
- *Cărpenaru St.D.,* Tratat de drept comercial român, ed. a 4-a, actualizată, Ed. Universul Juridic, București, 2014
- *Cărpenaru St.D.,* Tratat de drept comercial român, ed. a 5-a, actualizată, Ed. Universul Juridic, București, 2016
- *Dogaru I., Drăghici P.,* Drept civil, teoria generală a obligațiilor, în reglementarea Noului Cod civil, ed. 3-a, Ed. C.H. Beck, București, 2014
- *Găină V.,* Actul constitutiv al grupului de interes economic, în RSJ nr. 1/2007
- *Găină V.,* Etapele și formalitățile de constituire a grupului de interes economic, în RDC nr. 12/2007
- *Găină V., Găină A.M.,* Personalitatea juridică a grupului de interes economic, în RSJ nr. 2/2012
- *Găină V.,* Organele de administrare a grupului de interes economic, în RSJ nr. 3-4/2005
- *Găină V.,* Situația actelor juridice încheiate în procedura de constituire a grupurilor de interes economic și efectele încălcării cerințelor logate de constituire a acestuia, în RSJ nr. 2/2008
- *Iordache Magdalena Daniela,* Gruparea europeană de interes economic, în Revista Română de Drept al Afacerilor nr. 3/2007
- *Manolache O.*, Tratat de drept comunitar, ediția a V-a, Editura C.H. Beck, București, 2006
- *Săuleanu L.,* Societățile comerciale. Adunările generale ale acționarilor, Ed. Hamangiu, București, 2008
- *Stănciulescu L.,* Dreptul contractelor civile. Doctrină și jurisprudență, Ed. Hamangiu, București, 2017